

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน
(น่านฟอรัม)

The Development of Informative Driving Model to Nan Province Development.
(Nan Forum)

โดย นายถนัด ไบยา และคณะ

มีนาคม ๒๕๖๒

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน(น่านฟอรั่ม)
The Development of Informative Driving Model to Nan Province Development.
(Nan Forum)

คณะผู้วิจัย

ถนัด ไบยา
พิมลพรรณ สกิดรัมย์
พยอม วุฒิสวัสดิ์
มาโนชญ์ ชัยครอง
ระรินธร เพ็ชรเจริญ
ลาวัลย์ ธนะวงศ์
ยุทธภูมิ สุประการ
รุ่งนภา ก้าวี
วรพล ยังสูงเนิน

สังกัด

มูลนิธิรักษ์เมืองน่าน
มูลนิธิรักษ์เมืองน่าน
มูลนิธิรักษ์เมืองน่าน
นักวิชาการอิสระ
สื่อมวลชน
มูลนิธิรักษ์เมืองน่าน
วิทยาลัยชุมชนน่าน
มูลนิธิรักษ์เมืองน่าน
มูลนิธิรักษ์เมืองน่าน

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สัญญาเลขที่ : RUG60A002

ชื่อโครงการ : การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน (น่านพอร่ม)

หัวหน้าโครงการ : นายณนัต ไบยา

หน่วยงานต้นสังกัด : มูลนิธิฮักเมืองน่าน

ระยะเวลาดำเนินการ : ๑ ปี ๖ เดือน (ขยายเวลาเพิ่ม ๓ เดือน)

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมา และผลการดำเนินงาน

เป้าหมายของโครงการโดยภาพรวม : เพื่อให้เกิด “พลังร่วม” ของการใช้ข้อมูล ความรู้เสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดพลังร่วมของหลายฝ่าย กระบวนการเรียนรู้ร่วมด้วยปัญญาปฏิบัติ จะมีส่วนให้ งานวิชาการหลายงานที่เน้นแต่ตัวเนื้อทฤษฎีหรือทางวิชาการอย่างเดียวได้ถูกนำมาปฏิบัติ “จากกระดาษสู่พื้นที่” ดังนั้น “น่านพอร่ม” เป็นพื้นที่ทางสังคม (Public Space) ของการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาและการพัฒนาใน จังหวัดน่าน

ผลของการทำงาน (Output) และการขับเคลื่อน

กิจกรรมงานวิจัย (ตามแผน)	ระยะเวลา (เดือนที่)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
๑.ประชุมคณะวิจัยเพื่อ ทำความเข้าใจภาพรวม การขับเคลื่อนน่านพอร่ม (๑๐-๑๕ คน)	งวดที่ ๑ เดือน มิ.ย.	ได้คณะวิจัยที่มี องค์ประกอบจากภาค ประชาสังคม	☒ ได้คณะทำงานน่าน พอร่มจากภาคประชา สังคม มีบทบาทในการ ขับเคลื่อนกิจกรรม โครงการน่านพอร่ม
๒. การ ประชุม เชิง ปฏิบัติการเพื่อศึกษา พัฒนาการและประเด็น การพัฒนาของจังหวัด น่าน ตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน รวมทั้งถอดรหัส โครงข่ายภาคีความ ร่วมมือในมิติต่างๆ (๖๐ คน รวมคณะทำงาน)	งวดที่ ๑ เดือน ก.ค.	-ภาพรวมพัฒนาการและ ประเด็นการพัฒนาของ จังหวัดน่านตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน -ภาพโครงข่ายภาคีความ ร่วมมือในมิติต่างๆ	☒ ได้ สถานการณ์ ๕ มิติ ของการพัฒนาจังหวัด น่าน คือ มิติทรัพยากรดิน น้ำป่า มิติเกษตรกรรม มิติขยะ มิติศิลปกรรม มิติ กลุ่มในสังคม และได้ ปัญหาและแนวทางการ แก้ไข ☒ ได้รายชื่อแกนนำแต่ ละประเด็นเพื่อเคลื่อนวง คุยต่อ
๓.การประชุมเชิง ปฏิบัติการสังเคราะห์ พัฒนาการและประเด็น การพัฒนาของจังหวัด	งวดที่ ๑ เดือน ก.ค.	- คณะวิจัยและภาคีที่ เกี่ยวข้องร่วมแลกเปลี่ยน วิเคราะห์สังเคราะห์ พัฒนาการและประเด็น	☒ คณะทำงานได้ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก กิจกรรมที่ ๒ โดยได้ผล การสังเคราะห์ ๕

กิจกรรมงานวิจัย (ตามแผน)	ระยะเวลา (เดือนที่)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
น่านตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน รวมทั้งถอดรหัส โครงข่ายภาคีความ ร่วมมือในมิติต่างๆ (ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติ อาหารปลอดภัย ท่องเที่ยว วัฒนธรรม เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น) (๑๐- ๑๕ คน)		การพัฒนาของจังหวัด น่านตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน รวมทั้งถอดรหัส โครงข่ายภาคีความ ร่วมมือในมิติต่างๆ - ได้ประเด็นที่จะ ขับเคลื่อนผ่านน่านพอร่ม แต่ละครั้ง	ประเด็น และได้โครงข่าย เชิงประเด็นและโครงการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ ๕ ประเด็น เพื่อนำสู่เวที น่านพอร่ม ☒ ประเด็นป่าไม้ที่ดินถูก เลือกให้จัดน่านพอร่มเป็น ประเด็นแรกเนื่องจากเป็น ประเด็นที่หลายภาคส่วน ในจังหวัดและต่างจังหวัด ต้องการหาแนวทาง ขับเคลื่อนเพื่อแก้ไข ปัญหาเชิงพื้นที่
๔. เวทีน่านพอร่ม (เริ่มเดือนมิถุนายน ๒๕๖๐ – ธันวาคม ๒๕๖๑) จำนวน ๕ ครั้ง			
๔.๑ เวทีสังเคราะห์เชิง ประเด็น (ก่อนจัดพอร่ม แต่ละครั้ง = ๕ ครั้ง)	งวดที่ ๑,๒,๓	-ข้อมูลเบื้องต้นที่ เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะ จัดพอร่มแต่ละครั้ง -บทสังเคราะห์ สถานการณ์และการ ขับเคลื่อนในประเด็นที่จะ จัดพอร่ม	☒ ได้ข้อมูลนำเข้าวงคุย ย่อยและเวทีน่านพอร่มใน ประเด็น - ป่าไม้และที่ดิน - เกษตรกรรมและ อาหารนำเข้า - ศิลปกรรม (ร่วม สมัย) - การท่องเที่ยว - ผู้สูงอายุ
๔.๒ สภาภาพออนไลน์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook Fan page, YouTube เป็นต้น (เดือนละ ๒ ครั้ง)	งวดที่ ๑,๒,๓	-เกิดการแลกเปลี่ยน พูดคุยในประเด็นหรือ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นใน พื้นที่ซึ่งอาจเป็นประเด็น ที่กระทบต่อวิถีความ เป็นอยู่ของคนในพื้นที่ หรือประเด็นต่างๆที่ได้รับ ความสนใจจากสาธารณะ ในแต่ละระยะ	☒ มีการผลิตสื่อ Clip โดยกลุ่มเยาวชน ลง Facebook และ Youtube และเกิดทีมสื่อ เยาวชนเพื่อสื่อสาร ประเด็นในพื้นที่ ☒ ออกรายการ วิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทยนำเสนอ

กิจกรรมงานวิจัย (ตามแผน)	ระยะเวลา (เดือนที่)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
		-ได้มุมมองและ ข้อเสนอแนะในประเด็นที่ หยิบยกมาพูดคุย	ประเด็นป่าไม้ที่ดิน อาหารนำเข้า และ ศิลปกรรม ☒ จัดทำ Facebook : Nanforum
๔.๓ การประชุมเชิง ปฏิบัติการ “น่านพอรัม” ๕ ครั้ง	งวดที่ ๑ จำนวน ๑ ครั้ง งวดที่ ๒ จำนวน ๒ ครั้ง งวดที่ ๓ จำนวน ๒ ครั้ง	-เกิดน่านพอรัม เป็นพื้นที่ แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ และจัดทำข้อเสนอเพื่อ การพัฒนาของจังหวัด -เครือข่ายคนทำงานตาม ประเด็นแต่ละพอรัม	☒ ที่การจัดเวทีน่าน พอรัม โดยจัดประเด็นป่า ไม้ที่ดิน , เกษตรอาหาร นำเข้า ส่วนประเด็นอื่นๆ จัดเป็นเวทีย่อย ☒ ได้ข้อเสนอเชิง ปฏิบัติการและนโยบายใน มิติป่าไม้ที่ดิน ๑ ชุด และ มีโอกาสเสนอรัฐมนตรี กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ☒ ได้ข้อเสนอและแนว ทางการพัฒนาในมิติ ศิลปกรรม การท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ และอาหารนำ เข้า ☒ ได้แกนนำที่ขับเคลื่อน แต่ละประเด็น เป็น Key actors
๔.๔ เวทีสังเคราะห์ ความรู้และข้อเสนอต่อ การพัฒนา ๕ ครั้ง	งวดที่ ๑,๒,๓	-ผลการสังเคราะห์ข้อมูล และความรู้ในมิติต่างๆ ตามประเด็นที่จัดพอรัม แต่ละครั้ง -ข้อเสนอต่อการพัฒนา	☒ ได้ข้อมูลสถานการณ์ และแนวทางในประเด็น: - ป่าไม้และที่ดิน - เกษตรกรรมและ อาหารนำเข้า - ศิลปกรรม (ร่วม สมัย) - การท่องเที่ยว

กิจกรรมงานวิจัย (ตามแผน)	ระยะเวลา (เดือนที่)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
			ผู้สูงอายุ ☒ ได้ข้อเสนอแนะแนว ทางการพัฒนาในมิติ ศิลปกรรม การท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ และอาหารน้ำ เข้า
๕. รวบรวม สังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคมน่านในการพัฒนาจังหวัดน่าน			
๕.๑ อบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดการองค์ความรู้ และข้อมูลให้อยู่ใน รูปแบบที่เข้าถึงง่าย เช่น Infographic, การผลิต Clip Video และการ สื่อสารเพื่อการ เปลี่ยนแปลง Creative thinking, การคิดเชิง ระบบ และการสังเคราะห์ เป็นต้น (๓๐ คน) ๓ ครั้ง	งวดที่ ๑	คณะวิจัยและตัวแทน หน่วยงานภาคีสามารถ จัดการความรู้และข้อมูล และออกแบบรูปแบบการ สื่อสารที่สาธารณะเข้าใจ และเข้าถึงง่าย เช่น Infographic, Factsheet และ webpage เป็นต้น	☒ คณะทำงานและภาคี ได้ความรู้เรื่องการทำ Infographic การทำ Clip การสื่อสารออนไลน์ การ คิดเชิงระบบโดยใช้ ประเด็น ๕ มิติของน่าน พอร์มเป็นเนื้อหาในการ ฝึกปฏิบัติ Learning by doing ☒ จัดทำ Facebook : Nanforum
๕.๒ รวบรวมข้อมูลและ ความรู้เพื่อใช้ในการ อ้างอิงในน่านพอร์มและ ขับเคลื่อนการพัฒนาใน มิติต่างๆ	งวดที่ ๑,๒	มีชุดความรู้และ ฐานข้อมูลที่เครือข่ายและ หน่วยงานภาคีสามารถ เข้าถึงได้ เป็นแหล่ง รวบรวมงานวิจัยในพื้นที่ จังหวัดน่าน	☒ ได้ข้อมูลนำเข้าวงคุย ย่อยและเวทีน่านพอร์มใน ประเด็น - ป่าไม้และที่ดิน - เกษตรกรรมและ อาหารนำเข้า - ศิลปกรรม (ร่วม สมัย) - การท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ ☒ ได้ข้อมูลงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องับประเด็นการ ขับเคลื่อน โดยส่วนใหญ่

กิจกรรมงานวิจัย (ตามแผน)	ระยะเวลา (เดือนที่)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
			มาจากนักวิจัยสกว.
๖.เวทีสรุปผลการ ดำเนินงานโครงการวิจัย (๓๐๐คน)	งวดที่ ๓	ผลสรุปการดำเนินงาน วิจัย	☒ ได้เกิดการ แลกเปลี่ยนภาพอนาคต ต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน โดยเฉพาะด้านป่าไม้ที่ดิน และอาหารนำเข้า ☒ เกิดการส่งต่อข้อเสนอ แนวทางผ่านหน่วยงานที่ เข้าร่วมเวที ☒ ถ่ายทอดสดเวทีน่าน ฟอรัมสรุปผลการดำเนิน โครงการผ่านช่องทาง วิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย
๗.เวทีพบปะแลกเปลี่ยน การดำเนินงานกับ โครงการที่เกี่ยวข้อง (1 ครั้ง ต่อระยะ รวม 3 ครั้ง)	งวดที่ ๑,๒,๓	ผลการดำเนินงานแต่ละ ระยะ รวมถึง ปัญหา อุปสรรค และ แนว ทางแก้ไข	☒ เกิดการทบทวนและ ปรับปรุงแบบการ ดำเนินงานน่านฟอรัม ☒ ได้ภาคีคนทำงาน เพิ่มเติมเพื่อให้ประเด็นที่ ขับเคลื่อนเกิดความแหล่ คม และเกิดการ แลกเปลี่ยนข้อมูลเชิง ประเด็นมากขึ้น
๘.เขียนรายงาน ผลการวิจัยและเผยแพร่ ผลการวิจัย	งวดที่ ๓	รายงานผลการวิจัยและ ได้เผยแพร่ผลงานวิจัย	☒ ได้รายงานวิจัยฉบับ สมบูรณ์ ☒ ได้เอกสารชุดข้อมูล เชิงประเด็น

ลงนาม.....

(นายถนัด ไบยา)
หัวหน้าโครงการวิจัยฯ
มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
สารบัญ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อ	ค
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒. วัตถุประสงค์	๒
๑.๓. พื้นที่ศึกษา	๓
๑.๔. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓
๑.๕. เอกสารที่เกี่ยวข้อง	๓
๑.๖. กรอบแนวคิดและกระบวนการงานวิจัย	๗
บทที่ ๒ วิธีการดำเนินงาน	๙
๒.๑. วิธีการดำเนินงาน	๙
๒.๒. บุคคล/กลุ่มองค์กรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๙
๒.๓. ขั้นตอนการดำเนินงาน	๑๐
๒.๔. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน	๑๑
๒.๕. การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑
๒.๖. ระยะเวลาดำเนินการ	๑๑
บทที่ ๓ บริบท ข้อมูลความรู้ และกลไกความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน	๑๒
๓.๑. บริบทจังหวัดน่าน	๑๒
๓.๒. ข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน	๑๓
๓.๓. กลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ	๒๔
บทที่ ๔ พัฒนาการของประเด็นและโครงข่ายความร่วมมือในมิติต่างๆ	๒๗
บทที่ ๕ บทสังเคราะห์องค์ความรู้ในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาในมิติต่างๆ ของจังหวัดน่าน	๕๕
๕.๑. บทสังเคราะห์องค์ความรู้ในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาในมิติต่างๆ ของจังหวัดน่าน	๕๕
๕.๒. น่านพอร่มกับการสร้างพื้นที่สาธารณะ(Public space)	๕๗
๕.๓. ข้อเสนอแนะ	๖๓
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๑ มติคณะรัฐมนตรีกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑	๑๗
ตารางที่ ๒ อาชีพทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดน่าน ณ ปัจจุบัน	๓๔
ตารางที่ ๓ ช่วงต้น : ประวัติศาสตร์ศิลปะน่าน	๓๘
ตารางที่ ๔ ช่วงหลัง : ศิลปะน่านร่วมสมัย	๔๑
ตารางที่ ๕ ตารางสังเคราะห์ข้อมูลการท่องเที่ยว	๕๐

สารบัญภาพ

ภาพที่ ๑ กลุ่มกิจกรรมนักสื่อสารน่านพอรั่ม	๕๒
ภาพที่ ๒ Facebook Page Nan forum	๕๒
ภาพที่ ๓ กิจกรรมอบรมเทคนิคการสื่อสารและการอบรม “Infographic Group”	๕๓

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ ๑ กรอบแนวคิดและกระบวนการงานวิจัยน่านพอรัม	๘
แผนภูมิที่ ๒ วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดน่าน	๒๖
แผนภูมิที่ ๓ รูปแบบการดำเนินงานน่านพอรัม	๒๗
แผนภูมิที่ ๔ Timeline พัฒนาการประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ จ.น่าน	๓๐
แผนภูมิที่ ๕ Timeline พัฒนาการประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ จ.น่าน ส่วนที่ ๒	๓๐
แผนภูมิที่ ๖ Timeline พัฒนาการประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ จ.น่าน ส่วนที่ ๓	๓๑
แผนภูมิที่ ๗ สถานการณ์และการขับเคลื่อนด้านทรัพยากรน้ำ	๓๒
แผนภูมิที่ ๘ สถิติการนำเข้าพืชผัก ปี ๒๕๕๙ ถึง พฤษภาคม ๒๕๖๑	๓๕
แผนภูมิที่ ๙ กรณิการเส้นทางนำเข้าส่งออกของผักในจังหวัดน่าน	๓๖
แผนภูมิที่ ๑๐ สถานการณ์และการขับเคลื่อนด้านท่องเที่ยวและวัฒนธรรม	๔๗
แผนภูมิที่ ๑๑ ข้อเสนอต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	๔๙
แผนภูมิที่ ๑๒ สถานการณ์ป่าไม้และที่ดิน	๕๖
แผนภูมิที่ ๑๓ น่านพอรัมกับการสร้างพื้นที่สาธารณะ(Public space)	๕๙
แผนภูมิที่ ๑๔ กลไกขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน	๖๐
แผนภูมิที่ ๑๕ กลไกขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน	๖๑

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)ที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัย ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย และ ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา ผู้อำนวยการหน่วยบูรณาการวิจัยและความร่วมมือเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่(ABC) ที่ได้ให้ข้อคิดในการพัฒนาโครงการงานวิจัย การขับเคลื่อนดำเนินงาน ทีมงานผู้ประสานงานสกว.ที่ช่วยประสานงาน อำนวยความสะดวกในการจัดการต่างๆ

ขอขอบคุณ พระครูพิทักษ์นันทคุณ ที่ปรึกษามูลนิธิอีกเมืองน่าน พระครูสุจินนันทกิจ เจ้าคณะอำเภอสันติสุข นายแพทย์บุญยงค์ วงศ์รักมิตร ที่ปรึกษาประชาคมน่าน นายแพทย์คณิต ตันติศิริวิทย์ หัวหน้าศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน นายชูศิลป์ สารรัตน์ ประธานมูลนิธิอีกเมืองน่าน นายสำรวย ผัดผล กรรมการมูลนิธิอีกเมืองน่าน ที่ให้การปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนการดำเนินงานเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ทีมวิจัยสกว. ดร.บานจิตร์ สายรอกำ สำนักวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดร.ถาวร อ่อนประไพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผศ.ดร. ชาญชัย แสงไชยสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดร.พนมศักดิ์ พรหมบุรุษย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดร.ธัญศิรินทร์ จันทร์หอม สำนักวิชาทรัพยากรการเกษตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดร.วาสนา วิรุณรัตน์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ รศ.ดร.ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดร.สายบัว เข้มเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ดร.ศักรินทร์ ณ น่าน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน ที่นำข้อมูลทางวิชาการและงานวิจัยมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาจังหวัดน่านผ่านเวทีน่านพอรัม

ขอขอบคุณ นายไพศาลวิมลรัตน์ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน นายวรกิตติ ศรีทิพากร ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน สำนักงานจังหวัดน่าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน ป่าไม้ อุทยานแห่งชาติเกษตรจังหวัดน่าน เกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน พาณิชยจังหวัดน่าน นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดน่าน พัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน ที่ดินจังหวัดน่าน ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนน่าน ผู้จัดการหออัตลักษณ์น่าน บริษัทประชารัฐรักสามัคคีน่าน สภาเกษตรกรจังหวัดน่าน องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน เทศบาลเมืองน่าน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นศูนย์ประสานงานประชาคมน่าน มูลนิธิสิทธิไทย โครงการรักษ่าน่าน มูลนิธิรักไทย ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า - ประเทศไทย (RECOFTC-Thailand) การไฟฟ้าฝ่ายผลิต (กฟผ.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดน่าน (อพท.) สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน (ททท.) ตัวแทน/แกนนำหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนพัฒนาข้อมูลความรู้ในการพัฒนาจังหวัดน่านผ่านกระบวนการน่านพอรัม

ขอขอบคุณทีมงานสำนักเครือข่ายสื่อพลเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส อาจารย์นิติกร แสงดี สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน (สวท.น่าน) คุณวสันต์ เวียนรุ่งเรือง ที่ช่วยพัฒนาทีมงานด้านการสื่อสารสาธารณะ การจัดทำ Infographic และการสื่อสารสาธารณะ

ขอขอบคุณทีมงานภาคีเครือข่ายทุกท่าน คณะกรรมการมูลนิธิอีกเมืองน่าน อาสาสมัครอีกเมืองน่าน ศูนย์ประสานประชาคมจังหวัดน่าน ที่มีส่วนร่วมขับเคลื่อนดำเนินการอย่างเข้มข้นตลอดการศึกษาจนทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนพัฒนาข้อมูลความรู้ในการพัฒนาจังหวัดน่านต่อไป

ณัด ไบยา
และคณะทีมวิจัยน่านพอรัม

บทคัดย่อ

โครงการน่านพอร้ม : การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) สร้างพื้นที่ทางสังคม (Public Space) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะตามภูมิสังคมน่าน ๒) สังเคราะห์องค์ความรู้จากผลงานวิจัยของ สกว.และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำข้อเสนอในมิติต่างๆ ต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน และ ๓) รวบรวมสังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคมน่านในการพัฒนาจังหวัดน่าน ใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Space) โดยการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ร่วมกันระหว่างบุคคล/องค์กร นำไปสู่ปฏิบัติการในพื้นที่ และจัดทำข้อเสนอแนะต่อการพัฒนา ระยะเวลาดำเนินการ ๑ ปี ๙ เดือน (มิถุนายน ๒๕๖๐ – กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒)

ผลการศึกษาโครงการน่านพอร้ม เกิดการขับเคลื่อนแนวทางการแก้ไขปัญหาในมิติต่างๆ ได้แก่ ด้านป่าไม้และที่ดิน ด้านเกษตรกรรม อาหารนำเข้า และอาชีพทางเลือก ด้านศิลปกรรม ด้านการท่องเที่ยว ด้านผู้สูงอายุ ซึ่งการขับเคลื่อนประเด็นต่างๆ เหล่านี้ได้เชื่อมต่อระหว่างภาควิชาการ ภาคนโยบาย และภาคปฏิบัติโดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ร่วมคิด ร่วมคุย ร่วมทำ บนฐานปัญญาปฏิบัติ” ทั้งแบบไม่เป็นทางการ(Informal) แบบเป็นทางการ(Formal) ในขณะเดียวกันเกิดการเชื่อมกลไกเชิงประเด็นโดยใช้ข้อมูลเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญ กล่าวโดยสรุป การขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน(น่านพอร้ม) เป็นกระบวนการขับเคลื่อนสังคมโดยใช้ข้อมูลความรู้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติการ ทั้งเชิงนโยบาย และการปฏิบัติการในพื้นที่

คำสำคัญ : ข้อมูล, ความรู้, พอร้ม, พื้นที่ทางสังคม, ป่าไม้, ที่ดิน, เกษตรกรรม

Abstract

Nan Forum : The Development of Data and knowledge driving model for Nan province Development aimed 1) to create the public space for the key actors to discuss and share their data, knowledge, experiences and point of view towards public issue of Nan Social Landscape; 2) to synthesize knowledge from Thailand Research Fund (TRF)'s researches and related sectors for developing the proposed policy and recommendation on significant issues which related to Nan province development and ; 3) to gather, synthesize and link data and knowledge in supporting communities' network and civil society of Nan province. Nan Forum applied the approach 'Social Learning Space' to allow key actors from different sector share, exchange and synthesize knowledge for area-based operation and also to develop the proposed policy and recommendation for Nan province development. This research was hold from June 2017 to February 2019.

The results of this research shows that Nan forum developed the driving of problem solving in various dimensions that were Forest and Land use, Agriculture, Food import and Alternative career, Art, Tourism and elderly. In the implementation of each issue, Nan Forum working team had coordinated and linked with different sectors ; academics, policy makers, implementers by organizing a process ' Participate in thinking, discussing, and doing based on the wisdom of practices' both formal and informal process. In addition, Nan forum also created the linkage of issue-based mechanism by using data as key driving force. Thus, the development of data and knowledge driving model for Nan province development (Nan forum) is a process of social driving by using data and knowledge through the social learning space. This space creates the driving model of practice both proposed policy and area-based operation.

Key words : Data, Knowledge, Forum, Social space, Forest, Land, Agriculture

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การดำเนินงานโครงการน่านพอร่ม : การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) สร้างพื้นที่ทางสังคม (Public Space) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะตามภูมิสังคมน่าน ๒) สังเคราะห์องค์ความรู้จากผลงานวิจัยของ สกว.และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำข้อเสนอในมิติต่างๆ ต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน และ ๓) รวบรวมสังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคมน่านในการพัฒนาจังหวัดน่าน ใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Space) โดยการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ร่วมกันระหว่างบุคคล/องค์กร นำไปสู่บทปฏิบัติการในพื้นที่ และจัดทำข้อเสนอแนะต่อการพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “วงคิด วงคุย วงทำ น่านพอร่ม บนฐานปัญญาปฏิบัติ”, เส้นแบ่งเวลา (Timeline), แผนที่ความคิด (Mind Mapping), บัตรคำแยกหมวดหมู่ (Card sorting), และการวิเคราะห์บุคคล/องค์กรและบทบาทของบุคคลและองค์กร (Actors and Acting Analysis) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) และการจำแนกข้อมูลแบ่งเป็นกลุ่มประเด็นข้อมูล (Thematic analysis) พรรณนารายละเอียด ตีความหาความหมาย และอธิบายความ และทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เทียบเคียงกับบริบทของพื้นที่และสรุปสาระสำคัญจากแลกเปลี่ยนเรียนรู้และข้อมูลองค์ความรู้ที่มีอยู่ แล้วนำมาประเด็นมาสรุปสาระสำคัญ ระยะเวลาดำเนินการ ๑ ปี ๙ เดือน (มิถุนายน ๒๕๖๐ – กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒)

ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาในมิติต่างๆ ของจังหวัดน่าน สามารถสังเคราะห์แยกตามรายประเด็นดังนี้

ด้านป่าไม้และที่ดิน จากการประกาศกฎหมายป่าไม้ซ้อนทับกับที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และป่าชุมชน ด้วยฐานคิดที่แตกต่างกันระหว่างภาครัฐและประชาชน โดยภาครัฐจะเน้นการควบคุมการบุกรุกและเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ โดยอาศัยอำนาจและความรู้ทางนิเวศวิทยา รวมทั้งการออกกฎหมาย ข้อบังคับใช้ที่เข้มงวด ในขณะที่ภาคประชาชนมีฐานคิดเรื่องสิทธิชุมชน และคนสามารถอยู่กับป่าได้ มีความเชื่อมั่นในพลังของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่ก็เป็นที่ยอมรับว่าบนฐานคิดทั้งสองก็มีข้อดีข้อด้อยอยู่ในตนเอง บางส่วนทำให้เกิดความขัดแย้ง ข้อพิพาท และความไม่เชื่อมั่นระหว่างกันขึ้น ในขณะที่ทรัพยากรป่าไม้ได้ถูกบุกรุกทำลายลงอย่างมาก มีการใช้สารเคมีภาคการเกษตรสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อคน สัตว์ และพืชผัก ในขณะที่การเข้าไปพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและชีวิตความเป็นอยู่ต่างๆ เป็นไปได้ยากภายใต้ข้อจำกัดกฎหมายป่าไม้ และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามมีความพยายามหลากหลายภาคส่วนในการที่จะหารูปแบบอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เกิดโมเดลการพัฒนาในพื้นที่ต่างๆ ทั้งที่ประสบผลสำเร็จ กำลังพัฒนา และที่ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็พบว่ารูปแบบธรรมดันทนแบบเหล่านี้ยังเป็นพื้นที่เพียงส่วนน้อยในภาพรวมของพื้นที่ทั้งหมด และส่วนใหญ่สำเร็จได้ด้วยปัจจัยที่เป็นเฉพาะบริบทของพื้นที่ ประกอบกับมีการระดมทรัพยากรลงไปสนับสนุนที่เพียงพอ แต่ไม่สามารถขยายไปยังพื้นที่อื่นๆ (Scale up) และการขับเคลื่อนพัฒนาไม่ทันการณ์ (Speed up) กับสภาพปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปและนโยบายของรัฐซึ่งต้องการความครอบคลุมและผลลัพธ์ที่รวดเร็ว ซึ่งองค์ความรู้ที่ต้องการพัฒนา (Gap of Knowledge) ได้แก่ การยกระดับโมเดลรูปธรรมการจัดการที่มีอยู่ไปสู่การจัดการที่ครอบคลุมพื้นที่ในภาพรวม การทำพื้นที่ตัวอย่างป่าเศรษฐกิจที่ตอบโจทย์ป่าอยู่

ได้คนอยู่รอด การนำนโยบาย/แนวทางไปสู่การปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมในพื้นที่ การสร้างกลไกการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่ระดับนโยบายประเทศลงมาถึงจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน รวมทั้งการจัดการข้อมูลให้เป็นชุดเดียวกันที่ยอมรับร่วมกัน

ด้านเกษตรกรรม อาหารนำเข้า และอาชีพทางเลือก ด้วยข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชัน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และอยู่ในพื้นที่ป่าไม้ ประกอบกับปัจจัยทุนทั้งจากนโยบายรัฐ ภาครัฐกิจเอกชน มีตลาดรับซื้อและรายได้ที่แน่นอน ทำให้เกษตรกรนิยมปลูกพืชเชิงเดี่ยวโดยเฉพาะข้าวโพด ซึ่งทำให้มีการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำ มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรมากขึ้น แม้ทางวิชาการจะระบุว่าสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวโพดและไม่มีผลกำไรก็ตาม แต่ด้วยสภาพปัญหาหนี้สินและภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนทำให้การปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกข้าวโพดไปสู่พืชอื่นหรืออาชีพทางเลือกอื่นเป็นไปได้ยาก แม้จะมีงานวิชาการและโครงการพัฒนาทางเลือกรูปแบบต่างๆ ที่พบว่ารูปแบบเกษตรผสมผสานหรือเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นคำตอบก็ตาม ก็มีปัญหาระยะการขยายผล(Scale up) และความเร่งด่วนในการพัฒนา(Speed up) เช่นเดียวกัน ที่สำคัญการส่งเสริมการปลูกพืชอื่นๆ ยังไม่เป็นที่มั่นใจในเรื่องการขนส่ง การตลาด จากข้อมูลพบว่าจังหวัดน่านยังต้องนำเข้าอาหาร ผลไม้ ข้าว เนื้อสัตว์ ปลา ไข่ จากต่างจังหวัด และพืชผักบางส่วนที่ส่งออกจากจังหวัดน่านก็ถูกรวบรวมคัดแยกกลับมาขายที่จังหวัดน่าน เนื่องจากน่านไม่มีระบบการจัดการและคัดแยก รวมทั้งตลาดทั้งภายในและภายนอกมีความต้องการพืชผักปศุสัตว์ที่ปลอดภัยแต่ตัวเกษตรกรยังขาดการวางแผนการผลิต การควบคุมมาตรฐานความปลอดภัย และวินัยในการผลิต ซึ่งองค์ความรู้ที่ต้องการพัฒนา(Gap of Knowledge) ได้แก่ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตรจากเดิมที่ใช้ฐานทรัพยากร(Resource based) เป็นหลักมาเป็นการผลิตที่สร้างสรรค์(Creative based) มินวัตกรรม(Innovation based) และใช้เทคโนโลยี(Technology based) มีระบบการจัดการห่วงโซ่ อุปทาน(Supply Chain) ตั้งแต่กระบวนการผลิต(Manufacturing) การจัดเก็บ(Storage) เทคโนโลยีสารสนเทศ(Information Technology) การแปรรูป การขนส่ง(Transportation) และการจัดจำหน่าย(Distribution) ตั้งแต่ก่อนและหลังการผลิตสินค้าจนถึงมือผู้บริโภค โดยทุกกระบวนการต้องทำงานเชื่อมโยงสอดคล้องกัน(Linked) และมีประสิทธิภาพ ข้อมูลองค์ความรู้ที่จำเป็นได้แก่ ข้อมูลหนี้สินรายได้รายครัวเรือน ข้อมูลแหล่งน้ำ ข้อมูลประเภทพืชที่เหมาะสมกับชั้นดิน/ลุ่มน้ำ/พื้นที่ดิน ข้อมูลความต้องการทางตลาด ข้อมูลศักยภาพการผลิต

ข้อมูลองค์ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม ด้านเกษตรกรรมและอาชีพทางเลือก เหล่านี้ยังมีความจำเป็นในการที่จะเชื่อมโยงกับข้อมูลความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว สังคม การศึกษา สุขภาพ และอื่นๆ ในลักษณะองค์รวมในการที่จะช่วยหนุนเสริมพลังการจัดการให้มีคุณค่าความหมายต่อการพัฒนาความเป็นชุมชนท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตของผู้คน ไม่เพียงแต่การอยู่รอดด้านรายได้ ความเป็นอยู่เท่านั้นหากแต่เป็นการอยู่รอดทางจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ด้วย

๒. น่านพอร่มกับการสร้างพื้นที่สาธารณะ(Public space) สำหรับการเชื่อมต่อระหว่างภาควิชาการ ภาคนโยบาย และภาคปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่กำหนดให้ผู้คน กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในสังคมได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เพื่อให้ข้อมูลความรู้บทเรียนที่ดีนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการนำไปปฏิบัติ บนฐานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ร่วมคิด ร่วมคุย ร่วมทำ บนฐานปัญญาปฏิบัติ” (ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติจนแตกฉาน ตกผลึกแล้ว) โดยนำประเด็นปัญหาของพื้นที่(Area based) ไม่ว่าจะเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ ประเด็นปัญหาสำคัญของน่าน ความต้องการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่านในด้านต่างๆ ประกอบกับนโยบายแห่งรัฐที่สำคัญที่

ส่งผลต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายด้านป่าไม้และที่ดิน คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน(Nan Sandbox) นโยบายการพัฒนาแบบประชารัฐ โครงการไทยนิยมยั่งยืน และอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น น่าน ไม่ว่าจะโดยตรง โดยอ้อม ทั้งด้านบวกและด้านลบ นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัด น่าน ทั้งนี้รูปแบบของพื้นที่สาธารณะของน่านฟอรั่มใช้กระบวนการหลากหลายรูปแบบ ทั้งพื้นที่แลกเปลี่ยน เรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ(Informal) แบบเป็นทางการ(Formal) ทั้งในพื้นที่สถานที่ราชการ เอกชน วัด โรงเรียน สถาบันการศึกษา หรือแม้แต่ร้านอาหาร ร้านกาแฟ หอศิลป์ สวนสาธารณะ ช่างวัด ช่างบ้าน ช่าง เมือง ลานศิลปะ ลานวัฒนธรรม ทั้งรูปแบบเวทีแลกเปลี่ยนระดับกลุ่มย่อย ขนาดกลาง ไปจนระดับใหญ่ รวมไปถึงการนำข้อมูลองค์ความรู้จาก “พื้นที่โลกจริง” ไปสู่ “พื้นที่เสมือนจริง” เพื่อให้เกิดการสื่อสารแลกเปลี่ยน เรียนรู้ภายในบุคคล ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม และการสื่อสารมวลชน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบรายการวิทยุ (Radio) เวทีสาธารณะและถ่ายทอดสด(Live) สังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก (Facebook) กลุ่มไลน์ (Line group) เป็นต้น ซึ่งเป็นการเชื่อมต่อ “คน” กับ “องค์กร” และ “ชุมชน/สังคม” โดยมีข้อมูล องค์ความรู้ ที่นำไปสู่ ปฏิบัติการบางอย่างร่วมกัน และยังเป็นการต่อรองคานอำนาจกับระบบทุนและรัฐ เพื่อให้ชาวบ้านมี “สิทธิ” และ “อำนาจ” ในสิ่งที่ตนมีอยู่ ทำให้เกิดมีพลังในการเรียนรู้ มีพลังปัญญาในการจัดการ และพลังอำนาจในการพิทักษ์สิทธิอันชอบธรรมของชุมชน

กล่าวโดยสรุป การขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน(น่านฟอรั่ม) เป็นกระบวนการ ขับเคลื่อนสังคมโดยใช้ข้อมูลความรู้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่นำไปสู่การ ปฏิบัติการ ทั้งเชิงนโยบาย และการปฏิบัติการในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดของทีมงานและกลไกการ จัดการ และประเด็นความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีค่อนข้างมาก การนำพาเครือข่ายการเรียนรู้ก้าวข้ามการ ฝากธุระฝากความหวังมาเป็นการเข้ามามีส่วนร่วม เรียนรู้ และจัดการร่วมกัน จึงเป็นประเด็นท้าทายอันหนึ่ง ของทีมงานและเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งมีการพัฒนาฐานข้อมูลความรู้กลางสำหรับใช้ในการ พัฒนาพื้นที่ร่วมกัน

คำสำคัญ : ข้อมูล, ความรู้, ฟอรั่ม, พื้นที่ทางสังคม, ป่าไม้, ที่ดิน, เกษตรกรรม

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดน่านมีประวัติศาสตร์การพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและมีพลวัต ด้วยความหลากหลายของทุนทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ ความหลากหลายของชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และสภาพภูมิศาสตร์ กอปรกับจังหวัดน่านมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญคือเป็นป่าต้นน้ำของกลุ่มน้ำน่าน ซึ่งเป็นกลุ่มน้ำที่สำคัญของประเทศ ด้วยสาเหตุจากสถานการณ์ความเสื่อมโทรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต วิถีชีวิตของคนน่านที่เปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ จึงเกิดการรวมตัวและเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในจังหวัดน่าน องค์กรชาวบ้านรวมตัวกัน แลกเปลี่ยนเพื่อหาทางออกของปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ จัดกิจกรรมกระจายในพื้นที่ต่างๆของจังหวัดน่าน มีการจัดตั้งมูลนิธิอีกเมืองน่านซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชน ประชาคมจังหวัดน่านซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐ ชุมชน วิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน แม้ว่าจะมีความพยายามบรรเทาสถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสังคมเศรษฐกิจของจังหวัดน่าน แต่สถานการณ์ปัญหายังคงทวีความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งมิติป่าไม้ มิติน้ำ มิติเกษตร และมิติสังคมเศรษฐกิจ ดังเห็นได้จากกระแสสังคมที่กล่าวถึงสภาพเขาหัวโล้นในพื้นที่จังหวัดน่าน มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อแผ้วถางพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพาราและพืชอื่นๆ สถานการณ์การใช้สารเคมีภาคการเกษตรในปริมาณที่สูง หนี้ครัวเรือนเกษตรกร เป็นต้น

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เริ่มสนับสนุนทุนวิจัยในพื้นที่จังหวัดน่าน ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ จนถึง ๒๕๕๙ รวมโครงการทั้งสิ้น ๑๒๓ โครงการ แบ่งกลุ่มประเด็นงานวิจัยที่ สกว.สนับสนุนออกเป็น ๙ ประเด็น ได้แก่ ๑) เกษตรกรรมและการจัดการผลผลิต ๒) เศรษฐกิจและอาชีพ ๓) การท่องเที่ยว ๔) การพัฒนาการศึกษา เด็ก เยาวชนและครอบครัว ๕) การสร้างความเข้มแข็ง การบริหารจัดการและระบบข้อมูลชุมชน ๖) ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ๗) ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ๘) สุขภาพ ๙) ศูนย์ประสานงานและอื่นๆ แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากในพื้นที่จังหวัดน่าน อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรกลับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นข้อสะท้อนประการหนึ่งว่า การมีองค์ความรู้ที่ลอยตัวอยู่นั้นไม่สามารถแก้ปัญหาของพื้นที่ได้ แนวทางในการบริหารจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ของ สกว. จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องนำโลกของความรู้กับโลกของงานพัฒนาเชื่อมกัน ทำให้ชุมชน หน่วยงาน ภาคประชาสังคม ได้มีส่วนร่วมและเข้าใจความหมายของข้อมูลความรู้ เพื่อนำไปสู่การปรับพฤติกรรมและการตัดสินใจในด้านการประกอบอาชีพที่จะทำให้ป่าต้นน้ำยังดำรงอยู่ได้ ดังนั้น สกว. จึงได้เข้ามาขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่หรือเรียกว่างาน ABC (Area-Based Collaborative Research) ในจังหวัดน่านในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยมุ่งสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรในพื้นที่ ด้วยการพัฒนากลไกการจัดการของจังหวัดให้มีข้อมูลและความรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัย และการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานหลายภาคส่วนเป็นเครื่องมือ เพื่อช่วยให้พื้นที่มองเห็นทางเลือกและโอกาสในการจัดการแก้ปัญหาในบริบทพื้นที่ของตนเอง และมีกลุ่มคนในพื้นที่เป็นกลไกที่พร้อมจะรับความรู้ไปใช้ทาง สกว.ได้กำหนดให้จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่นำร่องงานวิจัยยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ (Strategic Research Area : SRA) ภายใต้ความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย เมื่อกรกฎาคม ๒๕๕๗ จากการขับเคลื่อนที่ผ่านมาในพื้นที่จังหวัดน่าน สกว. ค้นพบว่า การพัฒนาระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ สกว.ได้ให้

สนับสนุนทุนวิจัยที่เน้นมิติการหาทางเลือกและสร้างทางออกให้กับเกษตรกรในการประกอบอาชีพเพื่อลดการบุกรุกทำลายป่า^๑

ที่ผ่านมา มีโครงการทั้งโครงการพัฒนาและโครงการวิจัยเข้ามาดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดน่านเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่สามารถเห็นผลในทางปฏิบัติได้อย่างชัดเจน องค์ความรู้จากงานวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่เกิดการเชื่อมโยงหรือนำมาสู่การประกอบใช้ร่วมกับงานพัฒนาในพื้นที่เท่าที่ควร ในขณะที่จังหวัดน่านมีกลไกขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาพื้นที่เป็นจำนวนมากและหลากหลายกลุ่มองค์กร ทำอย่างไรงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจาก สกว. และงานวิจัยจากหน่วยงานต่างๆ จะนำใช้ ประยุกต์ใช้และหยิบยกมาใช้ในการจัดการและการพัฒนาของพื้นที่เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและมีความยั่งยืนบนฐานข้อมูลความรู้ ฉะนั้นเพื่อให้เกิดการสร้างพลังร่วมกันในการแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จะต้องเชื่อมระหว่างองค์ความรู้พื้นถิ่นกับข้อมูลและองค์ความรู้จากงานวิจัย รวมถึงการเชื่อมกลไกความร่วมมือเพื่อกำหนดโจทย์และแนวทางการทำงานร่วมกัน

ในการขับเคลื่อนพื้นที่จังหวัดน่านจนถึงปัจจุบันเกิดกลไกการทำงานทั้งระดับพื้นที่ตำบลหมู่บ้านและระดับจังหวัดมีการประสานความร่วมมือทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน ภาคเอกชน แต่ยังขาดเพียงภาควิชาการที่ยังไม่มีส่วนร่วมอย่างชัดเจนในกลไกที่เป็นอยู่ ดังนั้น สกว.จึงร่วมกับ บพจ.ธนาคารกสิกรไทย มูลนิธิอีกเมืองน่าน และจังหวัดน่าน จัดการประชุมวิชาการ “น่านหนึ่งเดียว : เข้มแข็ง มั่นคง ยั่งยืน” เมื่อวันที่ ๑๑-๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙ ขึ้น เพื่อให้เกิดการสื่อสารต่อสาธารณชนถึงผลงานวิจัยและพัฒนาทั้งผลงานนักวิจัยที่ สกว. ได้สนับสนุนร่วมกับภาคีเครือข่าย การจัดประชุมวิชาการครั้งนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของความพยายามบนความร่วมมือใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม การประชุมวิชาการเพียงอย่างเดียวไม่อาจยืนยันได้ว่าข้อมูลความรู้ที่เกิดจากการวิจัยจะถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจังหวัด การสนับสนุนการวิจัยในหัวที่ผ่านมา ยังขับเคลื่อนผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ได้ไม่เป็นรูปธรรมมากนัก และการรับรู้ของคนในพื้นที่ต่อผลงานวิจัยของ สกว. ในพื้นที่จังหวัดน่านยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร

โครงการวิจัยนี้จึงเสนอเพื่อให้เกิด “พลังร่วม” ของการใช้ข้อมูล ความรู้เสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานภาคี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดพลังร่วมของหลายฝ่าย กระบวนการเรียนรู้ร่วมด้วยปัญญาปฏิบัติ จะมีส่วนให้งานวิชาการหลายงานที่เน้นแต่ตัวเนื้อหาทฤษฎีหรือทางวิชาการอย่างเดียวได้ถูกนำมาปฏิบัติ “จากกระต่ายสู่พื้นที่” ดังนั้น “น่านพอรั่ม” เป็นพื้นที่ทางสังคม (Public Space) ของการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาและการพัฒนาในจังหวัดน่าน ยังเป็นการทบทวนการเคลื่อนไหวในน่าน และวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis) ทุกมิติโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ที่สำคัญในการจัดน่านพอรั่มแต่ละครั้งจะใช้ผลงานวิจัยจาก สกว. ที่สอดคล้องกับประเด็นของการจัดพอรั่มในแต่ละครั้งเข้ามาสนับสนุนและเป็นข้อมูล/ความรู้ในการตั้งต้น เพื่อการหารือและขับเคลื่อนการผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาของจังหวัดน่านในทุกมิติต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑ เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคม (Public Space) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะตามภูมิสังคมน่าน

^๑เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “น่านหนึ่งเดียว: เข้มแข็ง มั่นคง ยั่งยืน” วันที่ ๑๑-๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ โรงแรมเทวราช จังหวัดน่าน จัดโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) บมจ.ธนาคารกสิกรไทย มูลนิธิอีกเมืองน่าน และจังหวัดน่าน

๒ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลงานวิจัยของ สกว.และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำข้อเสนอในมิติต่างๆ ต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

๓ เพื่อรวบรวม สังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคมน่านในการพัฒนาจังหวัดน่าน

๑.๓ พื้นที่ศึกษา

๑ พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ แตกต่างจากพื้นที่ศึกษาในงานวิจัยกระแสหลักทั่วไปที่อิงตามเขตการปกครอง ชุมชน ตำบล หมู่บ้าน หากแต่งานวิจัยนี้ใช้พื้นที่การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Space) ในจังหวัดน่าน เป็นพื้นที่ศึกษา หรือ Unit of research

๒ ขอบเขตประชากร

- ภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ งานวิจัย สถาบันการศึกษา และสื่อสาธารณะ ทั้งในจังหวัดน่าน และภาคีนอกจังหวัดน่าน

๓. ขอบเขตระยะเวลา

มิถุนายน ๒๕๖๐ – กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านการวิจัย

- มีการนำเอาผลงานวิจัยและองค์ความรู้ทางวิชาการต่างๆ มาแลกเปลี่ยนและนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในพื้นที่
- เกิดประเด็นการต่อยอดและพัฒนาโจทย์การวิจัยที่ตอบสนองต่อปัญหาหรือความต้องการของพื้นที่
- เกิดการผลักดันงานวิจัยของ สกว.สู่การเผยแพร่และใช้ประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาโดยภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัดน่าน

ด้านการพัฒนา

- องค์กรและหน่วยภาคีทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดน่านนำข้อมูลจากเวทีน่านพอรั่มไปใช้ในการปฏิบัติงานในประเด็นที่เกี่ยวข้อง
- ผลงานวิจัยของ สกว.และหน่วยงานอื่นๆ ได้ถูกผลักดันไปสู่การพัฒนาของภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัดน่าน
- เกิดเครือข่ายความร่วมมือซึ่งเป็นกลไกเชิงพื้นที่ในการขับเคลื่อนงานวิชาการและงานพัฒนาร่วมกันในพื้นที่จังหวัดน่าน

๑.๕ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. การขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะในจังหวัดน่าน

การขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะในพื้นที่จังหวัดน่านมีพลวัตอย่างต่อเนื่อง ปี ๒๕๑๘ ชาวบ้านบ้านหลวง หวงป่า โดยการนำพ่อปิ่น อินทลี พ่อกอง อายุยืนเป็นต้นแบบสำคัญของชุมชนท้องถิ่นที่ลุกขึ้นมาต่อต้านการทำไม้ของนายทุนและบริษัทเอกชนที่เข้ามาสัมปทานป่าและลูล่าออกนอกบริเวณสัมปทาน ชาวบ้านจึงรวมตัวกัน

ปกป้องผืนป่าของตนเองด้วยการยึดรกลากไม้ และท่อนซุงพร้อมยื่นคำขาดให้บริษัทเอกชนถอนตัวออกจากพื้นที่ จนนายทุนสัมปทานยินยอมถอนตัวและหยุดการตัดไม้ ปี ๒๕๑๙ เกิดความแห้งแล้งอย่างรุนแรงในตำบลศิลาแลง อำเภอปัว ด้วยสาเหตุจากการทำลายป่าต้นน้ำเพื่อทำไร่เลื่อนลอยของพี่น้องที่อาศัยบนพื้นที่สูงบริเวณป่าต้นน้ำดอยภูคาและป่าขุนน้ำกูน แขนงน้ำชุมชนจึงรณรงค์และขอความร่วมมือจากพี่น้องบนพื้นที่สูงยุติการทำลายป่า และร่วมกันบริหารจัดการพื้นที่ทำกิน พื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่าใช้สอย และผลักดันให้สภาตำบลมีมติการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำศิลาแลง ปี ๒๕๓๐ บ้านก๊วม่วง อำเภอสันติสุข เกิดการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง อีกทั้งกรมป่าไม้ได้ประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติทับพื้นที่ชุมชน ขณะที่ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมให้เอกชนปลูกสวนปาล์มในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ชาวบ้านเกรงว่าจะถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ พระปลัดสงวน จารุวัฒน์ (พระครูพิทักษ์นันทคุณ) จึงแนะนำชาวบ้านให้ตั้ง “ชมรมอนุรักษ์ป่าก๊วม่วง” เพื่อร่วมกันดูแลรักษาป่า ตั้งกฎระเบียบการบริหารจัดการป่า ปี ๒๕๓๓ พระปลัดสงวน จารุวัฒน์เห็นสภาพปัญหาการทำลายพื้นที่ป่าในจังหวัดน่าน จึงมีแนวคิดที่จะฟื้นฟูสำนึกของชาวบ้าน และฟื้นฟูสภาพป่า จึงจัดบวชป่าขึ้น หลังจากนั้นกลุ่มคนที่ร่วมกันบวชป่าในครั้งนั้นจึงได้จัด “เวทichaบ้าน” ขึ้นเป็นครั้งแรก และเริ่มมีการใช้คำว่า “ฮักเมืองน่าน” จะเห็นได้ว่ายุคแรกๆของการขับเคลื่อนเพื่อแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนจะมีลักษณะของ “พลังร่วมโดยชุมชน” ที่ต้องการแก้ปัญหาหรือวิกฤติที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ว่าจะเกิดจากนโยบายรัฐหรือจากคนในพื้นที่

การสร้างพลังร่วมในบางกรณีเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Space) ที่เปรียบเสมือนพื้นที่ในการแสดงออกของสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Rights) รวมทั้ง ภูมิปัญญาความรู้ (Indigenous Knowledge) ผ่านการสร้างอัตลักษณ์ของชาวเขาผ่านพิธีกรรมและการแสดงออกต่างๆ ที่แสดงให้เห็นว่าชาวเขามีความรู้และศักยภาพในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า (ยุทธภูมิ สุประการ, ๒๕๕๓)

การเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมของจังหวัดน่าน มีตัวอย่างสำคัญที่ของพลังร่วมจากหลายฝ่ายซึ่งบางโอกาสหรือบางกรณีมิได้หมายความว่าภาคีหลายฝ่ายที่ร่วมกันจะต้องมีวิถีทางและความเห็นพ้องทุกเรื่อง ดังเช่นงานของ ชูซาน เอ็ม. ดาร์ลิงตัน (๒๕๕๙) ศึกษาการเคลื่อนไหวของพระนักพัฒนาในการอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อมตามวิถีพุทธ พระนักพัฒนาในขณะนั้น (๒๕๓๓-๒๕๔๓) ได้ผนึกกำลังในหมู่พระสงฆ์และทำงานร่วมกับเอ็นจีโอด้านสิ่งแวดล้อม แต่ก็ไม่แน่ว่าวิสัยทัศน์และเป้าหมายของทั้งสองฝ่ายจะตรงกัน แมคเกอร์ที (McGurty) และ Tarrow อ้างใน ชูซาน เอ็ม. ดาร์ลิงตัน (๒๕๕๙) ย้ำถึงความสำคัญของการร่วมมือกัน ความต่อเนื่องในการทำงาน และความร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ซึ่งความสำเร็จของการเคลื่อนไหวของนักพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมเกิดจากพลังที่สะสมขึ้นที่ละเล็กละน้อย

หลังจากเกิดพลังร่วมของคนในชุมชน กระทั่งเกิดการรวมตัวของคนฮักเมืองน่าน ทำให้การขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะของน่านไม่ได้ถูกจำกัดกรอบไว้เพียงแกนนำชุมชนเท่านั้น แต่การขับเคลื่อนในยุคต่อมาเป็นการสร้าง “พลังร่วมของภาคประชาสังคม” ที่มีองค์ประกอบหลากหลายทั้ง พระสงฆ์ ชาวบ้าน นักพัฒนาเอกชน และหน่วยงานราชการร่วมกันขับเคลื่อนมิติป่าดินน้ำเกษตรและมิติทางสังคมอื่นๆ มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่านเพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนและขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะในขณะนั้น กลุ่มฮักเมืองน่านได้ตั้งเป็นมูลนิธิฮักเมืองน่านขับเคลื่อนภาคประชาชนในพื้นที่ต่างๆของจังหวัดน่าน (บานจิตรสายรอกำ และณัด ไบยา, ๒๕๔๗)

แม้ว่า จะเกิดกลไกในพื้นที่เพื่อร่วมขับเคลื่อนและแก้ไขประเด็นสาธารณะในจังหวัด แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าสถานการณ์ปัญหาในจังหวัดน่านมีความเป็นพลวัตรสูงและทวีความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นระบบการผลิตเชิงเดี่ยวที่

ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การบุกรุกพื้นที่ป่า การใช้สารเคมีทางการเกษตรที่เพิ่มสูงขึ้น ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว มีองค์กรภายนอกจังหวัดทั้งระดับประเทศและระดับโลกพยายามเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดน่าน ทั้ง องค์การออกเคนเดนเวนเจอร์ (The Ockenden Venture) The United Nations Development Program(UNDP) มูลนิธิปิดทองหลังพระฯ รวมทั้งหน่วยงานวิชาการจากสถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษาต่างลงพื้นที่จังหวัดน่านเพื่อตั้งโจทย์แก้ปัญหาของพื้นที่

ปลายปี ๒๕๕๙ น่านถูกได้รับความสนใจจากสาธารณะอย่างมากถึงกระแส “ภูเขาหัวโล้น” และคนน่านถูกเป็นจำเลยของสังคมในฐานะคนทำลายป่าต้นน้ำ ด้วยกระแสดังกล่าว กระทบต่อคนและหน่วยงานทุกระดับเกิดการตื่นตัวของทุกภาคส่วน จากการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาจากภาคชุมชน ภาคประชาสังคมในจังหวัดเริ่มมีการขับเคลื่อนของบริษัทและภาคเอกชนเข้ามาร่วมแก้ปัญหาในรูปแบบของ CSR : Corporate Social Responsibility หรือ ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร อาทิ เครือเจริญโภคภัณฑ์ มูลนิธิสิริทิพย์ ปตท. เป็นต้น รวมถึงดารานักแสดง อาทิ โจ้ อยุ่ บอยที่เข้ามาทำโครงการปลูกเลย อย่างไรก็ตามการเข้ามาของทั้งนักวิชาการ ภาคธุรกิจเอกชนยังคงเป็นภาพของการขับเคลื่อนแบบต่างคนต่างทำ ต่างขับเคลื่อนโดยใช้ข้อมูลและสมมติฐานของตนเองที่วางไว้ ส่งผลให้การแก้ปัญหาไม่ตรงตามสถานการณ์ของพื้นที่ หรือเป็นเชิง event แล้วก็จบไป ประกอบกับผลจากการทำวิจัยของงานวิชาการบางงานส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง เช่น งานวิจัยสารเคมี เป็นต้น

ดังนั้น การขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดพลังร่วมของคนในสังคมและหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ได้นั้น มีองค์ประกอบหลายประการ หัวใจสำคัญของพลังร่วมคือ การตกลงกันได้ “ประเด็นร่วม” เพื่อขับเคลื่อนหรือเดินไปในทิศทางเดียวกัน ประเด็นร่วม เมื่อถูกหยิบยกมาพูดคุยและขับเคลื่อนร่วมกันจนกลายเป็นประเด็นสาธารณะที่มีใช้ประเด็นเพื่อประโยชน์ของคนใดคนหนึ่งแต่เพื่อส่วนร่วม ประเด็นสาธารณะ จึงหลายถึงเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดจากผลของการดำเนินกิจกรรมหรือหมายถึงเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดจากความต้องการในสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ประเด็นสาธารณะที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับ “ระบบคุณค่า” หรือการให้ความหมายกับเหตุการณ์นั้น ๆ ไม่ใช่การมองในระดับปฏิบัติการหรือมองถึงข้อขัดข้องหรืออุปสรรคที่ทำให้ดำเนินการไม่สำเร็จแต่พิจารณาถึงความหมายของผู้ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น(อมฤต สุวรรณเกตุ, ๒๕๕๗) ประเด็นสาธารณะยังเกี่ยวข้องกับ “ส่วนรวม หรือคนหลายฝ่าย” โดยเฉพาะแต่ระดับปัจเจกเท่านั้น คนหลายฝ่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้องต่างมีความต้องการหรือผลประโยชน์ร่วมจากเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น ผลที่เกิดขึ้นจากประเด็นสาธารณะนี้อาจส่งผลได้ ๒ รูปแบบแบบแรก คือ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน และแบบที่สอง คือ มีทั้งฝ่ายที่ได้ประโยชน์และฝ่ายที่เสียประโยชน์ ซึ่งระดับของการเกิดประเด็นสาธารณะมีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งระบบคุณค่าและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่สำคัญที่สุดของประเด็นสาธารณะ คือ “มูลเหตุของการเกิดประเด็นสาธารณะ” ในสังคมไทยหรือสังคมโลกมีมูลเหตุของการเกิดประเด็นสาธารณะได้หลัก ๆ ๓ มูลเหตุ ได้แก่ มูลเหตุที่หนึ่ง ระบบทุนนิยม และระบบเศรษฐกิจ มูลเหตุที่สอง รัฐกับการใช้อำนาจ และมูลเหตุสุดท้าย ได้แก่ ความต้องการแบบใหม่ของสังคม (วอลเดน เบลโล, ๒๕๕๒)

๒. แนวคิดและหลักการทำงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ (Area-Based Collaboration)

ในประเทศไทย แนวคิดการทำงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-Base Collaborative) เป็นหนึ่งในแนวคิดที่พัฒนามาจากฐานประสบการณ์และชุดคิดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.) ซึ่งจุดเริ่มต้นที่

เป็นหลักคิดสำคัญของงาน ABC คือการพยายามลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเมืองกับชนบท โดยการแก้ปัญหาที่ต้นตอสาเหตุ คือ การสร้างความเจริญและแหล่งงานให้กระจายทั่วประเทศ โจทย์ของประเทศ คือ การปฏิรูปเชิงพื้นที่ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนเจ้าของพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงจังหวัดเพื่ออนาคตของคนรุ่นต่อไป และเป็นไปได้จริงด้วยการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนปรึกษาหารือของคนในพื้นที่ โดยมีข้อมูลความรู้สนับสนุนกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่แบบทั้งจังหวัด (Total Area) และสร้างเครื่องมือจัดการเรียนรู้และจัดการความสัมพันธ์ที่มีพลังพอจะจัดการให้คนจำนวนมาก (ทั้งจังหวัด) เข้ามาร่วมกระบวนการสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงของจังหวัดตนเองได้

สีลาภรณ์ บัวสาย และเบญจมาศ ตีระมาศวนิช(๒๕๕๙ : ๗-๘)ให้ภาพของแนวคิด การทำงาน ABC ว่ามีหลักสำคัญ ๔ ข้อ คือ ๑) ใช้ “พื้นที่” เป็นตัวร่วม คือ จังหวัด เพราะมีกลไกบริหารที่ค่อนข้างจะชัดเจนอยู่แล้ว มีทรัพยากรในการบริหารไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ กำลังคนชัดเจน แต่ขาดข้อมูลความรู้ ขาดการมีส่วนร่วม งาน ABC จึงเน้นการเข้าไปเสริมกลไกการจัดการ=ของภาคี จังหวัด ซึ่งหมายรวมถึงภาครัฐ เอกชน ภาคธุรกิจ ประชาสังคม สถาบันการศึกษาในพื้นที่ด้านวิชาการ ๒) โจทย์วิจัยเป็นปัญหาของจังหวัด เป็นการนำโจทย์ของการพัฒนาจังหวัดนั้น ๆ เป็นตัวตั้งและมองภาพการพัฒนาพื้นที่ในภาพรวม หมายความว่าทุกคนเห็นว่าเรื่องนี้ควรจะทำ ตอนเริ่มต้นมักจะเป็นโจทย์วิจัย การทำงานวิจัยเพื่อตอบโจทย์ลักษณะนี้ต้องการการบูรณาการศาสตร์หลายสาขา ๓) กลไกจังหวัดเป็นผู้ร่วมกำหนดโจทย์และร่วมกำกับการทำด้วย กระบวนการทำงาน ABC จึงเป็นการพัฒนาบนฐานข้อเท็จจริง ข้อมูล ความรู้ และการมีส่วนร่วม (Collaboration) ตั้งแต่ต้น เน้นการใช้แนวคิดเรื่องของ “ความร่วมมือ” “การเรียนรู้ร่วมกัน” และ “ การทำงานเสริมแรงกัน” ระหว่างคนที่มีความขัดแย้งต่างกัน (ชาวบ้าน ราชการ อบต. ภาคเอกชน วิชาการ) และ ๔) ABC ทำงานบนฐานข้อมูล และข้อเท็จจริง ไม่ใช่ความคิดเห็นหรือความเชื่อ เป็นการนำ “วัฒนธรรมข้อมูล” เข้ามาใช้ในการวิเคราะห์และพยากรณ์ปัญหา ดังนั้นกระบวนการ ABC มีผลลัพธ์สำคัญ คือ ผลสำเร็จของการแก้ปัญหาที่เป็นโจทย์ร่วมของภาคีพัฒนาในพื้นที่ ขณะเดียวกันเกิดกลไกที่สามารถจัดการกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ และท้ายที่สุดเกิดองค์ความรู้ทางวิชาการจากบริบทปัญหา/การพัฒนาของสังคมไทย

แนวคิดและทฤษฎีที่ว่าด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนา” หรือ “การแก้ปัญหา” ในหน่วยของสังคมระดับพื้นฐานของประเทศ ซึ่งหน่วยของสังคมนี้ส่วนใหญ่จะครอบคลุมถึงชุมชนชนบทมากกว่าเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว การพัฒนาประเทศที่เป็นที่สนใจของรัฐและฝ่ายวิชาการมักจะทำให้ความสำคัญและเท้านักความพยายามไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระดับมหภาค (Macro) ที่สำคัญ แนวคิดการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เป็นการถอดจุดอ่อนของการพัฒนาตามภารกิจ (Function-Based) และการพัฒนาตามประเด็น (Issue-Based) โดยมีแนวคิดเสริม คือ การพัฒนาเชิงบูรณาการ (Integrated Development) ซึ่งเป็นการบูรณาการทั้งประเด็น แผนงาน งบประมาณ และคน และกำหนดให้มีการบริหารจัดการใหม่ มีการใช้การวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategies Planning and Management) เพื่อกำหนดทิศทาง ภารกิจและกลยุทธ์การดำเนินการใช้ชัดเจนและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ตามเงื่อนไขและบริบทต่างๆ ที่เข้ามากระทบทั้งภายในและภายนอก และใช้การจัดการร่วม (Co-management) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาเชิงบูรณาการ หัวใจสำคัญของแนวทางดังกล่าว คือการใช้แนวทางความร่วมมือ (Collaborative Approach) ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholders) โดยขั้นตอนต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและยึดการใช้ข้อมูลและสภาพความเป็นจริง(สิทธิฉันัฐ ประพุทธินิติสาร, ๒๕๕๗) แนวทางการดำเนินงาน

โดย Collaboration ในที่นี้ สีสลาภรณ์ บัวสาย(๒๕๕๔)เขียนถึงที่มาของ Collaboration คือความร่วมมือชนิดลงแรงทำไปด้วยกัน ไม่ใช่ร่วมมือแบบเซ็น MOU ในการสร้างความร่วมมือนั้น สิ่งที่ต้องสร้างเป็นอันดับแรกคือ การสร้างเป้าหมายและคุณค่าร่วม เป้าหมายดังกล่าวเป็นเป้าหมายร่วมของทุกฝ่ายที่มีคุณค่าที่ยิ่งใหญ่ (noble) เพียงพอที่จะดึงดูดคนให้เข้ามาทำงานด้วยกันในตอนเริ่มต้น แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือการทำให้เป้าหมายนี้ค่อยๆ คนซัดขึ้นในสายตาของทุกฝ่ายที่ร่วมทำงานด้วยกัน จนเกิดการเห็นคุณค่าร่วมของทิศทางการทำงาน ในมุมของการบริหารจัดการ สิ่งนี้เรียกว่า การ manage value พื้นฐานของการสร้างความร่วมมือที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือความแตกต่างหลากหลายของคนที่เข้ามาร่วมงานกัน ความหลากหลายเหล่านี้ทำให้เกิดความร่ำรวย (richness) ของความรู้และทักษะที่มาจากฐานประสบการณ์ที่แตกต่างกัน

๑.๖ กรอบแนวคิดและกระบวนการงานวิจัย

โครงการวิจัยการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน (น่านฟอร์้ม) มุ่งเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กรภาคีประชาสังคมในมิติต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดน่านทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ เป็นพื้นที่ในโลกสังคมที่เปิดโอกาสให้คนในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญในประเด็นนั้นเข้ามาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนโดยใช้ข้อมูลความรู้มาเป็นเครื่องมือสนับสนุนที่สำคัญเป็นการเชื่อมต่อผลการวิจัยที่สนับสนุนโดยสกว.และหน่วยงานต่างๆ ในการจัดน่านฟอร์้มเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ช่วยหาคำตอบให้กับปัญหาและตอบโจทยความต้องการของคนในพื้นที่ กระบวนการวิจัยประกอบด้วย ๑) ทบทวนเอกสารและงานวิจัยและสังเคราะห์พัฒนาการและประเด็นการพัฒนาของจังหวัดน่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งถอดรหัสโครงข่ายภาคีความร่วมมือในมิติต่างๆ เกิดกลไกเครือข่ายความร่วมมือ ๒) สร้างพื้นที่ทางสังคม (Public Space) “น่านฟอร์้ม” ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะในการพัฒนาจังหวัดน่านในมิติต่างๆ ตามภูมิสังคมน่าน ๓) สังเคราะห์องค์ความรู้ จัดทำข้อเสนอในมิติต่างๆ ต่อการพัฒนาจังหวัดน่านและ ๔) ขณะเดียวกันระหว่างกระบวนการวิจัยจะรวบรวม สังเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้และฐานข้อมูลในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคมน่านในการพัฒนาจังหวัดน่าน

แผนภูมิที่ ๑ กรอบแนวคิดและกระบวนการงานวิจัยน่านพอร่ม

*** Key Actors : Social Movements, กลุ่ม เครือข่าย, ภาคประชาสังคม

บทที่ ๒ วิธีการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานโครงการน่านพอร่ม : การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้มีกำหนดวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

๒.๑ วิธีการดำเนินงาน

ใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Space) โดยการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ร่วมกันระหว่างบุคคล/องค์กร นำไปสู่บทปฏิบัติการในพื้นที่ และจัดทำข้อเสนอแนะต่อการพัฒนา

๒.๒ บุคคล/กลุ่มองค์กรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน นั้น มีบุคคล/กลุ่มองค์กรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. องค์กรภาครัฐ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด, กลุ่มยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัด, สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(ทสจ.), สำนักงานป่าไม้, สำนักงานอุทยานแห่งชาติ, สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ, สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด, สำนักงานพาณิชย์จังหวัด, สำนักงานพัฒนาชุมชน/อำเภอ, สำนักงานที่ดินจังหวัด, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและหน่วยงานในสังกัด, สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด, โรงเรียนสถาบันการศึกษา ฯลฯ

๒. หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต(กฟผ.)

๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

๔. องค์กรธุรกิจเอกชน เช่น มูลนิธิ สมาคม หอการค้า สภาอุตสาหกรรม บริษัทประชารัฐรักสามัคคีน่าน โครงการน่านแฮนด์บ็อกซ์ โครงการCSR ฯลฯ

๕. องค์กรภาคประชาสังคม เช่น ศูนย์ประสานงานประชาคมน่าน, สภาองค์กรชุมชน, กลุ่ม/เครือข่ายองค์กรชุมชนต่างๆ, พระสงฆ์, หมอศาสนา, สภาวัฒนธรรม, กลุ่มศิลปิน, ผู้นำชุมชน, แกนนำชาวบ้าน, ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ

๖. สถาบันวิชาการ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย-น่าน, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน (มทร.ล้านนา), วิทยาลัยชุมชนน่าน(วชช.น่าน) และหออัตลักษณ์น่าน, วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ฯลฯ

๗. องค์กรมหาชน/องค์กรอิสระ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.), สำนักงานสุขภาพแห่งชาติ(สช.), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.), องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(อพท.), สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (BEDO), การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) ฯลฯ

๒.๓ ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ประชุมคณะวิจัยเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม พร้อมทั้งการกำหนดบทบาทหน้าที่ และแผนการขับเคลื่อนน่านพอรัม

๒. ศึกษาพัฒนาการและประเด็นการพัฒนาของจังหวัดน่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งถอดรหัสโครงข่ายภาคีความร่วมมือในมิติต่างๆ โดยการสืบค้นจากข้อมูล หนังสือ เอกสาร ผลงานวิจัยต่างๆ การสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งการร่วมกันทบทวนและตั้งวงคุยระหว่างคณะวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง

๓. จัดเวทีสังเคราะห์พัฒนาการและประเด็นการพัฒนาของจังหวัดน่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งถอดรหัสโครงข่ายภาคีความร่วมมือในมิติต่างๆ

- a. ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ ภูเขาหัวโล้นจากการปลูกข้าวโพดเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของจังหวัดน่าน ทำให้มีการบุกรุกป่าเพิ่มขึ้นทำให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างมากในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา มีการใช้สารเคมีการเกษตรอย่างมาก ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินและเกิดปัญหาดินโคลนถล่มและน้ำท่วมตามมา การฟื้นฟูป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นวาระสำคัญของจังหวัดน่าน
- b. อาหารปลอดภัย จากการที่มีการใช้สารเคมีการเกษตรอย่างมาก ทำให้เกิดสารเคมีตกค้างในดิน น้ำ พืชผัก และสัตว์น้ำ วาระอาหารปลอดภัยจึงเป็นประเด็นสำคัญของจังหวัดน่าน เพื่อให้มีอาหารที่ปลอดภัยต่อทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค และเป็นการผลิตอาหารที่มีมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- c. ศิลปวัฒนธรรม น่านเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิต มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองแบบล้านนาตะวันออก แต่กระแสนการพัฒนาที่มองศิลปวัฒนธรรมเป็นเพียงปัจจัยการผลิตหรือสร้างมูลค่า พร้อมกับกระแสนการท่องเที่ยวที่พาเอาศิลปวัฒนธรรมจากที่อื่นแทรกซึมเข้ามาอย่างไม่รู้เท่าทัน ทำให้ลดทอนคุณค่าอัตลักษณ์และคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นลงไป
- d. ท่องเที่ยว จากการที่น่านได้เปิดเป็นจังหวัดท่องเที่ยวแห่งใหม่ เกิดกระแสนการท่องเที่ยวกันอย่างมาก ทำให้น่านเป็นเมืองต้องห้ามพลาดที่นักท่องเที่ยวที่ต้องการมาเยือนสักครั้ง การปรับตัวของชุมชนท้องถิ่นในการรับมือการท่องเที่ยวและคงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชนท้องถิ่นน่าน จึงเป็นประเด็นสำคัญอันหนึ่งที่คนน่านต้องให้ความสำคัญ
- e. เด็ก เยาวชน และครอบครัว การสร้างคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดเรื่องราวดีดีของชุมชนท้องถิ่น ทั้งด้านป่าไม้ทรัพยากรธรรมชาติ อาหารปลอดภัย ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยเด็กเยาวชนและครอบครัวเป็นฐานในการที่จะรู้เท่าทันและช่วยกันสืบสานและพัฒนาให้ดำรงอยู่จากฐานสู่รุ่มบนความหมายใหม่และความเป็นเมืองและชนบทในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง

๔. สร้างพื้นที่ทางสังคม (Public Space) “น่านพอรัม” ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ธุรกรรมในพื้นที่ และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะในการพัฒนาจังหวัดน่านในมิติต่างๆ ตามภูมิสังคมน่านจำนวน ๕ ครั้ง โดยในแต่ละครั้งจะมีการดำเนินการดังนี้

- a) การทบทวนองค์ความรู้ ผลงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) และหน่วยงานต่างๆ รวมไปถึงเอกสาร ผลงาน ข้อเสนอจากเวทีต่างๆ นำมาสังเคราะห์เป็นเอกสารนำเข้าประกอบการจัดเวทีน่านพอรัม

- b) จัดเวทีน่านพอร้ม โดยการออกแบบเวที ทั้งเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย กระบวนการที่สอดคล้องกับประเด็นคุยในแต่ละครั้ง
 - c) มีการทำ BAR : Before Action Review ก่อนจัดเวที และ AAR : After Action Review หลังจัดเวที
 - d) จัดการสื่อสารสาธารณะผ่านช่องทางต่างๆ
๕. สังเคราะห์องค์ความรู้ จัดทำข้อเสนอในมิติต่างๆ ต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหานานพอร้ม
๖. เผยแพร่องค์ความรู้และจัดทำข้อเสนอที่ได้จากแต่ละพอร้มสู่สาธารณะและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๗. รวบรวมความรู้และฐานข้อมูลในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคมน่านพอร้มในการพัฒนานานพอร้ม
๘. จัดเวทีสรุปผลงานวิจัยให้แก่ภาคีเครือข่ายการพัฒนาในจังหวัดน่าน
๙. จัดทำรายงานผลการวิจัยเผยแพร่

๒.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน

- ๑. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เวทีสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ เวทีสาธารณะ “วงคิด วงคุย วงทำ น่านพอร้ม บนฐานปัญญาปฏิบัติ” ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ และสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ในประเด็นต่างๆ
- ๒. เส้นแบ่งเวลา (Timeline) ในการวิเคราะห์พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่างๆ
- ๓. แผนที่ความคิด (Mind Mapping) ในการบันทึกสรุปภาพรวมของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ๔. บัตรคำแยกหมวดหมู่ (Card sorting) เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลความรู้ และเชื่อมโยงความสัมพันธ์
- ๕. การวิเคราะห์บุคคล/องค์กรและบทบาทของบุคคลและองค์กร (Actors and Acting Analysis) วิเคราะห์บุคคล/องค์กรที่เกี่ยวข้องและบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคล/องค์กร ให้เห็นความเชื่อมโยงกัน

๒.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ บันทึกข้อมูลใน Field note ตรวจสอบข้อมูลแบบลักษณะสามเส้า (Triangulation) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) และการจำแนกข้อมูลแบ่งเป็นกลุ่มประเด็นข้อมูล (Thematic analysis) พรรณนารายละเอียด ตีความหาความหมายและอธิบายความและทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เทียบเคียงกับบริบทของพื้นที่และสรุปสาระสำคัญจากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วงคูน่านพอร้ม และข้อมูลองค์ความรู้ที่มีอยู่ แล้วนำประเด็นมาสรุปสาระสำคัญ

๒.๖ ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ๑ ปี ๙ เดือน ระหว่างมิถุนายน ๒๕๖๐ – กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

บทที่ ๓

บริบท ข้อมูลความรู้ และกลไกความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

๓.๑ บริบทจังหวัดน่าน

จังหวัดน่านมีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีความเจริญรุ่งเรืองเคียงคู่มากับอาณาจักรสุโขทัยมาแต่โบราณ มีเจ้าผู้ครองนครติดต่อกันมาถึง ๖๔ องค์นับแต่ราชวงศ์สุโขทัยทอดกันมาถึงราชวงศ์หลวงสินมหาราชซึ่งเป็นต้นตระกูล ณ่าน ในปัจจุบัน เป็นราชวงศ์สุดท้าย และที่สำคัญผู้ครองนครน่านองค์ที่ ๖๓ ซึ่งครองเมืองระหว่าง พ.ศ.๒๔๓๖ - ๒๔๖๑ รวม ๒๕ ปี ได้รับสถาปนาจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นเป็น "พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช กุลเชษฐมหันต์ ซัยนันทบุรณมหาราชวงศ์ศาธิบดีฯ" (พระเจ้าน่าน) เมื่อ พ.ศ.๒๔๔๖ ซึ่งมีอิสระเทียบเท่าเจ้าต่างกรม จึงทำให้จังหวัดน่านมีรากฐานและโครงสร้างสังคมเมืองที่ซับซ้อน ประเพณี มีกฎระเบียบข้อบังคับที่ลงตัว ดังนั้นกระแสแห่งความเป็นอารยชน จึงซึมซาบและถ่ายทอดเข้าสู่สายเลือดและจิตวิญญาณของประชาชนชาวน่าน จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างไม่ขาดสาย หล่อหลอมให้เกิดสรรพศาสตร์ต่างๆ อันเป็นภูมิปัญญาของบรรพชนอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นภาษา วรรณกรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ปฏึกากรรม และดุริยศิลป์ จิตรกรรมฝาผนังที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักทั่วไป ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ อำเภอเมือง และจิตรกรรมฝาผนังวัดหนองบัว อำเภอท่าวังผา ซึ่งเป็นภาพจิตรกรรมที่เล่าเรื่องราวชาดก และได้สะท้อนวิถีชีวิตของคนน่านในสมัยก่อนผ่านจิตรกรรมฝาผนัง

ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดน่าน มีลักษณะเป็นจังหวัดชายแดน ด้านตะวันออกของภาคเหนือ ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามเส้นทางรถยนต์ประมาณ ๖๖๘ กิโลเมตร สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนและป่าไม้ โดยมีความลาดชันเกินกว่า ๓๐ องศา ลักษณะเป็นภูเขาลูกคลื่นลอนลาดและลูกคลื่นลอนชันมีพื้นที่ราบเป็นส่วนน้อย ลักษณะพื้นดินเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ ส่วนพื้นที่ ภูเขาส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณชายแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภูเขาสูงในเขตจังหวัดน่านเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำหลายสาย ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ประโยชน์ในการเกษตรกรรมและอุปโภคบริโภคของประชาชน

ปัจจุบันจังหวัดน่าน แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๕ อำเภอ ได้แก่ อ. เมืองน่าน อ.เวียงสา อ.ท่าวังผา อ.น่าน้อย อ.นาหมื่น อ.ทุ่งช้าง อ.ปัว อ.แม่อจิม อ.สันติสุข อ.บ่อเกลือ อ.สองแคว อ.เฉลิมพระเกียรติ อ.เชียงกลาง อ.บ้านหลวง และ อ.ภูเพียง ๙๙ ตำบล ๘๙๐ หมู่บ้าน เทศบาลเมือง ๑ แห่ง เทศบาลตำบล ๑๔ แห่ง อบต. ๘๔ แห่ง มีชายแดนติดต่อกับประเทศ สปป.ลาว ระยะทางยาว ๒๗๗ กม. มีช่องทางเข้า-ออกตามธรรมชาติ ๒๗ ช่องทาง ช่องทางการค้าชายแดนระหว่างไทย - สปป.ลาว มี ๓ ช่องทาง เป็นจุดผ่าน แคนถาวร ๑ จุดและเป็นจุดผ่อนปรน ๓ จุด คือ ๑) จุดผ่านแดนถาวร บ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งตรง กับเมืองเงิน แขวงไชยบุรี สปป.ลาว ๒) จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน ตำบลชนแดน อำเภอสองแคว ซึ่งตรงกับ ช่องทางบ้านเตสอง เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี สปป.ลาว ๓) จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแตง ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง ซึ่งตรงกับช่องทางบ้านป่าห้วย เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี สปป.ลาว

จังหวัดน่านมีประชากรทั้งสิ้น ๑๖๔,๙๖๒ หลังคาเรือน รวมทั้งสิ้น ๔๗๙,๘๑๗ คน แยกเป็นชาย ๒๔๐,๙๒๔ คน หญิง ๒๓๘,๘๙๓ คน (ข้อมูล ณ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑) ประชากรมีอยู่อย่างเบาบางเป็นอันดับ ๓ ของประเทศ (ประมาณ ๔๑ คนต่อตารางกิโลเมตร) กระจายไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ แบ่งชาติพันธุ์ได้แก่ ไทวนหรือคนเมือง, ไทลื้อ, ไทพวนหรือลาวพวน, ไทจีนหรือชาวจีน, ม้ง, เมี่ยน, ลัวะหรือถิ่น, ขมุ, ตองเลื่องหรือมละบริ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป นับถือศาสนาพุทธมากที่สุดร้อยละ ๙๘.๒๓ รองลงมา คือ คริสต์ ร้อยละ ๑.๗๖ และ อื่นๆ ร้อยละ ๐.๐๑ แต่อิทธิพลความเชื่อดั้งเดิม ทางศาสนาพราหมณ์และการนับถือผีบรรพบุรุษ ยังปรากฏให้เห็นอยู่เช่นเดียวกับชาวล้านนาในจังหวัดอื่นๆ เช่น พิธีสืบชะตา พิธีส่งเคราะห์ พิธีสงฆ์ (อุบาสว) เป็นต้น

ด้านรายได้ ในปี ๒๕๕๗ ประชากรจังหวัดน่านมีรายได้เฉลี่ย เท่ากับ ๖๑,๐๑๐ บาท ซึ่งอยู่ในอันดับที่ ๖๒ ของประเทศ ด้านผลิตภัณฑ์จังหวัด ได้มีการผลักดันผลิตภัณฑ์จังหวัดให้เป็นที่รู้จักใน ๒ ชนิด คือ ๑) ผ้าขึ้น และ ๒) เครื่องเงิน แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ซึ่งไม่เกิดการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า (Value Added) เท่าที่ควร ในด้าน GDP จังหวัดน่านมีข้อจำกัดในด้านผังเมืองซึ่งไม่มีพื้นที่ผังเมืองสีม่วงที่เป็นพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม ซึ่งในพื้นที่ผังเมืองสีม่วงนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จังหวัดมี GDP ที่สูง ดังนั้นจังหวัดน่านจึงขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยการเกษตรและการท่องเที่ยว การพัฒนาในระยะที่ผ่านมาทำให้จังหวัดน่านมีความสำคัญในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตามในระยะที่ผ่านมายังพบปัญหาในการพัฒนาที่มีข้อจำกัด เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดน่าน ร้อยละ ๘๕ เป็นพื้นที่ป่า และมีพื้นที่ทำกินเพียงร้อยละ ๑๕ ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตรและการใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างมาก

๓.๒ ข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ และที่ดิน

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่อุดมไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ ธรรมชาติที่หลากหลาย มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่งดงาม มีความหลากหลายของชาติพันธุ์และความเข้มแข็งของชุมชนและกลุ่ม/องค์กรทางสังคม จังหวัดน่านมีพื้นที่ทั้งหมด ๗,๕๘๑,๐๓๕.๐๒ ไร่ พบพื้นที่ป่าไม้ ๔,๖๕๓,๙๔๓.๑๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๓๙ เป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้เทียบกับพื้นที่จังหวัดมากที่สุดอันดับ ๗ ของประเทศ^(๑) แต่ข้อจำกัดของพื้นที่โดยทั่วไปที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนชันเกิน ๓๐ องศา ประมาณร้อยละ ๘๕ ของพื้นที่จังหวัด

ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๕ และ พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ ๒๕๐๗ ทำให้มีหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน ๓๕๖ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๔๐ และมีหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ จำนวน ๑๙ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๒.๑๓ ของหมู่บ้านทั้งหมด โดยส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ก่อนประกาศเขตป่าทั้งหมด ในขณะที่จังหวัดน่านพื้นที่มีเอกสารสิทธิ์(โฉนด) ร้อยละ ๘.๓๖ ของพื้นที่ทั้งจังหวัดเท่านั้น^(๒) ทำให้ชาวบ้านมีที่อยู่อาศัยพื้นที่ทำกิน พื้นที่ป่าชุมชนอยู่ทับซ้อนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและป่าอนุรักษ์เกิดความไม่มั่นคงในสิทธิที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน และเกิดกรณีพิพาทระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ชาวบ้านกับนายทุน และชาวบ้านกับชาวบ้าน ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจต่อนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาป่าไม้และที่ดินของภาครัฐ ซึ่งชุดความคิดของภาครัฐจะใช้อำนาจและความรู้ทางนิเวศวิทยา รวมทั้งการออก

กฎหมายระเบียบข้อบังคับ ในการควบคุมกำกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มงวด ในขณะที่ชาวบ้านมีชุดความคิดเรื่องสิทธิชุมชน คนอยู่กับป่าได้ มีความเชื่อมั่นในพลังของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งแต่ละชุดความคิดก็มีจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ทำให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้เป็นไปอย่างไม่มีเอกภาพ

จากข้อมูลพบว่าในระยะ ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมาได้มีการบุกรุกป่าต้นน้ำมากขึ้น เนื้อที่ป่าไม้ของจังหวัดน่าน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๕๙ ลดลงจากร้อยละ ๗๔.๐๗ ในปีพ.ศ. ๒๕๔๗ เหลือเพียงร้อยละ ๖๑.๔๕ ในปีพ.ศ. ๒๕๕๙ ^(๑) เช่นเดียวกับข้อมูลการศึกษาวิจัยที่พบว่าระหว่างปี ๒๕๔๗-๒๕๕๖ (๑๐ ปี) พื้นที่ป่าไม้จังหวัดน่านหายไปจำนวน ๘๓๘,๗๙๘ ไร่ ^(๓) ทั้งนี้การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ และผืนป่าต้นน้ำชั้น ๑A มิได้เกิดขึ้นและมีความรุนแรงในทุกตำบล โดยพื้นที่ป่าที่สูญเสียไปนั้นเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยวบนที่สูง โดยเฉพาะข้าวโพดที่เกษตรกรปลูกเป็นพืชเดี่ยว ^(๔) ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกง่ายในทุกสภาพพื้นที่ และมีอายุการเก็บเกี่ยวสั้นประมาณ ๔ เดือน และยังเป็นวัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ ประกอบกับมีแรงหนุนจากบริษัทเมล็ดพันธุ์ทั้งต่างประเทศและในประเทศ และหน่วยงานภาครัฐ ^(๕) พื้นที่ป่าไม้ที่ลดลงมีความผกผันกับพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดที่ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในปี ๒๕๔๘ จากไม่ถึง ๓ แสนไร่ เพิ่มขึ้นเกือบ ๙ แสนไร่ ในปี ๒๕๕๒ หรือเพิ่มขึ้นเกือบ ๓ เท่า ในช่วง ๔ ปีดังกล่าว และในปี พ.ศ.๒๕๕๗ จังหวัดน่านมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ๘๐๓,๐๕๐ ไร่ (ประมาณร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ) คาดว่าจะมีผลผลิตเกือบ ๐.๕ ล้านตัน และเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่เพาะปลูก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สูงเป็นอันดับที่ ๒ ของประเทศ (รองจากจังหวัดเพชรบูรณ์) ^(๖)

ภาพปรากฏการณ์ของป่าไม้ที่ถูกบุกรุกทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดเป็นกระแสข่าวหัวไลน์ในสื่อสารมวลชนและสื่อออนไลน์ต่างๆทำให้ภาคส่วนต่างๆ ทั้งในจังหวัด นอกจังหวัด และส่วนกลางได้ให้ความสำคัญกับปัญหาเขาหัวไลน์จังหวัดน่านมากขึ้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ที่ให้น้ำให้กับลุ่มน้ำภาคกลางเท่ากับร้อยละ ๔๐.๕ ^(๗) ที่สำคัญมีการใช้สารเคมีทางการเกษตรตั้งแต่เริ่มเตรียมแปลงจนกระทั่งก่อนเก็บเกี่ยว ในปี ๒๕๕๒ มีปริมาณการใช้สารเคมีในการปลูกข้าวโพดคิดเป็นร้อยละ ๘๒.๘ ของการใช้สารเคมีทางการเกษตรทั้งหมดของจังหวัดน่าน ^(๘) ทำให้ตกค้างในสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พืช และสัตว์จากการสูดมตรวจพบมีสารตกค้างในดินจำนวน ๑๑ ชนิด ได้แก่ คลอร์ไพริฟอส เมทาไมโดฟอส ไตรอะโซฟอสฟิโนบูคาร์บ คาร์บาริล เมทโทมิล คาร์โบฟูราน คาร์เบนดาซิม ไกลโฟเสท เอเอ็มพีเอ และ พาราควอต ^(๙) พบไกรโฟเซตจากปลาในแม่น้ำ พบไกรโฟเซต, อาหารจีน, พาราควอต และคลอร์ไพริฟอส ปนเปื้อนในน้ำประปาหมู่บ้าน และโรงผลิตน้ำดื่ม ^(๑๐) ทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน

นอกจากนี้ปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง(Climat Change)การบุกรุกทำลายป่า การเผาป่า การใช้สารเคมีทางการเกษตร และการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม ทำให้จังหวัดน่านประสบปัญหาน้ำท่วม ดินโคลนถล่มอยู่บ่อยครั้งและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น ดังเช่น การเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมในปี ๒๕๔๙, ๒๕๕๔, ๒๕๕๙, ๒๕๖๑, การเกิดน้ำป่าไหลหลากบ้านห้วยธนู อำเภอท่าวังผา ปี ๒๕๕๑ บ้านป่าอ้อย อำเภอสันติสุข ปี ๒๕๖๑, ดินโคลนถล่มบ้านห้วยขาบ ปี ๒๕๖๑ รวมไปถึงปัญหาหมอกควันเกินค่ามาตรฐานอันเนื่องจากการเผาป่าในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายนของทุกปี เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนรับรู้ได้ถึงผลกระทบจากการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงภาวะสุขภาพที่พบว่าคนน่านป่วยและตายด้วยโรคมะเร็ง และโรคไม่ติดต่อ

เรื้อรังมากขึ้น ในขณะที่สภาพสังคมของคนจังหวัดน่านก็เปลี่ยนไปจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว ว่างแรงงานมีการละทิ้งถิ่นฐานไปทำงานในเมืองและต่างจังหวัดมากขึ้น แรงงานภาคการเกษตรลดน้อยลง ทำให้เกษตรกรไปใช้เทคโนโลยี เครื่องทุนแรง และสารเคมีมากขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตมากขึ้น รายจ่ายในครัวเรือนมากขึ้น ภาวะหนี้สินในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่จิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมลดน้อยลงผู้คนให้ความสำคัญกับเรื่องปากท้องรายได้มากกว่าการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตามหากมองในภาพรวมของประเทศ น่านก็ยังเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ที่มีป่าไม้มากที่สุดเป็นอันดับที่ ๗ ของประเทศ และมีพื้นที่ป่าไม้มากกว่าภาพรวมของประเทศและจังหวัดน่านนับเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับการยอมรับกันว่ามีภาคประสังคมที่เข้มแข็ง มีรากฐานของกลุ่มองค์กรที่มีความเข้มแข็งหลากหลาย มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงและจัดการชุมชนท้องถิ่นของตนเองมากกว่าข้อจำกัด เพราะเป็นจังหวัดที่มี “ทุนทางสังคม” (Social Capital) จำนวนมาก^(๑๑) กลุ่ม/องค์กรต่างๆสามารถยึดโยงเกาะเกี่ยวกันเป็นเครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ทั่วทั้งจังหวัด ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำกิจกรรมต่างๆบนพื้นฐานของความศรัทธาเลื่อมใสในผู้นำทั้งที่เป็นฆราวาสและพระสงฆ์ รวมทั้งยังคงมีความเป็นเครือญาติและมีความเป็นชุมชนสูงมีความตระหนักและรับรู้ในผลประโยชน์ร่วมกัน (Common Interest)^(๑๒) และจังหวัดน่านมีค่าดัชนีการมีส่วนร่วมเป็นอันดับหนึ่งของประเทศในปี ๒๕๔๖^(๑๓) ดังจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาอย่างยาวนาน อาทิเช่น กลุ่มบ้านหลวงหวงป่า กลุ่มศิลาแลง กลุ่มฮักเมืองน่าน ที่ร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ ทำกิจกรรมบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำท่าแฉ้งกันไฟ ตรวจเขตป่า กำหนดมาตรการทางสังคมในการที่จะช่วยกันปกป้องผืนป่าภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายป่าไม้ที่มีอยู่เกิดการรวมตัวเป็น “เครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดน่าน” ปัจจุบันมีกลุ่มชาวบ้านที่ร่วมกันอนุรักษ์ป่าชุมชน จำนวน ๑,๘๒๕ แห่ง มีป่าชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และป่าอุทยานแห่งชาติ^(๑๔)

ด้วยข้อจำกัดในด้านกฎหมายป่าไม้ที่ทับซ้อนกับพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน รวมไปถึงป่าชุมชนที่ชาวบ้านได้ดูแลอยู่ ทำให้เกิดขบวนการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเพื่อเข้าไปจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ ที่ได้เรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่รวมศูนย์โดยรัฐมาเป็นการจัดการที่ให้ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อาทิเช่น การขับเคลื่อนพรบ.ป่าชุมชน, โฉนดชุมชน, การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการขับเคลื่อนโครงการต่างๆ ทั้งภาครัฐท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน สถาบันวิชาการ งานวิจัย กิจกรรมเพื่อสังคม (CSR : Corporate Social Responsibility)ต่างๆที่พยายามศึกษาหารูปแบบหรือสนับสนุนพัฒนาในพื้นที่นาร่องต่างๆ มากมาย อาทิ เช่น โครงการปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง,โครงการสวมหมวกใส่รองเท้าให้ภูเขา หัวโล้น วิทยาลัยชุมชนน่าน, โครงการสวมหมวกให้ภูเขาใส่รองเท้าให้ดินดอย มูลนิธิวัดโป่งคำ อำเภอสันติสุข, ดงพญาโมเดล, ดงผาปูนโมเดล, โครงการขยายผลโครงการหลวง, นาแลกป่า น้ำแลกป่า อาชีพแลกป่า เมืองจันโมเดล, น้ำพางโมเดล, ๑๔ เมนูทางเลือก (ต่อมาเพิ่มอีก ๔ เมนู เป็น ๑๘+๔) เป็นต้น อย่างไรก็ตามรูปแบบเหล่านี้มีปัจจัยสำเร็จที่เป็นปัจจัยเฉพาะที่ขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งในระยะนำร่องได้มีการระดมทรัพยากรลงไปทำให้ได้ผลที่ดี แต่กลับมีข้อจำกัดในการนำแนวคิดขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆเนื่องจากเป็นบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ รวมถึงภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายป่าไม้และนโยบายของรัฐที่มีอยู่จังหวัดน่านจึงได้มีการรวบรวมข้อมูลจากภาคส่วนต่างๆ สังเคราะห์จัดทำเป็นข้อเสนอของจังหวัดต่อรัฐบาล รัฐมนตรี กรรมการ และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องหลายคณะ หลายชุดซึ่งข้อเสนอสำคัญคือการกระจายอำนาจให้จังหวัดบริหารจัดการป่าไม้และที่ดินในรูปของ

คณะกรรมการ โดยมีการนำข้อมูลแผนที่ทางภูมิศาสตร์มาใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการ รวมทั้งการให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในระดับพื้นที่

ในขณะที่ภาคเอกชนโดยนายบัณฑิต ล่ำซำ ประธานกรรมการธนาคารกสิกรไทย ที่ได้รับเริ่มโครงการรักษาน้ำน่านเมื่อปี ๒๕๕๗ เพื่อฟื้นฟูน้ำน่าน และได้มีการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากชาวบ้าน เครือข่ายหน่วยงาน และนักวิชาการ จนได้ข้อสรุปปัญหาและทางออกเสนอนายกรัฐมนตรีเมื่อครั้งได้เดินทางมาลงพื้นที่จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๙ เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์การบูรณาการความร่วมมือของคณะกรรมการนโยบายที่ดินและได้มอบหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติตามคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ซึ่งโครงการรักษาน้ำน่านได้เสนอแนวคิดการแก้ไขป่าไม้และที่ดินจังหวัดน่านภายใต้แนวทางประชารัฐที่เรียกว่า น่านแซนด์บ็อกซ์(Nan Sandbox)ให้กับรัฐบาลในการบริหารจัดการพื้นที่ในภาพรวมโดยการทดลองที่ผ่อนปรนกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ มีจินตนาการหรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างเสริมประสิทธิภาพอย่างไม่มีข้อจำกัด (เสมือนเด็กเล่นทรายในกระบะทรายโดยไม่กระทบกับพื้นที่รอบข้างหรือ sandbox) จนกระทั่งรัฐบาลได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๔๘/๒๕๖๑ เรื่อง การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจังหวัดน่าน ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เพื่อให้การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่ดิน ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่จังหวัดน่าน รวมถึงการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. แก้ไขปัญหาที่ดิน-ป่าไม้ เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ได้ถูกต้องตามกฎหมายและปรับคืนพื้นที่มาเป็นสภาพป่า ๒. จัดหาทุนสนับสนุนการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตทางการเกษตรและการเลี้ยงชีพในช่วงระยะเปลี่ยนผ่าน ๓. ปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรเชิงเดี่ยวไปสู่การผลิตหรืออาชีพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีรายได้เพียงพอ และยกระดับคุณภาพชีวิต โดยมีพื้นที่ดำเนินการทั้งจังหวัดน่าน ๑๕ อำเภอ ๙๙ ตำบล ๙๑๕ หมู่บ้าน โดยเฉพาะพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินในเขตป่าไม้ ทั้งลุ่มน้ำชั้น ๑, ๒, ๓, ๔, และ ๕

แนวคิดและหลักการของน่านแซนด์บ็อกซ์ ^(๑๕)

๑. การจัดสรรที่ดินป่าสงวนจังหวัดของน่าน เพื่อแก้ปัญหาหลักประเด็นสิทธิทำกินของเกษตรกรให้มีความชอบด้วยกฎหมาย โดยจังหวัดน่านจะบริหารจัดการพื้นที่ป่าสงวนตามสัดส่วนดังนี้ ๗๒% ของพื้นที่จะต้องคงความเป็นป่าที่มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุมอยู่ ๑๘% ของพื้นที่จะต้องกลับมาเป็นป่าที่มีต้นไม้ใหญ่ แต่อนุญาตให้ปลูกพืชเศรษฐกิจได้ต้นไม้ใหญ่ได้ และ ๑๐% ที่เหลือคือพื้นที่ที่ยอมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจได้เต็มที่ แต่ยังคงเป็นป่าสงวนตามกฎหมาย

๒. รายได้ต่อไร่ของเกษตรกร จะต้องเพียงพอต่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืน โดยน่านแซนด์บ็อกซ์จะระดมองค์ความรู้จากทุกศาสตร์มาพัฒนาพืชทางเลือกที่มีคุณค่าและมูลค่าสูง พัฒนาดิน น้ำ แปรรูปสินค้าการเกษตร การขนส่ง การสร้างยี่ห้อสินค้า และการตลาด เพื่อผลิตสินค้าการเกษตรที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดโลก และส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิต จนเกษตรกรน่านสามารถทำมาหาเลี้ยงชีพได้ดีด้วยตนเอง

แนวคิด Nan Sandbox ถือว่าเป็น Think Tank ในการกำหนดยุทธศาสตร์ภาพรวมของการแก้ไขปัญหาป่าไม้และที่ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดน่าน มองในภาพรวมขับเคลื่อนไปพร้อมกันทั้งจังหวัด ๙๙ ตำบล มีการระดมทรัพยากรทั้งคน ทุน และการจัดการ ทั้งภายในและภายนอก บูรณาการทุกภาคส่วน แต่ในกลไกการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติยังคงตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานราชการตาม Function โดยยึดตามแนวทางของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ(คทช.) ซึ่งตามมติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ครั้งที่

๒/๒๕๖๑ วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑ และคณะรัฐมนตรีวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ มีมติเห็นชอบในหลักการ พื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท) ^(๑๖) ดังนี้

มติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ วันที่ 18 มิถุนายน 2561

		เวลา		
		ก่อนมติ ครม. 30 มิ.ย. 41	หลังมติ ครม. 30 มิ.ย. 41 ถึง 16 มิ.ย. 57	หลัง 16 มิ.ย. 57 (คำสั่ง คสช. 66 /57)
พื้นที่	ป่าสงวน			
	ลุ่มน้ำชั้น 1, 2	- จัดที่ดินแปลงรวม - ปลูกป่า 3 อย่าง , ประโยชน์ 4 อย่าง	- ฟื้นฟูสภาพป่า โดยปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง - ให้ประชาชนดูแลต้นไม้ที่ปลูก , ใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างแถวของต้นไม้ได้	ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด
	ลุ่มน้ำชั้น 3,4 ,5	- อนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย - จัดที่ดินทำกินให้ชุมชนแบบแปลงรวม	จัดที่ดินทำกินให้ชุมชนแบบแปลงรวม	ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด
	ป่าอนุรักษ์	โครงการ /แผนงาน เพื่อการบริหารจัดการอยู่ร่วมระหว่างคนกับป่า		
		ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด		

ตารางที่ ๑ มติคณะรัฐมนตรีกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑

ที่มา : การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจังหวัดน่าน(Nan Sandbox)

นอกจากนี้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี(ครม.สัญจร) ครั้งที่ ๕/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ยังได้มีมติอนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงกำหนดให้ทรัพย์สินอื่นเป็นหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. โดยกำหนดให้ไม้ยืนต้นที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจตามบัญชีท้ายกฎหมายว่าด้วยสวนป่ารวม ๕๘ ชนิด สามารถนำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ และที่ประชุมคณะรัฐมนตรีวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๑ ยังได้อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. คือการแก้ไขมาตรา ๗ ให้ไม้ทุกชนิดในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง ไม่เป็นไม้หวงห้าม และการทำไม้ ไม่ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่อีกต่อไปซึ่งจะทำให้ประชาชนมีรายได้ที่มั่นคงจากการประกอบอาชีพทำไม้ปลูกป่าเศรษฐกิจ หรือเอาไปเป็นหลักทรัพย์สินค้าประกันก็สามารถทำได้เช่นกัน ^(๑๗)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินการแก้ไขปัญหาล่าช้าและที่ดินยังคงเป็นไปภายใต้ข้อจำกัดด้านกฎหมายป่าไม้ แต่โดยภาพรวมในขณะนี้ได้มีความก้าวหน้าไปค่อนข้างมาก และกฎหมาย กฎระเบียบ หลายอย่างได้ถูกแก้ไขและคลี่คลายไปในทางที่ดี อย่างไรก็ตามประเด็นที่ชาวบ้านยังกังวลในเรื่องทั้งความมั่นคงและความต่อเนื่องของนโยบายของรัฐบาลและภาครัฐ, การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ, รวมไปถึงสิทธิของชุมชนในด้านการใช้

ประโยชน์จากป่าไม้และที่ดิน ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาทำความเข้าใจและกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนร่วมกันต่อไป

ไม่ปลูกข้าวโพดจะปลูกอะไร ?

แม้โดยภาพรวมประเด็นเรื่องสิทธิที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเริ่มมีการแก้กฎหมาย กฎระเบียบบางส่วน รวมไปถึงมีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น แต่โจทย์สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือเรื่องรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชาวบ้านจะสามารถปรับเปลี่ยนวิถีการเกษตรจากพืชเชิงเดี่ยวไปสู่ป่าเศรษฐกิจหรืออาชีพทางเลือกอื่นได้อย่างไร จากข้อมูลจังหวัดน่านมีพื้นที่การเกษตรรวม ๑,๓๓๗,๓๔๖.๘๔ ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ๗๕๕,๔๘๒.๒๕ ไร่ การปลูกข้าวเหนียวในปี ๒๐๖,๘๗๙.๒๕ ไร่ และข้าวนาปรัง ๗,๑๗๗.๘๕ ไร่ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกมาก ทั้งนี้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เกือบทั้งหมดเป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่เพาะปลูก ๑๐-๑๐๐ ไร่ต่อครัวเรือน ปลูกเป็นพืชเชิงเดี่ยวตามพื้นที่ลาดชัน มีผลผลิตต่อไร่อยู่ระหว่าง ๔๐๐-๑,๒๐๐ กิโลกรัม ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดินในแต่ละพื้นที่ พันธุ์ที่ใช้ปลูก และกรรมวิธีปลูกโดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรที่ปลูกในที่ราบจะได้ผลผลิต ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และบางรายสามารถปลูกได้ปีละ๒ครั้งทำให้มีรายได้ต่อปีสูงกว่าปลูกบนพื้นที่ลาดชันที่ปลูกได้เพียง ๑ ครั้งต่อปี ทั้งนี้ต้นทุนขึ้นอยู่กับแหล่งทุนของเกษตรกรหากใช้เงินทุนของตนเองโดยในปี ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นปีที่ข้าวโพดมีราคาสูง(ประมาณ ๘ บาท/กก.)จะมีรายได้เฉลี่ยสุทธิประมาณ ๓ บาท/กก.แต่ในปีที่ข้าวโพดมีราคาต่ำ (๖ บาท/กก.)จะเหลือรายได้สุทธิเฉลี่ยเพียงประมาณ ๐.๓๖ บาท/กก. แต่หากกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ในระบบจะมีต้นทุนค่าดอกเบี้ยเพิ่มประมาณร้อยละ ๕ต่อปี ทำให้มีต้นทุนเพิ่มขึ้นอีกประมาณ ๘๕ บาท/ไร่(๐.๑๐ บาท/กก.)ซึ่งก็จะทำให้รายได้สุทธิของเกษตรกรลดลงเพียงเล็กน้อยส่วนเกษตรกรที่กู้เงินนอกระบบจะมีต้นทุนเพิ่มขึ้นถึงประมาณ ๖๐๐ บาท/ไร่(๐.๘๐ บาท/กก.)ในปีที่ข้าวโพดราคาสูง(๘ บาท/กก.)จะมีรายได้สุทธิเหลือเพียงประมาณ ๒ บาท/กก.และในปีที่ข้าวโพดราคาต่ำ เกษตรกรจะขาดทุนเนื่องจากภาระดอกเบี้ยที่สูง^(๑๘) ซึ่งต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายปุ๋ยเคมีหัวนาล้างออกมากที่สุด รองลงมาคือปุ๋ยเคมีรองพื้น และสารกำจัดวัชพืช (แต่เป็นวัสดุเกษตรที่ใช้อยู่ที่ต่ำสุด)^(๑๙) ก่อให้เกิดผลกระทบตอระบบนิเวศเกษตรที่สำคัญคือ นกและสัตว์ป่าหายไป วัชพืชมาก แหล่งน้ำตื้นเขิน และน้ำใช้ไม่ได้ พื้นที่เพาะปลูก สวนใหญ่ประสบกับภัยแล้ง การชะล้างหน้าดิน และไฟป่า ในขณะที่เดียวกันสังคมชุมชน มีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น รายได้เพิ่มขึ้นแต่หนี้สินเพิ่ม และพึ่งพาคนอื่นมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามความต้องการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ก็ยังมีอยู่สูง และแรงจูงใจ คือ การพึ่งพาแรงงานน้อย มีต้นทุนและผลตอบแทนที่คุ้มค่ากว่าพืชชนิดอื่น มีขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยากและมีความชำนาญ ให้ผลตอบแทนเร็ว และการสนับสนุนจากภาครัฐ^(๒๐)

ปริมาณผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ คาดว่าจะหดตัว ร้อยละ -๑.๐ (หดตัวน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ ณ เดือนกันยายน ๒๕๖๑ ที่คาดว่าจะหดตัว ร้อยละ -๓.๕) ปรับตัวลดลงจากปีก่อนที่ขยายตัว ร้อยละ ๗.๒ สาเหตุหลักมาจากพื้นที่การเพาะปลูกลดลง เนื่องจากบริษัทผู้ผลิตอาหารสัตว์กำหนดที่จะไม่รับซื้อข้าวโพดจากพื้นที่เพาะปลูกที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องทำให้เกษตรกรที่ปลูกในพื้นที่นั้นไม่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ ประกอบกับจังหวัดน่านได้รับผลกระทบจากปัญหาอุทกภัยจากพายุทำให้พื้นที่การเพาะปลูกบางส่วนได้รับความเสียหาย ในส่วนของปี ๒๕๖๒ คาดว่าขยายตัวที่ร้อยละ ๐.๓ สาเหตุหลักมาจากแนวโน้มราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มี

แนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น และโครงการสนับสนุนการปลูกข้าวโพดหลังนาจึงจูงใจให้เกษตรกรเพาะปลูกจำนวนรอบมากขึ้น^(๒๑)

คำถามใหญ่ของเกษตรกร “**ไม่ให้ปลูกข้าวโพดจะให้ปลูกอะไร ?**” ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ก็ไม่อยากปลูกข้าวโพดเนื่องจากมีต้นทุนสูงใช้สารเคมีจำนวนมากผลกำไรสุทธิต่ำ แต่ด้วยปัญหานี้สินและความยากจน ในปี ๒๕๕๙ จังหวัดน่านมีสัดส่วนคนจนสูงสุดเป็นอันดับที่ ๑๐ ของประเทศ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๗๓^(๒๒) ประกอบกับบทเรียนจากประสบการณ์ที่ผ่านมาที่ภาคส่วนต่างๆ ทั้งรัฐเอกชนได้เข้ามาส่งเสริมพืชทางเลือกต่างๆ แต่สุดท้ายก็เจอปัญหาเรื่องราคาและการตลาดเช่นเดิมทำให้ประชาชนยังมั่นใจในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากกว่า ดังนั้นการปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรเชิงเดี่ยวไปสู่การผลิตหรืออาชีพทางเลือกอื่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง

จากผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ของการปลูกพืชไร่ : พืชไร่นิยมปลูกกันมากได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวนาปี พบว่าพืชไร่นานี้ทั้งหมดขาดทุน อันเนื่องมาจากต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการใช้แรงงานเป็นหลัก ด้านพืชสวนที่นิยมปลูกกันมากได้แก่ ยางพารา ลำไย และลิ้นจี่ พบว่าพืชสวนที่สามารถให้ผลตอบแทนได้มากที่สุด ๓ อันดับแรก คือ มะนาว ชา และลิ้นจี่ ตามลำดับ เนื่องจากทั้ง ๓ ชนิด เป็นพืชสวนที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ด้านพืชผักสวนครัวเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกเพื่อใช้ในครัวเรือนเท่านั้น ไม่ได้ปลูกพืชผักในเชิงพาณิชย์แต่ในบางพื้นที่ยังมีการปลูกแบบมีพันธสัญญา โดยพืชผักสวนครัวที่มีการปลูกกันมากคือ พริกใหญ่ ผักกาดเขียวปลี และมะเขือยาว พบว่าการปลูกพืชที่สามารถให้ผลตอบแทนได้มากที่สุด ๓ อันดับแรก คือ คื่นช่าย ผักกาดขาวปลี และบร็อคโคลี่ ตามลำดับ และเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการปลูกเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนทำให้ปริมาณพืชผักที่ผลิตได้ภายในจังหวัดจึงไม่เพียงพอต่อการบริโภคเป็นสาเหตุให้มีการนำเข้าจากต่างจังหวัด ซึ่งมีการนำเข้ามาจากตลาดยิ่งเจริญ จังหวัดพิษณุโลก และจากตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนด้านการเลี้ยงสัตว์ที่มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ทำให้ในปัจจุบันนี้มีการนำเข้าสัตว์ต่างๆ มาเพื่อการบริโภค เช่น เนื้อไก่ ไข่ไก่ เนื้อโค เนื้อกระบือ เป็นต้น ในจังหวัดน่านมีการเลี้ยงสัตว์มากที่สุดคือ ไก่ไข่ โคเนื้อ สุกร กระบือ และไก่เนื้อ ตามลำดับ สำหรับด้านการประมงนั้น เกษตรกรจะเลี้ยงปลานิล และปลาดุก ทั้งนี้พบว่าการเลี้ยงสัตว์ที่ให้ผลตอบแทนได้มากที่สุด คือ การเลี้ยงเป็ดไข่ เป็ดเนื้อ และไก่ไข่ อย่างไรก็ตามในตัวจังหวัดน่านเองก็ยังมีมีการบริโภคอาหารจำพวกเนื้อสัตว์อยู่เป็นจำนวนมากกว่าปริมาณเนื้อสัตว์ที่ผลิตขึ้นมาได้ จึงมีการนำเข้าเนื้อสัตว์จากจังหวัดที่ใกล้เคียง เช่น เชียงใหม่ ลำปาง พะเยา ยิ่งในช่วงฤดูการท่องเที่ยวก็ยิ่งจะมีการบริโภคที่สูงขึ้นไปอีก ดังนั้นการเลี้ยงสัตว์จึงยังคงมีโอกาสด้านการตลาดอยู่ค่อนข้างสูงที่เกษตรกรจะทำการผลิตเนื้อสัตว์มาขายภายในจังหวัดน่าน^(๒๓)

อย่างไรก็ตามเครือข่ายในพื้นที่ที่มีความเห็นตรงกันว่าทางเลือก “**การทำเกษตรผสมผสานแนวเศรษฐกิจพอเพียง**” จะเป็นทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมเพื่อทดแทนข้าวโพดในที่ลาดชันและอาจจะเป็นรูปแบบการผสมผสานกับทางเลือกอื่นๆ ที่เหมาะสมรวมด้วยกันก็น่าจะเป็นไปได้^(๑๙) องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดการปลูกข้าวโพดในที่ชันให้ความยั่งยืน มี ๓ ประการ กล่าวคือ ๑) ผลตอบแทนจากทางเลือกใหม่ต้องดีกว่าการปลูกข้าวโพดบนที่ชันอย่างชัดเจน ๒) ชาวบ้านมีความรักและหวงแหนในทรัพยากรมีความยินดีที่จะร่วมดูแลและปกป้องทรัพยากรนั้น และ ๓) ให้ชาวบ้านในพื้นที่ร่วมเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดกติกา

กฎระเบียบข้อบังคับและดูแลทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ของตน พร้อมกับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยองค์ประกอบทั้ง ๓ นี้จะส่งเสริมซึ่งกันและกัน ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทางเลือกในการทำการเกษตรทดแทนนั้นสามารถทำได้ ๓ แนวทางหลัก ได้แก่ แนวทางที่ ๑) การส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียนในที่ราบขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของพื้นที่และการตลาด อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพดิน ทักษะของเกษตรกร การสนับสนุน ด้านการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการน้ำหรือการชลประทาน เป็นปัจจัยอุดหนุนที่สำคัญมากสำหรับทางเลือกนี้ แนวทางที่ ๒) การส่งเสริมการปลูกพืชยืนต้นหรือป่าเศรษฐกิจในที่ชันแทน แต่เกษตรกรจะประสบปัญหาการสูญเสียรายได้ในช่วงที่รอการเก็บเกี่ยวผลผลิต ดังนั้นในช่วงแรกมาตรการอุดหนุนในช่วงเปลี่ยนผ่านจึงเป็นสิ่งสำคัญ และ แนวทางที่ ๓) การปลูกป่า ประกอบอาชีพที่พึ่งพิงกับความอุดมสมบูรณ์ของป่า (เช่น การหาของป่า การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น) ซึ่งในแนวทางนี้ต้องดำเนินไปพร้อมกับกฎกติกาการใช้ประโยชน์จากป่าที่เป็นธรรมและยั่งยืน^(๒๔) ดังตัวอย่างการศึกษารูปแบบแผนการจัดการเชิงธุรกิจแบบเกษตรผสมผสานสู่อาชีพเกษตรที่ยั่งยืนที่เหมาะสมกับพื้นที่สูงในจังหวัดน่านที่เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนและออกแบบระบบการเกษตรของตัวเองโดยมีการปลูกข้าวไร้ลดการใช้สารเคมี ทำให้เกษตรกรได้เรียนรู้การจัดการแปลงข้าวแบบปลอดภัย และสามารถลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดเปลี่ยนมาทำเกษตรแบบผสมผสานและได้เข้าร่วมคั้นผืนป่าฟื้นฟูจากพื้นที่ทำกินหมุนเวียน จำนวน ๒๕๐ ไร่ มาปลูกป่าผสมรูปแบบป่าสามอย่างประโยชน์ส้อย่าง เพื่อสร้างรายได้จากการเก็บผลผลิตในภายหลัง (๒๕)

ด้านการปลูกผัก

การผลิตผักที่มีปริมาณพื้นที่เก็บเกี่ยวที่สูงที่สุดในจังหวัดน่าน (ปี ๒๕๕๗) จำนวน ๑๐ ชนิด แรก คือ ข้าวโพดหวาน พักทอง กะหล่ำปลี พริกใหญ่สีเขียว พริกชี้หนูเม็ดใหญ่ ผักกาดเขียวปลี ชিং กระเทียม ผักกาดกวางตุ้ง และผักบุ้ง จากกลุ่มผักเหล่านี้จึงเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนสุทธิสูงสุดเมื่อเทียบกับพืชอื่นๆ แต่ก็ยังเป็นพืชที่ใช้เงินลงทุนและจำนวนแรงงานในครัวเรือนสูงกว่าพืชอื่นๆ แต่เกษตรกรจะเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกทุก ๓ ปี เนื่องจากเกษตรกรต้องการให้ดินปลอดภัยจากเชื้อรา และโรคที่เกิดจากดินซึ่งจะทำให้เหง้าขึงเน่าและเหี่ยว สำหรับการผลิต พักทองมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำแต่ก็ยังให้ผลกำไรที่น้อยเมื่อเทียบกับผักอื่นๆ อย่างไรก็ตามความต้องการพักทองยังมีอยู่มากในหลายตลาด ส่วนผลไม้ ๑๐ ชนิดที่มีพื้นที่เก็บเกี่ยวสูงสุดในจังหวัดน่านในปี ๒๕๕๗ ประกอบด้วย ลิ้นจี่ ลำไย มะนาว เงาะ มะม่วง มะขาม ส้ม มะม่วงหิมพานต์ กัลย และหม่อน ผลไม้ที่ให้ผลกำไรสุทธิสูงสุดคือ ส้มสีทอง ตามด้วยหม่อน และมะม่วงน้ำดอกไม้ ส่วนเงาะ มะม่วง มะขาม และหม่อน ถือว่าเป็นผลไม้ที่มีศักยภาพทางการตลาด เพราะตลาดมีความต้องการสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดต่างจังหวัด และเพื่อการส่งออก ตลาดหลักของผักได้แก่ ตลาดท้องถิ่นภายในจังหวัดน่าน แม้เกษตรกรบางส่วนจะขายให้กับผู้รับซื้อในจังหวัดอื่น ตลาดผักสามารถแบ่งออกเป็นตลาดผักสด และตลาดซ่อตกลกที่เป็นการจัดหาวัตถุดิบสำหรับโรงงานแปรรูปอาหาร การขายในตลาดซ่อตกลกเป็นการขายผ่านสหกรณ์การเกษตร หรือผู้ประกอบการที่มีพ่อค้าคนกลางเป็นผู้ติดต่อให้ส่วนตลาดของผลไม้ ได้แก่ ตลาดท้องถิ่นในจังหวัดน่าน ตลาดต่างจังหวัด และใช้ในธุรกิจแปรรูปผลไม้ ตลาดในจังหวัดไม่ได้เป็นตลาดหลักสำหรับผลไม้เหล่านี้ ส่วนใหญ่ขายไปยังตลาดต่างจังหวัดที่มีปริมาณการซื้อที่สูงกว่าตลาดในจังหวัด เช่น ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมืองในกรุงเทพฯ และตลาดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงขายไปยังต่างประเทศ การผลิตสัตว์ในจังหวัดน่านมีความสำคัญน้อยกว่าเมื่อเทียบกับการผลิตพืช มีครัวเรือนเกษตรกรประมาณร้อยละ ๓๓ ที่

พื้นที่ดังกล่าว อาชีพที่ใหม่ผลตอบแทนค่อนข้างสูงอย่างเห็นได้ชัดมีเพียงยาสูบพันธุ์พื้นเมืองซึ่งเพาะปลูกในช่วงฤดูแล้ง โดยเกษตรกรแปรรูปขายเองในรูปแบบของยาเส้นแห้ง และมะม่วง คุณภาพส่งออกเท่านั้น สำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ถั่วเหลือง เงาะ จากการสัมภาษณ์พบว่าขาดทุน เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายเรื่องแรงงาน สำหรับพื้นที่ตามเงื่อนไข Nan Sandbox ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนที่ถูกบุกรุกและจะถูกนำมาจัดสรรโดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือพื้นที่ ๑๐% เป็นพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจได้ (แต่ยังคงเป็นพื้นที่ป่าสงวนตามกฎหมาย) โดยพืชที่มีความเหมาะสมและมีปลูกอยู่เดิม ได้แก่ พริก ผักสวนครัว ถั่วลิสง ส้มสีทอง และลิ้นจี่ สำหรับพื้นที่อีก ๑๘% จะต้องกลับมาเป็นไม้ใหญ่แต่เกษตรกรสามารถปลูกพืชที่อยู่โตรมไม้ใหญ่ได้ โดยอาชีพเกษตรที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่นี้แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มที่มีการผลิตเดิมอยู่แล้ว ได้แก่ กาแฟอาราบิก้า ไม้ ลูกชิด (ดาว) และมะแขว่น และพืชที่มีเริ่มมีการนำเข้ามาปลูกและมีโอกาสพัฒนาต่อไปได้ เช่น อะโวคาโด โกโก้ มะม่วงหิมพานต์ หม่อมไหม ซึ่งอาชีพเหล่านี้ล้วนมีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สูง มีความเฉพาะเจาะจง และสามารถนำผลผลิตไปแปรรูป และจำหน่ายเป็นสินค้าอัตลักษณ์ของจังหวัดน่านใน อนาคตได้ ^(๒๘) ทั้งนี้พืชทางเลือกคงไม่ได้หมายถึงพืชตัวใดตัวหนึ่งในลักษณะเชิงเดียว แต่ควรเป็นแบบผสมผสาน หลากหลาย และเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันไป เป็นพืชที่ใช้พื้นที่น้อย แรงน้อย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่ให้มูลค่าที่สูง ให้ความยั่งยืนกับเกษตรกรในระยะยาว

ในการปรับเปลี่ยนจากพืชเชิงเดี่ยวไปสู่พืชทางเลือกอื่นที่ยั่งยืนนั้นต้องอาศัยปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุน ทั้งด้านปัจจัยการผลิต เงินทุน แหล่งน้ำ การขนส่ง การแปรรูปการตลาด การสร้างมูลค่าทางการตลาดและเทคโนโลยีต่างๆ การคิดเรื่องกองทุนหรือเงินสนับสนุนปัจจัยการผลิตในระยะเปลี่ยนผ่านจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะให้เกษตรกรประกอบตนเองไปได้ในระหว่างรอผลผลิตจากไม้ผลหรือป่าเศรษฐกิจ ซึ่งแนวทาง Nan Sandbox ได้มีการกำหนดหลักการตรงนี้ไว้โดยการระดมเงินบริจาคจากภาคเอกชนผ่านมูลนิธิรักษ่าน่าน สำหรับเรื่องแหล่งน้ำ ก็มีบทเรียนจากการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจากโครงการปิดทองหลังพระ ฝ่ายมีชีวิต โครงการวิจัยด้านการศึกษาลำน้ำ และอื่นๆ ในการที่จะนำข้อมูลความรู้ บทเรียน เหล่านี้ รวมถึงที่อื่นๆ มาช่วยในการบริหารจัดการให้เกิดมีประสิทธิภาพ

นอกจากเรื่องทางเลือกทางการเกษตรแล้ว นวัตกรรมทางเลือกอื่นๆ ที่จะเป็นการสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนในการลดการปลูกข้าวโพด อาทิเช่น ธนาครด้นไม้ ป่าเศรษฐกิจ Carbon offset พลังงานแสงอาทิตย์ การท่องเที่ยว และอื่นๆ ก็มีความจำเป็นการในส่งเสริมควบคู่กันไป

ประเด็นข้อมูลความรู้ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากมีข้อมูลที่หลากหลาย ซับซ้อน หลายระดับ หลายประเภท ที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ วางแผน ตัดสินใจ กำกับ ติดตาม ประเมินผล แต่ในสภาพปัจจุบันนี้ข้อมูลเป็นลักษณะกระจัดกระจาย ขาดคุณภาพ ขาดความสอดคล้องกัน ขาดการเข้าถึง และใช้ประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นการมีชุดข้อมูลความรู้กลางที่แต่ละภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการสร้าง จัดการ และใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งข้อมูลแผนที่ป่าไม้ ที่ดิน, ข้อมูลรายบุคคล ครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด, ข้อมูลองค์ความรู้ด้านวิชาการ, ข้อมูลพื้นที่รูปธรรม และข้อมูลอื่นๆ

ศิลปกรรม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

ในบริบทของนิเวศวัฒนธรรมนั้น นครน่านมีอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์มายาวนาน เกิดจากการตั้งถิ่นฐานของเมืองที่มีภูมิศาสตร์ที่ตั้งเป็นปัจจัยสำคัญและกำหนดพื้นที่ของเมืองออกจากดินแดนอื่น โดยมีภูเขาล้อมรอบ อันเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำน่านไหลผ่านประวัติศาสตร์นครน่านจึงมีความผูกพันกับสายน้ำน่านพบว่า มีการย้ายเมือง ๕ ครั้ง โดยมีปัจจัยมาจากน้ำทำกินหรือภัยธรรมชาติจากน้ำ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญในแต่ละยุคที่เกี่ยวข้องกับระบอบการปกครองแบบเจ้าผู้ครองนคร การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับภัยธรรมชาติมาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของเมือง โดยสรุปพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองได้ ๒ ยุค คือ ๑.นครน่านสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ๒.นครน่านสมัยประวัติศาสตร์ ส่วนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้น พบว่า มีบริบทการก่อเกิดวัฒนธรรมที่เป็นแบบเฉพาะของตัวเอง โดยมีปัจจัยทางรัฐชาติที่เกิดจากความสัมพันธ์กับแคว้นใกล้เคียงที่มีความรุ่งเรืองกว่า เช่น สุโขทัย พุกาม ล้านนา ล้านช้าง แคว้นเหล่านี้มีอิทธิพลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ศิลปะ ศาสนา จนปรากฏเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เช่น สถาปัตยกรรมพุทธศิลป์วัดต่างๆ ที่มีความเป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่น นครน่านโดยเฉพาะ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทอื่นก็มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา งานประณีตศิลป์บนผืนผ้าอาภรณ์ รวมทั้งดนตรี-นาฏศิลป์เฉพาะถิ่นและการละเล่นที่เป็นแบบฉบับของตัวเอง เช่น ซอท้องถิ่น ผ้าลายน้ำไหล เรือเอกลักษณ์หัวพญานาค เป็นต้น ^(๒๙) ในด้านปัจจัยที่สนับสนุนทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้จังหวัดน่านเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิต พบว่า ค่าเฉลี่ยของปัจจัยภายใน (๔.๐๑) มีผลสนับสนุนทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้จังหวัดน่านเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิต มีค่ามากกว่าปัจจัยภายนอก (๓.๗๐) ^(๓๐)

ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมานักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนเมืองน่านมากขึ้นเรื่อยๆ และเริ่มมีการกระจุยตัวของนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูท่องเที่ยวในสถานที่ที่มีชื่อเสียงหลายๆ แห่ง เกิดปัญหาในเรื่องความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ความเสื่อมโทรมของสถานที่อย่างรวดเร็ว และความเลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเมืองน่านมุ่งที่จะเยี่ยมชมสถานที่ที่มีชื่อเสียงเพียงไม่กี่แห่ง และเป็นลักษณะกระจุยตัว รวมทั้งจำกัดอยู่ในช่วงฤดูหนาว ซึ่งเป็นหน้าท่องเที่ยว โดยเฉพาะช่วงเทศกาลที่มีวันหยุดติดต่อกันหลายวัน และพบว่าศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงบางชุมชนที่มีศักยภาพอยู่ในระดับดี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่อยู่ภายในเขตใจเมือง และพบทรัพยากรจำนวนมากซึ่งมีคุณค่าในเชิงศิลปะและประวัติศาสตร์แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวโดยทั่วไป ในขณะที่มีทรัพยากรบางประเภทที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจอย่างจริงจังน้อย เนื่องจากสภาพแวดล้อมของสถานที่ยังไม่มีสภาพระเบียบเรียบร้อย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพียงพอ ทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้มักจะพบอยู่ในประเพณีการละเล่น และภูมิปัญญาพื้นถิ่น ในตัวบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นที่รู้จักกันในวงแคบ เช่น ฟ้อนแงน ฟ้อนมองเชิง และการแกะสลักพระไม้ เป็นต้น ^(๓๑)

ดังนั้นการพัฒนาด้านศิลปกรรม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ควรที่จะมุ่งเน้นการพัฒนาที่คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ควบคู่กับการพัฒนาความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เกษตรกรรม

นอกจากนี้ประเด็นการพัฒนาด้านอื่นๆ ก็มีความสำคัญไม่น้อยกว่ากัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาด้านสังคม การศึกษา สุขภาพ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ การจัดขยะ ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าข้อมูลความรู้ในการพัฒนาจังหวัดน่านนั้นมีความหลากหลาย มีข้อมูลงานวิจัยจำนวนมาก รวมไปถึงชุดความรู้จากโครงการพัฒนาต่างๆ และ

บทเรียนจากบทปฏิบัติการในพื้นที่ต่างๆ ที่หลากหลาย เพียงแต่ยังขาดการสกัด สังเคราะห์ และนำเสนอสื่อสารให้
ง่าย และนำไปสู่บทปฏิบัติการในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ที่สำคัญยังขาดการบูรณาการข้อมูลความรู้ให้
เป็นฐานกลางที่ทุกฝ่ายยอมรับ ร่วมกันสร้าง ร่วมกันใช้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีข้อมูลความรู้เป็นฐานในการ
พัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

๓.๓ กลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ

รัฐได้วางหลักการการบริหารงานแบบบูรณาการในลักษณะยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area-based Approach)
โดยใช้ “จังหวัด” และ “กลุ่มจังหวัด” เป็นกลไก และใช้ “แผนพัฒนาจังหวัด” และ “แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด”
เป็นเครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบาย
ของรัฐบาลและเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญยิ่ง ด้วยเหตุนี้ “จังหวัด” และ “กลุ่ม
จังหวัด” จึงเป็นจุดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทั้งแนวนอนระหว่างภาครัฐกับ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และ
ภาคธุรกิจเอกชน และความสัมพันธ์แนวดิ่งระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติ
ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาคยังขาดการบูรณาการ เนื่องจากหน่วยงานส่วนกลางส่วนใหญ่ยังคง
บริหารงานแบบแนวดิ่งตามภารกิจหรือฟังก์ชัน และยังคงวางแผนยุทธศาสตร์และโครงการจากส่วนกลางลงสู่พื้นที่
จึงทำให้ “แผนพัฒนาจังหวัด” และ “แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด” มีลักษณะขาดการบูรณาการและขาดความเป็น
เอกภาพ ^(๓๒)

สำหรับการพัฒนาจังหวัดน่านประกอบด้วยกลไกหลากหลายรูปแบบ แต่กลไกหลักคือ กลไกยุทธศาสตร์
การพัฒนาจังหวัด ภายใต้การนำของผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน
ภาคประชาชน และภาควิชาการ ในรูปของคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดน่าน ที่มียุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัด
เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนแผนงาน/โครงการไปสู่การบรรลุเป้าหมายวิสัยทัศน์ของจังหวัด ซึ่งมีกลไกการ
กำกับติดตามและประเมินผลเป็นรายเดือน รายไตรมาส และสิ้นปี ในส่วนของส่วนราชการต่างๆ นอกจากจะมี
แผนงาน/โครงการตามแผนพัฒนาจังหวัดแล้ว ก็ยังมีแผนพัฒนาตามภารกิจปกติของส่วนราชการ หรือที่เรียกกันว่า
แผน Function เป็นแผนพัฒนาตามภารกิจของแต่ละหน่วยงานที่จำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา
จังหวัด ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็จะมีแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
เป็นแผนพัฒนาเฉพาะตามสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น แต่ก็จำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับ
ทิศทางของแผนพัฒนาจังหวัดเช่นกัน ส่วนองค์กรภาคธุรกิจเอกชน ก็จะมีแผนงาน/โครงการของตนเอง หรือ
กิจกรรม CSR ต่างๆ ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาจังหวัด แต่หากสามารถทำให้
สอดคล้องกันก็จะทำให้พลังการขับเคลื่อนเชื่อมโยงกันเป็นไปอย่างมีระบบ

ส่วนภาคประชาสังคมในจังหวัดน่านนั้นมีกลไกที่หลากหลาย แต่ส่วนใหญ่ก็จะมีความเชื่อมโยงประสานกัน
และแกนนำบางส่วนก็จะทับซ้อนกันอยู่จึงทำให้สามารถประสานขับเคลื่อนกันได้เป็นอย่างดี ซึ่งกลไกหลักในการ
เชื่อมประสานได้แก่ มูลนิธิอีกเมืองน่าน ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน คณะทำงานคนน่านจัดการตนเอง
นอกจากนี้ยังมีกลไกขับเคลื่อนเชิงประเด็นต่างๆ อีก อาทิเช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ โรงเรียนชาวนา สวัสดิการ
ชุมชน พลเมืองอาสา ฝ่ายมีชีวิต บ้านมั่นคง อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม คณะกรรมการเมืองเก่า น่าน สภา

วัฒนธรรมจังหวัดน่าน สาขาสภาผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลไกคณะกรรมการบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจังหวัดน่าน(Nan Sandbox) ที่จะขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาป่าไม้ที่ดินซึ่งถือเป็นวัตรกรรมการจัดการที่บูรณาการทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

แม้ว่าในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดน่านหลายส่วนยังเป็นลักษณะต่างคนต่างทำขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง แต่ด้วยความเป็นจังหวัดขนาดเล็ก และข้าราชการส่วนใหญ่จะเป็นคนพื้นถิ่น ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การประสานขับเคลื่อนแบบไม่เป็นทางการและแนวราบควบคู่ไปกับการทำงานในแนวดิ่งตามระบบโครงสร้างสายงานก็ช่วยการขับเคลื่อนการพัฒนาเป็นไปอย่างมีพลัง โดยให้ความสำคัญกับหลักการพัฒนาโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก(Area-based Approach) และการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลไกบริหารจัดการเชิงพื้นที่แบบบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ โดยยึดหลักพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วม (Area - Function - Participation) ในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้บรรลุผลตามแผนพัฒนา ซึ่งประเด็นสำคัญที่ต้องพัฒนาร่วมกันได้แก่

๑) พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คืนความอุดมสมบูรณ์สร้างความสมดุลแก่ระบบนิเวศ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พัฒนาภาคเหนือให้เป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง

๒) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร และสร้างมูลค่าเพิ่มภายใต้แนวคิด เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๓) พัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและความยั่งยืน เชื่อมโยงกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และเกษตรกรรม มีธุรกิจบริการต่อเนื่องกับการท่องเที่ยวบริการสุขภาพและการศึกษาที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง

๔) การพัฒนาเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ให้มีความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

แผนภูมิที่ ๒ วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดน่าน

ซึ่งตัวข้อมูลความรู้จะช่วยทำความเข้าใจพื้นที่ทั้งลักษณะของปัญหา การพัฒนาพื้นที่ในภาพรวม และกลไกในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันตามภูมิสังคม ร่วมกันสร้างกลไกความร่วมมือในระดับพื้นที่ และจัดการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนต่างๆ นำไปสู่ปฏิบัติการในพื้นที่ ในลักษณะทำไป ปรับไป เรียนรู้ไป เพื่อพัฒนารูปแบบและกลไกการทำงานที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่จังหวัดให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือ โดยใช้ข้อมูลความรู้ และเสริมสร้างขีดความสามารถของภาคประชาสังคมในการสร้างความรู้เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาของพื้นที่ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable)

ด้านขยะ และด้านประเด็นสังคม สุขภาพ การศึกษา เด็กและผู้สูงอายุ หลังจากเวทีดังกล่าว ได้มีการขับเคลื่อนเชิงประเด็น จนกระทั่งเสร็จสิ้นโครงการ ได้ผลการดำเนินงานเชิงประเด็น ดังนี้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าไม้ ที่ดิน น้ำ)

๑. พัฒนาการของประเด็นและกลไกขับเคลื่อน

ในพื้นที่จังหวัดน่านมีมานานทั้งภาพของการต่อสู้ของภาคประชาชน นโยบายรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินของคนน่าน และผลกระทบจากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยวที่มีต่อการบุกรุกพื้นที่ป่า ย้อนไปถึงยุคเริ่มแรก ตั้งแต่ในอดีตน่านจากที่มีป่าเขาเต็มพื้นที่ไปหมดว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง ถ้าย้อนกลับไปในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๐๐ กว่าๆ ประเทศไทยเริ่มมีการเปิดให้มีสัมปทานป่าไม้ ซึ่งตรงนี้เริ่มมีผลกระทบกับทางจังหวัดน่าน ในส่วนของจังหวัดก็มีการเปิดให้มีการสัมปทานป่าไม้ ตรงนี้เองทางทีมน่านฟอรัมได้มีการมองว่า ถ้าจะพูดถึงในยุคนั้นเป็นยุคของการส่งเสริมการบุกรุกป่า คือ ป่าไม้ใช้แค่เป็นแหล่งอาหารเท่านั้น แต่กลายเป็นสินค้าต้นไม้ กลายเป็นสินค้าส่งออกต่างประเทศ มีบริษัทต่างประเทศเข้ามาทำการค้า ซึ่งตรงนี้เองส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าในประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกัน ขณะที่ประเทศกำลังเปิดในเรื่องของการตัดไม้ ซึ่งตอนนั้นเน้นไม้สัก ทำให้ป่าลดลง รัฐก็มีพยายามที่จะเข้ามาบริหารจัดการควบคุมไม่ให้ป่าสูญหายไปมาก ได้ออกพรบ. ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น พรบ.ป่าไม้ พ.ศ.๒๕๔๔ ประมวลกฎหมายที่ดิน พรบ.อุทยานแห่งชาติป่าสงวนต่าง ๆ แต่ในขณะที่รัฐพยายามเข้ามาบริหารจัดการป่าไม้และที่ดิน ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องของที่ดินและป่าไม้ระหว่างรัฐกับชุมชน เนื่องจากชุมชนหลายชุมชนโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดน่านอยู่มาก่อนประกาศกฎหมายป่าไม้ การประกาศเขตอนุรักษ์ทับซ้อนที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ในขณะที่รัฐมุ่งอนุรักษ์ ชุมชนต้องการสิทธิที่ดินเองพึงมี กลายเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดคู่ตรงข้ามก็คือ ระหว่าง“คนอยู่กับป่าได้” กับ “คนต้องอยู่นอกป่า”

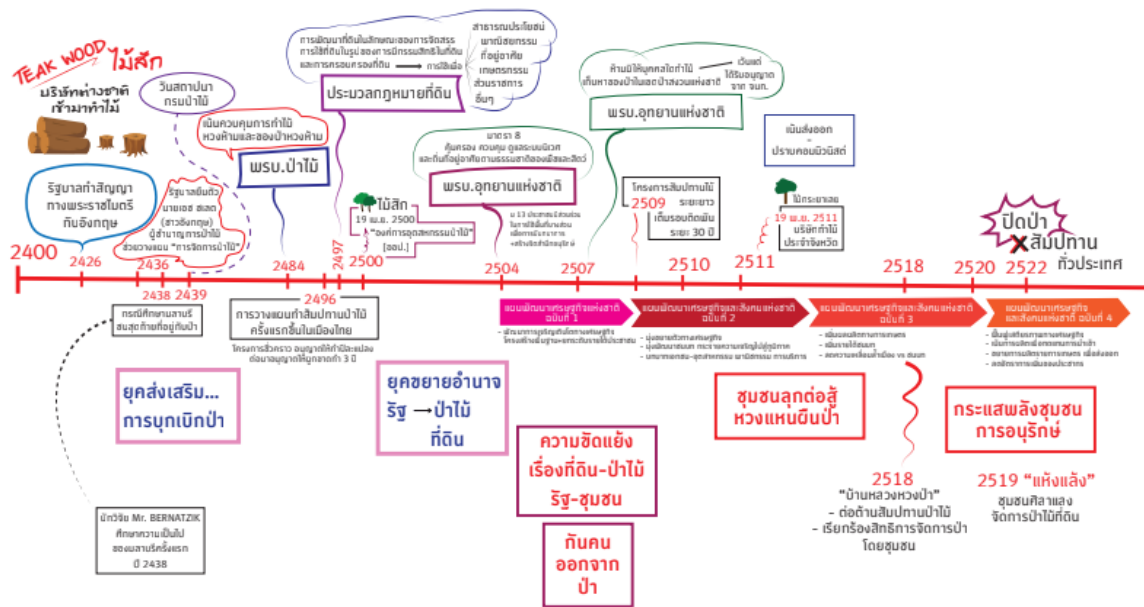
ในจังหวัดน่านนี้หลายชุมชนได้รับผลกระทบไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการประกาศเขตป่า รวมถึงการสัมปทานป่าไม้ นำมาสู่เหตุการณ์ที่ว่า “ชุมชนลุกขึ้นมาต่อสู้ เพื่อหวงแหนผืนป่า” ในปีพ.ศ.๒๕๑๘ กลุ่มบ้านหลวงหวงป่า นำโดยพ่อปิ่น อินทลี ลุกขึ้นมาปกป้องผืนป่าของตัวเอง ปีพ.ศ.๒๕๑๙ ชุมชนศิลาแลง เกิดปัญหาเรื่องภาวะแล้ง ก็พยายามที่จะลุกขึ้นมาจัดการพื้นที่ป่า แบ่งเป็นป่าใช้สอย ป่าอนุรักษ์ ในขณะนั้นเองเริ่มมีกระแสของพลังชุมชนที่จะอนุรักษ์ป่า พื้นที่ป่า แล้วก็มีการเกิดกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มฮักเมื่อน่าน และเครือข่ายตัว “ฮ” มีการใช้แนวคิดของการบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำเข้ามา นอกจากประเด็นเรื่องป่าที่ลดลงแล้ว ก็ยังมีประเด็นเรื่องของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ด้านการเกษตร มีเรื่องของการใช้ ปุ๋ย ยา สารเคมี การปลูกพืชเชิงเดี่ยว ขณะนั้นเองก็มีชุมชนหลายชุมชน พยายามที่จะหันมาทำเกษตรอินทรีย์ มีการเก็บรวบรวมเรื่องของพันธุ์กรรมพืช ยุคหลังๆ มาจะเห็นได้ว่า ช่วงปี พ.ศ.๒๕๑๘ จนกระทั่งจนถึงปีพ.ศ.๒๕๔๐ เป็นช่วงบ่มเพาะแล้วขยายพลังของชุมชนจนกระทั่งปี พ.ศ.๒๕๔๐ ภาครระดับประเทศก็มีการขยับเรื่องของประชาสังคม ในจังหวัดน่านก็เริ่มมีการรวมตัวแบบพหุภาคี ไม่ใช่ชุมชนอย่างเดียว รัฐอย่างเดียว แต่เป็นการทำงานร่วมกันรัฐ ชุมชน ทำงานร่วมกันเป็นภาคประชาสังคม ขณะนั้นเองเกิดศูนย์ประสานงานประชามน่าน ซึ่งขับเคลื่อนเรื่องมหาวิทยาลัยน่าน แล้วจากนั้นมาก็ขยายมาเป็นประเด็นอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่า ยุคหลังๆ ช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๐ เป็นช่วงที่ประชาสังคมเบ่งบาน ในช่วงหลังจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๙-๑๐ จะเห็นว่าการเคลื่อนไหวของชุมชนเป็นลักษณะของการกระจายไปในแต่ละพื้นที่ ต่างฝ่ายต่าง

ก็เติบโตขึ้นมา แต่การทำงานแบบแยกส่วน การทำงานแบบประชาสังคม มันเกิดการขยายตัวมา ช่วงยุคหลังประมาณปีพ.ศ.๒๕๕๕ ซึ่งเป็นช่วงที่ทุกคนมองว่าประเด็นเรื่องป่าไม้ เรื่องน้ำ เรื่องเกษตรต่าง ๆ ไม่ได้เป็นของภาคใดภาคหนึ่ง แต่เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมี “ภาคเอกชน” เข้ามา ช่วงประมาณปีพ.ศ. ๒๕๕๕ ภาคเอกชนเริ่มมีบทบาทมากขึ้น อย่างโครงการ CSR ต่างๆ เริ่มเข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดน่าน หรือแม้แต่มูลนิธิสิริกรไทย ก็ได้เริ่มโครงการรักษาน่าน และขับเคลื่อนน่านแซนด์บ็อกซ์ (Nan Sandbox) จะเห็นว่ายุคหลัง ๆ เป็นยุคของ “ยุคพลังร่วมระหว่าง รัฐ เอกชน ชุมชนและท้องถิ่น” ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทอย่างมาก การพัฒนาของจังหวัดน่านที่ผ่านมาจะไม่เป็นลักษณะของชุมชนเดี่ยว แต่เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากขึ้น ภาคประชาชนดูแลรักษาผืนป่าในรูปแบบของป่าชุมชนซึ่งเป็นพลังร่วมของชุมชนมีการตั้งกติกาป่าชุมชน แต่ละพื้นที่มีกิจกรรมปลูกป่า ทำแนวกันไฟ บวชป่า เดินสำรวจ เกิดเครือข่ายป่าชุมชน (ภาคประชาชน) เกิดชุดความรู้การใช้ภูมิปัญญาในการบริหารจัดการป่า ซึ่งเป็นกลไกการจัดการภายในชุมชน ขณะเดียวกัน ประเด็นที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย ภาคประชาชนได้นำเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลรายแปลง โดยนำร่อง ๒๓ ตำบลและผลักดันข้อบัญญัติตำบลด้านที่ดินทำกิน ด้วยสถานการณ์ป่าไม้ที่ดินทั้งระดับพื้นที่และระดับนโยบายส่งผลให้ชุมชนเริ่มมีการปรับตัวในการใช้ที่ดิน จะเห็นได้จากการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต มีรูปแบบการทำเกษตรประณีตบนพื้นที่จำกัด การทำเกษตรอินทรีย์ และการทำงานวิจัยชาวบ้าน

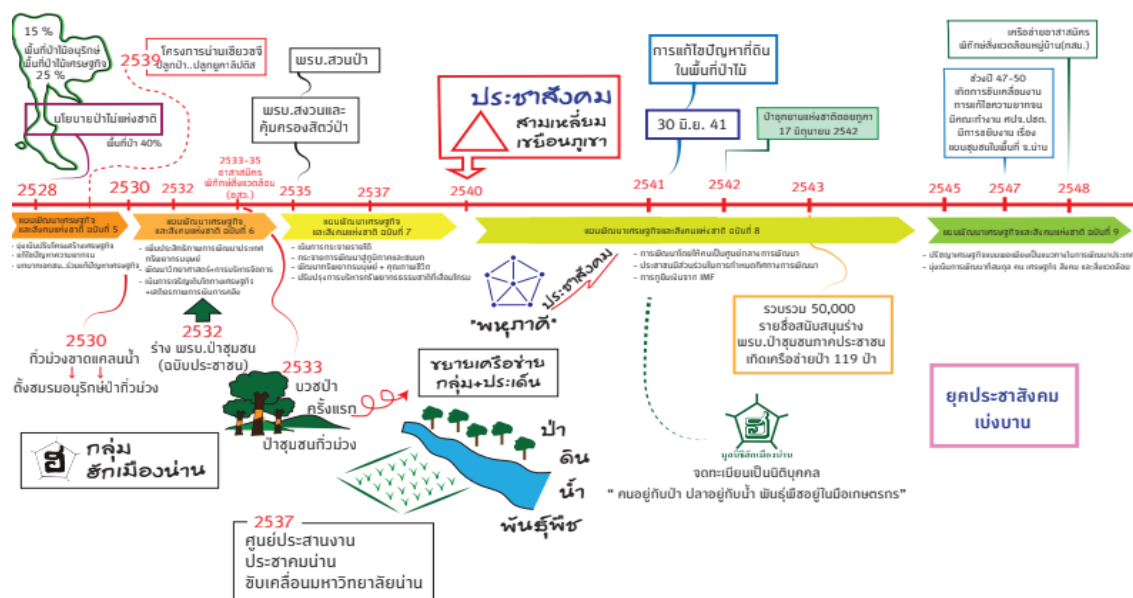
เกิดกลไกขับเคลื่อนในระดับจังหวัด ทั้งที่จัดตั้งโดยภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนในรูปแบบของกิจกรรมCSR และขับเคลื่อนผ่านโครงการพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๐ จนกระทั่งปี พ.ศ.๒๕๖๒ ณ ปัจจุบัน จังหวัดน่านก็ยังมีโจทย์ท้าทายที่ต้องดำเนินการที่ต่อเนื่องอยู่ มีประเด็นที่ไม่สามารถก้าวข้ามได้ คือ ในเรื่องของสิทธิของชุมชนบนที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยและที่สำคัญ โจทย์สำคัญช่วงหลังที่มีประเด็นเรื่องเขาหัวโล้น ปีพ.ศ.๒๕๕๙ ชาวบ้านเขาถามว่า “ถ้าไม่ปลูกข้าวโพด แล้วจะปลูกอะไร” เพราะฉะนั้นโจทย์สำคัญอีกอันก็คือว่า ชาวบ้านสามารถที่จะอยู่รอดได้คืออะไร

ในขณะที่ วิสัยทัศน์ของจังหวัดน่านทุกยุค ทุกสมัย ในการขับเคลื่อนไม่ว่าจะเป็นในส่วนของภาครัฐกันเอง ที่พยายามจะดูแลรักษาป่า ของภาคชุมชน ภาคประชาสังคมก็ดี ที่พยายามจะให้คนอยู่กับป่าได้ พยายามเรียกร้องสิทธิ พยายามเคลื่อนไหวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผ่าน พรบ.ป่าชุมชน ทำเรื่องโฉนดชุมชน ข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น เกิดขึ้นมากมาย หรือการเกิดรูปแบบโมเดลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เมนู ๑๔+๔ ที่เป็นโมเดลของจังหวัดที่เคยทำมา หรือโมเดลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น โมเดลเมืองจัง โมเดลโป่งคำ โมเดลบ่อเกลือ และอีกหลายๆ แห่งที่เกิดโมเดลและโครงการต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าน่านมีการขับเคลื่อนประเด็นป่าไม้ที่ดินและเกษตรอย่างหลากหลายและมีหน่วยงานเข้ามาร่วมหลายภาคส่วน แต่ว่าทหกรรม “น่านภูเขาค้างคาว” ก็ยังคงอยู่ และน่านยังมีการใช้สารเคมีค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในภาคการเกษตร มีการตกค้างในสิ่งแวดล้อม พืชผักและสัตว์ต่าง ๆ นี่เป็นประเด็นที่กระทบต่อคนน่านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แผนภาพ Timeline พัฒนาการประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ จ.น่าน

แผนภูมิที่ ๔ Timeline พัฒนาการประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ จ.น่าน

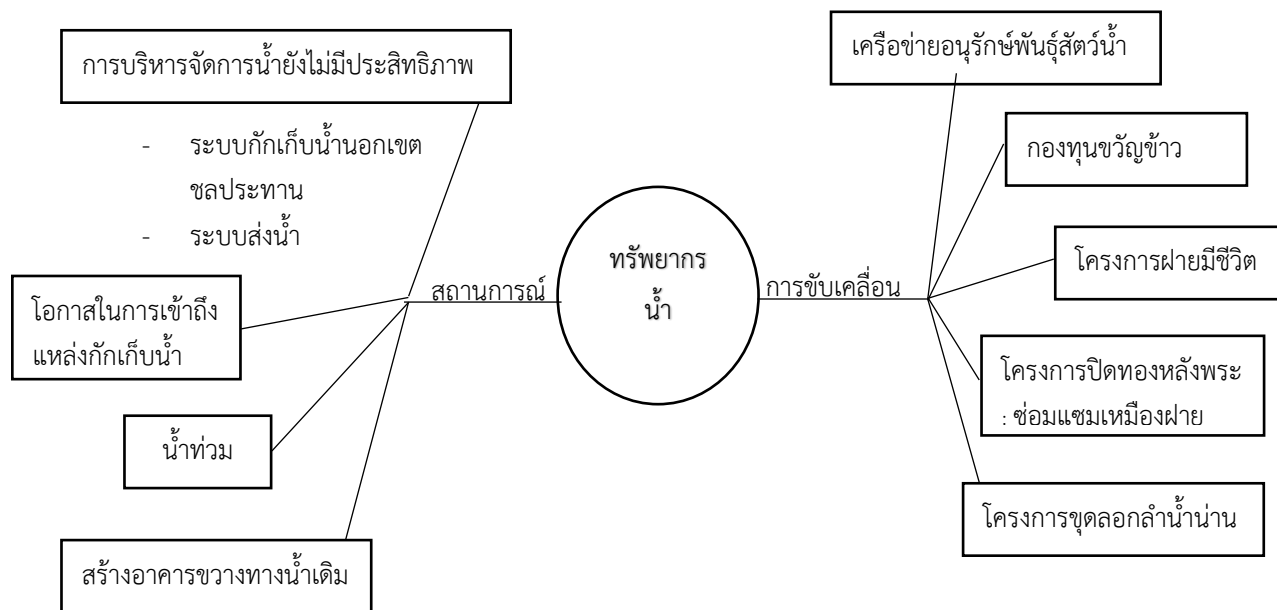

แผนภาพ Timeline พัฒนาการประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ จ.น่าน (ส่วนที่ ๒)

แผนภูมิที่ ๕ Timeline พัฒนาการประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ จ.น่าน ส่วนที่ ๒

แผนภาพ Timeline พัฒนาการประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ จ.น่าน (ส่วนที่ ๓)
 แผนภูมิที่ ๖ Timeline พัฒนาการประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ จ.น่าน ส่วนที่ ๓

ด้านทรัพยากรน้ำของจังหวัดน่าน สถานการณ์ทรัพยากรน้ำกว่า ๑๐ ปีที่ผ่านมาจังหวัดน่านยังขาดการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพในพื้นที่นอกเขตชลประทาน และที่ลาดเชิงเขา ทั้งแหล่งกักเก็บน้ำ ระบบส่งน้ำ การดึงน้ำจากแหล่งน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังเผชิญภัยพิบัติน้ำท่วมหลายครั้ง ด้วยสถานการณ์ที่กล่าวมาแล้วส่งผลให้เกิดการจัดตั้ง กองทุนขวัญข้าว ซึ่งเป็นกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมโดยเฉพาะพื้นที่การเกษตร โครงการซ่อมแซมแหล่งน้ำทางการเกษตร การสร้างฝายมีชีวิต การขุดลอกลำน้ำน่าน ที่ดำเนินการโดยภาคประชาสังคม หน่วยงานราชการ ภาคธุรกิจ แม้ว่าจะมีแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาทรัพยากรน้ำ แต่บางกิจกรรม/โครงการเกิดผลกระทบต่อชุมชนและนิเวศลุ่มน้ำ ที่ประชุมมีการกล่าวอ้างถึงผลกระทบเชิงลบจากโครงการขุดลอกลำน้ำน่าน ที่ทำให้ระบบนิเวศเกาะแก่งในแม่น้ำสุยหาย รวมถึงวังปลาที่เครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำดำเนินการมา ผลกระทบด้านอื่นๆที่มีต่อแหล่งน้ำ ได้แก่ การปนเปื้อนสารเคมีทางการเกษตร สถานการณ์และการขับเคลื่อนด้านทรัพยากรน้ำ ดังแผนภาพต่อไปนี้

(ถอดข้อมูลจากวงคุยในเวทีวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐)

แผนภูมิที่ ๗ สถานการณ์และการขับเคลื่อนด้านทรัพยากรน้ำ

๒. ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่อการพัฒนา

- ด้านกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้ในทุกพื้นที่ของจังหวัดน่าน
- ระดับปฏิบัติการของหน่วยงานระดับพื้นที่ยังไม่มี ความเข้าใจที่ชัดเจน ขาดการเชื่อมโยงกับเครือข่ายในระดับพื้นที่
- ชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายและนโยบายของภาครัฐ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและคดีความ เช่น กรณี นโยบาย คทช. ที่ชาวบ้านยังคงไม่มีความมั่นใจ
- การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของชุมชนและภาคประชาชนในการบริหารจัดการป่าไม้ และสิทธิที่ดิน

๓. ข้อเสนอต่อการพัฒนา

- เสนอให้มีการปรับแก้ ร่าง พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.... ที่คณะรัฐมนตรีได้มีการเสนอร่างพรบ.อุทยานแห่งชาติ ให้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) พิจารณา
 - ให้ชุมชนที่อาศัยอยู่เดิมสามารถใช้ประโยชน์จาก “ของป่า” ได้ และให้ระบุนิยาม “ของป่า” และ “ชุมชน”
 - ให้มีการรับรองสิทธิชุมชน ให้กับชุมชนที่มีการบริหารจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืนอยู่แล้ว รวมถึงป่าชุมชนที่ชุมชนรักษามาแต่เดิม และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวเขตร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ อปท.และองค์กรเอกชน มูลนิธิ

- ให้อปท. หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถจัดทำโครงการเพื่อซ่อมแซม บำรุงรักษาแหล่งกักเก็บน้ำระบบกระจายน้ำในพื้นที่ป่าได้
- ควรแก้กฎหมาย เพื่อให้เกษตรกรสามารถตัดไม้เศรษฐกิจในพื้นที่ของตนเองได้ทั้งในที่ดินที่รับรองสิทธิ์ และที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์
- แก้ปัญหา การทับซ้อนที่ดินทำกินกับป่าสงวนและป่าอนุรักษ์ รวมถึงการทับซ้อนระหว่างป่าชุมชนกับป่าอนุรักษ์ โดยคำนึงถึงสิทธิชุมชน และวิถีชีวิตของประชาชนและชุมชนเป็นสำคัญ

ด้านเกษตรกรรมและอาหารนำเข้า

๑. พัฒนาการของประเด็น

น่านมีภาคเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยภาคเกษตรกรรมมีการผลิตที่หลากหลาย โดยทั้งพืชอาหาร พืชเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในน่าน นอกจากนั้น น่านได้มีการนำเข้าสารเคมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถพบเห็นได้ตามหน้าร้านขายวัสดุการเกษตร และแหล่งข่าวตามสื่อต่างๆ นอกจากนั้นแล้วน่านยังมีข้อจำกัดในการใช้พื้นที่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่า ๔๐ % อยู่ในเขตป่าสงวน อีก ๑๙ % อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งมีลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ลาดชัน โดยมีพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิเพียง ๘ % ของจังหวัดน่าน โดยจังหวัดน่านได้มีพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด และยางพารา เป็นต้น

เมื่อมองสถานการณ์ปัจจุบันแล้ว การปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่นข้าวโพด อาจจะไม่ใช่คำตอบของน่าน โดยยังมีคำถามจากเกษตรกร “ไม่ปลูกข้าวโพดแล้วจะให้ปลูกอะไร” ซึ่งเป็นคำถามที่พบเจอบ่อยมาก ซึ่งในปี ๒๕๕๙ ได้มีสื่อทางช่อง ไทยพีบีเอส (ThaiPBS) ได้มีการเสนอข้อมูลการใช้สารเคมีในน่าน จำพวก พาราควอต ไกลโฟเซต มีการปนเปื้อนในน้ำดื่ม แม่น้ำ น้ำประปา และในปลา ซึ่งเมื่อมาสืบค้นข้อมูลของสำนักงานเกษตรในการปนเปื้อน ก็พบว่ายังอยู่ในเกณฑ์ปลอดภัยตรงข้ามกับงานวิจัยที่ออกมา ซึ่งยังถือเป็นประเด็นที่ต้องถกเถียงในข้อมูล ซึ่งในกระแสของสังคมมีการต่อการนำเข้าสารเคมี มีงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาในน่าน พบสัตว์ ๔ ชนิด ปนเปื้อนสารเคมีเกินมาตรฐาน เช่น กบหนอง หนูนา หอย ปลากระมัง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ออกข่าว นอกจากนั้นทางสาธารณสุข ยังมีการส่งเสริมให้แต่ละโรงพยาบาลซื้อผักจากแหล่งที่เชื่อมั่นที่ปลอดภัย เพื่อให้เกิดการผลิตที่ปลอดภัยของเกษตรกร และผู้ป่วยได้รับอาหารที่ปลอดภัย ปรากฏว่ามีการสุ่มตรวจผักที่นำส่งโรงพยาบาลต่างๆในจังหวัดน่าน โดยมีการสุ่มตรวจอยู่ ๒ ครั้ง ในเดือนกุมภาพันธ์ และเดือนพฤศจิกายน พบว่าในช่วงแรกที่ได้ดำเนินโครงการ ก็ยังพบการปนเปื้อนอยู่ ส่วนใหญ่เป็นจำพวก ผลไม้ ผัก ที่นำเข้า ซึ่งเมื่อสร้างความเข้าใจทำให้พบว่าการปนเปื้อนเริ่มน้อยลง ทั้งนี้เมื่อดูข้อมูลเกษตรกรในการตรวจสอบสารเคมีที่ตกค้างในเลือด ซึ่งตรวจได้เฉพาะสารกำจัดแมลง พบว่า เกษตรกรที่ไม่ปลอดภัยอยู่ที่ ๕๗ % เกินครึ่งของผู้เข้ามาตรวจทุกอำเภอ ถ้าแยกกลุ่มไม่ปลอดภัย อยู่ในระดับเสี่ยง อยู่ที่ ๑๙ % กลุ่มอันตรายมาก ๑๘ % สิ่งที่สนใจร่วมกันคือทางรอดและทางเลือกของเกษตรกรในเมืองน่านที่ยั่งยืนควรที่จะเป็นแบบไหน ซึ่งเป็นโจทย์ใหญ่ที่ได้พูดคุยในหลากหลายเวที ทั้งการเชื่อมโยงประเด็นเรื่องป่า ที่ดิน และการเกษตร

ในส่วนการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดิน ที่เป็นประเด็นเชื่อมโยงการแก้ปัญหาน่าน ได้ความพยายามการใช้นโยบายต่างๆมาแก้ไขปัญหา ทั้งรูปแบบ คทช. ในการจัดการแก้ปัญหาพื้นที่ เมื่อเกิดการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิที่ทำกินแล้วสิ่งที่จะตามมาคือการทำการเกษตรที่ไม่กลับไปเป็นรูปแบบเดิมอีก ซึ่งการสรรหาอาชีพทางเลือกหรือเกษตรทางเลือกอื่นๆให้เกิดความยั่งยืน เป็นสิ่งที่สำคัญ และควรทำแบบไหน อีกรูปแบบในการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิที่ทำ

กิน คือ Nan sandbox ที่มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาเช่นเดียวกัน โดยได้มีการใช้ข้อมูลพื้นที่ ซึ่งได้มีการเสนอข้อมูลในน่าน โดยพื้นที่ป่าในน่านมี ๗๒ % และอีก ๒๘ % เป็นพื้นที่ที่ทำการเกษตรอยู่ ซึ่งโดยมีแนวทางใน ๒๘ % โดยจัดสรร ๑๐ % ยังคงทำการเกษตรได้เต็มที่ และอีก ๑๘ % ปรับเปลี่ยนเป็นพืชที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ร่วมไม่ใหญ่ต่างๆ เพื่อให้เกิดสิทธิและการเพิ่มพื้นที่ป่า ซึ่งเมื่อโครงการต่างๆที่ชาวบ้านยอมรับแล้ว โจทย์สำคัญคือ พืชทางเลือกหรืออาชีพทางเลือกไหนที่จะตอบโจทย์ความยั่งยืนในภาคเกษตรของน่านได้ การหนุนเสริมเรื่องผลิต การขนส่ง สู่ตลาด อีกทั้งยังมีงานวิจัยเรื่องพืชทางเลือก ได้สนับสนุนเรื่องข้อมูลที่เหมาะสมกับพื้นที่ในน่าน และกระแสการปลูกพืชแพะชันในน่านยังคงเข้ามาเรื่อยๆ เมื่อปลูกหลายรายมากขึ้นก็พบปัญหาเรื่องตลาดไม่สามารถรับผลผลิตได้

ปัจจุบันนโยบายเกษตรอินทรีย์ได้รับการขับเคลื่อนทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ พื้นที่จังหวัดน่านเกษตรกรในหลายพื้นที่พยายามปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากเกษตรเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย ทฤษฎีใหม่ เกษตรพอเพียง เกิดพื้นที่เล็กๆน้อยๆที่ทำเรื่องนี้ มีกลุ่มองค์กรตลาดสีเขียวเกิดขึ้นกระจายมากขึ้น มีศูนย์เรียนรู้ของชาวบ้าน กลไกที่ทำให้เกิดคือ ภาครัฐ โรงพยาบาล กลุ่มเกษตรกร องค์กรชาวบ้าน นักวิชาการ ด้วยสถานการณ์ป่าน่าน ทำให้บริษัทต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรน่านตลอดห่วงโซ่การผลิตถึงการตลาด มีการส่งเสริมการปลูกพืชพร้อมทั้งหาช่องทางตลาด อาทิ เครือเจริญโภคภัณฑ์ Lemon Farm Big C เครือCentral เพื่อให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน ได้มีการสร้างระบบตรวจสอบและควบคุมคุณภาพสินค้า ได้แก่ ระบบ Q มาตรฐาน Organic Thailand ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS ระบบ PGS-Organic เป็นต้น แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดน่าน สิ่งที่น่าสนใจคือ การขับเคลื่อนแบบกลุ่มทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ข้อดีของการรวมกลุ่มเกษตรกรสามารถสร้างช่องทางการเข้าถึงทุนสนับสนุนได้

ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมทั้งวิสาหกิจชุมชน OTOP บางกลุ่มก็เคลื่อนตัวได้ บางกลุ่มก็เคลื่อนตัวไม่ได้ ที่เคลื่อนตัวได้แต่ก็ไปไม่ต่อเนื่อง การขับเคลื่อนแบบไม่เป็นทางการ เป็นการขับเคลื่อนด้วยกลุ่มเครือข่ายเอง มีกลุ่มYEC เข้ามา เครือข่ายส่วนบุคคล หอการค้า และบริษัทประชารัฐ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

อาชีพทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดน่าน ณ ปัจจุบัน

ที่	อำเภอ	สิ่งที่พบ
๑.	เมืองน่าน	เห็ด , ถั่วเหลือง , ข้าวโพด , กระเทียม , ชา/เมี่ยง , ไม้ไผ่ , สมุนไพร , หม่อน , ส้ม , ลิ้นจี่ , เมล่อน , องุ่น , เลี้ยงจิ้งหรีด , มันสำปะหลัง , ไม้กวาด , ทอผ้า , ชিং , มะไฟจีน , ยางพารา แตงกวาญี่ปุ่น , งาดำ , อ้อย , ถั่วดาวอินคา
๒.	แม่จริม	ข้าวโพด , พักทอง , ยางพารา , ข้าวไร่
๓.	บ้านหลวง	กาแฟ , มะขามหวาน , มะขามเปรี้ยวฝักโต , ข้าวโพด , ถั่วเหลือง มะม่วง , ไข่ , ยางพารา
๔.	น่าน้อย	มะแขว่น , ถั่วดำ , ข้าวโพด , มะขามหวาน , ผักสวนครัว , ถั่วเหลือง , ถั่วเขียว , มะม่วง , ไข่ , กล้าย , เผือก , ทูเรียน , เงาะ , มะขามเปรี้ยว , ข้าว , ยางพารา , พักทอง , กะหล่ำปลี , ถั่วดาวอินคา , ลำไย , มะละกอ , มะม่วงหิมพานต์
๕.	ปัว	ยาสูบ (พันธุ์พื้นเมือง) , ถั่วลิสง , กะหล่ำปลี , ผักกาด , ข้าวโพดหวาน(พืชหลัง

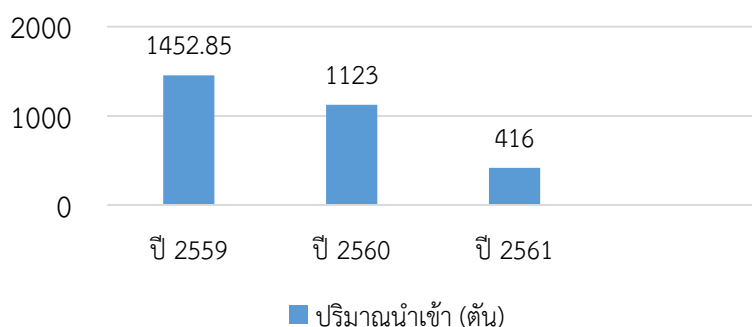
ที่	อำเภอ	สิ่งที่พบ
		นา)ฟักทอง , มะระ , พริก
๖.	ท่าวังผา	ยางพารา , ยาสูบ , ข้าวนา , ข้าวไร่ , ผักสวนครัว , ข้าวโพด (พืชหลังนา) , ถั่วลิสง , มะม่วง , ลิ้นจี่ , ลำไย , หม่อน
๗.	เวียงสา	ส้ม , เลี้ยงสัตว์ , ข้าวโพด , ยางพารา , ข้าว , ต้มเหล้า
๘.	ทุ่งช้าง	กาแฟ , ส้ม , เงาะ , ป่าต้นน้ำโซน A , การท่องเที่ยว
๙.	เชียงกลาง	ยาสูบ , ลำไย (แปลงใหญ่) , กลุ่มวิสาหกิจชุมชน(ฮอมฮัก) , เมล็ดพันธุ์พืช
๑๐.	นาหมื่น	ข้าวโพด , ยางพารา , มะแขว่น
๑๑.	สันติสุข	ข้าวโพด , ข้าวไร่ , ผักกาดเขียวปลี , ยาพารา , ข้าวนา , ผักสวนครัว
๑๒.	บ่อเกลือ	ข้าวไร่ , ข้าวนา , กาแฟ , หม่อน . ไร่ชา , ผักสวนครัว
๑๓.	สองแคว	มะนาว , มะแขว่น , ข้าวโพด , มันสำปะหลัง , ยางพารา
๑๔.	ภูเพียง	มะม่วง(แปลงใหญ่) , ลิ้นจี่ , ลำไย , ถั่วเหลือง , มะไฟจีน , กระเทียม , ปลูก หม่อนเลี้ยงไหม , ข้าว/เมล็ดพันธุ์ข้าว , ป่าแลกนา , ป่าแลกน้ำ , ศูนย์รื้อน้ำเชื้อ สุกร , เลี้ยงหมูหลุม , เลี้ยงแพะ
๑๕.	เฉลิมพระเกียรติ	มันสำปะหลัง , ข้าวโพด

ตารางที่ ๒ อาชีพทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดน่าน ณ ปัจจุบัน

ประเด็นอาหารนำเข้า จ.น่าน

ข้อมูลการนำเข้าส่งออกอาหารเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว พบว่า น่านผลิตอาหารไม่เพียงพอต่อการบริโภค มีการนำเข้าอาหารมากกว่าพันล้านบาท โดยมีผัก ที่นำเข้ามากที่สุด จากข้อมูลจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน พบว่า

สถิติการนำเข้าพืชผัก ปี 2559 ถึง พฤษภาคม 2561

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน กลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนงาน
แผนภูมิที่ ๘ สถิติการนำเข้าพืชผัก ปี ๒๕๕๙ ถึง พฤษภาคม ๒๕๖๑

พืชผัก ชนิดต่างๆที่นำเข้ามา ได้แก่ ผักกาดขาว กะหล่ำปลี กระบี่ ผักกวางตุ้ง ผักกาดเขียวปลี ผักชี แครอท มะเขือเทศ ต้นหอม ขึ้นฉ่าย แตงกวา มะระ ดอกกุยฉ่าย กะหล่ำปลี พริกชี้ฟ้า ถั่วฝักยาว ผักกาดหอม บล๊อคโคลี่ มะเขือยาว กระเทียม

นำเข้ามาจากจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แพร่ อุตรดิตถ์ พะเยา พิชณุโลก

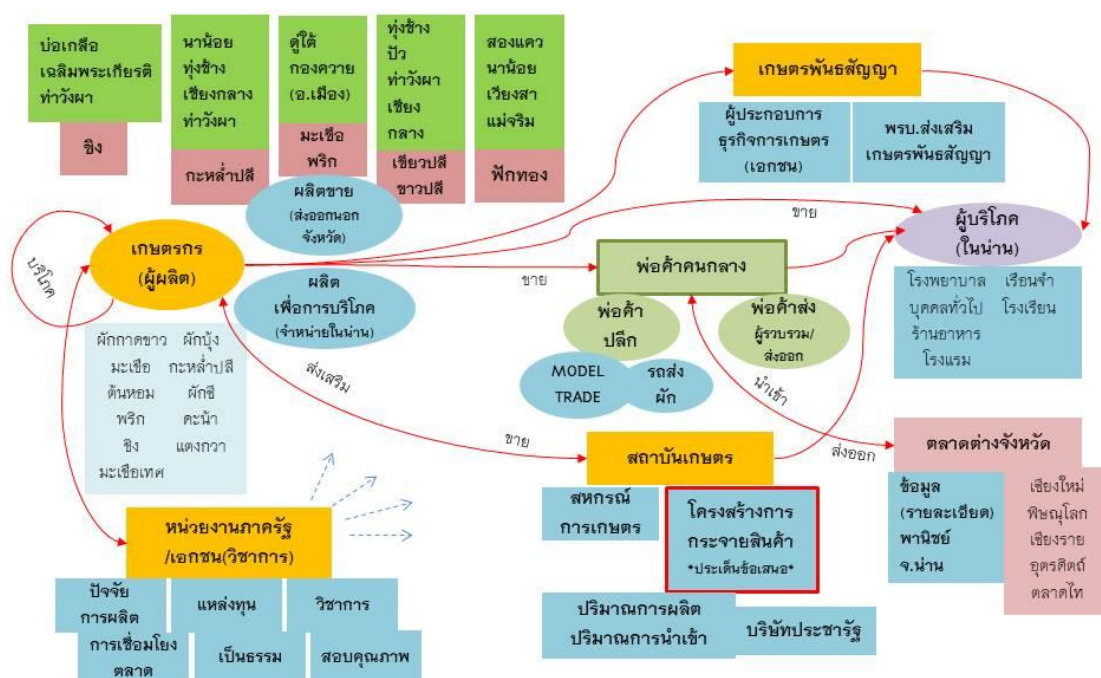
แหล่งข้อมูล ผู้ประกอบการขายผักสดในตลาดเขต อ.เมือง อ.เวียงสา อ.ท่าวังผา

สินค้าผัก ผัก จังหวัดน่าน ที่ขายในพื้นที่และส่งออกนอกจังหวัดน่าน ได้แก่ ผักกาดขาว ชিং กะหล่ำปลี แตงกวา มะเขือเจ้าพระยา ถั่วลิ้นเตา มะเขือเทศ โดยมีแหล่งปลูกมากในเขตพื้นที่ อำเภอทุ่งช้าง อำเภอปัว อำเภอเมือง อำเภอนาน้อย อำเภอเวียงสา

การเก็บข้อมูลของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดมีการเก็บข้อมูลในเรื่องของผัก เนื้อสัตว์ ซึ่งถ้าเป็นผักสำรวจจากตลาดตั้งจิตนุสรณ์ ภาวะของผักจังหวัดน่าน มีปริมาณการนำเข้าตามฤดูกาล ภาวะการค้าผักของจังหวัดน่าน เกษตรกรปลูกแล้วจะมีพ่อค้า ไปรับผลผลิตแล้วนำมารวบรวมไว้ตลาดในช่วงเย็น ต่อมาผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกก็จะมารับซื้อ โดยจะมีรถจากต่างอำเภอมารับผลผลิตและกระจายไปยังแต่ละอำเภอและเมื่อผลผลิตเหลือจะส่งไปยังจังหวัด พิชณุโลก อุตรดิตถ์ บางส่วนไปยัง เชียงใหม่ เชียงราย ซึ่งเมื่อนำผักไปรวมแล้วก็จะนำผักที่ภายในจังหวัดไม่มี หรือไม่เพียงพอกลับมาขายในจังหวัด ซึ่งร้านค้าปลีก ร้านอาหารก็จะมารับซื้อต่ออีกที เพื่อกระจายไปยังอำเภอต่าง ๆ

กรณีการเส้นทางนำเข้าส่งออกของผักในจังหวัดน่าน

เริ่มจากเกษตรกรผู้ผลิต มีทั้งกลุ่มผลิตขายเพื่อส่งต่างจังหวัด และกลุ่มผลิตเพื่อการบริโภคและจำหน่ายในน่าน อีกทั้งผู้บริโภคยังผลิตไว้กินเอง โดยจะมีพืชผักหลากหลายชนิดตามแหล่งต่างๆในน่าน โดยผู้ผลิตตัดสินใจปลูกตามความต้องการของตลาด อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิต และสถาบันเกษตรกร เช่น สหกรณ์การเกษตร หรือข้อมูลการนำเข้าส่งออก ยังมีส่งสนับสนุนผู้ผลิต นอกจากนั้นยังมีเกษตรกรพันธุ์สัญญาเข้ามามีส่วนกำหนดการผลิตซึ่งมีตลาดที่ชัดเจนทำให้เกิดความเชื่อมั่นไปยังผู้ผลิต โดยการส่งผลผลิตในน่านผ่านทางพ่อค้าคนกลางกระจายไปยังตลาดแหล่งต่างๆ เช่น ตลาดผู้ค้าปลีก ทั้งตลาด Modern trade และรถส่งผัก และพ่อค้ายังเป็นผู้รวบรวมผลผลิตส่งออกไปยังต่างจังหวัดและนำเข้ามายังในจังหวัดน่าน ส่งต่อไปยังผู้บริโภคในน่าน

แผนภูมิที่ ๙ กรณีการเส้นทางนำเข้าส่งออกของผักในจังหวัดน่าน

๒. ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่อการพัฒนา

- เกษตรกรมีความสามารถในการผลิต บทบาท “ผู้ผลิต” แต่ขาดทักษะและองค์ความรู้ด้านการตลาด / ธุรกิจแนวใหม่ “นักการตลาด” การผลิตยังเป็นลักษณะเลียนแบบ ปลุกตามกระแสนิยม
- เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นเก่าอายุมาก มากกว่าคนรุ่นใหม่
- เกษตรกรยังขาดกระบวนการคิดในเรื่องของรายได้ที่ควรคิดเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน
- เกษตรกรไม่สามารถผลิตให้ได้คุณภาพตามที่ตลาดต้องการ แม้ว่าจะมีตลาดรองรับผลผลิต ทำให้สินค้าไม่ได้คุณภาพ
- นโยบายเกษตรแปลงใหญ่ เกษตรกรที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์บนที่ดินไม่สามารถเข้าโครงการได้ เนื่องจากหลักเกณฑ์ที่ทางรัฐกำหนด
- การส่งเสริมจากภาครัฐยังเป็นลักษณะ Package คือสนับสนุนปัจจัยการผลิตพร้อมระบบการกู้เงิน โดยมี ธกส.เข้ามาช่วยหนุนนโยบายรัฐ มีการปล่อยกู้ต่างๆ ซึ่งเป็นกลไกเดิมๆที่ทำให้ชาวบ้านยังอยู่ในวังวนของหนี้
- ขาดคนกลางในการเชื่อมโยงทั้งสองภาค คือ ภาคการผลิต และภาคการตลาดที่ต่อเนื่อง

๓. กลไกที่ขับเคลื่อนเชิงประเด็น

กลไกการขับเคลื่อนด้านการเกษตรมีความหลากหลายและสลับซับซ้อน มีตั้งแต่เกษตรกรรายย่อย ไปจนถึงมีการรวมกลุ่มกันทั้งแบบเป็นทางการ ไม่เป็นทางการ กลุ่มเกษตรกรเฉพาะพืชผักผลไม้แต่ละชนิด กลุ่มเกษตรกรเฉพาะพื้นที่ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สภาเกษตรกรที่ครอบคลุมเกษตรกรทุกอำเภอทุกตำบลทุกหมู่บ้าน ทั้งที่เป็นการหนุนเสริมโดยภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน สถาบันวิชาการ บริษัทประชารัฐ ภาคประชาชน ทั้งที่เชื่อมกันเป็นเครือข่ายเหนียวแน่น เป็นเครือข่ายแบบหลวมๆ และกลุ่มอิสระ

๔. ข้อเสนอต่อการพัฒนา

- เกษตรกรต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ และมีทุนในการทำการเกษตร ความรู้ด้านการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ
- ยกระดับจากเกษตรกรผู้ผลิต เป็นเกษตรกรผู้ประกอบการ
- การสร้างเครือข่ายผู้ผลิต เชื่อมผู้ผลิตกับผู้บริโภคผ่านช่องทางการสื่อสารอาหารปลอดภัย
 - การสร้างการตรวจสอบผลผลิตโดยผู้บริโภคเพื่อทราบที่ไปที่มา
 - นำเสนอร้านอาหารปลอดภัยเพื่อให้ผู้บริโภคเชื่อมั่น
- ศูนย์ข้อมูลที่ชาวบ้านสามารถเข้าถึงได้ง่าย ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
- ควรมีมาตรการที่จริงจังเรื่องการห้ามนำเข้าสารเคมีการเกษตร ที่ส่งผลกระทบต่อนิเวศและสุขภาพทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

ด้านศิลปกรรม

๑. พัฒนาการของประเด็น

Timeline ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของศิลปกรรมน่านและศิลปกรรมร่วมสมัย โดยแบ่งเป็น

ช่วงต้น : ประวัติศาสตร์ศิลปะน่าน

Nan Historical Arts		
ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญของจังหวัดน่าน	เหตุการณ์ช่วงเวลาที่ เดียวกันในยุโรป
พุทธศตวรรษที่ ๑๘ (พ.ศ.๑๗๐๑-๑๘๐๐) คริสต์ศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ (ค.ศ.๑๑๕๘-๑๒๕๗) ยุคนครรัฐน่าน (อิสระ)	สมัยพญากวนน่าน ปี ค.ศ.๑๗๐๑-๑๘๐๐ มีการก่อตัวของเมืองต่างๆ ลุ่มแม่น้ำน่าน และแม่น้ำสาขา กลุ่มชาติพันธุ์มีการบันทึกหลัก ศิลาจารึกสุโขทัย (กวนน่าน) / คำพงศาวดาร - บันทึก พ.ศ.๑๘๒๕ พญาภูคา (ศูนย์ปกครองอยู่เมืองย่าง บริเวณฝั่ง ด้านใต้ของแม่น้ำย่าง ใกล้เทือกเขาตอยภูคา เขตบ้านเสี้ยว อ.ท่าวังผา ในปัจจุบัน - เจ้าเมืองรุ่นลูก ราชบุตรบุญธรรม: สร้างเมืองใหม่ (ปรากฏของรอย ชุมชน มีสภาพที่เป็นคูน้ำ คันดิน และสันกำแพงเมืองเก่า - ขุนนุ่น (ผู้พี่) สร้างเมืองจันทบุรี (เมืองหลวงพระบาง) <มีข้อถกเถียง เรื่องนี้ ยังหาข้อสรุปไม่ได้> - ขุนฟอง (ผู้น้อง) สร้างเมืองวรรณคร (เมืองบัว/พลัว) - เมื่อเมืองบัวมีผู้สืบราชสมบัติรุ่นใหม่ เจ้าเก่าเถื่อน (รุ่นลูก) พญาภูคาเจ้าเมืองย่างขอให้เจ้าเก่าเถื่อนกลับมา ปกครองเมืองย่างแทน - พญาแม่ท้าวคำปิ่น ดูแลรักษาเมืองบัวแทน	ศิลปะยุคกลาง (อิทธิพล คริสต์ศาสนา) ค.ศ.๑๒-๑๔ - ศิลปะเคลติก - ศิลปะคริสเตียนยุคแรก - ศิลปะไบเซนไทน์ - ศิลปะโรมานเนสก์ - ศิลปะนอร์มัน - ศิลปะโรโคโค
พุทธศตวรรษที่ ๑๙ (พ.ศ.๑๘๐๑-๑๙๐๐) คริสต์ศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ (ค.ศ.๑๒๕๘-๑๓๕๗) ยุคอิทธิพลสุโขทัย	- พญาเจ้าเมือง เจ้าผู้ครองพะเยา ขยายอิทธิพลเข้าครองเมืองใน เขตบัวทั้งหมด (ช่วงเวลาต้นศตวรรษที่ ๑๙) - นางพญาแม่ท้าวคำปิ่น หลบหนี และได้ให้กำเนิดบุตรชายเจ้าขุนใส ยศ (หลบหนีไปอยู่บ้านห้วยแ้ง) - ช่วง ๑๘๖๕-๑๘๙๔ (๓๐ ปี) เจ้าขุนใสยศ เมื่อเติบโต มีฐานอำนาจทางการเมืองมากพอ จึงสามารถยึดเมืองบัวคืนมาได้ และได้สถาปนาเป็น พญาผานอง ขึ้น ครองเมืองบัว (เป็นอิสระจากพะเยา)	- การเสื่อมศรัทธาของ คริสต์ศาสนา - คริสตโตเฟอร์ โคลัมบัส ค้นพบทวีปอเมริกา ๑๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๐๓๕
พุทธศตวรรษที่ ๒๐ (พ.ศ.๑๙๐๑-๒๐๐๐) คริสต์ศตวรรษที่ ๑๔-๑๕ (ค.ศ.๑๓๕๘-๑๔๕๗)	- อิทธิพลสุโขทัยในยุคสมัยพญากานเมือง (กรานเมือง) รุ่นลูกพญาผานอง มีการขยายความสัมพันธ์กับเมือง สุโขทัยอย่างใกล้ชิด (อิทธิพลรูปแบบศิลปกรรมแบบสุโขทัย) - เกิดการสร้างเมืองใหม่ ปี ๑๙๐๒ เมืองภูเพียงแช่แห้ง สมัยพญาผา นองปกครอง เกิดภัย แห้งแล้ง จึงมีการย้ายเมืองใหม่อีกครั้ง ฝั่งแม่น้ำน่าน ด้านตะวันตก บ้านห้วยไคร้ (บริเวณที่ตั้งเมืองน่านปัจจุบัน) ปี ๑๙๑๑ - สมัยเจ้าปู่แข็งครองเมืองน่าน ระหว่างปี ๑๙๕๐-๑๙๖๐ ได้สร้างวัด	ศิลปะยุคเรอเนซองส์ (พัฒนาการช่วง ๔๐๐ ปี) ค.ศ.๑๔-๑๗ - มีการปฏิรูปคริส ๒ นิกาย (อำนาจอยู่ในมือ กษัตริย์) - ศิลปะบาโรก - ศิลปะฟื้นฟูคลาสสิก - ศิลปะฟื้นฟูคอธิค

Nan Historical Arts		
ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญของจังหวัดน่าน	เหตุการณ์ช่วงเวลาที่เดียวกันในยุโรป
	พระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ในปี ๑๙๔๙ วัดพระธาตุเขาน้อย ในปี ๒๐๓๐ และวัดพญาภู ในปี ๑๙๕๖ แต่ยังไม่ทันเสร็จ รื้อหลานสานต่อจนเสร็จสำเร็จ (พญาจั่วพามาสุ่ม) - สมัยพญาจั่วพามาสุ่ม ผู้เป็นหลานได้สร้างพระพุทธรูปทองคำปางลีลา อิทธิพลศิลปะสุโขทัย (ปัจจุบันคือ พระพุทธรูปนันทบุรีศรีศากยมุนี) วัดช้างค้ำ - ปลายศตวรรษที่ ๒๐ อิทธิพลจากเมืองเชียงใหม่ ปี ๑๙๙๓ พระเจ้าติโลกราชเข้ายึดเมืองน่านเพื่อยุทธปัจจัย บ่อเกลือโบราณ (บ่อบาง ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ) ตรงกับสมัยพญาอินท๊ะแก่นท้าว ต้องหนีไปอยู่เมืองเชลียง (ศรีสัชนาลัย) น่านเป็นประเทศราชล้านนา กว่า ๑๐๐ ปี	- ศิลปะฟื้นฟูเรอเนซองส์ - พัฒนาสู่ศิลปะแบบอิมเพรสชันนิซึมยุคแรก
พุทธศตวรรษที่ ๒๑ (พ.ศ.๒๐๐๑-๒๑๐๐) คริสต์ศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ (ค.ศ.๑๔๕๘-๑๕๕๗) <u>ยุคขึ้นกับล้านนา</u>	- อิทธิพล ศิลปกรรมล้านนา ส่งผลให้เกิดการพัฒนารูปแบบงานเชิงช่าง เกิดการบ่มเพาะรูปแบบศิลปวัฒนธรรม อิทธิพล “ล้านนา” รวมกับน่านเดิมที่มีรูปแบบจากสุโขทัย (สกุลช่างน่าน) - มีการบูรณะปรับเปลี่ยนองค์พระธาตุเจดีย์ องค์พระธาตุแช่แห้ง เจดีย์วัดสวนตาล วัดพระธาตุช้างค้ำ (คงเหลือส่วนฐานที่เป็นแบบสุโขทัย) น่านเป็นส่วนหนึ่งของล้านนาปี ๑๙๙๓-๒๑๐๐ และปรับเปลี่ยนชนชั้นปกครองที่มาจากเชียงใหม่ พุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒	<u>ศิลปะกับการปฏิวัติอุตสาหกรรม</u> (เริ่มต้นที่อังกฤษ) - เกิดความต้องการทรัพยากรมากขึ้น - การล่าอาณานิคม (๑๕-๑๗)
พุทธศตวรรษที่ ๒๒ (พ.ศ.๒๑๐๑-๒๒๐๐) คริสต์ศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ (ค.ศ.๑๕๕๘-๑๖๕๗) <u>ยุคขึ้นกับพม่า</u>	- ล้านนาเริ่มอ่อนกำลังในการปกครอง/บทบาทของพม่ามากขึ้นในภูมิภาค - ปี ๒๑๐๓-๒๓๒๘ พม่าเริ่มมีอิทธิพล/การเมืองการปกครอง/รูปแบบศิลปกรรมแบบพม่า - ปี ๒๑๓๙ พระเจ้าเจตบุตรพรหมมินทร์ ได้สร้างวัดภูมินทร์ (เดิมชื่อ “วัดพรหมมินทร์”)	
พุทธศตวรรษที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๒๐๑-๒๓๐๐) คริสต์ศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ (ค.ศ.๑๖๕๘-๑๗๕๗)	- ต้นศตวรรษที่ ๒๓ การขยายอิทธิพลของพม่าต่อล้านนามีผลต่อประเทศราชทั้งหมดของล้านนารวมถึงน่านด้วย มีการต้อนรับผู้คนออกจากเมืองน่าน จนกลายเป็นเมืองร้าง - ครั้งที่ ๑ พม่าต้อนรับคน ปี ๒๒๔๗-๒๒๔๙ ทำให้เมืองน่านกลายเป็นเมืองร้าง (การล่าอาณานิคม ยุคโบราณไม่ได้เน้นอาณาเขต แต่เน้นการได้เขลยศึกสงคราม จึงมีการต้อนรับผู้คนเข้าไปรวมกับเมืองแม่)	<u>ศิลปะสมัยใหม่</u> (ศตวรรษที่ ๑๘) - นีโอคลาสสิก - โรแมนติก - เรียลลิสม์ - อิมเพรสชันนิสม์ - โพสต์อิมเพรสซา - เอ็กเพรสชันฯ - เกิดการค้นพบทวีปอเมริกา โดยคริสโตเฟอร์ โคลัมบัส - พัฒนาสู่การประกาศ

Nan Historical Arts		
ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญของจังหวัดน่าน	เหตุการณ์ช่วงเวลาเดียวกันในยุโรป
		อิสราเอลจากอังกฤษ (ค.ศ. ๑๗๗๕-๑๗๘๓)
พุทธศตวรรษที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๓๐๑-๒๔๐๐) คริสต์ศตวรรษที่ ๑๘-๑๙ (ค.ศ.๑๗๕๘-๑๘๕๗) <u>ยุคขึ้นกับสยาม</u>	- มัง เข้ามาสู่ น่าน ช่วง ๒๓๘๗-๒๔๑๗ - พม่าเริ่มอ่อนแอลง เกิดอิทธิพลใหม่ (กรุงธนบุรี/กรุงรัตนโกสินทร์) - ในปีพ.ศ.๒๓๓๑ น่านมีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง โดยเจ้าอัตถวรปัญโญ ได้เข้าเฝ้า ร.๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อขอเป็นขอบขันทีสืมาในการพัฒนาเมืองน่านจากการถูกทิ้งร้างทำให้กลับมาเป็นเมืองน่านอีกครั้ง - ช่วงบูรณะช่วงแรกเจ้าอัตถวรปัญโญ ยังไม่ได้เข้าไปอยู่ตัวเมืองน่าน เพราะเมืองน่านยังรกร้าง จึงมีการย้ายอาศัยอยู่ตามชุมชนลุ่มน้ำโดยรอบ - เช่น บ้านตึ๊ดบุญเรือง เมืองจั่ว (บริเวณอำเภอนาน้อยปัจจุบัน) ง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร โดยอาศัยเส้นทางน้ำนาง เมืองหลวงด้านล่าง และสร้างกำลังพลและเสบียงอาหาร “เมื่อ พ่อ” (พื้นที่อำเภอเวียงสาปัจจุบัน) มีการบูรณะซ่อมแซมเมืองน่านจนเสร็จสมบูรณ์ จึงได้ย้ายเข้าไปเมื่อปี ๒๓๔๔ (น่านฐานะประเทศราชของกรุงรัตนโกสินทร์) - ในช่วงนี้เกิดการสร้างคัมภีร์ไบเบิลได้ ๓๓๕ คัมภีร์ นับเป็นผู้ได้ ๒๖๐๖ ผูก และได้เผยแพร่ไปยังหัวเมืองต่างๆ ในเขตอิทธิพลล้านนา ลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ เชียงราย ฯลฯ - ปี ๒๓๒๑- ๒๓๔๔ น่านได้กลายเป็นเมืองร้างอีกครั้ง นับเป็นครั้งที่ ๒ มีการต้อนรับผู้คนออกเมืองไปอีกครั้ง	<u>ศิลปะสมัยใหม่</u> ศตวรรษที่ ๒๐ - โฟวิสซึม - ศิลปนามธรรม - ศิลปะดิวมิสม์ - สงครามโลกครั้งที่ ๑ (ศตวรรษที่ ๑๙)
พุทธศตวรรษที่ ๒๕ (พ.ศ.๒๔๐๑-๒๕๐๐) คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ (ค.ศ.๑๘๕๘-๑๙๕๗)	- ปี ๒๔๑๐ ร.๔ พระเจ้านันทนทรฤทธิ์เดช บูรณะวัดภูมินทร์ครั้งใหญ่ เกิดภาพวาดผนังวัดครั้งแรก กำเนิดจิตรกรรมวัดภูมินทร์ (ช่างวาดหนานบัวผัน) - การกวาดต้อนให้ชาวไทลื้อที่ต่างๆ ในสิบสองปันนามาตั้งถิ่นฐานที่น่าน - เริ่มมีการแยกวัดออกจากโรงเรียน ปี ๒๔๑๔ - มีการสร้างหอคำ (คุ้มหลวง) และสนามหลวง ในปี ๒๔๗๔ - ปี ๒๔๔๖ ร.๕ ได้โปรดเกล้าให้ เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เลื่อนยศเป็น “พระเจ้านครน่าน: พระนามเต็มว่า พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช กุลเชษฐมหันต์ ไชยนันทบุรุษมหาท้าวท้าวสุริยวงษ์ ภาณุ ภาวรักษ์ วิบูลย์ศักดิ์กิติไพศาล พุบาลพิตรสถิตย์ ณ นันทราชวงษ์” - ๒๓ ตุลาคม ๒๔๕๓ ร.๕ เสด็จสวรรคต - เจ้ามหาพรหมสุรธาดา (โอรสเจ้านันทนทรฤทธิ์เดช) ปกครองเป็นเจ้าน่านองค์สุดท้าย - การล่าอาณานิคมจากตะวันตก (รูปแบบบ้านแบบโคโลเนียล) - ร.๗ ปี ๒๔๗๕ การปฏิวัติประเทศเปลี่ยนแปลงการปกครองจาก	<u>ศิลปะหลังสมัยใหม่</u> - ดาดา - ป๊อปอาร์ต - สงครามโลกครั้งที่ ๒ (ศตวรรษที่ ๒๐) - สงครามลัทธิการปกครอง

Nan Historical Arts		
ช่วงเวลา	เหตุการณ์สำคัญของจังหวัดน่าน	เหตุการณ์ช่วงเวลาเดียวกันในยุโรป
	คณะราษฎร - ศิลปะสมัยใหม่เข้ามาเมืองไทย (ศิลปะแบบตะวันตก) (ร.๕) (ร.๖)	
พุทธศตวรรษที่ ๒๖ (พ.ศ.๒๕๐๑-๒๖๐๐) คริสตวรรษที่ ๒๐-๒๑ (ค.ศ.๑๙๕๘-๒๐๕๗)	- ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖ ร.๖ สวรรคต ครองราชย์ ๑๕ ปี - ๒๕๖๐ สงครามโลกครั้งที่ ๑ - ร.๗ มีการเปลี่ยนการปกครองเป็นประชาธิปไตย - รัชกาลที่ ๘ สงครามโลกครั้งที่ ๒ ปี ๒๕๘๒ - รัชกาลที่ ๙ สงครามเย็น - รูปแบบค่านิยมสมัยใหม่	

ตารางที่ ๓ ช่วงต้น : ประวัติศาสตร์ศิลปะน่าน

ช่วงหลัง : ศิลปะน่านร่วมสมัย

Nan Arts Contemporary	
ปี	หลักฐาน/ข้อค้นพบ
พ.ศ. ๒๕๔๐	ไม่เคยเห็นหลักฐานอื่น เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวศิลปินน่าน “ในหลายเอกสารที่พบบันทึก ว่างานแรกที่มีการรวมตัวจัดการเป็นระบบ ที่เริ่มติดต่อประสานงานศิลปินปลายปี ๒๕๔๐ มาได้จัดจริงๆ ก็ล่วงสิงหา ๒๕๔๑ ข้อเขียนที่ว่าผ่านมา ๒๐ ปี ยังไม่เคยมีใครแย้ง” (จากหนังสือบันทึก ๑๘ ปี การหวนคืนสู่รากเหง้า, สิทธิชัย ธิติกุลเกษมศักดิ์)
พ.ศ. ๒๕๔๑	จุดเริ่มต้นของการปรากฏตัวของศิลปะร่วมสมัยในจังหวัดน่าน เกิดขึ้นช่วงเดือนเมษายน ๒๕๔๑ มีครูศิลปะคนหนึ่ง ชื่อสิทธิชัย ธิติกุลเกษมศักดิ์ ได้จัดแสดงงานเดี่ยวในชื่อว่า “นิทรรศการศิลปกรรมล้านนาตะวันออก” ณ หอคำ (คุ้มเจ้าเมืองน่าน) ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน เป็นการปักหมุดยืนยันถึงการมีอยู่ของศิลปะร่วมสมัยในจังหวัดน่านเป็นครั้งแรก สองปีหลังจากนั้น ศิลปินคนน่านผู้ประสบความสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยชื่อดัง จากบ้านไปร่ำเรียนและใช้ชีวิตในเมืองหลวงถึงยี่สิบปี อาจารย์วินัย ปราบริปู ประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แนวการเขียนภาพ (LAND SCAPE) การกลับบ้านครั้งนั้นมี ความหมายที่ยิ่งใหญ่และน่าสนใจ เพราะการตัดสินใจในการสร้างหอศิลป์ริมน่าน
พ.ศ. ๒๕๔๒	ในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน ๒๕๔๒ ได้มีการจัดแสดงศิลปะ จังหวัดน่าน ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยเริ่มมีการจัดกลุ่มเล็กๆ กระจายตามจุดต่างๆ เช่น Tre <๓ Artists ณ โรงแรมภูค่าน่านฟ้า นับเป็นการสร้างศิลปะใหม่
พ.ศ. ๒๕๔๔	ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๔๔-๒๕๕๐ มีความเคลื่อนไหวของงานศิลปะเป็นระยะ แตกตัว กระจายเป็นจุดๆ
พ.ศ. ๒๕๔๗	มีการสร้างหอศิลป์ริมน่าน โดยอาจารย์วินัย ปราบริปู สร้างกระแส ความสนใจศิลปะร่วมสมัยในน่าน (ครั้งแรกๆ ของน่าน) หอศิลป์ริมน่าน (Aan Riverside Art Gallery) นับว่าเป็นศิลปะสถาน และศิลปกรรมร่วมสมัย
พ.ศ. ๒๕๔๙	- บ้านศิลปินอมร พัฒนาเจริญชัย - ๔ กุมภาพันธ์ - ๓๐ เมษายน ๒๕๔๙ นิทรรศการศิลปกรรม ครูศิลป์แผ่นดินล้านนา ครั้งที่ ๕ ณ หอศิลป์ริมน่าน
พ.ศ. ๒๕๕๐	- หอศิลป์พิงพุกซ์ (Wildside art gallery) - ปลายปี ๒๕๕๐ ศิลปินน่านร่วมสมัยทุกสาขากว่า ๒๐ คน ร่วมจัดนิทรรศการศิลปะ “ศิลปะน่านร่วมสมัย” ณ หอศิลป์ริมน่าน นับเป็นการรวมตัวของศิลปินมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นคุณจุมพล อภิสุข ศิลปินเพอร์ฟอแมนซ์ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังกิจกรรมศิลปะ “เอเชียโทเปีย” คุณประสิทธิ์ ขนิตรารักษ์ กับประวัติศาสตร์ศิลปะร่วมสมัย

Nan Arts Contemporary	
ปี	หลักฐาน/ข้อค้นพบ
	ในกลุ่มกังหันในรูปแบบศิลปะภาพพิมพ์ (ปัจจุบันเป็นนักร้องแบบแม่พิมพ์ธนบัตร ธนาคารแห่งประเทศไทย) คุณอลงกรณ์ หล่อวัฒนา ศิลปินแถวหน้าทางไทยประเพณีร่วมสมัย คุณจามิกร แสงศิริ ช่างภาพอิสระ คุณกนกวลี พจนปกรณ์ ผู้บุกเบิกเส้นทางสายวรรณกรรมในตนเองจากคนน่านสู่กวีวรรณกรรมแนวหน้าของไทย
พ.ศ. ๒๕๕๒	- นิทรรศการภาพถ่ายชุด “น่านนิรันดร์ ๑๐๐ ภาพฝันบนทึกแผ่นดิน” ๒๗ กันยายน โดยชุมชนรักการถ่ายภาพ “กลุ่มสห+ภาพ” (fotoUni+edclub) - ครุฑสิทธิ์ชัย ธิติเกษมศักดิ์ การเชื่อมประสานงานผู้คนผ่านการมองพื้นที่บ้านเกิด โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน ในการขับเคลื่อนสังคมน่าน ขับเคลื่อนให้เป็นมรดกโลก สร้างผังเมืองเก่าที่มีชีวิต แนวคิดรูปแบบใหม่ โดยการสร้างสรรค์พื้นที่ ร้านนมใจเมื่อน่าน Milk Club คลับนมสดน่าน, สร้างถนนศิลปะหลายครั้ง ครั้นนั้นเราใช้ถนนผากอง เปลี่ยนถนนให้กลายเป็นพื้นที่แสดงออกทางด้านศิลปะของเด็กและเยาวชน - โครงการทดลอง (ยุทธศาสตร์การบูรณาการ ของสสส.) ในชื่อโครงการ น่านเรียนรู้สืบสานเมืองแห่งศิลป์ เทศกาลถนนเด็กเดิน พร้อมกับการเข้ามาของสื่อใหญ่ ปรับเปลี่ยนชื่อ ถนนเด็กเดินไทยพีบีเอส - ๒๓-๒๕ กรกฎาคม เทศกาลศิลปะใจเมื่อน่าน ครั้งที่ ๑ “ประชาชน ถนน ศิลปะ” - ๙-๑๐ พฤศจิกายน เทศกาลศิลปะใจเมื่อน่าน ครั้งที่ ๒ ชื่อว่า “ชุมชน ศิลปะ ศึกษาสงเคราะห์”
พ.ศ. ๒๕๕๓	- *Bangkok Forum ย่านเมืองเก่า เครือข่ายกลุ่มสร้างสรรค์ - ช่วงเดือนมีนาคม ๒๕๕๓ นิทรรศการศิลปกรรมน่านใต้ อำเภอเวียงสา - ปากคำ ธรรมชาติ นิทรรศการศิลปะน่านใต้ ศิลปกรรมสายธารแห่งชีวิต จัดแสดง ๒๔ ธันวาคม ๕๓ - ๔ มกราคม ๕๔ ณ หอศิลป์ตาดู กรุงเทพมหานคร (เครือข่ายนักวิชาการ) - โครงการหมายเหตุจากหมู่บ้าน (พื้นที่ในใจของเด็กจังหวัดน่าน) ร่วมกับ โรงเรียนน่านปัญญานุกูล - หนังสือบทกวีแดนเสมอดาว (เครือข่ายนักวิชาการ) - โครงการน่านเรียนรู้สืบสานเมืองแห่งศิลป์ โดยสมาคมศิลปินน่าน โดยการสนับสนุนของสสส. - ก่อตั้งสมาคมศิลปินน่าน (ไม่สำเร็จ) - ถนนเด็กเดินทีวีไทย ร่วมกับ ไทยพีบีเอส
พ.ศ. ๒๕๕๔	- บ้าน: ห้องสมุดบ้านๆ น่านๆ - Gallery project ๑๕๑ - ๖ สิงหาคม - ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๔ นิทรรศการศิลปะน่านร่วมสมัย ครั้งที่ ๒ - บุญยืน น่านใต้ ศิลปกรรมสายธารแห่งชีวิต/เรื่องเล่าเร้าพลัง - บวร ดอนไชย ภูมิสืบสาน ชิมซบอนุรักษ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเวียงสา - กรกฎาคม โครงการบวร ดอนไชย พื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม อนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม เยาวชนกลุ่มรักษ์สายน้ำน่าน
พ.ศ. ๒๕๕๕	- เมล็ดพันธุ์ศิลปะแห่งขุนเขา หัวใจที่ตามฝัน คำพันธุ์ แช่วาง นิทรรศการศิลปะและประมุขภาพ เพื่อจัดตั้งกองทุนศิลปะ - โครงการจัดตั้งโรงบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์เยาวชน - ๑ เมษายน ปฏิบัติการทัศนาศิลปะ - ๖ เมษายน ปฏิบัติการทัศนาศิลปะ นิทรรศการภาพถ่ายน่านเมืองแห่งศิลป์ - ๗ เมษายน ปฏิบัติการทัศนาศิลปะ ธรรมชาติสะท้อน โดยอาจารย์สิทธิธรรม โรหิตสุข
พ.ศ. ๒๕๕๖	- ศิลปะเพื่อป่าต้นน้ำ การใช้กระบวนการทางศิลปะ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนให้ตระหนัก รักป่าต้นน้ำ ภายใต้โครงการ ศิลปะและธรรมชาติเพื่อชีวิตที่งามอุดม

Nan Arts Contemporary	
ปี	หลักฐาน/ข้อค้นพบ
	- ๒๗ ธ.ค. ๕๖-๒๗ มี.ค.๕๗ ศิลปะสาธารณะ มุมมอง-เมือง โครงการจัดตั้งโรงพิมพ์ความคิดสร้างสรรค์เยาวชนน่าน
พ.ศ. ๒๕๕๗	- ศูนย์เรียนรู้ศิลปศึกษาในสถานศึกษา ร.ร.รปค.๕๖ - ปรากฏการณ์ Nan Art Festival เป็นอีกหนึ่งปรากฏการณ์ในฝั่งศิลปะร่วมสมัยในจังหวัดน่าน - เทศกาลศิลปะน่านครั้งที่ ๑ ตอน น่าน เนิบ เนิบ ในระหว่างวันที่ ๒๑-๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ - นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะประณีตศิลป์ ประจำปี ๒๕๕๗ (หัตถศิลป์ เครื่องเงินน่าน)
พ.ศ. ๒๕๕๘	- ศูนย์การเรียนรู้ศิลปศึกษา สร้างกระบวนการเรียนรู้ ในร.ร.รปค.๕๖ - “เทศกาลศิลปะน่าน ครั้งที่ ๒ (น่าน เนิบ เนิบ) Nan Art Festival ๒ nd ” ตอน เผ่า รัก ป่า ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ กับกลิ่นอาย ปัญหาด้านนิเวศสิ่งแวดล้อมของน่าน ปัจจุบันกับสภาวะการทำลายล้างพื้นที่ป่าต้นน้ำของน่าน
พ.ศ. ๒๕๕๙	- นิทรรศการศิลปะ ๑๓ ตุลา ๕๙ น้อมอาลัยพระมหากษัตริย์คุณ ร.๙ รักพ่อสุดหัวใจ - ศูนย์การเรียนรู้ศิลปศึกษาศิลปินกับบทเรียนศิลปะเพื่อเด็กนักเรียน ร.ร.รปค.๕๖ - เทศกาลศิลปะน่านครั้งที่ ๓ น่านเต๋อ ๑๙-๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ในครั้งนี้ ศาสตราจารย์ปรีชา เกาทอง ศิลปินแห่งชาติ พร้อมทั้งเหล่าศิลปินร่วมกันวาดภาพ ปู่ม่าน ย่าม่าน ประกอบบทเพลงจากนักศึกษาและศิลปิน ต่อด้วยการแสดงจิ้ง จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การแสดงดนตรีจากศิลปิน จ.น่าน และศิลปินที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ กิจกรรมทัศนศิลป์ของศิลปิน นักเรียน นักศึกษา ยุวศิลปินน่าน ที่รวมตัวกันมาแสดงงานภาพวาดศิลปะ จัดวางร่วมสมัย การแสดงดนตรีไทย นิทรรศการงานวรรณกรรม งานประติมากรรม ทั้งหมดนี้คือ ปรากฏการณ์ศิลปกรรมร่วมสมัยเทศกาลศิลปะน่าน - จากมาตุภูมิสู่วัฒนธรรม น่าน-สิบสองปันนา-หลวงพระบาง
พ.ศ. ๒๕๖๐	- เกิดกลุ่มศิลปินคนนอก - ๙ เมษายน ๖๐ เปิดบ้านนิทรรศการศิลปะ เบิกฟ้าล้านนาแห่งเสรีภาพ - บ้านศิลป์แผ่นดินล้านนา บ้านครูสามารถ เมืองมูล

ตารางที่ ๔ ช่วงหลัง : ศิลปะน่านร่วมสมัย

จาก Timeline ข้างต้น ยุคสร้างบ้านแปงเมือง หรือช่วงต้นของประวัติศาสตร์ความเป็นรัฐน่านนั้น รูปแบบของศิลปกรรมมีลักษณะ “พหุวัฒนธรรม” คือความหลากหลายของผู้คนทั้งวิถีคิด ความเชื่อ ความศรัทธา วัฒนธรรม ประเพณีปรากฏให้เห็นในวิถีชีวิต รูปแบบศิลปะยังเปลี่ยนแปลงตามการแผ่อิทธิพลจากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในอดีต เกิดการเคลื่อนตัวขององค์ความรู้ ผ่านความศรัทธา ศาสนา ทั้งอิทธิพลล้านนา สุโขทัย พม่า รัตนโกสินทร์ ในขณะเดียวกันในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนก็มีการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังเห็นได้จาก บทบาทและการมีส่วนร่วมของสล่าบ้าน (ช่างพื้นบ้าน) การเคลื่อนไหวของคนเล็กคนน้อยรวมถึงศิลปิน ฟอนร่าดนตรีพื้นบ้าน เครื่องใช้สอยในวัด ในขณะที่ยุคหลังที่เริ่มมีศิลปกรรมร่วมสมัยในจังหวัดน่าน ศิลปินน่าน ได้สร้างพื้นที่แสดงออกถึงความคิดผ่านงานศิลปะมากมาย เริ่มมีการสื่อสารประเด็นทางสังคม สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติผ่านงานศิลปะ มีการจัดงานเทศกาลทางศิลปะอย่างต่อเนื่อง

๒. ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่อการพัฒนา

- ศิลปะกรรมที่ไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มคน ทำอย่างไร ศิลปกรรมจะเป็นช่องทางในการสื่อสารแนวคิดและรูปแบบชาวบ้านที่ใช้และเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านเราไม่ค่อยได้พูดถึง เช่น ช้อง กระต๊อบข้าว ปาก ตะแหลั่ว ไม้กวาด ฯลฯ
- การเชิดชูศิลปวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนยังมีน้อย ตัวอย่างพิพิธภัณฑ์ที่ญี่ปุ่นที่รวมเรื่องราววิถีชีวิตและของเครื่องใช้ของชาวบ้านได้อย่างมีชีวิตชีวา
- บทบาทและการมีส่วนร่วมของส่ล่าวบ้านยังมีน้อย การเคลื่อนไหวของคนเล็กคนน้อย รวมถึงศิลปินเพื่อนรำดนตรีพื้นบ้าน
- ขาดทุนสนับสนุนการทำงานของกลุ่มศิลปิน โดยเฉพาะการเคลื่อนงานขนาดใหญ่
- คนรุ่นใหม่มีไม่มากพอในกระบวนการ
- ศิลปินบางส่วนทำงานในภาครัฐราชการ ทำให้การดำเนินงานได้ไม่ต่อเนื่อง

๓. กลไกที่ขับเคลื่อนเชิงประเด็น

กลไกด้านศิลปกรรมส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงกับงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม คณะกรรมการเมืองเก่า คณะกรรมการหออัตลักษณ์น่าน สถาบันการศึกษา และตัวศิลปินเอง การรวมตัวกันมักจะเป็นไปตามบทบาทภารกิจทางด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว รวมทั้งการรวมตัวเพื่อจัดกิจกรรมหรือ Event ต่างๆ ตามแต่ช่วงเวลาและความเหมาะสม ซึ่งหากมีการร่วมกันวางแนวทางหรือทิศทางการขับเคลื่อนระดับจังหวัดก็จะทำให้มีพลังในการขับเคลื่อนพัฒนาสังคมน่านให้เป็นเมืองศิลปกรรมได้

๔. ข้อเสนอต่อการพัฒนา

- ๑) ศิลปกรรมควรเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ผสมผสานใหม่และเก่า ให้มีความหลากหลาย จัดให้มี ความหลากหลาย เหมือนอาหาร ที่มีทั้งสูตรดั้งเดิม ผสมผสาน และแปลกใหม่
- ๒) ควรส่งเสริมให้งานศิลปะและวัฒนธรรมสามารถสื่อสารและรับใช้สังคมได้ สามารถสะท้อนและสร้างการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละมิติได้ มีพื้นที่แห่งการเรียนรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมใน น่านที่หลากหลายตอบโจทย์ทุกอายุ สามารถเป็นพื้นที่พูดคุยกันได้ และมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีศูนย์อำนวยการเรียนรู้ อาจเป็น Social Enterprise ไม่เป็นทางการ ทุกคนเท่ากัน เป็น unofficial สร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกัน
 - ให้มีพื้นที่แสดงออกของเด็กน่าน ได้กล้าแสดงออก เข้ากับผู้คนได้ สอนกันได้
 - น่านเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ทุกมิติ การบ้าน เข้าใจเมือง เป็น Space ให้คนมาพบปะพูดคุยกัน
 - อยากให้ทุกมุมเมืองมีศิลปกรรมแทรกตัวอยู่ทุกแห่ง ไปตรงไหนก็มีศิลปะ เช่นที่ภูพาน
- ๓) ควรมีการรวบรวมผลงานของแต่ละคน อาจจะเป็นในรูปแบบ Art Map จัดทำเป็นข้อมูล Database

ด้านท่องเที่ยว

๑. พัฒนาการของประเด็น

ที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐและเอกชนมีการคุยกันเรื่องทิศทางของการท่องเที่ยวมาระดับหนึ่งแล้ว ตั้งแต่ยุคแรกๆของการพัฒนาจังหวัดน่านจนกระทั่งปัจจุบัน จะทำอย่างไรที่การท่องเที่ยวจะเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ให้ยั่งยืนที่สุด รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเมืองน่านจะต้องเป็นอย่างไร คนน่านได้อะไรจากการมาของนักท่องเที่ยวบ้าง และจะรักษาความเป็นเมืองน่านได้อย่างไร ช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมาสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดน่านมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ด้วยปัจจัยเสริมในหลายด้าน ทั้งด้านคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆ ต้นทุนของชุมชนน่านในด้านศิลปวัฒนธรรมที่สามารถยกระดับเป็นจุดท่องเที่ยว ที่สำคัญชุมชนมีความตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวชุมชน หลายชุมชนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิตที่น่าสนใจ มีจุด Check in ให้บริการนักท่องเที่ยว โฮมสเตย์ สัมผัสวิถีชาติพันธุ์ แหล่งท่องเที่ยวเริ่มกระจายตัวจากเขตย่านใจเมืองน่านออกไปตามอำเภอต่างๆ ทั้งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศาสนสถานและอุทยานแห่งชาติ ปัจจุบัน กาแฟน่านได้รับความนิยมและยกระดับเป็นการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งเป็นพืชที่ช่วยลดการตัดไม้ทำลายป่า ช่วยการฟื้นฟูป่า นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน เช่น บ้านสันเจริญ ดอยสกาต มณีฤกษ์ เป็นต้น ที่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนได้ ในการพานักท่องเที่ยวขึ้นรถ ไปดูสวนกาแฟ ไปเดินป่า คนในชุมชนมีรายได้มากกว่าการทำเกษตร

ข้อมูลที่พัก ปี ๒๕๖๒ ในพื้นที่จังหวัดน่านมีที่พักที่ให้บริการ มีประมาณ ๑๘๐ แห่ง จำนวนห้องรวมอยู่ที่ ๓,๐๐๐ ห้อง เป็นโรงแรมที่ได้รับมาตรฐาน และที่ได้รับ ๓ ดาวหลายแห่ง ด้านที่พักมีการขยายตัวมากขึ้น แนวโน้มลักษณะที่พักและการบริการจะเป็นรูปแบบ Green Hotel เนื่องจากแนวโน้มในกระแสโลกกำลังให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นโรงแรมหรือที่พักที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจะได้รับความนิยมตามมาด้วย ในปีที่ผ่านมา มีอัตราการเติบโตสูงมากมีอัตราค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔ - ๗ % และเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆของทุกปี มีนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยอยู่ที่ ๙๗ % ที่เหลือเป็นชาวต่างชาติ ๒-๓ % (แต่อัตราการเข้าพักลดลงเฉลี่ย ๕๗.๔๐ % เนื่องจาก จำนวนห้องพักเปิดให้บริการเพิ่มขึ้น) อัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวสูงขึ้น เนื่องจากการเดินทางที่สะดวกมากขึ้น นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองน่านส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่ภูมิภาคเดียวกัน ส่วนใหญ่มาจังหวัดน่านแล้วจะกลับมาเที่ยวอีก จากนักท่องเที่ยวทั้งหมด ประมาณ ๓๖% จะเป็นคนที่ยังไม่เคยเดินทางมาเที่ยวเลย ส่วนชาวต่างชาติที่เข้ามาจะมาจากสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และ จีน นักท่องเที่ยวจีนจะกระจายไปยังโรงแรมเล็กๆ ชาวจีนจะเดินทางเข้าออกทางด่านห้วยโก๋น และคนจากสปป.ลาว

เมื่อย้อนไป ๕ - ๑๐ ปีก่อน จังหวัดน่านมีสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวที่เกิดจากการรวมตัวของภาคธุรกิจ ซึ่งสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวก็ได้ทำงานเรื่องการท่องเที่ยวมายาวนาน ปัจจุบันมีทั้ง ททท. ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มี สนง.พัฒนาชุมชนที่เริ่มขับเคลื่อนท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวชุมชนมีแนวโน้มสูงขึ้น สามารถเพิ่มรายได้ให้คนในชุมชน มีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวโดยประชาสัมพันธ์และจัดให้นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวในเมืองน่านได้ร่วมทำกิจกรรมของชุมชน เป็นการเปิดประสบการณ์ใหม่ๆ พบว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน มักจะมาในช่วงฤดูฝน ซึ่งในชุมชนมีกิจกรรมหลากหลาย นักท่องเที่ยวจะหากิจกรรมที่สามารถพาครอบครัวไปร่วมได้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตามฤดูกาลในพื้นที่

การท่องเที่ยวในน่านมีหลายรูปแบบ (๑) การท่องเที่ยวแบบเสฟเซ็คอิน (๒) นักท่องเที่ยวเสฟความเป็นเมืองน่าน ที่จะใช้เวลากับชุมชนกับคนน่าน จังหวัดน่านยังมีสิ่งที่น่าสนใจอยู่หลายเรื่องที่สามารถพัฒนาสู่การท่องเที่ยวได้ทั้งเรื่องการผลิตอาหารอินทรีย์ที่จะป้อนเข้าสู่การท่องเที่ยว ซึ่งมีความต้องการสูงในกลุ่มที่พัก ร้านอาหาร อีกทั้งยังมีหน่วยงานกลางอย่างบริษัทประชารัฐที่จะมาช่วยจัดการผลผลิตในการกระจายสินค้าต่างๆได้ ในขณะที่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก็ยังมี Cluster ศิลปะเกิดขึ้นมากนัก มีความพยายามในการรวบรวมกลุ่มคนผู้สร้างสรรค์ศิลปะที่หลากหลายในจังหวัดน่าน มีภาคเอกชนได้เข้ามาร่วมกัน ทำให้เป็นจุดดึงดูดของการท่องเที่ยวและต่อยอดการท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยวอาจจะต้องคำนึงถึงกลุ่มคนเชิงสร้างสรรค์ ส่วนเรื่องเมืองเก่ายังเป็นส่วนที่เปราะบางเสมอมา ซึ่งในขณะที่ธุรกิจเจริญรุ่งเรืองขึ้น ในส่วนจิตวิญญาณลดลง ก็อาจจะไม่ใช่แนวทางที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเท่าไร อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวในน่านต้องใช้ทักษะ ความรู้ที่หลากหลายมาช่วยในการจัดการ แม้ว่าแต่ละหน่วยงานจะมีการแชร์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว แต่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนนโยบายได้

๒. ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่อการพัฒนา

ด้านคมนาคม แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะกระจายไปยังอำเภอต่างๆ แต่ปัญหาสำคัญของการท่องเที่ยวในน่าน คือ ระบบการเดินรถของรถสาธารณะที่ให้บริการไปยังอำเภอต่างๆ หรือไปยังแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละอำเภอค่อนข้างหายาก นักท่องเที่ยวต้องรอนาน และการเดินทางล่าช้า

ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ปริมาณขยะเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะตามแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอีกด้านที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอย่างมากคือ ปัญหาหมอกควันจากการเผาไร่ นอกจากผลกระทบต่อนิเวศแล้วยังส่งผลกระทบต่อท่องเที่ยวโดยรวมด้วย

ด้านผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวและโครงการต่างๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่คือ การกระจุกตัวของรายได้ เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน รายได้ส่วนใหญ่จะกระจุกตัวแค่กลุ่มคนบางกลุ่มในชุมชน การท่องเที่ยวชุมชนยังไม่สามารถกระจายรายได้ครอบคลุมทั้งชุมชนได้ บางโครงการสร้างความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง เรื่องการส่งเสริมให้น่านเป็นเมืองจักรยาน แต่ถนนหนทางและการจราจรในเมืองน่านไม่เอื้ออำนวยและไม่ปลอดภัยสำหรับนักปั่น ประกอบกับมีการเก็บเงินค่าจักรยานกับนักท่องเที่ยวที่พักในโรงแรม ทั้งที่ จักรยานเป็นการสร้างจุดขายเสน่ห์ของเมืองน่าน ไม่ควรเรียกเก็บเงินค่าเช่าสำหรับผู้ที่พักในโรงแรมอยู่แล้ว

ปัจจุบันในเขตตัวเมืองน่าน มีหลายหน่วยจัดงานเพื่อจำหน่ายสินค้า ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและสินค้าชุมชนบ่อยครั้ง เกือบทุกอาทิตย์ และยังมีถนนคนเดินทุกเสาร์อาทิตย์ มีกาดกองน้อยตามถนนสายรอง ซึ่งไม่ได้มีการจัดระเบียบวันเวลา ทำให้เกิดการจัดงานซ้ำซ้อน นักท่องเที่ยวกระจุกบางแห่ง ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว/งานบางจุด

ด้านบริการ ที่พักร้านอาหาร ปริมาณอาหารคุณภาพ/อาหารปลอดภัย ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของร้านอาหารในน่าน และตามร้านอาหารไม่ว่าขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ควรมีเมนูอาหารที่มีภาษาต่างประเทศกำกับชื่อเมนูอาหาร เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น จังหวัดน่านยังขาดสถานที่ที่สามารถจัดการประชุม/นิทรรศการขนาดใหญ่ที่สามารถรองรับคนได้จำนวนมาก ประเด็นนี้ทำให้น่านขาดโอกาสด้านรายได้และการตลาด

ด้านการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจวิถีชีวิตพื้นถิ่น เช่น ช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต ในชุมชนอาจจะเสี่ยงด้รับภวนการพักผ่อนของนักท่องเที่ยว แต่เนื่องจากเป็นวิถีชีวิต ดังนั้นควรมีการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวต่างชาติ

ด้านข้อมูล จังหวัดน่านยังขาด Big data ในการบริการข้อมูลต่างๆในน่าน ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานไหนที่จะจัดการดูแล

๓. กลไกที่ขับเคลื่อนเชิงประเด็น

ด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน การท่องเที่ยวจะเป็นหนึ่งใน ๔ มิติเพื่อการพัฒนาของจังหวัดน่าน หน่วยงานที่มีบทบาทหลักปัจจุบันสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดน่าน สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำจังหวัดน่าน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน (อพท.) โดยประสานความร่วมมือกับสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว กลุ่มธุรกิจโรงแรม และชุมชน ซึ่งในระดับชุมชนมีสนง.พัฒนาชุมชนที่ขับเคลื่อนนวัตวิถี การท่องเที่ยวชุมชน ส่วนในเขตเทศบาลมีเทศบาลเมืองน่านที่จัดถนนคนเดิน กิจกรรมต่างๆในเขตเทศบาลรวมถึงการให้บริการรถรางเที่ยวชมเมือง

แผนภูมิที่ ๑๐ สถานการณ์และการขับเคลื่อนด้านท่องเที่ยวและวัฒนธรรม

๔. ข้อเสนอต่อการพัฒนา

๑. ด้านกลไก

- กลไกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต้องพัฒนาศักยภาพด้านความเข้าใจ “บริบทชุมชน” เพื่อแปลงสู่แผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์ สร้างจุดขาย สร้างแผนชุมชนด้านการท่องเที่ยว เข้าสู่แผนระดับใหญ่
- สร้างกลไก “Cluster” ย่อย เพื่อเชื่อม Master plan ใหญ่
- หน่วยงานหนุนเสริม : ต้องพัฒนาการท่องเที่ยวจากความต้องการชุมชน
- ชุมชน : ต้องมีจุดยืน

๒. สร้างจุดขาย

- เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะจากการท่องเที่ยวโดยเริ่มตั้งแต่ในชุมชน “ร่วมรับผิดชอบ”
- รักษามาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชน
- กิจกรรมทั้ง ๓ ฤดู ที่เป็นวิถีของชุมชน กระจายไปสู่ชุมชนรอบนอก
- Sense of place
- สร้างแรงจูงใจ ไอเดียใหม่ๆ

๓. กระจายรายได้ เชื่อมโอกาสจากทุนและวิถีน่าน

- ผลผลิตการเกษตรอินทรีย์เข้าสู่ภาคการท่องเที่ยว เช่น สถานประกอบการ โดยการหาตัวเชื่อมกลาง เพื่อเชื่อมผลผลิต
- ป่าชุมชน สร้างโอกาสด้านการท่องเที่ยว

๔. การจัด Zoning และตารางการจัดงานในพื้นที่ต่างๆ

- สถานบริการ
- จัดตารางจัดงานที่ไม่ซ้อนกัน ปฏิทิน ออนไลน์

๕. การสื่อสารด้านการท่องเที่ยว

- ภาษาต่างประเทศ
- ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน
- ชุมชนมีบทบาทร่วมในการสื่อสารสร้างความเข้าใจ การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๖. การท่องเที่ยวที่ครบวงจร

๗. ระบบคมนาคมและการเดินทาง

- ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

๘. ชยะ

- มาตรการร่วม โดย นักท่องเที่ยวต้องมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ
- สร้างระบบการจัดการเบ็ดเสร็จในชุมชน

โจทย์สำคัญด้านการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่กระทบกับวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ และไม่สร้างความแตกแยกในชุมชน
- การสร้างจิตสำนึกทั้งวิถีกินวิถีอยู่ และการท่องเที่ยว
- การท่องเที่ยวที่เข้าถึงอัตลักษณ์ที่น่าที่แท้จริง
- การกระจุดตัวของแหล่งท่องเที่ยว
- การหาช่องทางด้านรายได้จากคนต่างถิ่น
- การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว (ทริปการท่องเที่ยว)
- งานวิจัยการท่องเที่ยวจะสามารถนำมาใช้ในพื้นที่ได้อย่างไร
- กลไกการบริหารจัดการระดับชุมชนจะเพิ่มศักยภาพได้อย่างไร
- รูปแบบที่มีเสน่ห์และความปลอดภัยของสถานที่ท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ ๑๑ ข้อเสนอต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

แรงหนุน	สิ่งที่ทำให้ไปไม่ถึง	อยากให้เกิดขึ้น
ทุนทางธรรมชาติ - บรรยากาศ/ฤดู “เสน่ห์ น่าน” ทุนศิลปวัฒนธรรม - วิถีกะเหรี่ยง สินค้าชุมชนเชื่อมโยงท่องเที่ยว	- พื้นที่เรียนรู้การท่องเที่ยวสู่บทเรียนชีวิตที่นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเรียนรู้ - ระบบคมนาคมเข้าสู่พื้นที่ - ไม่มีสถานที่จัดประชุมขนาดใหญ่	- กระจายช่วงเวลา+สถานที่ - กิจกรรมช่วง ฤดูร้อน - กิจกรรมยาม ค่ำคืน การท่องเที่ยว(การสร้างภาพ)ในแต่ละฤดูกาล

ชุมชน - ชุมชนปรับเปลี่ยนเข้าสู่วิถีท่องเที่ยว - มี cluster หลากหลาย (กาแฟ/เครื่องเงิน) นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น - ชาวต่างชาติ กระแสสิ่งแวดล้อม - ได้รับรางวัล นักท่องเที่ยวรู้จักเพิ่มมากขึ้น - การสร้างแบรนด์ระดับจังหวัด - ภาครัฐกิจบริการเริ่มปรับตัว นโยบาย/งบประมาณ - ภาครัฐเข้ามาหนุนองค์ความรู้	- บางแห่งยังไม่พร้อม/บริหารจัดการ/ชุมชนการที่ปรึกษา - ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว - เริ่มมีสินค้าภายนอกเข้ามากระทบอัตลักษณ์ - วัดกัณฑ์กลไกการตลาด - ฤดูร้อนขาดสินค้าเสนอขาย - ขาดสินค้า Manmade - การจัดงานซ้ำซ้อน - ทุนนอกเข้ามาประกอบธุรกิจท่องเที่ยว - ขาดเรื่องราว(Story) - การสร้างจิตสำนึกของคนในพื้นที่ - ใช้งบประมาณกับระยะเวลา มีการกำหนดเวลาที่จำกัด - หนี้สินเกษตรกร - ขยะจากการท่องเที่ยว - ผลกระทบสิ่งแวดล้อมหมกควัน	- Health Tourism - ขยายตลาดย่อยเฉพาะกลุ่ม - นักท่องเที่ยวคุณภาพ - ปฏิทินจัดงานที่ไม่เกิดความซ้ำซ้อน - ชุมชนต้องรักษามาตรฐานของตนเอง - ชุมชนจะต้องมีจุดยืนของตนเอง - ชยะ/โรงแยกขยะ - สร้างสมดุล สังคม-เศรษฐกิจ-สิ่งแวดล้อม - ช่องทางสร้างรายได้ - กระจายการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี - การท่องเที่ยวเชิงกิจกรรม DIY - นำอัตลักษณ์ พัฒนาสินค้า/ลายผ้า - กระจายประโยชน์เป็นธรรม
--	--	---

ตารางที่ ๕ ตารางสังเคราะห์ข้อมูลการท่องเที่ยว

ด้านผู้สูงอายุ

๑. พัฒนาการของประเด็น

ประเด็นด้านสังคม ซึ่งผู้สูงอายุของจังหวัดน่าน ซึ่งมีการขับเคลื่อนเดิมอยู่แล้ว แต่การขับเคลื่อนต้องอยู่บนฐานข้อมูล ความรู้ งานวิชาการต่างๆ สู่เวทีการสังเคราะห์เชิงประเด็นผู้สูงอายุขึ้น ประเด็นผู้สูงอายุของจังหวัดน่านได้มีการขับเคลื่อนการทำงานของผู้สูงอายุในนามมายาวนาน และแนวทางการขับเคลื่อนต่อไปควรจะเป็นไปในทิศทางใด จากสถานการณ์ผู้สูงอายุของไทยในปัจจุบันอัตราการเกิดของไทยมีจำนวนที่ลดลง บวกกับการแพทย์ที่เข้าถึงมากขึ้น และทำให้โครงสร้างประชากรไทยเปลี่ยนแปลงไป โดยจากเดิมเป็นรูปยอดแหลมซึ่งในอดีตมีจำนวนผู้สูงอายุน้อยมาก แต่ปัจจุบันมีประชากรเปลี่ยนเป็นรูปหัวคว่ำ โดยมีฐานที่เล็กลงอันเห็นได้ว่า วัยผู้สูงอายุได้มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งคาดว่าจะเพิ่ม ๑ ใน ๓ ของประเทศ ซึ่งมองว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งวัยที่ต้องรับมือคือวัย ๔๐-๕๐ ปี ที่จะก้าวเป็นผู้สูงอายุในอนาคต แต่เดิมครอบครัวไทยมีลูกเฉลี่ย ๕ คน แต่ในปัจจุบันครอบครัวมีลูก ๑-๒ คน ทำให้ในอนาคตมีจำนวนคนทำงานที่น้อยลง การรับภาระการดูแลผู้สูงอายุของคนก็จะน้อยลง และยังมีภาระส่วนตัวที่ต้องดูแล ทำให้วัยผู้สูงอายุเป็นช่วงวัยที่จะเป็นภาระในอนาคตได้ หากมองสวัสดิการกับต่างประเทศมีระบบการรองรับที่ดีกว่า ซึ่งรัฐไม่สามารถรับภาระของสวัสดิการได้ทุกคน ซึ่งกลุ่มคนที่ก้าวเข้าสู่

สังคมสูงวัยมีความจำเป็นที่ต้องวางระบบการรองรับในการรับมือ การจัดสวัสดิการต่างๆ โดยกลุ่มของผู้สูงวัย ส่วนใหญ่แล้วมีโรคประจำตัว และสุขภาพเริ่มอ่อนแรง และพบเห็นการประสบอุบัติเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยหลายส่วนในการใช้ชีวิต ซึ่งถ้ามีการอำนวยความสะดวกในสภาพแวดล้อมแล้วย่อมมีผลดีกว่าในการสนับสนุนการรักษาที่จะเป็นภาระระยะยาว โดยผู้สูงอายุมีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ทั้งอาชีพ ประสบการณ์ และควรสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้สูงอายุอย่างไรจะเหมาะสม เมื่อมองกลับมาในการทำงานด้านผู้สูงอายุในหน่วยงานก็มีหน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานด้านนี้ แต่ยังขาดการเชื่อมโยงประเด็นการทำงานและข้อมูลต่างๆ ทำให้คนทำงานด้านนี้ยังไม่สามารถแก้ไขหรือยับยั้งประเด็นงานให้ดีขึ้นได้ อีกทั้งหน่วยงานต่างๆ ยังทำตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย แต่ประเด็นงานด้านผู้สูงอายุยังไม่มีความต่อเนื่อง สิ่งที่ต้องขบคิดต่อคือประเด็นการทำงานผู้สูงอายุในหน่วยงานควรเป็นอย่างไร และกิจกรรมที่พบเห็นในหน่วยงานคือโรงเรียนผู้สูงอายุควรเป็นรูปแบบไหนถึงจะเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

๒. ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่อการพัฒนา

หน่วยงานองค์กรพี่เลี้ยงด้านการทำงานผู้สูงอายุในหน่วยงานยังขาดการเชื่อมโยงงานที่ทำ อีกทั้งการทำงานยังไม่มีความต่อเนื่อง เมื่องบประมาณที่ได้หมด ทำให้การขับเคลื่อนประเด็นงานไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ โดยได้มีข้อปัญหาที่ค้นพบร่วมกันได้แก่

- ไม่มีกิจกรรมรองรับที่หลากหลาย
- นโยบายที่ไม่สอดคล้อง
- ไม่ได้พัฒนาศักยภาพชมรม/องค์กรผู้สูงอายุ
- ขาดข้อมูลกลางในการเชื่อมโยงยังไม่มี

จากปัญหาที่ค้นพบ ทำให้การทำงานประเด็นผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางที่จะเป็นส่วนการเชื่อมประสานงาน จากหลายๆ หน่วยงาน ตามบทบาทแล้วควรเป็นหน่วยงานของรัฐ เช่น พมจ. แต่ด้วยข้อจำกัด ประเด็นงานที่หลากหลาย บุคลากรที่มีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องมีกลไกที่บูรณาการกันและมีความคล่องตัวในการที่จะเป็นส่วนการเชื่อมประสานกัน

๓. ข้อเสนอต่อการพัฒนา

- ควรมีหน่วยงานกลางที่จะเชื่อมประสานงานด้านต่างๆ ของประเด็นงาน และเป็นหน่วยงานที่เกิดความคล่องตัว และมีคณะกรรมการมาจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- การทำงานควรใช้ฐานข้อมูลที่มาจากพื้นที่ เช่น กลไกท้องถิ่น รพ.สต.
- บทบาทการทำงานของหน่วยงานต้องสามารถตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาของประเด็นงานผู้สูงอายุได้ เช่น วิทยาลัยชุมชนในการให้บริการหรือหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ

พัฒนาศักยภาพคนทำงานน่านพอรัม และการสื่อสารสาธารณะ

มีการอบรมการผลิตสื่อวีดิทัศน์และภาพนิ่ง วันที่ ๑๔-๑๖ เดือนกรกฎาคม ๒๕๖๐ จำนวน ๓๐ คน โดยทางโครงการน่านพอรัมได้ร่วมกับไทยพีบีเอส เนื่อหาการอบรมประกอบด้วย

- การเก็บข้อมูล การเล่าเรื่อง การสื่อสารสาธารณะ การเขียนข่าว
- การถ่ายภาพ

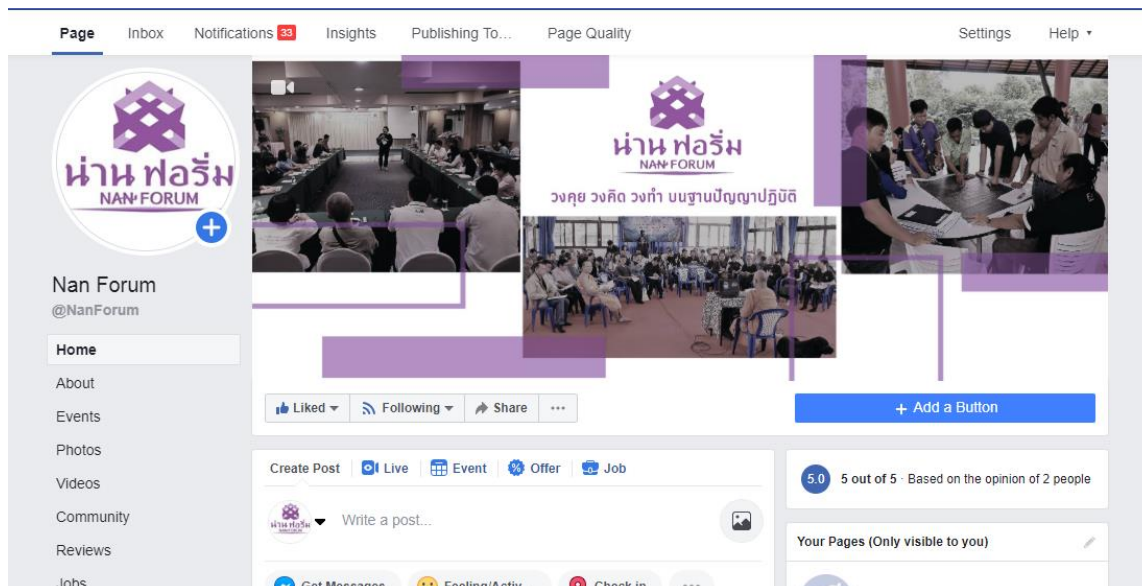
- การถ่ายคลิปปวีดิโอสารคดี
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมสื่อและเยาวชน

ผลของกิจกรรม ทางโครงการน่านฟอรั่มได้เครือข่ายนักสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง จำนวน ๓๐ คน ที่จะ
เป็นแกนนำดันสื่อในการเผยแพร่ความรู้และประเด็นการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นน่าน และสร้างเครือข่ายนัก
สื่อสารกับเครือข่ายงานพัฒนาต่างๆ

ภาพที่ ๑ กลุ่มกิจกรรมนักสื่อสารน่านฟอรั่ม

คณะทำงานได้พัฒนา Facebook Page เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสาร

ภาพที่ ๒ Facebook Page Nan forum

การอบรม “Infographic Group” เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะตามภูมิสังคมน่าน ๒. เพื่อพัฒนานักสื่อสารรุ่นใหม่ในการเผยแพร่ความรู้และประเด็นการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นน่าน และสร้างเครือข่ายนักสื่อสารกับเครือข่ายงานพัฒนาต่างๆ

อบรมเทคนิคการสื่อสาร ปัจจุบันการใช้สื่อออนไลน์เป็นสิ่งที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการใช้สื่อออนไลน์ถือเป็นการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่ง

ภาพที่ ๓ กิจกรรมอบรมเทคนิคการสื่อสารและการอบรม “Infographic Group”

ภาพรวมของการขับเคลื่อนประเด็นภายในงานฟอรัม

จากการขับเคลื่อนเชิงประเด็นภายใต้กระบวนการน่านฟอรัม วงคิวงคยจะบรรลุผลหลายฝ่ายได้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลที่มาจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พบว่าการพูดคุยแต่ละประเด็น ข้อมูลเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนั้นเกิดภาพรวมและความเข้าใจสถานการณ์ร่วมกัน ข้อมูลยังมีส่วนช่วยให้การพูดคุยไม่หลงประเด็น และไม่พูดคุยบนความรู้สึกอารมณ์ กระบวนการพูดคุยเป็นทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ องค์ประกอบของผู้เข้าร่วมมีส่วนสำคัญอย่างมาก ส่งผลให้ประเด็นการแลกเปลี่ยนกว้าง รอบด้านไม่กระจุกหรือวงแคบเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง องค์ประกอบภาคีมีทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น ธุรกิจเอกชน ภาคประชาชน นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน

บางประเด็นต้องอาศัยเวลา และการจัดวงคุยบ่อยๆ เพื่อให้ได้ประเด็นและข้อเสนอที่แหลมคม บางประเด็นเป็นกระแสสังคมและเป็นเป้าหมายการทำงานของหลายภาคส่วน ทำให้ได้ข้อเสนอและการมีส่วนร่วมของภาคีอย่างมีพลัง อาทิ ประเด็นป่าไม้ ที่ดิน แต่การขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลงกลับเป็นไปได้ช้า เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกฎหมายนโยบาย ซึ่งต่างจากประเด็นเกษตรกรรมที่หน่วยงานภาคีสามารถขับเคลื่อนรูปธรรมได้

อย่างไรก็ตาม หลายประเด็นที่ถูกเสนอในน่านฟอรัม ยังไม่สามารถไปถึงข้อเสนอเพื่อการพัฒนา และอาจยังไม่เห็นกลไกเคลื่อนที่ชัดเจน เนื่องจากเป็นประเด็นที่ต้องอาศัยวงพูดคุยต่อ อาทิ ประเด็นศิลปวัฒนธรรม ประเด็นกลุ่มทางสังคม ประเด็นท่องเที่ยว ประเด็นขยะ และประเด็นฐานข้อมูล เป็นต้น

บทที่ ๕

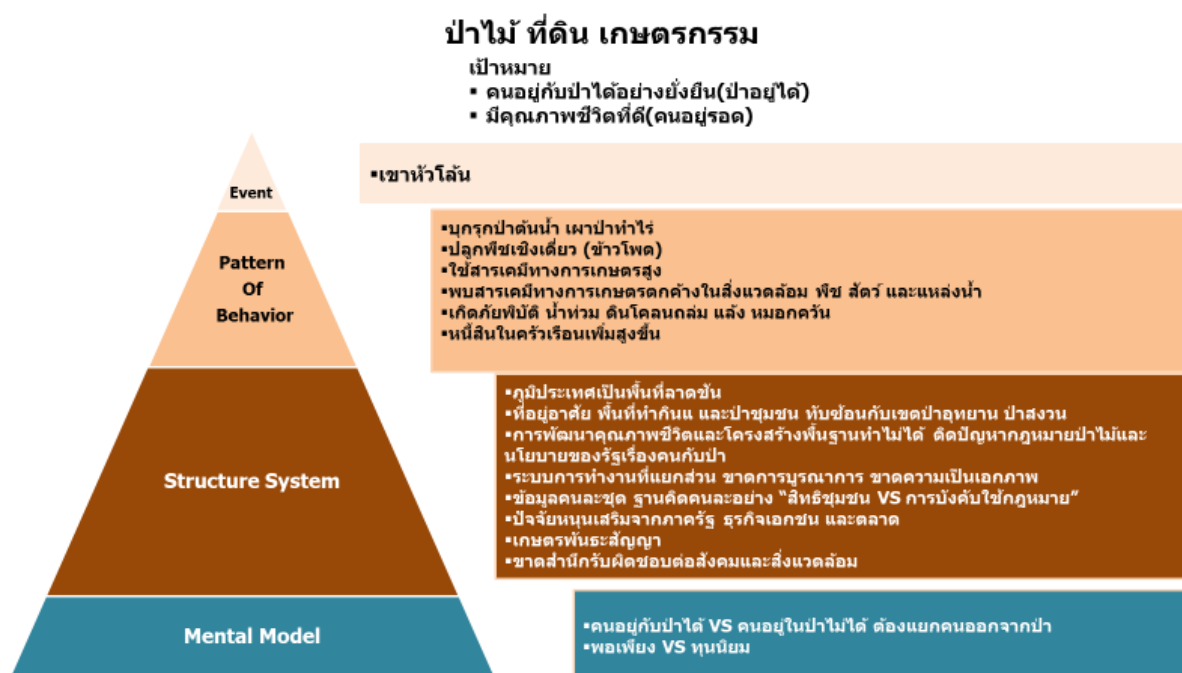
บทสังเคราะห์องค์ความรู้ในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหามลพิษในมิติต่างๆ ของจังหวัดน่าน

๕.๑. บทสังเคราะห์องค์ความรู้ในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหามลพิษในมิติต่างๆ ของจังหวัดน่าน

จากการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหามลพิษในมิติต่างๆ ของจังหวัดน่าน สามารถสังเคราะห์แยกตามรายประเด็นดังนี้

๑. ป่าไม้และที่ดิน

สถานการณ์ เรื่องสิทธิทำกินและที่อยู่อาศัยที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นปัญหาของปัญหาป่าไม้และที่ดิน สืบเนื่องจากการประกาศกฎหมายป่าไม้ซ้อนทับกับที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และป่าชุมชน ด้วยฐานคิดที่แตกต่างกันระหว่างภาครัฐและประชาชน โดยที่ผ่านมาฐานคิดของภาครัฐจะเน้นการควบคุมการบุกรุกและเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ โดยอาศัยอำนาจและความรู้ทางนิติวิทยา รวมทั้งการออกกฎหมาย ข้อบังคับใช้ที่เข้มงวดในการควบคุมกำกับจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่ภาคประชาชนมีฐานคิดเรื่องสิทธิชุมชน และคนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ มีความเชื่อมั่นในพลังของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาชาวบ้านในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ จากฐานความคิดที่ต่างกันนำไปสู่ปฏิบัติการที่ต่างกัน แต่ก็เป็นที่ยอมรับว่าบนฐานคิดทั้งสองก็มีข้อดีข้อด้อยอยู่ในตนเอง บางส่วนทำให้เกิดความขัดแย้ง ข้อพิพาท และความไม่เชื่อมั่นระหว่างกันขึ้น ในขณะที่ทรัพยากรป่าไม้ได้ถูกบุกรุกทำลายลงอย่างมากโดยเฉพาะในระยะ ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา มีการบุกรุกป่าต้นน้ำมากขึ้น มีการใช้สารเคมีภาคการเกษตรสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมส่งผลตกค้างในคน สัตว์ และพืชผัก ในขณะที่การเข้าไปพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและชีวิตความเป็นอยู่ต่างๆ เป็นไปได้ยากภายใต้ข้อจำกัดกฎหมายป่าไม้ และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามในท่ามกลางข้อจำกัดที่มีอยู่ก็มีความพยายามหลากหลายภาคส่วนในการที่จะหารูปแบบอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าไม้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เกิดโมเดลการพัฒนาในพื้นที่ต่างๆ ทั้งที่ประสบผลสำเร็จ กำลังพัฒนา และที่ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็พบว่ารูปแบบธรรมด้นแบบเหล่านี้ยังเป็นพื้นที่เพียงส่วนน้อยในภาพรวมของพื้นที่ทั้งหมด และส่วนใหญ่สำเร็จได้ด้วยปัจจัยที่เป็นเฉพาะบริบทของพื้นที่ ประกอบกับมีการระดมทรัพยากรลงไปสนับสนุนที่เพียงพอ แต่ไม่สามารถขยายไปยังพื้นที่อื่นๆ (Scale up) และการขับเคลื่อนพัฒนาไม่ทันการณ์(Speed up) กับสภาพปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปและนโยบายของรัฐ ซึ่งต้องการความครอบคลุมและผลลัพธ์ที่รวดเร็ว อย่างไรก็ตามปัจจุบันกฎหมายป่าไม้และนโยบายของรัฐได้มีการปรับเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก คำนึงถึงสิทธิและการใช้ประโยชน์จากป่ามากขึ้น

แผนภูมิที่ ๑๒ สถานการณ์ป่าไม้และที่ดิน

องค์ความรู้ที่มีอยู่ ได้แก่ การจัดการป่าชุมชน โมเดลรูปแบบการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และที่ดิน การจัดทำโฉนดชุมชน การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดทำแผนที่ขอบเขตป่าไม้ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยโดยใช้แผนที่ทางภูมิศาสตร์(GPS)

องค์ความรู้ที่ต้องการพัฒนา(Gap of Knowledge) การยกระดับโมเดลรูปธรรมการจัดการที่มีอยู่ไปสู่การจัดการที่ครอบคลุมพื้นที่ในภาพรวม การทำพื้นที่ตัวอย่างป่าเศรษฐกิจที่ตอบโจทย์ป่าอยู่ได้คนอยู่รอด การนำนโยบาย/แนวทางไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในพื้นที่ การสร้างกลไกการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่ระดับนโยบายประเทศลงมาถึงจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน การจัดการข้อมูลให้เป็นชุดเดียวกันที่ยอมรับร่วมกัน

๒. เกษตรกรรม อาหารนำเข้า และอาชีพทางเลือก

สถานการณ์ ด้วยข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชัน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และอยู่ในพื้นที่ป่าไม้ ทำให้การพัฒนาอาชีพและรายได้เป็นไปยาก โครงสร้างสาธารณูปโภค แหล่งน้ำ ระบบขนส่งต่างๆ ทำได้ยากเนื่องจากติดกฎหมายป่าไม้ ประกอบกับปัจจัยหนุนทั้งจากนโยบายรัฐ ภาครัฐกิจเอกชน มีตลาดรับซื้อและรายได้ที่แน่นอน ทำให้เกษตรกรนิยมปลูกพืชเชิงเดี่ยวโดยเฉพาะข้าวโพด ซึ่งทำให้มีการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำ มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรมากขึ้น แม้ทางวิชาการจะระบุว่าสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวโพด และไม่มีผลกำไรก็ตาม แต่ด้วยสภาพปัญหานี้สินที่มีอยู่ประกอบกับภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนทำให้การปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกข้าวโพดไปสู่พืชอื่นหรืออาชีพทางเลือกอื่นเป็นไปได้ยาก แม้จะมีงานวิชาการและโครงการพัฒนาทางเลือกรูปแบบต่างๆ ที่พบว่ารูปแบบเกษตรผสมผสานหรือเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นคำตอบก็ตาม ก็มีปัญหาระยะการขยายผล(Scale up) และความเร่งด่วนในการพัฒนา(Speed up) เช่นเดียวกัน ที่สำคัญการส่งเสริมการปลูกพืชอื่นๆ ยังไม่เป็นที่มั่นใจในเรื่องการขนส่ง การตลาด แต่จากข้อมูล

พบว่าจังหวัดน่านยังต้องนำเข้าอาหาร ผลไม้ ข้าว เนื้อสัตว์ ปลา ไข่ จากต่างจังหวัด และพืชผักบางส่วนที่ส่งออกจากจังหวัดน่านก็ถูกรวบรวมคัดแยกกลับมาขายที่จังหวัดน่าน เนื่องจากน่านไม่มีระบบการจัดการและคัดแยก รวมทั้งตลาดทั้งภายในและภายนอกมีความต้องการพืชผักปศุสัตว์ที่ปลอดภัยแต่ตัวเกษตรกรยังขาดการวางแผนการผลิต การควบคุมมาตรฐานความปลอดภัย และวินัยในการผลิต

องค์ความรู้ที่มีอยู่ ได้แก่ รูปแบบการเกษตรทางเลือก ศูนย์การเรียนรู้/แปลงตัวอย่าง

องค์ความรู้ที่ต้องการพัฒนา(Gap of Knowledge) การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตรจากเดิมที่ใช้ฐานทรัพยากร(Resource based) เป็นหลักมาเป็นการผลิตที่สร้างสรรค์(Creative based) มินวัตกรรม(Innovation based) และใช้เทคโนโลยี(Technology based) มีระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน(Supply Chain) ตั้งแต่กระบวนการผลิต (Manufacturing) การจัดเก็บ (Storage) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) การแปรรูป การขนส่ง (Transportation) และการจัดจำหน่าย (Distribution) ตั้งแต่ก่อนและหลังการผลิตสินค้าจนไปถึงมือผู้บริโภค โดยทุกกระบวนการต้องทำงานเชื่อมโยงสอดคล้องกัน (Linked) และมีประสิทธิภาพ ข้อมูลองค์ความรู้ที่จำเป็นได้แก่ ข้อมูลหนี้สินรายได้รายครัวเรือน ข้อมูลแหล่งน้ำ ข้อมูลประเภทพืชที่เหมาะสมกับชั้นดิน/ลุ่มน้ำ/พื้นที่ ข้อมูลความต้องการทางตลาด ข้อมูลศักยภาพการผลิต

ข้อมูลองค์ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม ด้านเกษตรกรรมและอาชีพทางเลือก เหล่านี้ยังมีความจำเป็นในการที่จะเชื่อมโยงกับข้อมูลความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว สังคม การศึกษา สุขภาพ และอื่นๆ ในลักษณะองค์รวมในการที่จะช่วยหนุนเสริมพลังการจัดการให้มีคุณค่า ความหมายต่อการพัฒนาความเป็นชุมชนท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตของผู้คน ไม่เพียงแต่การอยู่รอดด้านรายได้ ความเป็นอยู่เท่านั้นหากแต่เป็นการอยู่รอดทางจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ด้วย

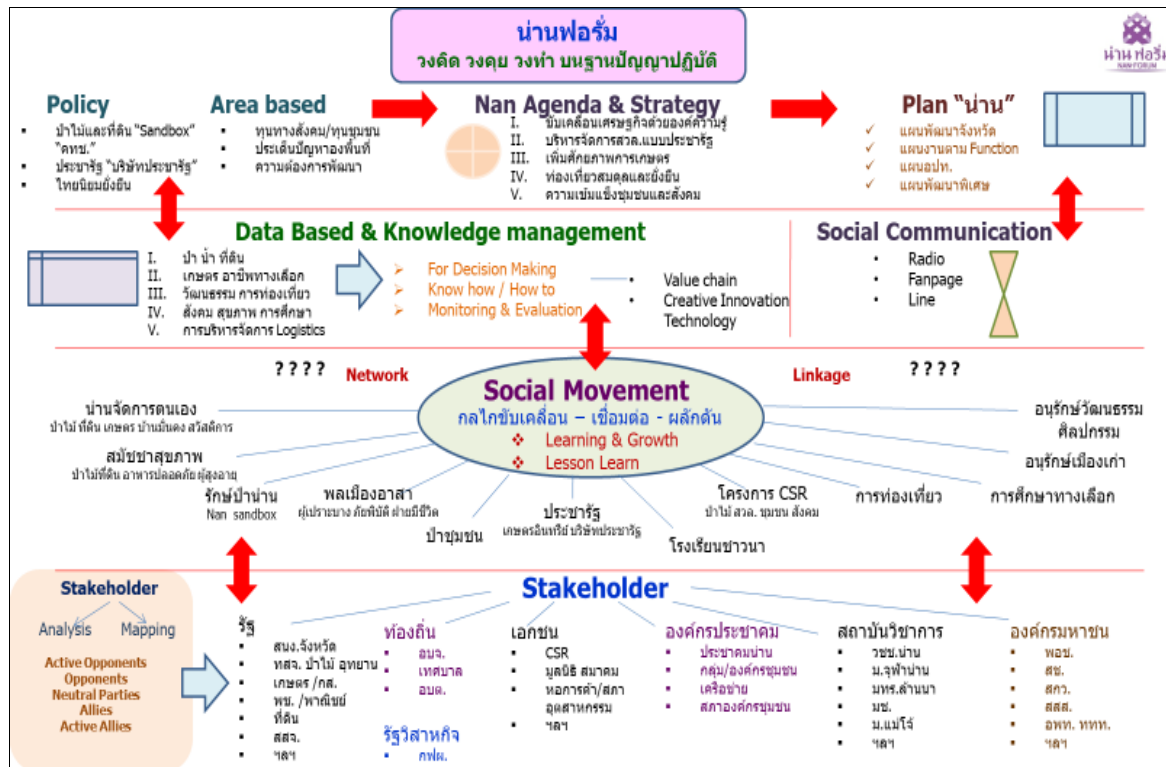
๕.๒. น่านพอร่มกับการสร้างพื้นที่สาธารณะ(Public space)

“น่านพอร่ม” เป็นเวทีกลางสำหรับการเชื่อมต่อระหว่างภาควิชาการ ภาคนโยบาย และภาคปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่กำหนดให้ผู้คน กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในสังคมได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ข้อมูลความรู้บทเรียนที่ดีนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการนำไปปฏิบัติ บนฐานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ร่วมคิด ร่วมคุย ร่วมทำ บนฐานปัญญาปฏิบัติ” (ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติจนแตกฉานตกผลึกแล้ว) ถือว่าเป็น “พื้นที่สาธารณะ : Public Space” ที่เป็นเหมือนตัวเชื่อมระหว่างคนและกิจกรรมเข้าด้วยกัน มีการพบปะเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกัน นอกจากนี้พื้นที่สาธารณะยังทำหน้าที่เป็นเหมือนสะพานเชื่อมต่อพื้นที่ส่วนตัวย่อยๆ เข้าด้วยกันให้กลายเป็นชุมชนและเมือง และมักมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรม ในการขับเคลื่อนทางสังคมพื้นที่สาธารณะนี้อาจรวมทั้งพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่การเรียนรู้ และพื้นที่เสมือนจริง(Social media)

พื้นที่สาธารณะในยุคสมัยก่อนของล้านนา ก็คือ “ช่วง” นั่นเอง ซึ่งเป็นบริเวณที่ผู้คนใช้เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ทั้งเล็ก ใหญ่ตามลักษณะของกิจกรรมที่ผู้คนทำขึ้น ซึ่งมีตั้งแต่ช่วงบ้านไปจนถึงช่วงเมือง ดังเช่น ช่วงเมืองน่าน ช่วงวัดต่างๆ ช่วงบ้านต่างๆ ซึ่ง “ช่วง” ก็คือ ลานกว้างๆ บริเวณหน้าบ้านที่ใช้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ช่วงจะมีประโยชน์มากทั้งเด็กและผู้ใหญ่ นอกจากเป็นลานกิจกรรมแล้วยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ภายในหมู่บ้าน และเมือง อีกด้วย ช่วงบ้านช่วงเมืองจึงเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตั้งแต่เรื่องชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ศิลปวัฒนธรรม

เรื่องราวทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ในยุคที่เริ่มมีการเรียนรู้ทางสังคมมากขึ้น เริ่มมีการกำหนดเป้าหมายและการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ไปสู่เป้าหมายร่วมกัน จาก “ช่วงบ้านช่วงเมือง” ก็มีการจัดกระบวนการเรียนรู้และพื้นที่สาธารณะเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งมักเรียกกันว่า “**เวทีชาวบ้าน**” ซึ่งก็มักใช้สถานที่ที่เป็นลานบ้าน ช่วงวัด หรือ หอประชุมของชุมชน เพื่อให้คนหลากหลายได้มาพบปะ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันและกัน ต่อยอดความรู้กัน ตามภาษาชาวบ้านที่ว่า “**ปู้ฮู้สองน้องฮู้หนึ่ง**” เป็นการเอาความรู้เชิงปฏิบัติที่ได้สั่งสมจากประสบการณ์การทำงานมาแลกเปลี่ยนกัน เวทีนี้ไม่ได้หมายถึงเวทีแลกเปลี่ยนความคิดประสบการณ์เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการฝึกทดลองปฏิบัติการการเรียนรู้บางอย่างร่วมกัน ทั้งจากผู้รู้ภายนอก หรือครูชาวบ้าน หลักการคือไม่หนีจากภูมิรู้ของท้องถิ่น แต่เสริมด้วยหลักวิชาการสากลไปด้วย เวทีชาวบ้าน มีตั้งแต่ระดับ ชุมชน กลุ่ม และเครือข่าย เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิดเห็น หาทางออกของปัญหาร่วมกัน กำหนดเป็นแผนงาน และอาจนำไปสู่การทำข้อตกลง มาตรการ บางอย่าง รวมทั้งการติดตาม ประเมินผล และสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกัน เรียกว่าเป็นเวทีวิสาสะของคนทำงาน บางครั้งอาจมีมุมมองความคิดที่แตกต่างกัน แต่ก็ยึดหลัก “**แตกต่างแต่ไม่แตกแยก**” “**ไม่โจมตี ไม่ประทุงแต้สร้างความร่วมมือ**” อันเป็นความงดงามของเวทีชาวบ้าน ที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและนำไปสู่แนวทางข้อตกลงกลับไปปฏิบัติการในพื้นที่ต่อ

ซึ่งการเรียนรู้จะเป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามประเด็น ข้ามพื้นที่ ข้ามเครือข่าย การเคลื่อนไหวของกลุ่มหรือชุมชน จะชักชวนกลุ่มองค์กรนอกเครือข่าย องค์กรภาครัฐ เอกชน สื่อมวลชน สถาบันวิชาการเข้าร่วมรับรู้และเรียนรู้ในกิจกรรมทุกครั้ง และมักจะเกิดการลงแขก “**เอามือ**” ระหว่างกลุ่มและเครือข่ายอันเป็นสัญญาทางใจที่มีต่อกัน ที่กลุ่มไหนมีกิจกรรมกลุ่มอื่นๆ ก็จะไปร่วมกิจกรรมทุกครั้งทำให้กระบวนการเคลื่อนไหวมีพลังไม่โดดเดี่ยว เป็นการเรียนรู้ข้ามประเด็น ข้ามพื้นที่ ข้ามเครือข่าย ทำให้ประเด็นต่างๆ ได้ถูกขยายไปยังพื้นที่อื่น เครือข่ายอื่น ซึ่งเป็นการย้ายความรู้จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง (**ความรู้ย้ายถิ่น**) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การรวมกลุ่มขององค์กรชาวบ้าน ล้วนแต่ต้องมีการจัดการที่ดี การเรียนรู้ข้ามกลุ่ม ข้ามเนื้อหา ข้ามพื้นที่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะโลกหมุนไปตลอดเวลา กระแสการเปลี่ยนแปลงภายนอกส่งผลกระทบต่อชาวบ้านไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกระแสโลกาภิวัตน์ การถั่งโถมเข้ามาของระบบทุนนิยม สิ่งที่เป็นความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านถูกกระทำ และลิดรอน แทรกแซงด้วยกลไกของทุนและรัฐอย่างมาก การสานกันเป็นเครือข่ายทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคนิค วิชาการ และการเข้าถึงแหล่งทุนระหว่างชาวบ้านด้วยกัน และยังเป็นการต่อรอง คานอำนาจกับระบบทุนและรัฐ เพื่อให้ชาวบ้านมี “สิทธิ” และ “อำนาจ” ในสิ่งที่ตนมีอยู่ ทำให้เกิดมีพลังในการเรียนรู้ มีพลังปัญญาในการจัดการ และพลังอำนาจในการพิทักษ์สิทธิอันชอบธรรมของชาวบ้าน

แผนภูมิที่ ๑๓ น่านพอร่มกับการสร้างพื้นที่สาธารณะ(Public space)

การพัฒนาข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน เป็นกระบวนการสร้างพื้นที่เรียนรู้สาธารณะ (Public space) ให้สมาชิกในสังคมสามารถสรรค์สร้างหรือแลกเปลี่ยนความคิด มาพบปะพูดคุยและอภิปราย กันอย่างเสรี เป็นสื่อเชื่อมโยงระหว่าง “รัฐ” และ “สังคม” ในประเด็นทางสังคม ชีวิต และความเป็นอยู่ ก่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและนำไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมต่อไป โดยนำประเด็นปัญหาของ พื้นที่(Area based) ไม่ว่าจะเป็นทุนทางสังคม ทุนชุมชนที่น่านมีอยู่ ประเด็นปัญหาสำคัญของน่าน ความ ต้องการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่านในด้านต่างๆ ประกอบกับนโยบายแห่งรัฐที่สำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาจังหวัด น่าน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายด้านป่าไม้และที่ดิน คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ(คทช.) การบริหารพื้นที่ พิเศษเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน(Nan Sandbox) นโยบายการพัฒนาแบบ ประชารัฐ โครงการไทยนิยมยั่งยืน และอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าน ไม่ว่าจะเป็นโดยตรง โดยอ้อม ทั้งด้านบวกและด้านลบ นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัดน่าน ทั้งนี้รูปแบบของ พื้นที่สาธารณะของน่านพอร่มใช้กระบวนการหลากหลายรูปแบบ ทั้งพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบไม่เป็น ทางการ(Informal) แบบเป็นทางการ(Formal) ทั้งในพื้นที่สถานที่ราชการ เอกชน วัด โรงเรียน สถาบันการศึกษา หรือแม้แต่ร้านอาหาร ร้านกาแฟ หอศิลป์ สวนสาธารณะ ช่างวัด ช่างบ้าน ช่างเมือง ลาน ศิลปะ ลานวัฒนธรรม ทั้งรูปแบบเวทีแลกเปลี่ยนระดับกลุ่มย่อย ขนาดกลาง ไปจนระดับใหญ่ รวมไปถึงการนำ ข้อมูลองค์ความรู้จาก “พื้นที่โลกจริง” ไปสู่ “พื้นที่เสมือนจริง” เพื่อให้เกิดการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน บุคคล ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม และการสื่อสารมวลชน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบรายการวิทยุ(Radio) เวที สาธารณะและถ่ายทอดสด(Live) สังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก (Facebook) กลุ่มไลน์ (Line group) เป็นต้น ซึ่งเป็ นการเชื่อมต่อ “คน” กับ “องค์กร” และ “ชุมชน/สังคม” โดยมีข้อมูล องค์ความรู้ ที่นำไปสู่ปฏิบัติการบางอย่าง ร่วมกัน

วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และแผนการพัฒนา

จังหวัดน่านได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาจังหวัดน่าน “เมืองแห่งความสุข เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ธรรมชาติสมบูรณ์ การเกษตรมั่งคั่ง ชุมชนเข้มแข็ง ท่องเที่ยวยั่งยืน” โดยจะขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ภายใต้ ๕ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยองค์ความรู้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมในลักษณะประชารัฐ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตการเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม

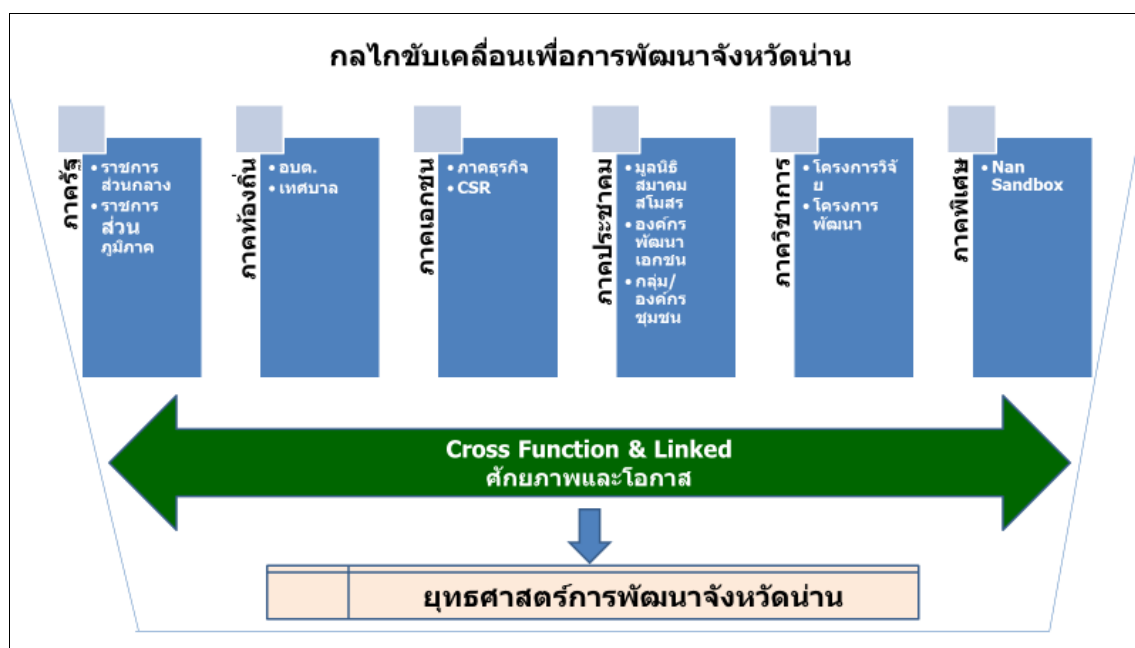
เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องมีแผนงาน/โครงการที่ดีที่เรียกว่า “แผนชีวิตน่าน” คือเป็นแผนที่กำหนดชีวิตและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่านไปสู่เป้าหมายคือ “เมืองแห่งความสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งแผนพัฒนาดังกล่าวประกอบไปด้วย ๔ แผนหลัก ได้แก่

แผนพัฒนาจังหวัด เป็นแผนหลักที่จะช่วยให้ทำให้เกิดบรรลุวิสัยทัศน์

แผนพัฒนาตามภารกิจปกติของส่วนราชการ หรือที่เรียกกันว่าแผน Function เป็นแผนพัฒนาตามภารกิจของแต่ละหน่วยงานที่จำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด

แผนพัฒนาท้องถิ่น หรือแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นแผนพัฒนาเฉพาะตามสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น แต่ก็จำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาจังหวัดเช่นกัน

แผนพัฒนาพิเศษ ซึ่งไม่อยู่ในระบบ ๓ แผนข้างต้น เป็นแผนที่เกิดจากการคิดหรือนโยบายพิเศษเฉพาะเรื่อง รวมไปถึงแผนของภาคประชาสังคม องค์กรเอกชน องค์กรชุมชนต่างๆ

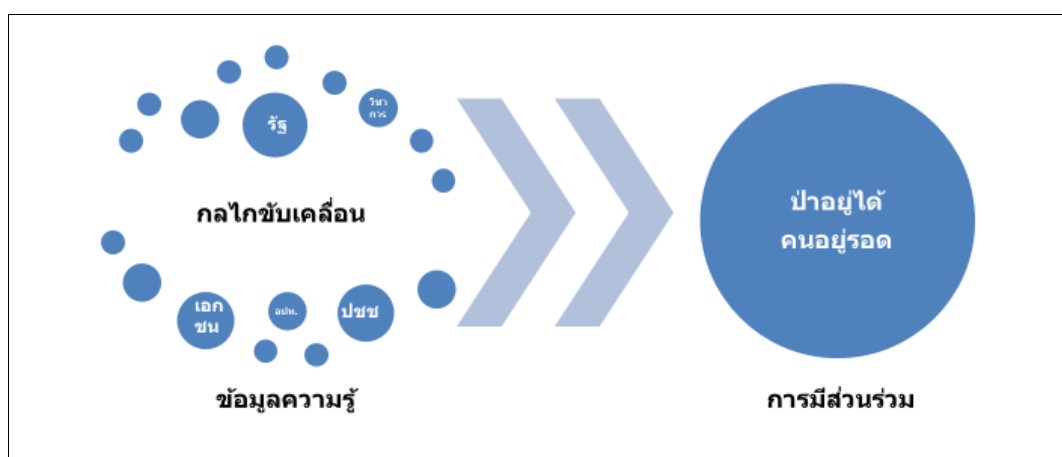

แผนภูมิที่ ๑๔ กลไกขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

การเข้าใจที่มาและที่ไปของแต่ละแผน รวมถึงการขับเคลื่อนแผนให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกันจะทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนที่หนุนเสริมกัน เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ “น่านพอรัม” ในฐานะเวทีกลางเวทีหนึ่งของการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน จำเป็นต้องเข้าใจกระบวนการจัดทำแผนในแต่ละลักษณะและผลักดันแนวคิด กระบวนการ และข้อเสนอต่างๆ จากเวทีน่านพอรัมไปสู่การจัดทำเป็นแผนงานโครงการในระบบปกติ เพื่อให้มั่นใจว่าองค์ความรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ และความคิดต่างๆ ได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติการที่ต่อเนื่องได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อมูลความรู้

ข้อมูลความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน ที่จะไปสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์ แผนงานโครงการ และการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ที่สำคัญได้แก่ ข้อมูลความรู้ด้านป่าไม้และที่ดิน, ข้อมูลความรู้ด้านการเกษตรและอาชีพทางเลือก, ข้อมูลความรู้ด้านวัฒนธรรม ศิลปกรรม การท่องเที่ยว, ข้อมูลความรู้ด้านสังคม สุขภาพ การศึกษา, ข้อมูลความรู้ด้านการบริหารจัดการ การพาณิชย์ ระบบขนส่ง, และข้อมูลความรู้ด้านอื่นๆ

แผนภูมิที่ ๑๕ กลไกขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

ซึ่งข้อมูลความรู้จำเป็นต้องเป็นข้อมูลความรู้ที่สามารถนำไปสู่การตัดสินใจ (Decision Making) ทั้งในระดับนโยบาย ระดับการจัดทำแผน ระดับปฏิบัติ และระดับบุคคลครอบครัว ที่จะตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกอะไรที่จะมีผลต่อตนเอง ชุมชน และสังคมโดยรวม ที่สำคัญต้องเป็นข้อมูลความรู้ที่แสดงให้เห็นวิธีปฏิบัติที่เป็นไปได้จริงหรือมีตัวอย่างที่ได้ผลดีจริง หรือที่เรียกว่ามี Know how หรือ How to ที่ชัดเจน สร้างคุณค่าผลผลิตและความเป็นชุมชนท้องถิ่น (Value Chain) และอาชีพทางเลือกสำหรับชาวบ้าน

และข้อมูลความรู้เหล่านี้จำเป็นต้องมีการสกัดและทำให้ง่าย เป็นที่เข้าใจสำหรับชาวบ้านผ่านการสื่อสารสาธารณะเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผ่านช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การประชุม เวทีชุมชน วิทยุชุมชน Fanpage, Line Groups และอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพ เข้าใจ เข้าถึงชุมชน

การขับเคลื่อนทางสังคม

ในสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่บนความหลากหลายของแนวคิด วิธีการ จึงมีกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมที่หลากหลายในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าน อาทิเช่น เครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง, เครือข่ายสมัชชา

สุขภาพ, เครือข่ายพลังอาสาประชารัฐ, เครือข่ายประชารัฐ, โครงการCSR, เครือข่ายด้านการท่องเที่ยว, เครือข่ายการศึกษาทางเลือก, เครือข่ายวัฒนธรรม, ศิลปกรรม, กลุ่มอนุรักษ์เมืองเก่า, กลุ่มคนรุ่นใหม่ ฯลฯ ซึ่งแต่ละเครือข่ายก็มีเป้าหมาย และกระบวนการขับเคลื่อนเป็นแบบฉบับของตนเอง บางเครือข่ายก็เป็นกลุ่มที่ซ้อนทับกันอยู่ และมีการเรียนรู้ข้ามกลุ่มข้ามประเด็นข้ามพื้นที่ แม้เป้าหมายสุดท้ายใกล้เคียงกันคือการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่อย่างยั่งยืน แต่ก็มีลักษณะเฉพาะและวิธีการที่แตกต่างหลากหลายกันไป การมีข้อต่อ (Linkage) เชื่อมเครือข่าย(Network) ทั้งแบบหลวมๆไปจนแบบใกล้ชิดเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าให้เกิดขึ้นอย่างมีพลัง ตัวที่จะเชื่อมกันได้นอกจากเป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน ตัวสายสัมพันธ์ ตัวข้อมูลความรู้ก็เป็นตัวเชื่อมสำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยให้เห็นประเด็นการพัฒนาร่วมกัน

การขับเคลื่อนการพัฒนาจำเป็นต้องเป็นการเรียนรู้และพัฒนาให้ชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Learning and Growth) โดยนำประสบการณ์การพัฒนาที่ผ่านมา(Lesson Learned) มาเป็นบทเรียนการเรียนรู้เพื่อเลือกสิ่งที่ดีและไม่เดินซ้ำรอยความผิดพลาดหรือหลุมพรางเดิมๆ ที่เคยประสบมาแล้ว “คน” และ “กลไก” การเชื่อมต่อนี้จึงมีความสำคัญ นอกจากความเป็นจิตอาสา มองเชิงระบบ สังเคราะห์ ประสาน และสื่อสารกับสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholder)ได้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholder)

ในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดน่า มีบุคคล กลุ่มคน องค์กร และเครือข่าย (Actors) และประกอบกิจกรรมกิจการต่างๆ(Acting)ที่หลากหลาย อาทิเช่น

องค์กรภาครัฐ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด, สำนักงานจังหวัด, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทสจ.), ป่าไม้, อุทยานแห่งชาติ, เกษตร, เกษตรและสหกรณ์, พาณิชย, พัฒนาชุมชน, ที่ดิน, สาธารณสุข ฯลฯ
หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต(กฟผ.)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

องค์กรเอกชน บริษัท เช่น มูลนิธิ สมาคม โครงการCSR หอการค้า สภาอุตสาหกรรม ฯลฯ

องค์กรภาคประชาสังคม เช่น ศูนย์ประสานงานประชาคม สภาองค์กรชุมชน กลุ่ม เครือข่าย องค์กรชุมชนต่างๆ พระสงฆ์ หมอศาสนา ฯลฯ

สถาบันวิชาการ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย-น่าน, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน, วิทยาลัยชุมชนน่าน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ฯลฯ

องค์กรมหาชน เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.), สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.), องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(อพท.), สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ(BEDO) ฯลฯ

ซึ่งการจะขับเคลื่อนทางสังคมให้บรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder analysis) และจัดทำแผนที่เครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholder mapping) เพื่อให้เห็นกลุ่มที่ต่อต้านรุนแรง(Active Opponents) กลุ่มที่ต่อต้าน(Opponents) กลุ่มเป็นกลาง(Neutral Parties)

กลุ่มสนับสนุน(Allies) และกลุ่มสนับสนุนอย่างจริงจัง(Active Allies) เพื่อที่จะจัดหาวิธีการ Approach แต่ละกลุ่มให้เหมาะสม บนหลักการแตกต่างแต่ไม่แตกแยก ไม่แยกเขาแยกเรา ยึดเป้าหมายส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

กล่าวโดยสรุป การขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน(น่านฟอร์ัม) เป็นกระบวนการขับเคลื่อนสังคมโดยใช้ข้อมูลความรู้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติการ ทั้งเชิงนโยบาย และการปฏิบัติการในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดของทีมงานและกลไกการจัดการ และประเด็นความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีค่อนข้างมาก การนำพาเครือข่ายการเรียนรู้ก้าวข้ามการฝากธุระฝากความหวังมาเป็นการเข้ามามีส่วนร่วม เรียนรู้ และจัดการร่วมกัน จึงเป็นประเด็นท้าทายอันหนึ่งของทีมงานและเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้

๕.๓. ข้อเสนอแนะ

ด้านข้อมูลและความรู้

- จัดทำข้อมูลชุมชน เขตพื้นที่ป่า เขตที่ทำกิน ความรู้/ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นข้อมูลจริงครอบคลุมหลากหลายมิติ โดยมีสถาบันวิชาการหนุนเสริม ให้เป็นข้อมูลกลางที่จะแบ่งปันใช้ประโยชน์ร่วมกัน ที่สำคัญคือการทำข้อมูลเชิงวิชาการให้ง่ายสำหรับชุมชนในการทำความเข้าใจและการนำไปใช้
- การเปิดพื้นที่พูดคุยเรื่องข้อมูลระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และที่ดินจังหวัดน่าน เพื่อสร้างการยอมรับร่วมของข้อมูลชุดเดียวกันบนฐานคิดเรื่องสิทธิชุมชนและอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ
- การจัดทำระบบฐานข้อมูลความรู้กลางที่แต่ละภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการสร้าง จัดการ และใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ ป่าไม้ ที่ดิน ระบบการผลิต

- พัฒนาระบบการเกษตรที่คิดและทำครบวงจรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การผลิต การขนส่ง การตลาดที่เชื่อมคนผลิตกับผู้บริโภค เชื่อมโยงกับ ดิน น้ำ ป่า หนี้สิน ปากท้อง โดยเน้นจัดการตนเอง การน้อมนำศาสตร์พระราชาและหลักธรรมมาใช้ สามารถสร้างอธิปไตยทางอาหารได้

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คนและกลไกระดับพื้นที่

- การจัดทำแผนขับเคลื่อน(Roadmap) ที่เป้าหมายและทิศทางชัดเจนที่มาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน แต่ละองค์กรชัดเจน ให้เกิดการเสริมพลังกันขับเคลื่อนกันไปทั้งระบบ
- การสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความไว้วางใจระหว่างกัน ต่อเป้าหมาย ทิศทาง และแผนขับเคลื่อน(Roadmap) การจัดการป่าไม้ ที่ดิน เกษตรกรรมและอาชีพทางเลือก
- สร้างคนและทีมงานให้มีวิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ โดยใช้ความรู้ปัญญา และความเป็นภาวะผู้นำในการจัดการปัญหา
- สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเรื่องการอยู่ร่วมกันของคนกับป่า สิทธิการเข้าถึงทรัพยากร ความมั่นคงทางที่ดิน

- สร้างกลไกเรียนรู้สำหรับคนรุ่นใหม่ ทบทวนอัตลักษณ์ วัฒนธรรม คุณค่า เฉพาะของพื้นที่ สร้างให้ชุมชนเป็นห้องเรียนรู้อาเซียน สร้างบทเรียนที่หลากหลาย สร้างสำนักกรักบ้านเกิด โดยเชื่อมโยง การเรียนรู้ของชุมชนกับสถานศึกษา จัดการศึกษาให้รู้จักหน้าที่พลเมือง
- การจัดทำแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยวจังหวัดน่านที่เชื่อมโยงกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเกษตรกรรม และภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่
- ส่งเสริมเรื่องกองทุนป่าต้นน้ำ การตลาดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เครื่องมือทางการเงิน ให้ เกิดเป็นรูปธรรมที่เป็นไปได้จริงในพื้นที่
- สื่อสารกับคนในเมืองให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบชนบทและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม สร้าง กลไกตลาดที่เป็นมิตรและคุณธรรมกับสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนป่าต้นน้ำ เชื่อมกับ CSR เงินทุนสนับสนุน โดยเฉพาะการสนับสนุนกลุ่มคนยากจนให้สามารถจัดการปากท้องได้
- สื่อสารเรื่องซับซ้อนให้เป็นเรื่องง่ายสำหรับชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้และเข้าใจเรื่องราว ต่างๆ และผลกระทบที่จะเกิดในอนาคต
- ติดตาม ประเมินผล สรุปบทเรียน บทเรียนดีดีขยายผล เป็นการจัดการความรู้(KM) เรียนรู้ จากความล้มเหลว โดยกลไกของ“ภาคพลเมือง” มีการสกัดรูปแบบโมเดล/เครื่องมือที่ตอบโจทย์ปากท้อง ชาวบ้านได้จริงและเป็นรูปธรรมที่ชุมชนท้องถิ่นเห็นและเข้าใจนำไปปฏิบัติได้

ด้านกฎหมายและนโยบาย

- สร้างกรอบทิศทางร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่น ให้มีกติกา มาตรการ ข้อตกลง ระเบียบ ข้อบัญญัติชุมชน แผนแม่บทชุมชน ที่เป็นหนึ่งเดียวกันและเป็นยอมรับ
- ปรับกฎระเบียบต่างๆให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และการนำไปปฏิบัติได้ในพื้นที่ โดยใช้ข้อมูล ที่เกิดการยอมรับร่วมระหว่างรัฐและชุมชน

ด้านวิชาการและงานวิจัย

- สร้างยุทธศาสตร์เชิงรุกประเด็นงานวิจัยน่าน วิจัยเชิง Policy การจัดการเชิงอำนาจ สร้าง นักวิจัยท้องถิ่น โจทย์วิจัยจากชาวบ้าน ให้คุณค่าองค์ความรู้ที่ยังรากลึกที่มีอยู่เดิม รวบรวมฐานข้อมูลงานวิจัย ในน่าน ถอดบทเรียน/ความรู้ แล้วสร้างการสื่อสารให้คนเข้าใจได้ง่าย
- การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือบทปฏิบัติการในการน่านโยบายและแนวทางไปสู่การปฏิบัติ ในพื้นที่ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

๑. กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการจัดทำข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๐. กรมป่าไม้ ๒๕๖๑. [Online] [cited ๒๐๑๙ Jan ๑๒] ; Available from : URL : <http://www.forestinfo.forest.go.th>
๒. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน. ข้อมูลป่าไม้จังหวัดน่าน, ๒๕๖๐
๓. ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา และ สายบัว เข้มเพชร. ข้อมูลนำเสนอเรื่อง ป่าต้นน้ำ สถานการณ์และโอกาสในสภาวะวิกฤติ (ภูเขาหัวโล้น). การประชุมวิชาการน่านหนึ่งเดียวฯ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๙ โรงแรมเทวราช อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
๔. สายบัว เข้มเพชร และสำรวย ผัดผล. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๗
๕. จามะรี เชียงทอง. สิ้นค้าเกษตรข้าวพรมแดน : ศึกษากรณีข้าวโพดข้ามพรมแดนที่เชียงของ-ห้วยทราย บทวิเคราะห์ความสัมพันธ์รัฐ-ทุน พ่อค้าชายแดนและเกษตรกร, ๒๕๕๕
๖. สำนักเศรษฐกิจการเกษตร, ๒๕๕๗ อ้างใน สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน, เขมรัฐ เถลิงศรี “ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์กับการสูญเสียพื้นที่ป่า : ปัญหาและทางออก”, ๒๕๕๘
๗. สุจริต คุณธนกุลวงศ์ และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการศึกษาด้านแหล่งน้ำเพื่อการจัดการน้ำของกลุ่มน้ำน่านเชิงกลยุทธ์ (การพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำในกลุ่มน้ำเชิงกลยุทธ์ ภายใต้ความเสี่ยงใหม่และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๙
๘. สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน. เอกสารรายงานประจำปี ๒๕๕๐
๙. ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. รายงานการศึกษาพัฒนาแนวทางการจัดการความเสี่ยงจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ปีที่ ๑ : จังหวัดเชียงราย และ จังหวัดน่าน, ๒๕๕๘.
๑๐. พวงรัตน์ ขจิตวิยานุกุล และคณะ. รายงานการวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดการและป้องกันการปนเปื้อนของสารพิษบนพื้นที่ต้นน้ำน่าน ระยะที่ ๒. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๙
๑๑. อรทัย อาจอ่ำ, กุศล สุนทรธาดา. จังหวัดน่าน : บนเส้นทางสู่การสร้างประชาสังคมของไทย. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ; ๒๕๔๑
๑๒. สมเดช อภิขยกุล, นิคม ดีพอ, สำรวย ผัดผล, เสน่ห์หนูช วงศ์วิเศษ, สุทธิพงษ์ วสุโสภาพล, อรุณรัตน์ อรุณนุมาศ, และคณะ. พัฒนาการ บทบาท ศักยภาพของกลุ่ม/องค์กรประชาคม จังหวัดน่าน. น่าน : ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน, ๒๕๔๐
๑๓. สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ๒๕๔๖, กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, ๒๕๕๗

๑๔. บานจิตร สายรอกำ และคณะ. โครงการวิจัยการเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังเครือข่ายป่าชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่ป่าต้นน้ำจังหวัดน่าน. เอกสารประกอบการเวทีน่านฟอรัม วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมน่านกรีน เลค รีสอร์ท ๒๕๖๑

๑๕. คู่มือผู้นำชุมชน. การบริหารพื้นที่รูปแบบพิเศษเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน : พื้นที่จังหวัดน่าน (น่านแซนด์บ็อก : นชบ.), ๒๕๖๒

๑๖. สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ [Online] [cited ๒๐๑๙ Jan ๑๒] ; Available from : URL : <http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/๑๗๐๘๐>

๑๗. สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑ [Online] [cited ๒๐๑๙ Jan ๑๒] ; Available from : URL : <http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/๑๔๔๒๐>

๑๘. สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์กับการสูญเสียพื้นที่ป่า : ปัญหาและทางออก. กรุงเทพฯ : สถาบันคลังสมองของชาติกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๘

๑๙. สกาวิตร์ มีจุย และ พิชัย สุรพรไพบุลย์. โครงการการพัฒนาทางเลือกระบบเกษตรที่เหมาะสม เพื่อทดแทนการปลูกข้าวโพดบนพื้นที่ลาดชัน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมของจังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๑

๒๐. สุทธิธาดา เต่งแก้ว ดาวัลย์ วิวรรณะเดช. การศึกษาแหล่งผลิตและศักยภาพผลผลิตชีวมวลจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. ปีที่ ๖(๓) : กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๗

๒๑. กลุ่มงานกำกับและบริหารการคลัง ๓ สำนักงานคลังจังหวัดน่าน. รายงานประมาณการเศรษฐกิจจังหวัดน่าน ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๑ และ ๒๕๖๒ ไตรมาส ๔/๒๕๖๑

๒๒. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี ๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐

๒๓. ณฉัตรพงษ์ แก้วสมพงษ์ และคณะ. โครงการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ตัวเลือกด้านการเกษตรของจังหวัดน่าน : การวิเคราะห์ทาง เศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘

๒๔. สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน และ เขมรัฐ เถลิงศรี. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การศึกษามาตรการสร้างความแรงจูงใจเพื่อลดการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ลาดชัน กรณีศึกษาจังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๗

๒๕. สุพจน์ ดีอินคำ และ เกตสุดา พานิชกุล. การพัฒนารูปแบบระบบเกษตรยั่งยืนบนพื้นที่สูงเพื่อการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำน่าน กรณีศึกษาบ้านห้วยลอย ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๙

๒๖. จีรพรรณ กิจชัยเจริญ, พรสิริ สืบพงษ์สังข์, ชาญชัย แสงชโยสวัสดิ์, พนมศักดิ์ พรหมบุรณย์. การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบเกษตรผสมผสาน ในพื้นที่สูง จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘

๒๗. ธีรพิสิษฐ์ พวงจิก. อนาคตไฟฟ้าไทยจะเป็นอย่างไร. Thai Journal of Science and Technology.ปีที่ ๑ (๓), ๒๕๕๕

๒๘. วาสนา วิรุณรัตน์, วิชญภาส สังพาสี, เนตรนภา อินสลด, อภิรยา เทพสุคนธ์. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยการพัฒนาเมนูอาชีพทางเลือกด้านการเกษตรสำหรับชุมชน จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๑

๒๙. ภาณุรังษี เตือนไธ้ และ วาณี อรรถนัสาดิต. นครน่านเมืองเก่าที่มีชีวิต : อัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. หน้า ๑๒๓-๑๔๐

๓๐. เลหุล้า ตรีเอกานุกุล และคณะ. ทูทางสังคมและวัฒนธรรม ของจังหวัดน่านต่อการส่งเสริม การเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิต. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. (๖)๓. มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗, หน้า ๙๔-๑๐๖

๓๑. ฌวิทย์ อองแสงชัย และคณะ. โครงการศึกษาทรัพยากรด้านสถาปัตยกรรม และวัฒนธรรม ในเขตเทศบาลเมืองน่านเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๕.

๓๒. รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง “การบริหารจัดการของจังหวัด ที่มุ่งหวังผลสัมฤทธิ์โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area-based Approach)”. [Online] [cited ๒๐๑๙ Jan ๑๒] ; Available from : URL :

https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/drive_gov/download/article/article_๒๐๑๗๐๔๐๕๑๗๓๖๒๒.pdf

ภาคผนวก

รายชื่อภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

โครงการน่านพอรั่ม : การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

ด้านวิชาการ		
๑	หน่วยบูรณาการวิจัยและความร่วมมือเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ สกว.	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
๒	ดร.บานจิตร์ สายรอกำ	สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๓	ผศ.ดร. ถาวร อ่อนประไพ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๔	ผศ.ดร. ชาญชัย แสงชโยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕	ดร.พนมศักดิ์ พรหมบุรณย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖	รศ.ดร.ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗	ดร.สายบัว เข้มเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
๘	ดร.วาสนา วิรุณรัตน์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
๙	ดร.ศักรินทร์ ณ น่าน	มทร.ล้านน่าน
๑๐	ดร.ธันติภรณ์ จันทร์หอม	สำนักวิทยบริการการเกษตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๑	ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน	วิทยาลัยชุมชน
๑๒	วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน	วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
ภาครัฐ		
๑	เกษตรจังหวัดน่าน	สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน
๒	เกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน	เกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน
๓	ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดน่าน	สภาเกษตรกรจังหวัดน่าน
๔	นายอนุกุล กองแก้ว	สภาเกษตรกรจังหวัดน่าน
๕	ผู้อำนวยการศูนย์ป่าไม้ น่าน	ผู้อำนวยการศูนย์ป่าไม้ น่าน
๖	ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จ.น่าน
๗	หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์	กลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัดน่าน
๘	นักวิชาการสาธารณสุข	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน
๙	นายวชิรพงศ์ สุวรรณโสภณ	องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
๑๐	ผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ 38	มณฑลทหารบกที่ 38
๑๑	พินิจ เชาว์ตระกูล	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง(องค์กรมมหาชน)
๑๒	พัฒนาการจังหวัดน่าน	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน
๑๓	พาณิชย์จังหวัดน่าน	สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน
๑๔	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ	สาธารณสุขอำเภอปัว
๑๕	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๑๖	นักวิชาการศึกษา	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยน่าน
๑๗	พยาบาลชำนาญการ	โรงพยาบาลทุ่งช้าง

๑๘	พยาบาลชำนาญการ	โรงพยาบาลท่าวังผา
๑๙	นักวิชาการสาธารณสุข	โรงพยาบาลน่าน
๒๐	พนิดา ธิชวัญ	สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวทางพระราชดำริ
๒๑	ผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ 38	มณฑลทหารบกที่ 38
๒๒	อลงกรณ์ กอกทองคำ	ศูนย์ป่าไม้ น่าน
๒๓	ทัศนัย จิตต์ผ่อง	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่ 3 แพร่
๒๔	ปรีชา รอดเพชร	ส่วนจัดการต้นน้ำ
๒๕	ยงยุทธ พาดกลาง	สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 13 แพร่
๒๖	ปิ่นทอง จันตะ	สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดน่าน
๒๗	ยุทธภูมิ สุปรากการ	หออัตลักษณ์นครน่าน
ภาคอปท.		
๑	ณรงค์ฤทธิ์ สิริวงศ์วรพัฒน์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาไร่หลวง
๒	สำรวย ผัดผล	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจัง
๓	อิสราภาพ คำฟู	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี
๔	สุปาณี ศรีใหญ่	องค์การบริหารส่วนตำบลปอน
๕	ยอร์ช สนธิ	องค์การบริหารส่วนตำบลไชยสถาน
๖	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดงพญา	องค์การบริหารส่วนตำบลดงพญา
๗	นายกเทศมนตรีเมืองน่าน	เทศบาลเมืองน่าน
๘	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว	องค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว
๙	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์	องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์
๑๐	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจอมจันทร์	องค์การบริหารส่วนตำบลจอมจันทร์
๑๑	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฟ้า	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฟ้า
๑๒	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแก่น	องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแก่น
๑๓	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแลวหลวง	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแลวหลวง
๑๔	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งพงษ์	องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งพงษ์
๑๕	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองลี	องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองลี
๑๖	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปิงหลวง	องค์การบริหารส่วนตำบลปิงหลวง
๑๗	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่	องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่
๑๘	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีชะเกษ	องค์การบริหารส่วนตำบลศรีชะเกษ
๑๙	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสันตะ	องค์การบริหารส่วนตำบลสันตะ
๒๐	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุ	องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุ
๒๑	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเปือ	องค์การบริหารส่วนตำบลเปือ
๒๒	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแดง	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแดง
๒๓	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอายนาลัย	องค์การบริหารส่วนตำบลอายนาลัย

ภาคประชาชน		
๑	ณัฐพล พรหมคำ	เลขานุการนายกป่าแลวหลวง
๒	ช่อเอื้อง ปันติ	เครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง
๓	มนตรี เชี่ยวสุวรรณ	เครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง
๔	ทิฆัมพร กองสอน	เครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง
๕	บรรจง ไชยยงค์	เครือข่ายป่าชุมชน
๖	เสวียน สองสีวา	เครือข่ายป่าชุมชน
๗	ปวรวิษ คำหอม	น้ำพาง โมเดล
๘	อธิวัฒน์ สุธรรม	เครือข่ายป่าชุมชน
๙	สนิท มณเฑียร	เครือข่ายป่าชุมชน
๑๐	เสาร์ คำมูลอินทร์	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านราษฎร์สามัคคี ต.เมืองจัง
๑๑	สว่าง เปรมประสิทธิ์	กำนันตำบลสะเนียน
๑๒	นัยนา ฑีฆาวงค์	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยหาด
๑๓	วิชัย กำเนิดมงคล	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลงอบ
๑๔	เพชร ไชยพงษ์	กำนันตำบลป่าแลวหลวง
๑๕	ประดิษฐ์ เพ็ชรแสงอนันท์	ชมรมคนปลายน้ำรักษาค้นต้นน้ำ
๑๖	สำเร็จ แก้วเทพ	เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
๑๗	สุจินดา วรรณวัต	สาขาสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน
๑๘	จันทร์แสง ไชยยงค์	ตัวแทน อสม. CG. ต.สะเนียน
๑๙	สิทธิธัช ธิติกุลเกษมศักดิ์	ศิลปินน่าน
ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน		
๑	นายระวี แสงยาอรุณ	มูลนิธิรักษไทย
๒	นายดิเรก เครือจินลิ	มูลนิธิรักษไทย
๓	นางวราภรณ์ รัตน์รัตน์	ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า(RECOFTC)
๔	นายปรเมศ พายัพสถาน	ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า(RECOFTC)
๕	นางสาวพุทธิดา นิพานนท์	ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า(RECOFTC)
๖	พระครูสุจินนันทกิจ	มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ)
๗	คณิต ตันติศิริวิทย์	ศูนย์ประสานงานประชาคมน่าน
๘	สุภาพ สิริบรรสพ	ศูนย์ประสานงานประชาคมน่าน
๙	สถาพร สมศักดิ์	สภาองค์กรชุมชน
๑๒	นางธัญวรัตน์ อนันต์	GISTDA
๑๓	นางมิ่งขวัญ กันธา	GISTDA
๑๔	นายชัยภัทร โนจิตร	GISTNORTH เชียงใหม่
๑๕	ขวัญประชา วังสนิท	ศูนย์การเรียนรู้ใจโก้
ภาคเอกชน		
๑	คุณประทุม จิณะเสน	บริษัทประชารัฐรักสามัคคีจำกัด
๒	คุณอรรถวิทย์ ยุทธยศ	สำนักบริหารความยั่งยืน ธรรมาภิบาล และสื่อสารองค์กร

		เครือเจริญโภคภัณฑ์
๓	สมชาย สิทธิกา	เบทาโก ฝ่ายพัฒนาชุมชน
๔	คุณนิรันดร์ เนาวเศรษฐี	หัวหน้าสถานีไฟฟ้าแรงสูงน่าน ผู้แทนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.)
๕	คุณพิษณุ สุเทพิน	หัวหน้าแผนกเดินเครื่องกะ3 กองเดินเครื่อง เขื่อนสิริกิติ์
๖	ผู้จัดการภูเพียงฟาร์ม	ผู้จัดการภูเพียงฟาร์ม
๗	อ.ปรีชา วุฒิการณ์	บริษัทไฟฟ้าหงสาจำกัด(น่าน)
๘	ธนกร รัชตานนท์	สมาคมพัฒนาไฟไทย(ขวัญนคร)
๙	ธนาพฤกษ์ ธรรมดูล	ศูนย์ประสานงานธนาคารต้นไม้

เอกสารประกอบรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน
(น่านฟอร์ม)

โดย นายถนัด ไบยา และคณะ

มีนาคม ๒๕๖๒

รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการศึกษาพัฒนาการและประเด็นการพัฒนาของ
จังหวัดน่าน

วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๓๐ น.

ณ วัดอรุณญาวาส ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน

กลุ่มเป้าหมาย

แกนนำภาคีเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรม

แกนนำภาคีเครือข่ายด้านเกษตรกรรมและอาหารปลอดภัย

แกนนำภาคีเครือข่ายด้านป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

แกนนำเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว

หน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบันวิชาการ และภาคประชาชน

คณะกรรมการน่านพอร่ม ที่ปรึกษา และอาสาสมัครมูลนิธิอีกเมืองน่าน

ผลการประชุม

ปาฐกถา เรื่อง “บทเรียนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าน” โดยท่านพระครูพิทักษ์นันทคุณ

หลังจากที่ผ่านไป ๑๐-๒๐ ปี มีการสร้างบ้านเมืองพัฒนาแผ่นดินถิ่นเกิด หลายคนมีประสบการณ์ใหม่เกิดขึ้น ซึ่งสิ่งที่เคยเกิดขึ้นหรือประสบการณ์เก่านั้นเป็นสิ่งที่พัฒนาให้เราเดินหน้า พวกเราเปรียบเหมือนก้อนหินแรก ที่โยนลงน้ำเป็นรากฐานแล้วโยนลงไปเรื่อย ๆ จนหินก้อนสุดท้ายโผล่ขึ้นมา คนก็จะชื่นชมแต่หินก้อนสุดท้ายที่โผล่ขึ้นมาเหนือหน้านั้น แต่ที่จริงแล้วหินก้อนแรกนั้นสำคัญที่สุด

ประสบการณ์เก่ามีทั้งดีและสูญเปล่า เรื่องที่สูญเปล่าก็ถือว่าช่างมันปล่อยมันไป ส่วนเรื่องที่ไม่ดีเรื่องที่ไม่เคยทำ ไม่ควรให้สูญเปล่า ให้นำมาต่อยอดเอามาขยายผลให้กิจการงานต่างๆก้าวหน้า ความคิดที่ผ่านมาบางกลุ่มดัง แล้วแยกวง บางกลุ่มอาจไม่สำเร็จแต่ไม่ควรมองข้ามให้ช่วยยกเขาพากันพยุงขึ้นมากลับมาเป็นผลดีเป็นพลัง บางกลุ่มอาจไปแล้วได้ดีก็ขอให้เขาหันหลังกลับมาดูมาช่วยเพื่อนๆ หรือเครือข่ายอื่น ๆ ที่จริงแล้วถ้าหน่วยงานราชการเอาจริง ควรมีการปลุกกระแสป่าชุมชนขึ้นมา มีการเก็บข้อมูล ขยายผล แต่ที่ผ่านมาไม่มีใครสนใจใส่ใจ ในเรื่องนี้ ถ้ามีคำสั่งมีการรณรงค์จะมีการตื่นตัวมีกระแสปลุกขึ้นมาช่วยกัน ในเมื่อรัฐไม่สนใจเราก็ควรเอาสื่อมาช่วยกันประกาศแข่งขันให้เขารู้สึกดีมีกำลังใจ ช่วยกันเป็นปากเป็นเสียงช่วยกันระดมสมองความคิด ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ

ชี้แจงวัตถุประสงค์และกระบวนการ โดย คุณหมอนัด ไบยา

ที่มาที่ไป

ที่ผ่านมาเรามีกระบวนการพัฒนาเมืองน่านที่หลากหลายและรวดเร็วมาก เป็นช่วงที่มีกระแสเข้ามา มาก มีความตื่นตัวเกิดขึ้นมากมายเช่นกัน วันนี้จึงอยากให้ทุกคนมาร่วมกันและบอกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง น่านมีต้นทุนที่หลากหลาย มีศิลปะ วัฒนธรรม โดดเด่นและคงเหลืออยู่ มีธรรมชาติที่สวยงาม อุดมสมบูรณ์ มีกลุ่มองค์กรชุมชนที่หลากหลาย เข้มแข็งทุกพื้นที่และมีมานาน ๑๐ ปีที่ผ่านมามีประเด็นที่หลากหลายและเข้ามาอย่างรวดเร็ว เช่น เรื่องป่าถูกทำลาย ไฟป่า หมอกควัน น้ำท่วม และที่สำคัญคือเรื่องของสารเคมีทางการเกษตร ซึ่งมีอยู่เกือบทุกพื้นที่ การท่องเที่ยวก็เป็นที่ยอมรับมากขึ้น การขยายถนนการเปิดชายแดนต่าง ๆ การสร้างภาคประชาสังคมให้มันเข้มแข็งผลักดันขึ้นมา ปัจจุบันนี้ภาครัฐและภาคธุรกิจใหญ่มาก แต่ภาคประชา

สังคมยังเล็กอยู่ทั้ง ๆ ที่มีปัญหาค่อนข้างมากแต่เงินและอำนาจยังมีน้อย สิ่งที่ยากให้เกิดขึ้นคือจะอย่างไรให้ภาคประชาสังคมใหญ่เท่ากับภาครัฐและภาคธุรกิจ ทำอย่างไรให้เกิดพัฒนาอย่างยั่งยืน

- น่านมีประวัติศาสตร์การพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและมีพลวัต
- มีโครงการพัฒนาและงานวิจัยจำนวนมากในน่าน ทั้งโดยคนในและคนนอก เกิดองค์ความรู้

ประสบการณ์ บทเรียนมากมาย

- การนำองค์ความรู้สู่การปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายประการ
- อยากเห็น “พลังร่วม” ของการใช้ข้อมูล ความรู้เสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- “น่านพอร่ม” เป็นเวทีคิด คูย ปฏิบัติ ของการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

“ปัญหาปฏิบัติ”

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคม(Public Space) ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะตามภูมิสังคมน่าน

๒. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลงานวิจัยของ สกว. และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำข้อเสนอในมิติต่างๆ ต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

๓. เพื่อรวบรวม สังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคมน่านในการพัฒนาจังหวัดน่าน

ผลจากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Workshop ๑

๑๐ ปีที่ผ่านมา มีเหตุการณ์/ประเด็นขับเคลื่อนสำคัญอะไรบ้างในน่านบ้านเรา สามารถแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

- **ทรัพยากรน้ำ** การบริหารจัดการน้ำที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ทางน้ำมีการบุกรุก มีการทับเส้นทางน้ำเกิดน้ำท่วมใหญ่ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีประเด็นเรื่องเกี่ยวกับน้ำท่วม ก็ยังเกิดเรื่องที่ดี เช่น ปี ๒๕๔๙ เกิดกองทุนขวัญข้าว เกิดกองทุนที่เข้ามาช่วยเรื่องของน้ำท่วม

- **การเกษตร การผลิต** เป็นผลกระทบด้านลบ ปลูกพืชตามกระแส การใช้สารเคมี ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐ การส่งเสริมพืชเชิงเดี่ยวต่าง ๆ ผลผลิตตกต่ำ อย่างไรก็ตามก็ยังมีด้านดีที่เห็นอยู่ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ การผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อชุมชน การทำเกษตรบนพื้นที่สูง ผลกระทบที่สำคัญคือมีคนป่วยที่เกิดจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร

- **ป่า ที่ดิน** สถานการณ์ป่ารุกคนคนรุกป่า ที่ผ่านมามีภาคประชาชนมีการจัดการทรัพยากรป่าและที่ดินอยู่แต่ไม่ได้รับการเห็นความสำคัญ การจับ GPS การทำขอบเขตที่ดิน

- **การท่องเที่ยว วัฒนธรรม** มีความเป็นเมืองท่องเที่ยวมากขึ้น มีคนมาเที่ยวเยอะขึ้น แต่ในขณะเดียวกันศิลปวัฒนธรรมสับสน วัฒนธรรมที่ถูกหลานไม่มีการสืบทอดสืบทอด โดยเฉพาะทางชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการจัดสถานที่ท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีภูมิปัญญาที่หลากหลาย มีการจัดงาน event ต่าง ๆ มากขึ้น

- **สังคม สุขภาพ การศึกษา เด็กเยาวชน** มีผู้ป่วยมะเร็งมากขึ้น สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น ประชาชนขาดการคิดในเชิงกระบวนการ มีการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมเกิดขึ้น การศึกษาส่งผลให้ลูกหลานต้องอยู่ห่างไกลครอบครัว

- **ขยะ ขยะล้นเมือง ขยะมีมากขึ้น** ขาดการจัดการขยะที่เป็นระบบ

ถึงแม้มีผลกระทบทางด้านลบเกิดขึ้นมาแต่เมืองน่านก็ยังมีกลุ่มองค์กรเกิดขึ้นมากและหลากหลาย มีโครงการเข้ามามากมายทั้งโครงการพัฒนาและโครงการวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่งานวิจัยที่เข้ามาจะเกี่ยวกับ

ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก ส่วนอันดับที่สองนั้นจะเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องระบบการเกษตร แต่งานวิจัยในเชิงสังคมมีน้อยมาก

ข้อกังวลด้านอื่น

ผลกระทบเสาไฟฟ้าแรงสูง

ขาดการรวมศูนย์ข้อมูลของจังหวัดน่านเพื่อการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาเมืองน่าน เนื่องจากแต่ละองค์กรแต่ละหน่วยงานต่างมีชุดข้อมูลความรู้ที่เป็นของตัวเองที่หลากหลาย แต่ไม่มีการรวม

ผลจากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ WS ๒ แยกกลุ่มย่อยตามประเด็นการพัฒนา

กลุ่มเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ คือ เกี่ยวข้องกับการอยู่กิน ใช้สอย ในชีวิตประจำวัน

อาชีพที่คนน่านมีการประกอบอาชีพโดยส่วนมากแบ่งออกได้เป็น ๕ ด้านได้แก่ เกษตร(๔๐%) ธุรกิจ(๒๐%) แรงงาน(๑๐%) รับราชการ(๑๐%) รับจ้างทั่วไป(๒๐%)

สถานการณ์ในปัจจุบันที่เกิดขึ้น อาชีพที่เน้นหลักๆคือ ด้านเกษตร กับด้านธุรกิจ

ด้านภาคเกษตร เป็นรายได้หลักของคนในจังหวัดน่าน มีงบประมาณสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐเข้ามามากมาย เกษตรกรจะเป็นผู้ผลิตเป็นหลักแต่ไม่ได้เป็นนักการตลาด การตลาดไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นเก่ามากกว่าคนรุ่นใหม่ มีนโยบายและงบประมาณจากรัฐคอยส่งเสริม มีการแปรรูป เกษตรกรยังขาดกระบวนการคิดในเรื่องของรายได้ที่ควรคิดเป็นรายวันรายสัปดาห์ รายเดือน

กลไกการขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจเกษตรคือ มีการขับเคลื่อนแบบเป็นทางการโดยหน่วยงานรัฐเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมทั้งวิสาหกิจชุมชน OTOP บางกลุ่มก็เคลื่อนตัวได้ บางกลุ่มก็เคลื่อนตัวไม่ได้ ที่เคลื่อนได้แต่ก็ไม่สุดไม่ต่อเนื่อง การขับเคลื่อนแบบไม่เป็นทางการ เป็นการขับเคลื่อนด้วยกลุ่มเครือข่ายเอง มีกลุ่ม YEC เข้ามาเครือข่ายส่วนบุคคล หอการค้า และบริษัทประชารัฐ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

ด้านภาคธุรกิจ เกิดโรงแรมที่พัก ร้านอาหารต่างๆ ซึ่งเนื่องมาจากกระบวนการท่องเที่ยว เกิดอาชีพของคนรุ่นใหม่มากขึ้น เช่น สื่อออนไลน์ Blocker นำเที่ยวต่างๆ ทำให้เกิดกลุ่มทัวร์ซึ่งยังสามารถแบ่งออกได้ ๓ กลุ่ม คือ ๑. กลุ่มทัวร์แบบชะงอก คือกลุ่มทัวร์ที่มีเวลาน้อยนิดเพียงสิบนาที่สำหรับการเยี่ยมชมวัดโน่นนี่นั่นเพียงเวลาที่น้อย ทำให้โอกาสที่คนน่านจะได้รายได้จากเขามีน้อย ๒. กลุ่มทั่วไป คือกลุ่มที่มาเอง มีความสนใจและมีกำลังซื้อพอสมควร ๓. กลุ่มเจาะลึก คือกลุ่มที่มาเองแต่มาในระยะเวลาที่นาน มาเพื่อศึกษาบางสิ่งบางอย่าง มีกำลังซื้อสูงแต่ก็จะมีรายได้แค่กับคนกลุ่มเดียวไม่มีการกระจายรายได้

กลไกการขับเคลื่อนด้านธุรกิจคือ แบบทางการก็จะมีหน่วยงาน อพท. ททท. และ กกจ. เข้ามาสนับสนุน ส่วนแบบไม่เป็นทางการก็จะมีกลุ่ม YEC ชมรมที่พัก/โรงแรม ชมรมร้านอาหาร ชมรมกาแฟ หอการค้า บริษัทประชารัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง

การขับเคลื่อนในแต่ละประเด็น

ภาคเกษตรกับภาคธุรกิจควรเป็นเรื่องเดียวกัน มีธุรกิจของคนรุ่นใหม่เกิดขึ้นมากมาย แต่ขาดปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เช่น ร้านทำผ้าต้องการฝ้ายแต่ฝ้ายมีไม่เพียงพอกับความต้องการ ร้านปลูกผักสลัดแต่ผักสลัดไม่เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า ในขณะที่พืชเกษตรเหล่านี้มีมากมายแต่ไม่มีตลาดส่งขาย ไม่มีการติดต่อกับธุรกิจเหล่านี้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากขาดคนกลางในการเชื่อมโยงทั้งสองภาคเข้าหากัน เราน่าจะกลับไปเป็นการตลาดแบบ Micro คือให้ชุมชน ชาวบ้าน ปลูกพืชแบบประณีต พร้อมทั้งจะส่งกระจายให้แก่ร้าน แต่ควรจะมีคนกลางคอยช่วย จึงจะสามารถทำให้เกิดธุรกิจแบบคนน่านได้

กลุ่มท่องเที่ยวและวัฒนธรรม

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา คือ มีการเององค์กรด้านนอก และมีสื่อเข้ามาสร้างประเด็นในพื้นที่มากมาย มีการจัดงาน event ต่าง ๆ และส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว การสร้างพื้นที่สาธารณะ เช่น ถนนคนเดิน มีการสื่อสารผ่านผู้คนหลายรุ่น มีการขยายกิจกรรมผ่านชุมชนมีการทำกิจกรรมขายของ มีองค์กรเข้ามาจัดการทั้ง ททท. อพท. ที่เข้ามาช่วย มีนักสร้างสรรค์เข้ามาสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เกิดการเคลื่อนไหวด้านศิลปะวัฒนธรรม กิจกรรมทางด้านศิลปะ

ในระยะ ๑๐ ปีหลัง ทางกลุ่มเห็นว่า การจัดการน่านได้เกิดวัฒนธรรมที่หลากหลายกับวัฒนธรรมลูกครึ่งที่อาจรับมาจากที่อื่นแต่นำมาแปลให้เป็นในรูปแบบของน่าน การจัดการที่ผ่านมาเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือภาครัฐ แม้ว่าชุมชนจะมีการจัดการแต่ยังมียุทธศาสตร์ความรู้ไม่เพียงพอในหลายๆเรื่อง เห็นว่าควรมองให้ลึกในด้านศิลปะวัฒนธรรม เชิงประวัติศาสตร์ ด้านการอนุรักษ์ เป็นอีกมิติหนึ่งที่ให้รักษาไว้และอนุรักษ์ไว้อย่างเข้มข้นและเข้าใจการใช้ศิลปะร่วมสมัยเข้ามาช่วย มีความน่าสนใจอย่างมีนัยสำคัญในหลายพื้นที่ในกลุ่มนักสร้างสรรค์

ที่น่าเป็นห่วง คือการสนองต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวต่าง ๆ มันยังขาดหลายอย่าง มันไม่ถึงซึ่งการกระจายรายได้ถึงชุมชน รายได้จากการท่องเที่ยวค่อนข้างสูงแต่ชุมชนยังเป็นเช่นเดิม ชุมชนยังมีการใช้เกษตรแบบเดิม วิธีการเกษตรที่ไม่ตอบรับกับยุคสมัย นโยบายพยายามที่จะผลักดันให้จัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเองแต่ยังขาดองค์ความรู้ในระดับชุมชนและขาดการเชื่อมโยงงานอย่างเป็นระบบ หลายองค์กรทำงานแบบต่างคนต่างทำแยกกันไม่เชื่อมโยงกันให้เกิดเป็นภาพเดียว สุดท้ายน่านอาจจะถึงจุดวิกฤตที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงแล้วและไม่สามารถกลับมาเป็นเหมือนเดิมถ้ายังไม่หาพื้นที่หรือกลไกบางอย่างเข้ามาให้เกิดการพูดคุย

วิธีแก้ คือสร้างกลไก ทำในรูปแบบของสภา สภาพลเมืองมีการเชื่อมโยงองค์กรต่าง ๆ ทั้งในกลุ่มรัฐและระดับชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และในระดับชุมชนควรมีรูปแบบของสภาชุมชนเองในการตั้งรับ การเชื่อมคนเข้ามาในการจัดการชุมชนตนเองอย่างมีคุณค่าซึ่งชุมชนต้องตระหนักเองก่อนว่าควรจะทำคุณค่าไม่ใช่มูลค่ามาเป็นตัวนำ

วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนที่เป็นอัตลักษณ์เป็นเอกลักษณ์ต้องอนุรักษ์ไว้ และส่วนที่เป็นวัฒนธรรมร่วมสมัยที่ต้องร่วมใช้ในปัจจุบัน แต่การท่องเที่ยวคือการใช้วัฒนธรรมและการนำเอาคุณค่าทางวัฒนธรรมมาสู่การสร้างมูลค่า แต่ทั้งหมดต้องสมดุลและเคารพภูมิปัญญาของบรรพชน

กลุ่มเกษตร

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

๑. สวนยางมีมากขึ้น เกิดจากนโยบายส่งเสริมเพื่อทดแทนพืชเชิงเดี่ยวบางอย่าง สาเหตุที่มีสวนยางมากขึ้นเพราะราคาเป็นแรงจูงใจ ต้นทุนการผลิตต่ำใช้แรงงานในครัวเรือน เพิ่มพื้นที่สีเขียวลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดบางส่วน รายได้มั่นคง กลไกขับเคลื่อนมาจากนโยบายรัฐ มีตลาดมีพ่อค้าเข้ามาหนุนเสริมมีหน่วยงานสำคัญที่เข้ามาสนับสนุนคือ กยท.
๒. นโยบายเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย ทฤษฎีใหม่ เกษตรพอเพียง เกิดพื้นที่เล็กน้อยที่ทำเรื่องนี้อยู่ มีกลุ่มองค์กรตลาดสีเขียวเกิดขึ้นกระจายมากขึ้น มีศูนย์เรียนรู้ของชาวบ้าน กลไกที่ทำให้เกิดคือ ภาครัฐ โรงพยาบาล กลุ่มเกษตรกร องค์กรชาวบ้าน
๓. ข้าวโพด คนน่านมักถูกมองว่าเป็นผู้ทำลายต้นน้ำ สาเหตุมาจากชาวบ้านเข้าถึงทุนได้ง่าย องค์กรต่างๆ เปิดหลักประกัน เครดิตต่างๆที่ชาวบ้านเข้าถึงได้ง่าย บัตรเกษตรกรต่างๆ กลไกการผลิตกลไกตลาด

เอื้อให้เกิดการผลิตได้ง่ายกระบวนการผลิตไม่ยุ่งยาก ได้ผลผลิตง่าย แต่เกิดการใช้สารเคมีมาก เกิดการ
รุกรานที่ยังเป็นปัญหา กลไกขับเคลื่อนคือ นโยบายรัฐที่เอื้อแต่ส่งเสริมแต่ไม่ได้ดูทิศทางว่าจะเป็นไป
อย่างไร สถาบันการเงิน นายทุนจากต่างถิ่นที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าถึงทุนได้ง่าย บริษัทเอกชน
สมาพันธ์ผู้ปลูกข้าวโพดที่ยังดูแลเรื่องนี้อยู่

๔. เกษตรแปลงใหญ่ นโยบายรัฐที่ชาวบ้านยังเข้าไม่ถึง ข้อดีคือเกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่เข้า
หลักเกณฑ์ที่ทางรัฐกำหนดมา มีแหล่งทุน มีบ่มให้ แต่ข้อเสียคือ ชาวบ้านไม่เข้าหลักเกณฑ์ก็ไม่สามารถ
เข้าถึงระบบได้ เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์เป็นของตัวเองมีเพียงเล็กน้อย
เท่านั้น การส่งเสริมเป็นการส่งเสริมจากภาครัฐ มี ธกส.เข้ามาช่วยหนุนนโยบายนี้ มีการปล่อยกู้ต่างๆ
ซึ่งเป็นกลไกเดิมๆที่ทำให้ชาวบ้านยังอยู่ในวังวนของหนี้

อยากให้มีส่วนข้อมูลให้ชาวบ้านสามารถเข้าถึงได้ง่ายไม่ซับซ้อน อาจจะเป็นตำบล อำเภอ หรือจังหวัด
และเรื่องของการรู้ความรู้อาจจะเรื่องของการเกษตรต่างๆ เรื่องป่า เรื่องน้ำ แต่ควรจะเป็นชุดเดียวกันที่
สามารถใช้ได้ทุกหน่วยงาน

ผลลัพธ์

- เกษตรอินทรีย์ยังไม่เกิดในภาพกว้าง ยังเป็นกลุ่มเล็กๆที่กระจายกันทำ ไม่มีพลังในการต่อรอง
- หนี้สินของชาวบ้านยังเหมือนเดิม การส่งเสริมยังทำให้ชาวบ้านอยู่ในวังวนของหนี้สิน
- ภาวะจำยอมในเรื่องของข้าวโพด ราคาตก พื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ก็ไม่รับซื้อ เหมือนกับเป็นการกดดัน
ให้ชาวบ้านหยุดไปในตัว
- เกิดการปรับเปลี่ยนชาวบ้านเกิดการปรับตัวมากขึ้น ชาวบ้านกลับสู่วิถีเดิม พืชพันธุ์พื้นบ้านท้องถิ่นเริ่ม
กลับมาแทนที่ข้าวโพดมากขึ้น และมีพืชใหม่ทดแทน
- เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรมากขึ้น

ผลกระทบด้านบวก

- เกิดเกษตรมีอาชีพขึ้น
- เกิดป่าเพิ่มมากขึ้นจากการกดดันไม่ซื้อข้าวโพดในพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ถ้าเกษตรกรมีการปรับตัวมัน
ก็จะเป็นผลดี
- เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้าน
- ชาวบ้านสามารถเข้าถึงทุนของรัฐได้จากการรวมกลุ่ม

ผลกระทบด้านลบ

- ชาวบ้านยังมีพฤติกรรมการเล่นแบบ ปลูกพืชตามกระแสนิยม แต่ไม่มีการศึกษาอย่างลึกซึ้ง
- ชาวบ้านมักจะไม่ผลิตเองใช้บริการตลาดสด
- ชาวบ้านปรับตัวไม่ทันก็จะทำให้เดือดร้อนเกิดหนี้สิน จากการกดดันไม่ซื้อข้าวโพดในพื้นที่ที่ไม่มี
เอกสารสิทธิ์
- สำหรับยางนั้นทำให้เกิดมลภาวะ สุขภาพของเกษตรกรที่ต้องไปหยอดน้ำกรด
- เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านแต่หากกระบวนการคิดไม่ดีกระบวนการกลุ่มไม่ดีก็จะทำให้กลุ่มนั้นอ่อน
แรงลง
- ชาวบ้านหากไม่เข้าเกณฑ์ตามนโยบายรัฐก็ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้

หลังจากนี้จะปรับตัวอย่างไร ภายใต้นโยบายรัฐใหม่มาอย่างหนักโดยที่ไม่ทราบว่าจะเกษตรกรต้องการอะไรกันแน่
เป็นโจทย์ต่อไปว่าชาวบ้านจะมีการปรับตัวอย่างไร

กลุ่มขยะ

ในปี ๒๕๕๐ ชาวบ้านมีหน้าที่ผลิตขยะ อปท. มีหน้าที่เก็บขยะ ยังไม่มีการคัดแยกขยะ เกิดปัญหาขยะมีมากขึ้น ขยะล้นเพราะไม่มีพื้นที่ทิ้งขยะ ปัจจุบันมีแค่เทศบาลเมืองน่าน และท่าวังผาที่มีบ่อขยะ ดังนั้น อปท. ทั้งหมดที่อยู่ในพื้นที่ ๕๐ กิโลเมตร ก็จะนำขยะมาทิ้งเทศบาล ทำให้การจัดการขยะไม่เพียงพอ บ่อขยะเต็มเร็วขึ้นจากที่ได้คาดการณ์ไว้ ชุมชนมหาโพธิ์ได้มีการเรียนรู้การจัดการขยะด้วยตนเอง มีอปท. ส่งเสริมในบางส่วน มีนโยบายรัฐเข้ามาส่งเสริมเป็นช่วง ๆ แต่ไม่จริงจัง ทำให้ขาดช่วง ปัญหาคือแหล่งกำจัดขยะไม่มี ปัจจุบันมีผ้าป่าขยะและธนาคารขยะเกิดขึ้น คือการรวบรวมขยะที่คิดว่าจะกำจัดไม่ได้เช่นถุงพลาสติก ให้ได้ปริมาณที่พอในการรับซื้อแล้วติดต่อหาบริษัทรับซื้อ ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงดำเนินการ

ปี ๒๕๕๙ การกำจัดขยะเริ่มดีขึ้น มีการคัดแยกขยะ เช่น เทศบาลตำบลหนองแดงมีการสนับสนุนเกิดขึ้น บ้านดงไพรวัลย์สามารถทำได้ด้วยตนเอง ปิดบ่อได้สนิท ตัวอย่างการจัดการขยะที่ดี มีที่ โรงเรียนสาตำบลเจดีย์ชัย บ้านวังฆ้อง บ้านดงไพรวัลย์ และเทศบาลเมืองน่าน

ปัญหาปัจจุบัน “พื้นที่เท่าเดิมเพิ่มเติมขยะ”

ในพื้นที่ชุมชน มีการแยกขยะพบทุกชุมชนแต่ในสถานประกอบการไม่มีการแยกขยะ มีศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะที่มหาโพธิ์ เทศบาลเมืองน่านกำจัดขยะอันตรายโดยการรวบรวมและนำไปจำหน่ายให้แก่บริษัทที่รับซื้อ นโยบายเข้มข้นแต่ชุมชน และรัฐ ไม่มีสถานที่ให้ทิ้งขยะ หลายหน่วยงานไม่ยินยอม

กลไกแก้ไขปัญหา

- ใช้นโยบายที่ชัดเจนมากขึ้นคือ เน้นนโยบาย ๓R Reduce Reuse Recycle
- กลไกต้องมีส่วนร่วมในทุกระดับ ประชาชนเห็นความสำคัญว่าขยะเกิดจากตัวเรา
- การเสริมกำลัง การรวบรวมขยะให้ได้ปริมาณมากให้เกิดเป็นมูลค่า
- การรวมกลุ่มทำฐานข้อมูล เป็นวิทยากรเผยแพร่วิธีการจัดการขยะในน่าน
- กลไกสนับสนุนอย่างจริงจัง
- จัดหาแหล่งจัดการขยะ
- มีการลดการเลี้ยงอาหารว่างในงานศพ
- การใช้กล่องชานอ้อยในร้านอาหาร
- จะยั่งยืนได้ต้องมีรายได้เกิดขึ้น คือกระบวนการ Recycle ทำให้เกิดธุรกิจรายได้

ทำอย่างไรให้เด็กๆมีการตระหนัก มีธนาคารขยะ สร้างภาควิรวบรวมขยะที่สามารถนำไปRecycleทำให้เกิดรายได้ได้

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

หากทำได้ ก็จะสามารถ ลดขยะได้ พัฒนาศักยภาพของตนเอง สร้างจิตสำนึก สามารถนำขยะมาสร้างมูลค่าได้ สิ่งแวดล้อมดี สร้างเมืองให้น่าอยู่

หากทำไม่ได้ จะทำให้ ขยะล้นเมือง ปนเปื้อนสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำ และอาหาร มีค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมากขึ้น

ข้อเสนอแนะทางท่านอื่น

ตัวอย่างการจัดการขยะที่ดี มีที่ โรงเรียนสา ตำบลเจดีย์ชัย บ้านวังฆ้อง บ้านดงไพรวัลย์ และเทศบาลเมืองน่าน แนะนำให้ไปศึกษาการจัดการขยะของชุมชนหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จว่าเขาทำอย่างไรจึงประสบความสำเร็จได้

กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

๒๕๔๙ น้ำท่วม กองทุนขวัญข้าว ต้นแบบการช่วยเหลือน้ำท่วม โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศและป่าชุมชน

๒๕๕๐-๒๕๕๒ การขุดลอกลำน้ำน่านทำให้ระบบนิเวศในแม่น้ำหายไป สูญเสียวังปลา การจัดตั้งสภาองค์กรประชาชน โครงการปิดทองหลังพระ

๒๕๕๓ น้ำท่วมอำเภอนาน้อย ฉโนดชุมชน การสำรวจของเขตที่ดินโดยใช้เครื่องมือและโปรแกรมเข้ามาช่วย เกิดศูนย์เครือข่ายกลุ่มเครือข่ายต่างๆ

๒๕๕๔ น้ำท่วมในจังหวัดน่าน

๒๕๕๗ การทำพนักกันน้ำน่าน โครงการสวมหมวกให้ภูเขาสวมรองเท้าให้เชิงดอย ข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โครงการขยายผลปิดทองหลังพระ น่านโมเดล เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง

๒๕๕๘ มีการซ่อมแซมแหล่งน้ำทางการเกษตร หนึ่งตำบลหนึ่งกลุ่มน้ำ

๒๕๖๐ การสร้างฝายมีชีวิต มีการต่อยอดเรื่องข้อบัญญัติ การปลูกพืชเศรษฐกิจ

การขับเคลื่อนป่า ดิน น้ำ ใน ๑๐ ปีที่ผ่านมา

ป่าไม้

กติกาป่าชุมชน แต่ละพื้นที่มีกิจกรรมปลูกป่า แนวกันไฟ เดินสำรวจ บวชป่า เครือข่ายป่าชุมชนทั้งที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียน เกิดชุดความรู้เรื่องสมุนไพร อาหารป่า ภูมิปัญญาการจัดการป่า ได้ข้อมูลป่าชุมชนที่เป็นปัจจุบัน เกิดเครือข่ายป่าเศรษฐกิจ

ผลกระทบด้านบวก คื่นฝืนที่กินทำกินให้กับป่า เกิดกลไกในการจัดการภายในชุมชน

น้ำ

มีธรรมนูญการใช้ฝาย มีความรู้ครูฝายมีชีวิต ฝาย๒๒ฝาย๘อำเภอ การจัดการลุ่มน้ำอาชีพความมั่นคงทางอาชีพ ข้อมูลการจัดการน้ำ มีกองทุนช่วยเหลือน้ำท่วมลงมาเยอะ มีโครงการหลากหลายโครงการปิดทองขยายผล ๘อำเภอ๔๗หมู่บ้าน

ผลกระทบด้านบวก เครือข่ายอนุรักษ์วังปลา ระบบนิเวศทางน้ำเยอะขึ้น เกิดจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ พลังชุมชนและภาคี เกิดงานวิจัยชาวบ้านที่มีการเอาวิทยาศาสตร์มารวมกับภูมิปัญญา มีครูฝายมีชีวิต ฝายมีชีวิตช่วยให้มีน้ำได้ดินมากขึ้นเกิดแหล่งอนุรักษ์พืชไม้พันธุ์ปลา

ผลกระทบด้านลบ แหล่งน้ำปนเปื้อนสารพิษสารเคมี ผลกระทบจากโครงการขุดลอกทำให้สูญเสียวังปลา

ดิน ที่ดิน

เกิดเครือข่ายน่านจัดการตนเอง ประเด็นที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ เกิดกลุ่มคนทำงานด้านข้อบัญญัติ ข้อบัญญัติ๒๓ตำบล ข้อมูลรายแปลงย่อยแปลงใหญ่(กระดัง) เกิดหมู่บ้านนาร่องคพช. ปิดทอง เครือข่ายภาคประชาชน เกิดงานวิจัยน่านsustain

ผลกระทบด้านบวก เกิดเกษตรขั้นบันได กระแสเกษตรอินทรีย์ ชาวบ้านเกิดการปรับตัวในการใช้ที่ดิน วิธีการผลิต เกิดงานวิจัยชาวบ้าน

ผลกระทบด้านลบ การประกาศเขตอุทยานทับพื้นที่ทำกินชาวบ้าน นโยบายทวงคืนผืนป่าทำให้เกิดการตัดต้นยางพาราและการจับกุมชาวบ้าน

กลไกที่เกิดขึ้น

มีทั้งกลไกในจังหวัดคือ หน่วยงานภาครัฐตามโครงการตามนโยบาย เครือข่ายทสม. มูลนิธิอีกเมืองน่าน ในด้านกระบวนการและวิชาการ ประชาสังคมในด้านที่มณฑลจังหวัดและ ศปจ. ขบวนการประชาชนที่เป็นในภาค ประชาชนและภาคปฏิบัติ เครือข่ายป่าชุมชน ส่วนกลไกหนุนจากภายนอกนั้นประกอบด้วย ขบวนการประชาชาติ วิชาการ องค์กรอิสระ องค์กรกึ่งอิสระ รัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มคนที่ไม่เป็นทางการ

อุปสรรคและข้อจำกัด

กฎหมาย/พระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ไม่เอื้อและไม่เหมาะสมกับพื้นที่ วิธีคิดของผู้กำหนดนโยบาย การรับนโยบายและการถ่ายทอดสู่การปฏิบัติหน่วยงานไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจน ขาดแคลนคนกลไกกลางในการ เชื่อมโยงเครือข่ายอาสา มีคนหัวหมองี่ประเด็นไม่ยอมรับความคิด วิธีชีวิตของคนเปลี่ยนไป

ข้อเสนอแนะจากท่านอื่น

- ปัญหาของชุมชนสถานที่เกิดคดีป่าเฉลิมพระเกียรติ ในแปลงป่าเดิมมีสองแปลง คือแปลงปลูกป่าและแปลงป่าเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งแปลงปลูกป่าเป็นที่ทำกินของเก่าของชาวบ้าน แต่เมื่อก่อนผู้นำหมู่บ้านถูกหลอก ให้นำพื้นที่ปลูกป่าไปทำงานต่างๆแล้วเกิดการทุจริต ตอนแรกชาวบ้านไม่ได้ไปแต่ต้องแต่เมื่อมีนายทุนค้าไม้ ร่วมกับเจ้าหน้าที่บางคนตัดไม้ไปขาย ชาวบ้านเห็นว่าไม่มีการจับกุม จึงเกิดการรุดตัดตามมีการนำพืช ข้าวโพด ต่างๆเข้าไปปลูกแทน ส่วนที่เหลือที่ไม่ได้ปลูกป่าคือป่าเฉลิมพระเกียรติ ชาวบ้านไม่มีความรู้ความเข้าใจ เข้าใจ ผิดคิดว่าป่านั้นสามารถทำกินได้จึงเข้าไปทำกิน ทำให้เกิดคดีความเกิดขึ้น สุดท้ายแล้วปัจจุบันชาวบ้านไม่มีที่ทำกินและกลายเป็นปัญหาถูกดำเนินคดี ป่าเฉลิมพระเกียรติไม่ได้มีการตัดไม้แต่มีการเข้าไปปลูกแทรกในป่าทึบ โตรมให้อุดมสมบูรณ์ขึ้นแต่ในระยะหลังมีการทำลายแต่ก็ไม่มีการห้ามปราม สุดท้ายป่าเฉลิมพระเกียรติจึง หายไปและถูกยึดคืน

- การไฟฟ้าบอกว่าป่าที่เขาปลูกไปมีประมาณ ๙๐% ที่ยังเหลืออยู่ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้เข้ามาอยู่รวม ด้วยหลายปีแล้ว

- มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงขณะนี้ทางมูลนิธิได้รับงบประมาณในการปลูกป่ามาก ประมาณ๑๕๐๐๐๐ไร่ เป็นป่าอยู่แล้วไปปลูกเสริม ประมาณ๑๐๐๐๐๐ไร่ไปปลูกใหม่ เขาได้มีการเพาะเลี้ยงกล้าไม้และนำไปปลูกใน โครงการปิดทอง เป็นการพัฒนาชีวิตของชาวบ้านก่อนจะไปในเรื่องของการปลูกป่า

- โครงการปิดทองเป็นแค่คณะทำงานร่วม ไม่ได้เป็นคณะทำงานที่ทำทั้งหมด

- เรื่องข้อบัญญัติที่ผ่านมาทางเรามีความลังเล แต่ถ้าสามารถขับเคลื่อนได้ตอนนี้จะมีโอกาสก้าวหน้า ขึ้นไปรอไว้มันอาจจะยาก

- คทช. มีความลังเลใจมันเป็นเรื่องที่ดีสำหรับจังหวัดน่าน เพื่อจะได้ช่วยกันผลักดัน

- ป่าชุมชนและธนาคารต้นไม้ มีกองทุนมากแต่เราอาจเข้าไม่ถึงระบบของเขา

- ราชการไปปิดทางเดินน้ำไว้มาก

- การจัดการเรื่องน้ำท่วม เมืองน่านมีชุมชนบ้านภูมินทร์ตารีได้นำร่องระดับประเทศ ซึ่งระบบของเขา ค่อนข้างดี ถ้าอยากศึกษาไม่ต้องไปไกลเพราะน่านยังมีสิ่งๆอีกมากมาย

- มีทางการมาบอกว่าหมู่บ้านที่มีป่าชุมชนให้ขึ้นทะเบียนเป็นป่าชุมชนแล้ว จะมีอายุอยู่ได้แค่สองปี หลังจากนั้นต้องต่อ ถ้าไม่ต่อจะกลายเป็นของรัฐ แต่ความคิดเห็นชาวในพื้นที่บอกว่าหากเราไปจดทะเบียน รัฐ เขานำงบประมาณมาช่วย ป่าของเราก็จะกลายเป็นป่าของรัฐไป ต่อไปก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายซึ่ง ตัวเราเองไม่มีได้มีส่วนร่วมไปร่างกับเขา สุดท้ายถ้ากลายเป็นของรัฐแล้วเกิดสัมปทานป่าตรงนั้น ชาวบ้านในพื้นที่ก็จะมาเศร้าเสียใจทีหลัง ดังนั้นป่าชุมชนต้องเป็นของที่เรารักษาดูแลกันเอง

- กฎหมายน้ำที่กำลังจะออก จะมีการจัดเก็บซึ่งมีการเสนอให้แบ่งออกเป็น ๔ มาตรการ ๑.อุตสาหกรรมในครัวเรือน ไม่ควรมีการจัดเก็บ เพราะคนยากจนจะเดือดร้อน ๒.อุตสาหกรรมขนาดเล็ก มีการเก็บแต่มีการผ่อนผัน ๓.อุตสาหกรรมขนาดกลาง ๔.อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการจัดเก็บตามขนาดของอุตสาหกรรมตามกฎหมาย

กลุ่มสังคม สุขภาพ การศึกษา เด็กและผู้สูงอายุ

ด้านสังคม สังคมควรเข้มแข็ง ในการพัฒนาที่ผ่านมาเหมือนจะเข้มแข็ง แต่มีความล้าหลังฝังอยู่ในความเข้มแข็งนั้น สังคมจะดีถ้าคนดี สุขภาพดี สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ดี

ด้านสุขภาพ มีแผนการขับเคลื่อนที่แปลกใหม่ มีธรรมนูญสุขภาพตำบลซึ่งเป็นการขยับมาจากมาตรการสุขภาพตำบล มีการยกระดับของการจัดการบริการสุขภาพจากสถานีอนามัยเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการถ่ายโอนในเรื่องสุขภาพอย่างชัดเจน การจัดการบริการให้ อปท. นำร่องและเสียงตอบรับกลับมาคือดีมาก มีกระบวนการจัดการเรื่องระบบสุขภาพอำเภอ มีการหนุนเสริมจัดการสุขภาพด้วยกองทุนและหลักประกันสุขภาพ มีการจุดประเด็นสุขภาพ และมีการทำเพื่อสุขภาพมากขึ้น เช่น อาหารปลอดภัย ชมรมจักรยาน เป็นต้น ซึ่งมีความเข้มแข็งและชัดเจนมากขึ้น มีกระแสแพทย์ทางเลือกเกิดขึ้น

ด้านกลุ่มวัย มีการขับเคลื่อน มีการจัดตั้งชมรม รวมกลุ่มกันมากขึ้น สถานการณ์กลุ่มวัยต่าง ๆ จึงเพิ่มมากขึ้น

ผู้สูงอายุ มีจำนวนมากขึ้น มีปัญหาการเจ็บป่วยเรื้อรัง ภาวะซึมเศร้าซึ่งเกิดในทุกกลุ่ม เกิดอัตราการฆ่าตัวตายสูง เนื่องจากปัญหาการถูกทอดทิ้ง ขาดคนดูแล ยากจน ติดบ้านติดเตียง สภาพที่อยู่อาศัยไม่มั่นคงเหมาะสม

เด็กและเยาวชน ทางด้านการศึกษาเน้นรัฐมุ่งหวังแต่ปฏิรูปการศึกษาแต่ไม่ปฏิรูปสังคม การศึกษาในระบบมีการแยกชั้นผลักดันให้เกิดการศึกษานอกระบบมากขึ้นคือการเรียนพิเศษ ปัญหาของเยาวชนในเรื่องของยาเสพติด จากผู้เสพยาเป็นผู้ขาย การท้องโดยไม่พร้อม ปัญหาการติดเพื่อนติดเกมส์ สื่อและการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม การนำเสนอของสื่อที่ไม่เป็นแบบอย่างในด้านที่ดีแก่เยาวชน

ด้านการศึกษา

สถานการณ์ในระบบการศึกษาที่ดีคือ ไม่ตอบสนองสังคมนาน ไม่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมนาน ชุมชนไม่มีส่วนร่วมร่างหลักสูตร ไม่มีหลักสูตรท้องถิ่น เน้นตำรามากกว่าปฏิบัติ การศึกษาแข่งขัน มีการสอบแข่งขันเข้าสถานศึกษา มีการจัดอันดับต่าง ๆ สถานศึกษาหลายแห่งถูกยุบตัวลงไป การศึกษาชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีตำราครุภูมิปัญญาแต่ยังขาดการเรียนรู้และยอมรับ ขาดกระบวนการศึกษาครบวงจรบางขั้นตอนการผลิต

ข้อเสนอแนะจากทางกลุ่ม ควรมีการใช้ภูมิปัญญาเป็นฐานและนำเทคโนโลยีเข้ามาประสาน ควรมีการสืบทอดวิชาการครองเรือน การประกอบอาชีพและการแพทย์พื้นบ้าน ควรมีการจัดการศึกษาในชุมชนโดยครบวงจร

ปัจจัยที่ทำให้เกิดเหตุการณ์

เนื่องจากนโยบายรัฐ กฎหมาย พรบ.คนพิการผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน งบประมาณกองทุนต่างๆเข้ามามากขึ้น ความต้องการของผู้สูงอายุ มีการจัดตั้งกลุ่มชมรมขึ้นมา ชุมชนให้ความสำคัญ และเกิดภาคีเครือข่าย แต่การขับเคลื่อนที่ยังไม่ค่อยมีความชัดเจน ทั้งตัวของคนที่เป็แกนนำและนโยบาย ความหลากหลายของการประสานความร่วมมือในการทำงาน มีการรวมกลุ่มแต่ไม่แข็งแรงไม่เข้มแข็ง มีความร่วมมือที่มีความหลากหลายมากขึ้นในเรื่องสุขภาพ แต่มักจะมีประเด็นที่ฉุดกันเอง งบประมาณที่เข้ามามากมายแต่สุดท้ายการทำงาน

ต้องกลับมาเริ่มที่ศูนย์ใหม่ทุกครั้ง เนื่องจากสุขภาพของคนทำงานเริ่มร่อยหรอ การศึกษาไม่มีการสร้างคนไม่มีการพัฒนาคนในพื้นที่ มีการมองและจัดการเพียงแต่เด็กแต่ไม่จัดการสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้างตัวเด็ก

กลไกขับเคลื่อน

อาสาสมัครดูแลผู้พิการและผู้สูงอายุ, กองทุนพัฒนาส่งเสริมผู้พิการและผู้สูงอายุ, ชมรมคนพิการ, อารยะสถาปัตย์, ศูนย์บริการคนพิการ, ชมรมผู้สูงอายุ, สาขาสภาผู้สูงอายุ, โรงเรียนผู้สูงอายุ, ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพ คลังปัญญา, สภาเด็กและเยาวชน

ข้อเสนอแนะจากท่านอื่น

- รัฐมุ่งแต่ปฏิรูปการศึกษาแต่ไม่มุ่งปฏิรูปสังคม ปัญหาในปัจจุบันคือปัญหาของกระแสการอพยพไหลเวียนนักเรียนเข้าสู่ในเมืองโดยผู้ปกครองขาดความเข้าใจในเรื่องของการจัดการศึกษา ที่จริงแล้วเด็กมีความเก่งไม่เหมือนกัน โรงเรียน อบจ.เชียงรายเป็นโรงเรียนที่มีระบบดี โรงเรียนจะมีทั้งหมด ๑๒ โปรแกรมตามศักยภาพของเด็ก เช่น ด้านภาษา ด้านครู ด้านนักกีฬา คิดว่าเป็นโรงเรียนที่น่าสนใจหลายๆโรงเรียนน่าจะไปศึกษา อยากให้มีการปฏิรูปสังคมให้เกิดความเข้าใจในการจัดการศึกษา ศักยภาพของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน

- มูลนิธิรักเด็กแม่ฮ่องสอน เป็นการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีการจัดระบบในแต่ละชั้นแต่ละวิชาในระดับประถมให้มีความสอดคล้องกับแต่ละชาติพันธุ์อย่างไร ซึ่งในแต่ละชั้นเรียนของแม่ฮ่องสอนเรามีหลากหลายชาติพันธุ์

เรื่องของข้อมูล

แต่ละกลุ่มมีข้อมูลอยู่แต่ยังไม่ชัดเจน ดังนั้นจึงคิดว่าควรทำอย่างไรให้เรามีข้อมูลอย่างชัดเจน อยากให้มีการช่วยกันรวบรวมข้อมูลให้ชัดเจนสามารถนำมาใช้เรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ มุ่งไปในทิศทางที่แน่นอนและมั่นคง ช่วยกันผลักดันให้เกิด Social mapping เพราะอย่างน้อยที่สุดเราจะได้ในกลุ่มพวกเราเอง ได้มีการติดต่อเชื่อมโยงข้อมูลกัน ถ้าเราสามารถอัปโหลดข้อมูลเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตมันจะสามารถเปิดกว้างได้มากขึ้น ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ณ ตอนนี้ข้อมูลชุดความรู้ยังอยู่กระจัดกระจาย มันยังไม่ใช่อะไรที่กลางที่สามารถนำมาแลกเปลี่ยนกันได้ ณ วินาทีนี้กำลังมีการรวบรวมข้อมูลทั้งหลายและพยายามจะจัดระบบ และสุดท้ายจะมีการย่อยให้สามารถนำมาใช้ได้ต่อไป

สำหรับหัวข้อในการประชุมครั้งต่อไปนั้นจะถูกพิจารณาโดยคณะทำงาน ซึ่งการประชุมครั้งต่อไปจะมีขึ้นในวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ ทุกๆสองเดือนจะมีการจัดเวทีขึ้นเรื่อยๆ และในระหว่างทุกเดือนนั้นก็จะมีการประชุมย่อย ซึ่งในการประชุมย่อยนั้นจะมีการประชุมในเรื่องที่เร่งด่วนด้วยเช่นกัน

นางสาวนิตชนัน วงศ์น้อย

ผู้บันทึกการประชุม

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๐

สรุปการอบรมเชิงปฏิบัติการ
นักสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน
(น่านพอรั่ม)

โดย มูลนิธิฮักเมืองน่าน ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ทีมวิทยากรจาก สำนักเครือข่ายสื่อพลเมือง สถาบันโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

ระหว่างวันที่ 14 - 16 กรกฎาคม พ.ศ.2560
ณ วัดอรุณญาวาส อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ และงานวิชาการ
ต่อประเด็นสาธารณะตามภูมิสังคมน่าน
2. เพื่อพัฒนานักสื่อสารรุ่นใหม่ในการเผยแพร่ความรู้และประเด็นการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น
น่าน และสร้างเครือข่ายนักสื่อสารกับเครือข่ายงานพัฒนาต่างๆ

กลุ่มเป้าหมาย

เครือข่ายสื่อพลเมืองในจังหวัดน่าน จำนวน 30 คน

วันศุกร์ที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ.2560

กล่าวเปิดโดย นายณัฏ ใบบา หัวหน้าโครงการวิจัย

ที่มาของน่านพอรั่มก็สืบเนื่องมาจากจังหวัดน่าน เป็นจังหวัดที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย
ของดินแดนแห่งล้านนาตะวันออก และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเมืองน่านอย่างมากมาย เป็นเมือง
ต้นน้ำ แม่น้ำเจ็ดสิบเปอร์เซ็นต์ของแม่น้ำเจ้าพระยามาจากแม่น้ำน่าน มีต้นทุนทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น
ดอยภูแว พญาเสือโคร่ง ชมพูภูคา ฯลฯ มีหลากหลายชาติพันธุ์ หนึ่งในห้าของประชากรในจังหวัดน่านเป็น
กลุ่มชาติพันธุ์ มีรากฐานของกลุ่มองค์กรที่มีความเข้มแข็งหลากหลาย แต่ในขณะนี้จังหวัดน่านกำลังเผชิญกับ
ภาวะคุกคาม ไม่ว่าจะเป็น หมอกควัน, ป่าถูกทำลาย สารเคมีเกษตร อุบัติเหตุ จราจร การท่องเที่ยว
เปิดชายแดน

น่านคิดมุ่งหวังอะไรอยู่??? (น่านหนึ่งเดียว, เมืองแห่งธรรมชาติ, ชุมชนน่าอยู่, คนเป็นศูนย์กลาง,
เด็กเก่ง ดี มีสุข, รู้เท่าทัน, สังคมแห่งการเรียนรู้, สื่อสร้างสรรค์, ประชาธิปไตย, ธุรกิจเพื่อสังคม, น่าน 4.0,
เมืองแห่งความสุข, คนน่านจัดการตนเอง ฯลฯ)

น่านนะสิ !!!

- นโยบาย/ทิศทาง
- โครงการพัฒนา
- กลุ่มองค์กรทางสังคม
- CSR องค์กรที่รับผิดชอบต่อสังคม
- งานวิจัยพัฒนาสกว. แหล่งทุนอื่น
- สถาบันวิชาการ
- อื่นๆ

23 หลักการทรงงานของรัชการที่ 9 ที่สำคัญก็คือ ระเบิดจากข้างใน แก้ปัญหาจากจุดเล็ก
ที่มา + การพัฒนา + มีพลวัต + องค์ความรู้ + ประสบการณ์ = วัตถุประสงค์ของน่านพอรัม
จุดเริ่มต้นของมูลนิธิฮักเมืองน่านมาจากกิจกรรมการบวชป่าบ้านกุ่มม่วง ปีพ.ศ.2533 ต่อด้วย
การสืบชะตาแม่น้ำ ปีพ.ศ.2536 และได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2541

เครือข่ายชาวบ้าน ฮักแผ่นดินถิ่นเกิด มีเครือข่ายเยาวชนฮักเมืองน่านอย่างจริงจัง ในปีพ.ศ.2539
ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน ก่อตั้ง พ.ศ.2539

วิสัยทัศน์น่านต่อประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม และสิ่งแวดล้อมเริ่มตั้งแต่
ปี พ.ศ.2539 และมีเครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง

ปรากฏการณ์ น่านนะสิ! (เขาหัวโล้น, น้ำท่วมใหญ่, แม่น้ำพิษ, รัศมีป่านาน, ปิดทองหลังพระ,
ถนนคนเดิน, แข่งเรือลอดเหล้า, สารเคมีตกค้าง, โจ้บอย, ปลุกเลย, Information is power,
ข่าวดีเสียงดังค์, ข่าวไม่ยอดดัง ดังฟรี, เครือข่าย, การสื่อสารกับการแพร่ระบาด ฯลฯ)

จุดแห่งการพลิกผัน ยกตัวอย่างเรื่องของ “ผีเสื้อกระพือปีก” กล่าวคือ เรื่องราวเล็กๆ ที่เยาวชนทำ
คือ ทำเรื่องเล็กๆ แต่ทำต่อเนื่อง จะทำให้เกิดพลัง โลกอนาคตอยู่ในมือคนหนุ่มสาว Thailand 4.0
เล่าเรื่องเปลี่ยนโลก คำหนึ่งคำมีความหมายอีกหลายคำ คลิปหนึ่งอันสามารถสร้างคุณค่าและความหมายได้
อย่างหลากหลาย อยากให้มีการเล่าเรื่องผ่านเฟซบุค เพราะเมื่อสื่อเปลี่ยน โลกก็เปลี่ยนตาม

การแนะนำผู้เข้าร่วมการอบรม โดยพี่มู

ผู้เข้าร่วมการอบรมในครั้งนี้ ได้แก่

- สามอาชีพ จำนวน 2 คน
- ละอ่อนเวียง จำนวน 10 คน
- โรงเรียนศรีน่าน จำนวน 5 คน
- เมืองสวดฟิล์ม โรงเรียนบ้านหลวง จำนวน 5 คน
- อาสาสมัครมูลนิธิฮักเมืองน่าน จำนวน 4 คน
- นักศึกษาฝึกงานมูลนิธิฮักเมืองน่าน จำนวน 4 คน

รวม 30 คน

คณะกรรมการมูลนิธิอีกเมืองน่าน 7 คน

ทีมวิทยากรจาก สำนักเครือข่ายสื่อพลเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จำนวน 3 คน

ความคาดหวัง ความกังวลต่อการอบรม โดยพี่มู

ความคาดหวัง

1. ตัดต่อเป็น
2. ได้เพื่อนใหม่
3. เขียนเล่าเรื่องได้
4. ทำแบนเนอร์เป็น
5. รู้เทคนิคการถ่ายภาพ
6. ได้เป็นนักข่าวพลเมือง/นักสื่อสาร
7. ผลงานได้ออกอากาศทางไทยพีบีเอส

ความกังวล

1. กลัวโดนจับแยก
2. แบนเนอร์ คืออะไร
3. กลัวฝนตก ขณะลงพื้นที่
4. ไม่มีกล้อง DHLR มีแต่มือถือ
5. ไม่มีโปรแกรมตัดต่อ ต้องทำยังไง
6. ทำไมต้องโหลด App Snapseed
7. กลัวทำไม่ได้ เพราะไม่มีประสบการณ์มาก่อน

ข้อตกลงของการอยู่ร่วมกันในค่าย โดยพี่วิก

1. ตั้งใจเรียนรู้
2. ช่วยเหลือกัน
3. เป็นมิตรต่อกัน
4. มีความสามัคคี
5. มีวินัยในตนเอง = ตรงต่อเวลา

สื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน โดยพี่เอ็ม

คนทำสื่อมีทั้งคนที่เคยและไม่เคย เป้าหมายสามวันกับห้าขั้นตอน ตามแบบฉบับของการสื่อสารแบบนักข่าวพลเมือง มีดังนี้

1. ค้นหาความหมายของนักข่าวพลเมือง
2. ค้นหาประเด็นทำข้อมูล
3. การพัฒนาเรื่อง
4. ทำโครงเรื่อง
5. การติดต่อ

ค้นหาความหมายของนักข่าวพลเมือง

นักข่าวพลเมือง คือ อะไร ให้เวลาคิด คนละ 1 นาที แล้วแชร์ไอเดียให้เพื่อนฟัง 5 นาที

รวมความหมายนักข่าวพลเมืองคืออะไร แล้ววาดเป็นภาพ ห้ามมีตัวหนังสือ โดยแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรม
จำนวน 30 คน ออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วออกมานำเสนอ

สรุป

นักข่าวพลเมืองคืออะไร? = คนในชุมชน เด็ก ผู้ใหญ่ ใครก็ได้

ทำอะไร? = สื่อสารเรื่องราวในชุมชน พื้นที่ ภาษา อะไรก็ได้

ทำอย่างไร? = นำเสนอเรื่องราวจากพื้นที่ โดยใช้สื่อ

เพื่อ? = บอกเล่าเรื่องราวดีๆ ปัญหา เพื่อนำไปสู่....

การสื่อสารแต่ละครั้งมีเป้าหมาย แต่เป้าหมายเพื่อ?

(การสร้างภาพนักข่าวพลเมืองผ่านการวาดภาพ)

ค้นหาประเด็นทำข้อมูล

เพราะพลังการสื่อสารอยู่ในมือคุณ เรามีโทรศัพท์มือถือ มันทำอะไรได้บ้าง นอกจาก ถ่ายรูป

ถ่ายวิดีโอ ทำแบนเนอร์ อัดเสียง ตัดต่อ อัปเดตโซเชียล

(คำตอบของผู้เข้าร่วมอบรม คือ แต่งรูป, เล่นเฟส, โทรเข้า โทรออก, โอนเงิน, เล่นเกม, แปลภาษา, แชท, ชอบ, คิดเลข, บันทึกเสียง, เตือนจำ, นาฬิกาปลุก) ทำได้เยอะแยะแล้วไง??? หัวใจสำคัญคือ เรื่อง ประเด็น
ว่าเราจะบอกอะไร เล่าอะไรกับสังคม

เคล็ดลับ การจับประเด็น โดยพี่มู

การทำแบนเนอร์ ด้วย app snapseed ภาพที่มีเรื่องราวน่าสนใจ เรื่องราวไม่เกินห้าบรรทัด
หาคำหรือวลีสั้นๆ

การจับประเด็นจากคนในพื้นที่โดย นางสาวพยอม วุฒิสวัสดิ์ เลขามูลนิธิฮักเมืองน่าน

จังหวัดน่านมีทั้งหมด 15 อำเภอ และวัดซึ่งเป็นสถานที่ในการอบรมของเราในครั้งนี้คือ
วัดอรุณญาวาส ตั้งอยู่เลขที่ 96 ซอย 1 ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน วัดแห่งนี้มี
พระครูพิทักษ์นันทคุณ เป็นเจ้าอาวาส

คำว่า อรัญ แปลว่า ต้นไม้ วัดนี้จึงมีความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอด 34 ปีวัดนี้ไม่เคยรับเงินจากสำนักพุทธศาสนา วัดนี้เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ ทุกกลุ่ม ทุกอาชีพ วัดแห่งนี้ยังเป็นที่ตั้งของสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ 102 สถานที่สำคัญในวัดแห่งนี้ได้แก่ พิพิธภัณฑพระพุทธรูปไม้, มอม (สัตว์ในวรรณคดี), ลานโพธิ์ ลานธรรม เป็นต้น นอกจากนี้วัดยังเป็นสถานที่สำหรับทำกิจกรรมทางสังคม เช่น งานศพ ปฏิบัติธรรม ห้องประชุมสำหรับทุกๆ ไป, การบริการภายในวัดอรัญญาวาส, โรงศพ, การประกอบอาหาร ฯลฯ

โจทย์ เป็นอย่างนี้ที่เมืองน่าน

ค้นหาเรื่องที่นำเสนอ มีแง่มุม สะท้อนสังคม สะท้อนความคิด คุยกับคนในพื้นที่อย่างน้อย 1 คน มาคนละ 1 เรื่อง ถ่ายภาพที่คิดว่าจะสะท้อนประเด็น/เรื่องนั้น 1 ภาพ ทำเบนเนอร์โพสต์เฟซบุ๊คส่วนตัว พร้อมข้อความ 5 บรรทัด แฮชแท็กกลุ่ม น่านฟอรั่ม เพื่อส่งงานภายในเวลา 15.00 น.
อย่าลืมติด #เป็นอย่างนี้ที่เมืองน่าน #น่านฟอรั่ม (13.00-15.30 น. = ลงพื้นที่ทำเบนเนอร์)

สรุปประเด็นที่ได้จากการลงพื้นที่

จากการสอบถามคนในชุมชน

การพัฒนาเรื่อง

พัฒนา/ออกแบบการเล่าเรื่อง

- ประเด็นน่าสนใจ
- ชัดเจนว่า จะเสนออะไร กับใคร ข้อมูลเป็นอย่างไร

พัฒนาเรื่องเพื่อทำวิดีโอ 3 นาที

- คุย เล่าให้เพื่อนในกลุ่มฟัง ได้อะไรมา เจออะไร
- เลือกมา 1 เรื่อง เพื่อจะเอามาพัฒนาต่อ

ทำโครงเรื่อง

- ประเด็น/เรื่องอะไร
- ทำไมต้องเสนอเรื่องนี้
- ข้อมูลเป็นอย่างไร
- ต้องคุยกับใครบ้าง จะถามอะไร
- จะเล่าเรื่องอย่างไร
- ข้อมูลอื่นๆ ที่จะต้องหา
- ภาพที่จะต้องมี

การนำเสนอ

กลุ่มที่ 1 สามอาชีพ คือ ไม้ดำ ลักษณะเฉพาะของไม้ที่นำมาใช้

กลุ่มที่ 2 อาสาสมัครมูลนิธิอีกเมืองน่าน คือ ศาสตราจารย์ อยากนำเสนอในมุมไหน คนดูจะได้อะไร
จากเรื่องนี้

กลุ่มที่ 3 เมืองสวดฟิล์ม คือ Old Teen ขบเผาะ ฉายภาพพลังคนผู้สูงอายุที่มาร่วมกลุ่มกันทำ
กิจกรรม

กลุ่มที่ 4 ละอ่อนเวียง คือ ไก่ชนข้างวัด ถ่ายทอด เล่าเรื่องราวจากอุ้งสูลาน

กลุ่มที่ 5 โรงเรียนศรีน่าน คือ พระไม้ สัมภาษณ์ช่างที่ทำพระไม้ หาเอกลักษณ์ของช่างแต่ละคน

กลุ่มที่ 6 นักศึกษาฝึกงานมูลนิธิอีกเมืองน่าน คือ กลองบูชา เรียนรู้การตีความบูชา

หัวใจสำคัญของการนำเสนอคือ ข้อเท็จจริง

ข้อเสนอแนะจากพี่เอ็ม พี่เก่ง สำหรับทุกกลุ่มที่เห็นตรงกันคือ อยากให้เชื่อมโยงประเด็นที่เราจะ
นำเสนอกับน่าน

การถ่ายภาพเบื้องต้น โดยพี่มู

1. รู้จักอุปกรณ์
2. ข้อจำกัดของอุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายทำ

โทรศัพท์มือถือ

1. พื้นที่ความจำในโทรศัพท์ เคลียร์พื้นที่ความจำให้เหลือพื้นที่ความจำมากที่สุด
2. ปรับขนาดภาพในโทรศัพท์ ให้ปรับขนาดภาพให้ขนาดใหญ่ที่สุด
3. ข้อจำกัดด้านการบันทึกเสียง เสียงรบกวน เวลาสัมภาษณ์ควรเอาโทรศัพท์ไปใกล้ผู้ที่

ถูกสัมภาษณ์ให้ได้มากที่สุด

4. อย่าลืมชาร์จแบตเตอรี่/Power Bank
5. อย่าลืมแตะโฟกัส เพื่อให้ได้ภาพที่ชัดที่สุด
6. ปุ่มโฮมจะต้องอยู่ขวามือตลอด เวลาเราลากไฟล์ภาพ ไฟล์ภาพจะได้ไม่กลับหัว

กล้อง DSLR กล้องดิจิทัล

1. ปรับขนาดภาพ 1920x1080
2. มุมกล้อง/การเคลื่อนไหวกล้อง
3. การแพนกล้อง แพนซ้าย แพนขวา คือ การจัดกล้องแล้วเลื่อนไปทางซ้ายหรือทางขวา

ในการแพนภาพต้องนับ 1-5 ก่อนแล้วค่อยแพน พอจะแพนอีกจุดก็นับ 1-5 อีกครั้ง เพื่อให้มีจุดเริ่มต้นและ
จุดสิ้นสุด

4. การทิลล์ ขึ้น หรือ ลง
5. การซูม ตั้งกล้องนิ่งๆ เก็บภาพชัดๆ ชนะทุกอย่าง สุดท้ายที่อยากให้เราทำคือ อยากให้ตั้งกล้อง

นิ่งๆ ถ่ายเป็นภาพกว้างนิ่งๆ สิบวิ กดถ่าย หลังจากนั้นถ่ายคนๆ หนึ่ง นับสิบวิ แล้วกดถ่าย

6. เทคนิคการถ่ายภาพในขนาดภาพต่างๆ (กว้าง, กลาง, แคบ)

กว้าง คือ ภาพบรรยากาศหรือบริบทนั้นๆ

กลาง คือ ภาพที่แคบลงมานิดหนึ่งให้เห็นรายละเอียดที่ชัดขึ้น ให้เห็นตัววัตถุหรือคนที่เราถ่ายว่ากำลังทำอะไรอยู่

แคบ คือ ภาพครึ่งตัว ใช้สำหรับเวลาสัมภาษณ์แหล่งข่าว การถ่ายภาพให้ระวังอย่าให้หัวขาด

การถ่ายภาพ VDO

1. การถ่ายวิดีโอสัมภาษณ์ ต้องตั้งกล้องให้นิ่ง พุดคุยกับแหล่งข่าวอย่างเป็นมิตร ถามคำถามปลายเปิด และให้ระวังเสียงรบกวน

2. การถ่ายวิดีโอ บรรยากาศ หรือ ภาพ Insert (ไม่สั่น ไม่ส่าย, ไม่สั่น ไม่แพนแบบไม่มีเหตุผล)
การถ่ายภาพวิดีโอสัมภาษณ์แหล่งข่าว ให้ตรวจสอบขนาดภาพให้ดี

3. คาถาถ่ายงานวิดีโอ คือ อย่าสั่น, อย่าส่าย, อย่าสั่น, ระวังเสียง

4. ข้อแนะนำ ควรถ่ายเป็นชุดภาพ คือ กว้าง กลาง แคบ เพื่อความสะดวกในการเลือกใช้งานเมื่อตัดต่อ

วันเสาร์ที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2560

ภาคเช้า ลงพื้นที่ถ่ายทำ คือ ชุมชนรอบวัดอรุณาวาส และชุมชนรอบวัดมหาโพธิ์

ภาคบ่าย การเขียนโครงเรื่อง

การเขียนโครงเรื่อง โดยพี่เอ็ม

#เป็นอย่างไรที่เมื่อนาน เล่าเรื่อง 3 นาที บวกกลับไม่เกิน 30 วินาที

- ออกแบบการเล่าเรื่อง ดูว่าได้อะไรมาบ้าง
- อะไรที่น่าดึงดูดหรือน่าสนใจที่เราได้มา
- เริ่มเรื่องด้วยสิ่งที่น่าสนใจ
- เริ่มเรื่อง เนื้อหา สรุปจบเรื่อง
- การเขียนโครงเรื่อง ให้ลำดับที่ ภาพ เสียง
- การทำบท คือ การตัดต่อบนกระดาษให้แล้วเสร็จ เพื่อเข้าสู่โปรแกรมตัดต่อมันจะได้ง่าย

(พี่เอ็มให้ดูตัวอย่างบทนักข่าวพลเมือง ตอนกึ่งทะเล)

การตัดต่อ

- ตัดต่อตามโครงเรื่อง

- เรียงภาพ แล้วอัดเสียงใส่ให้ตรงกับภาพที่เรียง

วันอาทิตย์ที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ.2560

ปัญหาและอุปสรรคจากการลงพื้นที่ทำข่าว โดยพี่เอ็ม

1. ฝนตก
2. โครงเรื่องที่วางไว้ มีข้อมูลไม่ครบ
3. การขาดการติดต่อประสานงานกับคนที่ดูแล
4. ไม่มีคนให้สัมภาษณ์
5. ภาพไม่พอ คือ หลายกลุ่มถ่ายเป็นภาพนิ่ง แต่ภาพที่เราใช้คือ ภาพวิดีโอที่เราเอามาตัดต่อต้องใช้ความยาวสามนาที่
6. การหาข้อมูล แหล่งข่าวก่อนการลงพื้นที่ก็มีความสำคัญ เราก็หาข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต

เทคนิคของการตัดต่อ ภาพเสียง โดยพี่เอ็ม

App Imovie และ App Kine mater

App Imovie ใช้ง่าย มีในไอโฟน สามารถใช้ทั้งแอนดรอย์และไอโฟน แต่ลายน้ำมันจะติดไปตลอด ตราบใดที่เราไม่ซื้อแอปที่ถูกต้องของเค้า วิธีการใช้แอปทั้งสองหลักการก็จะคล้ายๆ กัน คือ สามารถถ่ายวิดีโอผ่านแอปได้ แต่หากมีวิดีโออยู่แล้ว ก็สามารถดึงข้อมูลไฟล์วิดีโอออกมาได้เลย หากจะตัดต่อก็สามารถเลือกใช้เครื่องมือได้ หากกลับไปในพื้นที่เราสามารถกลับไปใช้ได้เลย เพื่อการต่อยอดผลงานกัน อีกแอปคือ Vivo แต่เบนเนอร์จะเป็นตัวช่วยให้เราเล่าเรื่องผ่านภาพได้ทุกวัน

ดูผลงาน เติบโต และเรียนรู้จากผลงานของแต่ละกลุ่ม

กลุ่มที่ 1 เรื่อง Old Teen โดยเมืองสวดฟิล์ม

ข้อเสนอแนะ

1. เทคนิคการถ่ายวิดีโอ คือ วิดีโอที่ถ่ายมา มือสั่น ภาพเลยกระตุก
2. ควรใช้วิดีโอเยอะกว่านี้ ใช้ภาพนิ่งเยอะเกินไป
3. ภาพไม่เต็มจอ ทำให้เห็นพื้นที่ว่างที่เป็นสีดำเยอะไป
4. ตัวหนังสือที่บรรยายเล็กไป
5. ภาพสั่น และมีเสียงรบกวนขณะอัดวิดีโอ
6. สัดส่วนภาพยังไม่สัมพันธ์กัน ภาพที่ปากคนข่าวภาพจะดูสมบูรณ์ หากโฟกัสรายละเอียดอาหารจะทำให้ภาพดูโดดเด่น

7. เนื้อหายังสื่อได้ไม่ชัด ภาพกับความคมของการสื่อสารควรทำให้ชัดกว่านี้
8. ข้อมูลของแหล่งข่าว ธรรมชาติของแหล่งข่าว ป่าไม่ได้เกร็ง ดูเป็นธรรมชาติดี
9. มีวัตถุดิบเยอะ แต่หากจัดวางใหม่ให้ดีขึ้น งานจะดีขึ้น
10. การใช้ภาพนิ่งที่ไม่เต็มจอ ต้องใช้ให้เป็นชุด คือ ภาพนิ่ง 3-5 ภาพแล้วเป็นวิดีโอ แล้วเป็นภาพนิ่ง เป็นชุดแล้ววิดีโอ ไม่ควรเป็นภาพนิ่ง วิดีโอ ภาพนิ่ง วิดีโอ มันจะทำให้งานดูสะเปะสะปะ
11. ข้อมูลพื้นฐานคือ หมู่บ้านนี้มีผู้สูงอายุเยอะ เราควรออกแบบการเล่าเรื่อง เพื่อให้เรื่องมีความน่าสนใจ มีการเกริ่นนำ เนื้อเรื่อง สรุป
12. ตอนที่ยายเล่าว่า เตรียมอาหารถวายพระ ดูมีความสุข ซึ่งชวนสร้างเสน่ห์ให้กับชิ้นงาน

กลุ่มที่ 2 เรื่อง ศาลปู่ย่า โดยอาสาสมัครมูลนิธิรักษ์เมืองน่าน

ข้อเสนอแนะ

1. ตอนจบ อยู่ๆ ก็จบ ทำให้คนดูรู้สึกงงๆ
2. วิดีโอทำให้เข้าใจ แต่บางตอนไม่ได้ยิน ลำดับภาพ ภาพ แสง สี สวย แต่มีเสียงรบกวน
3. ควรปรับระดับเสียงให้เท่ากันตอนดูจะได้ฟังได้เข้าใจ มีบางตอนที่ภาพสั่น
4. ทีมนี้ยังไม่เจอผู้ที่มีความรู้จริงในพื้นที่ ทำให้ข้อมูลที่ได้ยังไม่ชัด
5. ควรปรับปรุงและพัฒนาเรื่องเสียง เรื่องบทที่ใช้
6. ฝีปูย่า คือ อะไร มีการเปรียบเทียบให้เห็น การเปลี่ยนไปจากคนอดีตกับคนปัจจุบัน วัยรุ่น
7. หัวข้อเรื่องอาจจะคลาดเคลื่อนไป เรื่องนี้น่าจะเป็นเรื่องของความเชื่อ คนรุ่นใหม่อาจจะรู้จักแต่ไม่ผูกพัน ความเข้มข้นอาจไม่มาก เรื่องของความเชื่อมันเป็นชุดความรู้ แต่คนที่ทำยังไม่มีข้อมูลความรู้มากพอ และค่านิยมของศาลพระภูมิเริ่มมีมากขึ้น สื่อความเปลี่ยนแปลงความเชื่อจากฝีปูย่าไปสู่ศาลพระภูมิหรือไม่ อย่างไร เกิดจากการย้ายถิ่นที่อยู่ใหม่ นี่เป็นเพียงข้อสังเกต
8. สื่อวิดีโอตัวนี้ คือ ผู้จัดทำเองก็ยังไม่ออกกว่านี้คือศาลพระภูมิหรือฝีปูย่า เช่น เสาของศาลพระภูมิมีหนึ่งเสา แต่เสาฝีปูย่ามีสี่เสา คนรุ่นใหม่ยังไม่รู้ว่าที่ตั้งอยู่คืออะไร แล้วทำไมต้องไหว้หน้าแดง
9. มุมภาพดี แต่ขาดขาดตั้งกล้อง เรื่องเทคนิคสามารถพัฒนาไปได้ แต่ต้องพัฒนาเรื่อง
10. ควรเอาข้อมูลมาตั้ง แล้วมาจัดเรียงข้อมูลใหม่ แล้วค่อยมานำเสนอ
11. ควรหาข้อมูลสัมภาษณ์เพิ่ม และหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตประกอบ

กลุ่มที่ 3 เรื่อง พระไม้ โดยโรงเรียนศรีน่าน

ข้อเสนอแนะ

1. การถ่ายภาพขณะสัมภาษณ์ใกล้ไป ควรถ่ายให้มีแสดงสมดุล การแพน แพนเร็วไป ดูไม่ทัน
2. การเล่าเรื่องสัมภาษณ์จากผู้รู้จริงทำให้ทราบข้อมูล และเห็นขั้นตอนของการทำ

3. มีเสียงรบกวน เสียงสัมภาษณ์เบา
4. สามารถบอกเล่าเรื่องราวได้ดี บอกที่มาว่าไม่มาจากตัดในชุมชนแล้วไม่รู้เอามาทำอะไร เอามาทำพระ
5. ถ่ายตอนสัมภาษณ์ให้เฉียงกว่านี้จะได้เห็นหน้าคนชัดจนขึ้น อาจต้องขยายความความเชื่อของพระไม้ที่มากับพระพุทธศาสนา ถ้าเราถ่ายในรายละเอียดของพระได้ดีขึ้น
6. เนื้อเรื่องมีความสมบูรณ์ตั้งแต่ประวัติศาสตร์ความเป็นมา หากเพิ่มในส่วนของคติธรรมจะทำให้งานชัดขึ้น
7. การนำดนตรีเข้ามาประกอบใช้ได้ดี โดยเฉพาะดนตรีล้านนาคู่กับบรรยากาศ
8. อยากให้ขยี้สักประโยค สองประโยค ในประเด็นของหลักธรรม คำสอน ตรงสัมภาษณ์เจ้าอาวาสอาจละคำ ไม่ให้ซ้ำกับที่สัมภาษณ์ป่า
9. การตัดภาพเปลี่ยนฉากเร็วไป ควรมีชุดภาพปะเป็นช่วง
10. การใช้ขาตั้งกล้อง จะช่วยให้ภาพดี

กลุ่มที่ 4 เรื่อง กลองปฐา โดยนักศึกษาฝึกงานมูลนิธิฮักเมืองน่าน

ข้อเสนอแนะ

1. รู้ความเป็นมา การเล่าเรื่องไม่น่าเบื่อ ไม่มีเสียงรบกวน
2. การเดินเรื่อง ควรวางเรื่องราวของคนที่เป็นเรียนรู้ให้ดีกว่า คืออะไร มาทำอะไร
3. ควรเติมในส่วนเนื้อหาของเนื้อหา อยากให้มีจังหวะ บอกความแตกต่างของเสียงที่ให้เห็นว่า แตกต่างกัน ภาพเดินไปเดินมาเหมือนนักแสดงในวัด ถ้าภาพสวย เสียงดี จะช่วยดึงดูดความสนใจได้
3. ตอนสัมภาษณ์พระพูดเบาเกินไป
4. น่าจะลงรายละเอียดว่า กลองนี้ตีในวันไหน โอกาสอะไร
5. การวางเรื่อง ควรบอกความต่างของกลองที่วัดมหาโพธิ์ว่าต่างจากที่อื่นอย่างไร
6. ควรวางโจทย์ เดินเรื่องว่ามันจะจบอย่างไร แล้วเราจะทำอย่างไรให้จบภายใน 3 นาที
7. การทำคลิปต้องทำความเข้าใจกับคนดูตั้งแต่ตอนต้น ให้ตัวเราเป็นตัวเราเรื่องราวว่าคลิปนี้คือคลิปอะไร พิจารณาในเรื่องต้องบอก

กลุ่มที่ 5 เรื่อง ไก่ชน โดยละอ่อนเวียง

ข้อเสนอแนะ

1. เสียงไก่ชนเสียงดัง ควรเลี่ยงการสัมภาษณ์ขณะที่อยู่ในบริเวณที่มีไก่ชน เพราะเสียงมันดังมาก
2. เรื่องราวของไก่ชน ควรเอาภาพมาใช้ประกอบจะช่วยให้เรื่องราวของเรื่องน่าสนใจมากขึ้น
3. ทีมนี้มีกล้องเยอะมาก ควรถ่ายภาพเป็นชุดภาพ ควรถ่ายเป็นวิดีโอจะได้ใช้งานได้

4. ควรนำเสนอในมุมของสัตว์เศรษฐกิจ เอาประเด็นที่สัมภาษณ์มาใช้เป็นบทบรรยายแทน เพราะเราไม่จำเป็นต้องเอาเสียงสัมภาษณ์ทั้งหมด เพราะมีข้อจำกัดเรื่องเวลา

กลุ่มที่ 6 เรื่อง ศรัทธา โดยสามอาชีพ

ข้อเสนอแนะ

1. รูปภาพที่ยังไม่ชัด ภาพอาจไม่เยอะ เนื้อหาที่บอกถึงความศรัทธายังไม่มี เช่น คนกราบพระ ไหว้พระ ประเด็นช่วงท้าย ควรมีการพัฒนาเรื่องร่วมกันกับกลุ่มที่สนใจพระไม้ แล้วทำให้แตกต่าง
2. เสียงเบาไป วิธีการสัมภาษณ์ เสียงคนสัมภาษณ์จังหวะที่ดีเราก็จะได้เสียงตอบกลับมาที่ดี
3. ภาพมืด สีของภาพเลยไม่สวยเท่าที่ควรจะเป็น
4. การเล่าเรื่อง ต้องวางชุดคำถามที่เข้าใจได้ หากเราใช้เสียงแทนคำบรรยายจะช่วยให้การนำเสนอชิ้นงานพาให้คนดูเข้าใจได้มากขึ้น

5. ศรัทธาของคนที่อยู่วัด ควรเป็นข้อมูลของคนที่มีส่วนได้เสียกับวัด และคนที่ได้มาจากการบูชา ลองตั้งโจทย์ใหม่ใหม่ว่า คนที่มาที่นั่นต้องมาไหว้พระพุทธรูปไม้ แล้วทำไมถึงต้องมาไหว้ที่พระมหาโพธิ

กลุ่มที่ 7 เรื่อง ภาพขุนต่า โดยพีบีและครูก้อย

ข้อเสนอแนะ

1. เสียงบรรยาย ฟังแล้วงง น่าจะกระชับมากกว่านี้
2. ชุดความรู้ ควรขมวดเนื้อหาวิธีการทำภาพขุนต่า ให้เป็นท่อนๆ ว่าเป็นขั้นตอนไหนจะทำให้ชิ้นงานสมบูรณ์มากขึ้น
3. โทนเสียงคนละโทนกัน ถ้าได้โทนสรุปจบจะทำให้น่าสนใจ ปล่อยเสียงคนที่สัมภาษณ์นิดหน่อย
4. ท่อนจบอาจเติมว่า นี่เป็นวิธีในการเพิ่มมูลค่าของขยะในชุมชน เป็นอีกช่องทางหนึ่งของรายได้เพิ่มความเชื่อมโยง

สรุปการนำเสนอ โดยพีวีก

1. เทคนิคการถ่ายภาพอาจต้องเพิ่มในเรื่องข้างตั่งกล้อง
2. ควรปรับถ่ายภาพนิ่งมาเป็นวิดีโอ
3. ดูเรื่องของแสง มุมกล้องในการสัมภาษณ์ ระวังเสียงรบกวน
4. อยากให้เชื่อมโยงกับบริบทชุมชน สิ่งรอบตัว คนน่าน
5. เรื่องที่ต้องการจะบอกอะไรกับคนดู

ความคาดหวังต่อนักสื่อสารหน้าใหม่ โดยพีเก่ง

ทั้ง 6 กลุ่มนี้จะกลายเป็นทำเนียบของนักสื่อสารน่านฟอรั่ม โดยจะให้แข่งกันทำคลิปในนามกลุ่ม

แข่งกันทำเบนเนอร์รายบุคคล โดยนำเสนอสิ่งที่ผ่านมาของน่านสิบปี หรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับน่านสิบปีในอนาคต โดยทางโครงการน่านฟอรั่มจะมีข้อมูลให้ เพื่อชิงรางวัลเป็นทุนการศึกษาและประกาศนียบัตร เบนเนอร์ทำรายบุคคล แต่คลิปในนามกลุ่ม โจทย์หนึ่งประเด็น โดยใช้ชุดจากฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ใครได้แชร์ ถูกใจ แม่นต์มากที่สุด ก็จะมีทุนการศึกษาให้ ดูผลงานในหนึ่งเดือน

ประเด็นของน่านฟอรั่มมีอยู่ 6 ประเด็น คือ

1. สิ่งแวดล้อม (ดิน, น้ำ, ป่า)	2. สังคม
3. ท่องเที่ยวและวัฒนธรรม	4. การเกษตร
5. เศรษฐกิจคนน่าน (คนรุ่นใหม่)	6. ชยะ

สรุป โดยพีณัต

การสร้างสรรค์สื่อกับการสร้างสรรค์สังคม อยากให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ เอาข้อมูลเหล่านี้มานำเสนอ ในมุมมองของน้องๆ มุมมองของเยาวชน ทำเป็นเครือข่ายมาช่วยกันทำงาน

นางสาวสุพัตรา มาลัย

ผู้บันทึก

16 กรกฎาคม พ.ศ. 2560

ประมวลภาพกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
นักสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน
(น่านพอร่ม)

โดย มูลนิธิอิกเมืองน่าน ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ทีมวิทยากรจาก สำนักเครือข่ายสื่อพลเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

ระหว่างวันที่ 14 - 16 กรกฎาคม พ.ศ.2560
ณ วัดอรุณาวาส อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วันศุกร์ที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2560

ความเป็นมาของน่านพอร่ม

ความคาดหวัง ความกังวลต่อการอบรม

สื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

การจับประเด็นจากคนในพื้นที่

นักข่าวพลเมืองคืออะไร

นักข่าวพลเมืองในมุมมองของพวกเรา

นำเสนอประเด็นจากการลงพื้นที่
วันเสาร์ที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2560

ลงพื้นที่ทำข่าวตามโครงเรื่องที่วางไว้

ปรับโครงเรื่องตามสถานการณ์จริงที่เผชิญ

ปรับโครงเรื่องจากข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่

เรียนรู้การติดต่อ

ติดต่อตามโครงเรื่อง

วันอาทิตย์ที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2560

ชมผลงาน

ให้ข้อเสนอแนะ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ให้กำลังใจผลงานของแต่ละกลุ่ม

สรุปภาพรวมผลงานของแต่ละกลุ่ม

ถ่ายภาพร่วมกัน

สรุปสาระสำคัญ “Nan Art Forum”
วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ณ ร้านกาแฟพญักษ์
จัดโดยมูลนิธิอีกเมืองน่านร่วมกับกลุ่มศิลปินเมืองน่าน

ประวัติศาสตร์น่าน เน้นการมองผ่านคุณค่าด้านศิลปกรรม(เปลี่ยนถ่ายพัฒนาการ)
พาคูโดย (น้อยดอย) อ.สักร์สิทธิ์ พลสันติกุล ศิลปินและนักจัดการวัฒนธรรม
ยุคสร้างบ้านแปงเมือง

- “โหล่งวัฒนธรรม” เป็นพื้นที่เขตทางภูมิศาสตร์ที่เรียกกัน อาจไม่ใช่ขอบเขตที่ชัดเจนเหมือนแผนที่ แต่เป็นเขตที่คนอยู่ร่วมกัน มีความเชื่อ วัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน เช่น โหล่งเมืองน่าน โหล่งเมืองแพร่ โหล่งหลวงพระบาง โหล่งสุโขทัย บางทีก็เรียกว่าโหล่งสุโขทัย น่าน หลวง พระบาง คำว่าโหล่งในชุมชนการเกษตรก็ยังใช้คำนี้เช่นกัน
- ประวัติศาสตร์ศิลปกรรมนั้นเราเรียกกันว่า “พหุวัฒนธรรม” คือความหลากหลายของผู้คนทั้งวิถีคิด ความเชื่อ ความศรัทธา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดำรงอยู่ในชุมชนสังคมร่วมกัน
- คนแถบภาคกลางมันเรียกคนแถบทางตอนเหนือว่า “กาว” เช่น กาวน่าน ซึ่งน่าจะมีคนอยู่อาศัยอยู่ในแถบนี้มาก่อนอยู่แล้ว แต่อาจจะยังไม่มีลักษณะเป็นเมืองที่ชัดเจน
- Concept ศิลปกรรมร่วมกันของโหล่งแถบสุโขทัย แพร่ น่าน คือ “การตั้งสถาปนาเมือง” ได้แก่
 - ✓ มหาธาตุกลางเมือง และช้างล้อม เป็นการสร้างมหาธาตุก่อนสร้างเมือง เช่น พระธาตุแช่แห้ง พระธาตุช้างค้ำ
 - ✓ ไม้หมายเมือง(หลักเมือง) ไม้ใหญ่เป็นที่หมุดหมาย เป็นที่อยู่เทวดา เช่น เสาหลักเมือง วัดมิ่งเมือง มีใจเมือง(วัดน้อย)เป็นหอเทวดา เมืองแพร่ก็มีวัดพระบาทมิ่งเมือง เชียงใหม่มีอินทิล
 - ✓ ขอบเขตเมือง เช่น เขตวัดหัวข่วง
 - ✓ ผังเมือง หลังเมืองชนเขา หน้าลงน้ำ
- ไม่น่าจะใช้คำว่าได้รับอิทธิพล แต่น่าจะเป็นการเคลื่อนตัวขององค์ความรู้ การไขว่คว้าหาความรู้เทคโนโลยีในสมัยนั้น เป็นการแผ่барมี
- Concept จักรวาลวิทยา เป็นความเชื่อเรื่องทวีปทั้งสี่ ทางใต้เป็นชมพูทวีปอันเป็นที่ประสูติของพระพุทธเจ้า รูปแบบคล้ายๆกันของการสร้างวัดและพระธาตุ คือ จะมีพระธาตุ และวิหาร วิหารจะอยู่ด้านใต้หรือทิศตะวันตก มีพระนอน
- พระพุทธรูปหลายวัดจะมีลักษณะคล้ายใน “โหล่งสุโขทัยแพร่ น่าน” เรียกว่าวิถีคิดแบบสุโขทัย
- มีบันทึกว่าเจ้าเมืองน่านได้ส่งคนไปช่วยสร้างวัดหลวงอภัยที่สุโขทัย ทั้งที่สุโขทัยเป็นเมืองใหญ่ เหตุใดจึงต้องส่งคนน่านไปช่วยสร้าง
- น่าน-แพร่-สุโขทัย-หลวงพระบาง มีความเป็นพี่เป็นน้องกัน นับถือเป็นญาติกัน เป็น “หมู่เดียวกัน” ไม่รบกัน เป็นลุ่มน้ำทางวัฒนธรรมเดียวกัน
- ศิลปะมันควรสะท้อนอะไรที่มากกว่าประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นความคิด คุณค่า ศรัทธา ความเชื่อ และการมอง ศิลปะมันจึงสะท้อนอาการของชุมชนสังคมในหัวเวลานั้นๆ เหมือนเราเป็นอีสุกอีใสก็มีมีอาการออกตุ่ม เราก็อาจจะเรียกศิลปะที่มันแสดงออกมาว่า “การออกตุ่มทางสังคม”

ยุคล้านนาปกครองและตกเป็นเมืองขึ้นของหงสาวดี

- มีบันทึกว่าพญาเมืองไตมาลัทธิลอบปลงพระชนม์พระยากานเมือง เมืองไตก็หมายถึงได้สุโขทัยลงไปก็น่าจะเป็นอยุธยา ทำให้ต่อมาสุโขทัยก็ตัดขาดจากน่านแปร
- ลานนาทางเชียงใหม่มักจะพยายามแข่งบารมีกับทางสุโขทัย
- เจ้าเมืองน่านได้ส่งเกลือไปเป็นมณฑลราชบรรณาการไปให้พระเจ้าติโลกราช ซึ่งเกลือเป็นสินค้าสำคัญมากในสมัยนั้น พระเจ้าติโลกราชเห็นว่าน่านมีแหล่งเกลือก็ได้มาตีเมืองน่านขึ้นไปเป็นเขตปกครอง จึงได้รวมน่านเป็นเขตล้านนา เมื่อล้านนาถูกพม่าตีก็จึงถูกยึดครองโดยพม่าโดยปริยาย
- พระเจ้าเจตบุตรพรหมมินทร์ได้สร้างวัดภูมินทร์ขึ้นมาเป็นการสถาปนาเมืองขึ้นมาใหม่ใช้พื้นที่กลางเมืองซ้อนทับขึ้นมาใหม่จากใจเมืองเดิม การสร้างวัดใช้หลักเดียวกับล้านนาคืออากาศบาท พระหันหลังชนกันหันออกสี่ทิศ พระวิหารหันออกสี่ด้าน เป็นทั้งอุโบสถ วิหาร และพระธาตุ รวมอยู่ที่เดียวกัน พญานาคทอดพาดด้านตะวันออกตกมีใบเสมาฝังอยู่เป็นหลักแสดงว่าเป็นอุโบสถสำหรับทำสังฆกรรม ทิศเหนือได้เป็นพระวิหารไม่ได้ทำหน้าที่วิหาร ตรงกลางเป็นเจดีย์แทงไปข้างบน
- ทางด้านประตูด้านใต้จะมีประตูผี เป็นประตูเอาศพออกไป ตรงประตูจะมีการลงอาคมไว้ เป็นมิติทางจิตวิญญาณ

ยุคพม่าครองเมือง

- น่านก็ยังคงได้รับอิทธิพลจากอยุธยาจากการไปมาหาสู่กัน ตัวอย่างเช่น พระพุทธรูปวัดไผ่เหลืองก็คล้ายกับวัดพระศรีสรรเพ็ชร
- “ปฏิมานภูมาวินยา” เป็นการจำลองของสำคัญขึ้นมา ไม่จำกัดกาลเทศะ เช่น การจำลองพระพุทธรูปชินราช พระแก้วมรกต, อุบมุงหรืออุโมงค์ อุบพระเจ้า, คันทะกุฎี สุวรรณคูหา เป็นต้น
- ยุคจับของใส่สาจับเข้าใส่เมือง มีการนำไถล้อลงมาจากเชียงรุ่ง ระดับเจ้าก็มาอยู่แถบเชียงแขง เมืองเส้นระดับแรงงานก็ไปอยู่แถวท่าวังผา ปัว ทำข้าวส่งเข้ามาในเมือง มีการแผ่บารมีไปถึงเทิง เชียงคำ เชียงของ เวลาไถล้อลงมาก็เอาซื้อบ้านเอาฝึมาด้วย เช่น บ้านเพยหลง มาเป็น เพื่อยล่ง บ้านขอนแก่น บ้านถ่อน
- เป็นยุคที่สงบ มีการพระพุทธรูปไม้ ทั้งที่เป็นกลุ่มฝีมือเดียวกัน และหลากหลายกลุ่ม เช่น ที่วัดน้ำล้อม วัดนาหวาย วัดมหาโพธิ์

ยุคขึ้นกับรัตนโกสินทร์

- เป็นการแข่งข้อกับพม่าร่วมกับธนบุรี มีบันทึกว่าเจ้าฟ้าอัครวรปัญญาได้ร่วมยกทัพไปตีเมืองเชียงแสน อันเป็นฐานที่มั่นสำคัญของพม่าที่เจริญมากมีการเผาทำลายเมืองและด่อนไพร่พลลงมา
- เมืองน่านก็ขอไปพึ่งบรมโพธิสมภารกับกรุงเทพฯ ศิลปกรรมรัตนโกสินทร์จึงแผ่เข้ามา
- เจ้าเมืองนำเอาของดีที่สำคัญ พระพุทธรูปต่างๆ ไปถวายมีการรวมไปบรรจุในวัดเชตุพน อันเป็นวัดหลวง
- มีการสร้างพระพุทธรูปต่างๆ
- หอค้า เป็นเรือนยกพื้น รื้อหลังเดิมสร้างใหม่เป็นรูปแบบของฝรั่ง แต่วัฒนธรรมเราไม่ทอดทิ้งได้ถุนบ้านจึงเห็นการสร้างบันไดขึ้นทั้งสองข้าง
- ปฏิมานภูมา พระเจ้าทองทิพย์ เช่นพระเจ้าทองทิพย์น้อยวัดบุปผาราม และมีการจำลองมาเรื่อยๆ แต่ก็อยู่ในวงแคบ

- “ศิลปกรรมน่านพิสุทธิ์” คือมีความเป็นอิสระทางสังคม หลุดจากกรอบเดิม ไม่เหมือนใคร ไม่สามารถจัดหมวดหมู่ได้ เช่น วัฒนาหวาย
- บันไดแก้ว เงิน ทอง ใช้เป็นโต๊ะหมู่บูชา เป็นสื่อสัญลักษณ์ เป็นของใช้ในโหล่งนี้ จะประกอบเป็น ๓ ท่อนหรือปอง ย้ายได้
- เรือแข่ง ส่วนหัวมีหงอน กันยา บางลำมีลั่น, ตัวเรือ, หางเรือ ประกอบกันแบบหลวมๆ ใช้ไม้สลักยึด เพื่อให้มีชีวิตเคลื่อนไหวได้ด้นได้

ทบทวน สำนวนโลกทัศน์ ยุคสมัยของผู้คน ผ่านรูปแบบงานศิลปกรรมน่าน

พาคูโดย ดร.ศักรินทร์ ฌ น่าน อาจารย์ด้านสังคมศาสตร์

- ประวัติศาสตร์ที่เราพูดถึงกันเป็นประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้างขึ้นใหม่หรือไม่
- เป็นศิลปกรรมที่จำกัดการพูดและการเข้าถึงเฉพาะคนชั้นกลางในเมืองหรือไม่
- แนวคิดรูปแบบที่ยังจำเพาะในกลุ่มเจ้าเมือง เชื้อพระวงศ์คนใกล้ชิดหรือเปล่า แต่แนวคิดและรูปแบบชาวบ้านใช้และเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านเราไม่ค่อยได้พูดถึง เช่น ช้อง กระต๊อบข้าว ปาก ตะเหล่ว ไม้กวาด ฯลฯ
- ท่ามกลางการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมก็มีรูปแบบใหม่ๆ ที่ยกย้ายถ่ายเทไปตามกาลสมัย
- เราไม่ค่อยได้ชูศิลปวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน ตัวอย่างพิพิธภัณฑ์ที่ญี่ปุ่นที่รวมเรื่องราววิถีชีวิตและของเครื่องใช้ของชาวบ้านได้อย่างมีชีวิตชีวา
- อยากเห็นบทบาทและการมีส่วนร่วมของส่วชาวบ้าน การเคลื่อนไหวของคนเล็กคนน้อย รวมถึงศิลปินพื่อนร้านค้าพื้นบ้าน เครื่องใช้ใช้สอยในวัด
- บางอย่างมันเป็นอิทธิพลจากข้างนอก ต่างประเทศ มิซึซึนารี หรือไม่ว่าไร

ศิลปกรรมร่วมสมัยของน่านนับเวลาช่วง ปี ๔๐ เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน

พาคูโดย อ.สิทธิธัช ธิติกุลเกษมศักดิ์ ศิลปินและนักจัดการวัฒนธรรมร่วมสมัยพื้นที่น่านอย่างเข้มข้นในช่วงเวลา ๒๐ ปี

- ความมุ่งหวังในการยกระดับ Craft ของซื้อมาบ้านของชุมชนเชื่อมกับศิลปกรรม
- ก่อนมี ๒๕๓๗ การนำเสนอศิลปกรรมร่วมสมัยยังมีน้อย
- ปี ๒๕๔๐ จึงชวนคนในพื้นที่ และกลุ่มศิลปกรรมเชียงใหม่มาจัดงานศิลปกรรมน่าน ก็ใช้เวลาเตรียมตัวและจัดการกันกว่าจะได้จัดแสดงครั้งแรกในเดือนสิงหาคม ๒๕๔๒ ที่อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน มีศิลปินกว่า ๒๐ คนมาร่วมแสดง มีผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้คนมาชมมากพอสมควร ได้รับการตอบรับดีมาก จากนั้นก็ไปจับกลุ่มย่อยแสดงในพื้นที่ของตนเอง สถานที่เอกชนต่างๆ เช่น โรงแรมน่านฟ้า และก็กลับมาแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่านอีก ๒ ครั้ง และแสดงเดี่ยวอีก ๑ ครั้ง
- ห่วงนี้อ.วินัย ปราบริปู ก็มาสร้างหอศิลป์ริม่าน
- ช่วงปี ๒๕๕๐ ก็ร่วมกับเพื่อสถาปนิกมาเช่าอาคารทำ “ใจเมือง” ข้างล่างขายนม ข้างบนเป็นทำงานและแกลลอรี
- ปี ๒๕๕๒-๕๓ ก็รวมเอาศิลปินส่วนกลางและในพื้นที่ นักเคลื่อนไหวต่างๆ มาทำเทศกาลศิลปะใจเมือง น่าน เป็น Street Art มีการแสดงศิลปกรรม ดนตรี เสวนา Painting ต่างๆ ซึ่งเป็นการใช้ถนนเป็นแกลลอรี ไม่จำเป็นต้องมีอาคาร มีห้องอะไร

- ราวปี ๒๕๕๔ อ.วินัยก็ปิดหอศิลป์ริมถนน และแสดงมาอย่างต่อเนื่อง กลุ่มศิลปินก็ไปจัดแสดงที่นั่นด้วย
- จุดหักเหสำคัญที่ทำให้เมืองน่านต่างจากที่อื่นได้แก่ เมืองเก่า ศิลปะ ท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม
- ปี ๒๕๕๓ บางกอกฟอรัม ได้มาชักชวนเมืองต่างๆ รื้อฟื้นย่านเมืองเก่า มีตัวอย่างต่างประเทศที่ใช้ศิลปะไปแทรกตัวทำให้เมืองเก่ามีชีวิตชีวาขึ้น ทำให้ศิลปะชุมชนมีชีวิต ช่วงนี้ก็ได้มีโอกาสไปพบปะเรียนรู้กลุ่มศิลปิน นักออกแบบ นักเคลื่อนไหวต่างๆ ได้พบเพื่อน ได้รู้จักผู้คนต่างๆ แลกเปลี่ยนปรึกษาหารือเป็นเครือข่ายกันไปมาหาสู่กัน ถึงไม่มีเงินก็ทำไปเรื่อยๆ จนเกิดกระแสเมืองศิลปะขึ้น City of Art อย่างเช่น ชั่วศิลป์ที่เชียงราย
- ปี ๒๕๕๒-๕๓ ได้ทุนจากสสส.มาทำ Community Art ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น
- เมืองเก่า Old town ก็มีแนวคิดทำเป็น Center of Art ตัวอย่างหลายจังหวัดที่อปท.จัดพื้นที่ให้ ก็มาทำโรงบ่มสร้างสรรค์ เป็นคล้ายที่เรียนรู้ของเด็ก, TCDC, TK park แต่ก็ไปไม่ได้มากนัก ปัจจุบันคนก็มีโลก Social การแสดงแบบในห้องในอาคารก็อาจจำเป็นน้อยลงหรือเปล่า
- ในปี ๒๕๕๔ ได้มีการร่วมกันคิดจัดทำ Nan Art Festival ขึ้น ซีและอ.วินัยกับกลุ่มศิลปินก็ร่วมคิดคืออยากมีเทศกาลอะไรสักอย่าง que แสดงได้ครบทุกสาขา ดนตรี สถาปัตย์ การแสดง ศิลปกรรม ฯลฯ ที่มันส่งผล Impact ทางสังคม จัด ๓ วันเต็ม จัดใจกลางเมืองน่าน แต่ก็มีข้อผิดพลาดที่อยากกลับไปแก้ไข ในครั้งแรกคือ ไม่ได้ดึงคนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ครั้งที่สอง คือมีนายทุนรักษ์พานานเข้ามาหนุน ก็ได้บได้พันธมิตร เนื่องจากกระแสพานานเขาหัวโล้นก็ทำ “เผ่ารักษ์ปา” ขึ้นมาแต่ก็ยังไม่ได้ทำ โจทย์เดิมคือการดึงคนในชุมชนมามีส่วนร่วม ครั้งที่สามก็ไม่ได้ทำ อ.วินัยก็ทำต่อ งบที่ได้แต่ละครั้งก็ใช้หมดไปไม่เหลือทุนทำอะไรต่อ
- ทำไมเราจัดเป็น Event แค่ ๓ วัน ไม่จัดเป็น Festival ไม่จัดเป็น ๓ เดือน การมองว่าทำรับใช้ทุน ไม่ได้แสดงอะไรที่เป็นศิลปกรรมที่อยากแสดงอย่างแท้จริง
- แต่ก็เกิด Impact ที่ทำให้สังคมรับรู้ว่่าน่านเป็นเมืองศิลปะ
- หลังเปิดหอศิลป์ริมถนน ศิลปินคนน่านก็รวมตัวกันอีก ๒ ครั้งแสดงที่หอศิลป์ริมถนน รวมเอาศิลปินทั้งหมด รวมทั้งนักเขียนคนเมืองน่านด้วย

ทบทวน และสะท้อนประเด็น คุณจุฬพล อภิสุข ศิลปินคนน่าน ศิลปะเพอร์ฟอแมนซ์

- เริ่มจากการเอาศิลปินมาแลกเปลี่ยน เริ่มแรกที่น้ำครก ครั้งที่สองที่ในเมือง
- มันมีคำว่าอะไรน่าน ไม่น่าน ศิลปกรรมร่วมสมัยมันมีมาแต่ในอดีตแล้ว
- น่านมีเรื่องราวมากมาย สุดซึ้ง ไม่แปลกแยก มีทั้งคนรุ่นใหม่เข้ามา
- การคิดใหญ่ก็ต้องหาทุนมันเป็นข้อจำกัด
- ต้องอาศัยความเข้าใจในการจัดการ ทำให้ศิลปะเข้ากับเมือง
- คนรุ่นใหม่มีไม่มากพอในกระบวนการหรือเปล่า
- เราสุขภาพเกินไปหรือเปล่า เราเอาใจรัฐ ผู้คน และสังคม ไม่สร้างอะไรใหม่ๆ แต่พอใจที่โปรโมตท่องเที่ยว ไม่เข้ายุคสมัย คนรุ่นใหม่ไม่เข้าร่วม
- ศิลปินน่านเป็นรัฐเป็นครุมนักเลงเป็นอะไรที่ลุ่มๆดอนๆ ไม่มีวิธีจัดการความคิดให้ต่อเนื่องนับ ๑ อยู่เรื่อยๆ ได้ Event ได้หนังสือมาเล่มหนึ่ง

- เราต้องกล้ากระโจนข้ามความต้องการของสังคม ภาพลักษณ์ ไปทำในสิ่งที่เราอยากทำ อย่างที่อยากทำ Asiatopia เรียนรู้ บ่มเพาะ ต่อเนื่อง พกคุ้ยแลกเปลี่ยนกัน กระตุ้นให้อยากออกไปข้างนอก แลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาทำงานร่วมกัน เพราะคนอื่นมีสายตาที่เราไม่เห็น เห็นสี เห็นรสที่ต่างจากเรา ไม่ใช่แค่เอา Painting มาโชว์ ไม่ใช่ Market
- เราต้องกล้าชักนำผู้คน สร้างผู้คน สร้างเมืองสร้างคน

แลกเปลี่ยนเรียนรู้

หยก

- อยากสร้างพื้นที่แสดงออกทางสังคม ก็ได้แนวคิดจากใจเมือง ก็มาทำจางน่าน เป็นร้าน เป็นแกลลอรี มีกิจกรรมวาดรูป สิ่งแวดล้อม กิจกรรมของเด็ก
- เราเป็นเมืองขึ้นในโลกโซเชียล เด็กๆไปอยู่กับมันมากขึ้นเรื่อยๆ แต่หุ่นยนต์ทำไม่ได้คือศิลปะ อาชีพอนาคตอันหนึ่งคือ create สื่อ อนาคตเงินเราจะหายไปกับสื่อโฆษณา ซึ่งเราต้อง Balance โลกโซเชียลนี้

ธีรัช

- เกิดมาต้องตอบคุณแผ่นดิน อยากทำอะไรให้บ้านเกิดบ้าง เราสามารถทำอะไรได้บ้าง
- ที่ผ่านมาเราเองกันไปแสดงให้คนมีเงินคนเมืองดู แต่คนที่บ้านไม่เคยรับรู้ที่เราทำอะไร
- อยากกลับบ้านเกิดอย่างมีความหมาย เอาเรื่องราวคนที่สำเร็จในชีวิตไปถ่ายทอดให้คนอื่น ๆ ได้รับรู้ เป็นการถ่ายทอดโดยตรง
- ตอนนั้นก็ทำห้องสมุดชุมชน วาดภาพ อยากขอบริจาคหนังสือจากที่ต่างๆ เป็นการคิดดีแต่ก็ต้องใช้งบประมาณและเวลา
- อยากให้คนรุ่นใหม่มีที่ยืนด้านศิลปะ

ข่ายศิลปินลูกหลานเมืองแพร่

- รวมตัวกันทำโดยใช้กระเป๋าทัวเอง คิดอะไรได้ก็โยนไปในอากาศ จะมีคนทำหรือทำแล้วไม่เป็นตามที่เราคิดก็ไม่เป็นไร ให้เป็นไปตามธรรมชาติ
- ไม่อยากให้ประวัติศาสตร์รับใช้ทุน มีตัวอย่างคนที่อื่นมาฟื้นฟูความเป็นน่าน เช่น ครูเอกที่ชนแดน
- เราจะเชื่อมอย่างไรกับความเป้นสุขชั่วของศิลปินเมืองน่าน สร้างผู้ชม สร้างการแลกเปลี่ยน
- แพร่ก็ใช้กาดกองเก่าเป็นสะพานเชื่อมคนเชื่อมกิจกรรมใช้งบสสส.มาประชุมแลกเปลี่ยนกับแม่ค้าแม่ขาย
- เมืองน่านมีเรื่องราวดีที่สามารถต่อเรื่องอื่นๆได้อีกมากเช่นเรื่องผ้า ตุ๊ก
- อยากให้มีการเชื่อมโยงกับเรื่องราวต่างๆ
- กาดหัวเวียงใต้น้ำจะดึงเอาไว้ จะก็เจ้ากัซางมัน ให้เป็นวิถี

อนาคตอยากเห็นศิลปกรรมน่านเป็นอย่างไร

- อยากให้ศิลปกรรมเป็นวิถีชุมชนที่สามารถเข้าถึงได้

- เป็นศิลปกรรมที่มีคุณค่า สื่อสาร และรับใช้สังคม
- ทำงานด้วยกันทั้งศิลปะและวิถีชีวิตคู่ขนานกันไปอย่างนี้
- จัดให้มีความหลากหลาย เหมือนอาหาร ที่มีทั้งสูตรดั้งเดิม ผสมผสาน และแปลกใหม่
- สร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกัน มีศูนย์อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ อาจเป็น Social Enterprise ไม่เป็นทางการ ทุกคนเท่ากัน เป็น unofficial
- รวบรวมสื่อบ้านเรา ศิลปินบ้านเรา ตามหา เก็บประวัติ จัดทำเป็นข้อมูล Database เชิดชู ให้เกียรติ บัณฑิต สืบสาน
- อยากให้มีเรื่องเล่าของบ้านของมุม ของศิลปินต่างๆ เป็นเรื่องเล่าของตนเอง
- อยากเพิ่มเรื่องดนตรีต่างๆ ทั้งพื้นบ้าน สากล หรืออื่นๆ ผสมผสานกันก็ได้ อาจเอาเพลงพื้นบ้านมาบรรเลงด้วยดนตรีสากลหรือดนตรีผสมผสาน เป็นอาชีพเลี้ยงตนเอง ส่งตัวเองเรียนได้ ช่วยกล่อมเกล่าจิตใจ
- ให้มีพื้นที่แสดงออกของเด็กน่าน ได้กล้าแสดงออก เข้ากับผู้คนได้ สอนกันได้
- ถนนคนเดิน กาดวัฒนธรรมของน่านที่แท้จริง เอาเยาวชน การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้านมาแสดง แลกเปลี่ยนเช่นที่เคยทำในหัวเวียงใต้ ไม่ใช่เป็นถนนขายของตลาดนัดอาชีพรอ อาจใช้พื้นที่ใหม่ก็ได้ หัวเวียงใต้ กำแพงเมืองเก่า
- อยากให้ทุกมุมเมืองมีศิลปกรรมแทรกตัวอยู่ทุกแห่ง ไปตรงไหนก็มีศิลปะ เช่นที่ภูพาน
- น่านเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ทุกมิติ การบ้าน เข้าใจเมือง เป็น Space ให้คนมาพบปะพูดคุยกัน
- Center รวบรวมงานของแต่ละคนมาอยู่เป็นก้อนเดียวกัน อาจทำเป็นปฏิทิน Year Plan ว่าจะมีอะไรที่ไหนเมื่อไร หรืออาจทำเป็น Art Map
- อยากให้ศิลปกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการสะท้อนวิถีชีวิตความทุกข์ยากของผู้คน
- ไม่อยากให้เป็นการพูดคุยแล้วจบๆกันไป โครงการจบ งบประมาณหมด ก็จบกัน แต่ทุกคนเป็นเจ้าของเราช่วยคิดแล้วช่วยกันทำ ด้วยความรักแผ่นดินถิ่นเกิด แผ่นดินถิ่นอยู่
- พื้นที่วัดก็ยังเป็นพื้นที่เรียนรู้ของชุมชน

ณัฏ ใบบยา
บันทึก

Nan forum: Nan City of Arts?

Nan Historical Arts & Contemporary Art: Time Line

Nan Historical Arts			
ช่วงเวลา	รายพระนามเจ้าผู้ครองนครน่าน	เหตุการณ์สำคัญของจังหวัดน่าน	เหตุการณ์ช่วงเวลาเดียวกันในยุโรป
พุทธศตวรรษที่ 18 (พ.ศ.1701-1800) คริสต์ศตวรรษที่ 12-13 (ค.ศ.1158-1257)	<u>ยุคนครรัฐน่าน (อิสระ)</u> - เจ้าขุนฟอง โอรสพญาภูคา ช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 (เมืองปัว) - เจ้าแก้วเลื่อน โอรสเจ้าขุนฟอง (เมืองปัว) - นางพญาแม่ท้าวคำปิ่น (พระชายาเจ้าแก้วเลื่อน) - พญาผานอง (โอรสเจ้าแก้วเลื่อน) 1856-1894 - เจ้าขุนใส (โอรสพญาผานอง) 1894-1896 (3,4,5 เป็นเมืองขึ้นพะเยา) - พญาครานเมือง (โอรสเจ้าขุนใส) 1901-1906 วรรณ เมืองภูเพียง - พญาผากอง (โอรสเจ้าครานเมือง) 1906-1931	สมัยพญากาวน่าน ปี ค.ศ.1701-1800 มีการก่อตัวของเมืองต่างๆ กลุ่มแม่น้ำน่าน และแม่น้ำสาขา กลุ่มชาติพันธุ์มีการบันทึกหลักศิลาจารึกสุโขทัย (กาวน่าน) / คำพงศาวดาร - บันทึก พ.ศ.1825 พญาภูคา (ศูนย์ปกครองอยู่เมืองยาง บริเวณฝั่งด้านใต้ของแม่น้ำย่างใกล้เทือกเขาตอยภูคา เขตบ้านเสี้ยว อ.ท่าวังผา ในปัจจุบัน - เจ้าเมืองรุ่นลูก ราชบุตรบุญธรรม: สร้างเมืองใหม่ (ปรากฏของรอยชุมชน มีสภาพที่เป็นคูน้ำ คันดิน และสันกำแพงเมืองเก่า - ขุนนุ่น (ผู้พี่) สร้างเมืองจันทบุรี (เมืองหลวงพระบาง) <มีข้อถกเถียงเรื่องนี้ ยังหาข้อสรุปไม่ได้>	<u>ศิลปะยุคกลาง</u> (อิทธิพลคริสต์ศาสนา) ค.ศ. 12-14 - ศิลปะเคลติก - ศิลปะคริสเตียนยุคแรก - ศิลปะไบเซนไทน์ - ศิลปะโรมานเนสก์ - ศิลปะนอร์มัน - ศิลปะโรโคโค

	8. เจ้าคำตัน (โอรสพญาผากอง) 1936-1941 เวียงน่าน (เวียงใต้) 9. เจ้าศรีจันทะ (โอรสพญาคำตัน) 1941-1942 10. พญาเถระ (พญาแพร่ปราบดาภิเษก) 1942 (6 เดือน) 11. พญาอุ่นเมือง (พระอนุชาพญาเถระ) 1942-1943) 12. เจ้าหุง (พระโอรสเจ้าศรีจันทะ) 1943-1950 13. เจ้าภูแข็ง (เจ้าปู่แข็ง) 1950-1960 14. พญาจ้าวพารผาสุม 1969 15. เจ้าอินตะแก่นท้าว (ครั้งที่ 1) 1976 (3 เดือน)	- ขุนฟอง (ผู้น้อง) สร้างเมืองวรนคร (เมือง ปัว/พลัว) - เมื่อเมืองปัวมีผู้สืบทอดสมบัติรุ่นใหม่ เจ้าแก้วเถื่อน (รุ่นลูก) พญาภูคาเจ้าเมืองย่าง ขอให้เจ้าแก้วเถื่อนกลับมาปกครองเมืองย่าง แทน - พญาแม่ห้าวคำปิ่น ดูแลรักษาเมืองปัวแทน	
--	---	---	--

พุทธศตวรรษที่ 19 (พ.ศ.1801-1900) คริสต์ศตวรรษที่ 13-14 (ค.ศ.1258-1357)	<u>ยุคอิทธิพลสุโขทัย</u> 1. เจ้าภูเข็ง (เจ้าปู่เข็ง) 1950-1960 เวียงน่าน (เวียงใต้) 2. พญาจ้าวพาสุม 1969 3. เจ้าอินตะแก่นท้าว (ครั้งที่ 1) (โอรสเจ้าจ้าวพาสุม) 1976 (3 เดือน) 4. เจ้าแปง (พระอนุชาเจ้าอินตะแก่นท้าว) 1977-1978 5. เจ้าอินตะแก่นท้าว (ครั้งที่ 2) (โอรสเจ้าจ้าวพาสุม) 1978-1993	- พญาเจ้าเมือง เจ้าผู้ครองพะเยา ขยายอิทธิพลเข้าครองเมืองในเขตปัวทั้งหมด (ช่วงเวลาต้นศตวรรษที่ 19) - นางพญาแม่ท้าวคำป็น หลบหนี และได้ให้กำเนิดบุตรชายเจ้าขุนไสยศ (หลบหนีไปอยู่บ้านห้วยแร้ง) - ช่วง 1865-1894 (30 ปี) เจ้าขุนไสยศเมื่อเติบโต มีฐานอำนาจทางการเมืองมากพอจึงสามารถยึดเมืองปัวคืนมาได้ และได้สถาปนาเป็น พญาผานอง ขึ้นครองเมืองปัว (เป็นอิสระจากพะเยา)	- การเสื่อมศรัทธาของคริสต์ศาสนา - คริสตโตเฟอร์ โคลัมบัส ค้นพบทวีปอเมริกา 12 ตุลาคม พ.ศ.2035
พุทธศตวรรษที่ 20 (พ.ศ.1901-2000) คริสต์ศตวรรษที่ 14-15 (ค.ศ.1358-1457)		- อิทธิพลสุโขทัยในยุคสมัยพญากานเมือง (กรานเมือง) รุ่นลูกพญาผานอง มีการขยายความสัมพันธ์กับเมืองสุโขทัยอย่างใกล้ชิด (อิทธิพลรูปแบบศิลปกรรมแบบสุโขทัย) - เกิดการสร้างเมืองใหม่ ปี 1902 เมืองภูเพียง แห่แห่ง สมัยพญาผานองปกครอง เกิดภัยแห่งแล้ง จึงมีการย้ายเมืองใหม่อีกครั้ง ผัง	<u>ศิลปะยุคเรอนซองส์</u> (พัฒนาการช่วง 400 ปี) ค.ศ.14-17 - มีการปฏิรูปคริส 2 นิกาย (อำนาจอยู่ในมือกษัตริย์) - ศิลปะบาโรก - ศิลปะฟื้นฟูคลาสสิก - ศิลปะฟื้นฟูคอธิค

		แม่น้ำน่าน ด้านตะวันตก บ้านห้วยไคร้ (บริเวณที่ตั้งเมืองน่านปัจจุบัน) ปี 1911 - สมัยเจ้าปู่แข็งครองเมืองน่าน ระหว่างปี 1950-1960 ได้สร้างวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ในปี 1949 วัดพระธาตุเขาน้อย ในปี 2030 และวัดพญาภู ในปี 1956 แต่ยังไม่ทันเสร็จ รุ่งหลานสานต่อจนเสร็จสำเร็จ (พญาจ้าวพญาผาสุม) - สมัยพญาจ้าวพญาผาสุม ผู้เป็นหลานได้สร้าง พระพุทธรูปทองคำปางลีลา อิทธิพลศิลปะ สุโขทัย (ปัจจุบันคือ พระพุทธรูปนันทบุรีศรี- ศากยมนี) วัดช้างค้ำ - ปลายศตวรรษที่ 20 อิทธิพลจากเมือง เชียงใหม่ ปี 1993 พระเจ้าติโลกราชเข้ายึด เมืองน่านเพื่อยุทธปัจจัย บ่อเกลือโบราณ (บ่อบาง ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ) ตรงกับสมัยพญาอินต๊ะแก่นท้าว ต้องหนีไปอยู่ เมืองเชลียง (ศรีสัชนาลัย) น่านเป็นประเทศ ราชลำนานกว่า 100 ปี	- ศิลปะพื้นฟูเรอเนซอส์ - พัฒนาสู่ศิลปะแบบอิมเพรสชันนิซึมยุค แรก
--	--	---	---

พุทธศตวรรษที่ 21 (พ.ศ.2001-2100) คริสต์ศตวรรษที่ 15-16 (ค.ศ.1458-1557)	<u>ยุคขึ้นกับล้านนา</u> 1. เจ้าผาแสง (พระโอรสเจ้าแบ่ง สิ้นสุดราชวงศ์ภูคา) (1993-2004) 2. หมื่นสร้อยเชียงทอง (2005) (ต่อมาไปครองเมืองฝาง) 3. หมื่นน้อยใน (2009-2011) ต่อมาถูกประหารเพราะทำผิดอาญา 4. หมื่นขวาเฒ่าบาชาย (2012-2016) 5. หมื่นคำ (2016-2018) 6. ท้าวขาก่าน (2019-2023) มาจากเมืองฝาง 7. ท้าวอ้ายยวม (2024-2028) บุตรท้าวขาก่าน ภายหลังถูกปลด 8. ท้าวเมือง (2028-2032) 9. หมื่นโฝงเชียงเรือ (2032) (6 เดือน) 10. ท้าวบุญแฝง (ครั้งที่ 1) (2032-2039) ต่อมาครองเมืองเชียงแสน 11. หมื่นตินเชียง (2039-2040) ต่อมาครองเมืองเชียงแสน	- อิทธิพล ศิลปกรรมล้านนา ส่งผลให้เกิดการพัฒนารูปแบบงานเชิงช่าง เกิดการบ่มเพาะรูปแบบศิลปวัฒนธรรม อิทธิพล “ล้านนา” รวมกับน่านเดิมที่มีรูปแบบจากสุโขทัย (สกุลช่างน่าน) - มีการบูรณะปรับเปลี่ยนองค์พระธาตุเจดีย์องค์พระธาตุแช่แห้ง เจดีย์วัดสวนตาล วัดพระธาตุช้างค้ำ (คงเหลือส่วนฐานที่เป็นแบบสุโขทัย) น่านเป็นส่วนหนึ่งของล้านนาปี 1993-2100 และปรับเปลี่ยนชนชั้นปกครองที่มาจากเชียงใหม่ พุทธศตวรรษที่ 21-22	<u>ศิลปะกับการปฏิวัติอุตสาหกรรม</u> (เริ่มต้นที่อังกฤษ) - เกิดความต้องการทรัพยากรมากขึ้น - การล่าอาณานิคม (15-17)
---	---	--	--

	12. ท้าวบุญแฝง (ครั้งที่ 2) (2040-2050) กลับมาจากเมืองเชียงแสน 13. หมื่นสามล้าน (2050-2052) ต่อมาครองเมืองฝาง 14. เจ้าเมืองแพร่สร้อย (2052-2056) อดีตเจ้าเมืองแพร่ ต่อมาครองเมืองลำปาง 15. หมื่นท้าวบุญฝาง (2056-2058) ต่อมาครองเมืองเทิง 16. เจ้าเมืองฝาง (2059) ต่อมาครองเมืองพะเยา 17. พญาค่ายอดฟ้า (ครั้งที่ 1) (2059) ต่อมาครองเมืองพะเยา 18. พญาหน่อเชียงแสน (2060-2062) ต่อมาครองเมืองพะเยา 19. พญาค่ายอดฟ้า (ครั้งที่ 2) (2062-2069) กลับมาจากเมืองพะเยา 20. เจ้าแสนสงคราม (2069) (ระยะเวลา 1 เดือน) 21. พญาค่ายอดฟ้า (ครั้งที่ 3) (2069-2070)		
--	--	--	--

	ได้รับความชอบด้านการรบ ถูกเลื่อนเป็น เจ้าพญาแสนสงคราม 22. เจ้าพญาพจเทพธำชัย (2070-2101) มี สถานะเทียบเท่าเจ้าผู้ครองนครน่าน		
พุทธศตวรรษที่ 22 (พ.ศ.2101-2200) คริสต์ศตวรรษที่ 16-17 (ค.ศ.1558-1657)	<u>ยุคขึ้นกับพม่า</u> 1. พญาหน่อคำเสถียรไชยสงคราม (2103-2134) บุเรงนองแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองน่าน 2. พระเจ้าเจตบุตรพรหมมินทร์ (ครั้งที่ 1) (2134-2140) บุตรพญาหน่อคำเสถียรไชยสงคราม 3. พญาแขก (2140-2143) รักษาเมืองแทน 4. เจ้าเจตบุตรพรหมมินทร์ (ครั้งที่ 2) (2143-2146) 5. เจ้าศรีสองเมือง (เจ้าพระยาพลศึกซ้ายไชยสงคราม) (2146-2158) 6. เจ้าอุ่นเมือง (2158-2168) บุตรพญาหน่อคำไชยเสถียรไชยสงคราม 7. พญาหลวงเมืองนคร (2168-2181) เจ้าเมืองลำปาง	- ล้านนาเริ่มอ่อนกำลังในการปกครอง/บทบาทของพม่ามากขึ้นในภูมิภาค - ปี 2103-2328 พม่าเริ่มมีอิทธิพล/การเมืองการปกครอง/รูปแบบศิลปกรรมแบบพม่า - ปี 2139 พระเจ้าเจตบุตรพรหมมินทร์ ได้สร้างวัดภูมินทร์ (เดิมชื่อ “วัดพรหมมินทร์”)	

	8. เจ้าพญาเชียงราย (2181-2191) เจ้าเมืองเชียงราย 9. เจ้าพญาแหลมมูม (2192-2205) เจ้าเมืองเชียงของ 10. พญายอดใจ (2208-2230) น้องชายเจ้าพระยาแหลมมูม 11. พระเมืองราชา (2232-2246) น้องชายพญายอดใจ 12. พระนาซ้าย (น้อยอินทร์) (ครั้งที่ 1) (2250-2251) พม่าให้ดูแลเมืองน่านที่ถูกทิ้งร้าง 13. เจ้าฟ้าเมืองคอง (เจี้ยว) (2251-2257) ชุนนางพม่าได้สร้างบ้านแปงเมืองอีกครั้ง 14. เจ้าฟ้าเมียวซา (พม่า) (2257-2259) 15. พระนาซ้าย (น้อยอินทร์) (ครั้งที่ 2) (?-2269) รักษาเมืองแทน ต่อมาเลื่อนยศเป็นพระนาขวา 16. พญาหลวงตีนมหาวงค์ (2269-2294) พระนาขวาเชิญมาปกครอง		
--	--	--	--

	17. เจ้าอริยวงศ์ (หวันท็อก) (2297-2311) บุตรพญาหลวงดินมหาวงศ์ 18. เจ้านายอ้าย (2311-2312) (7 เดือน) หลานเจ้าอริยวงศ์ (หวันท็อก) 19. เจ้าหนานมโน (2312-2317) น้องชาย เจ้านายอ้าย 20. เจ้าน้อยวิฑูร (2317-2321) บุตรเจ้าหนาน มโน 21. พระยามงคล วรยศ (2326-2329) บุตร เจ้าอริยวงศ์ (หวันท็อก)		
พุทธศตวรรษที่ 23 (พ.ศ.2201-2300) คริสต์ศตวรรษที่ 17-18 (ค.ศ.1658-1757)		- ต้นศตวรรษที่ 23 การขยายอิทธิพลของพม่า ต่อล้านนามีผลต่อประเทศราชทั้งหมดของ ล้านนารวมถึงน่านด้วย มีการต้อนรับผู้คนออก จากเมืองน่าน จนกลายเป็นเมืองร้าง - ครั้งที่ 1 พม่าต้อนรับคน ปี 2247-2249 ทำให้ เมืองน่านกลายเป็นเมืองร้าง (การล่าอาณานิคม ยุคโบราณไม่ได้เน้นอาณาเขต แต่เน้นการ	ศิลปะสมัยใหม่ (ศตวรรษที่ 18) - นีโอคลาสสิก - โรแมนติก - เรียลลิสม์ - อิมเพรสชันนิสม์ - โพสต์อิมเพรสฯ - เอ็กเพรสชันฯ - เกิดการค้นพบทวีปอเมริกา โดย

		ได้เซลยศึกสงคราม จึงมีการต้อนรับผู้คนเข้าไป รวมกับเมืองแม่)	คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส พัฒนาสู่การประกาศ อิสรภาพจากอังกฤษ (ค.ศ.1775-1783)
พุทธศตวรรษที่ 24 (พ.ศ.2301-2400) คริสต์ศตวรรษที่ 18-19 (ค.ศ.1758-1857)	<u>ยุคขึ้นกับสยาม</u> 1. พญามงคลวรายศ (2325-2329) 4 ปี 2. เจ้าอัทธวรปัญญา (2329-2353) เหลนพญาหลวงตีนมหาวงค์ 3. พญาสมุนเทวราช (2353-2368) บุตรเจ้าอริยวงศ์ห้วยท้อก 4. พญามหายศ (2368-2378) บุตรเจ้าฟ้าอัทธวรปัญญา 5. พญาอชิตวงศ์ (2379) (7 เดือน) บุตรพระยาสมุนเทวราช 6. พระยามหาวงค์ (2381-2394) ญาติฝ่าย พระมารดาในพญาอชิตวงศ์ 7. พระยานันทยศ (2395-2435) 8. พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช (2436-2461) 9. เจ้ามหาพรหมสุรธาดา (2461-2474)	- มั่ง เข้ามาสู่่นาน ช่วง 2387-2417 - พม่าเริ่มอ่อนแอลง เกิดอิทธิพลใหม่ (กรุง ธนบุรี/กรุงรัตนโกสินทร์) - ในปีพ.ศ.2331 นานมีบทบาททางการเมือง อีกครั้ง โดยเจ้าอัทธวรปัญญา ได้เข้าเฝ้า ร.1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อขอเป็นขอบขันท สีมา ในการพัฒนาเมืองนานจากการถูกทิ้งรกร ร้างให้กลับมาเป็นเมืองนานอีกครั้ง - ช่วงบูรณะช่วงแรกเจ้าอัทธวรปัญญา ยังไม่ได้ เข้าไปอยู่ตัวเมืองนาน เพราะเมืองนานยังรกร ร้าง จึงมีการย้ายอาศัยอยู่ตามชุมชนลุ่มน้ำ โดยรอบ เช่น บ้านดีดบุญเรือง เมืองจั่ว (บริเวณอำเภ อนน้อยปัจจุบัน) ง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร โดย อาศัยเส้นทางน้ำนาง เมืองหลวงด้านล่าง และ สร้างกำลังพลและเสบียงอาหาร “เมื่อ พ่อ” (พื้นที่อำเภอเวียงสาปัจจุบัน) มีการบูรณะ	<u>ศิลปะสมัยใหม่</u> ศตวรรษที่ 20 - โฟวิสม์ - ศิลปนามธรรม - ศิลปะดิวมิสม์ - สงครามโลกครั้งที่ 1 (ศตวรรษที่ 19)

	นับเป็นเจ้าผู้ครองนครน่านองค์สุดท้าย	ซ่อมแซมเมืองน่านจนเสร็จสมบูรณ์ จึงได้ย้ายเข้าไปเมื่อปี 2344 (น่านฐานะประเทศราชของกรุงรัตนโกสินทร์) - ในช่วงนี้เกิดการสร้างคัมภีร์ไบลานได้ 335 คัมภีร์ นับเป็นผูกได้ 2606 ผูก และได้เผยแพร่ไปยังหัวเมืองต่างๆ ในเขตอิทธิพลล้านนา ลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ เชียงราย ฯลฯ - ปี 2321- 2344 น่านได้กลายเป็นเมืองร้างอีกครั้ง นับเป็นครั้งที่ 2 มีการต้อนรับผู้คนออกเมืองไปอีกครั้ง	
พุทธศตวรรษที่ 25 (พ.ศ.2401-2500) คริสต์ศตวรรษที่ 19-20 (ค.ศ.1858-1957)		- ปี 2410 ร.4 พระเจ้าอนันตวรฤทธิเดช บวรณวัดภูมินทร์ครั้งใหญ่ เกิดภาพวาดผนังวัดครั้งแรก กำเนิดจิตรกรรมวัดภูมินทร์ (ช่างวาดหนานบัวผัน) - การกวาดต้อนให้ชาวไทลื้อที่ต่างๆ ในสิบสองปันนามาตั้งถิ่นฐานที่น่าน - เริ่มมีการแยกวัดออกจากโรงเรียน ปี 2414 - มีการสร้างหอคำ (คุ้มหลวง) และสนามหลวง ในปี 2474	<u>ศิลปะหลังสมัยใหม่</u> - ดาดา - ป๊อปอาร์ต - สงครามโลกครั้งที่ 2 (ศตวรรษที่ 20) - สงครามลัทธิการปกครอง

		- ปี 2446 ร.5 ได้โปรดเกล้าให้ เจ้าสุริยพงษ์ผลิตเดชฯ เลื่อนยศเป็น “พระเจ้านครน่าน: พระนามเต็มว่า พระเจ้าสุริยพงษ์ผลิตเดช กุลเชษฐมหันต์ ไชยนันทบุรุษมหาราชวงศาธิบดินทร์ สุริยจาโร ภาชนะ ภาวรักษ์ วิบุลยศักดิ์กิติไพศาล พุบาลบพิตรสถิตย์ ณ นันทราชวงษ์” - 23 ตุลาคม 2453 ร.5 เสด็จสวรรคต - เจ้ามหาพรหมสุรธาดา (โอรสเจ้านันทวรฤทธิเดช) ปกครองเป็นเจ้านานองค์สุดท้าย - การล่าอาณานิคมจากตะวันตก (รูปแบบบ้านแบบโคโลเนียล) - ร.7 ปี 2475 การปฏิบัติประเทศเปลี่ยนแปลงการปกครองจากคณะราษฎร - ศิลปะสมัยใหม่เข้ามาเมืองไทย (ศิลปะแบบตะวันตก) (ร.5) (ร.6)	
พุทธศตวรรษที่ 26 (พ.ศ.2501-2600)		- 27 ธันวาคม 2556 ร.6 สวรรคต ครองราชย์ 15 ปี - 2460 สงครามโลกครั้งที่ 1 - ร.7 มีการเปลี่ยนการปกครองเป็น	

คริสต์ทศวรรษที่ 20-21 (ค.ศ.1958-2057)		ประชาธิปไตย - รัชกาลที่ 8 สงครามโลกครั้งที่ 2 ปี 2482 - รัชกาลที่ 9 สงครามเย็น - รูปแบบค่านิยมสมัยใหม่	
---	--	---	--

Nan Arts Contemporary		
ปี	หลักฐาน/ข้อค้นพบ	บุคคลอ้างอิง
พ.ศ.2540	ไม่เคยเห็นหลักฐานอื่น เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวศิลปินน่าน “ในหลายเอกสารที่พิ์บันทึก ว่างานแรกที่มีการรวมตัวจัดการเป็นระบบ ที่เริ่มติดต่อประสานงานศิลปินปลายปี 2540 มาได้จัดจริงๆ ก็ล่วงสิงหา 2541 ข้อเขียนที่ว่าผ่านมา 20 ปี ยังไม่เคยมีใครแย้ง” (จากหนังสือบันทึก 18 ปี การหวนคืนสู่รากเหง้า, สิทธิชัย ธิติกุลเกษมศักดิ์)	1. นานานบัวผัน (จิตรกรน่าน) 2. อาจารย์สุรเดช กาละเสน ศิลปินนิโคลาสิกน่าน 3. อาจารย์วินัย ปราบริปู ศิลปินน่านร่วมสมัย 4. อาจารย์สิทธิชัย ธิติกุลเกษมศักดิ์ นักขับเคลื่อนศิลปะในพื้นที่น่าน
พ.ศ.2541	จุดเริ่มต้นของการปรากฏตัวของศิลปะร่วมสมัยในจังหวัดน่าน เกิดขึ้นช่วงเดือนเมษายน 2541 มีครูศิลปะคนหนึ่ง ชื่อสิทธิชัย ธิติกุลเกษมศักดิ์ ได้จัดแสดงงานเดี่ยวในชื่อว่า “นิทรรศการศิลปกรรมล้านนาตะวันออก” ณ หอค้า (คุ้มเจ้าเมืองน่าน) ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน เป็นการปักหมุดยืนยันถึงการมีอยู่ของศิลปะร่วมสมัยในจังหวัดน่านเป็นครั้งแรก สองปีหลังจากนั้น ศิลปินคนน่านผู้ประสบความสำเร็จ การศึกษา จากมหาวิทยาลัยชื่อดัง จากบ้านไปร่ำเรียนและใช้ชีวิตในเมืองหลวงถึงยี่สิบปี อาจารย์วินัย ปราบริปู ประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แนวการเขียนภาพ (LAND SCAPE) การกลับบ้านครั้งนั้นมี ความหมายที่ยิ่งใหญ่และน่าสนใจ เพราะการตัดสินใจในการสร้างหอศิลป์ริม่าน	
พ.ศ.2542	ในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน 2542 ได้มีการจัดแสดงศิลปะ จังหวัดน่าน ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยเริ่มมีการจัดกลุ่มเล็กๆ กระจายตามจุดต่างๆ เช่น Tre <3 Artists ณ โรงแรมภูค่าน่านฟ้า นับเป็นการสร้างศิลปะใหม่	
พ.ศ.2543		

พ.ศ.2544	ระหว่างปี พ.ศ.2544-2550 มีความเคลื่อนไหวของงานศิลปะเป็นระยะ แตกตัว กระจายเป็นจุดๆ	
พ.ศ.2547	มีการสร้างหอศิลป์ริมน่าน โดยอาจารย์วินัย ปราบริปู สร้างกระแส ความสนใจศิลปะร่วมสมัยในน่าน (ครั้งแรกๆ ของน่าน) หอศิลป์ริมน่าน (Aan Riverside Art Gallery) นับว่าเป็นศิลปสถาน และศิลปกรรมร่วมสมัย	
พ.ศ.2548		
พ.ศ.2549	- บ้านศิลปินอมร พิพัฒน์เจริญชัย - 4 กุมภาพันธ์ - 30 เมษายน 2549 นิทรรศการศิลปกรรม ครุศิลป์แผ่นดินล้านนา ครั้งที่ 5 ณ หอศิลป์ริมน่าน	
พ.ศ.2550	- หอศิลป์พิงพฤกษ์ (Wildside art gallery) - ปลายปี 2550 ศิลปินน่านร่วมสมัยทุกสาขากว่า 20 คน ร่วมจัดนิทรรศการศิลปะ “ศิลปะน่านร่วมสมัย” ณ หอศิลป์ริมน่าน นับเป็นการรวมตัวของศิลปินมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นคุณจุมพล อภิสุข ศิลปินเพอร์ฟอแมนซ์ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังกิจกรรมศิลปะ “เอเชียโทเปีย” คุณประสิทธิ์ ชนิตราภิรักษ์ กับประวัติศาสตร์ศิลปะร่วมสมัย ในกลุ่มกังหันในรูปแบบศิลปะภาพพิมพ์ (ปัจจุบันเป็นนักร้องแบบแม่พิมพ์ธนบัตร ธนาคารแห่งประเทศไทย) คุณอลงกรณ์ หล่อวัฒนา ศิลปินแถวหน้าทางไทยประเพณีร่วมสมัย คุณจามิกร แสงศิริ ช่างภาพอิสระ คุณกนกวลี พจนปกรณ์ ผู้บุกเบิกเส้นทางสายวรรณกรรมในตนเองจากคนน่านสู่นักวรรณกรรมแนวหน้าของไทย	

พ.ศ.2551		
พ.ศ.2552	- นิทรรศการภาพถ่ายชุด “น่านนิรันดร์ 100 ภาพฝันบันทึกแผ่นดิน” 27 กันยายน โดยชุมชนรักการถ่ายภาพ “กลุ่มสห+ภาพ” (fotoUni+edclub) - ครูสิทธิรัช ธิติเกษมศักดิ์ การเชื่อมประสานงานผู้คนผ่านการมองพื้นที่บ้านเกิด โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน ในการ ขับเคลื่อนสังคมน่าน ขับเคลื่อนให้เป็นมรดกโลก สร้างผังเมืองเก่าที่มีชีวิต แนวคิดรูปแบบใหม่ โดยการ สร้างสรรค์พื้นที่ ร้านนมใจเมืองน่าน Milk Club คลับนมสดน่าน, สร้างถนนศิลปะหลายครั้ง ครั้งนั้นเราใช้ ถนน ผากอง เปลี่ยนถนนให้กลายเป็นพื้นที่แสดงออกทางด้านศิลปะของเด็กและเยาวชน - โครงการทดลอง (ยุทธศาสตร์การบูรณาการ ของสสส.) ในชื่อโครงการ น่านเรียนรู้สืบสานเมืองแห่งศิลป์ เทศกาลถนนเด็กเดิน พร้อมกับการเข้ามาของสื่อใหญ่ ปรับเปลี่ยนชื่อ ถนนเด็กเดินไทยพีบีเอส - 23-25 กรกฎาคม เทศกาลศิลปะใจเมืองน่าน ครั้งที่ 1 “ประชาชน ถนน ศิลปะ” - 9-10 พฤศจิกายน เทศกาลศิลปะใจเมืองน่าน ครั้งที่ 2 ชื่อว่า “ชุมชน ศิลปะ ศึกษาสงเคราะห์”	
พ.ศ.2553	- *Bangkok Forum ย่านเมืองเก่า เครือข่ายกลุ่มสร้างสรรค์ - ช่วงเดือนมีนาคม 2553 นิทรรศการศิลปกรรมน่านใต้ อำเภอเวียงสา - ปากคำ ธรรมชาติ นิทรรศการศิลปะน่านใต้ ศิลปกรรมสายธารแห่งชีวิต จัดแสดง 24 ธันวาคม 53 - 4 มกราคม 54 ณ หอศิลป์ตาดู กรุงเทพมหานคร (เครือข่ายนักวิชาการ) - โครงการหมายเหตุจากหมู่บ้าน (พื้นที่ในใจของเด็กจังหวัดน่าน) ร่วมกับ โรงเรียนน่านปัญญานุกูล	

	- หนังสือบทกวีแดนเสมอดาว (เครือข่ายนักวิชาการ) - โครงการน่านเรียนรู้สืบสานเมืองแห่งศิลป์ โดยสมาคมศิลปินน่าน โดยการสนับสนุนของสสส. - ก่อตั้งสมาคมศิลปินน่าน (ไม่สำเร็จ) - ถนนเด็กเดินทีวีไทย ร่วมกับ ไทยพีบีเอส	
พ.ศ.2554	- บ้าน: ห้องสมุดบ้านๆ น่านๆ - Gallery project 151 - 6 สิงหาคม - 18 ตุลาคม 2554 นิทรรศการศิลปะน่านร่วมสมัย ครั้งที่ 2 - บุญยืน นานใต้ ศิลปกรรมสายธารแห่งชีวิต/เรื่องเล่าเจ้าพลึง - บวร ดอนไชย กรณีสืบสาน ชิมชัยอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเวียงสา - กรกฎาคม โครงการบวร ดอนไชยฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เยวชนกลุ่มรักษ์สายน้ำน่าน	
พ.ศ.2555	- เมล็ดพันธุ์ศิลปะแห่งขุนเขา หัวใจที่ตามฝัน คำพันธุ์ แสงสว่าง นิทรรศการศิลปะและประมุขภาพ เพื่อจัดตั้งกองทุนศิลปะ - โครงการจัดตั้งโรงพิมพ์ความคิดสร้างสรรค์เยวชน - 1 เมษายน ปฏิบัติการทัศนาศิลปะ - 6 เมษายน ปฏิบัติการทัศนาศิลปะ นิทรรศการภาพถ่ายน่านเมืองแห่งศิลป์ - 7 เมษายน ปฏิบัติการทัศนาศิลปะ ทัศนะ ธรรมชาติสะท้อน โดยอาจารย์สิทธิธรรม โรหิตสุข	

พ.ศ.2556	- ศิลปะเพื่อป่าต้นน้ำ การใช้กระบวนการทางศิลปะ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนให้ตระหนัก รักษาป่าต้นน้ำ ภายใต้โครงการ ศิลปะและธรรมชาติเพื่อชีวิตที่งามอุดม - 27 ธ.ค. 56-27 มี.ค.57 ศิลปะสาธารณะ มุม-มอง-เมือง โครงการจัดตั้งโรงบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ เยาวชนน่าน	
พ.ศ.2557	- ศูนย์เรียนรู้ศิลปศึกษาในสถานศึกษา ร.ร.รปค.56 - ปรากฏการณ์ Nan Art Festival เป็นอีกหนึ่งปรากฏการณ์ในฝั่งศิลปะร่วมสมัยในจังหวัดน่าน - เทศกาลศิลปะน่านครั้งที่ 1 ตอน น่าน เนิบ เนิบ ในระหว่างวันที่ 21-23 กุมภาพันธ์ 2557 - นายบุญช่วย หิรัญวิทย์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะ ประจำปี 2557 (หัตถศิลป์ เครื่องเงินน่าน)	
พ.ศ.2558	- ศูนย์การเรียนรู้ศิลปศึกษา สร้างกระบวนการเรียนรู้ ในร.ร.รปค.56 - “เทศกาลศิลปะน่าน ครั้งที่ 2 (น่าน เนิบ เนิบ) Nan Art Festival 2nd” ตอน เผ่า รัก ป่า ระหว่างวันที่ 13-15 กุมภาพันธ์ 2558 กับกลิ่นอาย ปัญหาด้านนิเวศสิ่งแวดล้อมของน่าน ปัจจุบันกับสภาวะการทำลายล้าง พื้นที่ป่าต้นน้ำของน่าน	
พ.ศ.2559	- นิทรรศการศิลปะ 13 ตุลา 59 น้อมอาลัยพระมหากรุณาธิคุณ ร.9 รักพ่อสุดหัวใจ - ศูนย์การเรียนรู้ศิลปศึกษาศิลปินกับบทเรียนศิลปะเพื่อเด็กนักเรียน ร.ร.รปค.56 - เทศกาลศิลปะน่านครั้งที่ 3 น่านเตี๊ยะ 19-21 กุมภาพันธ์ 2559 ในครั้งนี้ ศาสตราจารย์ปรีชา เกาทอง ศิลปินแห่งชาติ พร้อมทั้งเหล่าศิลปินร่วมกันวาดภาพ ปู่มาน ย่ามาน ประกอบบทเพลงจากนักศึกษาและศิลปิน ต่อด้วยการแสดงจ๊ว จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การแสดงดนตรีจากศิลปิน จ.น่าน และ ศิลปินที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ กิจกรรมทัศนศิลป์ของศิลปิน นักเรียน นักศึกษา ยุวศิลปินน่าน ที่รวมตัวกัน	

	มาผลงานภาพวาดศิลปะ จัดวางร่วมสมัย การแสดงดนตรีไทย นิทรรศการงานวรรณกรรม งานประติมากรรม ทั้งหมดนี้คือ ปรากฏการณ์ศิลปกรรมร่วมสมัยเทศกาลศิลปะน่าน - จากมาตุภูมิสู่วัฒนธรรม น่าน-สิบสองปันนา-หลวงพระบาง	
พ.ศ.2560	- เกิดกลุ่มศิลปินคนนอก - 9 เมษายน 60 เปิดบ้านนิทรรศการศิลปะ เบิกฟ้าล้านนาแห่งเสรีภาพ - บ้านศิลป์แผ่นดินล้านนา บ้านครูสามารถ เมืองมูล	

สรุปสาระสำคัญเวที “น่านพอร่ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดินน่าน”

วันที่ 17 สิงหาคม 2560

ณ วัดอรัญญาวาส อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

.....

ความเป็นมา

โครงการน่านพอร่ม ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน เกิดจากที่มูลนิธิอิฐก้อนเมืองน่าน ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อดำเนินการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้สู่การพัฒนาจังหวัดน่าน ซึ่งการทำงานของน่านมีหลายประเด็นในระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ศิลปวัฒนธรรม เมืองเก่า ชุมชนน่านอยู่ การค้า การท่องเที่ยว สุขภาพ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การเกษตร การดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียง และหลายๆเรื่อง ที่เมืองน่านได้พูดถึง และได้มีความพยายามกำหนดเป็นวาระของน่านขึ้น ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ที่พยายามผลักดันเพื่อเมืองน่านเป็นเมืองที่น่าอยู่ ที่สำคัญน่านมีประวัติศาสตร์การพัฒนาชุมชนมายาวนาน โดยเฉพาะพูดถึงเรื่องป่า สมัยกลุ่มบ้านหลวงหวงป่า กลุ่มศิลาแลงที่มีประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่ออนุรักษ์ผืนป่ามาช้านาน เรื่องๆมาถึงท่านพระครูพิทักษ์ที่ชักชวนคนมาร่วมกันรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม บวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ จะเห็นได้ว่ามีประวัติศาสตร์การอนุรักษ์ป่าที่ยาวนาน ในน่านเองก็มีแผนงานโครงการของภาครัฐ เอกชน ชุมชน ทั้งโครงการพัฒนา โครงการวิจัย ที่เยอะมากและมีความรู้มีประสบการณ์ค่อนข้างเยอะ แต่ว่าการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติก็ยังมันน้อย ตัวอย่างประเด็นที่เห็นชัดๆ อย่างเช่น น่านเราก็ทำเรื่องป่ามาอย่างยาวนาน แต่ทำไมปัจจุบันยังถูกตั้งคำถามว่ายังเป็นเขาหัวโล้นอยู่ ซึ่งโจทย์ของน่านพอร่มคืออยากจะเห็นการใช้พลังร่วมการใช้ข้อมูลที่มีในน่าน หรือที่คนอื่นมาทำให้มาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นน่านมาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เวทีคุยของน่านพอร่มเหมือนเวทีที่จะพูดคุยการนำเอาประสบการณ์การขับเคลื่อนการปฏิบัติที่เกิดเป็นรูปธรรม เพราะหลายๆครั้งที่เรามีกระแสมีนโยบายมีทิศทางสุดท้ายแล้วก็หายไป อยากให้เกิดการปฏิบัติจริงที่ต่อเนื่องในน่าน

วัตถุประสงค์โครงการน่านพอร่ม

๑. เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคม (Public Space) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะตามภูมิสังคมน่าน
๒. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลงานวิจัยของ สกว.และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำข้อเสนอในมิติต่างๆ ต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน
๓. เพื่อรวบรวม สังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคมน่านในการพัฒนาจังหวัดน่าน

ในน่านมีเวทีการพูดคุยที่หลากหลาย มีเวทีประชาคม เวทีชาวบ้าน แต่ก็ยังอยู่เป็นจุดๆ ไม่ได้เชื่อมต่อกันหลากหลาย โดยพอร่มก็คือการมาพูดคุยแลกเปลี่ยน เอาปัญหาประเด็นต่างๆมาช่วยกันคิด ช่วยกันปฏิบัติ โดยอยู่บนฐานของความรู้และปัญญา ซึ่งหลายๆเวทีจะเห็นได้ว่าจะใช้ความรู้สึกหรือการแสดงความคิดเห็น และฝากไว้ในวงคุย แล้วไม่มีใครนำไปทำต่อ ซึ่งวงคุยนี้อยากในทำให้เกิดการขับเคลื่อนที่เป็นเชิงประจักษ์และใช้ความรู้

ประเด็น เรื่องป่าไม้และที่ดิน : ป่ายัง คนอยู่ได้ อย่างยั่งยืน

ปาฐกถาเปิดเวที โดย พระครูพิทักษ์นันทคุณ ที่ปรึกษามูลนิธิฮักเมืองน่าน

วันนี้เป็นอีกวันที่พวกเราได้มีโอกาสได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกัน เกี่ยวกับปัญหาเดิมๆเรื่องเดิมๆ แต่ที่ข้อมูลใหม่ เทคนิค วิธีการใหม่ ข้อคิดและตัวอย่าง ตลอดถึงผลการวิจัยใหม่ๆที่พวกเราได้แบ่งกันกับช่วยกันรวบรวม เพื่อนำสู่การเสวนาในวันนี้ ณ ศาลาการเปรียญวัดอรัญวาส์ วันนี้ดีใจที่เพื่อนสหายธรรมได้กลับมามาร่วมกลับมาทำงานด้วยกันอีกครั้ง ซึ่งแต่เดิมได้เคยร่วมงานด้วยกันมาตลอด จากเดิมเคยได้ปรึกษากันกับท่านพระครูพิพิธนันทคุณ วัดห้วยซ้อ ด้วยสาเหตุที่พระเณรในพื้นที่อำเภอแม่จริมมีจำนวนที่ลดลงเรื่อยด้วยสาเหตุเข้ามาเรียนในโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองน่าน จึงได้ให้คำแนะนำให้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญ เชิญผู้นำในพื้นที่ทั้งผู้ใหญ่บ้านกำนัน นายก อบต.เทศบาลในอำเภอแม่จริมเพื่อปรึกษาหารือในการจัดตั้งโรงเรียน นำนักเรียนมาบวชภาคฤดูร้อน โดยฝากอาศัยอยู่กับวัดต่างๆ ซึ่งได้ดำเนินการดังกล่าวตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 ที่ผ่านมาสำหรับท่านพระครูสุจินนันทกิจ วัดโป่งคำ นั้นยังคงได้ร่วมกันมาด้วยดีตลอด และอีกหลายๆท่านที่เคย ยังได้ร่วมกันเสมอมา ทั้งในบทบาทของพระธรรมทายาท พระธรรมทูตเฉพาะกิจ ทำกิจกรรมของมูลนิธิฮักเมืองน่าน ทำงานด้วยกันมานาน และอาจจะมีย่างที่ต้องแยกย้ายเพื่อปฏิบัติตามบทบาท ภารกิจที่รับผิดชอบ

วันนี้เป็นสิ่งที่น่ายินดีที่ได้กลับมาร่วมงานกันอีกครั้ง จากเดิมที่เคยได้ร่วมคิด ปรึกษาหารือในการได้ทำงานด้วยกันนั้น ได้ข้อมูล ได้เรื่อง เพื่อมาทำงานต่อยอดกันให้สำเร็จในการแก้ปัญหาต่างๆที่ยังคาราคาซังมานาน ของน่าน โดยเฉพาะปัญหาเรื่องที่ดิน และป่าไม้ เพราะบ้านเราอยู่ในหุบเขา ทำมาหากินในภูในดอยมาโดยตลอด ย่อมจะมีปัญหา นอกจากนั้นยังมีปัญหาใหม่ๆที่เพิ่มเติมเข้ามาเรื่อย เพราะฉะนั้นเราจะนิ่งดูตายไม่ได้ จำเป็นที่จะต้องหาทางในการป้องกัน แก้ไข ป้องกันไม่ให้มีปัญหามาใหม่เกิดขึ้น แก้ไขปัญหาเก่าที่เกิดขึ้นแล้วให้สำเร็จลงสู่ซึ่งงานต่างๆที่ได้ทำมาร่วมกัน ถึงแม้ว่าหลายงาน จะยังไม่ประสบความสำเร็จหลายโครงการ หลายกิจกรรม อาจด้วยยังมีอุปสรรคในการทำงาน แต่ก็ไม่ได้ละทิ้ง ซึ่งต้องชะลอปัญหาดังกล่าวไว้ก่อน ต้องนำเอาเรื่องอื่นมาทำต่อ ในบางกรณีก็ประสบความสำเร็จ ด้วยยังมีความพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ซึ่งในการทำงานปัจจุบันนี้ต้องมีข้อมูล หลักฐาน เอกสาร ผลการวิจัย รวมถึงตัวอย่างที่ดีๆจากหลายพื้นที่ที่ได้ทำไว้ เราสามารถนำมาเป็นตัวอย่างในการทำงานได้ หรือนำมาเป็นต้นแบบได้แล้วแต่กรณี แล้วแต่เรื่อง

สิ่งที่อยากจะขอฝากให้ทางทีมงานทุกท่านได้ร่วมมือ ช่วยคิด ช่วยดำเนินการกันในตอนนี้ คือ ปัญหาที่ดิน และป่าไม้ ด้วยพอที่รับรู้ได้ ตอนนี้เมืองน่านมีปัญหาเกี่ยวกับที่ดินและป่าไม้เพราะพี่น้องชาวบ้านเข้าไปทำมาหากินในภูในดอยในป่าในเขา บางพื้นที่เป็นพื้นที่ล่อแหลม เช่น เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ ซึ่งในความเป็นจริงนั้นมีผลกระทบที่ตามมาคือ น้ำแห้ง เมื่อฝนตกจะมีตะกอนดินทับถม ห้วยหนองคลองบึงเหือดแห้งนำมาซึ่งความเดือดร้อน นอกจากนั้นปัญหาสารเคมีต่างๆตกค้าง ก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาว ซึ่งทางหน่วยงานราชการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปช่วยดูแล ช่วยบริหารจัดการ บางพื้นที่จำเป็นต้องขอทวงคืนพื้นที่นั้น ในกรณีที่ประชาชน ชาวบ้านเข้า

ไปทำมาหากินกิน ทำอาชีพกิน ใช้ประโยชน์มากเกินความจำเป็น หรือไปทำมาหากินในพื้นที่ในเขตหวงห้าม เช่น ป่าต้นน้ำ ป่าดั้งเดิมที่มีการอนุรักษ์ เขตอุทยาน เขตป่าสงวนแห่งชาติซึ่งเป็นเขตป่าที่มีกฎหมายคุ้มครองอยู่ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ชาวบ้านได้เข้าไปถูกล่า

แต่บางคนนั้นต้องให้ความเห็นใจ ด้วยไม่มีพื้นที่ทำกิน จำเป็นไปต้องบุกรุกเข้าไปทำมาหากินในพื้นที่นั้น แม้จะห่างไกล ในอดีตมีความยากลำบากต้องใช้ระยะเวลาเดินทางนานกว่าที่จะเข้าไปถึง แต่ในปัจจุบันจะมีความสะดวกมากขึ้นก็ตาม จากเหตุจำเป็นที่ชาวบ้านบางคนไม่มีที่ทำกิน เมื่อถูกทวงคืนพื้นที่แล้ว แล้วชาวบ้านจะไปทำมาหากิน ทำอาชีพอะไร ซึ่งสิ่งนี้คือประเด็นสำคัญที่จะขอฝากทุกท่านช่วยจัดเก็บข้อมูล ว่ามีข้อมูลพื้นที่ในจังหวัด น่านกี่หมู่บ้าน กี่ตำบล เป็นจำนวนเท่าไรที่ถูกขอคืนพื้นที่ ในส่วนผู้ที่ถูกขอทวงคืนพื้นที่นั้นมีที่อื่นรองรับหรือไม่ จากเดิมพื้นที่ที่เคยทำมาหากินซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำแล้วถูกทวงคืนนั้น แล้วมีที่อื่นทดแทนหรือไม่ หรือพื้นที่เดิมที่มีอยู่ ใช้ประโยชน์ในการทำมาหากินไม่ได้ด้วยมีสภาพพื้นที่ที่เสื่อมโทรม ใช้ประโยชน์ไม่ได้ คือประเด็นหลักที่จะขอให้ทุกท่านช่วยคิด ดำเนินการต่อไป

ที่ผ่านมาได้มีการปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้ เรื่องพื้นที่ทำกิน อาชีพของชาวบ้าน ได้มีตัวแทนชุมชนตำบลหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่าในพื้นที่ตำบลของตนเองได้ถูกขอทวงคืนพื้นที่ครึ่งของพื้นที่ทั้งหมดในตำบล ส่งผลให้ชาวบ้านมีความเดือดร้อน กรณีตัวอย่างนี้อยากจะขอความร่วมมือพวกเราในการติดตาม รวบรวมข้อมูล สาเหตุของความเดือดร้อนที่แท้จริงของชาวบ้านที่ถูกทวงคืนที่ทำกิน สาเหตุความเดือดร้อนนั้นจากไม่มีพื้นที่ทำกินจริงๆ หรือ มีพื้นที่ทำกินหลายพื้นที่แต่ยังมีการบุกรุกเข้าไปทำกินในพื้นที่ใหม่เรื่อยๆ เมื่อถูกขอคืนพื้นที่ได้รับการช่วยเหลือพื้นที่ทดแทน แล้วพื้นที่ใหม่สามารถใช้ประโยชน์ในการทำมาหากินได้จริงหรือไม่ และในกรณีที่หลายคนให้ข้อมูลว่าเบื้องต้นต้องทำอะไรชั่วคราว ด้วยสาเหตุทำแล้วไม่ได้ผลตอบแทนตามที่ต้องการ อยากจะเปลี่ยนอาชีพ แต่ไม่รู้ว่าจะไปประกอบอาชีพอะไร ซึ่งเป็นอีกกลุ่มที่เราจะต้องหาข้อมูลว่ามีจำนวนกี่คน จำนวนเท่าไรในแต่ละหมู่บ้านที่ไม่อยากทำอะไรชั่วคราว อยากจะเปลี่ยนอาชีพแต่ไม่รู้ว่าจะทำอาชีพอะไร มีหน่วยงาน มีตัวแทนใครเข้าไปศึกษาบ้างหรือไม่ว่าพื้นที่เดิมของชาวบ้านนั้นอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือไม่ พื้นที่เขตอุทยานหรือไม่ หรือมีอาชีพอะไรบ้างที่แนะนำทดแทนการปลูกทำไร่ข้าวโพดให้แก่ชาวบ้าน อยากให้ช่วยกันหาองค์กร หน่วยงานที่จะเข้าไปช่วยเหลือชาวบ้านเป็นรายๆ อาจไม่จำเป็นที่จะช่วยทั้งหมู่บ้านหรือช่วยทั้งตำบล ขอให้มีการช่วยเหลือบ้างหมู่บ้านละรายสองรายเพื่อเป็นกรณีตัวอย่างให้แก่รายอื่นๆในหมู่บ้าน ซึ่งตอนนี้ไม่มีข้อมูลว่ามีใครบ้างที่ต้องการจะเลิกปลูกข้าวโพด มีใครบ้างที่อยากจะกลับปลูกข้าวเหมือนเดิม หรืออยากจะปลูกไม้ผล ที่เป็นอาชีพที่ยั่งยืน เพราะไม่มั่นใจว่าเมื่อปลูกยางไปแล้ว จะมีราคา มีผลตอบแทนที่คุ้มค่าหรือไม่ในอนาคต จะโดนยึดโดนตัดอีกหรือไม่ ตอนนี้ชาวบ้านมีความลังเลใจในการตัดสินใจทิศทางการอาชีพในอนาคตตนเอง นี่ถือเป็นตัวอย่างข้อมูลที่เมื่อนานเราจะสามารถจัดเก็บข้อมูลเหล่านี้ได้หรือไม่ ที่จริงนั้นควรมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ นอกจากนั้นเราต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กรอื่น เรามีเพียงการร้องขอ ข้อเสนอ การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ แต่ไม่มีข้อมูลประกอบการขอรับความช่วยเหลือ รวมทั้งบริษัทเอกชนต่างๆที่มีอำนาจการให้ความช่วยเหลือ มี

นักวิชาการที่มีความรู้ ต้องการเข้ามาช่วยเหลือ แต่ไม่มีข้อมูล ไม่มีช่องทางที่จะมาให้ความช่วยเหลือ นี่เป็นสิ่งสำคัญที่จะบอกกับพวกเราในการค้นหา รวบรวมข้อมูล ที่เป็นข้อเท็จจริงรองรับเพื่อเสนอ นำเข้า ให้กับหน่วยงาน องค์กร บริษัทที่จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องความร่วมมือพวกเราในการคิด ดำเนินการ เพราะที่ผ่านมานั้น เราไม่มีข้อมูลรองรับ

สำหรับพื้นที่ทับซ้อน ในกรณีมูลนิธิอีกเมืองน่านอยู่ในการจัดเก็บข้อมูลป่าชุมชนเมืองน่าน รายละเอียดต่างๆของการจัดเก็บข้อมูลนั้น มีการจับพิกัดพื้นที่ป่าชุมชน ศึกษากฎ ระเบียบ กติกาต่างๆ การดูแลป่าชุมชน การขยายพื้นที่ป่าชุมชน ผลประโยชน์ที่ชาวบ้านได้รับจากการอนุรักษ์ป่าชุมชนผืนนั้น นอกจากนั้นพื้นที่ป่าชุมชนมีการทับซ้อนกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติก็แห่ง ทับซ้อนกับพื้นที่ป่าอุทยานก็แห่ง คือข้อมูลที่ได้นำเสนอต่อไปในอนาคต ซึ่งทางมูลนิธิอีกเมืองน่านกำลังดำเนินการจัดเก็บข้อมูล แล้วจะนำมารวบรวมร่วมกับข้อมูลต่างๆของพวกเราเมื่อเรามีข้อมูล มีรายละเอียด มีผลจากการศึกษา การวิจัย การเก็บข้อมูลต่างๆ เราสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเสนอขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล ให้ช่วยแก้ไขปัญหบางเรื่อง บางกรณี บางแห่ง ที่ผ่านมานั้น รัฐบาลทำไม่ได้เพราะไม่มีข้อมูลนำเสนอประกอบการตัดสินใจ

ที่ผ่านมาเคยมีคำถามว่า ประเทศไทยมีเพียงจังหวัดน่านที่มีปัญหาแบบนี้เท่านั้นหรือ ซึ่งในความเป็นจริงปัญหาลักษณะแบบนี้มีทุกพื้นที่ทุกจังหวัดของประเทศไทย เพราะฉะนั้นจึงอยากจะให้จังหวัดน่านเป็นกรณีตัวอย่าง ต้นแบบในการช่วยกันจัดเก็บ เพื่อนำข้อมูลมาไปช่วยหน่วยงานราชการ ลำพังจะรอหน่วยงานของรัฐลงไปดำเนินการนั้น อาจจะไม่ทันการณ์ต่อสภาพปัญหา เพราะเจ้าหน้าที่และงบประมาณมีจำนวนน้อย จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยพลังมวลชน มหาชนช่วยเหลือกัน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ที่มีใจ เช่น ในกรณีมหาวิทยาลัยต่างๆ นักศึกษา เราอาจจะตั้งอาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลือ นอกจากนั้นองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆที่มีใจจะเข้าร่วมมือ ช่วยเหลือ แบ่งภารกิจในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ในพื้นที่เมืองน่าน และนำมาปรึกษาหารือร่วมกันเป็นครั้งคราวต่อไป จะได้นำสู่การแก้ไขปัญหา คลี่คลายปัญหาป่าไม้และที่ดินเมืองน่าน

แม้จะเป็นเรื่องเพียงเล็กน้อย แต่หากมีความเพียรพยายาม ช่วยเหลือกันและกัน ในการจัดหาจัดเก็บข้อมูล เมื่อนำมารวบรวมด้วยกันได้นั้นจะถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ สามารถที่เป็นพลัง เป็นคู่มือ เป็นสิ่งที่เราจะนำไปเสนอต่อรัฐบาลได้เข้ามาช่วยเหลือตามข้อมูลที่เราถืออยู่ในมือ

ขอยกกรณีตัวอย่างสำนักข่าวแห่งหนึ่ง คือที่ผ่านมาจะชอบดูข่าว ติดตามข่าวจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ข่าวในพระราชสำนัก ข่าวสารบ้านเมือง จะพบว่าสื่อต่างๆทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ มักจะอ่านข่าวตามเนื้อหาที่เขียนในหนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่ปัจจุบันมีการเกาะติดสถานการณ์ข่าว จากสภาพสาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้น ได้มีการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม สอบถามผู้รู้ร่วมหาแนวทางการแก้ไข ร่วมหาทางออกตามสาเหตุนั้น เช่น นักกฎหมาย เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตำรวจ ทหาร รวมทั้งการหาหลักฐานเพิ่มเติม ภาพจากกล้องวงจรปิด ภาพหลักฐานอื่นๆเพื่อยืนยัน จนหลายเรื่องได้มีการคลี่คลาย หลายปัญหาได้รับการแก้ไข ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยิ่งนัก ได้เป็นการนำเสนอข่าว อ่านข่าวตามเนื้อหาเท่านั้น เสร็จสิ้นภารกิจการอ่านข่าวในแต่ละวันเพียงเท่านั้น เช่นกรณี

ชาวนาถูกโกงจากนายทุน ชาวนาเอาที่นาไปจำนองและนายทุนได้ทำการยึดที่นา แม้มีการนำเสนอข่าวที่มีมานานแล้ว พอมีรายงานมีการแจ้งความมักจะได้คำตอบที่ว่าให้ไปฟ้องเอาเอง ซึ่งในความเป็นจริงชาวบ้านจะไปฟ้องกับใคร มีใครที่จะเข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านบ้าง แต่การนำเสนอข่าวของสำนักข่าวนี้นี้ ได้ให้นักข่าวมีการหาหลักฐานมาประกอบเพิ่มเติม การลงไปเก็บข้อมูลพื้นที่ การไปขอถ่ายรูป เอกสาร ไปสัมภาษณ์ มีการเชิญนักกฎหมายมาให้คำชี้แนะ ตามสถานการณ์ข่าวการนำเสนอ จากข้อมูลที่ได้รับเพิ่มเติม ทั้งจากหลักฐาน พยาน คำชี้แนะ ปัญหาในประเด็นนี้ก็ได้รับการคลี่คลายไปได้ด้วยดี คือตัวอย่างการหาข้อมูล การเก็บข้อมูล การแสวงหาต้นเหตุ สาเหตุของปัญหา แล้วหาทางออกร่วมกัน และเป็นที่ยอมรับเพราะมีการดำเนินการจริง ติดตามจริง จากข้อมูลจริง ซึ่งให้ผลสำเร็จการดำเนินงานจริง

ความสำเร็จในการทำงานในแต่ละเรื่องนั้นต้องมีการติดตามอย่างจริงจังในแต่ละเรื่อง มีการหาข้อมูลจริง เอกสาร หลักฐาน เพื่อเป็นอาวุธ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการต่อรองกับหน่วยงานของรัฐ หรือนำเสนอผู้ที่มีอำนาจให้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา เพราะสิ่งสำคัญนั้นคือ ข้อมูล หลักฐานต่างๆที่มีอยู่ นำมาแบ่งปันกัน นำมารวบรวมกัน ร่วมช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุ หาแนวทางแก้ไขปัญหา หาผู้รับผิดชอบที่แท้จริง การนำผลวิจัยผลการดำเนินงานพื้นที่อื่น คนอื่นที่ได้ผลแล้วนำมาเทียบเคียง นำผลที่ได้ไปเสนอต่อภาครัฐบาลเพื่อให้ความช่วยเหลือต่อไปในแต่ละกรณี เพราะเมื่อเข้าไปในพื้นที่แล้ว รู้ได้ว่าเป็นปัญหาจริง เดือดร้อนจริง ต้องการความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาก็จริง จึงสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างแท้จริง

ท้ายนี้ขอฝากทุกท่านทุกหน่วยงาน ทุกองค์กรได้นำมาหารือกัน เรื่องปัญหาป่าไม้ ดินเมืองน่านจะได้คลี่คลายต่อไปในอนาคต อยู่ที่ความพยายาม การประชุมบ่อยๆนั้นเป็นสิ่งที่ดี พระพุทธเจ้าก็สรรเสริญ การประชุมสม่ำเสมอเข้าประชุมพร้อมกัน เลิกประชุมพร้อมกัน ขณะที่ประชุมเราก็มีการปรึกษาหารือกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดี เพราะฉะนั้นวันนี้จึงขอนำข้อเสนอที่มีเป็นความอยากให้เกิดขึ้น ความสำเร็จ กับการแก้ปัญหาเรื่องปากท้องของคนน่าน การแก้ไขปัญหาระยะป่าไม้และที่ดินของคนเมืองน่าน อย่าไปโจมตีหน่วยงานของรัฐหรือรัฐบาลว่าไม่มีความจริงใจ ในการแก้ไขปัญหาก็เพราะเราไม่มีข้อมูลที่จะไปนำเสนอ หากมีข้อมูลนำเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นรูปเล่ม เป็นข้อมูล เป็นตัวเลข เป็นสถิติ เป็นผลการวิจัยออกมาให้หน่วยงานแล้วนั้นหน่วยงานคงสามารถช่วยเหลือหาทางคลี่คลายปัญหาคนเมืองน่านเราได้ และจะเป็นกรณีตัวอย่างให้กับพื้นที่อื่นๆต่างจังหวัดอื่นๆต่อไป สำหรับวันนี้ขอให้ทุกท่านทั้งหลายได้ให้มีการปรึกษาหารือกันด้วยความเป็นสุข ด้วยความเป็นธรรม เพราะพระพุทธเจ้า ได้ตรัสไว้ว่า “ทำงานให้เป็นสุข สนุกเมื่อทำงาน ทำงานให้เป็นสุข สนุกเมื่อทำหน้าที่” พวกเราทุกคนที่มาประชุมหารือกันก็เหมือนมาปฏิบัติธรรม ขอให้ธรรมคุ้มครองผู้ปฏิบัติธรรมตลอดไป

สถานการณ์ บริบท ปัญหาป่าไม้และที่ดิน รวมทั้งนโยบายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน

ณัฏ ใยยา

หัวหน้าโครงการน่านפורัม

ทำไมต้องต้องวงที่พูดคุย น่านפורัม : ทรัพยากร ป่าไม้ และที่ดิน

เวทีน่านפורัมเป็นหนึ่งในอีกหลายเวทีที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะช่วยกัน ร่วมดูแลป่าไม้และที่ดิน ร่วมกันพลิกฟื้นผืนป่าและที่ดินของเมืองน่าน

ที่ผ่านมา จังหวัดน่านมีกระบวนการ กิจกรรม โครงการที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้และที่ดินมากมายเพื่อที่จะต้องการให้เกิด ผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ ตามความคาดหวัง ของคนน่าน รวมทั้งวิสัยทัศน์คนน่านที่จัดทำขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงมาแล้วหลายครั้ง แต่ก็หนีจากคำหลักเหล่านี้คือต้องการเห็น “เมืองน่าน เมืองแห่งธรรมชาติ เมืองแห่งศิลปวัฒนธรรม และเมืองแห่งคนมีความสุข” และที่สำคัญคือการพึ่งตนเองตามรอยเท้าของพ่อเรื่องการพัฒนายั่งยืน และกระบวนการที่มีส่วนร่วม ซึ่งคือภาพใหญ่ ที่เกิดขึ้นบนความเป็นน่านที่ผ่านมา

น่านפורัม อยากให้เกิดเป็นพื้นที่วงคิด พูดคุย ทำร่วมกันบนฐานความรู้และปัญญา เหมือนตามที่ท่านพระครูพิทักษ์นันทคุณได้กล่าวไว้ว่า มีข้อมูลในน่านหลายอย่างมากมาย มีโครงการ แผนงานอีกจำนวนมากที่มีการดำเนินการที่น่าน แต่จะอย่างไรเพื่อให้มีการนำความรู้นี้ไปสู่การพัฒนา ให้มีการต่อยอด ให้ดียิ่งขึ้น คือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นที่น่าน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่เชิญชวนทุกท่านชวนคนน่านมาพูดคุยร่วมด้วยกัน เป็นวงที่ใช้ความรู้ ใช้ข้อมูลในการจัดการปัญหาและพัฒนาจังหวัดน่าน

เวทีนี้เป็นครั้งแรกของน่านפורัม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคม (Public Space) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะตามภูมิสังคมน่าน เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลงานวิจัยของ สกว.และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำข้อเสนอในมิติต่างๆ ต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน และเพื่อรวบรวม สังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคมน่านในการพัฒนาจังหวัดน่าน โดยที่ทุกส่วนทุกหน่วยสามารถใช้ข้อมูลเป็นฐานในการพัฒนาร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นเมืองน่าน บ้านของเรา

เมื่อเดือนที่ผ่านมาที่ประชุมแห่งนี้(ศาลาวัดอรุณวาส) ได้มีการเชิญชวนกันมาพูดคุย ปรีक्षाประเด็นการพัฒนาของน่านที่ผ่านมา 10 ปีย้อนหลัง มีอะไรเกิดขึ้นที่น่านบ้าง มีแผนงาน โครงการ ขบวนการขับเคลื่อนอะไรบ้างที่น่าน มีประเด็นอะไรบ้างที่ภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการที่น่าน ทั้งโดยคนน่านเองและคนภายนอกได้เข้ามาดำเนินการที่น่าน จากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ 6 ประเด็นหลัก คือเรื่องน้ำ เกษตรการผลิต ป่าไม้ที่ดิน ท้องเที่ยว ศิลปกรรมวัฒนธรรม สังคม สุขภาพ การศึกษา เด็กเยาวชน และขยะ เป็นปัญหาสำคัญที่ได้มีการพูดคุยกันในวันนั้น รวมทั้งยังมีประเด็นย่อยอีกมากมาย สำหรับประเด็นที่เป็นข้อมูลร่วมกันที่ทุกวงมีการพูดคุยได้มีความเห็นพ้องกัน คือ ตัวข้อมูล ตัวฐานข้อมูลกลางที่จะสามารถแบ่งปันกันใช้นั้นอยู่ที่ไหน ซึ่งพบว่าข้อมูลมีการกระจัดกระจายตามประเด็นข้อมูล ตามหน่วยงานตามองค์กรต่างๆที่ดำเนินการทำข้อมูลของตนเอง การดำเนินงาน

แต่ครั้งก็มักจะใช้แต่ข้อมูลของตนเอง ไม่ได้มีการใช้ข้อมูลร่วมกัน ไม่มีฐานข้อมูลกลางในส่วนพื้นที่ที่ดีที่เกิดขึ้นอยู่ที่ไหนกันบ้าง ซึ่งพื้นที่ที่อยู่นั้นกระจายอยู่ทั่วไปในนาน โดยเป็นความเห็นร่วมกันที่ควรจะมีข้อมูลกลาง ฐานข้อมูลกลาง ทั้งนี้จึงขอความร่วมมือทุกท่านได้ช่วยระบุพื้นที่ กิจกรรมการทำงานของทุกท่านโดยสามารถเพิ่มเติมข้อมูลที่ป้าแสดงพื้นที่การทำงานที่หน้าห้องประชุม

เมื่อวันที่ 13 ที่ผ่านมา ได้มีการปรึกษาประเด็นที่น่าจะเริ่มนำเข้าสู่เวทีนานพอร์รัมเป็นประเด็นแรก ซึ่งพบว่า ประเด็นการจัดการทรัพยากรป่าไม้และที่ดินเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วน เพราะมีการกล่าวถึง พูดถึง ส่งผลกระทบให้กับคนนานกันเป็นจำนวนมาก เป็นประเด็นที่สังคมคนนานได้ให้ความสนใจในขณะนี้

การเตรียมความพร้อมของการจัดวงพูดคุยในวันนี้ได้มีการพูดคุยกลุ่มเล็กมาก่อนโดยได้เชิญตัวแทนคนทำงานหลักๆในพื้นที่นานทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม ประชาชน มาพูดคุยกันว่า ตัวข้อมูลความรู้ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นป่าไม้และที่ดินมีอะไรบ้าง ซึ่งเนื้อหาของข้อมูลส่วนหนึ่งอยู่ในเอกสารที่ได้แจกในที่ประชุมกันวันนี้ และอีกส่วนหนึ่งอยู่ในเนื้อหาวิดีโอที่ได้นำเสนอให้ท่านได้รับชมรับฟังที่ผ่านมาสักครู่ แต่ยังไม่ถึงตามเป็นเพียงข้อมูลหนึ่งในข้อมูลที่หลากหลายมากของข้อมูลป่าไม้ น้ำและที่ดิน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ค่อนข้างเยอะมาก และยังต้องการข้อมูลอื่นๆอีกมาก

จากข้อมูลพบว่านานมีข้อมูลป่าเหลืออยู่ร้อยละ 61 อยู่อันดับ 7 ของประเทศ ที่มีสภาพป่าเหลืออยู่โดยข้อมูลป่าที่หลงเหลืออยู่นั้นส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันตกของประเทศ ในขณะที่ภาคอื่นนั้นมีสภาพป่าเหลืออยู่เพียงเล็กน้อย ข้อมูลนี้ฉายให้เห็นภาพว่าเมืองนานมีความเป็นป่าอยู่มาก ทั้งยังอยู่ในอันดับที่ 7 ของประเทศ ซึ่งเป็นข้อมูลของสำนักงานป่าไม้ หากดูจากภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่ที่ถ่ายทางอากาศพบว่านานยังมีสีเขียวซึ่งแสดงถึงความเป็นป่าอยู่อีกมากตามแผนที่ที่แสดง นานมีสภาพป่าเหลืออยู่ประมาณ 7 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 61 ของพื้นที่ทั้งหมด

แต่เมื่อมาพิจารณาข้อมูลสภาพป่าจากแผนที่สภาพป่าไม้ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558-2559 จะพบว่าสภาพพื้นที่ป่าของประเทศไทย มีสถานการณ์แนวโน้มที่ลดลงในภาพรวมของทั้งประเทศ แต่หากดูจากข้อมูลแผนที่ประเทศไทยปีนี้จะมียอดพื้นที่ป่าที่มากขึ้น แต่พิจารณาแล้วพบว่าสาเหตุคือเป็นการขยายอัตราส่วนที่ละเอียดมากขึ้นทำให้เห็นภาพที่เป็นป่ามากขึ้น จริงแล้วประเทศไทยมีสภาพแนวโน้มของป่าลดลงเหลือประมาณร้อยละ 31 ส่วนนานมีสภาพป่าร้อยละ 61 ซึ่งสภาพพื้นที่ของนานส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชัน ร้อยละ 87.2 ของพื้นที่ทั้งหมด มีพื้นที่ป่าตามกฎหมาย 6,496,231.62 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 2,747,669.12 ไร่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 3,748,562.62 ไร่ เป็นพื้นที่ราบลุ่มประมาณร้อยละ 10 ที่สำคัญอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนและเขตป่าอุทยานเป็นส่วนใหญ่ของพื้นที่ แม่น้ำนานเป็นแหล่งน้ำต้นทุนให้แก่แม่น้ำเจ้าพระยาร้อยละ 40-45 หรือประมาณ 6,600 ลบ.ม. รวมทั้งข้อมูล 356 หมู่บ้านหรือร้อยละ 40 อยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวน ในจำนวนนี้มีจำนวน 345 หมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ก่อนประกาศเป็นป่าสงวน สำหรับหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่เขตป่าอนุรักษ์มีจำนวน 19 หมู่บ้านรวมมีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตป่าสงวนและป่าอนุรักษ์ ทั้งหมด 375 หมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 42.13 ซึ่งทั้งหมดนี้คือ

ข้อจำกัดของน่าน เพราะจังหวัดน่านมีพื้นที่มีเอกสารสิทธิ์หรือมีโฉนดครอบครอง เพียงร้อยละ 8.36 ของพื้นที่ทั้งจังหวัดน่าน

สำหรับข้อมูลป่าไม้น่านช่วงระหว่างปี พ.ศ.2547 – 2556 พบว่ามีพื้นที่ป่าไม้ที่หายไปช่วง 10 ที่ผ่านมานี้ มีจำนวน 838,798 ไร่ เฉลี่ยประมาณ 8 หมื่นกว่าไร่ต่อปี (ที่มา : สายบัว เข้มเพชร. การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับการจัดทำแผนชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จังหวัดน่าน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2559) และมีแนวโน้มของสภาพป่าที่ลดลงมากขึ้น รวมทั้งจากข้อมูลของรักษารักษ์น่าน 3 ปีที่ป่ามาล่าสุดมีสภาพป่าลดลงเฉลี่ยปีละประมาณ 125,000 ไร่ต่อปี แต่อย่างไรก็ตามเมื่อดูข้อมูลจากสำนักงานป่าไม้เมื่อเทียบระหว่างปี 2558 กับปี 2559 นั้น พบว่า น่านมีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นมา 3,750 ไร่ แต่หากเทียบกับข้อมูลสภาพป่าที่หายไป 10 ปีที่ผ่านมา มี 8 หมื่นกว่าไร่ต่อปี (ที่มา : สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้, 2559) ซึ่งยังมีความต่างกันมาก แต่ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ยังมีข้อมูลป่าเพิ่มขึ้นมาบ้างแม้จะเพียงน้อยนิดก็ตาม

จากข้อมูลของมูลนิธิฮักเมืองน่านที่ไปเก็บข้อมูลป่าชุมชนนั้น พบว่าตอนนี้จังหวัดน่านมีป่าชุมชน 542 แห่ง สำหรับสถานการณ์ปัญหาป่าไม้และที่ดินนั้นยังไม่ขอล่าถึงรายละเอียดเพราะเป็นภาพที่พอจะทราบกันอยู่บ้างแล้ว โดยที่จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 10 ปีที่ผ่านมา จะเห็นว่ามีสถาบันวิชาการ หน่วยงานต่างๆภาครัฐ ภาคเอกชน โครงการ แผนงาน กิจกรรมต่างลงมาทำงานในพื้นที่จังหวัดน่านเป็นจำนวนมาก เพื่อจะมาช่วยจังหวัดน่าน ในการฟื้นฟูป่าไม้และที่ดินของจังหวัดน่าน แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของป่าไม้และที่ดิน ก็ยังมีภาพให้เห็นของการดำเนินงานต่างๆ ทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องของป่าไม้และที่ดิน ป่าชุมชน คนอยู่กับป่า ศาสตร์พระราชา แต่ในอีกภาพที่เราเห็นกันคือ ภาพการเผาป่า การใช้สารเคมี ภูเขาหัวโล้น หมอกควัน พื้นที่ทับซ้อนการกว้านซื้อที่ดิน แต่เดิมที่ผ่านมานั้นจะไม่ค่อยมีภาพการปักป้ายซื้อขายที่ดินให้เห็น แต่ภาพในปัจจุบันที่เห็นกันมาก คือ การกว้านที่ดิน น้ำในแม่น้ำน่านเป็นพิษ การขุดเอาดินไปขาย แต่ในขณะเดียวกัน สถานการณ์น้ำท่วม ดินโคลนถล่มจะมีให้เห็นมากยิ่งขึ้น และในอีกด้านก็ยังเห็นภาพของพวกเราจากหลายภาคส่วน ทั้งในจังหวัดน่านและนอกจังหวัดน่านที่พยายามทำเพื่อคนน่านทั้งเรื่องของกองทุนป่าต้นน้ำ โฉนดชุมชน ข้อบัญญัติท้องถิ่น ธนาкарต้นไม้ โครงการรักษาน่าน รวมทั้ง คทช. เรื่องการจัดสรรที่ดิน เรื่องป่าเศรษฐกิจ และในระยะต่อมาถึงปัจจุบันน่านเริ่มตกเป็นจำเลยของสังคม โดยเฉพาะในโลกของโซเชียล จากสถานการณ์น้ำท่วมในจังหวัดสกลนครที่ผ่านมาได้มีการกล่าวว่ามีสาเหตุเพราะคนน่านตัดไม้ทำลายป่า เป็นประเด็นที่กล่าวกันในโลกโซเชียล รวมทั้งที่คนหลากหลายที่ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้ของน่าน ทั้งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ที่ปรึกษา อธิบดีกระทรวงต่างๆ คณะอนุกรรมการต่างเป็นจำนวนมากที่ลงติดตามสถานการณ์ที่น่าน ร่วมค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างที่ดีๆที่คนน่านได้ร่วมกิจกรรมกัน เช่น โครงการผายมีชีวิต โครงการสวมหมวกให้ภูเขา โครงการปิดทองหลังพระ โครงการขยายผลโครงการหลวง โครงการ CSRต่างๆ ศิลปะเพื่อการเยียวยาสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยต่างๆที่เข้ามาศึกษาวิจัยที่น่าน มีการส่งเสริมการปลูกพืชเพื่อทดแทนข้าวโพด อื่นๆอีก

มากมาย แต่ยังมีประเด็นหนึ่งที่ยังมีการพูดถึงโครงการต่างๆที่เข้ามาดำเนินการที่นาน หลายโครงการหลายกิจกรรมเป็นเพียงโครงการปักป้ายถ่ายรูปเสร็จแล้วก็หายไปจากนาน ซึ่งเป็นสิ่งที่คนนานจะต้องมาช่วยกันคิดต่อ

ประเด็นสำคัญ ด้วยสภาพจำกัดพื้นที่ของจังหวัดน่าน พื้นที่ที่มีอยู่ หมู่บ้าน พื้นที่ทำกินอยู่ในเขตป่าทั้งที่อยู่ก่อนและหลัง จำนวนคนที่มีมากขึ้น ก่อนประกาศพื้นที่ป่าคนอาจจะยังมีไม่มากเหมือนปัจจุบัน พื้นที่ทำกินก็ยังมีไม่มาก แต่ในขณะเดียวกันกับทรัพยากรมีจำนวนลดลง เรื่องปากท้อง หนี้สิน บางหมู่บ้านมีหนี้สินมากกว่า 40 ล้านบาท และบางข้อมูลก็มีความขัดแย้งกัน มีคำถามกับข้อมูล ป่านานยังสมบูรณ์อยู่หรือมีสภาพหัวล้านกันแน่ ข้อมูล 2 ส่วนที่ความเห็นแย้งกัน ตกลงว่าคนอยู่ร่วมกับป่าได้จริงหรือไม่ คนรุกป่า หรือป่ารุกคน ซึ่งเป็นข้อถกเถียงที่ยังไม่มีคำตอบ เรื่องสิทธิชุมชน กฎหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบ นโยบายภาครัฐ ส่งผลด้านบวกหรือลบต่อชุมชน การยอมรับซึ่งกันและกัน วิธีคิดบางอย่างยังย้อนแย้งต่อกัน คนนานต้องการอนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่า ความเป็นเมืองสงบรวมเย็น แต่ในขณะเดียวกัน มีความต้องการเปิดชายแดน ต้องการการค้า การลงทุนด้านอุตสาหกรรม ที่สำคัญคือข้อมูลที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ การดำเนินงานนั้นเป็นข้อมูลคนละชุด ความรู้ ความเข้าใจต่อข้อมูลไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากอดีตแนวคิดเกษตรพออยู่พอกิน เกษตรเพื่อยังชีพ แต่ในตอนนี้มีหลายคนบอกว่าเป็นเกษตรลืชีพ เพราะเป็นเกษตรที่ล้างผลาญทุกอย่างแม้แต่ตัวเกษตรกร ระบบเกษตรที่ดั้นนั้นควรเป็นระบบเกษตรเชิงเดี่ยวหรือเกษตรผสมผสานกันแน่ เพราะพืชทดแทนเพื่อเปลี่ยนแปลงจากการปลูกข้าวโพดก็ยังเป็นพืชเชิงเดี่ยวเช่นเดิม

แต่ในขณะเดียวกันยังมีหลายตัวอย่างดีในนานจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆที่ได้ดำเนินการในพื้นที่และเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่ยังมีอีกหลายคำถาม ทำไมสิ่งที่ดีในนานทำไมไม่มีการขยายพื้นที่ทำไมไม่มีการขยายผล ทำกันเพียงบางจุดเท่านั้น จะมีการขยายพื้นที่ที่ดีเหล่านี้ได้อย่างไร

นานมีโครงการพัฒนา โครงการวิจัยเป็นจำนวนมากที่ดำเนินการในจังหวัดน่าน หลายคำถามจากคนนาน โครงการมีจำนวนเกินไปหรือเปล่า หรือโครงการยังไม่ตอบโจทย์ของคนนาน โครงการมีจำนวนมากไปหรือไม่ โครงการเหล่านี้ให้ผลประโยชน์ต่อคนนานอย่างไรบ้าง ความต่อเนื่อง ความยั่งยืนของโครงการต่างๆเหล่านี้จะเป็นอย่างไร

ประเด็นสำคัญล่าสุดของคนนาน คือ ขนาดพื้นที่ทำกินที่มีความเหมาะสมกับแต่ละครอบครัว ตามที่คทช.ประกาศคือครอบครัวละ 20 ไร่ ปัจจุบันมีเพียง 10 ตำบลที่เข้าร่วมกับโครงการดังกล่าว และยังมีข้อคิดเห็นว่าขนาดพื้นที่ทำกินต่อครอบครัวของคนนานคือจำนวน 20 ไร่ นั้นเหมาะสมหรือยัง แล้วในความเป็นจริงจำนวนที่เหมาะสมนั้นควรเป็นเท่าไร

รูปแบบทางการเกษตรที่เหมาะสมกับขนาดพื้นที่ที่ทำกินตามที่ได้กำหนดไว้นั้นควรเป็นอย่างไร รวมทั้งรูปแบบทางการตลาด ระบบขนส่งทางการตลาดควรเป็นอย่างไร รวมถึงทางเลือก หรือทางรอดของทางการเกษตรนานในความเป็นจริงควรเป็นรูปแบบใด ซึ่งเวทีวันนี้จะเป็นการพูดคุยให้คำตอบแก่คนนานได้ เป็นโจทย์ที่สำคัญของพวกเราที่จะรวมหาคำตอบดังกล่าว

โจทย์ที่ทำหายสำหรับประเด็นตามที่ได้กล่าวมาแล้วคือ ถ้านานทำไม่ได้ ที่อื่นก็คงยาก ด้วยเพราะเคยมีคนกล่าวไว้นานมีต้นทุนประชาสังคมที่เข้มแข็งที่สุด นี่คือการท้าทายของคนนาน

สำหรับช่วงเช้าต่อจากนี้จะมีการแบ่งกลุ่มพูดคุยตามประเด็น 4 กลุ่มย่อย เพื่อนำข้อมูลมารวบรวมอภิปรายด้วยกันในช่วงบ่าย โดยเป็นการพูดคุยร่วมคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกันบนฐานข้อมูล ความรู้ ปัญหา ที่สำคัญต่อจากนี้คือช่วยกันทำ ทำในสิ่งที่ดีให้กับหน่วยงาน กับพื้นที่ของตัวเอง หากทำแล้วมีปัญหา อุปสรรค ก็นำมาพูดคุยปรึกษาหาทางออกร่วมกัน โดยไม่ได้เป็นการเพียงพูดคุยแล้วจบ หรือพูดคุยเสร็จแล้วฝากไว้กับคนอื่น

ประเด็นของการพูดคุยตามกลุ่มย่อย

1. เรื่องกระบวนการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ระบบเกษตรกรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อร่วมหาคำตอบกับตัวอย่าง สิ่งที่ดีในพื้นที่ที่จะขยายพื้นที่ในการดำเนินงานออกไปได้อย่างไร รวมทั้งจะมีการพัฒนา ต่อยอดให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้อย่างไร

2. เรื่องเครื่องมือทางการเงินในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ธนาкарต้นไม้ เรื่องที่จะมาช่วยสร้างเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน ควรเป็นอย่างไรบ้าง

3. เรื่องเสียงชุมชนกับการจัดการความขัดแย้งด้านป่าไม้และที่ดิน ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ความขัดแย้งเรื่องป่าไม้และที่ดิน หรือประเด็นอื่นๆ การทวงคืนผืนป่า นโยบายของคทช.ต่างๆจะมีการจัดการที่เหมาะสมได้อย่างไร ภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่

4. งานวิชาการที่ตอบโจทย์ปัญหานาน โจทย์ของคนนานนั้นควรเป็นยังไง หรือข้อมูลที่ทางชุมชนจะนำไปเสนอกับหน่วยงานเพื่อให้ความช่วยเหลือนั้นควรเป็นอย่างไร

สิ่งสำคัญสำหรับวันนี้ ไม่ได้ต้องการแค่ได้คุยกันแล้วจบเพียงแค่นั้น สิ่งที่ต้องการคือประเด็นตามที่ได้มีการพูดคุยกันจะมีการวางแผนการดำเนินการต่อกันอย่างไร ข้อเสนอเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่จะมีการดำเนินการต่อกันอย่างไร โดยทางทีมงานฮักเมืองนานจะขอรับเป็นผู้ประสานงานเพื่อให้เกิดให้มีเวทีต่อไป โดยทั้งนี้ทั้งนั้นจากที่ช่วงเช้าได้มีการชี้แจงแนวทางการดำเนินงานในภาพกว้างเรียบร้อยแล้ว ให้เข้ากลุ่มพูดคุยปรึกษากัน และเปลี่ยนกันในกลุ่มย่อย สำหรับช่วงบ่ายนี้จะพามาเล่าร่วมรับฟังกันในกลุ่มใหญ่และร่วมเพิ่มเติมข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะด้วยกัน

สาระสำคัญจากการประชุมกลุ่มย่อย“ระดมความคิดเห็นตามประเด็น”

กลุ่มที่ 1 กระบวนการการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ระบบเกษตรและสภาพแวดล้อม

ดำเนินการพูดคุยโดย ดร.มานิชชัย ขายครอง นักวิชาการอิสระ

คุณบัวทอง ธรรมมะ เลขาฯนายกอบต.เมืองจัง

นำเสนอโดย ดร.มานิชชัย ขายครอง นักวิชาการอิสระ

จังหวัดน่านมีพื้นที่ตัวอย่าง ที่สามารถเป็น Model ที่ดำเนินการได้คืออยู่หลายพื้นที่ ตัวอย่างเช่น

โครงการปิดทองหลังพระโดยภาคประชาสังคม การดำเนินงาน : มีพื้นที่ทำงานมี 15 อำเภอ ในหมู่บ้านที่มีป่าชุมชน เพื่อตอบสนองเครือข่ายป่าชุมชน โดยศูนย์ประสานงานประชามานเข้าเป็นคณะทำงาน ได้เข้าใจศาสตร์พระราชา 6 มิติ มาใช้เป็นแนวทาง/องค์ความรู้ที่สำคัญในการทำงาน โดยในปี 2557 มีพื้นที่การทำงาน 47 หมู่บ้าน 8 อำเภอ โดยทำเรื่องน้ำก่อนเป็นอันดับแรก ทำเหมืองฝาย พัฒนาซ่อมแซมอ่างเก็บน้ำเก่าให้ใช้ประโยชน์ได้ ที่ อ.บ่อเกลือเหนือ และ อ.เฉลิมพระเกียรติ และมีการจับ GPS ในปี 2559-2562 มีพื้นที่การทำงานใน 5 อำเภอบน ได้แก่ สองแคว เชียงกลาง เฉลิมพระเกียรติ พงษ์ช้าง และบ่อเกลือ

โครงการสวมหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ตีนดอย โดยวัดโป่งคำ อำเภอสันติสุข การดำเนินงาน : ที่ผ่านมามีแต่คนพูดถึงแต่เรื่องป่า แต่ลืมพูดถึงเรื่องปาก ซึ่งถ้าจะให้ป่าฟื้นฟูได้จะต้องแก้ไขปัญหาร่องปากท้องก่อน จึงได้มีแนวคิดการทำโครงการขึ้นมาภายในบริบทพื้นที่บ้านโป่งคำ คือ โครงการสวมหมวกให้ภูเขาสวมรองเท้าให้ตีนดอย ในพื้นที่โครงการโป่งคำ มีโรงปลูกผัก จำนวน 26 โรง เป้าหมายในปี 2560 จะขยายเป็น 100 โรง

โครงการนาแลกป่า บ้านสบยาว ต.เมืองจัง การดำเนินงาน : ตำบลเมืองจังได้ดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนทั้งรัฐ เอกชน และชุมชนได้มีการทำอยู่ 3 แนวทางด้วยกัน คือ นาแลกป่า น้ำแลกป่า และอาชีพทางเลือกแลกป่า ซึ่งกรณีของบ้านสบยาว หมู่ที่ 7 ต.เมืองจัง ได้ดำเนินการเริ่มต้นด้วยการทำโครงการขุดนาแลกป่า โดยมีหลักการคือ ขุดนาให้ชาวบ้าน 1 ไร่ ชาวบ้านต้องคืนพื้นที่ป่าข้าวโพดมาให้โครงการ 3 ไร่ ปัจจุบันมีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ 17 คน พื้นที่ขุดนา จำนวน 40 ไร่ ได้พื้นที่ที่ปลูกข้าวโพดคืนมาเป็นป่าชุมชน จำนวน 120 ไร่ และโครงการน้ำแลกป่า ทางกรมชลประทานน่านได้เข้าไปทำระบบน้ำ โดยมีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ จำนวน 14 คน ได้พื้นที่ป่าข้าวโพดคืนมาเป็นป่าชุมชน จำนวน 102 ไร่ รวมทั้งการสร้างอาชีพทางเลือกให้แก่ชุมชน ตอนนี้ได้มีการส่งเสริมปลูกพืชไม้ยืนต้นในพื้นที่สูง และการส่งเสริมเรื่องปศุสัตว์ในพื้นที่

โครงการจัดการที่ดิน ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว การดำเนินงาน : พื้นที่ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว มีการทำกิจกรรมการหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านปางปุก ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการปลูกข้าวโพดมากที่สุดในตำบล เลยมาทำกระบวนการปลูกแบบไม่เผา นอกจากนั้นอีกหลายหมู่บ้านทำเรื่องป่าชุมชน และการปลูกผักปลอดสาร โดยในตำบลนาไร่หลวง ได้มีการแบ่งป่าและที่ดินเป็น 4 ประเภท ป่าต้นน้ำ ป่าชุมชน ที่ดินทำกิน ที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัย

โครงการสวมหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ตีนดอย ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง การดำเนินงาน : การทำงานที่ตำบลงอบ โดยมองพื้นที่เขาหัวโล้นเป็นหลัก ได้มีการทดลองทำโครงการสวมหมวกให้ภูเขาสวมรองเท้าให้ตีนดอย ตั้งแต่ ปี2558 มีพื้นที่ทั้งหมด 108 แปลง ได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยชุมชนน่าน และเงินหนุนเสริมจากกองทุนคนปลายน้ำ เป็นรูปแบบพ่อแม่อุปถัมภ์ 1 ไร่ปลูกต้นอยู่ 400 ต้น/1 ไร่ ซึ่งคาดหวังให้เหลือจริง ๆ ประมาณ 250 ต้น/ไร่ มีการติดตามผลงาน และความก้าวหน้าอยู่ตลอด มีการจับ GPS ต้นไม้ทุกต้นเพื่อรายงานพ่อแม่อุปถัมภ์ โดยได้รับการสนับสนุนตารางเมตรละ 1 บาท

โครงการแก้ไขปัญหาดินทำกิน และที่อยู่อาศัยชนบท ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง การดำเนินงาน : เหตุผลที่ต้องทำโครงการนี้ เพราะว่าปัญหาเรื่องที่ดินทำกินเป็นปัญหาใหญ่ของเกษตรกรในพื้นที่ชนบท ถ้ามีความมั่นคงเรื่องที่ทำกินแล้ว ปัญหาอื่นๆ ก็จะคลี่คลายไปได้ ทั้งเรื่องความขัดแย้ง ภัยแล้ง เศรษฐกิจ และสุดท้ายชาวบ้านก็มีความสุข

โครงการขยายผลปิดทองหลังพระ บ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว ดำเนินการ : เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมือง การทำปุ๋ยสูตร โครงการเลี้ยงโค-กระบือ โดยมีสัญญา 5 ปี ต้องคืน

เครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำมวบ อำเภอสันติสุข การดำเนินงาน : ได้มีข้อบัญญัติตำบลเรื่องป่าชุมชน มีการทำโฉนดชุมชน โครงการคทข.ลุ่มน้ำ 3,4 ลุ่มน้ำ 1,2 ข้อท้าทายคือ ถ้าไม่มีข้าวโพดแล้วจะเป็นอะไร เพราะข้าวโพดเป็นพืชผลง่าย ตลาดรองรับ พ่อค้าเข้าถึง แต่ถ้าเปลี่ยนเป็นพืชอื่นจะไปแนวทางใด โครงการรัฐเป็นแบบหัวกุด โดยปัจจุบันในพื้นที่ทำ คือ ยางพารา ถึงแม้จะเป็นพืชเชิงเดี่ยว แต่ก็สามารถประคับประคองรายได้ของครอบครัวได้ ตอนนี้ได้มีการปลูกกล้วยแซมในพื้นที่แต่ไม่ทำหายเรื่องราคา ไม่สามารถตอบโจทย์รายได้ให้กับชาวบ้านได้

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง การดำเนินงาน : โครงการมีพื้นที่ดำเนินงานอยู่ 9 อำเภอ 11 แห่งในจังหวัดน่าน และอีก 1 แห่งที่ จ.เพชรบูรณ์ รวมเป็น 12 พื้นที่การทำงาน โดยได้มีการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มพืชเศรษฐกิจชนิดเดิมเพื่อเพิ่มรายได้ ลดต้นทุน และป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) การปลูกข้าวโพดเหลื่อมพืชตระกูลถั่วลดการเผา และพัฒนาการปลูก แปรรูปข้าวไร่ที่ให้คุณค่าทางโภชนาการสูง 2) ส่งเสริมปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนต่อพื้นที่สูงทดแทนการปลูกข้าวโพด ภายใต้การวางแผนการผลิต การตลาด และระบบอนุรักษ์ดิน ส่งเสริมการปลูกไม้ผล การปลูกผักในและนอกโรงเรือน การปลูกไผ่และไม้โตเร็ว พืชสมุนไพร และงานหัตถกรรม 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันเกษตรกร จัดทำแผนชุมชน 4) การใช้ประโยชน์จากแผนที่ดินรายแปลง และการนำมาวางแผนจัดการใช้พื้นที่น้อยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

โครงการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ ที่ดิน การดำเนินงาน : มีพื้นที่โครงการอยู่ที่ น่านเหนือ (บ้านน้ำหมาว บ้านยอดดอยวัฒนา อ.บ่อเกลือ) น่านกลาง (บ้านราษฎร์สามัคคี ต.เมืองจันท์) น่านใต้ (บ้านห้วยสม อ.น่าน้อย)

ปัจจัยความล้มเหลว

1. การทำงานด้านเทคนิคที่ต้องอาศัยช่างฝีมือที่มีความชำนาญการ เช่น เรื่องการสร้าง ซ่อมแซมฝาย หรืออ่าง ต้องอาศัยช่างชำนาญการของโครงการปิดทอง ซึ่งระยะหลังช่างมีการขยายพื้นที่ไปทีอื่น จึงทำให้ไม่มีเวลามาดูแลต่อ ทางโครงการได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ประสานกับทหารพราน 32 เข้ามาช่วยดำเนินการ
2. เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นข้อจำกัดของการดำเนินงาน เช่น เรื่องเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน พื้นที่ทำกินอยู่ในป่า ทำให้ชุมชนขาดความเชื่อมั่น ความกล้าตัดสินใจ รวมทั้งที่สำคัญบริบทของนาน กับกฎหมายไม่สอดคล้องกัน เช่น พรบ.ป่าไม้ พรบ.ผังเมืองรวม
3. งบประมาณที่ความจำเป็นต้องใช้มากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้กลุ่มชาวบ้านแยกส่วน แยกกลุ่ม ไม่เป็นหนึ่งเดียวกัน และที่สำคัญงบประมาณที่เข้ามาสนับสนุนไม่สอดคล้องกับการผลิตของชาวบ้าน ไม่เอื้อต่อการทำงานเชิงพื้นที่ที่แท้จริง กรอบการใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐมีผลกระทบต่อการสนับสนุนการทำงานในพื้นที่/ชุมชน
4. นโยบายรัฐ/สถาบันการเงินไม่เอื้อต่อพืชทดแทนอื่นๆ กระบวนการทำงานของรัฐยังเป็นทุนนิยม เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมการทำงานของชุมชน
5. การปรับเปลี่ยนแนวคิดทัศนคติชุมชน และต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายอย่าง โดยเฉพาะเรื่องน้ำการทำเกษตรประณีต ทำค่อนข้างยาก เพราะส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจภาพรวมการทำงานของประเทศ
6. ระบบการตลาด ที่รองรับผลผลิตทางการเกษตร มีระบบขนส่งเชื่อมโยงกับพื้นที่
7. ชุมชน คนทำงานขาดหลักธรรมาภิบาล กรณีพื้นที่ที่มีแผนที่ชัดเจน ป้องกันเกิดการบุกรุก แต่มีข้อจำกัด ชาวบ้านใกล้เคียงไม่ค่อยยอมรับข้อมูล และขาดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริงให้กับชาวบ้าน

ปัจจัยความสำเร็จและการขยายผล

1. หลักการ 6 มิติของในหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9
2. การมีพี่เลี้ยงลงไปในแต่ละพื้นที่ ขยายผลจากมิติน้ำมาสู่มิติเกษตร หาพืชมาทดแทนข้าวโพด จึงได้ประสานกับปิดทองหลังพระ ระยะหลังได้มีการส่งเสริมปลูกกล้วยน้ำว้า และเกษตรเชิงบันได ซึ่งทำให้ได้ขยายสู่มิติดิน
3. มีหน่วยงานเข้ามาหนุนเสริมเรื่องงบประมาณในการทำงาน พอทำงานแล้ว มีพื้นที่รูปธรรม มีทีมทำให้มีหลายหน่วยงานเอกชนเข้ามา เช่น ซีพี ออฟ. และหงสา
4. การเปลี่ยนจากคำว่าเกษตรบนฐานทุนให้มาเป็นเกษตรบนฐานธรรม ให้เข้าใจธรรมะ เข้าใจธรรมชาติ มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด และใส่ความรู้เข้าไปทั้งเรื่องความรู้เก่าที่เป็นภูมิปัญญา และความรู้สมัยใหม่เข้ามาปรับใช้
5. การทำงานเป็นแบบบูรณาการ มีหลายหน่วยงานเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานทั้งเรื่องแผนบูรณาการและหน่วยงานต่างๆ

6. ทีมงานที่มีความเข้าใจและความพร้อมในการขยับงาน ทั้งผู้นำระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด

7. แนวคิดคือถ้ามีป่าจะต้องมีน้ำ โดยมีการจัดการอยู่ 3 ส่วน บ่อน้ำข้างล่าง อ่างเก็บน้ำบนดอย โดยใช้วิธีการตะบันน้ำ เครื่องสูบน้ำ (ใช้ทุนสูง) ใช้ระบบสูบน้ำด้วยพลังงานโซลาร์เซลล์ และมีการทำคลองไส้ไก่ คลองที่มีลักษณะคดเคี้ยวเพื่อลดระยะเวลาการไหลของน้ำ ให้ผลเกิดความชุ่มชื้นสภาพรอบๆบริเวณลำคลอง

8. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

9. มีการรวมกลุ่มของสภาผู้นำชุมชนตำบลบ้านพี ซึ่งมีทั้งท้องที่ และท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นทีมงานขับเคลื่อน

10. มีพื้นที่รูปธรรม ตำบลต้นแบบ โดยได้รับความรู้และต้นแบบจากที่อื่น เช่น ตำบลแม่ทา จ.ลำพูน

11. มีการจัดการข้อมูล การมีข้อบัญญัติตำบล

12. ชาวบ้านได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ทั้งเรื่องระบบน้ำจากฝาย และมีอาชีพที่สร้างรายได้เพิ่มมากขึ้น

13. การปฏิบัติจริง และนำเอาบทเรียนข้อจำกัดมาปรับปรุงแก้ไขตลอด

สิ่งใหม่ ต่อยอดจากทุนเดิม (องค์ความรู้ เทคโนโลยี กระบวนการ เป็นต้น)

1. ด้วยมุมมองว่าเกษตรเชิงละเอียด เกษตรเชิงประณีต จะทำให้เกษตรกรลดพื้นที่การปลูกข้าวโพดบนพื้นที่สูง หันกลับมาสนใจการทำพื้นที่เล็กๆ แต่สามารถที่จะมีรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวได้

2. สำคัญอีกประการที่ทางโครงการได้ทำคือการเก็บและบันทึกข้อมูลของการลงทุนทำเกษตรประณีตเพื่อเปรียบเทียบกับทำไร่ข้าวโพด

3. เรื่องของตลาด ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบัน แต่ปัญหาที่พบคือ เรื่องของคุณภาพผลผลิตที่ไม่ตรงตามความต้องการของตลาด ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่ต้องทำในระบบการเกษตรคือ การใช้ตลาดนำ หรือการขายล่วงหน้า เพื่อกลับไปส่งเสริมการผลิตพืชของชาวบ้านว่าควรจะมีผลผลิตพืชชนิดไหน

4. การทำแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร การคิดต่อยอดผลผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในนาน เพื่อสร้างรายได้ เช่น การทำน้ำดื่มจำหน่ายเองในนาน ซึ่งปัจจุบันมีการวางแผนแปรรูปเงาะ ซึ่งมีราคาตกต่ำ มีโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ โดยมีการขยายพื้นที่คั้นป่า เป้าปี 60 จำนวน 500 ไร่

5. ได้กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ชุมชนสามารถที่จะคิดริเริ่มทำด้วยตัวเองโดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากภาคอื่นๆ

6. เกิดระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการน้ำ การจัดการระบบเกษตร

7. ระบบเฝ้าระวังผดุงดีดี เน้นเรื่องสุขภาพ มีการวางแผนปลูกพืชปลอดสาร และมีการผลิตปุ๋ย

8. มีการใช้แอปพลิเคชัน เรื่องการเฝ้าระวังเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9. มีการสร้างฝายลูกที่ 2 ซึ่งหากระบบน้ำดีจะทำให้ชาวบ้านสามารถทำการผลิตพืชได้อีกหลากหลายชนิดในพื้นที่ราบ ลดพื้นที่การปลูกข้าวโพดบนดอยสูง

ข้อท้าทายปัจจุบันและอนาคต ข้อเสนอเพื่อการแก้ไขปัญหาและเพื่อการพัฒนาทั้งระดับปฏิบัติของชุมชน ภาคส่วนต่างๆ และระดับนโยบาย

1. ระดับนโยบาย

1.1 การขยายผลโครงการปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด/หมู่บ้าน ที่มีความพร้อมและต้องการจริง

1.2 การปรับเปลี่ยนทัศนคติของเกษตรกรเพื่อการผลิตที่ปลอดภัย และการผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด

1.3 การรับรองสิทธิให้ชาวบ้านสามารถทำกินในพื้นที่ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

1.4 จัดทำธรรมนูญตำบล ข้อบัญญัติตำบลเพื่อสร้างความมั่นคงทางนโยบาย

1.5 มีแผนท้องถิ่น/แผนอบต.รองรับและสอดคล้องกับการทำงานในพื้นที่ได้จริง

1.6 การให้ความสำคัญกับคุณภาพน้ำ คนน่านควรคำนึงถึงคุณภาพของน้ำ

1.7 การสร้างและเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้เพิ่มมากขึ้น

1.8 การส่งเสริมตลาดท้องถิ่นในเมืองน่าน ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้คนเมืองน่านช่วยกันสนับสนุนผลผลิตที่มาจากกลุ่มผู้ผลิตในเมืองน่านเพื่อเป็นการให้กำลังใจคนที่เปลี่ยนแปลง

2. ระดับปฏิบัติการ

2.1 ภาคประชาสังคมเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

2.2 ใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือรองรับงบประมาณ

2.3 ใช้ข้อบัญญัติว่าด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือให้ประชาชนมีความมั่นคง มั่นใจในการใช้ที่ดินโดยไม่ถูกจับกุม และรัฐได้พื้นที่ป่าเพิ่มจากการไม่ถูกบุกรุก

2.4 การวางแผนแปลงเกษตรกร การดูแลรักษาดิน การปลูกพืชหมุนเวียน

2.5 ภาครัฐการเข้าไปสนับสนุน ขยายผลอย่างต่อเนื่อง

2.6 ชุมชนต้องมีข้อมูลทางที่ดินเพื่อใช้ในการทำงาน

2.7 ภาครัฐควรปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เข้ามาร่วมดูแล

2.8 ความยั่งยืนของอาชีพ และรายได้ของชาวบ้านที่ต่อเนื่องโดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจาก

ภาครัฐ

2.9 วางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีรายได้เพียงพอ และต่อเนื่อง

3. การพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อสุขภาพของตัวเอง การวางแผนการผลิตเพื่อสุขภาพของคนทั่วไป การขยายพื้นที่การทำเกษตรแบบเข้มข้น และใช้พื้นที่อย่างเกิดคุณค่า และปลอดภัย

ข้อเสนอแนะจากเวที

ควรมีทีมงาน คณะกรรมการชุดใหญ่ที่จะร่วมดูแลภาพรวมของจังหวัดน่าน มองแบบเป็นองค์รวม มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์พื้นที่ สถานการณ์พื้นที่ การสร้างความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผนวกเสริมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาร่วมกับกระบวนการทำงาน การสร้างระบบการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง การใช้ความรู้ที่เป็นระบบ การวิจัย ข้อเท็จจริงเป็นเครื่องที่สำคัญของการดำเนินงาน การจัดตั้งกองทุนเพื่อการประสานงาน ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในพื้นที่

น่านได้รับการกล่าวขวัญ การดูแลป่า การรักษาป่า มาตลอด แต่อีกประเด็นที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คือเรื่องของปากท้องประชาชนในพื้นที่ บทเรียนที่ผ่านมาเน้นมีการส่งเสริม การพัฒนารูปแบบการเกษตรบนฐานทุน ทำให้เกิดปัญหาเป็นอย่างมาก หากเป็นไปได้ เมื่อมองย้อนในอดีตจะพบว่าเป็นการทำเกษตรในรูปแบบเกษตรบนฐานธรรม โดยให้คนในชุมชนมีความเข้าใจในเรื่องเกษตร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมให้มาก การให้ความสำคัญในเรื่องของค่าสอน ความเชื่อ ภูมิปัญญาของชุมชนในอดีตที่ผ่านมา วิถีวัฒนธรรม ประเพณีของความเป็นคนในพื้นที่ โดยต้อง

1. มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด

2. การใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการทำงาน ความรู้ในรูปแบบของการผสมผสาน ทั้งความรู้แบบใหม่ และความรู้แบบเก่าที่เชื่อถือ ปฏิบัติกันมา ไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง มีการต่อยอดองค์ความรู้เพื่อนำสู่การปฏิบัติในพื้นที่ สถาบันศึกษามีส่วนสำคัญต่อการนำเอาองค์ความรู้ใหม่ๆมาต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่ทางชุมชนมีอยู่เช่นการใช้กระบวนการวิจัยมาร่วมแก้ปัญหานานอย่างแท้จริง มากกว่าเป็นการวิจัยให้จบเสร็จสิ้นแต่ไม่มีการนำงานวิจัย องค์ความรู้ที่มีนั้นมาใช้ประโยชน์ เพื่อให้ได้ข้อมูลนั้นมาใช้ร่วมกัน คนที่มีความรู้ได้เข้ามาร่วมช่วยเหลือกัน แนะนำกัน ให้ความร่วมมือในการทำงานต่อกัน การออกแบบการทำงาน จากข้อมูลสะท้อนจากชุมชนร่วมวางแผนการทำงานร่วมกัน การยึดพื้นที่เป็นหลักของการทำงาน กรณีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของน่าน ควรต้องมีการจัดการ 3 ดี คือเรื่องที่ดินดี น้ำดี ป่าไม้ดี การจัดการเรื่องดินให้หนึ่ง การจัดสรรที่ดินทำกิน และที่สำคัญคือ คนดี การสร้างคนดี มีเครื่องมือ กระบวนการอะไร ใดๆที่จะสามารถสร้างคนดีได้

กลุ่มที่ 2 เครื่องมือและนโยบายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (กองทุนต้นน้ำน่าน ธนาकरป่าไม้ REDD+PES) ผลกระทบและความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นน่าน

ดำเนินการพูดคุยโดย คุณระวี ถาวร องค์กร RECOFTC

คุณพิมลพรรณ สกิตรัมย์ มูลนิธิฮักเมืองน่าน

นำเสนอโดย อ.สิทธิทัศน์ ธิติกุลเกษมศักดิ์

สถานการณ์นโยบายระดับโลก ชาติ และการขับเคลื่อน

จากสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการปลูกป่าโดยวิสาหกิจ องค์กร กลุ่มต่างๆ มีป่าชุมชน และ มีกลุ่มที่ทำเรื่องธนาकरต้นไม้ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก เป็นนวัตกรรมต่อการดำเนินงานในพื้นที่ มีการหนุนเสริมของบริษัทชั้นนำใหญ่ๆ ที่ทำ CSR เรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประเด็นหลักๆที่เกิดจากการพูดคุยกัน คือสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นต่อการดำเนินงานดังกล่าวนี้ คือ ความสำคัญของชุมชนเมืองที่จะต้องมีส่วนรับผิดชอบ เพราะชุมชนเมืองมีศักยภาพในการช่วยเหลือ ในการช่วยเหลือสิ่งแวดล้อมรอบๆข้าง ซึ่งมีแนวโน้มจากมหานครใหญ่ๆของโลกที่เริ่มมีนโยบาย จากที่มีแนวคิดที่ว่าเมืองนั้นเป็นปรสิตชนิดหนึ่ง เพราะว่าเมืองนั้นมีการดูดกินทรัพยากรรอบๆ เพราะว่าพื้นที่ของเมืองต่างๆในโลกนี้แม้เพียงแค่ร้อยละ 2 แต่ว่าทรัพยากรที่เมืองเหล่านี้ดูด ใช้ไปนั้นประมาณ 3 ใน 4 ของทรัพยากรทั้งหมดของโลกที่มีอยู่ รวมทั้งเมื่อมีการกล่าวถึงเมืองน่านเมื่อมีเหตุการณ์ต่างเกิดขึ้น ทั้งในโซเชียล ที่ได้มีคนพาตปิงน่านไว้ว่าน่านเป็นจำเลยของสังคมด้านสิ่งแวดล้อม มีการสื่อสารข้ามไปข้ามมาของความเป็นน่าน ทั้งที่ส่วนใหญ่คนน่านนั้นไม่รู้สึกรู้สิด ตัว คนเมืองน่าน ไม่มีความเดือดร้อนกับการกล่าวถึง แต่ในทางกลับกันคนที่เดือดร้อนนั้นคือ คน กทม. คนที่อยู่ไกลออกไปจากน่าน ที่ได้มีการโต้ตอบกับคนในพื้นที่ตามประเด็นในโซเชียล

ผลกระทบและความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นน่าน

การสื่อสารกับคนในสังคมเมือง ให้คนในเมือง ชุมชนเมืองมีส่วนรับผิดชอบ ช่วยเหลือชุมชนทั้งชาวบ้าน หรือคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าโดยตรง จากสถานการณ์ของโลกที่มีการพูดถึงคือน่าจะมีกองทุนอะไรก็ได้ที่จะช่วยเหลือ จากเดิมเคยมีคนพูดถึงกองทุนป่าต้นน้ำ ที่เคยพอได้ยินมาบ้าง แต่ ณ ปัจจุบันไม่ทราบว่ามีมีความก้าวหน้าอย่างไรบ้าง แต่เท่าที่ตามข่าวพอจะรู้ว่ามีคนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนได้มีการเข้าร่วมประชุมคนลุ่มน้ำบ้างหลายครั้ง ในระดับโลกนั้นมีกองทุนที่จะสามารถจะช่วยเหลือการดำเนินงาน แต่เราจะเข้าถึงกองทุนหรือทุนเหล่านี้ที่จะได้มาช่วยเหลือเรา เช่น REDD หรือ PES แต่ยังไม่รู้รายละเอียดข้อเท็จจริง ซึ่งนี่คือภาพรวมของโลก ที่เราจะสามารถ ทำอะไรที่จะดึงดูดเงินใหญ่ระดับโลกเหล่านี้เข้ามาช่วยเมืองน่านได้ กองทุนนี้มาจากไหน CSR ของแต่ละบริษัท โดยที่เราอาจจะลองเลือกมาสัก 50 บริษัทยักษ์ใหญ่ของเมืองไทย เริ่มต้นที่เมืองไทยก่อน ที่มีนโยบายส่งเสริมเรื่องสิ่งแวดล้อม อาจจะเป็นในรูปของความช่วยเหลือในรูปของเงิน หรือองค์ความรู้ต่างๆ ที่เราจะสามารถสื่อสารไปยัง 50 บริษัทนี้ได้หรือไม่ จะมีความเป็นไปได้แค่ไหนที่จะขอรับการสนับสนุนเรื่องเงิน องค์ความรู้ หรือด้านอื่นๆ โดยขอตั้งเป็นความหวัง ภาพฝันไว้ก่อน แต่ก่อนที่จะไปถึงตามไว้ก่อน

แต่ก่อนที่จะไปถึงตามภาพฝันนั้น เราอาจจะต้องมีการพูดคุยในเรื่องสิทธิที่ดินให้ชัดเจนกันก่อนหรือไม่ ความมั่นคงในเรื่องที่ดิน ข้อมูลจริง สถานการณ์จริงของป่าไม้ที่เราได้อยู่ ข้อตกลงร่วมกันในแต่ละพื้นที่ เรื่องปาก ท้อง หนี้สิน เรื่องเศรษฐกิจที่เราสามารถจะเข้าไปช่วยดำเนินการได้ จากที่เคยมีการพูดถึงหากไม่ให้ทำแบบนี้แล้ว จะให้เขาทำแบบไหน อย่างไร จะทำอะไรที่จะทดแทนได้ การเชื่อมโยงคนปลูก คนบริโภค ซึ่งที่จริงมีหลายส่วนที่ได้ ดำเนินการมาบ้างแล้ว บางทีทุนอาจไม่ใช่เรื่องที่ใหญ่เสมอไป ตัวอย่างเช่น ที่วิบูลพาได้เข้าจับมือชาวบ้านแห่งหนึ่งในภาคอีสานแล้วหาผู้บริโภคให้มาเจอกัน จัดพื้นที่ให้คนปลูกข้าวมาเจอกับคนที่กินข้าว ทำความรู้จักกันเหมือนเป็น เพื่อนกัน มีความคิดว่าเป็นเพื่อนกันเราจะไม่ทำร้ายกัน ไม่เอาสิ่งที่ไม่ดีมา给朋友 เอาสิ่งดีดีมามอบให้กัน ชาวบ้าน มีความมั่นใจจะได้กินข้าวจากญาติจากเพื่อนเอามาขายให้ เพื่อนหรือคนปลูกข้าวก็มั่นใจที่จะได้ขายข้าว ไม่กังวลในเรื่องตลาด มีการผูกมัดการซื้อขายกันเป็นระยะเวลาที่ติดตามที่ตกลงกัน ความเป็นเพื่อนกัน ซึ่งปัจจุบันกรณีแบบนี้มี มากขึ้น ทั้งเข้าไปช่วยชาวบ้านตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ ทำการตลาด หรือเอาไปขายให้ ซึ่ง โดยส่วนตัวมีเพื่อน คนรู้จักที่ทำตามกระบวนการนี้อยู่บ้าง สมาชิกกลุ่มเสนอว่าการที่จะไปเปลี่ยนแปลง ให้ความ ช่วยเหลือบางอย่างในชุมชนนั้น จำเป็นต้องสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนก่อน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ไหนก็ตาม เพราะว่า ตามที่ทราบกันว่าที่ผ่านมาได้มีหลายส่วนเข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุนในชุมชน อาจจะมีความสำเร็จบ้าง ผิดหวังบ้าง ต้องมีกลไกการติดตามอย่างต่อเนื่อง หรือกลุ่ม องค์กรต่างๆที่เป็นภาพคนเมือง ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มฮักเมืองน่าน ที่ เป็นหลักในการช่วยเหลือชุมชนมาตลอดและต่อเนื่อง หรือในต่างประเทศที่อินเดีย เมืองการะกัตตา จะมีกลุ่มการ ะกัตตาแคร์ ห่วงใยการะกัตตา ที่หน้าที่ในเรื่องดูแลเมืองและชุมชนอยู่ โดยกลุ่มนี้จะมีหน้าที่ทั้งเป็นกลไกในการ สนับสนุนและการกำกับ ติดตาม ซึ่งจะพูดถึงในสิ่งที่จะเป็นไปได้อีกก่อน ในส่วนที่เป็นไปได้ยาก เช่นนโยบายที่เป็น โครงสร้าง กลไกในระดับนโยบาย เป็นสิ่งที่เกินจะเป็นไปได้ หรือเป็นสิ่งที่พูดแล้วเป็นไปไม่ได้ในความเป็นจริง จึงพูด ถึงแต่ในสิ่งที่พอจะเป็นไปได้ในระยะสั้น ระยะยาว การประสานงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน การสร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชน นั้นมี 4 ปัจจัยเกี่ยวข้อง ท้องถิ่นที่เป็นฝ่ายปกครอง นานพอร์ม ป่าชุมชน เกษตรต่างๆ ภาค ประชาสังคม เป็นต้น สำหรับหลักๆ 3 ประเด็นที่เสนอคือ เรื่องเมือง ที่ต้องทำความเข้าใจความเป็นเมืองให้ได้ ให้ คนเมืองน่านช่วยเหลือคนเมืองน่านให้ได้ให้มากกว่านี้ จะด้วยกรณีใดๆก็ตาม ในชุมชนที่มีคนอยู่ร่วมกันมีทั้งกลุ่ม ผู้ผลิต ผู้บริโภค กลุ่มคนในชุมชนอื่นๆข้าราชการ โดยชุมชนนั้นจะต้องสามารถช่วยเหลือ สนับสนุนเศรษฐกิจใน ชุมชนกันเองได้หรืออื่นๆ หากในกรณีที่มีระดับใหญ่เราก็คงต้องเชื่อมกับบริษัทใหญ่ๆที่มี CSR ทำทั้ง 2 ด้านควบคู่กัน ไปด้วยกัน ทั้งในภาคประชาชนที่จะไปช่วยกัน และ ภาคธุรกิจที่พร้อมจะเข้ามาลงทุนบางอย่างเพื่อเป็นการ สนับสนุนในพื้นที่

ข้อเสนอเพื่อการแก้ไขปัญหาและเพื่อการพัฒนาทั้งระดับปฏิบัติของชุมชน ภาคส่วนต่างๆ และระดับนโยบาย

เรื่องของการสื่อสาร ซึ่งคนทำงานควรคิดถึงเรื่องการสื่อสาร ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ทำอย่างไรก็ได้ให้เรื่องที่มีความซับซ้อน เช่น เรื่องป่า เรื่องสิ่งแวดล้อม ทำให้เป็นเรื่องเรียบง่ายแล้วค่อยสื่อสารออกไป เพราะว่าปัญหาที่ผ่านมา เช่น การพูดถึงเรื่องป่าไม้นานนั้นมีการพูดที่ไม่เป็นไปในทางเดียวกัน พูด มองกันคนละมุมคนละด้าน คนทรมองคนเมืองนานไปอีกด้าน คนเมืองนานมองตัวเองในอีกแบบหนึ่ง คนที่อยู่บนดอยมองตัวเองอีกด้าน ทำอย่างไรที่จะให้การสื่อสารที่มีขึ้นเชิงช่วยเรื่องที่มีความซับซ้อนให้มีความเรียบง่าย เข้าใจด้วยกันง่าย แล้วค่อยนำเสนอ มีการสื่อสารออกไปเพื่อให้การตีความหมายไปในทางเดียวกัน แม้แต่ในการทำงานของนานพอรั่มก็ควรมีขึ้นเชิง ศิลปะในการสื่อสารออกไปด้วยเหมือนกัน ตามวัตถุประสงค์ที่เราต้องการ ความต้องการให้เป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์เหมือนกรณีหลายตัวอย่างที่ผ่านมา

สิ่งสำคัญในการดำเนินงานคือการนำความคิดสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ใครคือผู้รับผิดชอบ ใครคือผู้ปฏิบัติ มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร ตัวอย่างเช่นกรณีกองทุนข้าวชาวนั้นต้องมีการพิจารณาโดยจำแนกรายประเด็น คือ สิ่งที่สำคัญคือใครเป็นผู้ที่ควรได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง ซึ่งควรหมายถึงผู้ที่ไม่มียานจะกินผู้ยากลำบากจริงๆ เป็นลำดับแรก ที่ผ่านมามีประมาณเดือนมิถุนายน 2549 โดยส่วนตัวได้สำรวจสภาพพื้นที่ป่าไม้พบว่าได้ถูกทำลายจำนวนมาก เพราะฉะนั้นการแก้ไขปัญหาควรเริ่มต้นที่พื้นที่ป่าต้นน้ำ ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือ กองทุนนั้นจะมีการช่วยเหลืออย่างไร จะมีการบริหารจัดการกองทุนอย่างไรรวมทั้งการสรรหางบประมาณให้แก่กองทุน และตามที่วิทยาลัยชุมชนนานได้มีการจัดตั้งกองทุนในพื้นที่ แต่ยังคงเป็นเพียงกองทุนเบี้ยหัวแตก ประเด็นเราจะทำอย่างไรให้เมืองนานมีเงินที่มากพอต่อการจัดการกองทุนให้ความช่วยเหลือ การต่อรองกับรัฐบาลสำหรับการขอกำหนดสัดส่วนงบประมาณของโครงการตามที่ภาครัฐได้จัดสรรให้กับโครงการต่างๆในจังหวัดนานเพื่อให้มีการจัดแบ่งไว้ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการรักษาพื้นที่ป่าต้นน้ำ โดยนำไปซื้อป่าคืนจากชาวบ้าน ซึ่งสำคัญจะมีการเริ่มต้นในการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนนานได้อย่างไร การแก้ไขจุดสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง กระบวนการแก้ไขปัญหา การวิเคราะห์สภาพปัญหา การวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ระหว่างชุมชน กลุ่ม องค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ภายใต้งกรอบแผนงาน การดำเนินงานให้สำเร็จภายในระยะเวลา 5 หรือ 10 ปี อาจารย์เริ่มช่วยเหลือตรงจุดเล็กๆก่อนสำหรับคนที่มีความยากลำบากต้องการความช่วยเหลือจริงๆในพื้นที่ แล้วค่อยขยายพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินต่อไป

โดยสภาพที่เป็นจริงสำหรับกองทุนในจังหวัดนาน อาจไม่ได้หมายถึงเฉพาะกองทุนขนาดใหญ่ที่สนับสนุน และดำเนินการโดยภาครัฐ แต่นานนั้นมีกองทุนเล็กๆอีกมากที่ได้ดำเนินการช่วยเหลือคนนานอยู่แล้ว

เช่น กองทุนฝ่ายมีชีวิต พ่อแม่อุปถัมภ์ของ วชช.น่าน ซึ่งเป็นลักษณะของกองทุนอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้มีความพยายามจัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยคนน่านด้วยกัน

จากสภาพการณ์มีอีกมุมมองของประเด็นนี้คือ Character หรือ อัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งมีมุมมองที่ว่า ณ ตอนนี้เราได้มีการสูญเสียความรักในพื้นที่ สูญเสียเรื่องของการเชื่อมโยงของคนแต่ละรุ่นในพื้นที่ชุมชนเยาวชน คนวัยหนุ่มสาวมีจำนวนเพียงเล็กน้อยในพื้นที่ หรือจำนวนที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่มีความเข้าใจในสภาพพื้นที่ของตัวเอง ทั้งยังมีความคิดว่า ณ ตอนนี้อยู่ในระดับชุมชนได้ล่มสลาย ด้วยขาดความเข้าใจในพื้นที่ทางจิตวิญญาณของชุมชนเอง เมื่อได้มองการแก้ไขปัญหในระดับชุมชนนั้น พบว่าเป็นการแก้ไขปัญหาในเรื่องปากท้อง เรื่องของอาชีพซึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกต้อง แต่กลไกทั้งหมดที่จะสร้างขึ้นมาขึ้นนั้นต้องให้ความสำคัญกับการยื่นให้เป็นภาระทั้งหมดต่อคนในรุ่นต่อไปได้อย่างไร ซึ่งสิ่งสำคัญนั้นคือเรื่องของการศึกษา แต่จะยังไม่กล่าวรายละเอียดในตอนนี สิ่งที่ยากจะให้เกิดขึ้นคือชุมชนคือสถานศึกษาได้หรือไม่ ชุมชนคือพื้นที่เรียนรู้ เหมือนในยุคสมัยอดีต บ๊วยได้พาไปนั่งตัก บ๊วยซอ จ๊วยให้ฟัง ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ได้เรียนรู้ชีวิตบนหลังควายเมื่อครั้งเป็นเด็กเลี้ยงควายตอนเด็กๆ กลางทุ่งนา ที่กล่าวมานี้ไม่ได้หมายถึงย้อนกลับไปอยู่ยุคอดีตแต่หากเราสร้างกลไกให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน นั้นหมายความว่าบ๊วยแม่จ๊วยของเราคือครู ไม่ต้องจำเป็นที่จะเป็นครูจริงๆแต่หมายถึงว่าทุกคนคือครู ครูที่สร้างบทเรียนที่หลากหลายให้กับเด็กและเยาวชน วันพระวันศีลให้เด็กได้เห็นวิถีที่เป็นปกติของชุมชน อย่าผลักเด็กให้ออกจากบ้านไปเรียนพิเศษ อย่าผลักให้เด็กออกจากชุมชน หรือผลักให้เด็กไปเป็นภาระให้กับ สภช. จากวงพูดคุยช่วงเช้าของกลุ่มนักวิชาการ ซึ่งเป็นอาจารย์จากสถาบันการศึกษา มีความเป็นห่วงว่าสถาบันการศึกษาล้มเหลวในการสร้างคน ซึ่งพวกเราเป็นความหวังของเมืองน่านจึงเป็นสาเหตุให้พวกเราได้มานั่งคุย ปรึกษาเรื่องปัญหาทั้งหลายนี้ เพราะว่าการศึกษาทำให้คนขาดความสมดุล โดยแยกคนออกเป็นส่วนๆ โดยทำให้เราอ่อนแอ หดก้าง เพราะฉะนั้นมีมุมมองว่าเราจึงควรสร้างกลไกของการเรียนรู้ในระดับชุมชน หากเราสร้างได้จะทำให้เด็กรักบ้านเกิด ทำให้เด็กเป็นผู้สืบทอดพื้นที่ทางจิตวิญญาณของชุมชนต่อไป และเขาจะเห็นคุณค่าในระดับของเขาเอง เป็นคุณค่าที่เล็กแต่มีพลัง เพราะเขาทำด้วยหัวใจรักบ้านเกิด ซึ่งจุดตรงนี้เป็นสิ่งที่เด็กหายไปสำหรับประเด็นปัญหาเรื่องปากท้อง เราให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาให้กับคนในรุ่นปัจจุบันที่แบกปัญหาหนี้สินคือชีวิตที่เป็นภาระที่กลไกทางรัฐหรือไม่สามารถระบุสาเหตุของปัญหานี้ได้ที่ทำให้เป็นปัญหาของเกษตรกร ที่จริงเกษตรกรเป็นผู้ถูกบ่มเพาะและทักษะของการเป็นผู้ผลิตอย่างเดียว แต่ไม่ได้มีความรู้ในเรื่องของการจัดการ ไม่มีความรู้ในเรื่องของการเชื่อมโยงการตลาด ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว เพราะที่ผ่านมามีบรรพบุรุษได้สอนให้ผลิตเพื่อการบริโภคเท่านั้น หลังฤดูเก็บเกี่ยวก็พักผ่อน ทำหัตถศิลป์ในพื้นที่บ้าน อยู่กันแบบวิถีปกติ แต่ด้วยยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนรวดเร็ว เหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เพื่อจะบอกว่าคุณค่าที่แท้จริงของชุมชนคือคุณทางภูมิวัฒนธรรมของเขา คุณค่าทางอัตลักษณ์แห่งชีวิตของเขา คุณค่าในความเป็นชาติพันธุ์ความเป็นตัวตนของเขา หากเราทำให้พี่น้องทุกชุมชนเกิดความรัก มีความเชื่อมั่นว่าเรามีพื้นที่ยืนในชุมชนและสังคมที่เขาอยู่ คือศักดิ์ศรี

ความเป็นมนุษย์ เราจะเห็นชุมชนที่เข้มแข็ง และเรื่องป่า เรื่องของระบบนิเวศก็จะตามมา เพราะพื้นที่ทางจิตวิญญาณของคนในอดีต ป่าคือที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่วันนี้คนในยุคปัจจุบันได้ปล้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์นั้น ไม่ให้ความสนใจป่า ต้นไม้ขนาดใหญ่แคไหนก็ยังมี ทำลาย เหมือนกันที่เราถูกวิพากษ์ว่าเมืองน่านมีเรือแข่งร่อยกว่าลากลางลำน้ำน่าน แต่ในทางกลับกันเรามีความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ของเรือแข่ง แต่เราไม่มีต้นไม้ใหญ่เหลืออยู่เลย ซึ่งไม่แน่ใจว่านี่คือความภาคภูมิใจหรือความเจ็บปวด เพราะเราไม่สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นกับพวกเรา จึงจำเป็นต้องฝากเรื่องนี้ไว้กับเด็กคนรุ่นใหม่ปลูกฝังไว้ด้วย ท้ายนี้ขอเสนอห้องเรียนคือชุมชน ชุมชนคือห้องเรียนของคนในรุ่นต่อไป

อยากจะขอตั้งประเด็นคำถาม เพราะทำไมชาวบ้านถึงต้องตัดไม้ทำลายป่า เพราะทำไมคนในเมือง คนเศรษฐกิจไม่เผาป่าหรือไม่ทำลายป่า สาเหตุใหญ่มาจากความยากจน ปัญหาของเรื่องปากท้อง ซึ่งเราจำเป็นต้องแก้ไขที่ตรงจุดของสาเหตุ คือการฝึกอาชีพ ให้ความรู้เพื่อการอยู่รอด สามารถดูแลตัวเองได้ สำหรับคนที่มีฐานะดีในเมือง จากคำถามที่ได้บอกไว้ว่าจะทำอะไรให้คนในเมืองเห็นความสำคัญของตนเองว่า ตนเองได้ดูแลทรัพยากรจากท้องถิ่นอยู่แล้ว จะทำอย่างไรที่จะให้คนกลุ่มนี้มองอีกด้านของตนเองคือมองถึงปัญหาของคนชนบท ปัญหาพื้นที่ที่ถูกตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง มองสภาพปัญหาแล้วลงไปช่วยเหลือบ้าง อาจจะตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ ให้ชาวบ้านมีอาชีพมีรายได้ ถ้ามีอาชีพมีรายได้แล้ว มีคำถามที่ว่าเขาจะกลับไปตัดไม้ทำลายป่าอีกหรือไม่ ปัญหาสำคัญที่สุดคือจะทำอย่างไรให้ชาวบ้านได้อยู่ได้กินได้มีความรู้ได้มีอาชีพ หากแก้ไขปัญหาดังนี้ได้ป่าไม้ก็จะไม่ถูกทำลาย นี่คือการแก้ไขปัญหาในระยะใกล้ที่สุด สิ่งต่อไปคือต้องการให้ตัวแทนทั้ง 4 กลุ่มเข้าไปให้ความรู้แก่เด็กในสถานศึกษาให้มีความรู้ ความสำคัญของการรักษาทรัพยากร ไม่ใช่ให้เด็กที่เรียนจบ ม.6 แล้วจะต้องมานับหนึ่งใหม่ ซึ่งปัจจุบันในชุมชนเด็กมีจำนวนน้อยกว่าผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมกับกระบวนการเกี่ยวกับการบริหาร การมุ่งหาประเด็นสาเหตุของปัญหาให้ได้และเร่งดำเนินการแก้ไขตามสาเหตุของปัญหาอย่างรวดเร็ว

จากประเด็นที่คุยเรื่องกองทุน ซึ่งถือว่ากองทุนเป็นเครื่องมือใหม่ในการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเครื่องมือแบบเดิมคือการสั่งการจากเบื้องบนพบว่าดำเนินการแล้วไม่ได้ผล เครื่องมือใหม่แบบที่ 2 คือ การจัดการชุมชน ป่าชุมชนแต่ที่ผ่านมายังพบว่ายังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ไม่เท่าที่ควร เพราะระหว่างชุมชนยังไม่สามารถจัดการชุมชนตนเองได้ และเครื่องมือใหม่แบบที่ 3 คือเครื่องมือทางการตลาด เห็นด้วยตามที่ท่านพระครูสุจินนันทกิจได้กล่าวว่าต้องเป็นการตอบโจทย์คนใกล้ตัวสุดให้ได้ เพราะปัจจุบันถือเป็นระบบทุนนิยม ที่ต้องหาวิธีการให้ได้ว่าจะทำอย่างไรที่จะทำให้การตลาดตอบโจทย์ของสิ่งแวดล้อมให้ได้ หากเป็นนักการตลาดจริงๆ ต้องซื่อสัตย์ต่อประชาชนนั้นจะมองว่าปัญหาทรัพยากรที่เสื่อมโทรมเป็นเพราะกลไกการตลาดไม่ทำงาน ซึ่งต้องแก้ไขกลไกการตลาดให้ได้ มากกว่าที่จะเรียกร้องให้คนจนเป็นคนมีศีลธรรมมาก

ขึ้น และส่งเสริมให้คนจนเข้าวัดทำบุญ เสนอความเห็นที่ว่าต้องสร้างกลไกทางการตลาดที่สำคัญให้ได้แต่ไม่ได้ละทิ้งประเด็นศีลธรรมคือต้องสนองและช่วยเหลือคนจนให้ได้ด้วย โจทย์สำคัญต่อไปคือจะอย่างไรให้กลไกปัจจุบันที่เป็นอยู่ให้เป็นกลไกขับเคลื่อนที่ดีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม มีกองทุนที่มีหัวใจ เป็นโจทย์ร่วมของคนทั้งโลกที่จะร่วมด้วยช่วยกันต่อการรักษาป่าไม้และสิ่งแวดล้อม

จากประเด็นเรื่องสำหรับการปกป้องคุ้มครองป่าเมืองน่าน เป็นเรื่องที่น่าสนใจกับมาก สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือการฟื้นฟูความเชื่อ วัฒนธรรมของคนในชุมชนที่จะต้องถูกรองรับอย่างรู้ค่า จากเดิมในอดีตที่ป่าน่านยังคงอยู่เพราะเรามีความวัฒนธรรมเชื่อเกี่ยวกับการรักษาป่า เช่น เมื่อมีคนเด็กตายจะมีป่าช้าเด็ก คนแก่ตายจะมีป่าช้าคนแก่ ความเชื่อว่าพื้นที่นี้เป็นขอบเขตของป่าช้า คนจะไม่ไปแตะต้อง ดอยขุนน้ำต่างๆจะมีเจ้าที่รักษาขุนน้ำรักษาต้นน้ำ ซึ่งเราจะต้องดูแล เลี้ยงผีขุนน้ำ เลี้ยงผีป่าต้นน้ำ หากไม่มีการดูแล เลี้ยงผีป่าจะไม่มิน้ำในการทำนา ซึ่งเป็นเทคนิค หรือภูมิปัญญาของคนโบราณในการดูแลรักษาป่า แต่ในระยะหลังความเชื่อเหล่านี้ถูกปิดบังโดยระบบทุน ระบบสัมปทาน การขยายพื้นที่ปลูกพืชแบบใหม่ มีการขับไล่เจ้าที่ขับไล่ความเชื่อออกไปจากพื้นที่ ประการที่สอง คือระเบียบวิธีปฏิบัติของชุมชนโดยเฉพาะในเรื่องข้อบัญญัติต่างๆ ข้อตกลงของชาวบ้าน ควรได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกัน ข้อบัญญัติที่นำเสนอจากชาวบ้านนั้นมักจะไม่ค่อยได้รับการยอมรับเท่าที่ควร ทั้งนี้ หากได้มีการยอมรับแนวคิดของชาวบ้านบ้างนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่ดี ประการที่สามเกี่ยวกับนโยบายของรัฐในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนควรรับเรื่องที่มีการสะท้อนจากชาวบ้าน เพราะนโยบายของภาครัฐนั้นมาจากแนวคิดของคนที่มีอำนาจมาบังคับให้คนที่หิวปฏิบัติตาม นโยบายภาครัฐไม่มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นนโยบายที่คนคิดไม่ได้ทำแต่คนทำไม่ได้คิด ควรมีการยอมรับข้อคิดเห็นของกันและกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันจะเป็นสิ่งที่ดี ประการที่สี่ สิทธิการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก เพราะ ณ ปัจจุบันเป็นภาพที่เราถูกลิตรอนสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร บางครั้งยังถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บุกรุก แม้คนที่มีอำนาจ ทุน ผู้ที่ทำการบุกรุกจริงก่อนหน้านี้ ยังมองว่าตนเองเป็นคนที่ถูกต้อง และกล่าวหาชุมชนเป็นผู้บุกรุกพื้นที่ป่า พื้นที่หวงห้าม ขอบเขตที่ไม่เหมาะสม ควรมีการสร้างประเด็นสำคัญเหล่านี้เพื่อเป็นเครื่องมือในการปกป้องคุ้มครองดูแลรักษาป่าของเราต่อไป

กลุ่มที่ 3 เสียงของชุมชนกับการจัดการความขัดแย้งด้านป่าไม้และที่ดิน (ธรรมาภิบาลกับป่าไม้)

ดำเนินการพูดคุยโดย คุณติเรก เครือจิลี มุลนิธิรักษ์ไทยและทีม

คุณวิชัย นิลคง สสจ.น่าน

นำเสนอโดย คุณติเรก เครือจิลี มุลนิธิรักษ์ไทย

รากเหง้าของปัญหาสู่ความขัดแย้งป่าไม้และที่ดิน

คน ดิน น้ำ ป่า และความขัดแย้ง ในเรื่องของการจัดการ

คำถาม เวทีครั้งนี้เกิดขึ้นมา ทำไมพูดคุยแล้วจะจบแค่นี้หรือไม่

ข้อมูลนี้จะนำไปสู่การทำงานร่วมกัน ที่จะขับเคลื่อน แก้ไขปัญหา จากเสียงคนเมืองน่านสู่การจัดการที่เป็นธรรมและยั่งยืน ดังนั้นงานครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ และใช้ต่อเนื่องในการทำงาน

เมื่อพูดถึงเรื่องคน ดิน น้ำ ป่า และเรื่องความขัดแย้งในพื้นที่เมืองน่านแล้ว ประเด็นต่อจากนี้จะเกิดอะไรขึ้นอีก และจะมีอะไรเข้ามาในพื้นที่เมืองน่านอีกไหม จากที่รัฐบาลมีนโยบายจะเพิ่มพื้นที่ป่าอีกร้อยละ 40 จากพื้นเดิม และข้อมูลจากอธิบดีกรมป่าไม้ได้ประกาศไว้ว่าจะมอบพื้นที่ป่าสงวนให้กับกรมอุทยานแห่งชาติอีก 9 ล้านไร่ นั้น ซึ่งวันก่อนที่เรามาประชุมกัน (วันที่ 11 สิงหาคม 2560) จะเห็นว่าอุทยานแต่ละอุทยานในเมืองน่านจะต้องเพิ่มพื้นที่อุทยานอีกเท่าไร ซึ่งตัวเลขอุทยานโดยอุทกประมาณ 150,000 ไร่ ที่อุทยานจะต้องขยายพื้นที่ออกนอกอุทยานเอาพื้นที่ป่าสงวนมาเป็นของอุทยาน 1 แสนกว่าไร่ ดังนั้น 1 แสนกว่าไร่ คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนเหล่านั้นที่เคยอยู่ภายใต้กฎหมายป่าสงวนก็ต้องเปลี่ยนไปอยู่ภายใต้กฎหมายอุทยาน ซึ่งกฎหมายของอุทยานกำลังอยู่ระหว่างการแก้ไขอยู่นั้น เป็นการแก้ไขไปในทิศทางที่กระชับอำนาจและการจัดการโดยใช้มาตรการทางกฎหมายเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งปัญหาก็จะเพิ่มเติมเข้าไปอีก รวมทั้งกรณีเรื่องคทช.เข้ามาในพื้นที่ แต่คทช.ก็มองแค่ลุ่มน้ำระดับชั้น 3 4 5 แต่ระดับชั้น 1 2 คทช.นั้นไม่ได้มีการจัดการระดับชั้น 3 4 5 เป็นไปตามลักษณะของการที่ท่านผู้ว่าขอใช้พื้นที่จากอธิบดีกรมป่าไม้มาดำเนินการ กรณีตามมาตรา 19 โดยมีการพูดถึงเรื่องของดาวเทียมตอนนี้กรมป่าไม้มีการร่วมมือกับจิสต้า(GISTDA) มีภาพถ่ายดาวเทียมทุก 15 วัน ที่สามารถบอกได้ว่าพื้นที่ป่าที่เปลี่ยนแปลงหรือลดลงในพื้นที่ครึ่งงาน ประมาณ 200 ตารางวา ถ้าเปลี่ยนแปลงดาวเทียมสามารถจับได้ และเมื่อจับแล้วจะมีระบบที่ต่อกับจิสต้าเข้ากรมป่าไม้ กรมป่าไม้เข้าสู่มือถือของเจ้าหน้าที่ระดับพื้นที่แล้วคุณเข้าไปตรวจสอบ ระบบนี้ถูกจัดตั้งและทำแล้ว เรามีการพูดถึงกฎหมายอุทยานแห่งชาติที่กำลังถกเถียงกันต่อไปว่าคนที่อยู่ในอุทยานที่อยู่มาก่อนจะยอมรับได้อยู่แต่ครอบครัวละ 20 ไร่ จะเป็นอย่างไร พื้นที่บางส่วนธุรกิจภาคเอกชนสามารถใช้ในเรื่องของการท่องเที่ยวได้ แต่จะเป็นอย่างไร อุทยานเพื่อการอนุรักษ์หรืออุทยานเพื่อเป้าหมายอะไร

การขับเคลื่อนของชุมชน กระบวนการ เครื่องมือ

มีการพูดถึงพระราชบัญญัติป่าชุมชน(พรบ.)ที่กำลังจะออก แต่ในเขตป่าอนุรักษ์จะไม่มีออก พรบ.และจะไม่อนุญาต ซึ่งพื้นที่ที่ทำกินของคนเมืองน่านส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์จะอยู่อย่างไร เรามีการพูดคุย

แลกเปลี่ยนกัน หลายท่านพยายามสะท้อนปัญหา ว่าตอนนี้เกิดอะไรขึ้นในเรื่อง คน ดิน น้ำป่าที่เมื่อนาน เราพูดถึงเรื่องคทช. หลายคนบอกว่าคทช.เป็นเรื่องของการจำกัดสิทธิ์ เพราะลุ่มน้ำระดับชั้น 3 4 5 และในบางที่มีตัวอย่างบอกว่าทำคทช.แล้ว พบเจ้าหน้าที่ป่าไม้เอาป้ายของอุทยาน (เสาคมุด) ไปปักในพื้นที่คทช. ทำให้เกิดความคิดว่านี่คืออะไร ให้เราใช้สิทธิ์แล้วมีการเอาหมุดอุทยานมาปักได้อย่างไร ก็มีความสนใจว่าคทช.จะเป็นการกำกับสิทธิ์หรือสร้างโอกาสให้กับเรา แล้วเรื่องของลุ่มน้ำระดับชั้น 1 2 คทช.ไม่จัด แล้วนโยบายของรัฐจะเป็นอย่างไร จะยอมให้พวกเรายู๋ไหม หรือว่าจะขับไล่พวกเร่ออก มีการพูดถึงนโยบายทวงคืนผืนป่า และพูดถึงโครงการประชารัฐสมัครใจคืนผืนป่าเป็นสีเขียว แต่มีเสียงสะท้อนว่าเป็นการสมัครใจแบบแปลกๆ เพราะมีแบบฟอร์มให้เรากรอก แล้วก็กรอกให้ได้ว่าแต่ละบ้านจะคืนผืนป่าเท่าไร เมื่อมีการกรอกไปแล้วมีการเข้าไปตรวจสอบพื้นที่ วิธีการตรวจสอบคือใช้ GPS ไปปักหมุดตรงกลางแผนที่จากการพื้นที่ที่คุณจะคืนผืนป่า แต่มีข้อสงสัยว่าถ้าเราแจ้งว่าจะคืนผืนป่า 100 ไร่ ถ้าปักหมุดแล้ววันดีคืนดีไปลงเป็น 2 - 3 ไร่เลยมันจะเกิดอะไรขึ้น ก็มีความเคลงใจในเรื่องประชารัฐสมัครใจคืนผืนป่า ซึ่งพี่น้องเชียงกลางหลายคนได้พูดว่ารู้สึกอย่างไร พูดถึงคำสั่งต่างๆมากมาย คำสั่งคทช.หรือว่านโยบายกรมป่าไม้ที่บอกว่าการจัดการป่าไม้ไม่กระทบคนยากคนจน ผู้ยากไร้ ก็มีผู้เข้าร่วมพยายามหาหนังสือและอธิบายเรื่องเกี่ยวกับผู้ยากไร้มากมายว่าจะต้องไม่กระทบอย่างนั้นอย่างนี้ แต่มีอีกหลายเสียงของผู้เข้าร่วมบอกว่าปัจจุบันผู้ยากไร้โดนจับ ท่านหนึ่งบอกว่าพี่น้องของรองนายกอบต.ถูกจับไปแล้วไม่มีที่ทำกิน ไม่เหลือที่ทำกินแล้วจะทำอย่างไร คนเหล่านี้เป็นผู้ยากไร้หรือเปล่า แต่ผู้ยากไร้เหล่านี้กำลังโดนกระทำ คนเมื่อนานกำลังโดนกระทำแบบนี้เยอะมากและก็ขยายตัวอีกมากมาย มีการจับกุม มีการกำลังประกาศเขตพื้นที่ซ้อนทับมากมาย แจ้งดำเนินคดี สวนยางถูกตัด เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นและเกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งบางครั้งเราพูดกันระดับบน ว่าผู้ยากไร้เราไม่จับละนะ เราใช้มาตรการช่วยเหลือ สมัครใจแต่การปฏิบัติยังมีการบังคับ และสร้างผลกระทบต่อชุมชน อันนี้เป็นคำถามของในเวทีว่า คิดยังไงต่อ NAN FORUM ภาคีเครือข่ายที่เราจะเคลื่อนไปด้วยกัน จะแก้ไขปัญหานี้อย่างไร ซึ่งในการประชุมแต่ละท่านพยายามเสนอว่า เรามีความคิดเห็นอย่างไร เราอยากขับเคลื่อนอย่างไร ซึ่งข้อเสนอเหล่านี้ไม่ได้หมายความว่าเสนอแล้วจะโยนไว้ที่มูลนิธิอีกเมื่อนาน แต่เราอยากขับเคลื่อนไปด้วยกัน แล้วเราจะขับเคลื่อนไปด้วยกันอย่างไรในภาคีคนเมื่อนาน มีข้อเสนอว่าถ้าจะเคลื่อนในระดับชุมชน อยากให้ทุกชุมชนในเมื่อนานทำระบบฐานข้อมูล ซึ่งตรงกับ 2 กลุ่มที่ได้พูดไว้ ว่าพื้นที่ป่า พื้นที่ทำกินของตัวเองเป็นอย่างไร อยู่ตรงไหน มีแนวเขตอย่างไร โดยไม่ต้องดูว่ามีใครมาให้ 30 ไร่ 50 ไร่หรืออะไรก็แล้วแต่ เรามาดูว่าปัจจุบันเราทำกินเป็นอย่างไรในพื้นที่เหล่านี้ เมื่อได้ฐานข้อมูลเหล่านั้นแล้ว พื้นที่ที่เป็นป่าเรามาจัดระบบที่เป็นป่าชุมชน การจัดการป่าอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ ดูแลฟื้นฟูร่วมกัน

ข้อเสนอเพื่อการแก้ไขปัญหาและเพื่อการพัฒนาทั้งระดับปฏิบัติของชุมชน ภาคส่วนต่างๆ และระดับนโยบาย

ส่วนพื้นที่ทำกิน จะทำอย่างไร จะก่อให้เกิดการยอมรับหรือรองรับสิทธิของชุมชนที่ใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องยาวนานมาได้อย่างไร ถ้าพื้นที่ที่ถางปีสองปีใหม่ๆก็ยินดีจะให้คืน แต่อันนี้ผิดกฎระเบียบ ข้อตกลงของหมู่บ้าน เราก็ไม่ยอมรับ แต่ถ้าทำกินยาวนาน จะทำอย่างไรให้เกิดการรับรองสิทธินี้ จะเป็นโฉนดชุมชน แต่บางท่านบอกว่าแสดงใจ ไม่รู้เหตุผลอะไร หรือเป็นสิทธิชุมชนได้ไหม ไม่ต้องเป็นสิทธิรายบุคคลก็ได้ ก็มาทำเรื่องที่ติดกัน ซึ่งที่ดินก็จะมีข้ออื่นๆที่สอดคล้องเรื่องของเมื่อมีที่ดินแล้วเราปรับรูปแบบการใช้เป็นเกษตรในเชิงอนุรักษ์ เกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จะเป็นรูปแบบไหนไม่ควรจะตายตัว ควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับลักษณะสภาพภูมิประเทศ การตลาดในแต่ละที่ ความต้องการ การใช้ชีวิตของแต่ละคน ไม่ควรจะเป็นแบบเดียวที่บล็อกมาว่าต้องไป 1 2 3 และทุกที่ต้องนำไปใช้ ในเรื่องของการเกษตรต้องการพัฒนาเรื่องนี้ รวมถึงเรื่องการตลาดซึ่งสอดคล้องกับ 2 กลุ่ม

ในเรื่องของการฟื้นฟูป่า ควรจะใช้ระบบฟื้นฟูป่าอย่างไรให้ชาวบ้าน แล้วหน่วยงาน ไม่ว่าจะบริษัท หรือเอกชน ภาคประมง หรือภาคต่างๆสนับสนุนให้ชุมชนเป็นคนฟื้นฟู อาจจะตั้งเป็นกองทุนหรือช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่งก็ได้ แล้วให้ชุมชนเป็นผู้ดูแลฟื้นฟูป่าเอง แล้วป่าที่ฟื้นฟูควรจะเป็นป่าที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ในทางวิชาการป่าไม้เองป่าสามารถที่จะฟื้นฟู จัดการ และใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนได้ ไม่จำเป็นต้องเก็บเอาไว้เป็นอนุสาวรีย์ รวมถึงการทำให้ระบบให้ชัดเจน แล้วสร้างข้อบัญญัติลงมาในการรับรองสิทธิ ช่วยกันดูแล อีกประเด็นที่เป็นประเด็นหลัก มีการเสนอว่า ผู้นำหลายคนมีวิธี เทคนิคในการทำงานที่จะช่วยเหลือพี่น้องที่ได้รับผลกระทบทางกฎหมายหรือได้รับผลกระทบทางโดนจับ โดนดำเนินคดี ก็อยากให้รวบรวมองค์ความรู้ซึ่งเรามีหลายคนที่มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้ว่าเมื่อเราโดนดำเนินคดีถูกจับกุมเรื่องป่าไม้จะอย่างไร ต้องใช้เอกสาร หลักฐานอย่างไร อยากให้รวบรวม เผยแพร่และขยายไปสู่กลุ่มผู้นำท้องถิ่นต่างๆ เพื่อที่จะใช้เป็นฐานข้อมูลหรือวิธีการที่จะรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น

อีก 1 ประเด็นที่สอดคล้องกับกลุ่มกองทุน คนเมื่องน่าน ที่บอกว่ามีป่าเกือบ 60 % มีวิถีชีวิต มีระบบเกษตร มีสิ่งดีๆมากมาย ถ้าพูดถึงเมื่องน่านกับคนกรุงเทพฯ เชื่อว่าจะคิดถึง ภูเขาหัวโล้น ไม่มีใครคิดถึงป่าที่สมบูรณ์ ไม่คิดถึงดอกชมพูภูคาในพื้นที่ป่าที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ไม่มีใครคิด ทุกคนจะคิดถึงภูเขาหัวโล้น พอถามันบอกว่าพอถามันพร้อมที่จะเดินทางไปทั่วประเทศเพื่อเดินทางไปชี้แจงให้คนทั่วประเทศฟัง แต่จะทำอย่างไรให้สิ่งดีของเมื่องน่านได้ถูกเผยแพร่ ถูกสร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคม รวมถึงกรรมการ ที่เราบอกว่ากรรมการเป็นคนกรุงเทพฯ ไม่เป็นคนท้องถิ่น เป็นคนที่มีอะไรดีพร้อมไปหมดแล้ว แล้วไม่เข้าใจเมื่องน่านเวลาคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา ก็คิดไม่ถูก แต่โจทย์คือ ทำอย่างไรให้ภาคี Nan Forum นี้สามารถที่จะนำเสนอข้อมูล ประสบการณ์หรือสิ่งดีของเมื่องน่านออกสู่สังคม สร้างความเข้าใจสู่สังคมเพื่อให้สังคมขับเคลื่อนหรืออาจจะบีบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายได้อันนี้เป็นข้อเสนอของเราและองค์ความรู้ต่างๆ รวมถึงการเสนอองค์ความรู้ด้วย การนำเสนอก็ต้องบอกน้ำ 40% ของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไปเลี้ยงคนกรุงเทพฯเกิดจากเมื่องน่านที่ดูแลรักษาป่า เพราะฉะนั้นคุณต้อง

ช่วยเราและคุณก็ต้องเข้าใจเรา นี่ก็เป็นเสียงสะท้อน รำพึง รำพัน ของชาวบ้าน ของนายกอบต.ฯ ที่ถูกชาวบ้านโคก
สับ ของท่านรองนายกอบต.ฯ ที่ชาวบ้านก็มาบอกว่าถ้าไม่ช่วยชาวบ้าน เมืองน่านไม่ได้เรื่องแน่ อันนี้ก็อาจจะไม่ได้
จัดเรียงรายงานสวยงาม แต่ก็ เป็นเสียงสะท้อนของคนที่กำลังได้รับผลกระทบแล้วพยายามที่จะหาทางออก แล้ว
คาดหวังว่าเวทีน่านฟอรัมนี้ทุกคนอาจจะสัญญาว่าจะเป็นภาคีที่จะช่วยกันขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาว่าจะไป
ร่วมกันแก้ไขปัญหาได้อย่างไร

กลุ่มที่ 4 งานวิชาการและงานวิจัยที่ตอบโจทย์ปัญหานาน – คนาน : มุมมองด้านวิชาการต่อสถานการณ์ป่าไม้และที่ดินนาน

ดำเนินการพูดคุยโดย ดร.ธัญศิรินทร์ จันทร์หอม ดร.ปณิตตา ตันวัฒนะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทีม

นำเสนอโดย ดร.ปณิตตา ตันวัฒนะ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์

ในมุมมองในภาควิชาการถ้าไม่เห็นปัญหาเหมือนกัน ก็จะไม่มีคนมายืนตรงจุดนี้

เริ่มจากว่าสถานการณ์เป็นอย่างไร เราเข้าใจตรงกันว่านักวิจัยทุกคนที่ทำวิจัยในเมืองนาน เห็นปัญหาเหมือนกัน แค่อายุรู้ว่าคนนี้ไปทำตรงไหนมา เอาความรู้มาแลกกัน แต่กลับไปถามโจทย์หนึ่งที่เรายังไม่ได้ตอบว่า มุมมองของนักวิชาการต่อปัญหา ที่ก้านบอก ที่ภาคเอกชนบอก นักวิชาการมองปัญหานี้ว่าอย่างไร ในตอนแรกคิดว่าเข้าใจตรงกันแล้ว แต่มีคำถามที่ทางอาจารย์จากสพฐ.ได้พูดว่า ปัญหานี้มาจากต้นตออะไร โดยพูดถึงพื้นที่ทางจิตวิญญาณ เวลาเราใช้พื้นที่เพื่ออะไร และคำว่าคุณค่า ซึ่งได้เพิ่มเติมคำเข้าไปว่าคุณค่าของแผ่นดิน ปัจจุบันเราใช้แผ่นดินเป็นมูลค่า ก็ไร่ เทไร่ จะทำประโยชน์ให้เราเท่าไร มันจะได้ในด้านของการดำรงชีวิต แต่พื้นที่ตรงนั้น ไม่ว่าจะเป็นศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ หลักความเชื่อที่ผืนดินที่เราอาศัยอยู่ ปัญหาทั้งหมด มันอาจจะเป็นศัพท์ที่เข้าใจยาก

เรามองพื้นที่ เราใช้พื้นที่เพื่อประโยชน์สำหรับมนุษย์เรา มันเป็นจิตวิญญาณของเรา แล้วสถานการณ์ที่ทุกคนเจอปัญหาทั้งหมดที่พูด คำเดียวคือเราแพ้ แพ้ตั้งแต่เรายอมให้ทุนนิยมมากลืนกินเรา ถามว่าปัญหาเกิดจากใคร ใครมาบังคับคนนาน ก็ไม่มีใครบังคับ ฉะนั้นก็คือเราแพ้ แต่ทุกคนมีอาวุธในมือคือโมเดล เรื่องของเครื่องมือต้นแบบ ก็จะเป็นอาวุธที่จะไปสู้ให้กลับมาชนะอีกครั้ง คืออะไร ในด้านวิชาการอาวุธที่สำคัญที่สุดคือ ข้อมูลข้อเท็จจริง ถ้าเราพูดความจริงความจริงถูกเสมอ และความจริงจะถูกนำไปแก้ไขปัญหา ทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (มช.) ได้แลกเปลี่ยนว่าขอวิเคราะห์ 2 ด้าน คือพื้นที่ป่า ศักยภาพทำได้เท่าไร ไม่ได้เท่าไร และพื้นที่น้ำ เป็นฐานข้อมูล ไปถามเขาว่าผลผลิตได้มาเป็นอะไร แผนที่บอกว่าจุดนี้ทำอะไรได้ไม่ได้ แต่ก่อนเราจะตัดสินใจว่า จะทำกินพื้นที่ตรงไหนส่วนใหญ่เป็นการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษ โดยที่ตอนนั้นอาจจะรู้หรือไม่ว่าพื้นที่มีศักยภาพมากน้อยแค่ไหน ได้ใช้ข้อมูลทางวิชาการช่วยเสริมว่าพื้นที่ตรงนี้เหมาะกับอะไรไม่เหมาะกับอะไร เมื่อเรามององค์ความรู้แล้ว การตัดสินใจที่จะกลับมาสู้อีกครั้งของคนเมืองนาน หรือสู้อาตลอดจนมีอาวุธเพิ่ม มันจะดีขึ้นถ้าเรามีฐานข้อมูลในเรื่องของแหล่งน้ำ ทางมหาวิทยาลัยช่วยทำอยู่แล้ว แต่ก็มีช่องว่างระหว่างคนทำกับคนนำไปใช้

อีกโจทย์ก็คือการสื่อสารนักวิชาการภาษาต่างๆ บางทีมาเป็นพาส มีแผนที่ซึ่งเข้าใจยากซึ่งจะต้องมีตรงกลางสำหรับย่อยข้อมูลที่ควรจะใช้ประโยชน์ได้ อีกอันคือวิทยาลัยชุมชนเรื่องโมเดลสวมหมวกให้ภูเขาสวมรองเท้าให้ดอย มีการนำไปการขยายผลตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปัจจุบันมีจำนวนหลายไร่ เวลานำเสนอแนวคิด แนวทางความรู้ที่อยู่ในตัวคนจะออกมาเป็นความรู้ที่คนอื่นโดยที่คนคนนั้นไม่ได้อยู่แล้ว มันจะไม่ไปจากคนคนนั้นได้อย่างไร เชื่อว่าโมเดลอันกลางที่เป็นสื่อฟรีไซส์พอลงไปในพื้นที่ก็จะปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติ จึงขอยอดได้ไหมเสนอให้มี

การถอดบทเรียนที่เป็นอัตลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ และเครื่องมือข้อบัญญัติในชุมชน ความหมายเดียวกับกฎหมาย แต่เพียงว่าเป็นกฎในแต่ละระดับที่ผ่านมาเราพูดถึงในกฎระดับประเทศ ซึ่งมีการออก พรบ.ต่างๆ ถามว่าคนในเวทีนี้ 10 คน พูดพร้อมกันยังไม่เท่าคนคนเดียวพูดเลย จริงๆเนื้อหาแบบนี้หลายคนเข้าใจตรงกัน มันก็สำคัญที่ว่าใครพูด มันถึงจะมีอิมแพค(Impact) บางทีเราพูดเพื่อที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลง แต่เราแค่นักวิชาการตัวเล็กๆ แค่นี้คงไม่ฟัง ผู้ที่มีสามารถเปลี่ยนแปลงอำนาจทางกฎหมายถ้าเป็นคนบางคนสามารถเชิญเบอร์ 1 ของประเทศมานั่งฟังได้อันนั้น ทำให้เกิดอิมแพ็คใหม่

ประเด็นคือ กฎของแต่ละกลุ่ม แต่ละกลุ่ม กฎของคนทั้งประเทศก็ให้คนในระดับ 1 ของประเทศ แต่กฎของชุมชนเอง มาจากคนในชุมชนบัญญัติ สำคัญว่าต้องมาจากรฐานข้อมูลเรื่องของขอบเขต สามารถนำมาเป็นข้อกำหนดต่อกันได้ คนนำเสนอต้องเป็นคนเมืองน่าน ถ้าเอาคนอื่นมานำเสนออีกเหมือนเอามะพร้าวแกงมาขายสวน แต่อีกมุมคนนอกพื้นที่เข้าใจและสะท้อนกลับไปยัง นี่คือการที่คนน่านอยากรู้ ทางจุฬามาเป็นแพ็คเกจ คนแรก อาจารย์ ดร.กสิกร ทิมเกษตร กล่าวว่ามีวิถีเดิมของคนเกษตรเราแต่ตั้งแต่เกษตรพัฒนา แปลงเดี่ยว เชิงเดี่ยว เข้ามาแล้วเราจะกลับมาสู่ใหม่โดยเราจะเอาเกษตรดั้งเดิมมาปรับใหม่ จะบอกคนอื่นว่าของเมืองน่านได้อย่างไร ทุกวันนี้คนน่านก็ไม่รู้ว่าข้าวที่ทานทุกวันนี้มาจากเมืองน่านหรือเปล่าแล้วปลอดภัยแค่ไหน ระบบเกษตรก็ยังขายข้าวโพดซื้อข้าว ไม่มีการรับรองจากที่ไหนให้คนที่รับรองคือคนปลูกและคนแปลงข้างๆ คือรับรองกันเองไม่มีมาตรฐานใดๆ ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นระบบปลูกจึงสำคัญตอนนี้มีกลุ่มต้นแบบว่าปลูกอะไรไม่ใช้สารแล้วขายได้ ต่อสู้กับทุนนิยมเดิม แต่ถ้าเราทำแบบนั้นจะไม่นับว่าเป็นนักวิชาการเพราะว่าเราพิสูจน์ไม่ได้ว่าทำแล้วดีกว่าเดิมอย่างไร จึงไปช่วยอาจารย์จากสหเวชศาสตร์ให้ช่วยตรวจสอบสุขภาพเกษตรกร ตรวจสอบเลือด ตรวจสอบสุขภาพก่อนและหลัง และอาจารย์กลุ่มสังคมจะวัดตัวชีวิตด้านสังคม การดำรงชีวิต ชีวิตดีขึ้นไหมหลังจากเราเลือกใช้วิถีเดิม ถ้าวัดค่าได้ออกมาเป็นตัวเลข หรือว่าเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ ทำให้คนในพื้นที่เห็นว่าวิถีเดิมที่เราทิ้งไปจะสามารถตอบโจทย์ได้อย่างไร สามารถชี้แจงเกษตรแปลงนั้นได้เมื่อมีผู้ให้ความสนใจก็จะมีอีกทีมหนึ่งซึ่งทำในพิกัดรายแปลง เช่นมีแปลงอยู่ 100 แปลง ในชุมชน มีที่แปลงที่ทำสัญญาใจกันว่าไม่ใส่สาร ไม่เผาและแปลงไหนเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่ใช่ข้าวโพด เราก็จะสามารถบอกเป็นตัวเลขได้ว่าไม่ใส่สารเท่าไร ไม่เผาเท่าไร เกษตรปลอดภัยเท่าไร บอกเป็นหลักฐานข้อมูล เราใช้ข้อมูลนี้ผลักดันในระดับนโยบายอันนี้เป็นระหว่างที่จุฬาฯ ทำที่บอกเป็นแพ็คเกจ(Packet)

ต่อมาอาจารย์จาก สพฐ. นอกเหนือหน้าที่ทำวิจัยแล้ว คือสอนหนังสือ เด็กที่สอน สอนให้เป็นคนที่เป็นคนแปลกในสังคมที่ตัวเองอยู่ เด็กที่เข้าวัดไม่เป็นไม่เข้าใจคนเมืองน่านที่ให้ลูกหลานไปสอบ ไปเรียนต่างจังหวัด ทำให้คนในพื้นที่และปัญหาในพื้นที่ไม่ได้ถูกแก้ไขแล้วจะทำอย่างไรให้เกิดต้นแบบแก้ไขพัฒนาระบบการศึกษา คนที่เผาป่า ถางป่าคือคนที่อยู่ในระบบการศึกษาเดิมเพราะฉะนั้นเราอาจจะต้องแก้ 2 ทางก็คือ โมเดลที่เราทำในงานวิจัยอาจจะตอบโจทย์ปัญหาที่มีอยู่เดิม แต่ระบบการศึกษาใหม่หรือคนรุ่นใหม่เราแก้ไขข้างหน้า สร้างงานวิจัยย้อนหลังไปว่าแต่เดิมคืออะไรและในอนาคตที่จะเกิดกับเด็กรุ่นใหม่ ผู้เสนอเป็นคนประสบปัญหาโดยตรง คือมาจากต่างถิ่นที่มาทำงานเมืองน่าน ก่อนอื่นจะต้องเข้าใจเมืองน่านก่อน แล้ว 2 - 3 ปีก่อนประสบปัญหาคืองานเดินช้า ไม่

สามารถเก็บข้อมูลได้เลย ผู้ช่วยนักวิจัยมาจากกรุงเทพฯ รู้สึกผิดหวังที่มาทำแบบนี้ เลยเปลี่ยนวิธีใหม่ หลังจากนั้น ปีที่ 2 ที่ 3 เลยประกาศรับสมัครผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นคนน่าน มีคนเมื่อนำมาสมัครประมาณ 20 คน และมีผู้ผ่านการคัดเลือก 3 คน ซึ่งรู้สึกว่าการนำคนนอกมาแก้ไขปัญหานั้นแล้วเมื่อหมดทุนวิจัย ก็กลับบ้าน องค์ความรู้ กระบวนการวิจัยก็อยู่กับผู้วิจัยซึ่งเป็นคนกรุงเทพฯ แต่ไม่ได้สร้างคนน่านที่จะมาทำต่อ เลยคิดว่าต่อไปนี้โครงการอะไรก็ตามให้จ้างคนน่าน เรารู้ว่าการจ้างนอกมีองค์ความรู้ แต่จะขาดการสานต่อ เมื่อมีคนในพื้นที่ส่งผลให้งานเดินเร็ว เด็กเข้าใจงาน เพราะปัญหาพื้นที่จริงๆ การสื่อสารไม่เป็นปัญหาเลยในการลงพื้นที่ ทำให้ทำงานได้อย่างราบรื่น และทำให้พื้นที่โมเดลขยายออกไปหลายพื้นที่ เพราะสร้างเด็กรุ่นใหม่ต่อไป ในทุนวิจัยต้องจ้างผู้ช่วยนักวิจัยอยู่แล้ว เราจ้างคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นแนวทางสร้างคนรุ่นใหม่ ไม่ได้หมายความว่าเด็กที่เรียนจบแล้ว การลงพื้นที่เก็บแบบสอบถาม 2-3 วัน ติดต่อโรงเรียนก็ได้ อย่างน้อยให้เด็กมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา หรือเข้าใจว่าคนข้างนอกมาทำอะไร ซึ่งเราสามารถทำได้เลยไม่ต้องใช้เงิน บางทีถ้าเราออกเงินก็จะไม่ทันการณ์ แต่กว่าจะรู้ก็ผ่านไปหลายปี กว่าจะค้นพบว่าทำไมไม่จ้างคนน่านตั้งแต่แรก นี่เป็นการสร้างนักวิจัยท้องถิ่น

อีก 1 คนที่เป็นคนเมื่อน่าน เรียนเก่ง อยากให้คนแบบนี้อยู่นี่เยอะๆ เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อน อาจารย์ตึก ดร.ธัญศิรินทร์ จันทร์หอม เรียนจบดร.แล้วกลับมาอยู่เมื่อน่าน ซึ่งจะมีสักกี่คนที่เป็นอย่างนี้ ถ้าเป็นคนเมื่อน่านเข้าใจปัญหา การแก้ไขปัญหาจะทำให้ไปได้เร็ว นี่คือข้อเสนอ

ตอบโจทย์งานวิจัยที่ผ่านมา แต่สิ่งหนึ่งที่กำลังทำอยู่คือฐานข้อมูลการวิจัย แม้แต่ในจุฬาลงกรณ์ฯ ตามคณะเรายังไม่รู้เลยว่าใครที่กำลังทำที่จังหวัดน่าน มีเรื่องอะไรบ้าง ตอนนี้กำลังรวบรวมอยู่ และชี้ในแผนที่เลยว่าคณะนี้ทำพื้นที่ตรงไหน เรื่องอะไรบ้าง ซึ่งถ้ารวบรวมเสร็จสามารถมอบข้อมูลให้ได้ แต่ถ้าเป็นข้อมูลเชิงลึกต้องติดต่อเจ้าของโครงการเองว่าโมเดลของเขาคืออะไร เพราะในข้อมูลเชิงลึกเราไม่สามารถบอกได้ว่าเขากำลังทำอะไร

สุดท้ายเรื่องของนโยบาย อย่างแรกคือนโยบายการจัดการพื้นที่ โดยใช้คำว่าสร้างความเชื่อมั่นให้เกษตรกรในการใช้ที่ดิน ซึ่งมองจากทุกกลุ่มจะมองจากข้างนอกเข้ามาว่ากฎหมายทำให้เราทำไม่ได้ หรือปัจจัยภายนอกที่ทำให้เราทำไม่ได้ แต่คนในเวทีนี้กลับเสนอจากปัจจัยภายในออกมา ซึ่งจากมุมมองการที่เป็นคนนอกก็มองว่าเป็นมุมมองใหม่ ถ้าเราเชื่อว่าแผ่นดินนี้คือแผ่นดินที่ปู่ย่าเราอยู่ตั้งแต่เกิด ทำไมเราถึงไม่มีสิทธิในการใช้พื้นที่ตรงนี้ ซึ่งถ้าคนน่านทั้งหมดคิดแบบนี้ ถามว่ากฎหมายตัวไหน ถ้ามีข้อมูลชัดเจนแบบนี้เป็นการเสริมอาวุธข้อมูลเข้าไป คิดว่าความเชื่อแบบนี้จะทำให้คนน่านสู้ สู้กับอำนาจบางอย่างที่เรา กำลังจะบอกว่ามันใหญ่เกินตัว อย่างเช่นกฎหมายหรือระบบบางอย่าง ซึ่งมีคนบอกว่าเป็นข้อจำกัด แต่ถ้าเราเอาข้อจำกัดมาปิด เราต้องเชื่อก่อนว่านี่คือแผ่นดินที่เราอยู่ เป็นสิทธิของเราอยู่แล้วตั้งแต่กำเนิดในการใช้พื้นที่ตรงนี้ เพียงแต่ว่าโจทย์เดียวที่เราจะบอกคนนอกพื้นที่ได้ก็คือ ฉะนั้นคือคนรักษาพื้นที่ตรงนี้ ถ้าเราอยู่แล้วไม่รักษา ถ้าเราถางเป็นไร่ข้าวโพดเขาก็ต้องเอากฎหมายเข้ามาครอบเราแน่นอน แต่ถ้าเราใช้อย่างมีคุณค่า อย่างที่อาจารย์ท่านหนึ่งบอก แปลงเล็กๆแต่คุ้มค่า ถ้ารายได้เท่ากับข้าวโพด 10 ไร่ ถามว่าจะมีใครไม่เอาบ้าง เพียงแต่ว่าทำได้อย่างไร ถามว่าโมเดล อ.ตึกอีก 10 ปี ยังไม่รู้ว่าจะขยายทั่วทั้งจังหวัดได้หรือไม่ เพราะมันต้องอาศัยกลุ่ม ความเชื่อใจ แล้วถามว่าเกษตรกรบอกข้อดีที่สุดของที่นี่เรา

คืออะไร ใจ ถ้าใจเขาบอกว่าจะทำตรงนี้ เขาจะเชื่อในระบบนี้ และลงมือทำ ข้าวโพดจะมาเปลี่ยนใจเขาไม่ได้ เพราะตอนแรกสัญญากันแล้วว่าจะไม่ปลูก ไม่เผา แต่อีกระยะเขาก็มีมือโกนฟันใส่ เพราะตัวเกษตรกรไม่มั่นใจในแนวทาง เลยเชื่อว่าต้องสร้างความเข้าใจแนวทางที่ตรงกันว่าทางนี้คือทางรอดของบ้านเราหรือไม่ ซึ่งไม่ได้หมายความว่า จะเป็นทางรอดทางนี้ทางเดียว เพราะมีอีกหลายโมเดล แต่ถ้ามีโมเดลที่มองไปทางเดียวกัน เหมือนถนนหลายสายแต่ไปทางออกเดียวกัน สุดท้ายก็ไปเจอกันปลายทาง สุดท้ายก็ไม่ได้ขัดกัน เช่น พุดถึงแปลงเล็กให้คุ้มค่า แต่อีกซีกพักมีนโยบายระดับชาติ เกี่ยวกับเกษตรแปลงใหญ่ แต่ถ้าคิดว่าปัญหาคือปัญหา เราก็สามารถทำงานต่อไปได้ ไม่สนใจนโยบายรัฐว่าจะทำแปลงใหญ่เราจะทำแปลงเล็กนี้แหละ แต่ให้เอาผลสำเร็จมาคุยกัน ข้อดีข้อเสียของแปลงเล็กแปลงใหญ่เป็นอย่างไร ซึ่งอาจจะไม่ต่างกันเท่าไร เพราะมีต้นทุน ค่าใช้จ่าย ระยะทาง อะไรต่างๆ ซึ่งคุณภาพชีวิตพิสูจน์ได้จากข้อมูล อีกเรื่องคือ One Map ถ้าเกิดถือแผนที่คนละอัน ข้อมูลคนละอย่าง แล้วมาพูดกันก็ไม่มีทางที่จะพูดกันได้ นี่คือการเชื่อมโยงไปพื้นที่พิเศษที่พูดกัน พื้นที่พิเศษคือพื้นที่ที่เราเกิด พิเศษสำหรับเราที่สุดแล้ว ถ้าเรามองว่าคนอื่นเป็นคนกำหนดให้เราอยู่ มันก็คงไม่มีทางแก้ไข อันนี้ในเชิงพื้นที่

ต่อไปคือเรื่องนโยบายการศึกษา รู้สึกว่ามันเป็นต้นตอของทุกเรื่อง แต่คิดว่าไม่ใช่ในนโยบายการศึกษาที่เปลี่ยนแต่เป็นค่านิยม จุฬาฯ เอาลูกของเกษตรกรเรียน สุดท้ายเรียนจบจุฬาฯแล้วให้ลูกกลับไปทำเกษตร หรือให้ลูกไปรับราชการ เพราะค่านิยมพ่อแม่ก็อยากให้ลูกได้ดี เป็นเจ้าคนนายคน เราอยากสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ จึงรับลูกหลานที่เป็นเกษตรกร พร้อมให้ทุน สุดท้ายหลักสูตรก็ต้องจบไป เพราะเด็กที่จบไปมีจำนวนเพียงเล็กน้อยที่กลับไปทำเกษตรกร ที่เหลือก็รับราชการนอกพื้นที่เหมือนเดิม เราจึงต้องไปปรับวิธีว่าปัญหาคืออะไร ทศนคติของพ่อแม่สำคัญมาก ถ้าว่าเป็นระบบการศึกษา ต้องเป็นด้านการอบรม ส่วนหนึ่ง เราจะไปฝึกลูกเรามากกว่าตัวของเราได้อย่างไร อีกเรื่องคือการหาข้อมูลการวิจัย หลายคนบอกว่าองค์ความรู้มีเยอะแล้วแต่ไม่ได้ถอดออกมา แล้ววิธีการถอดก็ต้องมีคนที่อยู่ตรงกลางในเรื่องการสื่อสาร มี 1 ภาพที่ชอบมาก คือรูปป่า รู้สึกเห็นภาพแล้วไม่ต้องเล่าเรื่องก็ต้องเป็นแบบนี้ ซึ่งแบบนี้เป็นการถอดที่เข้าใจง่าย สมมุติ มีเด็ก 1 คน จบภูมิศาสตร์มาด้วย อยู่ในวิหารด้วยกัน ครึ่งวัน ถามว่าถ้าออกมาจากวิหารมาจะเข้าใจไหม เด็กจะเข้าใจร้อยละ 50 นี่ขนาดเป็นเด็กที่เปิดใจรับฟังครึ่งวัน ไม่ต้องนึกถึงเด็กที่เล่นเกมส์ทั้งวัน เล่นอะไรทั้งวัน จะเข้าใจประเด็นที่เราคุยกัน ก็ไม่แน่ใจ ดังนั้นเราต้องถอดละเอียดมากเด็กถึงจะเข้าใจ

ประเด็นสุดท้าย เรื่องชุมชน พูดกันมากเรื่องการจัดการ การมีส่วนร่วม แต่พอไปทำงานจริงๆ การจัดการเป็นเรื่องที่ยากมากตั้งแต่ทำวิจัยมา วิจัยง่ายกว่าการจัดการ วิจัยง่ายกว่าการมีส่วนร่วม เป็นทำงานที่ไม่มีส่วนร่วมกับผู้อื่น อยู่แต่ในห้องแล็บได้ผลวิจัยจบโครงการง่ายๆ แต่เมื่อไหร่ที่ได้มาอยู่ มีส่วนร่วมกับคนอื่นก็คืออุปสรรคในงานวิจัย ไม่ใช่ไม่อยากมีส่วนร่วมแต่มักมีอุปสรรคหลายอย่างในทางปฏิบัติและขอให้คืนคุณค่าองค์ความรู้เดิม อย่าเชื่อคนจบดอกเตอร์ อย่าเชื่อคนอื่น นอกจากองค์ความรู้ที่ได้จากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ถ้าทุกวันคิดแต่จะให้คนอื่นมาช่วย องค์กรณ์นั้นมาช่วย ขอเครื่องมือมาโดยไม่ดูว่ารากฐานที่มีอยู่ก็สามารถทำให้อยู่มาจนถึงปัจจุบันก็สิบปี ก็ร้อยปี เห็นคุณค่าก่อนฟื้นฟูของเดิมก่อนสิ่งสำคัญที่สุดคือเชื่อมั่นในแนวทางเดิมของบรรพบุรุษของ

ชาวบ้านเรา ภาคประชาชน คือประชาชนรวมพลกัน เช่น การนำเสนอเรื่องบริโภค ลดการนำเข้าทั้งที่เราสามารถผลิตกันเองได้ เรียกว่า อธิปไตยทางอาหาร คือมีสิทธิเลือกของทานเอง ปัจจุบันต้องทราบว่าเรานำเข้าจากที่ไหน คนเมื่อนานต้องการอะไร ข้าวที่ไหนมาแทนข้าวของคนนานที่เราปลูก สุดท้ายเรื่องการสื่อสาร ชุมชนเดียวกัน หมู่บ้านเดียวกันต้องคุยกันให้มาก ต่อไปคนเมื่อนานต้องเป็นคนแจจจจจจจความต้องการต่างให้ทางมหาวิทยาลัย เป็นฝ่ายปฏิบัติ เอาใจทยไปทำ

ประเด็นแลกเปลี่ยน

เราควรมีนโยบายด้านวิจัยของจังหวัด ว่าเมื่อนานต้องการงานวิจัยเรื่องนี้ อย่างนี้ เช่นประเด็นสารเคมี ที่ผ่านมาก็มีการกำหนดประเด็นวิจัยขึ้นมาว่านานต้องการข้อมูลอะไร ตั้งโจทย์วิจัยของเรา รูปแบบของเรา แล้วให้ฝ่ายวิชาการเขาไปทำ เราก็จะได้ข้อมูลการทำงานที่มีผลงานวิชาการมารองรับ จึงอยากให้มีการตั้งคณะทำงาน ยุทธศาสตร์การวิจัยของนานเราขึ้นมา

อยากเชิญชวนนักวิชาการรวมทั้งพี่น้องเกษตรกรทำข้อมูลพื้นที่ทำกินที่ไม่มีเอกสารสิทธิทั้งจังหวัดให้เป็นรากฐานกระบวนการร่ายแปลงให้เป็นวาระจังหวัด ชาวบ้านเป็นคนจัดทำและให้หน่วยงาน องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชูเรื่อง

ประเด็นงานวิจัยเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเครื่องมือที่แหลมคมถามว่าคนเมื่อนานสักกี่คนที่ได้อ่านงานวิจัย ชาวบ้านมีโอกาสเข้าหายาก อยากให้นักวิชาการทั้งหลายวางแผนทำยุทธศาสตร์เชิงรุกด้านงานวิจัยในพื้นที่จังหวัด นาน ชาวบ้านต้องการการกระตุ้น การจะได้หัวข้องานวิจัยต้องทำเชิงรุกและกระตุ้นกันระหว่างนักวิชาการและชาวบ้าน

การแก้ปัญหาที่ดินทำกินต้องอย่าลืมว่า จะไปตัดความสัมพันธ์กับชาวบ้านหรือไม่โดยเฉพาะปัญหา คอร์รัปชัน การจัดการพื้นที่แบบพิเศษ การจัดการตัวเองคนพื้นที่แต่เราขอมืออำนาจพิเศษคือคนอื่น เราติดและหลง คำว่าพิเศษมากเกินไปหรือเปล่า และที่สำคัญการจัดการศึกษาแบบหน้าที่พลเมือง อันนี้ทำให้เกิดสถาบันการศึกษา พอเรามาดูความรู้ในเชิงเทคนิคกับการจัดการพื้นที่ไปสอดคล้องกับหน้าที่พลเมืองในการจัดการทรัพยากรหรือไม่

ความเคลื่อนไหวของเมื่อนานเกี่ยวกับพื้นที่พิเศษ ณ วันนี้อยากจะขอได้พื้นที่ทำกิน ถ้าเรายอมรับตรงนี้ ส่วนกลางก็คงไม่ให้อะไรที่เป็นพิเศษได้ แต่คนนานต้องยอมรับเงื่อนไขบางประการให้ช่วยมองเรื่องนี้มากๆ บางสิ่งบางอย่างคนนานอาจจะต้องซัดเนื้อหน่อย เรื่องของการสื่อสาร บางคนบางท่านไปสื่อสารต่อทำให้เกิดความขัดแย้ง ยกตัวอย่าง วันที่ 20 มิถุนายน 2560 ที่ผ่านมา แม่ทัพภาคที่ 3 ได้เดินทางมาจังหวัดนาน ท่านได้พูดในที่

ประชุมว่าอยากให้เมื่อนานคืนพื้นที่สีเขียวให้ประเทศชาติไม่ได้หมายถึงยึดพื้นที่คืน ท่านขอว่าแต่ละหมู่บ้านถ้าเป็นไปได้คืนพื้นที่ให้กับตัวเองจากพื้นที่ทำพืชเชิงเดี่ยวให้มาเป็นพื้นที่ป่าชุมชนและต่อไปจะไม่ตัดต้นไม้ใหญ่ หมู่บ้านละประมาณ 625ไร่

ระบบการใช้ฐานข้อมูลเรื่องพื้นที่ทำกิน และการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์เปลี่ยนแปลงอย่างไร ปัจจุบันมูลนิธิอีกเมื่อนานทำอยู่ร่วมกับ ม.เชียงใหม่ร่วมกับจิตอาสา จะมาร่วมนำเทคโนโลยีเช่นภาพถ่ายทางดาวเทียม เราสามารถมาใช้ในการติดตามประเมินผล สำหรับพัฒนาฐานข้อมูลของคนเมื่อนานได้และจะบอกได้ว่าเรารักษาป่าที่ไหน อย่างไร

จากที่ดูข้อมูล และเนื้อหาทั้งหมด รับรู้ปัญหา ข้อจำกัด กฎหมายข้อบังคับ การยอมรับที่หลากหลายในประเด็นต่างๆ พลังความร่วมมือทุกคนเห็นเป้าหมายร่วมกัน ข้อมูลบางอย่าง บางด้านไม่เพียงพอ หลังจากนั้นไปเก็บประเด็นแล้วมาศึกษาร่วมกัน อยากเชื่อมคนเชื่อมงานให้มากที่สุด

บทสังเคราะห์เวทีน่านพอร่ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดินจังหวัดน่าน

ประเด็นเรื่อง “ป่าไม้และที่ดินน่าน” ไม่ได้เพิ่งได้รับความสนใจจากสาธารณะเพียงเพราะข่าว “เขาหัวโล้น” หรือ เหตุการณ์น้ำท่วมภาคกลางเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา เพียงแต่ประเด็นการรับรู้เชิงสถานการณ์ไม่ได้เป็นที่รับทราบ อีกทั้งอดีตที่ผ่านมาการสื่อสารไม่ได้รวดเร็วและสะท้อนกลับมุมมองอย่างเช่นสังคมออนไลน์ดังเช่นปัจจุบัน กว่า 30 ปีที่ผ่านมา สถานการณ์ป่าไม้และที่ดินน่านไม่ได้ลดความรุนแรง และความขัดแย้งลงแต่อย่างใด ดังนั้น เวทีน่านพอร่มเรื่องทรัพยากรป่าไม้และที่ดินจังหวัดน่าน จึงเป็นความพยายามอีกครั้งที่จะรวบรวมสถานการณ์ เสียงของพื้นที่ มุมมองของภาคประชาสังคมรูปแบบใหม่ที่รวมทั้งภาควิชาการและธุรกิจเข้ามามีบทบาทร่วมในการเสนอแนวทางใหม่ของประเด็นดังกล่าว

บทสังเคราะห์นี้ พยายามเสนอ ประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นของป่าไม้และที่ดินจังหวัดน่าน (ในภาพรวม) โดยเฉพาะเหตุใดประเด็นดังกล่าวยังคงอยู่และเป็นที่ถกเถียงกันในทุกระดับของการพัฒนา ข้อถกเถียง (ยังไม่สามารถหาทางออกได้) มีประเด็นอะไรบ้าง และท้ายที่สุดจากการทำพอร่มได้เกิดการตกผลึกทางความคิดของข้อเสนอแนะและทางออกของป่าไม้และที่ดินจังหวัดน่านอย่างไร

ประเด็นสำคัญ “ป่าไม้และที่ดินจังหวัดน่าน” และข้อถกเถียง

1. **ข้อจำกัดพื้นที่** ในที่นี้แบ่งเป็นข้อจำกัดเชิงกายภาพของพื้นที่จังหวัดน่าน และข้อจำกัดที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ด้านกายภาพ เนื่องจากจังหวัดน่านมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาลาดชันถึงร้อยละ 85 มีพื้นที่ราบเพียงร้อยละ 15 ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ที่ดิน โดยจะพบการขยายที่ทำกินบนพื้นที่ลาดชัน ซึ่งมีเงื่อนไขด้านการขยายตัวของประชากรและเศรษฐกิจครัวเรือนเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้านการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ จากการที่น่านถูกประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติถึง 16 แห่งและป่าอุทยานแห่งชาติถึง 8 แห่ง เกิดการทับซ้อนของพื้นที่ป่าที่ประกาศและพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านที่อยู่มาก่อนการประกาศของพรบ.ป่าสงวนแห่งชาติและป่าอุทยานแห่งชาติ) ร้อยละ ๔๒% ของหมู่บ้านทั้งหมดในน่านและที่ทำกินอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและป่าอุทยานแห่งชาติ ประเด็นโต้แย้งกันระหว่าง “คนรุกป่าหรือป่ารุกคน?” จึงเป็นประเด็นที่หยิบยกและคุ้ยกันมายาวนาน แต่ไม่มีข้อสรุปว่าจริงๆ แล้วคนอยู่ร่วมกับป่าได้หรือไม่อย่างไร

2. **ข้อมูลป่าไม้จังหวัดน่าน** แม้ในภาพที่ปรากฏเห็นและในโลกสังคมออนไลน์จะเห็นว่าน่านทำลายป่าไม้ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำอย่างมาก แต่ข้อมูลของกรมป่าไม้มองว่าจังหวัดน่านมีพื้นที่ป่า 61% เป็นจังหวัดที่มีป่าไม้มากที่สุดเป็นอันดับ 7 ของประเทศ และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่อยู่ 32% คำถามสำคัญ “ตกลงจังหวัดน่านมีป่า

ไม้สมบูรณ์หรือเป็นภูเขาหัวโล้น?”ก็ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันไปได้อีกนาน แต่ก็ต้องยอมรับว่าในระยะ 10 ปีหลังพื้นที่ป่าจังหวัดน่านมีการถูกทำลายในอัตราที่สูงขึ้นมาก

3. สิทธิชุมชนเป็นประเด็นถกเถียงโต้แย้งกันโดยเฉพาะว่าด้วยสิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดินและป่าไม้ภายใต้ข้อจำกัดด้านข้อกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ นโยบายรัฐต่างๆ มีความพยายามของภาคประชาชนเพื่อเจรจาทางออก และสร้างการยอมรับเรื่องสิทธิชุมชนซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย แต่ข้อค้นพบสำคัญคือ ระหว่างรัฐและประชาชนมีการใช้ข้อมูล ความรู้ คนละชุดกันทั้งด้านความเข้าใจ การตีความ และการยอมรับกันและกันในตัวข้อมูล จึงไม่สามารถเกิด “ข้อตกลงร่วม” บนฐานคิดด้านสิทธิชุมชนและอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ

มีการเสนอประเด็นการจำกัดพื้นที่ทำกินของแต่ละครัวเรือนให้เหมาะสมเพื่อลดการบุกรุกผืนป่าแต่ประเด็นที่ยังต้องพิจารณาร่วมกันเบื้องต้นคือการเห็นด้วยกับหลักการตรงนี้ร่วมกันของรัฐและประชาชน แล้วจึงไปพิจารณาร่วมกันว่าขนาดพื้นที่ทำกินที่เหมาะสมกับครอบครัวควรจะมีเท่าไร และรูปแบบเกษตรที่เหมาะสมในพื้นที่ขนาดเล็กที่ทำน้อยแต่ได้มาก(Less is more)จะเป็นอย่างไร ระบบการการตลาด การขนส่งที่เหมาะสมควรเป็นเช่นไรเพื่อให้ประชาชนอยู่ได้อย่างยั่งยืนในพื้นที่ที่มีอยู่

4. วิธีคิดและวิธีทำที่ย้อนแย้งของการพัฒนา ทั้งระดับนโยบายและภาคปฏิบัติ เช่น ฟากหนึ่งก็มีการพูดถึงการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม เมืองเก่า ธรรมชาติแต่ต้องอีกฟากหนึ่งก็มีการพูดถึงความต้องการการค้า ลงทุน และการท่องเที่ยว หรือแม้แต่การเกษตรฟากหนึ่งก็ส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้พออยู่พอกินในลักษณะเกษตรยังชีพ เกษตรประณีต เกษตรผสมผสาน แต่ขณะเดียวกันอีกฟากหนึ่งก็ส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่พืชเศรษฐกิจ ซึ่งหลายคนก็มองว่ายังเป็นการเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวจากตัวหนึ่งไปอีกตัวหนึ่งเท่านั้น ที่สำคัญก็ยังมีการใช้เกษตรทุนแรงที่ไม่เหมาะสมกับนิเวศและใช้สารเคมีการเกษตรที่มากจนกลายเป็นเกษตรพลีชีพ ที่ทำลายล้างทุกอย่าง

5. ปัญหาปากท้อง ในขณะที่จำนวนประชากรของชุมชนที่เพิ่มขึ้นและความต้องการให้ชีวิตสะดวกสบายและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นระบบการผลิตด้านการเกษตรซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประชากรส่วนใหญ่ในน่าน จึงทำให้คนต้องขยายเพิ่มพื้นที่ทำมาหากินและรุกเข้าไปในเขตป่ามากขึ้น จากปลูกพืชเพื่อกิน มาเป็นการปลูกเพื่อขายเน้นพืชเชิงเดี่ยวที่ใช้ปัจจัยการผลิตและสารเคมีจำนวนมากภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัดและลดลงเรื่อยๆ โจทย์ที่ยังเป็นคำถามคลาสสิกจากฝั่งประชาชนคือ “ถ้าไม่ทำอะไรข้าวโพดแล้วจะให้ทำอะไร?”

6. การขยายผลสิ่งดีดีจังหวัดน่านมีตัวอย่างดีของการจัดการที่ดิน ป่าไม้ และการเกษตรทางเลือก ที่หลากหลายมีตัวอย่างรูปแบบ โมเดล เป็นตัวอย่างการจัดการขนาดเล็ก “เล็กนั้นงาม” เป็นแหล่งเรียนรู้ของพื้นที่ต่างๆ ทั้งในและต่างจังหวัด แต่คำถามสำคัญคือ “ตัวอย่างบทเรียนดีดี ทำไมจึงขยายได้น้อย มีข้อจำกัดอะไรในการขยายผลเหล่านี้”

7. งานวิจัย/วิชาการที่ตอบโจทย์น่าน ที่ผ่านมาจังหวัดน่านมีโครงการพัฒนา งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการป่าไม้และที่ดินจำนวนมาก ทั้งที่ดำเนินการโดยส่วนราชการ องค์กรในน่าน และข้างนอก สถาบันวิชาการ แหล่งทุนต่างๆ ลงมาทำในน่าน คำถามคือ “งานวิจัยเหล่านี้มันเพียงพอที่จะตอบโจทย์ปัญหาของน่านหรือไม่ แล้วคนน่านได้อะไร (ที่เป็นรูปธรรม จับต้องได้) จากโครงการวิจัยและพัฒนา?” งานวิจัยเหล่านี้ และโครงการต่างๆ เหล่านี้จะมีการพัฒนาที่ต่อเนื่องให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและยั่งยืนได้อย่างไรรวมทั้งการมีฐานข้อมูลกลางองค์ความรู้สำหรับคนน่าน และมีการสกัดให้เป็นข้อมูลที่เข้าใจได้ง่ายสำหรับประชาชนในการนำไปใช้

จากประเด็นสำคัญและข้อถกเถียงที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้และที่ดินจังหวัดน่าน นำสู่การระดมความคิดว่า ทางเลือกทางรอดของแต่ละพื้นที่ควรเป็นอย่างไร ยังเป็นโจทย์ที่ต้องช่วยกันหาคำตอบและพลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งคงไม่มีคำตอบเดียว แต่เป้าหมายเดียวกันคือ “คนอยู่ได้ ป่าคงอยู่”

ข้อเสนอแนะทางออกของการจัดการทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน

ด้านข้อมูลและความรู้

- จัดทำข้อมูลชุมชน เขตพื้นที่ป่า เขตที่ทำกิน ความรู้/ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นข้อมูลจริง ครอบคลุมหลากหลายมิติ โดยมีสถาบันวิชาการหนุนเสริม ให้เป็นข้อมูลกลางที่จะแบ่งปันใช้ประโยชน์ร่วมกัน ที่สำคัญคือการทำข้อมูลเชิงวิชาการให้ง่ายสำหรับชุมชนในการทำ ความเข้าใจและการนำไปใช้
- การเปิดพื้นที่พูดคุยเรื่องข้อมูลระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และที่ดินจังหวัดน่าน เพื่อสร้างการยอมรับร่วมของข้อมูลชุดเดียวกันบนฐานคิดเรื่องสิทธิชุมชนและอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ

ด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ ป่าไม้ ที่ดิน ระบบการผลิต

- พัฒนาระบบการเกษตรที่คิดและทำครบวงจรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่การผลิต

การขนส่ง การตลาดที่เชื่อมคนผลิตกับผู้บริโภค เชื่อมโยงกับ ดิน น้ำ ป่า หนี้สิน ปากท้อง โดยเน้นจัดการตนเอง การน้อมนำศาสตร์พระราชาและหลักธรรมมาใช้สามารถสร้างอาชีพโดยทางอาหารได้

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คนและกลไกระดับพื้นที่

- สร้างคนและทีมงานให้มีวิสัยทัศน์ วิธีการจัดการโดยใช้ความรู้ปัญญา และความเป็นภาวะผู้นำในการจัดการปัญหา
- สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเรื่องการอยู่ร่วมกันของคนกับป่า สิทธิการเข้าถึงทรัพยากร ความมั่นคงทางที่ดิน
- สร้างกลไกเรียนรู้สำหรับคนรุ่นใหม่ ทบทวนอัตลักษณ์วัฒนธรรม คุณค่า เฉพาะของพื้นที่ สร้างให้ชุมชนเป็นห้องเรียนรู้อาชีวศึกษา สร้างบทเรียนที่หลากหลาย สร้างสำนักกรักบ้านเกิด โดยเชื่อมโยงการเรียนรู้ของชุมชนกับสถานศึกษาจัดการศึกษาให้รู้จักหน้าที่พลเมือง
- ส่งเสริมเรื่องกองทุนป่าต้นน้ำ การตลาดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เครื่องมือทางการเงินให้เกิดเป็นรูปธรรมที่เป็นไปได้จริงในพื้นที่
- สื่อสารกับคนในเมืองให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบบทบาทและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมสร้างกลไกตลาดที่เป็นมิตรและคุณธรรมกับสิ่งแวดล้อมรวมไปถึงการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนป่าต้นน้ำ เชื่อมกับ CSR เงินทุนสนับสนุนโดยเฉพาะการสนับสนุนกลุ่มคนยากจนให้สามารถจัดการปากท้องได้
- สื่อสารเรื่องซับซ้อนให้เป็นเรื่องง่ายสำหรับชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้และเข้าใจเรื่องราวต่างๆและผลกระทบที่จะเกิดในอนาคต
- ติดตาม ประเมินผล สรุปบทเรียน บทเรียนดีดีขยายผล เป็นการจัดการความรู้(KM) เรียนรู้จากความล้มเหลว โดยกลไกของ“ภาคพลเมือง” มีการสกัดรูปแบบโมเดล/เครื่องมือที่ตอบโจทย์ปากท้องชาวบ้านได้จริงและเป็นรูปธรรมที่ชุมชนท้องถิ่นเห็นและเข้าใจนำไปปฏิบัติได้

ด้านกฎหมายและนโยบาย

- สร้างกรอบทิศทางร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่น ให้มีกติกา มาตรการ ข้อตกลง ระเบียบ ข้อบัญญัติชุมชน แผนแม่บทชุมชน ที่เป็นหนึ่งเดียวกันและเป็นยอมรับ

- ปรับกฎระเบียบต่างๆให้เหมาะสมกับสถานการณ์และการนำไปปฏิบัติได้ในพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลที่เกิดการยอมรับร่วมระหว่างรัฐและชุมชน

ด้านวิชาการและงานวิจัย

- สร้างยุทธศาสตร์เชิงรุกประเด็นงานวิจัยน่านวิจัยเชิง Policy การจัดการเชิงอำนาจสร้างนักวิจัยท้องถิ่น โจทย์วิจัยจากชาวบ้านให้คุณค่าองค์ความรู้ที่ยังรากลึกที่มีอยู่เดิมรวบรวมฐานข้อมูลงานวิจัยในน่าน ถอดบทเรียน/ความรู้ แล้วสร้างการสื่อสารให้คนเข้าใจได้ง่าย

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรม

เอกสารสรุปเวทีน่านพอร้ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีน่านพอร้ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีน่านพอร่ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีน่านพอร่ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีน่านฟอรั่ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีน่านพอร้ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีน่านพอร่ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีบ้านพอร่ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีน่านพอรัม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีน่านพอรัม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีน่านพอร่ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เอกสารสรุปเวทีน่านพอร่ม : ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน วันที่ 17 สิงหาคม 2560

เวทีรวบรวมข้อมูลและความรู้เพื่อใช้ในการอ้างอิงในน่านพอร้มและขับเคลื่อนการพัฒนาในมิติต่างๆ

วันอังคารที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ เวลา ๐๘.๓๐ – ๑๕.๓๐ น.

ณ วัดอรุณญาวาส ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวบรวมข้อมูลความรู้ และประสานเชื่อมโยงกลไกเครือข่ายภาคประชาสังคม
- ๒) เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนงานภาคประชาสังคม

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๘๐ คน ประกอบด้วย

- ๑) ที่ปรึกษาและคณะกรรมการมูลนิธิฮักเมืองน่าน
- ๒) อาสาสมัครมูลนิธิฮักเมืองน่าน ศูนย์การเรียนรู้ใจโก้
- ๓) แกนนำเครือข่ายป่าชุมชน
- ๔) แกนนำเครือข่ายเกษตรกร(ชาวนา, ชุมชนต้นน้ำน่าน)
- ๕) เครือข่ายปส.
- ๖) เครือข่ายสวัสดิการชุมชน
- ๗) เครือข่ายจิตอาสาพระราชรัฐ
- ๘) เครือข่ายกลุ่มศิลปกรรม
- ๙) เครือข่ายพระสงฆ์
- ๑๐) เครือข่ายศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน

สรุปสาระสำคัญ

ปาฐกถาเรื่อง “ข้อมูลและความรู้เพื่อใช้ในการอ้างอิงในน่านพอร้มและขับเคลื่อนการพัฒนา”

โดย พระครูพิทักษ์นันทคุณ ที่ปรึกษามูลนิธิฮักเมืองน่าน

วันนี้คณะทำงานน่านพอร้ม ร่วมกับมูลนิธิฮักเมืองน่าน ได้เชิญแต่ละเครือข่ายเพื่อมาพบปะ เยี่ยมยามถามข่าว เล่าถามความเป็นไปเป็นมา แนวทาง แนวคิด การทำงาน การพัฒนางานของแต่ละเครือข่าย เพื่อเป็นการร่วมเสาะหาข้อมูลและความรู้เพื่อใช้ในการอ้างอิงในน่านพอร้มและขับเคลื่อนการพัฒนา

ร่มไม้ร่มโพธิ์ร่มไทรที่เคยให้ร่มเงาของพวกเรา ณ ที่นี้ ได้ผ่านกาลเวลามีอายุมากขึ้นตามลำดับ ต้นไม้บางต้นที่เคยให้ร่มเงาแก่เรา ต้นโพธิ์ที่เคยให้ร่มเย็นแก่เรา เมื่อช่วงกลางพรรษา ฤดูฝน เมื่อปีที่ผ่านมามีพายุและได้พัดต้นไม้ให้โอนเอนจนเกรงว่าจะล้ม จึงจำเป็นต้องไปแจ้งเทศบาลเพื่อขอให้ช่วยตัดแต่งกิ่งออก และต้นต้นไม้ที่โน้มเอียงให้คืนกลับ ตั้งยืนขึ้นอีกครั้ง ทั้งนี้เวลาที่ผ่านมามีต้นดังกล่าวได้ผลิดอกออกใบใหม่อีกครั้งแม้จะยังไม่พอให้ร่มเงาแก่เราได้ แต่คาดว่าจะกลับมาให้ร่มเงา เต็มโตขึ้นมาอีกครั้ง ซึ่งต้นไม้ที่จะใหญ่โตนั้นต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร เพื่อให้มีสภาพที่อยู่ได้พอให้เราได้พึ่งพิงร่มเงาต่อไป

ต้นไทรเป็นต้นไม้อีกต้นที่ให้ร่มเงาแก่พวกเราน้อยอยู่ขณะนี้ ปลูกเมื่อปี ๒๕๒๘ เกิดขึ้นพร้อมกับๆฮักเมืองน่าน โดยต้นเมื่อนั้นอยู่ที่บ้านห้วยมอญ ซึ่งอาตมาไปเจอเมื่อครั้งออกไปงานพระธรรมทูต ต้นไทรต้นนี้เป็น

ต้นไม้ที่สวยงามมากอยู่ในป่า จึงได้กล่าวขอเจ้าที่เจ้าทาง เพื่อขอตอนกิ่งต้นไม้ที่ตรงนั้นมาขยายพันธุ์ปลูกไว้ที่วัด เพื่อจะได้พึ่งพิงร่มเงาต่อไป

และบริเวณที่เรานั่งอยู่ขณะนี้ ด้านหลังพวกเราเคยเป็นต้นโพธิ์ใหญ่ ๓ ต้น แต่ได้ล้มหายตายจาก พวกเราไปตามอายุขัย สำหรับพิพิธภัณฑที่พวกเราเห็นขณะนี้ เดิมเป็นต้นสะหลีใหญ่(ต้นโพธิ์) กับต้นมะรง (ต้นลำโรง) ที่เคยยืนคู่กันอยู่ ใครที่เคยมาที่วัดก็จะเคยเห็นต้นไม้ทั้ง ๒ ต้นนี้ แต่วันหนึ่งต้นไม้ทั้ง ๒ ต้นได้ยืน ตันตายด้วยกันทั้ง ๒ ต้น ซึ่งทางวัดได้ปล่อยทิ้งไว้ประมาณ ๒ ปี กิ่ง ก้านที่แห้ง ได้ร่วงหล่นลงมาบ้าง หากปล่อย ทิ้งไว้เกรงว่าจะก่ออันตราย จึงได้หาคนงานมาตัดเป็นท่อนๆ และร่วมปรึกษากับกรรมการวัด บางท่านเสนอให้ นำไปทำเป็นฟืน บ้างแนะนำให้ไปขายกับพ่อค้าฟืนเพื่อนำไปให้หมอพื้นบ้านนำไปทำฟืนเพื่ออบยาแผนโบราณ และมีทั้งที่แนะนำให้ไปขายให้ผู้รับเหมาเอาไปผ่าทำเป็นไม้แบบ ท้ายที่สุดมีพระรูปหนึ่งท่านได้แนะนำ ให้นำไป แกะพระ เพราะว่าไม้ประเภทนี้แกะพระได้ดี จึงนำไปแกะได้พระเป็นจำนวนหลายองค์

หลายคนเมื่อมีโอกาสมาเจอ มาราบพระพุทธรูปไม้ มักมีคำถาม ต่อว่าพระนักอนุรักษ์ป่า แต่ในวัด มีแต่พระพุทธรูปไม้ อีกหน่อยคงไปตัดไม้ในป่ามาแกะเป็นพระอีก ซึ่งต้องทำความเข้าใจด้วยการแกะ พระพุทธรูปไม้นั้นต้องมาจากต้นไม้ที่ตายยืนต้น ตายธรรมชาติ คือตายเองโดยธรรมชาติ เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ โดยหากเราไปล้ม ไปตัดต้นไม้ดิบๆที่มีชีวิตอยู่เพื่อนำมาแกะพระพุทธรูปนั้น จะไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ เหมือนกับที่ เราไปฆ่าช้างเอางา ฆ่าเจ้าเอาของ เพราะฉะนั้นเรื่องแบบนี้จึงเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ไม่ถูกไม่ควร แต่อีกกรณี ที่ สามารถทำได้คือหากต้นไม้ที่ตายยืนอยู่ใกล้อาคารหากปล่อยทิ้งไว้จะเป็นอันตราย ก่อความเสียหายได้ จึงจำเป็นต้อง ตัดลง ซึ่งพิจารณาได้จากเจตนา หากเจตนาเพื่อตัดลงเพื่อนำไปแกะพระ นั้นไม่ได้ แต่อีกคนไปเจอต้นไม้ที่ตัด ล้มลงอยากจะนำไปทำประโยชน์ที่ดีกว่าการนำไปทำฟืน จึงไปขอไม้ดังกล่าวเพื่อนำมาแกะพระ เจตนาแบบนี้ สามารถทำได้ จึงต้องขอทำความเข้าใจร่วมกันกับพวกเราด้วยการแกะพระจากไม้ที่ตายแล้วในลักษณะนี้ สามารถทำได้ รวมทั้งเป็นการอัญเชิญท่านอยู่ต่อกับเราได้อีกหลายร้อยปี หรืออีกกี่ร้อยปีนั้นไม่สามารถรู้ได้ เมื่อ ได้พระแกะสลักไม้เป็นจำนวนมาก จึงจำต้องสร้างที่ประดิษฐานให้แก่ท่านโดยเฉพาะ จึงเป็นที่มาของการ ก่อสร้างพิพิธภัณฑพระพุทธรูปไม้ ที่แห่งนี้

วันนี้พวกเราได้ร่วมทำบุญกุศลให้แก่อดีต หรือบรรพบุรุษผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มฮักเมืองน่านมาด้วยกัน จากจำนวนรายชื่อที่ได้อ่านจำนวน ๑๐ กว่าท่านนั้น อาจจะมีรายชื่อยังไม่ครบ เพราะยังมีอีกหลายท่านที่ได้ ล่วงลับจากพวกเราไป ทั้งนี้ยังไม่รวมหมายกับพระสงฆ์อีกหลายรูปที่จากพวกเราไปที่เราไม่ได้เอ่ยนาม เช่น หลวงพิ้วหา วัดเฮี้ย ซึ่งเป็นอีกท่านที่ก่อตั้งมาด้วยกัน วาดรูปกิจกรรมต่างๆ วาดภาพ ทำสไลด์กิจกรรมของกลุ่ม ฮักเมืองน่านมาตั้งแต่ต้น หลวงพิ้วเป็นพระที่มีฝีมือดี ตัวหนังสือสวย วาดรูปเก่ง และ อดีตเจ้าอาวาสวัดเขาน้อย ท่านสมชาย ที่สนับสนุนฮักเมืองน่านมาตลอด วัสดุ อุปกรณ์ ของใช้ต่างๆเมื่อครั้งจาริกไปตามบนดอยต่างๆ

บ่อยครั้งที่ได้พบ เจอพระที่เคยร่วมงานด้วยกันสมัยก่อน ทั้งงานพระธรรมทูตเฉพาะกิจ พระธรรม ทายาท ได้พูดคุยกันเมื่อครั้งที่จะมาเป็นฮักเมืองน่านในวันนี้ หลายรูปที่ยังมีพลังอยู่ และบอกว่าคิดถึงเมื่อช่วง เริ่มต้นของการก่อตั้ง ที่ได้ร่วมงานด้วยกันมา ซึ่งหากจะมีการรื้อฟื้นนั้นย่อมกระทำได้ แต่จะให้เหมือนเดิมนั้นคงยาก เพราะพระท่านหลายรูปนั้นสุขภาพไม่ค่อยดี หลายรูปที่ชราภาพ บางรูปก็อาพาธอยู่ และมีอีกหลาย รูปที่ได้ลาสิกขาบทไปแล้ว และหลายรูปที่ได้มรณภาพไปแล้ว ซึ่งจะให้รื้อฟื้นให้เป็นเหมือนที่ผ่านมานั้นคงไม่ได้ และที่สำคัญสถานการณ์ปัจจุบันเปลี่ยนไปจากเดิม จากที่เคยฉายสไลด์ให้ชาวบ้านดู ยกทีวีเครื่องใหญ่ไปด้วย เพื่อฉายวิดีโอให้ชาวบ้านดู ซึ่งหากเป็นตอนนี้จะไปฉายเหมือนเดิมนั้นคงไม่มีใครดูอีกแล้ว เหตุผลเพราะ สถานการณ์บ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

แต่สิ่งที่จะทำได้คือการส่งต่อ ช่วยกันถ่ายทอดแนวคิดจิตวิญญาณที่เราอยู่ดั้งเดิม อาทิเช่น กรณี พ่อหนานปิ่น ซึ่งเป็นคนเก่ง เป็นปราชญ์ผู้มีไวยาหาร พื้นฐานท่านเคยบวชเรียนมาก่อน ท่านเป็นลูกศิษย์ที่มีครู

บาอาจารย์ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นลูกศิษย์ก็จะต้องมีสติปัญญาความรู้ ความสามารถที่จะนำมาปรับประยุกต์ให้เก่งขึ้นตามยุคตามสมัย พ่อหนานปั่นไม่ได้เก่งเฉพาะการสวดบทสวด บทสวดพิธีต่างๆ แต่ยังเป็นหมอพื้นบ้านอีก จากที่เคยไปป่าด้วยกันท่านจะรู้จักพืชสมุนไพร ที่ใช้เป็นยารักษาโรคต่างๆ เห็นพืช ผักอะไรก็เป็นยาสมุนไพร ยารักษาโรคได้ นี่คือปราชญ์ นี่คือความรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้ให้แก่เด็กและเยาวชนรุ่นหลังได้ เด็กและเยาวชนจะได้เกิดความคิด ความรู้ สติปัญญา เห็นคุณค่า ถ้าคนเราไม่รู้จักต้นไม้ที่อยู่รอบตัวเราว่ามีประโยชน์อะไรบ้างนั้นเราก็จะตัดทิ้งหมด เราจึงจำเป็นที่จะต้องช่วยกันสืบทอดปราชญ์เพื่อที่จะถ่ายทอด นอกจากนั้นใครที่มีความรู้ด้านเกษตร ด้านสวัสดิการ ด้านกองทุน ในเรื่องการแก้ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ รวมทั้งกลุ่มศิลปะพื้นบ้าน นอกจากนั้นคือเครือข่ายที่ได้ทำกิจกรรมอะไรอยู่ ท่านมีความรู้ในด้านใด เราก็จะต้องพากันถ่ายทอดความคิด ความรู้ ประสบการณ์ ที่เรามีอยู่สู่ลูกสู่หลานสู่อนุชนรุ่นหลังต่อไปอย่าให้มีที่สิ้นสุด นี่คือการส่งต่อจิตวิญญาณ

คำว่าวิญญาณมี ๒ ความหมาย วิญญาณระดับชาวบ้านหมายถึงดวงจิต เวลาที่ชาวบ้าน หรือสัตว์ได้ตายลง วิญญาณจะออกจากร่างไป บางคนจะบอกว่า ถ้าวิญญาณออกจากหัวใจ คนๆนั้นจะไปเกิดเป็นอะไร ถ้าวิญญาณออกทางปากวิญญาณจะไปเกิดเป็นอะไร ถ้าวิญญาณออกทางหัว สมอง ทางทวารหนักจะไปเกิดเป็นอะไร นี่คือวิญญาณระดับชาวบ้าน เป็นความเชื่อที่สืบทอดมาตั้งแต่พระพุทธเจ้ายังไม่ประสูติ ที่ว่าวิญญาณคือดวงจิต ส่วนวิญญาณที่พระพุทธเจ้าสอนนั้น วิญญาณคือการรับรู้ คนใดที่รับรู้ว่าเป็นตัวเองทำอะไรอยู่ คนใดที่รับรู้ว่าเป็นตัวเองมีความรู้ความสามารถระดับใด คนใดที่รับรู้ว่าเป็นตัวเองมีหน้าที่อะไรเราก็จะทำหน้าที่ตรงนั้นให้ได้ดีที่สุด อันนี้เรียกว่าคนมีวิญญาณ คือวิญญาณของความเป็นครู วิญญาณของความเป็นตำรวจ วิญญาณของความเป็นพระ วิญญาณของความเป็นหมอ ทุกสิ่งที่ดีนั้นจะมีวิญญาณหมด รวมทั้งวิญญาณความเป็นพ่อแม่ เป็นปู่ย่าตายาย วิญญาณของความเป็นลูก ทุกคนนั้นจะมีวิญญาณ ทั้งๆที่คนเรายังไม่ตายแต่คนทุกคนจะมีวิญญาณอยู่ อันนี้คือวิญญาณของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงสอนและให้ความสำคัญกับตัวตนเราคือ วิญญาณเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ไม่ได้กล่าวถึงว่าตายแล้วถึงจะมีวิญญาณ เป็นวิญญาณที่ยังมีชีวิต เป็นวิญญาณแห่งการรับรู้ รับรู้ตัวเอง รับรู้ว่าเป็นตัวเองอยู่ในสถานะไหน ตนเองกำลังทำอะไรอยู่ มีความรู้ความสามารถระดับไหน ถ้าไม่มีการรับรู้ นั้นเรียกว่าคนไร้วิญญาณ กายตนที่ไร้วิญญาณ

แม้กระทั่งเรื่องราวความรัก ของคู่รัก ซึ่งมีเรื่องเล่าที่จะเล่าสู่กันฟังเรื่องของความรัก คนรักกับฟัก คือเมื่อครั้งที่อาตมาเองได้ไปเทศน์งานศพ ชาวบ้านญาติโยมมักจะเอาฟักมาใส่ก้นไหเทศน์ให้ ลูกศิษย์ที่วัดก็มักจะเอามาแกงกินเสมอ เรื่องของฟักนั้น จะมีความหมายกับคนในสมัยโบราณ หนุ่มสาวเจอกัน สาวๆมักจะถามหนุ่มว่า “วันนี้กินข้าวกับหยิ่ง” โดยส่วนมากมักจะตอบกันว่า “ฟักกินข้าวกับแกงมะฟัก” ซึ่งในความจริงนั้นหนุ่มอาจจะกินข้าวกับอาหารอย่างอื่น แต่ที่ตอบว่าแกงฟักนั้น เพราะฟักมีความหมายในความคิดของคนโบราณ โดยมีนัยยะในตัวของฟัก ที่ว่าแกงฟัก เพราะหนุ่มจะมีคำตอบให้สาวอีกว่า “ฟักวันนี้นั้นเพราะความรักดึงดูด แกงมะฟักเพราะรักดึงดูด

ผู้สาวตอบกลับว่า “ บ๊ี้จ้ะมั้ง กลัวเป็นแกงมะฟักใส่นกเขา กลัวเป็นบ่เอาจุเฮาเค้นเต่า ”

ผู้บ่าวตอบว่า “ ฟักแกงมะฟักใส่จิ้นปลาไหล แกงนอกเตาไฟกินในก้อนเส้า ”

หมายความว่า รักทั้งตัวและหัวใจ นี่คือความหมายของคนโบราณ ตามคำที่หนุ่มพูดบอกกับสาว

คนที่มิจิตวิญญาณเดียวกันเมื่อมาเจอกัน พูดคุยกัน จิตวิญญาณเดียวกันจะคุยกันรู้เรื่องด้วยกัน พูดกันด้วยความเข้าใจ ด้วยจิตวิญญาณเดียวกัน พูดจาถูกอกกัน คุยกันรู้เรื่อง ว่าเรานั้นอยู่ในสถานะเดียวกัน รับรู้ร่วมกัน ถ้าคนหนึ่งมิจิตวิญญาณ แต่อีกคนไม่มีจิตวิญญาณจะพูดคุยกันไม่รู้เรื่อง เพราะฉะนั้นจิตวิญญาณในความหมายของพระพุทธเจ้า คือการรับรู้ รับรู้ว่าเป็นเราอยู่ในสถานะไหน แม้กระทั่งในสถานการณ์บ้านเมือง

ปัจจุบัน เรารู้หรือไม่ว่าประเทศชาติเราเป็นอย่างไร บางคนมีความคิดว่าจะทำอะไรก็ลำบากไปหมด เลยพาลบ่นว่า สังคมทุกวันนี้อยู่ยาก มาทำบุญที่วัดก็ยังบ่นว่าสังคมทุกวันนี้อยู่ยากอีก

โดยส่วนตัวอาตมาได้ตรึกตรองแล้วว่าที่สังคมจะอยู่ยากนั้น มันอยู่ที่ตัวเรา ไม่ได้เกี่ยวข้องกับใครคนอื่น ทุกอย่างอยู่ที่ตัวเรา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ใดๆ ทั้งสิ้น เคยลองถามคนๆ หนึ่งว่า สังคมที่ว่ายากนั้นอยู่ยากเพราะอะไร คนๆ นั้นตอบว่า เพราะทุกวันนี้มีแต่การหลอกหลวงกัน หลอกเอาเงิน หลอกให้ไปลงทุน หลอกไปลงทุน บางคนเงินไม่พอ จำเป็นต้องเอาที่บ้านไปจำนองจำนำเพื่อเอามาลงทุน สุดท้ายโดนหลอกเอาเงินหนี บ้านจึงถูกยึด ซึ่งเป็นเหตุมาจากความอยากต่างหาก เห็นแล้วใครอยากใครมี มีต้นทุนตามความอยากอยากโดยไม่รู้ตนเอง ตนเองไม่มีสติ ไม่มีจิตวิญญาณ คือตนเองไม่มีความรู้ความสามารถในธุรกิจ ตนเองรู้ไม่เท่าทันกับการหลอกหลวง เพราะเรามีความอยากได้ อยากมีเท่านั้น เราจึงโดนหลอก เพราะเราขาดสติ ตามที่เคยมีคนพูดไว้ว่า “ ถ้ามีสติแล้วจะไม่เสียสละตั้ง ถ้าขาดสติแล้วจะเสียสละตั้ง ” เลยบอกคนๆ นั้นไปว่า ถ้าเรามีสติ ใช้พิจารณาญาณ ใครควรยอมความเป็นไปได้ หรือรู้จักพอเพียงกับชีวิตความเป็นอยู่ แล้วเราจะไม่ต้องต้องเสียเงินโดยการที่อยู่ยาก หรืออยู่ยากนั้น อยู่ที่ตัวเรา

เคยมีอีกคนที่มาเล่าให้ฟัง โดยมักจะบ่นว่าสังคมอยู่ยากเพราะต้องระวังตัวตลอดเวลา จึงได้ลองถามไปว่าต้องระวังอย่างไรบ้าง

คือต้องระวังเพราะมีกล้องถ่ายรูปอยู่ทั่วไปรอบตัว ถ้าหากเราทำอะไรผิดเพียงเล็กน้อย ก็จะมีคนแอบถ่าย นำเอาคลิปนั้นรูปนั้นไปประจาน ซึ่งได้บอกตอบว่า อาตมาเองไม่ได้กลัวเลย เพราะหากเราทำผิดคนอื่นก็จะเห็นว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่มีใครมาถ่ายคลิปหรือหาก นอกจากเราทำไม่ดีก็จะมีคนมาถ่ายคลิป หรือตัวเองที่เป็นคนถ่ายเองแล้วทำคลิปหลุดเอง ก็เลยทำให้เป็นเรื่องราวเสียหาย หากคนเราอยู่ในศีลในธรรมแล้วจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาใดๆ ทั้งสิ้น ไม่น่ากลัวตามที่คิด

อาตมาเคยโดนมือจากมีดบาดที่มือ เลยห่อบาดแผลปิดไว้ไม่ให้เลือดไหลออกมามาก และได้เตือนสติตัวเองตลอดว่า “มือไม่มีแผลไม่ต้องกลัวยาพิษ ถ้าเราไม่มีความผิดไม่ต้องกลัวการตรวจสอบ” บางคนทีกลัวคลิป กลัวกล้อง กลัวคนอื่นเอาไปประจาน ที่จริงไม่ใช่เรื่องที่น่ากลัวเลย เพราะหากเราทำดี ทำถูกไม่ต้องกลัวอะไร และที่ผ่านมามีคลิปออกมานั้นเป็นเพราะทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ผิดศีลผิดธรรมผิดวินัยผิดกฎหมาย บ้านเมือง ผิดปกติผิดธรรมชาติถึงได้ถูกประจาน ถ้าเราทำถูกแล้วก็จะไม่มีปัญหาใดๆ นานๆ จะมีมาสักทีสำหรับคลิปความดี ซึ่งเป็นความดีที่ดีเลิศ คนอื่นถึงโพสมาเพื่อชื่นชมกัน ยกย่องชมเชยกันในสังคม บางคนอาจจะดังในช่วงข้ามคืน ซึ่งไม่ใช่เรื่องผิดปกติ เป็นเรื่องที่ทุกคนต้องชอบในสิ่งที่ดี และทุกคนจะไม่ชอบในสิ่งที่ไม่ดีในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เราฉะนั้นอย่าบอกว่าสังคมทุกวันนี้อยู่ยาก เพราะการอยู่ยากอยู่ง่ายนั้นทุกอย่างอยู่ที่ตัวเรา ขอให้เรามีจิตวิญญาณอยู่อย่างมีสติแล้วเราก็จะไม่เสียสละตั้ง แล้วไม่ต้องเครียด ไม่ต้องมาระแวง เพราะเราระแวงจนถึงลืมระวัง เราจึงมีปัญหาและบอกว่าสังคมนี้อยู่ยาก เพราะฉะนั้นถ้าเรามีจิตวิญญาณ รับรู้ว่าการบ้านเมืองเป็นอย่างไร โดยมีหลายสิ่งที่เราสามารถช่วยเหลือกันได้ เช่น ปัญหายาเสพติด ที่มีการแพร่ระบาด แม้จะมีเครือข่ายในการควบคุมป้องกันทั้งในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด หรือระดับประเทศก็ตาม แต่การระบาดของยาเสพติดนั้นจะกลวิธีที่ฉลาดมากขึ้น ทั้งในส่วนกลวิธีการขาย การผลิต การหลบหนี ซึ่งเราเองต้องรู้เท่าทันในการที่จะร่วมช่วยกันในการดูแล ตรวจสอบ ป้องกันด้วยกัน เพราะเป็นปัญหาส่วนรวมที่เราจะต้องช่วยกัน

ปัญหาทางด้านสังคม การฆ่าตัวตายมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าที่ไหนก็ตาม แม้แต่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง ซึ่งสาเหตุปัญหาฆ่าตัวตายนี้ประเทศไทยเป็นปัญหาสาเหตุการตายอันดับต้นๆ ของโลก ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาของส่วนรวมที่เราต้องร่วมด้วยช่วยกันแก้ไข รวมทั้งปัญหาอุบัติเหตุทางท้องถนน เป็นอีกปัญหาที่เป็นสาเหตุการตายที่มีจำนวนมากขึ้นจนเกือบจะเป็นอันดับหนึ่งของโลก ซึ่งที่ผ่านมามีอันดับที่ ๒ รองจากประเทศลิเบีย หากเทียบกันตามอัตราประชากรของประเทศที่มีสาเหตุการตายจากอุบัติเหตุการจราจร และไม่มี

ต้องไปโทษใคร โทษหน่วยอื่น ไม่ว่าจะเป็นกรมทางหลวง หรือหน่วยงานใด เพราะเป็นปัญหาของส่วนรวมที่เราจะต้องช่วยเหลือกันและกัน ที่จะช่วยกันลดอุบัติเหตุอย่างไร รวมทั้งการสร้างถนนต่างๆ รวมทั้งตรวจสอบดูแลให้คำแนะนำบริเวณที่มักจะเกิดอุบัติเหตุบ่อย ให้มีการนำป้ายไปติด เพื่อให้ระวังโค้งอันตรายที่มีการตายบ่อยครั้ง อย่าให้มีปัญหาซ้ำขึ้นอีก ช่วยกันแก้ไขปัญหาด้วยจิตวิญญานที่เรามีอยู่

ปัญหาโรคเอดส์ที่กลับมาแพร่ระบาดโดยมีจำนวนการติดเชื้อเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มของคนสองเพศที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ปัญหาเด็กวัยรุ่น เด็กแว้น ทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันแม้กระทั่งในโรงพยาบาล อาฆาตตามล้างแค้นในโรงพยาบาล ซึ่งเป็นสถานที่ไม่น่าเกิดขึ้น เพราะแม้แต่ในเหตุที่มีศึกลงครมก็ยังต้องยกเว้นการก่อเหตุสงครามในพื้นที่ของโรงพยาบาล ปัญหาดังกล่าวเพราะวัยรุ่นก่อเหตุด้วยความที่ไม่คิด ไม่มีสติ จึงยกพวกตีกันซึ่งล้วนมีที่มาจาก การบกพร่องทางจิตวิญญานเราเองจึงต้องมีจิตวิญญานที่จะช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไขด้วยจิตวิญญานของพวกเขาเอง

นอกจากเมืองน่านนี้ ซึ่งเป็นเมืองที่หลายคนบอกว่าเป็นเมืองสงบ เป็นเมืองที่เป็นที่พักจิต ซึ่งคนที่ชอบความสงบ อยากจะมาเพื่อพักจิต จึงเดินทางมาเที่ยวมาพักที่เมืองน่านบ่อยๆ แต่สำหรับคนที่ชอบความรื่นเริง สนุกสนาน ความตื่นเต้น จึงไม่ค่อยชอบมาเที่ยวเมืองน่าน เพราะกลางคืนที่น่านมีแต่ความมืด ความเงียบ ความสงบ ไม่มีความพลุกพล่าน ไม่มีแสงไฟจ้าเหมือนเมืองอื่นๆที่เป็นเมืองท่องเที่ยว เมืองที่มีแสงไฟตลอดมีนักท่องเที่ยวทั้งคืน

เพราะฉะนั้นเมืองน่านควรเป็นเมืองน่านของเราเน้นต่อไป อันใดสิ่งใดที่ไม่เหมาะสมไม่ควร พวกเราควรช่วยกันในการสอดส่องดูแล หาทางป้องกันไม่ให้มีสิ่งแปลกปลอมเข้ามาปะปนในบ้านเมืองน่านเรา ซึ่งความคิดแบบนี้ไม่ใช่ความคิดที่ล้าสมัย เพราะไม่ได้ปกปิดให้เมืองน่านล้าหลัง ซึ่งมีหลายคนเป็นห่วงว่าเมืองน่านจะเป็นเมืองท่องเที่ยวเป็นเมืองที่มีความละเหะ นำมาซึ่งแหล่งมั่วสุม สถานเริงรมย์ต่างๆ แม้กระทั่งขยะ น้ำเน่า น้ำเสีย สิ่งโสโครก เป็นเมืองที่มีนายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ ป่าไม้ถูกทำลายเพราะคนเราขายที่ดินให้แก่นายทุนที่อื่น ซึ่งนี่คือปัญหาที่อาจจะเกิดกับเมืองน่านในอนาคต นี่คือนสิ่งที่เราจะต้องร่วมด้วยช่วยกันในการยับยั้ง ไม่ให้เกิดขึ้น หรือสอดส่องดูแล ร่วมแก้ไข ออกกฎ กติกา ในการป้องกัน แก้ไข เพื่อให้เมืองน่านเป็นเมืองที่มีเป็นแบบเมืองน่านแบบนี้ตลอดไปเป็นเมืองที่มีเสน่ห์ เมืองที่มีธรรมชาติ เมืองแห่งศิลปวัฒนธรรม ใครจะมาว่าเราล้าหลัง ว่าเมืองน่านเป็นเมืองป่าเมืองเถื่อนก็ช่างเถะ เพราะเรามีคุณค่าของเราอยู่ในตัว

ซึ่งนี่คือความคิดที่มีจิตวิญญาน จิตวิญญานรักแผ่นดินบ้านถิ่นเกิดร่วมกัน นี่คือนสิ่งที่เราจะต้องทำต่อ คือสิ่งที่เราจะต้องพยายามถ่ายทอดสู่ลูกสู่หลาน เราอย่าปล่อยใจปล่อยตัวตามสถานการณ์บ้านเมือง เพื่อขอให้เมืองน่านเป็นเมืองน่านแบบนี้ต่อไปเมืองแห่งความมีคุณค่า คุณค่าที่อยู่ในตัวของเราต่อไป ซึ่งเมืองน่านเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเรา

นอกจากนั้นยังมีปัญหาอื่นๆอีกมาก ที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ที่เกิดขึ้น และที่กำลังจะเกิดขึ้น หลายคนมีความท้อใจกับรัฐบาล ที่ยังไม่มีการจัดการ การดำเนินการใดๆ ทั้งที่ตนเอง คนในสังคมอยากจะลงมือทำอะไรหลายๆอย่าง แต่ไม่สามารถทำอะไรได้ ทั้งที่สถานการณ์ตอนนี้มีความยากลำบาก การค้าขายลำบาก ทำการเกษตรลำบาก ผลผลิตการเกษตรไม่มีราคา ซึ่งปัญหาต่างๆหากมีการพูดมากขึ้น ปรึกษามากขึ้น อย่างมัวแต่โทษรัฐบาล เพราะรัฐบาลเองก็อาจจะยังไม่ไว้วางใจสถานการณ์ในช่วงนี้ รัฐบาลเองก็พยายามคลี่คลายสถานการณ์แก้ไขปัญหายุ่ง เพียงแต่อาจจะต้องใช้เวลานาน เราต้องให้เวลากับรัฐบาลบ้าง และเราต้องมีความร่วมมือกัน สามัคคีกัน พยายามช่วยเหลือตัวเองก่อน ช่วยเหลือพวกเราด้วยตัวเองก่อน อย่างมัวแต่รอคอยให้คนอื่นมาช่วยเหลือ หากเรารอแต่รัฐบาลนั้น คงต้องใช้เวลานานอีกหลายปี และเราอาจจะต้องอดอดทนแท้ใจ จนไม่อยากจะคิดไม่อยากจะทำอะไร อย่าเอาเหตุการณ์ใดๆที่ก่อให้เกิดความท้อใจมาก่อให้เกิดปัญหากับตัวเอง กับกลุ่มของเรา ให้คิดว่าเราจะอยู่รอดอย่างไร กลุ่มเรา เครือข่ายเราจะอยู่รอดอย่างไร

นี่คือสิ่งที่อยากจะให้ร่วมด้วยช่วยกัน จับเข้าคุยกัน พูดคุยกัน หาทางออกร่วมกัน กับปัญหาหน้าหมู่บ้านหรือปัญหาส่วนรวม ที่เราต้องร่วมด้วยช่วยกันในการดูแล ซึ่งเราล้วนต้องช่วยกันดูแล ซึ่งล้วนปัญหาหน้าหมู่บ้านของเรา ด้วยความเป็นจิตวิญญาณของพวกเราที่จะช่วยกันต่อไป คือมีการรับรู้ ว่าสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้น และกำลังจะเกิดขึ้นนั้นเป็นภาระหน้าที่ที่เราจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ขอให้ทุกคนคิดว่าเมืองน่านเป็นของเราทุกคน เป็นเมืองที่เราจะร่วมกันดูแล แต่หากทุกคน หรือมีใครคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง ไม่สนใจที่จะร่วมดูแลด้วยกันแล้วปัญหาต่างๆจะไม่สามารถแก้ไขได้ ทุกคนต้องคิดว่าเมืองน่านเป็นของเราเอง หากขาดเราแล้วเมืองน่านคงจะไม่รอด ทุกคนคิดแบบนี้ด้วยกัน แล้วเราจะอยู่ในสังคมเมืองน่านนี้ด้วยกันได้

บางครั้งเราไม่จำเป็นที่จะต้องรอรับความช่วยเหลือจากใคร ทั้งการที่รอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น จากใครคนอื่น และบางครั้งเราไม่จำเป็นที่จะต้องรอคำสั่ง รออำนาจจากองค์กรอื่น หน่วยงานอื่น หรือคนอื่นที่จะต้องมาบัญชาการเรา มาบังคับเรา มาทำให้เราเป็นอย่างโน้นเป็นแบบนี้ เราจึงไม่จำเป็นต้องไปรอ ไม่จำเป็นต้องไปปรับฟัง ไม่จำเป็นต้องไปหวั่นวิตกใดๆทั้งสิ้น หากเราสามารถรวมกลุ่มกันได้เพื่อจะช่วยเหลือพวกเราด้วยกันเอง เพื่อร่วมหาทางคลี่คลายปัญหา แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นปัญหาเกษตรไม่มีราคา ผลผลิตไม่มีราคา แต่เรามาร่วมมือมาช่วยกันร่วมหาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สิ่งเหล่านี้มีราคาขึ้นมา มีมูลค่ามากขึ้น

อีกกรณีตัวอย่างที่เคยได้ข่าวเป็นเรื่องราวมาจากการอ่านหนังสือพิมพ์ว่า มีหมู่บ้านหนึ่งในประเทศไทยเรา ทำเกษตรก็ไม่ได้ผล ทำข้าวโพดก็ไม่มีราคา ทำนาก็ไม่ได้ขายข้าว สุดท้ายจึงรวมตัวมาปลูกกล้วยน้ำว้ากัน แล้วนำมาทำกล้วยอบ กล้วยตาก กล้วยอบน้ำผึ้ง และช่วยกันเสาะหาตลาดและมีตลาดรับซื้อ จนถึงตอนนี้ทุกคนไม่ได้ทำอาชีพอื่นอีก นอกจากปลูกกล้วย แปรผลผลิตจากกล้วยส่งขายที่สนามบิน ขายให้กับบริษัทสายการบินต่างๆเพื่อนำไปเสิร์ฟให้แก่ผู้โดยสารบนเครื่องบิน ซึ่งทั้งหมดคือฝีมือจากความคิดของชาวบ้าน จากกล้วยราคาถูกๆหิละไม่ก็บาท นำไปอบน้ำผึ้งสามารถบรรจุกล่องอย่างดี กล้วย ๔ ลูกขาย ๕๐ บาท

เรื่องราวนี้นำมาเล่าให้ฟังเพื่อเป็นกรณีตัวอย่างว่าชาวบ้านเหล่านี้ที่ทำได้เพราะเขามีจิตวิญญาณขอฝากให้เป็นข้อคิด หากว่าเราเจอปัญหาอุปสรรค เราหาตระเวนกับเหตุการณ์ สถานการณ์ต่างๆที่อยู่รอบตัวเรา เราก็ต้องหันกลับมาดูที่ตัวเรา ว่าเรามีข้อบกพร่องอะไรหรือเปล่า เรามีความพร้อมอะไรหรือเปล่า เราสามารถทำอะไรที่จะเอาตัวรอดได้ด้วยวิธีใด กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ กับเหตุการณ์ สถานการณ์ เรื่องราวที่เราแม้แต่หาตระเวน วิตก กังวล เครียดอยู่กับตัวปัญหา ซึ่งเราจะต้องใช้จิตวิญญาณที่เรา มีอยู่ จะเอาชนะปัญหาและความทุกข์ต่างๆเหล่านั้นได้

วงคิดวงคุย วงแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“เล่าสู่กันฟังการขับเคลื่อนงานที่ผ่านมา และสิ่งที่จะดำเนินการต่อไป”

“ข้อมูลและความรู้เพื่อใช้ในการอ้างอิงในนานพอรัมและขับเคลื่อนการพัฒนา”

โดยเครือข่ายต่างๆ

ชวนคุย โดย ถนัด ไบยา หัวหน้าโครงการน่านพอรัม

เวทีวันนี้เป็นการเชิญเครือข่ายต่างๆ มาเล่าแลกเปลี่ยนกันว่าที่ผ่านมาแต่ละเครือข่ายได้มีเป้าหมายอะไร ได้ทำอะไรไปบ้าง เกิดมรรคเกิดผลอะไรที่เป็นรูปธรรม แล้วมีแผนจะทำอะไรต่อไป ปี ๒๕๖๑ เป็นการหยุดคิดทบทวนการทำงานของพวกเราเพื่อที่จะก้าวไปต่ออย่างมั่นคงและยั่งยืน ที่สำคัญคือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามเครือข่าย เพื่อที่จะได้ประสานเชื่อมโยงกันให้มีพลัง ย้ายฐานความรู้ข้ามพื้นที่ ข้ามประเด็น อันจะ

นำไปสู่การเสริมพลัง Synergy ให้เกิดเครือข่ายที่เข้มแข็งต่อไป เรามีเวลาจำกัดขอให้แต่ละขายนำเสนอขายละ ๑๐ นาที แล้วหลังจากนั้นเราจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เติมข้อมูลซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นการคุยแบบพี่แบบน้อง

ประเด็น : เครือข่ายป่าชุมชน สนธิ มณฑล เทียร ตัวแทนเครือข่ายป่าชุมชน

เป็นเครือข่ายที่ขับเคลื่อนเรื่องป่าที่ยาวนาน มีกิจกรรม บวชป่า สืบชะตา การบวชป่าหลากหลายพื้นที่ และมีการขับเคลื่อนการจัดตั้งมูลนิธิ ซึ่งท่านพระครูได้กล่าวไว้ว่า ใครอยู่ใกล้ป่า ต้องรักษาป่า ใครอยู่ใกล้น้ำต้องรักษาน้ำ และการมีกุศโลบายในการดูแลรักษาป่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้นำไปใช้ในหลายพื้นที่ ซึ่งได้นำมาสู่การขับเคลื่อนพื้นที่ป่า ณ ปัจจุบัน ได้มีการจดและขึ้นทะเบียน เครือข่ายป่า โดยได้มีการขับเคลื่อนและมีโครงการต่างๆ หลังจากนั้นเครือข่ายป่าได้หายไประยะหนึ่ง โดยการที่มีภาพพจน์จังหวัดน่านมีภาพลบพอสมควรในการรักษาป่า โดยได้มีโซเชียล ที่ได้ลงในสถานการณ์ป่าในเมืองน่าน ซึ่งได้มีโครงการของ ดร.บานจิตร์ สายรอกำ สถาบันวิจัยสังคม ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเคยเป็นผู้จัดการกลุ่มอหังเมืองน่าน ได้มีการทำโครงการร่วมกับมูลนิธิอหังเมืองน่าน ที่จะสำรวจป่าในเมืองน่าน และฟื้นฟูพลังเครือข่ายขึ้นมา โดยโครงการนี้ได้ใช้เครื่องมือGPSในการจับขอบเขตป่าที่ชัดเจน ซึ่งแต่ก่อนได้มีการทำขอบเขตโดยการเดาของชาวบ้าน จำนวนป่า ๕๔๒ ป่า โดยที่โครงการได้ดำเนินงานมาระยะหนึ่ง ซึ่งได้ลงพื้นที่ ๔๐ ตำบล ได้พบว่ามีมากกว่า ๙๐๐ ป่า โดยเป็นข้อมูลที่มาจากชาวบ้าน และได้เห็นความร่วมมือระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานท้องถิ่น ท้องถิ่น โดยได้มีพื้นที่การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีการรักษาป่าผ่านการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และนำข้อมูลไปคืนในพื้นที่ หน่วยงานต่างๆในชุมชน โดยอาศัยการเสริมกิจกรรมต่างๆ โดยข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยน

คุณสำรวย ผัดผล ในระหว่างที่ภาคชุมชนกำลังใช้ความรู้ทางการวิจัย มีงานคู่ขนาดเชิงนโยบาย รักษาป่าและองค์กรภาคเอกชนที่ประสงค์ฟื้นฟูพื้นที่เขตป่า โดยสร้างความเข้าใจในเรื่องนี้ในน่าน สร้างความเข้าใจในน่านโดยมีภาคชุมชนทำงานอยู่ไม่ได้มีแต่ภาครัฐ โดยได้พาทีมงานรักษাপ่านาน ผลสัมฤทธิ์มีความสำเร็จเข้าสู่นโยบาย โดยผลักดันเป็นพื้นที่เข้าสู่ กรม. และมีคณะทำงานระดับภาคขึ้นมา โดยมีกลไกเกิดขึ้น โดยมีการเสนอคณะทำงานร่วม โดยเครือข่ายป่าเข้าไปเป็นคณะทำงานร่วมกับราชการที่จะจัดตั้งขึ้น โดยมีรัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยากขอพบปะกับแกนนำเครือข่ายอหังเมืองน่าน โดยจะขอรับฟังกับแกนนำ แต่จะไม่ฟังรายงานของส่วนราชการเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งรายงานของภาคประชาชนยังไม่มี ซึ่งพื้นที่ที่ทำให้เห็นการทำงานของภาคประชาชนได้ดีมี ๓ ที่ ๑ อหังเมืองน่าน ๒ น้ำเกียน ๓ โป่งคำ ถ้าเป็นพื้นที่ที่ภาคประชาชนจะพูดคุยได้อย่างผ่อนคลายกับผู้บริหาร

นพ.คณิต ตันติศิริวิทย์ หัวหน้าศูนย์ประสานงานประชาคม จังหวัดน่าน

เมืองน่านเป็นพื้นที่พิเศษในการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยจะมีบุคคลภายนอกเข้ามาจัดการ แต่ที่สำคัญคือว่า เรื่องนี้คนน่านในทุกๆส่วน ควรลดความโลภ ลดทิฐิ ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ คนน่านเองจะต้องจัดการเพื่อส่วนร่วมโดยอย่ามองเป็นเรื่องของตัวเอง โดยช่วยกันทุกเครือข่าย โดยทุกฝ่ายสนับสนุน ทั้งฝ่ายรัฐและภาคประชาชน เราต้องมีการพูดคุยกันและถ้าเราเรียกร้องเยอะเกินไปเราก็จะไม่ได้ ซึ่งมีฝ่ายทหารเข้ามาเชื่อมโยงป่าชุมชน โดยอย่างให้ป่าชุมชนเพิ่มขึ้น โดยอยากแต่ละหมู่บ้านมีป่าเพิ่มขึ้น โดย ณ โอกาสนี้มีการจดแจ้งป่าชุมชน โดยทุกฝ่ายต้องทำจริงๆ โดยต้องลดบางสิ่งบางอย่าง และเกิดสิ่งที่คนน่านอยากได้จริงๆ ซึ่งมีหน่วยงานเข้ามาหนุนเสริมเป็นโอกาสดีของคนน่าน

นายณกรณ์ สิริรัตน์พิริยะ ตัวแทนเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติเทศบาลเมืองน่าน

ป่าในเมือง คนในชุมชนเมืองก็สนใจในเรื่องป่า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นต้นไม้ใหญ่ โดยมีการดูแลต้นไม้ที่อยู่ในเมือง โดยได้ดูแลต้นไม้ใหญ่ในเมือง โดยการดูแลป่ามีพื้นที่ในเอกสารสิทธิ ก็คือป่าช้า ซึ่งในเทศบาลมีอยู่ ๓ ป่าช้า ป่าช้าจีน ไร่ ป่าช้าไทย ไร่หายาก ป่าช้าคริสต์ปลูกไม้ประดับ โดยในอนาคต จะมีการปรับปรุงการตกแต่งให้เหมาะสมที่สุด

อาจารย์ปรีชา วุฒิการณ ที่ปรึกษาบริษัทไฟฟ้าหงสาเพาเวอร์

อีกเมืองน่านเกิดจากคนที่อีกเมืองน่าน โดยเรามีเครือข่ายเยอะ แต่ยังไม่แน่น โดยถ้าเราได้มีการพูดคุยกันในแต่ละพื้นที่ในการพูดคุย และต้องมีกองทุนที่จะใช้ในการพูดคุยในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพูดคุยที่เหมือนกัน ซึ่งจะทำให้เกิดสร้างเครือข่ายในพื้นที่ และคนน่านในกรุงเทพฯ อยากจะเป็นพลังในการช่วยเหลืออีกมากมาย อาจจะเป็นการจัดสัมมนาในกรุงเทพฯ เพื่อเป็นการตอบรับคนน่าน และการดึงคนน่านในกรุงเทพฯ เข้ามาพูดคุยกัน โดยคนเหล่านี้มีความรักในเมืองน่านอยู่ โดยต้องการดึงเครือข่ายเหล่านี้เข้ามาสนับสนุนเครือข่ายให้แน่นแฟ้นมากขึ้นในน่าน

อาจารย์ชูศิลป์ สารัตนะ ประธานมูลนิธิอีกเมืองน่าน

เรายังมีอีกป่า คือครอบครัว โดยบ้านใครบ้านมันมีที่ดินหลังบ้านหน้าบ้าน แต่มันไม่ได้เป็นอาณาจักรที่กว่าใครก็ได้ โดยได้นำป่าเข้าไปในพื้นที่หน้าบ้านหลังป่า โดยมีโครงการป่าครอบครัว โดยการพัฒนาพื้นที่หน้าบ้านหลังบ้าน โดยเจ้าของป่า ๒๐ ครอบครัว มีการเยี่ยมเยียนกัน โดยนำต้นไม้คนละ ๑ ต้น ถ้าในสมาชิกนำต้นไม้คนละต้น คนคนนั้นจะได้ต้นไม้ ๒๐ ต้น ในการปลูกป่าต่อ โดยได้มีการเพิ่มพื้นที่ป่าภายในบ้าน

นายเสวียน สองสีขวา ตัวแทนเครือข่ายป่าอําเภอยะผิง

การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้เยอะ แล้วร่วมต่อสู้ในการอนุรักษ์ป่า โดยได้มาเป็นประธานเครือข่ายป่า โดยได้มีจำนวนป่าสมัยอดีต ที่มีป่ายังไม่ชัดเจน ในอนาคตเป็นตัวหลักในการดึงคนที่หลากหลาย เพื่อที่จะดึงคนเข้ามาช่วยเหลือและร่วมกันพัฒนาเมืองน่าน

นพ.บุญยงค์ วงศ์รักมิตร ที่ปรึกษาศูนย์ประสานงานประชาคม จังหวัดน่าน

หัวใจสำคัญและความเป็นมาของการพัฒนาเมืองน่าน ได้ถูกจัดทำเป็นรูปเล่มหนังสือ เอกสารทางวิชาการหลายๆ แบบ หลายๆ เล่ม ที่จัดวางแสดงไว้ที่โต๊ะนั้น แล้วมันจะเป็นไปได้หรือเปล่าที่จะมีการรวบรวมเป็นคลังข้อมูล คลังปัญญาและสิ่งพิมพ์เพิ่มขึ้น ทุกๆฉบับ แล้วเอาไปแจกจ่ายให้กับหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ที่จะมีการดำเนินงานแนวทางเดียวกัน ประเด็น หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกัน เพราะหนังสือเหล่านี้มีคุณค่ามากมายมหาศาล ทำให้ทุกคนรับรู้ว่าการพัฒนาเมืองน่านนั้น มีความเป็นมาได้อย่างไร และมีงานที่ทางคนทำงานในจังหวัดน่าน ได้ร่วมกันทำและที่เห็นได้ชัดคือการทำงานวิจัย ซึ่งมีผู้คนหลากหลายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นคนที่จบปริญญาเอก ปริญญาโท และอีกหลายๆ ระดับ จะเห็นได้ว่าความคิดความอ่านของคนรุ่นใหม่ซึ่งมีจิตวิญญาณ ที่จะร่วมทำสิ่งที่ดีแล้วก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้อื่น

ข้าราชการน่าจะเข้ามาเรียนรู้ จังหวัดน่านอาจเป็นจังหวัดเล็กๆ แต่มีองค์กรที่ใหญ่ยิ่ง ซึ่งมีองค์กรที่มีการเกาะกลุ่มกันเพื่อจะสร้างความเจริญให้กับเมืองน่าน นำเสียดายทางจังหวัด อำเภอ แม้กระทั่งตำบล น่าจะส่งคนมาศึกษาร่วมงานจะได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือรับฟังความคิดเห็นที่ทางทีมงานเสนอ จะรับรู้ร่วมกัน

สิ่งที่อยากจะฝากให้กับองค์กรทั้งหลายช่วยกันคิดถึงสิ่งที่เราเรียกว่า “ศาสตร์แห่งพระราชา” หรือความคิดเห็นหรือพระบรมราโชวาท ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ท่านได้ทิ้งมรดกไว้ให้กับเราคนไทยมากเหลือเกิน ทำอย่างไรถึงจะเดินตามรอยท่าน เพราะฉะนั้นจะทำอย่างไรที่จะให้เยาวชนและแกนนำ

ในพื้นที่สนใจที่จะศึกษาและเรียนรู้ศาสตร์แห่งพระราชามีคุณค่ามาก ศาสตร์ของพระราชาส่งสร้างไว้เป็นแบบอย่างประมาณ ๔๔๐ กว่าโครงการ ที่สร้างเพื่อคนไทย และจะอย่างไรที่จะทำให้เยาวชนได้เรียนรู้และศึกษาอย่างจริงจังและเอามาปฏิบัติก่อให้เกิดขึ้น “มีคนเขาพูดว่าร่างกายต้องกินอาหาร จิตวิญญาณคนเราก็ต้องรู้จักทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรมะ” และคนที่รู้จักให้เป็นธรรมะคือคนที่วิเศษ และคนที่วิเศษสุดคือคนที่นำธรรมะมาปฏิบัติจนเกิดผลสัมฤทธิ์แก่ตัวเองและผู้อื่น อันนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะฉะนั้นศาสตร์แห่งพระราชาก็ได้นำมาศึกษาให้ดีๆ นำมาใช้ก็เปรียบเหมือนเอาธรรมะมาปฏิบัติล้วนยอมเกิดผลดีกับตัวเองและผู้อื่น

ประเด็น : พลเมืองอาสาพระราชรัฐ โดย พอ.อัศพงษ์ นิลพันธุ์ ผู้บังคับกรมทหารพราน ๓๒

โครงการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น คือ ทุกความเป็นอยู่ต้องมีการเพิ่มสีเขียวให้ดีขึ้น โดยทุกการทำงานของทหารจะไม่มีมียึด คั้นพื้นที่ มีตัวชี้วัดการทำงานคือเน้นให้พื้นที่มีสีเขียวเพิ่มขึ้น จำนวนต้นไม้เพิ่มขึ้นมากขึ้น เราไม่ได้มองแค่การเพิ่มพื้นที่แต่เรามองที่จำนวนต้นไม้ที่ต้องมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ประชาชน พี่น้องมีส่วนร่วมในการดูแลต้นไม้อย่างแท้จริง โดยในปีนี้นายทหารพรานได้ปลูกต้นไม้ที่บ้านดงผาปูนไปแล้วประมาณ ๕ หมื่นกว่าต้น และจะปลูกต่อไป ปลูกเพื่อให้ได้ต้นไม้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การดำเนินงานของเครือข่ายจิตอาสาพระราชรัฐนั้น จากเดิมปีที่ผ่านมาใช้ชื่อโครงการคือ โครงการจิตอาสาพระราชรัฐ ซึ่งในปีนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็นโครงการพลเมืองอาสาพระราชรัฐ คือเป็นโครงการ การดำเนินงานของพลเมือง ของประชาชนทุกคนที่จะได้มีความจิตอาสา ร่วมกันในการร่วมดูแลคนน่านด้วยกัน

วัตถุประสงค์ในขั้นต้นของการดำเนินงานตามโครงการ คือไปดูแลผู้ที่ด้อยโอกาสทั้ง ๗ ประเภท รวมถึงการดูแลพื้นที่ที่ประสบภัยพิบัติ โดยที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อดูแลประชาชนทั้ง ๗ ประเภทนั้น มีผู้ที่รับผิดชอบดูแลอยู่แล้ว ในส่วนการทำงานของทีมงานจิตอาสาที่เราได้ทำงานร่วมกันนั้น เรามีความเป็นจิตอาสา ถึงแม้ว่าเราไม่ได้ร่ำรวยแต่เรามีใจ ใจที่มีความเป็นจิตอาสาที่พร้อมจะร่วมแบ่งปันกัน รวมทั้งการทำงานด้านภัยพิบัติ ที่มีความเป็นจิตอาสาที่พร้อมจะร่วมแบ่งปัน ช่วยเหลือกันและในชุมชน

การทำงานของเครือข่ายจิตอาสาพระราชรัฐ ร่วมกับมูลนิธิฮักเมืองน่านนั้น กลุ่มจิตอาสาพระราชรัฐขอร่วมเป็นเครือข่ายที่มีการสานต่อแนวคิดแนวร่วมในการพัฒนาของจังหวัดน่านด้วยตนเอง โดยขอให้มูลนิธิฮักเมืองน่านเป็นพี่ใหญ่ เพื่อจะร่วมช่วยดูแล นำพาให้ทุกเครือข่ายที่มีนั้นเป็นการถักทอเครือข่ายแบบหลวมๆ ฮักเมืองน่านเป็นศูนย์กลางการรวมตัวของเครือข่ายต่างๆ ให้มีความสอดคล้องร่วมกัน มีแนวทางการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทาง แนวทางเดียวกัน เพื่อเป้าหมายคือการร่วมทำงานพัฒนาเมืองน่านเราต่อไป

โครงการจิตอาสาพระราชรัฐ หรือโครงการพลเมืองอาสาพระราชรัฐ สิ่งสำคัญของการทำงานคือ การพัฒนาแนวทางการดูแลกันและกันในพื้นที่ ซึ่งมีวิธีการคิด คือ เราจะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เราต้องเดินไปด้วยกัน เราจะดูแลกันและกัน

การสร้างแนวคิดเพื่อการทำงานจิตอาสานั้น การทำงานของเครือข่าย เรามาทำงานด้วยใจ การลงมือร่วมการทำงานร่วมกันและกัน แล้วเราจะไปถึงเป้าหมายของเราด้วยกันและกัน

กรณีตัวอย่างชวนคิด การที่จะข้ามแม่น้ำด้วยกันนั้น หากเราพากันนั่งเรือข้ามแม่น้ำไป จูงมือกันข้ามแม่น้ำไป เราเองก็สามารถข้ามแม่น้ำนั้นได้ แต่หากการที่เราจะข้ามแม่น้ำโดยที่เราบอกทุกคนให้รู้ถึง เห็นถึงว่าเป้าหมายอีกฝั่งของแม่น้ำนั้นมีความงดงาม มีความสำคัญนั้นอย่างไร น่าสนใจอย่างไร การเดินทางข้ามแม่น้ำโดยมีเป้าหมายที่งดงามนั้น น่าจะมีความสุข มีความงดงาม มากกว่าการที่ก้าวข้ามได้โดยที่รับรู้แต่ว่าขอเพียงข้ามได้เท่านั้น ไม่ได้เห็นภาพที่งดงามของความเป็นเป้าหมาย

และที่สำคัญ แท้จริงแล้วความเป็นจิตอาสานั้นมีอยู่ในเครือข่ายทุกเครือข่าย และทุกเครือข่ายมีความเป็นจิตอาสาด้วยกันทุกเครือข่าย

ความเป็นจิตอาสา จะเป็นสิ่งที่สำคัญ สำคัญที่จะร่วมช่วยพัฒนาเมืองน่านให้มีการพัฒนาต่อไป

ประเด็นศิลปกรรม โดย อาจารย์ยุทธรภูมิ สุประการ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๖

กลุ่มศิลปะในเมืองน่าน โดยแท้จริงแล้วเมืองน่านเป็นเมืองที่มีความหลากหลายศิลปะ หลากหลายวัฒนธรรม เมืองน่านนั้นเป็นเมืองที่มีทั้งศิลปะข้างป้าน และอีกหลากหลายช่าง ทางศิลปะ

กลุ่มศิลปิน ศิลปะ เป็นกลุ่มของคนนักสร้างสรรค์ นักสื่อสาร มีมุมมองต่อการพัฒนาที่มีความเป็นชีวิตมากกว่า แนวทางการพัฒนาที่มีเชื่อมโยงร้อยรัดต่อกัน วิถีชีวิตสามารถขยายคุณค่าของชุมชน เห็นค่าของชีวิตตนเอง แล้วมีการสื่อสารการใช้วิถีชีวิตของคนในชุมชน ณ ปัจจุบันนี้ เมืองน่าน คนน่าน มีความพยายามต่อการพัฒนาบนความเป็นศิลปะมากมายที่พยายามจะสื่อสารความเป็นชีวิตของความเป็นน่าน การทำให้เห็นคุณค่าของศิลปะในเมืองน่าน

ศิลปะ คือพลังหนึ่งที่จะขอร่วมเป็นอีกหนึ่งเครือข่ายที่ร่วมพัฒนาก้าวเดินต่อไปของเมืองน่าน เป็นเมืองแห่งความสุขที่สุนทรีย์ ให้เมืองน่านเป็นเมืองที่น่าอยู่ น่าอยู่อย่างยั่งยืน เมืองที่มีความเจริญด้วยวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ท่ามกลางศิลปะ วัฒนธรรม อันเป็นศาสตร์และศิลปะที่เป็นคุณค่าทางจิตใจ และเป็นมรดกของลูกหลานคนเมืองน่าน สืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ แลกเปลี่ยน

พิทักษ์ แซ่ว่าง กลุ่มศิลปินรุ่นใหม่กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ที่ผ่านมามีโอกาสเข้าร่วมเสวนากับพี่น้องเครือข่ายอีกเมืองน่านที่นี้ครั้งหนึ่ง ซึ่งโดยส่วนตัวด้วยวิถีชีวิตเป็นชาติพันธุ์ ได้มีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับป่า ทั้งนี้ได้มีคำถามกับตนเองเสมอว่าเราจะอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างไร

จากกิจกรรมวาดภาพผ่านบทเพลง

สิ่งที่แสดงออกมา ทั้งกิจกรรมการวาดภาพ ภาพ และเสียงเพลงประกอบนั้นอาจจะดูเศร้าไปบ้าง แต่ในอีกมุมมอง มุมความคิด ความหายความเศร้าให้เข้าถึงนั้นได้อย่างไร

ป่า ธรรมชาติของเมืองน่านเราจะอยู่ร่วมต่อไปได้อย่างไร อยู่ด้วยกันด้วยความสุขภาพ

ความรักเกิดขึ้นกับใครก็ได้ ที่ไหนก็ได้ เพราะฉะนั้นใครก็สามารถมีความรักด้วยกันได้ รวมทั้งพี่น้องในกลุ่มชาติพันธุ์เราเองก็สามารถที่มีความรักต่อกัน ด้วยกันได้

อาจารย์ยุทธรภูมิ สุประการ เพิ่มเติมข้อมูลว่า

ในส่วนศิลปะ ณ ตอนนี้ได้มีการขับเคลื่อนที่อำเภอเวียงสา เป็นรูปแบบการพัฒนาเมือง โดยประสบการณ์จากในเมือง โดยทำในรูปแบบของเวียงสาฟอรั่ม โดยเชิญจิตอาสา คนเวียงมาพูดคุยสร้างพื้นที่สาธารณะ ทำกิจกรรมรำลึกรอยพระบาทแรก โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ ถึงวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐ กลุ่มศิลปินร่วมวาดภาพในหลวง ร.๙ เป็นพื้นที่สาธารณะ พื้นที่แลกเปลี่ยนของพี่น้องเวียงสา ซึ่งเป็นการใช้ศิลปะในการเชื่อม

เครือข่ายป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ปปส.

ร.ต.อ.ศรศักดิ์ เคร่งครัด ผู้แทนเครือข่ายยาเสพติดอำเภอทุ่งช้าง

ได้รับแนวคิดจากการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดในหลายๆเวที โดยที่ผ่านมาได้รับงบประมาณในการสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชน ซึ่งไม่ได้รับงบประมาณในการสนับสนุนช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยอีกเมืองน่านได้มีเครือข่ายในการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดโดยมีกลุ่มอีกเมืองปอน ได้รับงบประมาณบางส่วนในการทำงานในพื้นที่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยกิจกรรมเหล่านี้ได้ทำกันมานาน โดยได้มีแนวคิดการเฝ้าระวังโดยเน้นการสร้างชุมชน โดยให้เราได้ดูชุมชนตัวเอง โดยแต่ละชุมชน ถ้าบทบาทของผู้นำลดลง แล้วผู้นำไม่สนใจ เชื่อได้เลยว่า ยาเสพติดจะกลับมา โดยต่อไปจะมีการสนับสนุนให้ชุมชนโดยชุมชนสามารถของบประมาณ โดยได้เข้าร่วมเป็นคณะทำงาน ซึ่งจะมีกรอบแล้วแต่ชุมชนจะทำอะไร โดยต้องเน้นการเฝ้าระวัง

ปัญหายาเสพติดของตำบลนั้น ถ้าผู้นำไม่สนใจวัยรุ่นเยาวชน จะหันไปหาเสพติด โดยวิธีการใช้ชีวิต โดยส่งเสริมให้เด็กสนใจในเรื่องกีฬา แต่เดี๋ยวนี้เป็นคนวัยทำงานที่หันไปยาเสพติด โดยเครือข่ายได้สนใจเสนอโครงการ ได้มีการเสนอโครงการ เน้นการมีจิตสำนึกในการเฝ้าระวังโครงการ โดยเน้นชุมชนของตนเอง โดยในพื้นที่ที่รู้พื้นที่ดีที่สุด

มณี มณเฑียร เพิ่มเติมว่า ยาเสพติดได้ดำเนินงานมาตลอดโดยได้ดำเนินงานในวัยรุ่นในพื้นที่ โดยศิลปวัฒนธรรม โดยได้มีการเฝ้าระวังในพื้นที่ ปัญหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยต้องมีการเชื่อมโยงการทำงานที่ชัดเจน โดยทุกเครือข่ายสามารถทำได้ โดยเพราะเป็นปัญหาของเมืองน่าน ต้องมีการทำงานร่วมกัน

ประเด็น : การจัดสวัสดิการชุมชน

นางบุญมี ผักผล ประธานเครือข่ายสวัสดิการตำบลเมืองจัน

เป็นการสร้างหลักประกันให้ชุมชน ก่อนที่จะมาเป็นสวัสดิการ คือการออม แต่ละบ้านมีเงินออม โดยมีเงินออม ซึ่งการช่วยเหลือยังไม่มี โดยชุมชนได้ทำมาแล้วแต่ยังไม่ครอบคลุม ภาคประชาชนทำดีกว่าภาครัฐได้อย่างไร โดยชุมชนจะสนใจคนในชุมชนมากกว่า เราช่วยในเรื่องเกิดแก่เจ็บตาย การสร้างบ้านที่อยู่อาศัยให้กับชุมชน โดยจะมีการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ ขยายในเรื่องกองทุน โดยได้ทำการช่วยเหลือในพื้นที่ โดยมีพื้นที่ที่เป็นตัวอย่าง และเป็นที่ศึกษาดูงานของหลายๆหน่วยงาน เป้าหมาย ๙๙ ตำบล ๑๕ อำเภอโดยได้พัฒนาในพื้นที่ทั้งหมด แต่ยังมีพื้นที่ที่ยังเข้าไม่ถึง ในพื้นที่ที่ห่างไกล ปัจจุบันมีแล้ว ๘๓ กองทุน โดยมีงบประมาณในการสนับสนุนจากรัฐบาลและสมาชิกสมทบทุนมา ซึ่งการสมทบจากชุมชนจากสมาชิกจะมีการสนับสนุนที่มากกว่า โดยจังหวัดน่านเป็นของคนน่าน การเชื่อมโยงได้เชื่อมโยงสภาองค์กรชุมชน ทั้งบ้านพอเพียง และองค์กรการเงิน เข้าไปหนุนเสริม การผลักดันเชิงนโยบาย โดยแต่ละชุมชนหลายพื้นที่ เกิดการติดขัด ทั้งสดง. ที่เข้ามาตรวจสอบ การที่กองทุนสวัสดิการเข้มแข็งเองก็จะมีภูมิคุ้มกัน ในการตรวจสอบของหน่วยงาน

กลไกการทำงานของเครือข่ายสวัสดิการเป็นการเสริมสร้างระบบสวัสดิการ และตั้งกองทุนใหม่ มีเสริมสร้างเครือข่ายระดับภาคและระดับชาติเชื่อมโยงการทำงาน จัดระบบฐานข้อมูลสมาชิก การหนุนเสริมเข้าสู่นโยบายสาธารณะ แผนพัฒนาท้องถิ่น พรบ.สวัสดิการ การประสานงานความร่วมมือสวัสดิการ และพัฒนาระบบโปรแกรม การพัฒนาศักยภาพองค์กรและแกนนำ มีคณะกรรมการพัฒนาระดับจังหวัด คณะกรรมการกองทุนระดับตำบล มีท้องถิ่นคณะทำงานร่วมกัน การพัฒนาแกนนำ การมีลานหรือมีช่วงพัก憩 โดยอยากให้เห็นความสำคัญของท้องถิ่น ถ้าเรามีเครือข่ายที่ดี การพัฒนาต่างๆ ก็จะเข้มแข็งขึ้น ส่วนการขยายฐาน ผู้นำท้องถิ่นต้องเห็นความสำคัญของสวัสดิการในพื้นที่ร่วมกับชุมชน การใช้เทคโนโลยีเป็นเรื่องสำคัญเป็นเครื่องมือที่จะไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งจะนำมาใช้ในการสื่อสารในการขับเคลื่อน เราไม่ได้ปล่อยเราได้ให้เกิดการพึ่งพาตนเอง สำหรับปัญหาอุปสรรค คือผู้นำชุมชนในการเข้าใจการแก้ไขปัญหา ซึ่งไม่มีวิธีการช่วยกันขับเคลื่อนในพื้นที่

ประเด็นของเครือข่าย เครือข่ายประเด็นและเครือข่ายพื้นที่

นายอภิวัฒน์ สุธรรม ตัวแทนกลุ่มรักษ์สันติสุข

รักษ์สันติสุข ได้มีการขับเคลื่อนสถาบันการเงิน โครงการSIF กองทุนสวัสดิการ ในขณะที่นำเงินมาออม ก็ได้ใช้วันละบาท มีเรื่องการสงเคราะห์ศพ การเยี่ยมไข้ การเฝ้าระวังยาเสพติดโดยได้มีพื้นที่ตำบลทุ่งพญา ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญมากในพื้นที่ประเด็นที่ทำกิน และประเด็นป่าชุมชน ทำเรื่องการจับผิดการทำข้อมูลทุกหมู่บ้านทุกป่า แต่ว่าประเด็นที่น่าสนใจของคำว่าป่า ถ้าชาวบ้านมั่นใจในที่ทำกินของตนเอง คำว่าป่าเกิดขึ้น

แน่นอน แต่ยังไม่มีการรับรองพื้นที่ ในการให้ชาวบ้านจัดการ โดยถ้าเป็นชาวบ้านจะต้องเลือกพื้นที่ที่ชาวบ้านทำกิน ถ้าพื้นที่ทำกินได้รับการรับรองพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นแน่ เพราะเป็นประเด็นที่น่าศึกษาในเรื่องของพื้นที่

เครือข่ายชาวนา นายศรีนุ่น คำศรีแก้ว ตัวแทนเครือข่ายชาวนาจังหวัดน่าน

ประธานเครือข่ายชาวนาจังหวัดน่าน เมื่อปี ๒๕๔๙ จังหวัดน่านมีปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยเราได้พึ่งจากภาครัฐ พอที่เราได้รับเมล็ดพันธุ์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์น่าน ได้นำเมล็ดพันธุ์ข้าวมาขยาย ซึ่งสมเด็จพระเทพฯ ได้พระราชทานชื่อพันธุ์ “ธัญสิริน” พันธุ์นี้เกิดจากการขยายเมล็ดพันธุ์จากชาวนาตำบลฝายแก้วจังหวัดน่าน ตั้งแต่นั้นมาเราสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ หลังจากนั้นมาปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๖๐ ต่างจังหวัดเข้ามาซื้อเมล็ดพันธุ์ภายในจังหวัดน่าน โดยที่เกษตรกรจังหวัดน่านไม่ได้ซื้อเมล็ดพันธุ์จากที่อื่น แล้วก็ตัวผู้ผลิตมีความรู้ และรายได้ในการขายเมล็ดพันธุ์ ซึ่งจากเดิมการขายข้าวจะได้ราคาที่ไม่สูง แต่การขายเมล็ดพันธุ์สามารถขายได้กำไรละ ๒๕ บาทซึ่งถือเป็นโชคดีของเครือข่ายชาวนาที่ได้รับการเติมความรู้จากมหาวิทยาลัย หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ซึ่งเราได้ดำเนินงานในการตรวจสอบเมล็ดพันธุ์ของสมาชิกทุกกลุ่มในเครือข่าย โดยมีกฎเกณฑ์ของกลุ่มอยู่ ในอนาคตจะมีการจัดตั้งศูนย์ข้าวในการตรวจสอบเมล็ดพันธุ์ โดยทุกครั้งจะต้องไปตรวจสอบที่ศูนย์วิจัยข้าวแพร่ โดยจำนวนของผู้เชี่ยวชาญที่มีไม่มาก เราจึงอยากจะมีศูนย์ข้าวของเราภายในจังหวัดเอง โดยปัจจุบันนี้มีเครือข่ายร่วมกัน ๑๑ เครือข่ายทั่วจังหวัดน่าน

ณัด ไบยา หัวหน้าโครงการน่านฟอรั่ม เพิ่มเติมข้อมูลว่า กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายอาหารปลอดภัยโดยให้โรงพยาบาลรับซื้อพืชผักปลอดภัยจากเกษตรกรที่มีการผลิตที่ปลอดภัยจริงไปประกอบเป็นอาหารเลี้ยงผู้ป่วยในโรงพยาบาล ปีที่ผ่านมาได้ดำเนินการในโรงพยาบาลน่านได้จัดซื้อผ่านบริษัทประชารัฐสามัคคีฯ และโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชปัวจัดซื้อจากกลุ่มผักปลอดภัยตำบลศิลาเพชร อ.ปัว ปีนี้จะขยายการดำเนินการทุกโรงพยาบาล ซึ่งหากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มปลูกผักที่ปลอดภัยก็จะสามารถส่งไปให้โรงพยาบาลได้

กล่าวปิดงาน โดย คุณสำรวย ผัดผล กรรมการมูลนิธิฮักเมืองน่าน

๓ ภาพ ที่เห็นในงานวันนี้ คือ

๑. ภาพบรรยากาศโดยรวม
๒. ภาพการพูดคุย
๓. ภาพของคนข้างนอกที่มองมูลนิธิฮักเมืองน่าน

๑. ภาพบรรยากาศโดยรวม

ทั้งสามภาพนี้ล้วนมีความคล้ายกันมาก มีความท้าทายและมีความใหม่ จนถึงปัจจุบันเนื้อหาๆก็ยังมี ความใหม่ตลอดเวลา ความรู้สามารถเกิดใหม่ได้ตลอด ส่วนรางวัลที่มูลนิธิฯ ได้รับเป็นตัวบ่งบอกว่าหน่วยงานทางราชการยอมรับกระบวนการแบบนี้ เพราะความรู้ที่เกิดขึ้นได้ปรากฏอยู่ที่หนังสือที่ได้รวบรวมไว้ เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่ธรรมดา ซึ่งความจริงทุกคนลืมนึกไปว่ามนุษย์พึ่งพาตนเองได้เสมอ และวัฒนธรรมชุมชนสามารถพุ่มพักสิ่งที่ทุกคนคิดในแต่ละแห่งให้เจริญเติบโตได้ด้วยตัวของมันเอง ทุกวันนี้สามารถพิสูจน์ได้ เพราะมันไม่สามารถเติบโตในสายการเมืองหรือว่าสายธุรกิจได้ เราเป็นชาวชุมชนสุดท้ายจะเติบโตในชุมชนบนการพุ่มพักตัวของชุมชนเอง เป็นน้อมนาบุญให้แก่กัน คือชุมชนจะเป็นน้อมนาบุญให้กับคนที่คิดดี ทำดี และคนคิดดีจะได้เติบโตต่อไป

ประเด็นสำคัญจากเวที

เนื้อหา ๑ การปฏิบัติการ เช่น เรื่องป่า สวัสดิการชุมชน การทำเมล็ดพันธุ์ข้าวเม็ดเดียว บ้านมั่นคง และจิตอาสา เป็นต้น ทุกเรื่องทุกประเด็นล้วนเป็นเรื่องเคลื่อนไหวที่มีความหมาย เป็นเรื่องระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน มีความหมายต่อเพื่อนบ้านและชุมชนที่เราดำรงอยู่

เนื้อหา ๒ การมีกลไก การมีกลไกที่ดี เช่นมีประธาน ผู้ประสานงาน คณะทำงาน จะทำให้งานดำเนินเป็นไปได้อย่างมีระบบ ระเบียบ และสำเร็จลุล่วง

เนื้อหา ๓ นโยบาย การเคลื่อนงานทุกหัวข้อไปตะแนนโยบายหมด ถึงแม้จะไม่ได้ทุกเรื่องแต่ก็มีบางเรื่องที่ทำได้เช่น ป่าไม้ เป็นการจัดการทรัพยากร ประเด็นเหล่านี้เข้าสู่นโยบายของรัฐบาล เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

๓. ภาพของคนข้างนอกที่มองฮักเมืองน่าน น่านพอร่ม

ภาพนอกที่คนมองฮักเมืองน่าน น่านพอร่ม คือ การฝากผู้ทำงานในฮักเมืองน่าน น่านพอร่ม (จ่วยจ๋มเน้อ บ่ดีละ บ่ดีลิ้มเมืองน่านเน้อ) ช่วยกันดูแลเมืองน่าน รวมไปถึงปัญหาที่โยนมาให้กับฮักเมืองน่าน น่านพอร่มช่วยแก้ไข ซึ่งหมายถึงชาวบ้านมีความคาดหวังที่จะให้คนในฮักเมืองน่าน น่านพอร่ม ช่วยในทุกๆเรื่อง และคงคาดหวังไปเรื่อย ๆ

โดยท่าน พ.อ.อัศม์พงษ์ นิลพันธุ์ ได้พูดไว้ชัดเจนว่าเราจะเปลี่ยนคนเหล่านั้นให้เป็นพลเมืองร่วมกันได้อย่างไร นี่คือโจทย์ของเมืองน่านที่ควรจะร่วมคิดร่วมทำ

เพราะฉะนั้นฮักเมืองน่าน น่านพอร่มควรที่จะช่วยกันสื่อออกไปว่า “ฮักเมืองน่าน น่านพอร่มไม่ใช่พระเอก” ที่เรารวมตัวกันได้เพื่อจะแสดงออกว่าเราพึ่งตัวเองได้ในหลายฐานะ และก็ทำมีหลักฐานเชิงประจักษ์แล้ว และพร้อมที่จะนำความรู้เหล่านี้เผยแพร่สู่กลุ่มอื่นๆ ชุมชนอื่นๆ อีกมากมาย

สะท้อนการชี้แนะจากชุมชนและความคาดหวังผ่านฮักเมืองน่าน น่านพอร่ม

๑. การเป็นศูนย์กลางของการประสานงาน

๒. การกระจายความรู้สู่ชุมชนท้องถิ่นในทุกตำบล อำเภอ ให้ได้รับข้อมูลข่าวสารพร้อมๆกัน

๓. การพบปะพูดคุยกันในส่วนของตำบล อำเภออื่นๆ

เรื่องบางเรื่องไม่ต้องรอส่วนกลางจัดการให้ ถ้าชุมชนท้องถิ่นไหนพร้อมที่จะเคลื่อนสามารถเข้ามาเชื่อมกันได้ โดยที่จะไม่ได้คาดหวังกันว่าจะทำได้หรือทำไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามฮักเมืองน่าน น่านพอร่ม หรือส่วนกลางจะเก็บรวบรวมข้อเสนอแนะเหล่านี้ไว้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานต่อไปว่าจะทำอย่างไร และก็ เป็นโอกาสที่ดีสำหรับส่วนกลางที่จะได้รับฟังเรื่องราวดี ๆ ของชุมชนท้องถิ่น และหลายๆครั้งก็ได้พลาดโอกาสเหล่านี้ “ความรู้ย่ำที่ได้” คุณณัด ไบยา ได้พูดไว้ตลอดเวลา

“วิญญูญของคนเรียน”

จะเห็นได้ว่าอาวุโสสูงสุด อยู่กับเราทุกปี ถ้ามีโอกาสจะอยู่กับเราจนจบงาน เป็นแบบอย่างที่ดีมาตลอด คือ อาจารย์นายแพทย์บุญยงค์ วงศ์รักมิตร ถือว่าเป็นตัวแทนคนรุ่นอาวุโสสูงสุดในกลุ่มงานของเรา สิ่ง ที่อาจารย์ทำให้อูและปฏิบัติให้อูเหนือคำสอนทุกประการฝากให้ทุกคนได้ช่วยกันระลึกถึงเสมอว่าเรารวมตัวกันด้วย “จิตวิญญูญ”

ระดับที่ ๑ ผู้อาวุโส ที่ ผู้ที่เป็นแกนนำทางด้านจิตวิญญูญ และยังมีพระครู และผู้อาวุโสท่านอื่นๆ อีกที่เราเคารพ

ระดับที่ ๒ วัยพลกำลัง ซึ่งมีกำลังอยู่ มีแรงที่จะทำงาน และสามารถอุทิศตัวและพร้อมที่จะสนับสนุนงานให้กับส่วนรวมเสมอ

ระดับที่ ๓ วิทยาลัยครู แม้ว่าพื้นที่จะมีการเปลี่ยนผ่าน แต่เรามองว่าการสร้างโอกาสให้กับวิทยาลัยครู
คนหนุ่มสาว รุ่นใหม่ๆ มีบทบาทในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงการอุทิศตัวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
น่าน และน่านพอร่ม

ขอขอบคุณทุกๆท่านที่ร่วมกันดำเนินงานอย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ

.....

บันทึกโดย ดร.มานิชญ์ ชัยครอง
นักวิชาการอิสระ

เวทีน่านพอร้ม
เรื่อง ทรัพยากรป่าไม้ น้ำ และที่ดิน จังหวัดน่าน
วันศุกร์ที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ โรงแรมเทวราช อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
มูลนิธิอีกเมืองน่าน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ประสบการณ์ งานวิชาการ
๒. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนต่อการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน จังหวัดน่าน

กลุ่มเป้าหมาย

มีผู้เข้าร่วมในครั้งนี้ จำนวน ๑๐๐ คน ได้แก่

ภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม นักวิชาการ และสถาบันการศึกษา

สรุปสาระสำคัญ

นายไพศาล วัฒนรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน

ประธานเปิดเวทีและบรรยายพิเศษ “แผนพัฒนาจังหวัดน่านระยะ ๕ ปี

นมัสการพระคุณเจ้า ท่านผู้มีเกียรติในเวทีน่านพอร้มทุกท่าน ยินดีที่ได้มาพบปะท่านทั้งหลาย เป็นเวทีที่ผมตั้งใจตั้งแต่แรกที่มาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ในการทำงานจริงๆผมให้ความสำคัญกับคนอยู่สองจำนวนนะครับที่จะร่วมในการทำงานร่วมกันอย่างเสมอมา ที่ผ่านมา กลุ่มหน่วยแรกที่ผมจะให้ความสำคัญคือ ภาคเอกชน หน่วยที่สองคือภาคประชาชน ที่ผ่านมาเราทำงานกับภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่ ภาคประชาชน จากที่ได้เห็นหลวงพ่อกำลังทำงานมากเราจะเห็นว่าวัดไม่ว่างเลย แต่เวทีวันนี้เราจะพูดถึงทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน น้ำจังหวัดน่าน แผนพัฒนาจังหวัดและทิศทาง ซึ่งจะกินเนื้อหาเกินกว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หลักการจริงๆ เป้าหมายมีประมาณ๗ ข้อ เป้าหมายที่สำคัญคือการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ คือ ข้อที่จะเกี่ยวข้องกับจังหวัดของเราแผนพัฒนาจังหวัดเป็นแผนที่จะต้องบรรจุปัญหาและความต้องการของหน่วยงานราชการต่างๆ งบประมาณประเทศจะต้องจัดสรรผ่านราชการเป็นส่วนใหญ่ เมื่อวานผมได้พูดในเวทีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าจังหวัดน่านนั้นข้อจำกัด จุดอ่อน ยังมีมาก จึงกลายเป็นพื้นที่ที่ทำลายของนักวิชาการสมัยใหม่ ความคิดใหม่ๆ ที่จะไปใช้กับพื้นที่ที่ว่างเปล่าอยู่มาก การที่ท่านทั้งหลายอยู่ในเครือข่ายอีกเมืองน่าน เพราะทิศทางการพัฒนาถ้าไม่มีเบรกเลย จะพัฒนาไปข้างหน้าอย่างเดียวคงเป็นไปได้ ไม่ได้หมายความว่ามาต่อต้านซึ่งกันและกัน แต่บางอย่างต้องอาศัยกลไกของรัฐ บางอย่างต้องอาศัยกลไกทางสังคม เช่น ถนนเส้นหนึ่งที่ชาวบ้านอยากจะได้ อยากจะทำ แต่ชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งบอกไม่อยากได้ จะถอยเข้าป่าไปอีก แต่บางมุมมันก็คือ เพื่อสะดวกในการไปหาหมอ แต่บางคนไม่อยากจะไปทำลายวิถีชีวิตเดิมๆ ของเขา องค์กรศาสนาอื่นๆ ก็เข้าไปพื้นที่น่าน แต่คนน่านบอกคนน่านไม่ต้องการ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การส่งเสริมบทบาทในการเข้าไปของประชาคมอาเซียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ซึ่งเราทั้งหลายก็เห็นแล้วว่า น่านมีปัญหาอะไร

เราจะทำอย่างไรเพื่อให้คนเรานั้นมีความทัดเทียมเสมอภาคกัน เราจะทำอย่างไรให้พื้นที่ผมคือเชื่อมชนบทเข้าหาเมืองได้ ทำอย่างไรให้คนในจังหวัดทำมาหากินได้อย่างปกติสุข ในการทำแผนพัฒนาจังหวัดจะต้องประกอบไปด้วย แผนพัฒนาแห่งรัฐบวกกับปัญหาในพื้นที่ที่เราได้อยู่ และปัญหาพื้นที่ที่เราอยู่ได้ผ่านการพิจารณาพิเคราะห์ โดยคนส่วนใหญ่หรือไม่ การแก้ปัญหาเขาหัวโล้น หรืออะไรที่พูดกันในวันนี้ ที่พูดกันมาเป็นสิบๆ ปี แต่คนน่านจริงๆ บางทีก็ไม่ได้เดือดร้อนอะไร เรากำลังจะทำให้เขา

เดือดร้อนหรือเปล่า แผนพัฒนาจังหวัดจะทำให้เขาเดือดร้อนหรือเปล่า อะไรก็ตามที่เข้ามาในจังหวัดน่าน กำลังจะทำให้เขาเดือดร้อนหรือเปล่า กฎหมายที่บังคับใช้ น่านยังไม่สามารถใช้กฎหมายเหมือนคนจังหวัดอื่นๆ ได้เลย งบประมาณที่จัดสรรมา ที่อื่นทำได้ ที่น่านทำไม่ได้ เพราะอะไร เราต้องค้นหาสาเหตุให้เจอ เรา มักจะยกตัวอย่างงบประมาณที่ล้นๆ ไป นี่คือการเหลื่อมล้ำที่คนน่าน น่านถูกเหลื่อมล้ำด้วยข้อกฎหมาย ข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ ความถูกต้องของพื้นที่ทำกินจะต้องมี เรากล่าวว่าคนอยู่กับป่า รัฐต้องการสงวนหวง ห้ามไว้ ประชาชนต้องการทำกิน แล้วเราจะอยู่กันอย่างไร ภายใต้พื้นที่ที่เขียวๆ นั้น ท่านอยู่ในป่าได้อย่างไร มีขอบเขตอย่างนั้นหรือ ใช่ไหม เขียวจริง แต่นั่นหมายความว่าเราอยู่กับป่า ป่วยการที่ท่านคิดจะแย่งที่ดิน จากรัฐ トラบใดที่ทะเลาะไม่เปิดขึ้น เขาไม่เปิดแน่ เพราะเขาเห็นว่ามันเป็นต้นน้ำ ผมพูดในความเห็นในฐานะ ผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านจะอยู่กันไปอย่างนี้โดยไม่รู้จักจบยังงัย ท่านแบ่งสรรปันส่วนกันในป่าอย่างนั้นหรือ ใครจะมารับรองสิทธิของท่าน การอยู่ในป่า อยู่ยังงัย ถ้าไม่อย่างนั้น ท่านไม่มีทางเลยที่จะมีจุดกึ่งกลางพบปะ กันได้ อีกหนึ่งแย่ง อีกหนึ่งลด แต่วันนี้ในส่วนของตัวเอง รัฐมนตรีมาหลายครั้งเราก็พูดกันหลายครั้งว่า เราต้องมีพื้นที่ที่ถูกกฎหมายให้เขาก่อน ผมได้มีโอกาสพูดคุยกับกรรมการของมูลนิธิหลายท่าน ได้พูด แลกเปลี่ยน ผมคิดว่าทำอย่างไรให้คุณมีปัจจัยการผลิตคือที่ดินเสียก่อน แต่วันนี้มันผลิตแต่ไม่มีความมั่นคง ในแหล่งผลิต รัฐมนตรีมาหลายครั้งก็เสนอเสมอว่า รัฐต้องมีที่ดินทำกินให้กับเขาเสียก่อน เมื่อนั้น ต่างคน ต่างมีที่ดินที่ยอมรับได้ซึ่งกันและกัน เมื่อนั้นท่านต้องยอมให้รัฐเข้าไปอำนวยความสะดวก ท่านต้องแย้มๆ กะลามา บ้าง เพื่อให้คนน่านมีโอกาสหายใจ เมื่อมีพื้นที่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต รับได้ทั้งเขาและเรา ชาวไทดำไม่ใช่ว่าไม่ดิ้นะ ไปส่งเสริมอีกพื้นที่หนึ่ง แต่อีกพื้นที่หนึ่งให้ลด แล้วคนน่านจะกินอะไร

ทิศทางการพัฒนาจังหวัดก็จะอีกอย่างหนึ่ง วันนี้ประกาศเขตป่า พื้นที่สีเขียวอย่างอื่นก็ไม่สามารถลงพื้นที่ได้ การเปลี่ยนแปลง การแปรรูปอุตสาหกรรมเกษตร จังหวัดน่านสภาอุตสาหกรรมไม่ เข้มแข็ง และคนน่านก็ไม่ต้องการอุตสาหกรรม กระบวนการการพัฒนาจังหวัดในส่วนนี้ก็มุ่งขอ ก็เป็นที่ น่ายินดีว่าลุ่มน้ำสามสี่ห้า จนกว่าจะได้รับการพัฒนาเสียก่อน ก็กำลังต่อรอง รัฐยอมให้เข้าไปพัฒนาแต่การ พัฒนานั้น ต้องเข้าไปพัฒนาด้วยแผนพัฒนาจังหวัด เพราะแผนพัฒนาจังหวัด มีการจัดสรรงบประมาณ กลไกในการทำงาน การพูดคุยการจัดทำแผนต่างหากที่เราอยากได้ ความร่วมมือจากท่าน วันนี้จังหวัดกับ ภาคเอกชนมาร่วมมือกันมันไม่มั่นคงพอ แต่ถ้าได้ความร่วมมืออีกสักขา มันจะทำให้มันคงขึ้น เราจะกระตุ้นการปฏิรูปภายในจังหวัดเรา หลายท่านที่ท่านได้เข้าประชุมในจังหวัด เราก็นำเข้าทั้งนั้น ศูนย์ กระจายสินค้า บัตรประชารัฐ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สามารถอุดหนุนสินค้าเกษตรได้ด้วย เพราะมันจะสามารถ ช่วยพี่น้องชนบทได้ นักท่องเที่ยวก็จะได้รับอาหารที่ดีมีคุณภาพ คนในจังหวัดก็เช่นกัน

การใช้ประโยชน์จากนโยบายแห่งรัฐ ในวันนี้ได้ร่วมมือกับหอการค้า บวกกับ เราได้เชื่อมกับไชย บุรี มีการพัฒนาหน้าด่าน พื้นที่แปดร้อยห้าสิบไร่ เราจินตนาการ เราคาดหวังว่าอำเภอเฉลิมพระเกียรติ เพราะในหลายๆ จังหวัดมีความเจริญเติบโตจากการเป็นชายแดนทั้งสิ้น ได้ร่วมมือกับภาคเอกชน การศึกษา ถนนทางเลี่ยงเมือง โดยคาดหวังว่าเราจะเชื่อมโยงกับภาคเหนือตอนล่างตั้งแต่นครสวรรค์ เขาสามารถเชื่อม ได้กับ ตั้งแต่ปอน พุงช้าง ไปถึงห้วยโก๋น เพื่อให้โลจิสติกส์ เพื่อสร้างทางในมิติใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น ท่านไม่ต้อง หากินอยู่ ไม่ต้องไปแย่งชิงที่ดินรัฐอีก แล้วอะไรที่เป็นอุปสรรคภายนอกหน้า กฎหมาย ก็ค่อยๆ ขยับปรับแก้ ได้ แต่วันนี้มันทำไม่ได้เลย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ที่ผมเรียนท่านว่า ภายในจังหวัดทำได้เท่านี้ แต่มันจะเห็นผล คือ ห้าปีขึ้นไป วันนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยอีกเมืองน่าน เชื่อผมเถอะครับน่านจะหอมหวานในทุนนอก มันจะมีเงิน นอกเข้ามา มูลนิธิอีกเมืองน่านต้องทำงานหนัก กระแสของทุนมันจะไหลเข้ามามาก แต่การเบรก ถ้าท่านปั บีบเบรกท่านจะหัวทิ่ม ท่านต้องรู้จังหวะ จังหวะไหนควรเบรก จังหวะไหนควรปล่อย จังหวัดมีงบประมาณ สนับสนุน ท่านต้องเข้าไปในระบบระเบียบ ท่านจะไม่เข้าระบบมันยาก ของท่านเข้าใจว่าท่านคงจวนอยู่กับป่า ผมเข้าใจว่านับจากนี้ถ้าท่านได้พูดคุย นับจากนี้ก็จะได้ไปบรรจุอยู่ในแผน แต่นี่ก็เป็นแนวทาง แนวทางการ

จัดทำเช่นนี้ สิ่งที่ท่านพูดคุยกันมาตลอดมันจะเป็นช่องทาง มันหมดสมัยที่ท่านจะมาค้าน ที่มันค้านเมื่อก่อน เพราะมันไม่ได้มีการพูดคุยกันมาก่อน แต่ถ้าท่านพูดคุยกันมาก่อนมันจะมีการแสวงหาซึ่งกันและกัน มันต้องอาศัยมาตรการทางสังคมในการควบคุม ซึ่งผมบอกว่าทุนข้างนอกมันจะเข้ามา วันนี้ก็เริ่มทยอยเข้ามา

ที่ดินอย่าขาย เงินมันหาได้ตลอดเวลา แต่ที่ดินมันหาไม่ได้ เงินหาเมื่อไหร่ก็ได้ หาได้มากกว่าที่มีก็ได้ เพราะฉะนั้นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดคือ ที่ดิน ปัจจุบันมีกลไกข้างนอกเยอะที่มาใช้พื้นที่จังหวัดน่าน ในการทดลอง มาทำสักพักแล้วจะหายไป หากมาทำลึกๆ เขาจะรู้ เอากลไก ผมว่าท่านเป็นคนฮักเมืองน่าน ท่านต้องมีวิจรรย์ญาณของท่านเอง ถามว่าคนน่านเป็นอยู่อย่างไร คนน่านเป็นแบบเดิม ๆ ฉะนั้นวิชาการสมัยใหม่เข้ามาทำไปๆ ดิดๆๆๆ น่านไม่เหมือนที่อื่นเค้า แก้ปัญหาที่น่านได้ที่อื่นหุ้ นี่แม้แต่ศาสตร์พระราชา ที่อาจารย์ยักษ์เข้ามาทำ กฟผ.ทำ มันดีทั้งนั้น ที่อาจารย์ยักษ์ทำ ทำแล้วดี แล้วพี่น้องประชาชน เป็นที่ป่า ไม่มีความมั่นคงในพื้นที่ มันต้องมีอะไรที่ยอมรับกันได้เสียก่อน เราต่างคนต่างทำไป ผมมีหน้าที่ทำให้บ้านเมือง ทำให้ถูกต้อง ท่านพัฒนาท่านก็ทำไป ต่างคนต่างทำในสิ่งที่ดี ๆ วันหนึ่งมันจะไปเจอกันในพื้นที่ที่ถูกต้อง ผมเรียนทุกโครงการดีทั้งนั้น ต้องทำมันคง มั่งคั่ง ทำไปแล้ว ทำแล้วเสียเงิน ทำแล้วเป็นโทษ ผมไม่อยากให้เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับเกษตรกรคนน่าน ไม่เคยต้องไปตีฆ้องร้องเปล่าบอกใคร ได้มาแล้วสองแสนสี่ เป้าห้าแสน แต่อยากได้จริงๆ เก้าแสน ขอให้ท่านได้เสียก่อนเถอะ แสดงให้เห็นความจริงใจของรัฐในการช่วยเหลือคนน่าน ล้วนแล้วแต่ทำไปเพื่อให้ท่านมีศักยภาพมากขึ้น เราพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของท่าน ผมสามารถทำได้อย่างเข้มแข็งกับภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่ เพราะว่าการพัฒนาของจังหวัดส่วนใหญ่จะเน้นเศรษฐกิจเป็นตัวนำ ถ้าเราเป็นคนน่านจริงๆ เราจะฮักแบบไหน แต่วันนี้มันถาโถมเข้ามา แต่วันนี้มีกฎหมายครอบมันทำให้คนน่านอึดอัด เราจะทำได้แค่ไหน การพัฒนาเป็นเพียงกลไกเล็กๆ เท่านั้นเอง ผมเรียนว่าพื้นที่ทำกิน มันต้องสถาปนาความมั่นคงก่อนในพื้นที่นั้น มันถึงจะประกาศได้ คนน่านต้องเอื้อเพื่อเผื่อแผ่กัน ต้องมีเมตตาต่อกัน เราอยู่ว่าเรามีพื้นที่ทำกินไม่มาก ถ้าเราครอบครองมาก หากเรานำหลักของรัชกาลที่ ๙ พออยู่พอกิน ขอให้ท่านได้ช่วยพูดให้ประชาชนคนน่านด้วยกันว่าขอให้ท่านเอื้อเพื่อเผื่อแผ่กัน มีเมตตาต่อกัน บางคนมีที่มาก บางคนไม่มีที่ทำกินเลย มีการจัดสรรที่ดิน เดินตามรัชกาลที่ ๙ กลไกรัฐก็จะเข้าไปช่วยกันทำได้ น่านจะโตเร็วมาก วันนี้ถ้ารัฐบาลให้ที่ดิน แล้วผลการกระทำนั้นมันตกอยู่ในจังหวัดน่าน ขอให้ท่านสนับสนุนด้วย เพราะองคาวพยพวันนี้เป็นโอกาส ด้วยเวลาจำกัด ผมใจกว้างพอที่จะรับฟังทุกท่านขอบคุณครับ

เวทีเสวนา “เสวนาวิชาการสู่การปฏิบัติ”

ผู้ร่วมเสวนา

ผศ.ดร.ชาญชัย แสงโชติสวัสดิ์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผศ.ดร.ถาวร อ่อนประไพ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ดร.บานจิตร์ สายรอกำ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ดร.สายบัว เข้มเพชร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ดร.ศักดา จงแก้ววัฒนา ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยข้าวล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ดำเนินรายการโดย คุณณัด ไบยา หัวหน้าโครงการน่านฟอรั่ม

ประเด็นของน่านฟอรั่ม

๑. สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า

๒. เกษตรความมั่นคงทางอาหาร

๓. ศิลปวัฒนธรรม

๔. สุขภาพ สังคม

๕. คนรุ่นใหม่

๖. การท่องเที่ยว

๗. การศึกษา เด็กและเยาวชน

กราบหม่อมการพระเดชพระคุณเจ้า เรียนท่านผู้อาวุโส พี่น้องเครือข่าย และท่านที่เข้าร่วมเวทีวันนี้ ทุกท่านนะครับวันนี้ต้องขอขอบคุณทุกท่านนะครับที่ได้มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนางานพัฒนาเมืองน่านบ้านเรานะครับก็อาจปรับนิดนึงนะครับเพราะปกติเราจะใช้วัดเป็นที่พูดคุยกันในส่วนของน่านฟอรั่มเรา แต่วันนี้พิเศษหน่อยเราใช้โรงแรม โชคดีที่ที่ท่านผู้ว่ามาเปิดและให้ข้อคิดแนวทางกับเราหลายเรื่อง วันนี้มีอาจารย์จากสถาบันวิชาการต่างๆ มาแลกเปลี่ยน ในการพัฒนางานวิจัยสู่การปฏิบัติ มีข้อเสนอที่จะพัฒนาเมืองน่านยังไง

น่านมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีต้นทุนทางธรรมชาติที่สวยงาม มีรากฐานของกลุ่มองค์กรที่มีความเข้มแข็งหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาความเป็นเมือง การพัฒนาตามทิศทาง มันเป็นทั้งโอกาสและภาวะคุกคามของวิถีชีวิตของคนจังหวัดน่าน อยากได้ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นนโยบาย ภาควิชาการ พลังร่วมกัน ผ่านการสนับสนุนของสกว. โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ข้อ

๑. เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคม (Public Analysis) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะตามภูมิสังคมน่าน

๒. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลงานวิจัยของ สกว.และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำข้อเสนอในมิติต่างๆ ต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

๓. เพื่อเพื่อรวบรวม สังเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ในการสนับสนุนเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคมน่านในการพัฒนาจังหวัดน่าน

น่านมีข้อจำกัดของพื้นที่ ๔๒% ของหมู่บ้านอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนและป่าอนุรักษ์ แต่ที่สำคัญก็คือว่าสิบปีให้หลังป่าหายไปค่อนข้างมาก และที่สำคัญก็คือ พื้นที่ข้าวโพดสวนทางกับพื้นที่ป่า ไม่ได้หมายความว่าข้าวโพดคือจำเลย แต่มีมิติหลายมิติมาก ขณะเดียวกันที่ผ่านมาก็มีหน่วยงานไม่ว่าจะภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หน่วยงานต่างๆ เครือข่ายน่านจัดการตนเอง พยายามจะพลิกฟื้นผืนป่ามานาน แต่มันก็ทำได้ระดับหนึ่ง รูปแบบการจัดการก็มีโมเดลต่างๆ เยอะแยะมากมาย แต่ปากก็ยังหายไป มีข้อเสนอต่างๆ จากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หน่วยงานต่างๆ เครือข่ายน่านจัดการตนเอง สถาบันวิชาการ บางอย่างได้รับการคลี่คลาย บางอย่างก็ยังคงสถานะอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงส่วนน่านก็มีการพูดคุยล่าสุดก็เสนอให้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติมีแนวทางต่างๆ เข้ามา แต่ยังไม่ได้สู่การปฏิบัติ นี่คือประเด็นแรก ประเด็นที่สองคือ มันควรจะเป็นรูปแบบไหน ถ้าไม่ปลูกข้าวโพดจะให้ชาวบ้านทำอะไร และที่สำคัญคือปัญหาเรื่องหนี้สิน ซึ่งมันเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต แล้วอะไรจะไปคลี่คลายปัญหาเรื่องที่ดินผู้ว่าบอกจะได้บ้างละ ให้มาแล้วเราจะจัดการอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขของที่ดินที่จำกัด จะทำอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในพื้นที่ที่จำกัด ได้มาแล้วจะจัดการอย่างไร นักวิจัยที่มาลงพื้นที่น่านมาด้วยคำถามอะไร และได้ข้อค้นพบอะไร แล้วจะให้ข้อเสนอแนะอย่างไร

ดร.ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา

จริงๆ มาทำงานทั้งวิจัยและพัฒนาในจังหวัดน่านมาเป็นสิบปี ทำหลายมิติที่ท่านว่า เน้นเพื่อปรับชุมชน เมื่อกี้ฟังท่านผู้ว่าว่าน่านเหมือนอยู่ในกะลา จริงๆนี้หลายท่านรู้ตั้งแต่ปี๒๕๐๗ รัฐบาลประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติครอบของแปดสิบเปอร์เซ็นต์ของพื้นที่น่านในเขตป่าตามพรบ.ป่าสงวนตอนนั้นคนน่านยังมีไม่เยอะก็อยู่กันไป แต่ปัจจุบันประชากรเพิ่มขึ้นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่า การลงพื้นที่ของดร.บานจิตรทั้งสิบห้าอำเภอในจังหวัดน่าน ก็พบว่าป่าชุมชนที่น่านที่จดทะเบียนกับกรมป่าไม้มีสองร้อยกว่าแห่ง แต่ที่ชาวบ้านบอกเรามีพันกว่าแห่ง จากห้าสิบตำบล ซึ่งเราก็สามารถตรวจสอบว่าจริงหรือไม่ เมื่อได้ข้อมูลจากดร.บาน

จิตร ดร.สายบัวก็จะตรวจสอบว่าลำเซตอุทยานหรือไม่อย่างไร ป่าชุมชนที่ไปจุดไม่ตรงกับพิกัดที่ชาวบ้านได้แจ้งไว้ งานวิจัยที่จะไปใช้ได้จริงต้องมีการตรวจสอบความถูกต้อง

ดร.บานจิต สายรอกำ

กรabanมัสการท่านพระคุณเจ้า ผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ อยากจะขอร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โครงการเสริมสร้าง พื้นฟู เครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดน่าน ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงที่มีกระแสหาหัวโล้น นับตั้งแต่กระแสหาหัวโล้น ข้าวโพด ในส่วนขององค์กรภาคประชาชน น่านก็ยังคงรักถิ่นฐานบ้านเกิด มาพื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าชุมชน ร่วมกันเพื่อจะปกป้องพื้นที่ พื้นฟูผืนป่า กระแสแห่งการทำลายล้างมันมีมากพอที่จะทำลาย จึงเป็นที่มาของข้อเสนอ แต่ที่ผ่านมา มักจะติดกับนโยบายหรือข้อกฎหมาย ในส่วนของภาคประชาชนจึงถอยมาตั้งหลักใหม่ น่านยังมีทุนเหลืออยู่อีกมากมาย สำหรับการดำเนินโครงการนี้มีที่ปรึกษาและนักวิจัยจากหลายภาคส่วน ทั้งมูลนิธิอิทธิกเมืองน่าน และเครือข่ายภาคประชาชน เครือข่ายป่าชุมชน และมีเครือข่ายน่านจัดการตนเอง ฯลฯ โดยเฉพาะเครือข่ายป่าชุมชน น่านได้นำเอาพิธีกรรมทางศาสนามาจัดการป่า ซึ่งท่านพระครูพิทักษ์นันทคุณได้แสวงหานโยบาย พระดีมีคุณ มาจัดการป่า มีชุมชนหลายแห่งมาจัดการป่าของตนเองนับหมื่นไร่ บางแห่งสามารถจัดการได้อย่างเข้มแข็งนับแต่ปี ๒๕๑๙ เป็นต้นมา นับแต่พ่อปัน อินหลี่ กลุ่มบ้านหลวงหวงป่า มีพัฒนาการชุมชนหลายแห่งจัดการป่า แต่จากที่เข้มแข็งก็มีอ่อนกำลังลง ซึ่งจากปลายปีที่ผ่านมาได้มีการวิเคราะห์ กระบวนการของชุมชนและกระบวนการของพี่เลี้ยงอ่อนกำลังลง กระบวนการของผู้นำเครือข่ายป่าชุมชนเริ่มเข้าสู่วัยผู้สูงอายุประกอบกับผู้นำทางพิธีกรรมสูงอายุและขาดช่วงของคนติดต่อ ตลอดจนวิถีชีวิตไม่ได้ผูกพันกับป่าอย่างเช่นในอดีต การประชุมป่าก็นานๆ มีครั้งหนึ่ง เดือนละหนึ่งครั้ง ซึ่งไม่ได้มีข้อพิพาทเหมือนเช่นอดีต ขาดงบประมาณทำให้ไม่มีความต่อเนื่อง ความเชื่อในส่วนของพิธีกรรมเริ่มอ่อนกำลังลง เป็นภาพความอ่อนกำลังของภาคประชาชน

ในส่วนของกระบวนการพี่เลี้ยงขาดการติดตามสถานการณ์ของเครือข่าย ข้อมูลจำนวน ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่มีอยู่กระจุกกระจาย ขาดข้อมูลแบบองค์รวม และข้อมูลบางส่วนที่แต่ละท่านมีถูกย้ายฐานขาดงบประมาณด้วยเหตุนี้เองสถาบันวิจัยสังคมร่วมกับเครือข่ายภาคประชาชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในการเข้ามาจัดการป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการเพื่อศึกษาสถานภาพ และศักยภาพเพื่อฟื้นฟูปลูกไม้ เครือข่าย

แนวทางที่จะนำไปสู่ผลกระทบที่ ป่าชุมชน ๕๔๒ แห่ง ข้อมูลในช่วงปี ๕๑ มี ๕๔๒ ป่า เรามีแรงผลักดันที่เป็นประเด็นปัญหาาร่วมกัน เป็นส่วนหนึ่งของการคลี่คลายปัญหา เราเน้นกระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม เราใช้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล สามอย่าง GIS แบบสอบถาม Focus Group ข้อมูลเป็น ๙๙ ตำบล ๑๕ อำเภอกระจายในจังหวัดน่าน ระยะเวลา ๒๔ เดือน ดูในเอกสารประกอบการสัมมนา

ช่วงนี้จะเป็นทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชน เครือข่ายระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล กลไกการขับเคลื่อนมีทีมวิชาการมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษา มีทีมจากเครือข่ายป่า ทีมจากมูลนิธิอิทธิกเมืองน่าน ปัจจุบันข้อมูลปัจจุบันเป็นจำนวน ๑,๑๑๙ ป่า เพิ่มขึ้น เจ็ดข้อคือ พื้นที่ตกค้างจากการสำรวจ และชุมชนมีความประสงค์ขอให้เราเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ก่อนหน้านี้จะแจ้งเฉพาะป่าผืนใหญ่ ข้อค้นพบจากการดำเนินงานในเบื้องต้น ผู้เข้าร่วมในเวที ตลอดจนผู้เข้าร่วม ป่าชุมชน สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือน่านมีต้นทุนอยู่แล้วแต่ขาดแรงสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ขาด มีกระบวนการฟื้นฟู สร้างการรับรู้ และภาคประชาชนมีความตื่นตัวในการขับเคลื่อนป่าชุมชน ทั้งในพื้นที่สถานศึกษาและในระดับนโยบาย และที่สำคัญงานนี้เป็นประเด็นร่วมที่มาจากความต้องการของชุมชน

ดร.สายบัว เข้มเพชร

การพัฒนาฐานข้อมูลป่าชุมชนและป่าพื้นฟู จังหวัดน่าน เพื่อวิเคราะห์พื้นที่การคงอยู่ เป็นการตรวจสอบโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อเปรียบเทียบ ป่าชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ป่าสงวน

แห่งชาติ ข้อมูลที่เราได้รับมีมากกว่าข้อมูลที่จดทะเบียน พลวัตของป่าชุมชน ป่าลุ่มน้ำ

คุณณัด ไบยา

สิ่งที่เห็นชัดคือเราประมาณการณ แต่ในปัจจุบันเรามีการใช้พิกัด คือ พื้นที่มันทับซ้อนกับพื้นที่อุทยาน ถ้ามีพรบ.ป่าชุมชนแล้วเราจะจัดการต่ออย่างไร ต่อไปคือเกษตรแบบใดที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่จำกัด แต่ได้ผลผลิตดี

ผศ.ดร.ชาญชัย แสงขโยสวัสดิ์

เรียนผู้เข้าร่วมเสวนาหรือผู้เข้าร่วมรับฟังทุกท่าน ในโครงการวิจัยไม่ได้บอกว่าจะหาทางเลือกงานวิจัยต้องการชุดความเข้มแข็งของเราให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นในชุมชน ภายใต้ โครงการ การพัฒนาขีดความสามารถของเกษตรกรและองค์กรท้องถิ่นเพื่อการจัดการผลิตทางเกษตรอย่างยั่งยืนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดน่าน ซึ่ง เรากำลังวิ่งตามสิ่งที่เป็นพลวัต วิ่งทุกวัน ตามทุกวันไม่มีวันหยุดนี้นักวิชาการเข้ามาเพื่อวิ่งตาม เราเห็นตัวนี้เป็นหัวใจสำคัญของมันเลย คนที่จะแก้ปัญหาตรงนี้ไม่ใช่คนที่อยู่ข้างนอก คนในชุมชนคือคนที่จะแก้ปัญหา เราปฏิเสธไม่ได้ว่าผืนป่าลดลง ไม่มีทางปฏิเสธได้มันคือตัวที่จับต้องได้ แต่ทำอะไรให้ปัญหานี้ค่อยๆ หายไป เราทำสามปี ตั้งแต่ปีห้าแปดถึงสิ้นเดือนมีนาหกหนึ่ง เราไม่อาจสรุปได้ เราต้องการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ทำอย่างไรให้เขาหิบบองค์ความรู้ที่เขาไม่มีวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อหาทางแก้ ถ้าเกษตรกรชุมชนทำได้ มันจะขับเคลื่อนไปได้ตลอดเวลา ตัวนี้คือตัวที่สำคัญที่สุดเราจะเอาOutput ประเด็นคือเราหาทางแก้เสร็จเราไม่เคยลงพื้นที่ เราขาดสิ่งนั้นอยู่ เราขาดสิ่งนี้โครงการวิจัยโดยท้องถิ่นเพื่อท้องถิ่น แต่ว่าไม่ต้องมีข้อมูลละเอียดเท่ากับนักวิจัย ผลลัพธ์จะขยายไปเอง จากเก้าสิบเก้า เหลือสี่สิบห้า คือ ตำบลสุทวาร จากสสส.เข้าไปสนับสนุน เราก็เลยเอาตรงจุดนั้นไปทดลอง แต่ก่อนที่จะได้สิบสามตำบล เราต้องทำบริบทสังเคราะห์ข้อมูล โดยดูการดำรงชีพของชุมชน ดูข้อมูลเศรษฐกิจสังคม ดึงข้อมูลจากสี่สิบห้าตำบลแล้วใส่ไปโดยเน้นการดำรงชีพของคนทั้งสี่สิบห้าตำบลแล้วดูความเสี่ยงเพราะเราไม่สามารถทำทุกตำบลได้ เราจึงทำในสี่สิบห้าตำบล เป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เลือกมาจากตั้งไว้ สิบตำบล เพิ่มเป็นสิบแปดตำบล เกิดการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ เราใช้ลักษณะคล้ายกัน ซึ่งคนที่เข้าร่วมสังเคราะห์จะเป็นเจ้าหน้าที่ของอบต.เป็นหัวที่อยู่ในตำบลทั้งหลาย นิเวศน์เกษตร เกษตรทางเลือก เรื่องของแหล่งน้ำ เราได้ข้อมูลเป็นภาพหายาบ แล้ว เพื่อให้ได้ภาพที่ละเอียดขึ้น พอเกิดการคุยกันจะเกิดการแลกเปลี่ยน พอได้สิบสามตำบล ประเด็นคือเราทำแยกตำบล แยกเสร็จเราประชุมร่วมกันสิบสามตำบลเพื่อแลกเปลี่ยนกันในสิบสามตำบล เพราะในส่วนนี้คือกระบวนการที่แลกเปลี่ยนกันตลอดเวลา อันนี้เป็นที่มาของการวิเคราะห์ในแต่ละตำบล แล้ววิเคราะห์ความเสี่ยง การผลิต แหล่งน้ำ ที่ดินทำกิน อื่นๆ เราเอาความเสี่ยงมารูปร่างให้เป็นกลุ่มของตำบล ทุกตำบลมีความเสี่ยงเหมือนกันหมด แล้วพัฒนาเป็นงานวิจัยของท้องถิ่นขึ้นมา โดยยกตัวอย่างของยาบหวนา ข้าวไร่ ชีววิถี เงินนี้ขอจากโครงการวิจัยเช่นMOU แล้วค่อยๆ ส่งไป แล้วทางตำบลและเกษตรกรทำงานร่วมกัน แล้วมีการจัดประชุมแลกเปลี่ยน

ผลที่ออกมาเกินคาด ข้อค้นพบ ดูรายละเอียดจากเอกสาร

ยาบหวนาเคยเป็นตำบลที่ปลูกข้าวไร่ในอดีต พอมาวิเคราะห์ร่วมกันกลับมาปลูกข้าวไร่ เกษตรกรเข้าร่วมมากกว่าสองร้อยราย และที่มาต่อยอดเกษตรกรเก้าหนึ่งศูนย์หนึ่ง สิ่งที่เราทำในสามปีเราได้งานวิจัยชุมชนที่เกิดจากชุมชนเอง สะท้อนประเด็นของพื้นที่จริงๆ เกิดจากการมีส่วนร่วม การเปลี่ยนแปลงคือเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์ความรู้หมุนกันได้ภายในอำเภอ

คุณณัด ไบยา

ปัจจัยการผลิตสำคัญอันหนึ่งคือแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร โดยทางอ.ถาวร จะมาเล่าสู่กันฟังว่าแหล่งน้ำของน่านเรามีเพียงพอหรือไม่ อย่างไร และต้องการพัฒนาอย่างไร

ผศ.ดร.ถาวร อ่อนประไพ

ในฐานะองค์ความรู้ของนักวิชาการ เราเพียงเข้าไปเสริม ข้อค้นพบคล้ายๆ กันหมด สารพิษ สารเคมี ชาวบ้านอยากเลิก แต่ติดภาระหนี้สิน ค่าใช้จ่ายในครอบครัว อย่างกลุ่มบ้านห้วยลอย มีความเข้มแข็งมาก เขาเลิกเองมากกว่าสิบปี เราน่าจะเข้าไปเรียนรู้มากกว่า บ้านห้วยหาด ข้อค้นพบคือผู้ชุมชนมีความสำคัญ

เราเข้าไปเสริมศักยภาพ จริงๆ แล้ว เกษตรกรหรือชาวบ้าน ยังติดในหนี้สิน การจะไปหาพืชทดแทนให้เขา ต้องมีทั้งระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว อันนี้เป็นเรื่องรายละเอียด อยู่ๆ จะให้เอาแบบนี้ยาก ต้องค่อยๆ เปลี่ยน ข้าวโพดถ้าให้เลิกทีเดียวก็ไม่ได้ มันเหมือนประนีประนอม อีกอย่างคือการตลาด เพราะพืชทั้งปีไม่เหมือนกัน การตลาดก็เป็นเรื่องสำคัญ ในส่วนโครงการก็ทำเรื่องฐานข้อมูล เป็นเรื่องของการวิเคราะห์พื้นที่สูง อีกอันหนึ่งก็คือภาคีของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ พื้นที่ที่เขาไปทำ ในทางกฎหมายผิดหมดเลย ก็คล้ายๆ กันวิเคราะห์ว่าอยู่ในป่าอนุรักษ์ ป่าสงวนหรือไม่ อยู่ในชั้นลุ่มน้ำใหม่ ภาครัฐก็มีการปลูกป่า การทำฝาย มทบ.๓๘ สำนักงานประมงสนับสนุนพันธุ์ปลา เชื้อนสิริกิติ์ ร่วมเป็นภาคี จังหวัดน่านลุ่มน้ำทั้งหมดอยู่ที่เชื้อนสิริกิติ์ เป็นภาคีที่ร่วมทำงานและมาเจอกันเป็นระยะ ข้อค้นพบคือ ผู้นำชุมชนสำคัญ ความเชื่อมั่นทางการตลาด ควรมีนักวิชาการทางการตลาดเข้ามา แห่ล่งน้ำ อันนี้คือภาพโดยรวมของพื้นที่ทำงาน

อีกโครงการ โครงการวิจัย การประเมินศักยภาพ ทั้งสองโครงการได้รับการสนับสนุนจากสกว. โดยประสานจากเครือข่ายภาคเหนือตอนบนของอ.ดร.ศักดา คล้ายๆ อ.ดร.สายบัว แต่ในกระบวนการเราลงพื้นที่ไม่ได้ทั้งหมด เราใช้การทำWorkshop เราแบ่งบนกลางล่าง กระบวนการใช้สารสนเทศ เป้าหมายโดยรวมเพื่อให้ท้องถิ่นรู้ศักยภาพ เอ็กแบ่งเป็นเอหนึ่ง ต้องการสนับสนุน เอศูนย์ สมบูรณ์ เอสองต้องการปรับปรุงซ่อมแซม ปีคือยังไม่มีแหล่งน้ำแต่อยากได้ การที่เข้าต้องการแบบนี้เราต้องได้ข้อมูลจากหลายส่วน ผลของข้อสรุปก็คือว่าทั้งสิบห้าอำเภอเก้าสิบเก้าตำบลมีข้อมูลแหล่งน้ำหกร้อยกว่าแห่ง มีเท่านี้จริงหรือ จริงๆ คือ มีเท่าที่มีผู้ให้ข้อมูล แหล่งน้ำที่กระจายอยู่ทั่วจังหวัดน่าน ที่สำคัญคือปีเป็นแหล่งน้ำแหล่งใหม่ที่เป็นที่ต้องการของแต่ละตำบล ลักษณะลุ่มน้ำที่มารวมกันทั้งหมดจะกลายเป็นเขื่อนของหมู่บ้านนั้น ๆ พื้นที่รับประโยชน์ของน้ำ จะใช้น้ำไปทำอะไรบ้าง ตลอดฤดูกาล ตลอดปี จะขาดน้ำหรือเหลือเพื่อ วิเคราะห์ด้วยว่าอยู่ในเขตป่าหรือไม่ แต่ที่สำคัญก็คือท่านต้องเอาไปพัฒนาพื้นที่แหล่งน้ำ โดยใช้สำนักพัฒนาทรัพยากรภาคเก้า ข้อค้นพบ ส่วนใหญ่อบต.ที่หายไปหรือไม่มาร่วมในโครงการกับเราเพราะพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในป่าไม้ บางอบต.ถูกฟ้องและแพ้ด้วย แต่ว่าจริงๆ แล้วมันมีข้อยกเว้นที่สามารถทำได้ อันที่สองภาคีเครือข่ายของรัฐสำคัญมาก ข้อมูลวิชาการสำคัญสำหรับไปพัฒนาแหล่งน้ำ การจะไปของบฐานข้อมูลสำคัญมาก

แลกเปลี่ยนจากผู้เข้าร่วมเวที

พอ.อัศพงษ์ นิลพันธ์ ผู้บังคับการกรมทหารพรานที่ ๓๘

ในกรณีที่ท่านวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของป่าชุมชนที่เราเห็นว่าเราเคยเข้มแข็ง แล้วประสิทธิภาพของเราลดลงทั้งส่วนของพี่เลี้ยงและชุมชน ป่าก็เหมือนบ้าน ถ้าหากเรามีบ้านมากกว่าหนึ่งหลังแต่ไม่มีการใช้ประโยชน์บ้านนั้นก็จะมีไม่มีการพัฒนา ก็จะกลายเป็นบ้านโทรมๆ ก็เหมือนกับป่าที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ เราลงไปดูว่าชุมชนใช้อะไร อยากให้มันงานวิจัยที่ชุมชนเป็นตัวตั้ง ว่าจะผลิตอะไร ผลิตตามความต้องการและศักยภาพของชุมชน เช่น การปลูกพืชอินทรีย์ภายใต้ความต้องการของตลาด ตามบริบทของชุมชน เราเอาตลาดเป็นตัวนำ มีตลาดอะไรรับผลิตผลภายใต้ศักยภาพของทรัพยากร หากมีการตลาดควบคู่กับการผลิตเราจะได้เงินไปอีกเยอะ ทุกวันนี้เรามีการผลิตแต่ไม่มีตลาด ที่แหล่งน้ำปัจจุบันชุมชนมีความต้องการน้ำมาก แต่เราขาดแคลนน้ำ ไม่มีน้ำใช้ในหน้าแล้ง ทุกวันนี้เราใช้ในผิวดิน เราไม่เคยเก็บน้ำไว้ใต้ดิน ทำให้แหล่งน้ำที่

ต้องการใช้ แต่ไม่เคยได้รับการเติมเต็ม ทำไมเราไม่เก็บน้ำใต้ดินไว้ใช้ ก่อนที่จะลงมาที่อ่างหรือที่เก็บน้ำ ร.๙ “เก็บน้ำไว้กับดิน เก็บดินไว้กับน้ำ”

อิสราเอล คำฟู นายกอบต.บ้านพี่

การคุยกันในเรื่องของทรัพยากรป่าไม้ เราไม่ได้รับผลบวกจากการบริหารจัดการป่าทั้งระบบ แต่เราโฟกัสกันไปป่าที่ถูกทำลาย เขาหัวโล้น กลุ่มที่ทำงานก็ทำไป กลุ่มที่วิพากษ์วิจารณ์ก็ยังมี ชุมชนที่เขาคิดว่าเรา ซึ่งเขาไม่ได้มองกฎหมาย มองแต่ว่าตอบโจทย์ของชุมชน แต่ภาครัฐเข้าไปจัดการที่ตรงข้ามกับการทำงานของชาวบ้าน ก็ทำแล้วเกิดผลจริงๆ กับเขาจริงๆ สุดท้าย การจัดการที่ดินของชุมชน แต่ปัญหาของชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ส่วนหนึ่ง คือ ไม่รู้เลยว่าป่าตามตรงนั้นคืออะไร วันนี้สามสิบหน่วยงานต้องไปช่วยเหลือ คทช. ปัญหาที่เราจะแก้ไม่ได้ของนานาจริงๆ เราเดินไปได้แล้ว นานาSandbox น่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง

นายวัลลภ แก้วใหม่ รองประธานสภาเกษตรกร

ทางอำเภอบ้านหลวง มีสิ่งที่ติดขัดอยู่เรื่องหนึ่งคือเรื่องแหล่งน้ำ โดยแผนการดำเนินงานการสร้างเขื่อนสร้างอ่าง เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำได้ยาก โดยไปขึ้นอยู่กับแม่น้ำยม ทั้งๆ ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดน่าน

ภาคบ่าย

ดร.มานะชญ์ ขายครอง นักวิชาการอิสระ

คนน่านขาดโอกาสเข้าถึงทางเลือกในการจัดการที่ดินน้ำ ป่าไม้ ภายใต้บริบทที่หลากหลาย ซึ่งการพูดคุยวันนี้จะขอแบ่งกลุ่มท่านออกเป็น ๒ กลุ่ม

สรุปการระดมความคิดของแต่ละกลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มคนน่านที่มีเอกสารสิทธิ์

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มคนน่านที่ไม่มีเอกสารกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ข้อเอื้อ ปันติ

กลุ่มนี้จากโจทย์เรื่องของการคำถามที่บอกว่าเมืองน่านที่มันมีปัญหาเรื่องของการไม่มีเอกสารสิทธิ์ เนื่องจากขาดโอกาสทางเลือกในการเข้าถึงการจัดการดินน้ำป่าใช้หรือไม่แล้วเราเน้นเรื่องของพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ซึ่งในพื้นที่น่านเองมันมีสถานการณ์ทางด้านปัญหาที่คือพี่น้องชาวบ้านไม่มีความมั่นใจในเรื่องของการจัดการของหน่วยงานรัฐไม่ว่าจะเป็นทางป่าไม้ก็ดีที่ดินก็ดีต่างๆ ชาวบ้านไม่รู้เรื่องขอบเขตของที่ดินมีความเข้าใจผิดในเรื่องของกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งในกรณีของใบทบ.๕ที่เค้ายกเลิกไม่ให้เสียภาษีอันนี้นั้นออกโดยป่าไม้โดยไม่ถูกต้องซึ่งสิทธิ์จริงๆมันจะต้องออกโดยที่ดิน การจัดการป่าไม้ที่ดิน น้ำป่าอะไรพวกนี้นั้นไม่มีภาคส่วนอื่นร่วมก็มีความขัดแย้งในเรื่องของแนวทางปฏิบัติและเรื่องของนโยบายซึ่งปัญหาใหญ่ของน่านเลยก็คือเรื่องของกฎหมายดินครอบคลุมพื้นที่เราชั้นลุ่มน้ำ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ กติกาที่ไม่ชัดเจนที่มาใช้กับพวกเราเข้าใจผิดคนละทิศละทาง เมื่อกี้ก็พูดนะเจ้าเรื่องของการสื่อสารระหว่างหน่วยงานกับชาวบ้าน ในเรื่องของระดับนโยบายพี่น้องชาวบ้านก็ไม่ได้มาเท่าที่เดียวไม่ได้มีการตั้งรับ เรื่องของแผนแม่บท เรื่องของยุทธศาสตร์ชาติตอนนี้ก็ยังไม่รู้ นโยบายคืบคั้นป่า นโยบายตัดยางชาวบ้านชาวบ้านไม่รู้เรื่องมาก่อนจากเรื่องของการสื่อสารและเรื่องทางการเมืองอันนี้ก็มีผลต่อการจัดการดินน้ำป่าอย่างกรณีมีการเมืองกลุ่มหนึ่งรัฐบาลเค้าส่งเสริมในเรื่องของการปลูกยางแล้วพอหลังจากมาตัดยางชาวบ้านอันนี้เป็นสถานการณ์ที่ผ่านมาจะเป็นปัญหา ส่วนหนึ่งที่สำคัญก็คือเรื่องของข้อมูลเรื่องของปัญหาเรื่องของทางระบบเศรษฐกิจเรื่องของปัญหาทางเลือกในการจัดการระบบเศรษฐกิจเรื่องของขาดทุนที่มีศักยภาพเรื่องของแหล่งน้ำที่ไม่เอื้อต่อการเกษตรเรื่องการตลาดเรื่องของนวัตกรรมทางการเกษตร เรื่ององค์ความรู้เรื่องของปัญหาที่สำคัญอีกเรื่องก็คือเรื่องของ

หนีสิน เมื่อก็พออยู่ท่านบอกว่ามันมีเรื่องสำคัญอีกครั้งหนึ่งเวลาเปิดวงพูดคุยกันระหว่างรัฐกับพี่น้องชาวบ้านส่วนมากเจ้าหน้าที่จะไม่ค่อยรับฟังความคิดของประชาชนไปล้อความคิดของชาวบ้านเวลาหาทางแก้ไขและก็ได้แบบที่เค้าวางไว้อันนี้เป็นปัญหانهเจ้า ที่นี้มามองในเรื่องของการจัดการปัญหาเมื่อก็เค้ามีข้อเสนอแนะเค้าบอกว่าข้อเสนอที่ว่าจะทำให้คนเมืองน่าเข้าถึงโอกาสในการจัดการทรัพยากรเขาบอกว่ามีทางเลือกที่ทางรัฐบาลเขาให้คือเรื่องของคทช. อยากให้ประกาศเป็นวาระของจังหวัดเรื่องของน่าน Sandbox เรื่องของเสนอให้มีข้อตกลงร่วมกติกาแลกเปลี่ยนที่มีผลต่างตอบแทนร่วมกันออกแบบการจัดการให้ดีการเคารพสิทธิซึ่งกันและกันเอื้อเพื่อเอื้อแก่กันสิ่งสำคัญการจัดการเหล่านี้จะเป็นเรื่องของคนน่านที่ไม่มีเอกสารสิทธิตกลงร่วมกันและก็เรื่องของการทำงานข้อมูลไม่ว่าจะเป็นรายแปลงเรื่องของตัวเองรายแปลงเองเรื่องของตัวเองเจ้าของแปลงต่างๆ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานปลดล็อคปัญหาเรื่องของหนีสินพักชำระหนี้

เรื่องของภาคีหน่วยงานที่จะเข้ามาเกี่ยวข้อง เรื่องแรกเลยก็คือเรื่องของกรมที่ดินเรื่องของป่าไม้เรื่องของอุทยาน และก็มีส่วนของพระสงฆ์มีของคทช. มีใช้ของน่าน Sandbox ที่อยู่ที่ท้องถิ่น กระทรวงเกษตรตัวชาวบ้านเองก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มืบทบาทในนี้ มูลนิธิสามอาชีพ กศน. ธกส. เครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง มูลนิธิอีกเมืองน่าน รักษ์ไทย สภาเกษตรกร สภาองค์กรชุมชนทั้งหมดนี้ก็จะมามีปฏิสัมพันธ์ในส่วนของการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน หน้าที่ของหน่วยงานต่างๆจะเข้ามาทำอย่างไร อย่างกรมที่ดินจะมาราวัดทำพิกัดที่ดินอย่างถูกต้องโดยมีกระทรวงเกษตรมาเป็นเลขา และก็ท้องถิ่นก็จะเป็นชุดเดินสำรวจร่วมกับประชาชน ป่าไม้จะเป็นลงขอบเขตให้ก่อน อันนี้ก็เป็นข้อมูลที่เราได้รับรู้เมื่อสักครูถึงกระบวนการเพราะบางคนก็ยังไม่รู้มาก่อน และก็สภาเกษตรกรก็เป็นอีกหน่วยหนึ่งที่จะช่วยเสนอทางเลือกของกฎหมายที่จะเสนอต่อรัฐมนตรีหรือบางคนว่าอาจเป็นวงน่านพอร้มหรือว่าหลายๆหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นภาคประชาสังคมองค์กรต่างๆที่จะสามารถหลักในเรื่องของเสนอกฎหมายเข้าต่อรัฐบาล ขอโทษด้วยเมื่อกี้ตกไปเรื่องของคำของกฎหมายเขาบอกว่าการเสนอกฎหมายควรเสนอตามบริบทของพื้นที่เพราะปกติแล้วคณะรัฐมนตรีเขาใช้กฎหมายเดียวกันทั่วประเทศ ซึ่งทางเหนือเราเสียเปรียบก็ควรจะมีการใส่รายละเอียดในระดับอำเภอและก็เสนอในเรื่องของพรบ.คุ้มครองพื้นที่ในการจัดการทรัพยากร

ดร.มานะชญ์ ขายครอง

ไม่ว่าภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ดิน กรมป่าไม้ อุทยาน ให้ข้อมูลในการสำรวจ เรามีความเห็นร่วมกันว่าสิ่งที่ต้องทำคือออกกฎหมายลูกที่เหมาะสมกับบริบทน่าน ซึ่งการเสนอต่างๆ อาจเสนอตรงไปที่รัฐบาลหรือผู้ว่าราชการ หรือควรมีคณะกรรมการกลางในการรวบรวมข้อมูลที่ทุกคนได้เสนอ

ดร.ศักรินทร์ ญ น่าน

ช่วงนี้เราอาจจะต้องคิดว่าเราจะใกล้เลือกตั้งอยู่แล้ว หากพรรคการเมืองที่เลือกตั้งรับวาระล่วงหน้าเราจะเลือกเค้าหรือป่าวหรือว่าถ้าเราไม่เลือกเค้าเราสามารถทวงคืนสัญญาเค้าได้หรือป่าว คนที่มาทำขณะนี้ม้อ่านาจเยอะกว่าเราไปไหม ถ้าใช้อ่านาจเยอะขนาดนี้ เราจะเอาจากเค้าได้ไหมดูให้ต๊ะนะครับภายใต้ขบวนการที่เกิดขึ้นขณะนี้ และเรากำลังมีส่วนร่วมกันขณะนี้คิดให้ต๊ะนะครับ

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์

หลายๆ สิ่งที่เราผลักดัน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เคยมีการคุยกันเองในน่านพอร้มว่าถ้าเรามีทิศทางร่วมกันไม่ว่าจะเปลี่ยนรัฐบาลหรือเปลี่ยนพ่อเมืองเราก็สามารถจัดการได้ ถ้าพูดถึงประเด็นเรื่อง ป่าไม้ ที่ดิน น้ำ การขาดโอกาสเข้าถึง ทางเลือกจึงไม่ใช่แค่การเกษตรเท่านั้น ถ้าโจทย์เราชัดเราจะ ในเรื่องของเอกสารสิทธิ ถ้าเอกสารสิทธิจริงๆ มันคือโฉนด อย่างอื่นหนังสือรับรองการทำกิน การใช้ประโยชน์ที่ไม่คุ้มค่า เงื่อนไขของเอกสารสิทธิในการทำลายวิถีชีวิตเดิม ขาดการวิเคราะห์ในเรื่องอาชีพ อาชีพทางเลือก เป้าหมาย ผลผลิตผลผลิตคงไม่ใช่แค่เกษตร ของเรายังไม่ถึง

ดร.ศักรินทร์ ภู น่าน

โครงสร้างภาษี ส่งให้ประเทศ ๑๐๐ รัฐจัดสรรคืนให้กับจังหวัด ร้อยละ ๑

คุณวสันต์ เวียนรุ่งเรือง

น่านได้รับการจัดสรรงบประมาณ ๔๐๐ กว่าล้านเป็นจังหวัดที่ได้รับเยอะที่สุด

คุณมนตรี เชี่ยวสุวรรณ

ทุกอย่างเราไปติดเรื่องข้อมูล แล้วใครจะมาทำข้อมูล เราจะหากลไกอะไรที่จะทำให้พวกเราซึ่งเป็นนักเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณพิมลพรรณ สะกิตรัมย์

โจทย์คุณมนตรีเสนออาจให้อาจารย์พนมศักดิ์ ช่วยว่าจะไปต่อกันอย่างไร

คุณระวี แสงยาอรุณ

จากมูลนิธิรักษ์ไทย การขับเคลื่อนที่ดร.มาโนชญ์นำเสนอ เราเขียนไปว่า ให้มีการปรับเปลี่ยนกฎหมายที่เอื้อ หรือทำอย่างไรให้มีหนทางยืดหยุ่น ในกลุ่มของพื้นที่สูงรักษไทย และฮักเมื่องน่าน ในกระบวนการทัศน์ของน่านฟอรัม เราพยายามคิดเบื้องต้นถึงจุดแข็ง ในเชิงการขับเคลื่อน เราพยายามชวนกันคิดรวบรวมอะไรบางอย่างเพื่อขับเคลื่อน กระบวนของน่านจัดการตนเอง เรื่องของธรรมาภิบาล

ดร.พนมศักดิ์ พรหมบุรณย์

บทบาทที่ผมทำคือทำอะไรก็ได้ที่มีโจทย์มา น่านมีหลากหลายประเด็น คุยกันวันเดียวไม่จบ แม้แต่ประเด็นเดียวหรือประเด็นย่อย ๆ ก็ไม่จบ เพราะฉะนั้นการพูดคุยในวันนี้ทำอย่างไรให้คนที่คุยมาคุยประเด็นเดียวกัน หากประเด็นที่คุยไม่ชัดเราพยายามแคะว่าตรงไหนมีช่องว่าง มีจุดโหว่ อยากเห็นน่านเป็นอย่างไร คำถามต้องให้ชัดว่าคุณต้องการข้อมูลไปทำไร มีประเด็นสนับสนุนอย่างไร

อ.ประดิษฐ์ เพ็ชรแสงอนันท์

มาทำกับเด็กเยอะแยะ ทำไมเราไม่เห็นเด็กๆ มาช่วยทำ ทำอย่างไรให้เด็กๆ ตรงนั้น เมื่อเข้าทหารพูดเรื่องเก็บน้ำไว้ใน แล้วตอนนี้มีธนาคารน้ำใต้ดิน

คุณพิมลพรรณ สะกิตรัมย์

ขอบคุณทุกท่าน ที่เข้ามาร่วมเวทีน่านฟอรัม

คุณณกรณ์ ศิริรัตน์พิริยะ รองประธานมูลนิธิฮักเมื่องน่าน

ขอบคุณพวกเราที่ช่วยให้มีวันนี้ ความคิดของพวกเราคงไม่สูญเปล่า สิ่งที่เราคาดหวังเสมอก็คือทางออก คราวหน้าเป็นทางออกพวกเรา พวกเราช่วยเสนอทางออกร่วมกัน น่านคงจะเป็นที่คาดหวัง

ประมวลภาพกิจกรรม

ภาพกิจกรรมการลงทะเบียน

ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน เป็นประธานเปิดเวทีน่านพอรัม

ปถากฐาพิเศษ “เวทีพูดคุยทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน”

ผู้เข้าร่วมเวทีร่วมรับฟังการเสวนา

เวทีเสวนาวิชาการสู่การปฏิบัติ

ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาวิชาการสู่การปฏิบัติ

๑. นายไพศาล วัฒนรัตน์
๒. นายมานิตย์ ณะวงค์
๓. นายถนัด ไบยา
๔. ดร.ธนศิลป์ สลืออ่อน
๕. ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา
๖. น.ส.ดวงพร ปานอุทัย
๗. น.ส.มัตติกา ปรามาธิกุล
๘. นายอนุกุล กองแก้ว
๙. นายพงศกร พุฒถาวร
๑๐. นายประยูร อินตะวีชัย
๑๑. พันจ่าเอกสุรียัน ปันชัย
๑๒. นายวีรศักดิ์ คำเฟื่องฟู
๑๓. นายอาซพล แก้ววิจิตร
๑๔. นางบัวตอง ธรรมมะ
๑๕. นายพนม ดั่งทอง
๑๖. นายอิสราภาพ คำฟู
๑๗. นายพนม เสนาธรรม
๑๘. นายชลรวัชร จันอัน
๑๙. นายมนัส ถาอิ
๒๐. นายชาญณิธิย์ อินตะวีชัย
๒๑. นางพิมพ์รัตน์ ปัญญาภมย์
๒๒. จ.ส.อ.ชิงชัย ใจดอนมูล
๒๓. นางสาวสุภาณี ศรีใหญ่
๒๔. นายณกมล คำเกษม
๒๕. นายคงกณพันธ์ วงศ์ษา
๒๖. นายอรุรักษ์ หลวงพรม
๒๗. นางสาวกัณฑพร อินเป็น
๒๘. นายสุรพล เจริญสูตร
๒๙. นายทศพล จันนะรบ
๓๐. คุณนงเยาว์ กันธิยะ
๓๑. คุณสุรชาติ เกียรติพันธ์
๓๒. นายประดิษฐ์ บุญปลอด
๓๓. อ.ดร.อภิรยา เทพสุคนธ์
๓๔. ดร.ศักรินทร์ ณ น่าน
๓๕. ดร.วาสนา วิรุณรัตน์
๓๖. นายนิวัติ ขวชาติ
๓๗. นางสาวปัทมา ทองซ้อน
๓๘. นางสาวสลิตา ซ้อนกัน

รายชื่อผู้เข้าร่วมเวที

ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน
 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน
 สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดน่าน
 สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดน่าน
 ผู้อำนวยการหน่วย ABC สกว.
 เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ สกว.
 เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ สกว.
 สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดน่าน
 สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดน่าน
 สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดน่าน
 สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดน่าน
 สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดน่าน
 ประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน
 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจัง
 นักวิชาการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว
 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี
 องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแลวหลวง
 องค์การบริหารส่วนตำบลดู่พงษ์
 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองลี
 องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่
 เทศบาลตำบลศรีสะเกษ
 องค์การบริหารส่วนตำบลสันทะ
 องค์การบริหารส่วนตำบลปอน
 องค์การบริหารส่วนตำบลเปือ
 องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์
 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองลี
 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองลี
 นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองน่าน
 เทศบาลเมืองน่าน
 นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการสำนักทรัพยากรน้ำ
 หัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำ “น้ำขวาง”
 เจ้าหน้าที่สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์น่าน จ.น่าน
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์น่าน จ.น่าน
 นักวิจัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้
 นักวิจัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้
 นักวิจัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้
 นักวิจัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้

๓๙.นางปัทมา ทองซ้อน
๔๐.นายตะวัน สนวนันท์
๔๑.นายเกริกเกียรติ ศรีเกิน
๔๒.ดร.บานจิตร สายรอกำ
๔๓.ดร.สายบัว เข้มเพชร
๔๔.รศ.ดร.ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา
๔๕.นางสาวเนตรนภา ไชยเป้ง
๔๖.ดร.ถาวร อ่อนประไพ
๔๗.ผศ.ดร.ชาญชัย แสงชโยสวัสดิ์
๔๘.คุณกฤษฎา แก่นมณี
๔๙.คุณปริยานุช ชุ่มเชื้อ
๕๐.คุณสุประภัทร เชื้อนใจ
๕๑.ดร.พนมศักดิ์ พรหมบุรณย์
๕๒.อ.สิทธิชัย ธิติกุลเกษมศักดิ์
๕๓.คุณวุฒิไกร ดวงพิกุล
๕๔.ดร.มานิชญ์ ชายครอง
๕๕.นายนสินท มณเฑียร
๕๖.นางสาวช่อเอื้อง ปันติ
๕๗.นายนประดิษฐ์ เพชรแสนอนันต์
๕๘.พระครูสุจินนันทกิจ
๕๙.นายสำเริง แก้วเทพ
๖๐.พ.ท.สุทธศักดิ์ วงษ์ยอด
๖๑.พ.อ.อัมมพงษ์ นิลพันธุ์
๖๒.คุณจรรจรีย์ บุณเวช
๖๓.คุณฤดีมาส ปางพุฒิพงศ์
๖๔.คุณวสันต์ เวียนรุ่งเรือง
๖๕.นายพิษณุ สุเทพิน
๖๖.นายอรรถวิตร อุทร์
๖๗.นายกฤตยรัฐ ปารมี
๖๘.นายสุบรรณรัตน์ ผัดผล
๖๙.นายบรรลือ อินตะโฮ
๗๐.พ.อ.พยอม บุญทา
๗๑.นายอภิศักดิ์ พิธิพงษ์พานทอง
๗๒.นายสมน สุทธิแปง
๗๓.นายสถาพร สมศักดิ์
๗๔.ดร.เสรี ทองมาก
๗๕.นางสุภาพ สิริบรรสพ
๗๖.นายวีรวิธ มีบุญ
๗๗.นายประวีร์ พักจันทา

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
นักวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นักวิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
โรงเรียนน่านนคร ผอ.โรงเรียนน่านนคร
วิทยาลัยชุมชนน่าน
นักวิชาการอิสระ
เครือข่ายการจัดการที่ดินน่าน
เครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง
เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโป่งคำ
ประธานเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
กอ.รมน.น่าน
ผบ.ทพ.๓๒
โครงการรักษ่าน่าน
กฟผ.
กฟผ.
กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ จ.อุตรดิตถ์
เครือข่ายวิทยุโกลบอล(ซีพี)
รายบุญกรุ๊ป
รายบุญกรุ๊ป
สวท.น่าน
ททบ.๕ TNN๒๔
ThaiPBS น่าน
NBT
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
มูลนิธิพัฒนารักษ์
ศูนย์ประสานงานประชาคม จ.น่าน
มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้วัดโป่งคำ
มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้วัดโป่งคำ

๗๘. น.ส.พยอม วุฒิสวัสดิ์
๗๙. นายณกรณ์ ศิริรัตน์พิริยะ
๘๐. นางสาวลาวัลย์ ธนะวงศ์
๘๑. นายระวี แสงยาอรุณ
๘๒. นางสาวแก้ว สุตา
๘๓. นายเสาร์ คำมูลอินทร์
๘๔. นายสมชาย สิทธิกา
๘๕. นางนัยนา ฑีฆาวงค์
๘๖. นายสว่าง เปรมประสิทธิ์
๘๗. นายสวຍ พรธณวงศ์
๘๘. นายนนทศัณย์ บุญอิน
๘๙. นายวิทยา
๙๐. นางนัยนา ฑีฆาวงค์
๙๑. นางสาววันเพ็ญ วังกะ
๙๒. นายเปี่ยมศักดิ์ แพทยกุล
๙๓. นายคมสัน อินทนานนท์
๙๔. นางบานจิตร พรหมเกษ
๙๕. นายมนตรี เชี่ยวสุวรรณ
๙๖. นายสิทธิชัย คำเพ็ญฟู
๙๗. นายชูวิทย์ เชี่ยวสุวรรณ
๙๘. นายวิชารนต์ มูลหงส์
๙๙. นางสาวระรินธร เพชรเจริญ
๑๐๐. นายมัลลภ แก้วใหม่
๑๐๑. พ.ท. สมชาย รอดบ้านเกาะ
๑๐๒. นางหล้า ดีสุดหล้า
๑๐๓. นางอ้อย จันทริมา
๑๐๔. นายสงคราม รัตนศรีลา
๑๐๕. นางสาวระพีพร เพ็ชรเจริญ
๑๐๖. นางสาวฐิติรัตนา วัฒนาพันธุ์

มูลนิธิชักเมืองน่าน
มูลนิธิชักเมืองน่าน
มูลนิธิชักเมืองน่าน
มูลนิธิรักไทย
มูลนิธิรักไทย
ผู้ใหญ่บ้านราษฎร์สามัคคี ม.๘
ประธานสภาตำบลน้ำเกี๋ยน
ผู้ใหญ่บ้านห้วยหาด ต.อวน อ.ปัว จ.น่าน
กำนันตำบลสะเนียน ตำบลสะเนียน อำเภอเมืองน่าน
บ้านห้วยลอย จ.น่าน
บ้านห้วยลอย จ.น่าน
บ้านห้วยลอย จ.น่าน
บ้านห้วยหาด จ.น่าน
บ้านหลักลาย จ.น่าน

เวทีน่านพอร่ม เรื่อง ทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน จังหวัดน่าน
วันศุกร์ที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๘.๓๐-๑๕.๐๐ น.
ณ โรงแรมเทวราช ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๐๐-๐๙.๓๐ น.	บรรยายพิเศษหัวข้อ “ทิศทางและแผนการพัฒนาจังหวัดน่าน ๔ ปี” โดย ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน
๐๙.๓๐-๑๑.๐๐ น.	เสวนาวิชาการสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดน่าน ผู้ร่วมเสวนา ๑. การพัฒนาขีดความสามารถของเกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการผลิตทางเกษตรอย่างยั่งยืนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดน่าน โดย ผศ.ดร.ชาญชัย แสงขโยสวัสดิ์ ๒. การประเมินศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในระดับท้องถิ่น จังหวัดน่าน โดย ผศ.ดร.ถาวร อ่อนประไพ ๓. การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่และชุมชนระดับลุ่มน้ำย่อย สำหรับการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินตามบริบทของสังคม-เกษตรนิเวศจังหวัดน่าน โดย ผศ.ดร.ถาวร อ่อนประไพ ๔. การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังเครือข่ายป่าชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่ป่าต้นน้ำจังหวัดน่าน โดย ดร.บานจิตร์ สายรอกำ ๕. การพัฒนาฐานข้อมูลป่าชุมชนและป่าพื้นฟูจังหวัดน่านเพื่อวิเคราะห์พื้นที่คงอยู่และสูญหาย โดย ดร.สายบัว เข้มเพ็ชร
๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น.	ดำเนินรายการโดย นายณัฏ ใบบา หัวหน้าโครงการน่านพอรัม มุลนิธิรักษ์เมืองน่าน แบ่งกลุ่มย่อย ๔ กลุ่ม ระดมความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนประเด็นป่าไม้และที่ดิน จังหวัดน่าน - มุ่งมองต่องานวิชาการ ความเป็นไปได้ในการบูรณาการเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์ จังหวัดเพื่อการพัฒนาพื้นที่จังหวัดน่านด้านทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน - Mapping ทุนเดิม และโอกาสในการขับเคลื่อนประเด็นป่าไม้และที่ดินจังหวัดน่าน
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น.	ระดมความคิดเห็นจากภาคเช้า
๑๔.๐๐-๑๕.๐๐ น.	นำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม แลกเปลี่ยนประเด็น สรุปประเด็น โดยทีมงานน่านพอรัม

หมายเหตุ กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

เวทีเสวนา สนทนานโยบาย “การฟื้นฟูป่าไม้เพื่อคนกับป่า”

งานเทศกาลคนกับป่าครั้งที่ ๒ ถักทอฝันป่า

วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

จัดโดย ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า

เวทีเสวนานโยบาย “การฟื้นฟูป่าไม้เพื่อคนกับป่า” มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๕๔ คน

โดยแบ่งออกเป็น ผู้แทนภาครัฐจำนวน ๒๑ คน ภาคประชาสังคมจำนวน ๖ คน องค์กรระหว่างประเทศจำนวน ๔ คน สถาบันการศึกษาจำนวน ๒ คน ชุมชนจำนวน ๕ คน สื่อมวลชน ๑ คน และเจ้าหน้าที่ของ ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (RECOFTC) จำนวน ๑๐ คน ผู้จัดบันทึก และวิดีโอ ๕ คน ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและสื่อสารมุมมองต่อนโยบายและการดำเนินงานของภาครัฐต่อการฟื้นฟูป่าในปัจจุบัน โดยมี

ผู้ร่วมสนทนา ได้แก่

- คุณประลอง ดำรงค์ไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ดร.ขวัญชัย ดวงสถาพร คณะวนศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์
- คุณรณกร ตีรกานนท์ ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (RECOFTC)
- คุณประยงค์ ดอกลาโย มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ
- คุณบุญลือ ธรรมธานุรักษ์ นายอำเภอแม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
- คุณกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา จังหวัดเชียงใหม่

จากการสนทนาประเด็นสำคัญที่ได้แลกเปลี่ยนกันคือ การทบทวนสถานการณ์ป่าไม้ ซึ่งพบว่าปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยเหลืออยู่ทั้งหมดเพียงแค่ ๑๐๒.๑ ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๐ ของพื้นที่ทั้งหมดในประเทศเท่านั้น การฟื้นฟูป่าถูกยกเป็นวาระแห่งชาติในช่วงรัฐบาลปัจจุบัน โดยได้มีการกำหนดนโยบายป่าไม้แห่งชาติให้มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ทั่วประเทศภายในปี ๒๕๖๗ จึงเท่ากับว่าประเทศไทยต้องฟื้นฟูป่าไม้ให้กลับคืนมาอีกประมาณ ๒๖ ล้านไร่ จึงจะเป็นไปตามเป้าหมาย ภายใต้เป้าหมาย ๔๐% โดยตัวแทนจาก ริกอฟ มองว่าการที่จะบรรลุเป้าหมายนี้ต้องดำเนินการด้วยกรอบคิดและวิธีการแบบใหม่ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการไม่มองแยกส่วนระหว่างป่ากับการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบอื่น ในขณะที่ผู้ปฏิบัติการระดับอำเภอและตัวแทนองค์การบริหารท้องถิ่นมองว่าการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นได้มีส่วนกำหนด วางแผน และตัดสินใจในเรื่องป่าไม้นั้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยที่สำคัญคือการฟื้นฟูป่าที่กำลังดำเนินการควรต้องตอบโจทย์เรื่องความเป็นธรรมและความรับผิดชอบร่วมของทุกฝ่าย

ข้อเสนอจากการสนทนาเชิงนโยบาย “การฟื้นฟูป่าไม้เพื่อคนกับป่า”

การฟื้นฟูป่าต้องมีการจัดการอย่างเชิงบูรณาการ

- ไม่ได้มองว่าพื้นที่ป่า หมายถึงป่าเศรษฐกิจและป่าอนุรักษ์ แต่รวมถึง พื้นที่วนเกษตร ป่าในเมือง เพื่อตอบโจทย์หน้าที่ที่หลากหลายรวมทั้งการจัดการเพื่อให้เกิดการบูรณาการ
- มีการทำงานร่วมกันระหว่าง ภาครัฐ สื่อมวลชน และของแต่ละพื้นที่ให้มีความชัดเจน โดยเฉพาะการมอบอำนาจสิทธิของชุมชนในการฟื้นฟูป่าในทางภาคปฏิบัติ และการวัดผล ซึ่งควรเป็นนโยบายระดับชาติ
- มีการใช้วิจัยเชิงบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านป่าไม้และมีการวัดผลความสำเร็จในหลายมิติที่มีความเชื่อมโยงกัน ได้แก่ มิติเชิงเศรษฐศาสตร์ และมิติทางสังคม โดยให้หน่วยงานท้องถิ่นและสถานศึกษาท้องถิ่นติดตามผลการฟื้นฟูป่าที่มาจากการวิจัย

- มีการใช้ศาสตร์ทางวิชาการควบคู่กับการฟื้นฟูป่าเนื่องจากการบริหารจัดการป่าแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน ในแต่ละภูมิภาค ในแต่ละวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเลือกพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับระบบนิเวศในพื้นที่

การฟื้นฟูป่าต้องมีนโยบายที่สร้างความเป็นธรรมและชัดเจน

- ไม่มองว่าชุมชนท้องถิ่นเป็นจำเลยของสังคมในการรับผิดชอบการฟื้นฟูป่า โดยยกตัวอย่างของกรณีของจังหวัดน่าน เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดถูกมองว่าเป็นผู้ทำลายป่าจากปรากฏการณ์ดอยหัวโล้นเนื่องจากวงจรการปลูกข้าวโพดมีความเชื่อมโยงเป็นห่วงโซ่ตั้งแต่เกษตรกร ผู้ผลิตและขายเมล็ดพันธุ์ขาย รวมถึงบริษัทขายเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น
- ทุกจังหวัดต้องร่วมรับผิดชอบในการเพิ่มพื้นที่ป่า ๔๐ % ซึ่งปัจจุบันมีนโยบายที่สร้างความเป็นธรรมให้กับคนที่ดูแลรักษาป่า โดยยกตัวอย่างกรณีจังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีพื้นที่ป่ามากกว่า ๔๐% ของเป้าหมายพื้นที่ป่าตามนโยบายรัฐ แต่กลับถูกเป็นเป้าหมายของพื้นที่ของจังหวัดที่มีการใช้นโยบายทางคินผืนป่า ในขณะที่ต้องให้สัดส่วนกับการเพิ่มพื้นที่ป่าในเมืองของกรุงเทพฯ เช่นกัน

ชุมชนท้องถิ่นต้องได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการฟื้นฟู

- การฟื้นฟูต้องสร้างรายได้ให้คนท้องถิ่นมีอาชีพจากรายได้จากการฟื้นฟูป่า โดยที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการออกแบบพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์จากพืชเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและเกิดการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน จากกรณีตัวอย่างของ ต.แม่ทา จ.เชียงใหม่ ที่ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมจัดการบริหารพื้นที่เพื่อใช้เป็นป่าชุมชน และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในการเลี้ยงชีพ
- สร้างกลไกเพื่อสร้างแรงจูงใจ เพื่อฟื้นฟูทั้งหมดประมาณ ๒๖ ล้านไร่ภายใต้เงื่อนไขในเชิงกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาวได้ และสอดคล้องกับพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน
- สามารถจัดความยากจน ลดหนี้สินได้ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่า กรณีตัวอย่างจาก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ชุมชนสามารถคืนพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกข้าวโพด ๑๐-๒๐% จากพื้นที่ปลูกข้าวโพดทั้งหมด หากรัฐมีนโยบายที่ชัดเจนที่สามารถตอบโจทย์การสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ด้านการนำเสนอแนวทางและโอกาสที่สาธารณะและเอกชน จะสามารถร่วมส่งเสริมการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้

จากห้องย่อยเวทีเสวนาโต๊ะกลมในหัวข้อ “บทบาทของภาคธุรกิจกับการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้” มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๔๓ คน โดยแบ่งออกเป็น ผู้แทนภาครัฐจำนวน ๓ คน ภาคประชาสังคมจำนวน ๑๐ คน องค์กรระหว่างประเทศจำนวน ๓ คน สถาบันการศึกษาจำนวน ๕ คน ภาคธุรกิจจำนวน ๖ คน ชุมชนจำนวน ๔ คน ผู้สนใจทั่วไป ๘ คน และเจ้าหน้าที่ของศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (RECOFTC) จำนวน ๔ คน การเสวนาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของภาคธุรกิจในประเด็นแรงจูงใจและมุมมองทางธุรกิจที่จะเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ รวมถึงการออกแบบแนวทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ และที่สำคัญคือการริเริ่มสร้างเครือข่ายของนักธุรกิจที่มีความสนใจต่อการทำงานร่วมกับชุมชนในการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมในการเข้าเสวนามีความคาดหวังที่จะได้รู้จักกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงภารกิจที่แต่ละองค์กรดำเนินการอยู่ ความต้องการที่จะเห็นกลไกความร่วมมือ แนว

ทางการดำเนินงานที่ชัดเจนในการร่วมฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ รวมถึงการต้องการให้มีพื้นที่ตัวอย่างในการเข้ามาร่วมสนับสนุนโดยภาคเอกชนในการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ ในตอนต้นของการเสวนาได้มีการนำเสนอให้เห็นสถานการณ์ของภาคธุรกิจในที่ต่าง ๆ ทั่วโลกที่เกิดความสนใจเข้ามาร่วมดูแลระบบนิเวศและการบริการนิเวศมากขึ้น เพราะปัจจุบันธุรกิจเห็นว่ามีความเสี่ยงมากขึ้นหากธุรกิจไม่ร่วมดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งกลายเป็นสิ่งที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางธุรกิจ ไม่ใช่เพียงการทำเพื่อประชาสัมพันธ์ต่อบุคคลภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ในประเทศ ที่พบว่าบริษัทที่อยู่ในลำดับ ๑๐๐ บริษัทแรกในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการดำเนินกิจกรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อ

ทางสังคมในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำกิจกรรมสาธารณะ การร่วมสนับสนุนในระยะยาว และการใส่ใจดูแลทุกรายละเอียดขั้นตอนของกระบวนการผลิตให้สอดคล้องและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้นขึ้น ทั้งนี้ สิ่งสำคัญของการงานร่วมกับภาคธุรกิจคือกระบวนการคิด วิเคราะห์ และวางแผนร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย และเชื่อมโยงกับปฏิบัติการในระดับพื้นที่ โดยควรมีกลไกการเงินสนับสนุนให้เกิดการขยายผลที่มีประสิทธิภาพ เช่น แนวคิดพันธบัตรป่าไม้ ที่เชื่อมโยงการระดมทุนของภาคธุรกิจกับการจัดการห่วงโซการผลิตและการค้าไม้ที่มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ที่ประชุมเห็นว่าการหาการเชื่อมโยงงานฟื้นฟูป่ากับภาคธุรกิจนั้นมีความเป็นไปได้ แต่ต้องเข้าใจถึงบทบาทและความสนใจของภาคธุรกิจ โดยมีสิ่งที่ควรจะต้องคำนึงถึง ดังนี้

๑. มีการคิดวิเคราะห์วางแผนกับผู้มีส่วนได้เสียเพื่อกำหนดทิศทางฟื้นฟู
๒. ควรหากลไกตัวกลางเพื่อเชื่อมประสานการทำงาน
๓. ต้องให้ความสำคัญกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม และวัดผลได้เป็นวิทยาศาสตร์
๔. ควรมีการตั้งกองทุนปลูกป่า
๕. การนำโมเดลและเครื่องมือที่มีมาปรับใช้ควรให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย
๖. กระบวนการในการทำงานต้องสอดคล้องกับคนในท้องถิ่น
๗. การปลดปล่อยกฎหมายและนโยบายที่ไม่เอื้อและไม่มีความชัดเจน

ด้านการพัฒนาข้อเสนอการฟื้นฟูที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเพื่อเสนอต่อฝ่ายนโยบาย

ในงานได้มีการแลกเปลี่ยนความเห็นของภาคส่วนต่างๆ ที่มีมุมมองที่หลากหลายผ่านเวทีเสวนากลางเรื่อง “การฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ ความหวังใหม่ในการจัดการป่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งมีผู้ร่วมเสวนา คือ

- คุณวรางคณา รัตนรัตน์ ผู้อำนวยการแผนงานประเทศไทย ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (RECOFTC)
- คุณเดชรัตน์ สุขกำเนิด หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- คุณปราณิศา บุญคำ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายความยั่งยืน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- คุณวิจิตร พนาเกรียงไกร เครือข่ายลุ่มน้ำแม่ละอู จังหวัดเชียงใหม่
- คุณคมกฤษ ตระกูลทิวากร นักธุรกิจเพื่อสังคมจากบริษัทหนึ่งสี่หนึ่ง

สรุปประเด็นจากวงเสวนาเริ่มต้นจากการให้ภาพของพื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยที่ลดลงเหลือเพียง ๑๐๒.๑ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๑.๖ ของพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้ผลักดันให้การฟื้นฟูป่าไปถึงร้อยละ ๔๐ หรือต้องเพิ่มพื้นที่ป่าอีกประมาณ ๒๖ ล้านไร่ แต่อย่างไรก็ตามพบว่าเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง ดังนั้นการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่รัฐบาลตั้งไว้ การกำหนดขอบเขตป่าให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์อย่างเดียว อาจจะได้ผลในสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมชุมชนคนทั่วไปให้มีส่วนร่วมจึง

เป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งผู้เข้าร่วมเสวนาได้นำเสนอแนวทางที่หลากหลาย แต่หัวใจหลักคือการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ หรือ Forest Landscape Restoration (FLR) ที่ไม่ได้เน้นการฟื้นฟูป่าเป็นผืนใหญ่เพียงอย่างเดียว แต่เน้นป่าที่เป็นหย่อมเล็กหย่อมน้อยให้สามารถทำหน้าที่ทางระบบนิเวศ รวมถึงการให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม และการตอบสนองทางเศรษฐกิจมากกว่ามุ่งเน้นทางด้านการอนุรักษ์อย่างเดียว ซึ่งแนวทางที่ส่งเสริมมีหลากหลายในภูมิทัศน์ต่างๆ ได้แก่ ป่าอนุรักษ์ต้นน้ำ ป่าเสื่อมโทรม ป่าชายเลนและภูมิทัศน์เมืองที่มีรูปแบบของการจัดการและการออกแบบ รวมถึงความร่วมมือที่แตกต่างกันออกไป สำหรับในมุมมองของการออกแบบภูมิทัศน์ในเมือง ได้มีการนำเสนอตัวอย่างของเมืองใหญ่ๆ ทั่วโลกที่ประสบความสำเร็จในการวางผังเมือง ทำให้เกิดการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในอาคาร สวนสาธารณะ แต่เนื่องจากประเทศไทย ภาครัฐยังไม่ได้มีการผลักดันเรื่องนี้อย่างจริงจัง ทำให้ส่วนใหญ่แล้วเป็นการดำเนินงานของภาคเอกชนที่พัฒนามากกว่า สำหรับการฟื้นฟูให้มีประสิทธิภาพนั้น ได้มีข้อเสนอที่น่าสนใจว่า การฟื้นฟูป่าในประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จต้องเชื่อมโยง ๓ เรื่องคือ การเกษตร สวัสดิการของประชาชนและทรัพยากรธรรมชาติ และต้องทำให้เกิดความคุ้มค่าของการลงทุนหากจะต้องการจูงใจให้ภาคเอกชนเข้าร่วมในการฟื้นฟู นอกจากนี้ในมุมมองของประชาชนที่อยู่ติดกับป่าและพึ่งพาป่าก็สะท้อนว่าการจัดการโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ทำให้การดูแลรักษาป่าเป็นไปอย่างยั่งยืนกว่าและไม่ใชหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง และในมุมมองของภาคธุรกิจที่มีแนวคิดในการตั้งบริษัทเพื่อรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ได้นำเสนอโมเดลธุรกิจที่สามารถนำสิ่งที่เหลือใช้มาพัฒนาต่อยอดจนสร้างรายได้ให้เกิดขึ้น ข้างยังเป็นการช่วยให้คนเห็นคุณค่า ลดการทำลายป่าและระบบนิเวศ(เอกสารสรุปผลการจัดงานเทศกาลคนกับป่าครั้งที่ ๒ :๒๕๖๑)

สรุปการอบรมเชิงปฏิบัติการ
การใช้ภาพอินโฟกราฟิกเพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารในโลกออนไลน์
โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน
(น่านฟอรัม)

โดยมูลนิธิอีกเมืองน่านได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑

ณ ค่ายทหารพรานที่ ๓๒ ฐานแสงเพ็ญ อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ และงานวิชาการต่อประเด็นสาธารณะตามภูมิสังคมน่าน
๒. เพื่อพัฒนานักสื่อสารรุ่นใหม่ในการเผยแพร่ความรู้และประเด็นการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นน่าน และสร้างเครือข่ายนักสื่อสารกับเครือข่ายงานพัฒนาต่างๆ
๓. เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ภาพอินโฟกราฟิกเป็นเครื่องมือสื่อสารในโลกออนไลน์ให้เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วที่สุด

กลุ่มเป้าหมาย

มีผู้เข้าร่วมการอบรมในครั้งนี้ ได้แก่

๑. อาสาสมัครมูลนิธิอีกเมืองน่าน จำนวน ๙ คน
๒. เครือข่ายศิลปินในโครงการน่านฟอรัม จำนวน ๑ คน
๓. เครือข่ายสื่อในโครงการน่านฟอรัม จำนวน ๑ คน
๔. องค์การบริหารส่วนตำบลเปือย จำนวน ๒ คน
๕. ทหารพราน กรมทหารพรานที่ ๓๒ ฐานแสงเพ็ญ จังหวัดน่าน จำนวน ๔ นาย

รวม ๑๗ คน

วิทยากร

อาจารย์นิติกร แสงดี

สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันเสาร์ที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

การใช้ภาพอินโฟกราฟิกเพื่อการสื่อสาร

ความหมายของ Infographic

Infographicมาจาก ๒ คำ คือ

- Information หมายถึง ข้อมูลที่ถูกย่อในลักษณะของสารสนเทศ
- Graphics หมายถึง สื่อความหมายด้วยเส้น สัญลักษณ์ รูปร่าง ภาพถ่าย กราฟ แผนภูมิ การ์ตูน ฯลฯ เพื่อให้สามารถสื่อความหมายข้อมูลได้ถูกต้องตรงตามกับผู้สื่อสารต้องการ

Infographicหมายถึง การนำข้อมูลมาสรุปเป็นสารสนเทศ ในลักษณะของกราฟิก เพื่อสื่อความหมายที่เข้าใจง่าย ตรงตามกับผู้สื่อสารต้องการ

หลักการออกแบบ Infographic

การออกแบบ Infographicแบ่งเป็น ๒ ส่วน

๑. ด้านข้อมูล

ข้อมูลที่จะนำเสนอ ต้องมีความหมาย มีความน่าสนใจ เรื่องราวเปิดเผย เป็นจริง มีความถูกต้อง

๒. ด้านการออกแบบ

การออกแบบต้องมีรูปแบบ แบบแผน โครงสร้าง หน้าที่การทำงาน และความสวยงาม โดยออกแบบให้เข้าใจง่าย ใช้งานง่าย และใช้ได้จริง

รูปแบบหรือประเภทของ Infographic

๑. ข่าวเด่น ประเด็นร้อน และสถานการณ์วิกฤต

มักจะเป็นประเด็นใหญ่ระดับประเทศ

๒. ให้ความรู้

ในรูปแบบของ Did You Know หรือ สถิติสำคัญทางประชากรต่างๆ ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการที่น่าเบื่อให้มีสีสัน สนุก และน่าติดตาม

๓. บอกเล่าตำนานหรือวิวัฒนาการ

เรื่องราวบางอย่างอาจต้องถ่ายทอดผ่านตำราหนาๆ แต่ด้วย Infographicจะช่วยให้ตำนานเหล่านั้นบรรจุอยู่ในพื้นที่ๆ จำกัดได้อย่างน่าทึ่ง

๔. อธิบายผลสำรวจ และงานวิจัย

Infographicเหมาะที่สุดที่จะถ่ายทอดงานวิจัยที่ดูยุ่งเหยิงไปด้วยตัวเลข และข้อมูลมหาศาลออกมาเป็นแผนภาพสวยๆ และทรงพลัง มีหลายบริษัทเริ่มใช้เครื่องมือ เพื่อทำให้งานวิจัยของตัวเองเข้าถึง

๕. กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

เป็นการบอกเรื่องราวเพื่อสื่อความหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยจะอาศัยภาพเพื่อเป็นการสะท้อนและสื่อถึงปัญหา

กิจกรรมที่ ๑ ผูกเขียน Story board จากเรื่องที่กำหนดโดยให้ผู้เข้าร่วมแบ่งกลุ่มออกเป็น ๔ กลุ่ม ขั้นตอนการทำ Infographic

๑. กำหนดประเด็น (เลือกเรื่องที่สนใจ)

- ๑.๑ Who = กลุ่มผู้อ่านเป็นใคร (มีผลต่อการออกแบบ)
- ๑.๒ What = ทำเรื่องเกี่ยวกับอะไร
- ๑.๓ Why = ทำไปทำไม ทำด้วยเหตุผลใด ทำเพื่ออะไร
- ๑.๔ Where = ทำที่ไหน หรือเหตุการณ์ของสิ่งที่ทำอยู่ไหน
- ๑.๕ When = ทำเมื่อไหร่ เสร็จเมื่อไหร่
- ๑.๖ How = ทำอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

๒. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (หาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่เลือก)

เมื่อได้เรื่องที่จะทำแล้ว จะต้องรวบรวมข้อมูล และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทุกอย่างให้ละเอียด ไม่ว่าจะเป็นข้อความ หรือข้อมูลทางสถิติ

๓. คัดเลือกสาระสำคัญ (สรุปประเด็น)

คัดแยกข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้ โดยพิจารณาจาก อะไรที่คนอยากรู้หรือไม่อยากรู้ จดหรือไฮไลท์ประโยคหรือคำที่เราอ่านแล้วรู้สึก Wow แล้วลองถามเพื่อนว่า Wow เหมือนเราหรือไม่

๔. จัดหมวดหมู่ (จัด Group หัวข้อหลัก หัวข้อรอง หัวข้อย่อย และอื่นๆ)

นำข้อมูลที่กระจายมาจัดเป็นกลุ่ม เช่น ความหมาย สาเหตุ วิธีแก้ไข เทคนิค เป็นต้น

๕. สร้างไอดีการเล่าเรื่อง (เขียน Storyboard นำเสนออย่างไรให้น่าสนใจเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว)

การสร้าง Infographicให้ปัง ควรตั้งชื่อเรื่องให้กระชับ น่าฟัง ชวนอ่าน และควรนำเสนอเป็นภาพด้วยการเล่าเรื่อง เพื่อความไม่น่าเบื่อจากการเล่าตรงๆ คิดถึงการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลกับรูปภาพให้ได้ จะได้ว่าควรใช้ภาพแบบใดในการเล่าเรื่อง

๖. วางเลย์เอาต์ (เอาข้อมูลมาจัดวาง การวางข้อมูลให้เหมาะสมสำคัญ วางอย่างไรให้เกิด Balance)แบ่งสัดส่วนข้อมูล ภาพประกอบ และที่สำคัญต้องคำนึงถึงพื้นที่ว่างด้วย เพราะพื้นที่ว่างจะช่วยให้รู้สึกสบายตา และช่วยให้ผู้อ่านโฟกัสข้อมูลสำคัญได้ง่ายมากขึ้น

๗. หาภาพประกอบ (ควรหลีกเลี่ยงภาพจริง)

ภาพประกอบมีความสำคัญมาก ภาพ ๑ ภาพ ใช้แทนคำพูดได้มาก ต้องเป็นภาพที่สัมพันธ์กับข้อมูลรวมถึงไอดีต่างๆ ด้วย สามารถหาภาพประกอบฟรีได้จากเว็บ แต่ถ้าจะให้ดีควรวาดเอง

๘. ทำให้สวยงาม (กราฟิกไม่ใช่เน้นความงาม แต่คือเนื้อหา)

ความสวยงามขึ้นอยู่กับ เลย์เอาต์ รูปภาพประกอบ โทนสี ฟอนต์ ที่ว่าง โปรแกรมที่ใช้ เช่น Adobe Photoshop Piktochart

๙. เผยแพร่ผลงาน (อาจมีการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน เพื่อนำมาปรับแก้ไข แล้วนำเสนอออกไป)

นำ Infographicที่สมบูรณ์เผยแพร่สู่โลกออนไลน์ เช่น Facebook Page พร้อมแคปชั่นที่น่าดึงดูด ติด TAG หรือ HASHTAG # เพื่อให้ Search Engine หาเจอได้ง่าย

วันอาทิตย์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

การสร้างภาพอินโฟกราฟิกด้วยโปรแกรม Piktochart

หัวใจของ Infographic

จับได้ในภาพเดียว กล่าวคือ ทักษะทางด้าน Infographic จำเป็นต้องจัดระเบียบข้อมูลที่ทั้งมาก และหลากหลายให้จับได้ในภาพเดียว

กิจกรรมที่ ๒ฝึกสร้างภาพอินโฟกราฟิก ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานของผู้เข้าร่วมอบรม

วิธีการสมัครใช้งาน Piktochart

๑. เปิดเว็บไซต์ <http://piktochart.com/>
๒. สมัครสมาชิกเพื่อเข้าใช้งาน
๓. กรอกข้อมูล หรือ เลือก Sign In ผ่าน Gmail/Facebook
๔. เมื่อสมัครเรียบร้อยแล้ว หน้าจอโปรแกรม Piktochart จะปรากฏขึ้น
๕. เลือกประเภทที่ต้องการออกแบบ (การออกแบบด้วยตนเอง หรือ Templates ฟรี)

วิธีการออกแบบด้วยตนเอง

คลิกที่ Create อีกครั้ง ต่อมาจะปรากฏหน้าจอให้ตั้งชื่อ Infographic ตั้งชื่อ แล้ว

คลิก create

หน้าจอ Infographic จะปรากฏขึ้น

เครื่องมือการใช้งาน

๑. ด้านบนจะมีชุดเครื่องมือ เป็นสัญลักษณ์ที่คุ้นเคย สามารถใช้ Undo, Redo, Copy, Cut, Paste และ Delete ได้อย่างสะดวกสบาย
๒. ชุดเครื่องมือของ piktochart เมนู Graphic มีเครื่องมือ ๒ อย่าง ได้แก่ Icons และ Photos สามารถเลือกรูปภาพที่ต้องการจะแทรกลงไปในงาน Infographic ได้
๓. เมนู Uploads สามารถ Upload รูปภาพจากภายนอกเข้ามาได้มากถึง ๔๐ MB โดยรูปภาพที่ Uploads จะใช้ได้ ๔ นามสกุลเท่านั้น คือ JPG, PNG, GIF and SVG
๔. เมนู Background สามารถเปลี่ยนสีพื้นหลังได้ โดยเลือกจาก <https://pinterest.com> หรือ เลือกภาพพื้นหลังที่มีมาให้ก็ได้ แล้วก็สามารถปรับความโปร่งใสของพื้นหลังได้ด้วย
๕. เมนู Text มีรูปแบบของตัวอักษรที่อยู่ในแต่ละส่วนต่างๆ ของงาน Infographic มาให้สำเร็จรูป โดยแต่ละรูปแบบจะมีการกำหนดขนาดและลักษณะตัวอักษรที่เหมาะสมที่จะวางไว้ในแต่ละส่วนของงาน Infographic อยู่แล้ว อีกทั้งยังมีชุดเครื่องมือปรับแต่งตัวอักษรอีกด้วย
๖. เมนู Tools เป็นเครื่องมือที่มีทั้งแผนภูมิ (Charts), แผนที่ (Maps), วิดีโอ (Videos) และ เส้น (Lines) ให้เราเลือกใช้ได้ตามชอบใจ

นอกจากนั้นในงาน Infographic ยังสามารถปรับแต่งได้อย่างยืดหยุ่นมาก ทั้งการเพิ่ม ลบ คัดลอก ย้ายขึ้น ย้ายลง และย้ายลง Block แต่ละอันได้ โดยคลิกเลือกที่แถบสีเทาข้างด้านซ้าย และสามารถย่อหรือขยาย Block แต่ละอันได้ โดยนำเมาส์ไปชี้ให้เกิดแถบสีเทาอ่อนใต้ Block แต่ละอัน แล้วลากย่อ - ขยาย ได้ตามต้องการ

เมื่อสร้างรูปภาพเสร็จเรียบร้อยแล้ว ระบบจะคอยบันทึกภาพ Infographic ให้อัตโนมัติอยู่ตลอด ถ้าไม่แน่ใจก็สามารถคลิกปุ่ม Saved ที่มุมบนขวามือเรื่อยๆ ได้

๗. วิธีการ Download File นำไปใช้งาน มี ๒ วิธี ได้แก่

๗.๑ คลิกที่เมนู File มุมบนซ้ายมือ แล้วคลิกที่ Download as Image

๗.๒ คลิกที่เมนู Download มุมบนขวามือ แล้วคลิกเลือกความละเอียดของรูปภาพ และประเภทของไฟล์ข้อมูล จากนั้นระบบจะดาวน์โหลดรูปภาพให้อัตโนมัติ โดยรูปภาพที่ได้จะมีโลโก้ piktochart ปรากฏอยู่ใต้รูปภาพ Infographicของเรา ถ้าเราไม่ต้องการก็จะต้องไปตัดทิ้งเอาเอง หรือไม่ก็ต้องยอมเสียเงินเพื่ออัปเดตการใช้งาน โดยรูปภาพ Infographicที่เราได้สร้างไว้ทั้งหมดจะบันทึกอยู่ใน Saved Piktocharts ซึ่งเราสามารถเข้าไปดูได้ โดยคลิกที่ชื่อผู้ใช้งานของเรา และคลิกที่ Saved Piktocharts เมื่อคลิกไปแล้วจะปรากฏรูปภาพ Infographicของเราทั้งหมด ซึ่งเราสามารถกลับเข้ามาดู หรือแก้ไขชิ้นงานได้ในภายหลังอีกด้วย

ข้อดี - ข้อจำกัดของ Piktochart

ข้อดี

๑. ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการใช้เว็บไซต์
๒. ไม่จำเป็นต้องลงโปรแกรม
๓. มีลูกเล่นดีๆ หลากอย่าง ยืดหยุ่น และใช้งานสะดวกกว่า
๔. สามารถเผยแพร่ชิ้นงานผ่าน Social Network

ข้อจำกัด

๑. มีปัญหาในการใส่ Font ภาษาไทย
๒. มี Template สวยๆ ให้เลือกพอสมควร แต่มี Template ฟรีไม่มาก ส่วนใหญ่จะต้องเสียเงิน
๓. การ Download ชิ้นงานไปใช้จะได้นามสกุล .PNG เท่านั้น

นางสาวสุพัตรา มาลัย

ผู้บันทึก

๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ประมวลภาพกิจกรรม

วันเสาร์ที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

นำเสนอข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ทำได้ง่ายนิดเดียว

อาจารย์เตลชวนคุยเกี่ยวกับภาพอินโฟกราฟิก

เมื่อมนุษย์รับรู้ด้วยภาพมาตั้งแต่ในอดีต

อินโฟกราฟิกจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในปัจจุบัน

นำเสนอข้อมูลอย่างไรให้เข้าใจง่าย และรวดเร็ว

ในยุคที่อินเทอร์เน็ตคือทุกอย่าง

เครื่องมือในการสื่อสารจึงสำคัญ

อินโฟกราฟิกเน้นเนื้อหาไม่ใช่ความสวยงาม

การเขียน Storyboard ช่วยได้

รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

สรุปสาระสำคัญของเรื่อง

จัดหมวดหมู่ของข้อมูล แยกสีให้ชัดเจน

อภิปรายร่วมกัน

แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน

จะทำให้เกิดไอเดียใหม่ๆ

และผลงานมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

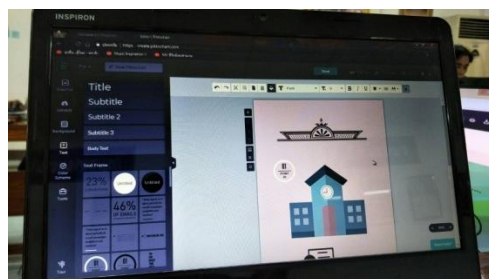
วันอาทิตย์ที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ตัวอย่างภาพอินโฟกราฟฟิก

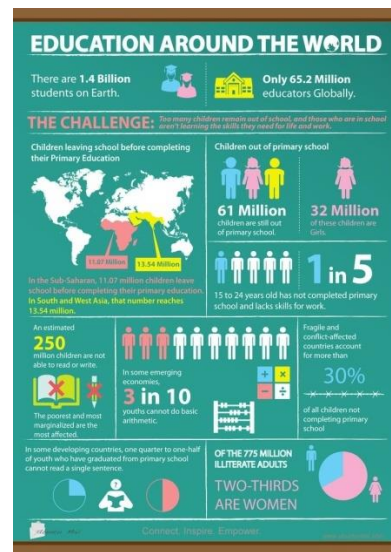
หัวใจของ Infographic

สร้าง Infographic โดย Piktochart

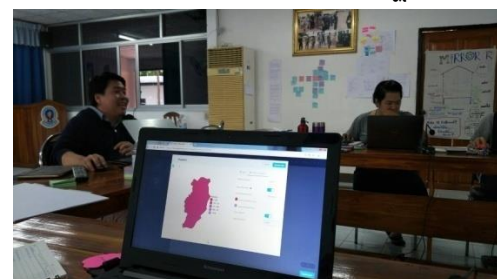
แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ผลงานของผู้เข้าร่วมการอบรม

การวางเลย์เอาท์

กราฟ ข้อความ สถิติ คือ สิ่งที่มีปรากฏในภาพ

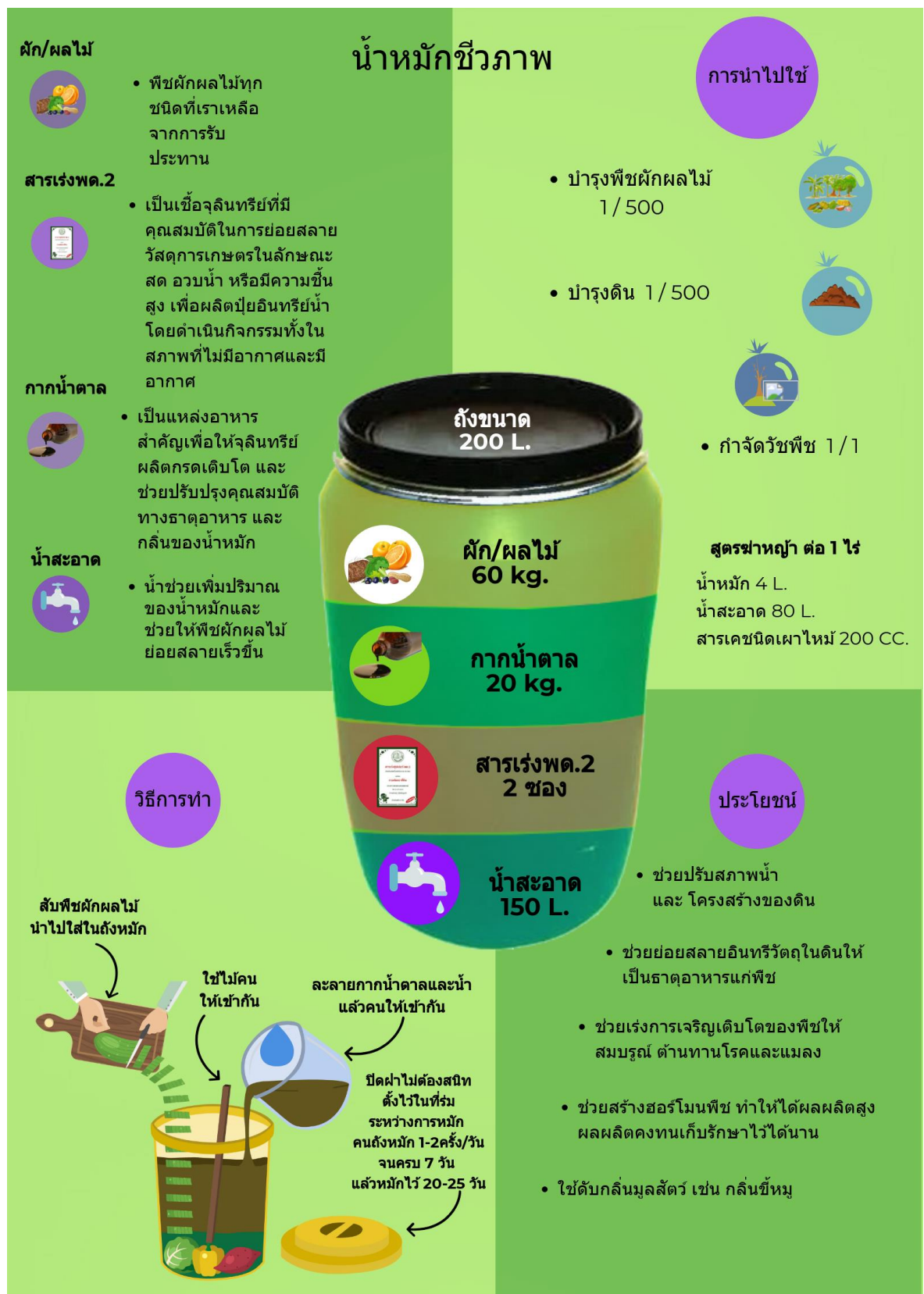

Piktochart คือ เครื่องมือในการออกแบบภาพ

ถ่ายภาพร่วมกัน

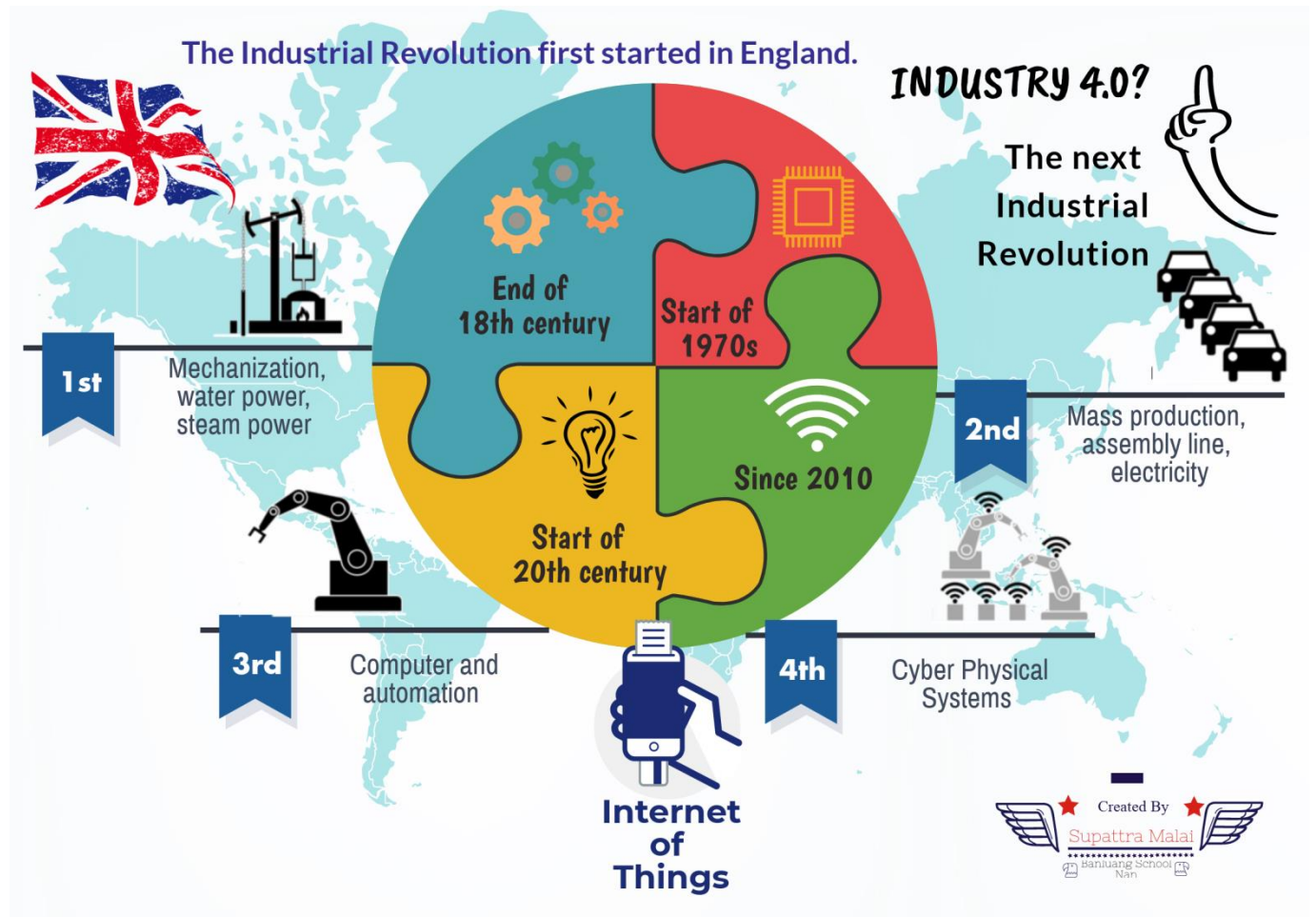
ตัวอย่างผลงานภาพ Infographic ด้วยโปรแกรม Piktochart ของผู้เข้าร่วมการอบรม

powered by

PIKTOCHART

ตัวอย่างผลงานภาพ Infographicด้วยโปรแกรม Piktochart ของผู้เข้าร่วมการอบรม

รายชื่อผู้เข้าร่วมอบรม

วิทยากร

นาย นิรัติธร แสงดี ๒๓๙/๖ ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ ๐๘๖-๖๗๓๒๓๐๔

ผู้เข้าร่วมอบรม

๑. นางสาวคณิจิต บัดแก้ว
๒. นายวรพล ยิ่งสูงเนิน
๓. นายพันทิวากร ต๊ะกัน
๔. นางสาวอาลิษา ยะแสง
๕. นางสาวสุพัตรา มาลัย
๖. อส.ทพ. นนทกร โพสี
๗. อส.ทพ.บรรจง สุ่มทุม
๘. อส.ทพ. ทินภัทร จันทูล
๙. อส.ทพ. ภูริชญ์ จันทรสุวรรณ
๑๐. นางสาวระรินธร เพ็ชรเจริญ
๑๑. นายสิทธิธัช ธิ์กุลเกษมจักร
๑๒. นางสาวพิมลพรรณ สกิดรัมย์
๑๓. นายณัด ไบยา
๑๔. นายนิรัติธร แสงดี
๑๕. นางสาวอังคณา มณีจักร
๑๖. ดร.มาโนชญ์ ขายครอง
๑๗. นายนันทวุฒิ สงคราม

สรุปการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อาชีพทางเลือกการเกษตร
โครงการวิจัย การพัฒนาเมนูอาชีพทางเลือกด้านการเกษตรสำหรับชุมชนจังหวัดน่าน
โดย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ร่วมกับ โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน
(น่านพอร์ม)
โดย มูลนิธิอีกเมืองน่าน ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑ ณ โรงแรมเทวราช อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องอาชีพทางเลือกในกลุ่มของพืชสร้างรายได้และกลุ่มคนอยู่กับป่าจังหวัดน่าน
๒. เพื่อพัฒนาเมนูอาชีพทางเลือกด้านการเกษตรสำหรับชุมชนจังหวัดน่าน

กลุ่มเป้าหมาย

มีผู้เข้าร่วมการอบรมในครั้งนี้ จำนวน ๓๕ คน ได้แก่

๑. อาสาสมัครมูลนิธิอีกเมืองน่าน
๒. เครือข่ายเกษตรในโครงการน่านพอร์ม
๓. คณาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้
๔. อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน

แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดน่าน

๑. นายพงศ์กร พุดตรง ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดน่านผู้แทนเกษตรกรอำเภอเวียงสา
“พื้นที่อำเภอเวียงสารับน้ำจากชลประทาน ข้าวไม่มีราคา ทำให้ข้าวโพดกลายเป็นรายได้หลักใน ส่วนของพื้นที่ตำบลน้ำมวบปลูกยางพารามากที่สุด ในส่วนของตนเองก็ทำอาชีพเกษตร มีพื้นที่กว่าร้อยไร่ ทดลองทำมาทุกอย่าง พื้นที่นี้สำหรับผมคือ ศูนย์วิจัยความอดทนและความยากจนของตนเอง”
๒. นายขมพล พรหมกามินทร์ ประธานสภาเกษตรกรอำเภอนาน้อย ผู้แทนเกษตรกร อำเภอนาน้อย
“อำเภอนาน้อยนิยมปลูกข้าวโพดมากกว่ายางพารา นอกจากนี้ยังขึ้นชื่อเรื่องมะขามหวาน”
๓. นายอนุกุล กองแก้ว หัวหน้าส่วนยุทธศาสตร์สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน
“ทางจังหวัดได้มีการส่งเสริมทุเรียนน้ำน่าน เงาะ กล้วย ไข่ มะม่วงหิมพานต์ ดาวอินคา ข้าเหลียง และการปลูกพืชสมุนไพร (ในพื้นที่ตำบลบัวใหญ่และตำบลศรีชะเกษ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน”
๔. นายภาณุพงศ์ มังคลาต รองประธานสภาเกษตรกรจังหวัดน่าน ผู้แทนเกษตรกร อำเภอเชียงกลาง
“การเลี้ยงระบบหมูหลุม ขายซี่หมู สร้างรายได้เสริมที่ตีมากกว่าขายหมู (การเลี้ยงหมูมีต้นทุนสูง)”
๕. นายศักดิ์ ลำคำ ผู้แทนเกษตรกรอำเภอท่าวังผา
“เกษตรกรต้องมืองค์ความรู้ และมีทุนในการทำเกษตร”
๖. นายศุภฤกษ์ ฤกษ์วัฒนอำไพ สภาเกษตรกรตำบลปงสนุก อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
“เกษตรกรยังไม่เข้าใจคำว่าเกษตรทางเลือก สำหรับ Young Farmers ต้องมีที่ดิน และมีใจรัก ผมมองว่า อาชีพที่ดีที่สุดคือการต้มเหล้า”

๗. นายสนอง มหายศนันท์ เกษตรกรตำบลถ้ำกุ่มตอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

“การจัดการสุขภาพ อาหารปลอดภัย เกษตรกรต้องมีความรู้ด้านการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ เช่น ถั่วเหลือง เกษตรกรยังชีพจะมีทางเลือกที่หลากหลาย หากเปลี่ยนจากผู้ผลิตถั่วเหลืองเป็นผู้ค้าถั่วเหลือง”

๘. นายปรีชา ดีสม เกษตรกรตำบลน้ำเกี๋ยน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

“การเพิ่มองค์ความรู้ของเกษตรกรผู้รู้ ต้องทำหลากหลาย เช่น เลี้ยงสัตว์เอื้อต่อพืช”

๙. นายเปล่ง มะโนวรรณ กำนันตำบลเรือง และประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ชาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ศรีนาป่าน-ตาแวน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

“ก่อนที่จะทำชา เคยทำเมี่ยงมาก่อน เปลี่ยนเป็นชา เมื่อ ปี๒๕๔๕ ปรับตัวเพื่อเอาใจคนรุ่นใหม่ เพราะเด็กสมัยนี้ไม่สนใจกินเมี่ยง จึงหันมาทำชา ปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาดูงานเป็นจำนวนมาก ผลิตภัณฑ์ชาเป็นผลผลิตในโครงการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”

๑๐. นางสาวช่อเอื้อง ปันติ เครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง และประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลศรีสะเกษ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

“จากสาวโรงงานมาทำข้าวโพด ลงมือปรับเปลี่ยนวิถีของเกษตรกรมาทำเกษตรอินทรีย์ ปีนี้เป็นปีที่สามแล้ว เมื่อเราพูดถึงเกษตรอินทรีย์ เกษตรอินทรีย์ในที่นี้กว้างแค่ไหนถ้าในกลุ่มของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนน่านตอนนี้มี ๒๗ กลุ่ม และ ๓ กลุ่มที่รอเป็นสมาชิก ผลผลิตที่มีตลาดรองรับแน่นอนคือ ฟักทองพันธุ์ลูกผสม และเผือก พืชผัก เราจัดส่ง บิ๊กซี ท็อป เราใช้แค่มาตรฐาน จีพีเอส คือ มาตรฐานการรับรองแบบมีส่วนร่วม ออกใบรับรองคุณภาพให้ โดยมีเอกสารการตรวจแปลง”

๑๑. นางลลิตา พรหมรักษา เกษตรกรตำบลบัวใหญ่ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

“แต่เดิมทำข้าวโพด ทำข้าวโพดห้าปีเป็นหนี้ จึงได้ปรับเปลี่ยนมาทดลองทำเกษตรอินทรีย์ และได้ชักชวนเพื่อนบ้านให้หันมาทำเกษตรอินทรีย์ด้วย”

๑๒. นายวิชัย กำเนิดมงคล รองนายกเทศมนตรีตำบลอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน และประธานวิสาหกิจชุมชนมณีพฤษณ์ เพื่อรักษป่าและความยั่งยืน กาแฟเดอมัง Coffee De Hmong

“ผมทำกาแฟ และเป็นประธานวิสาหกิจกลุ่มม้ง ทำทุกอย่างเพื่อตอบโจทย์คนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน พื้นที่อยู่ในป่าต้นน้ำโขงเรา เราทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการดูแลป่า ไม่ใช่เฉพาะหน่วยงานของภาครัฐเท่านั้น เราตกผลึกจนถึงเรื่องกาแฟ และการท่องเที่ยว จะทำอย่างไรให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมกับเรา ทำกาแฟพรีเมียมประกวดการ Drip กาแฟ ระดับประเทศ ได้ที่สองที่ผ่านมา นับเป็นรางวัลแห่งความภาคภูมิใจของชุมชนและของชาวจังหวัดน่านเลยก็ว่าได้ ถือเป็นการยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของจังหวัดน่าน”

๑๓. นายมนตรี เขียวสุวรรณ ประธานวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์หอมฮัก ตำบลเปือ อำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน

“ผมเป็นนักส่งเสริมการเกษตร บ้านหนองผุก เรื่องของเกษตรปลอดภัย ตลาดสีเขียวที่เชียงกลาง ส่งเสริมบ้านห้วยพ่าน การเกษตรในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งแวดล้อม เพราะอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนวิสาหกิจชุมชนหอมฮัก”

๑๔. นายสนธิ มณเฑียร อาสาสมัครมูลนิธิอภัยภูเบศร

“ผมเป็นนักพัฒนา และมาทำการเกษตร ทำสวนตั้งแต่ปีสามแปด ยี่สิบกว่าปี เราต้องมาดูแลการผลิต จะเป็นมนุษย์เงินเดือนไม่ได้อีกต่อไป ผมมองว่า อาชีพเกษตรเป็นอาชีพทางเลือกและทางรอดอย่างแท้จริง สำหรับคนที่เกษียณอายุราชการ”

๑๕.นายันทวุฒิ สงคราม อาสาสมัครมูลนิธิอีกเมืองน่าน

“ผมเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ ในสวนมีทุกอย่าง หมู แพะ ผัก ผลไม้ ผมมองว่า เกษตรกรถ้าไม่มีทุน ก็ไม่สามารถทำการเกษตรได้ คนที่จะทำเกษตรกรต้องมีสองอย่างหลักๆ คือ หนึ่งต้องมีต้นทุนสองต้องมีใจรัก อย่างตัวผม เริ่มต้นด้วยการออมเงิน หมูเป็นทรัพย์สินที่ทำให้เกิดรายได้ ทำหมูหลุม เอาขี้หมูผสม แกลบขायขี้หมู กระสอบละยี่สิบห้า”

๑๖. นางสาวรุ่งนภา กำวิ อาสาสมัครมูลนิธิอีกเมืองน่าน

“ความฝันจริงๆ อยากกลับไปอยู่บ้าน ทำเกษตรผสมผสาน เพราะที่บ้านปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในสวนนอกจากจะมีหม่อนแล้วยังมีลิ้นจี่ ลำไย มะขามยักษ์ และเลี้ยงไก่”

๑๗. นางสาวคณิจิต บัดแก้ว อาสาสมัครมูลนิธิอีกเมืองน่าน

“ในส่วนของการทำการเกษตร ส่วนตัวยังไม่ได้ทำ แม้จะเรียนจบด้านการเกษตร เพราะยังขาดปัจจัย คือ ทุนและที่ดิน เพราะบ้านอยู่ในป่า ไม่มีที่ดินที่เป็นเอกสารสิทธิ์”

๑๘. นางสาวตระการรัตน์ สัตยวงศ์อาสาสมัครมูลนิธิอีกเมืองน่าน

“ที่บ้านพ่อเคยปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แต่ปัจจุบันหันมาปลูกมะม่วงแทน”

๑๙. นางสาวปริญานุช ชื่นสิน อาสาสมัครมูลนิธิอีกเมืองน่าน

“ปัจจุบันเป็นนักศึกษา บ.โท ช่วยอาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำโครงการ YOUNG FARMER MARKET ไม่ใช่แค่ขาย แต่ต้องรู้เทคโนโลยีการเพาะปลูก การแปรรูป โดยมีแรงจูงใจที่สำคัญคือรายได้ ซึ่งกลุ่มนี้ได้อยู่ได้สามปีแล้ว”

๒๐.ดร.วาสนา วิรุณรัตน์ อาจารย์สาขาปฐพีศาสตร์ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

“เมนูอาชีพทางเลือกให้กับทางจังหวัดน่าน รายอำเภอ สกว.ให้โจทย์ว่าอาชีพที่สร้างรายได้ พอสมควรในพื้นที่จำกัด ทำอย่างไรให้เกษตรกรอยู่ได้ มีรายได้พอสมควร เป็นอาชีพที่ใช้พื้นที่น้อย หาข้อมูล ภายในจังหวัดน่าน และภายนอกจังหวัดน่าน โดยอาศัยข้อมูลดิน น้ำ ฝน ด้วยเวลา สี่เดือน เดือนหน้าจะลงพื้นที่จะมีน้องๆ จากสาขาปฐพีศาสตร์ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้”

๒๑. ดร.อภิรยา เทพสุคนธ์ อาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

“เพิ่งย้ายมาอยู่น่านไม่ถึงเดือน เท่าที่รู้จักคือน่านมีสวนส้ม มะขาม”

นางสาวสุพัตรา มาลัย

ผู้บันทึก

๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

อาชีพทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดน่าน

ที่	อำเภอ	สิ่งที่พบ
๑.	เมืองน่าน	เห็ด , ถั่วเหลือง , ข้าวโพด , กระเทียม , ชา/เมี่ยง , ไม้ไผ่ , สมุนไพร , หม่อน , ส้ม , ลิ้นจี่ , เมล่อน , องุ่น , เลี้ยงจิ้งหรีด , มันสำปะหลัง , ไม้กวาด , ทอผ้า , ชিং , มะไฟจีน , ยางพารา , แต่งกวาญี่ปุ่น , งาดำ , อ้อย , ถั่วดาวอินคา
๒.	แม่จริม	ข้าวโพด , ฟักทอง , ยางพารา , ข้าวไร่
๓.	บ้านหลวง	กาแฟ , มะขามหวาน , มะขามเปรี้ยวฝักโต , ข้าวโพด , ถั่วเหลือง , มะม่วง , ไข่ , ยางพารา
๔.	น่าน้อย	มะแขว่น , ถั่วดำ , ข้าวโพด , มะขามหวาน , ผักสวนครัว , ถั่วเหลือง , ถั่วเขียว , มะม่วง , ไข่ , กล้วย , เผือก , ทุเรียน , เงาะ , มะขามเปรี้ยว , ข้าว , ยางพารา , ฟักทอง , กะหล่ำปลี , ถั่วดาวอินคา , ลำไย , มะละกอ , มะม่วงหิมพานต์
๕.	ปัว	ยาสูบ (พันธุ์พื้นเมือง) , ถั่วลิสง , กะหล่ำปลี , ผักกาด , ข้าวโพดหวาน(พืชหลังนา)ฟักทอง , มะระ , พริก
๖.	ท่าวังผา	ยางพารา , ยาสูบ , ข้าวนา , ข้าวไร่ , ผักสวนครัว , ข้าวโพด (พืชหลังนา) , ถั่วลิสง , มะม่วง , ลิ้นจี่ , ลำไย , หม่อน
๗.	เวียงสา	ส้ม , เลี้ยงสัตว์ , ข้าวโพด , ยางพารา , ข้าว , ต้มเหล่า
๘.	ทุ่งช้าง	กาแฟ , ส้ม , เงาะ , ป่าต้นน้ำโซน A , การท่องเที่ยว
๙.	เชียงกลาง	ยาสูบ , ลำไย (แปลงใหญ่) , กลุ่มวิสาหกิจชุมชน(ฮอมฮัก) , เมล็ดพันธุ์พืช
๑๐.	นาหมื่น	ข้าวโพด , ยางพารา , มะแขว่น
๑๑.	สันติสุข	ข้าวโพด , ข้าวไร่ , ผักกาดเขียวปลี , ยาพารา , ข้าวนา , ผักสวนครัว
๑๒.	บ่อเกลือ	ข้าวไร่ , ข้าวนา , กาแฟ , หม่อน . ไร่ชา , ผักสวนครัว
๑๓.	สองแคว	มะนาว , มะแขว่น , ข้าวโพด , มันสำปะหลัง , ยางพารา
๑๔.	ภูเพียง	มะม่วง(แปลงใหญ่) , ลิ้นจี่ , ลำไย , ถั่วเหลือง , มะไฟจีน , กระเทียม , ปลูกรม่อนเลี้ยงไหม , ข้าว/เมล็ดพันธุ์ข้าว , ป่าแลกนา , ป่าแลกน้ำ , ศูนย์รื้อน้ำเชื้อสุกร , เลี้ยงหมูหลุม , เลี้ยงแพะ
๑๕.	เฉลิมพระเกียรติ	มันสำปะหลัง , ข้าวโพด

ประมวลภาพกิจกรรม

ภาพกิจกรรมประชุมเสวนาอาชีพทางเลือก

ภาพกิจกรรมแลกเปลี่ยนกระบวนการกลุ่ม

ภาพกิจกรรมแลกเปลี่ยนกระบวนการกลุ่ม

ภาพกิจกรรมแลกเปลี่ยนกระบวนการกลุ่ม

ภาพกิจกรรมแลกเปลี่ยนกระบวนการกลุ่ม

ภาพกิจกรรมแลกเปลี่ยนกระบวนการกลุ่ม

สรุปการอบรมเชิงปฏิบัติการ
“นักสื่อสารยุคใหม่กับการสร้างรายได้จากโลกอินเทอร์เน็ต”
โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน
(น่านพอรั่ม)
โดยมูลนิธิธัชเมืองน่านได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
ระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑
ณ มูลนิธิธัชเมืองน่าน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนานักสื่อสารรุ่นใหม่ในการเผยแพร่ความรู้และประเด็นการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นน่าน และสร้างเครือข่ายนักสื่อสารกับเครือข่ายงานพัฒนาต่างๆ
๒. เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ในโลกออนไลน์เป็นเครื่องมือสื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วที่สุด

กลุ่มเป้าหมาย

อาสาสมัครมูลนิธิธัชเมืองน่าน จำนวน ๘ คน

วิทยากร

คุณวสันต์ เวียนรุ่งเรือง

ปัจจุบันการใช้สื่อออนไลน์เป็นสิ่งที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการใช้สื่อออนไลน์ถือเป็นการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่ง โดยยุคปัจจุบันการรับรู้เรื่องราวข่าวสาร ไม่เพียงแต่สื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แต่การรับรู้เรื่องราวข่าวสารจะเป็นที่นิยมกันในสื่อออนไลน์เป็นหลัก ดังนั้นการสื่อสารออนไลน์ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยการสื่อสารออนไลน์ถือว่าเป็นสิ่งที่มีทั้งด้านบวก และด้านลบ ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้ โดยที่การสื่อสารออนไลน์ยังเป็นการสร้างกระแสสังคมต่างๆ มากมายหลายประเด็น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างรายได้ในทางอ้อม และเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ทางความคิดมากมาย

ความสำคัญของการใช้สื่อการเผยแพร่ความรู้

การเผยแพร่ความรู้ในยุคปัจจุบันไม่ได้อยู่ที่ห้องเรียนหรือสถานที่ โดยพฤติกรรมการเรียนรู้เปิดกว้างมากขึ้น ทำให้พื้นที่ในการใช้สื่อเพื่อสื่อสารและเผยแพร่ความรู้มีมากมายและค่อนข้างที่จะใช้งานได้ง่าย การสื่อสารออนไลน์นับว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์และสำคัญ ถ้านำข้อมูลความรู้มาสู่การปรับใช้และการสื่อสารเพื่อเผยแพร่การรับรู้สู่โลกออนไลน์ จะเป็นการเปิดโอกาสในการเข้าถึงคลังความรู้ได้ โดยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ค้นหาความรู้

๒๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑

การใช้สื่อออนไลน์

สื่อออนไลน์นั้นน่าจะมีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย โดยการสร้างประโยชน์ทางออนไลน์อยู่ที่ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ใช้ และการนำไปเผยแพร่ข้อมูล ยังรวมไปถึงการอำนวยความสะดวกของผู้ใช้ สิ่งที่สำคัญอีกอย่าง นอกจากการใช้สื่อออนไลน์แล้ว ควรที่จะ เชียร์รายจ่ายจากการใช้โทรศัพท์ทั้งการโทรและการใช้อินเทอร์เน็ต ว่าเรามีรายจ่ายกี่บาทต่อเดือน หลังจากนั้นมาเช็คโปรโมชั่นของแต่ละเครือข่าย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญในความคุ้มค่าของการใช้สื่อออนไลน์ โดยยังมีประโยชน์และโทษในข้างต้น ดังนี้

- ฉกฉวยโอกาสจากความต้องการของคน
- Social Networks เปรียบเสมือนมีดสองคม มีทั้งด้านดีและด้านไม่ดี
- เข้าเว็บ www.facebook/live/map เพื่อเข้าไปดูว่าชาวบ้านเขาทำอะไร ไปดูตัวอย่างของคนที่เขาขายดี แล้วทำตาม เคยเล่นไหม? หน้าตาคุณเหมือนใคร ถ้าเราเข้าไปเล่นมันจะดึงข้อมูลของเราเพื่อไปทำการตลาด= รู้ทัน Social
- Lazada ยอดพุ่งทุกปีส่วนใหญ่มาจากการขายเครื่องสำอาง
ระมัดระวัง + รอบคอบ ในการแสดงความเป็นส่วนตัวบน Facebook โดยเฉพาะในด้านมืดของเรา

การใช้ Facebook

Facebookได้รับความนิยมกันมากในหมู่วัยรุ่น และบุคคลที่ต้องการสื่อสารกัน แม้ว่า Facebook จะถูกสร้างขึ้นเพื่อให้สามารถติดต่อสัมพันธ์กันในทางบวก แต่ในทางกลับกัน Facebook ก็เป็นสื่อที่ก่อให้เกิดอันตรายได้ในเวลาเดียวกัน และเป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการเครือข่ายสังคมบนอินเทอร์เน็ต โดยผู้ใช้งานสามารถใส่สร้างหน้าโปรไฟล์, อัปโหลดรูปถ่าย, อัปเดตสเตตัส, แชร์ข้อมูลต่างๆ และเชื่อมโยงต่อไปหาผู้อื่นๆ ได้

Facebook โปรไฟล์ทั่วไป สามารถเพิ่มเพื่อนได้ไม่เกิน ๕,๐๐๐ คน แต่ Facebook แพนเพจ มีผู้ติดตามได้ไม่อัน แต่มีเทคนิคให้รู้ทันเฟสบุ๊คแพนเพจ เพราะเฟสบุ๊คแพนเพจต้องการขายโฆษณา

ความเสี่ยงที่ควรระวังในการใช้ Facebook

- เทียบก่อนก่อนโพสต์ที่หลัง
- อย่าโพสต์อย่าแชร์อะไรง่ายๆ
- อย่าโพสต์เอกสารหลักฐานที่สำคัญ
- อย่าโชว์สถานะทางการเงิน

โพสต์อย่างไรให้คน Like เยอะๆ

๑. เลือกรูปดีๆเลือกรูปให้เหมาะสม
๒. ข้อความพาดหัวข่าว เราต้องทำให้ได้เหมือนพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์
 - พาดหัว
 - เนื้อหาไม่เกิน ๓ บรรทัด
 - ร่างข้อมูลเชิงลึก
๓. อย่าโพสต์ ๒ รูป ควรโพสต์ ๑ , ๓ , ๔ , ๕ ไม่ควรเกิน ๕ รูป

๔. ถ้าอยากเก็บรูปไม่ควรเก็บไว้ในโพสท์ ควรเก็บไว้ในอัลบั้ม
๕. รูปแนวตั้ง/แนวนอนก็สำคัญ
๖. ในฐานะองค์กรเข้า Google และหาคำว่าภาพฟรีมันจะมีภาพและข้อความฟรีให้เรา
๗. ภาพปกควรเปลี่ยนตามเทศกาล
๘. ภาพโปรไฟล์หรือว่าโลโก้ แทบจะไม่เปลี่ยนเลย (ถ้าไม่จำเป็นไม่ควรเปลี่ยน)
๙. โพสอย่างสม่ำเสมอทุกวัน ตรงเวลา เวลาโพสท์ของกทม.

ควรโพสท์เวลา ๐๖.๓๐ – ๐๘.๓๐ น.

๑๑.๕๐ – ๑๒.๐๐ น.

๑๗.๓๐ – ๑๙.๐๐ น.

ต่างจังหวัดควรโพสท์เวลา ๒๐.๐๐ – ๒๒.๐๐ น.

วันเสาร์ – อาทิตย์ ถ้าไม่จำเป็นไม่ต้องโพสท์ หรือถ้าจะโพสท์ต้องโพสท์หลังเที่ยงเป็นต้นไป

๑๐. อย่าโพสท์ขายของอย่างเดียว

๑๑. บุคลิกของเพจให้ชัดเจน เช่น สนุกสนาน , วิชาการ , ทันสมัย

๑๒. หาข่าวโพสท์ ข่าวอะไรฮิตที่สุดในสังคมออนไลน์

สิ่งที่สำคัญของเพจ คือ คาเรกเตอร์ของเพจ คนที่เราจะเผยแพร่คือใคร

อย่าพยายามทำสิ่งที่เราอยากนำเสนอ แต่นำสิ่งที่เขาอยากรู้ คุณวสันต์ เวียนรุ่งเรือง

๓๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑

การสื่อสารในรูปแบบต่างๆ

๑. การสื่อสารโดยใช้ภาพอินโฟกราฟิก (Infographic)

การสื่อสารโดยใช้ภาพอินโฟกราฟิก (Infographic) เป็นการสื่อสารโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจที่ง่ายโดยไม่ต้องอ่านเยอะ สืบเนื่องมาจากพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ จะไม่ชอบอะไรที่ยาว จะนิยมสั้น กระชับ เข้าใจง่าย และสามารถบอกเล่าผ่านการแชร์ต่อได้สะดวก ตัวอย่าง การสื่อสารโดยใช้ภาพอินโฟกราฟิก (Infographic) ดังนี้

๒. การไลฟ์สด Facebook Live

การสื่อสารโดยการใช้ Facebook Live เป็นการสื่อสารเพื่อเผยแพร่เหตุการณ์ที่สดและทันต่อเหตุการณ์และง่าย โดยผู้ใช้งานจะสามารถเผยแพร่วิดีโอและเข้าถึงผู้ชมสื่อได้ง่ายและสื่อสารร่วมกันโดยความนิยมของการใช้ Facebook Live มีหลากหลายมาก เช่น การขายสินค้า การพูดคุย ข่าวด่วนสอนหนังสือ หรือการเผยแพร่วิถีชีวิตผู้ใช้เป็นต้น ซึ่ง Facebook Live จะเรียกผู้ใช้ Facebook เข้ามาชม Live ของเรา ซึ่งทำให้เป็นที่นิยมใช้มาก โดยจะสำรวจผู้ใช้ Facebook Live ได้จาก

<https://www.facebook.com/live/map/> โดยสามารถรู้ได้ว่าจุดไหนกำลัง Facebook Live อยู่ นับว่าเป็นรูปแบบการสื่อสารออนไลน์อีกวิธี

๓. การเรียนรู้โปรแกรมต่างๆ

การใช้โปรแกรมในการ Facebook Live

การเรียนรู้โปรแกรมที่ช่วย Facebook Live ให้มีประสิทธิภาพและน่าสนใจจำเป็นต้องมีโปรแกรมที่เข้ามาช่วยทำให้การ Live สมบูรณ์และไม่มีอุปสรรค อีกทั้งยังสามารถเป็นสื่อที่ดีในการสื่อสารกับผู้อื่นได้สะดวกยิ่งขึ้น

- การเรียนรู้โปรแกรม OBS Studio สามารถรวมภาพและเสียงพากย์สดจากกล้องเว็บแคมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดสดได้ โดยสามารถเลือกได้ว่าจะให้จับภาพทั้งหน้าจอ หรือจับภาพบุคคล

- การเรียนรู้แอปพลิเคชัน Manycamเป็นแอปพลิเคชันที่สามารถโหลดได้ผ่านโทรศัพท์มือถือที่สะดวกใช้ และมีประสิทธิภาพ โดยสามารถสลับภาพและเหตุการณ์ได้สดได้ ทำให้การไลฟ์สดมีประสิทธิภาพและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

การใช้การตกแต่งรูปและเพิ่มข้อความในภาพในการสื่อสาร

การสื่อสารด้วยการโพสต์ ทำให้เกิดความน่าสนใจน้อย เพราะพฤติกรรมการใช้ Facebook อ่านโพสต์ที่มีความยาว โดยการนำรูปภาพมาประกอบกับข้อความที่อยากจะสื่อสาร จะทำให้การสื่อสารเกิดความเข้าใจและสร้างการรับรู้ที่ดีมากยิ่งขึ้น โดยการตกแต่งรูปก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นการสื่อถึงอารมณ์ที่อยากจะถ่ายทอดออกมา

ตัวอย่างการการตกแต่งรูป และเพิ่มข้อความในภาพในการสื่อสาร

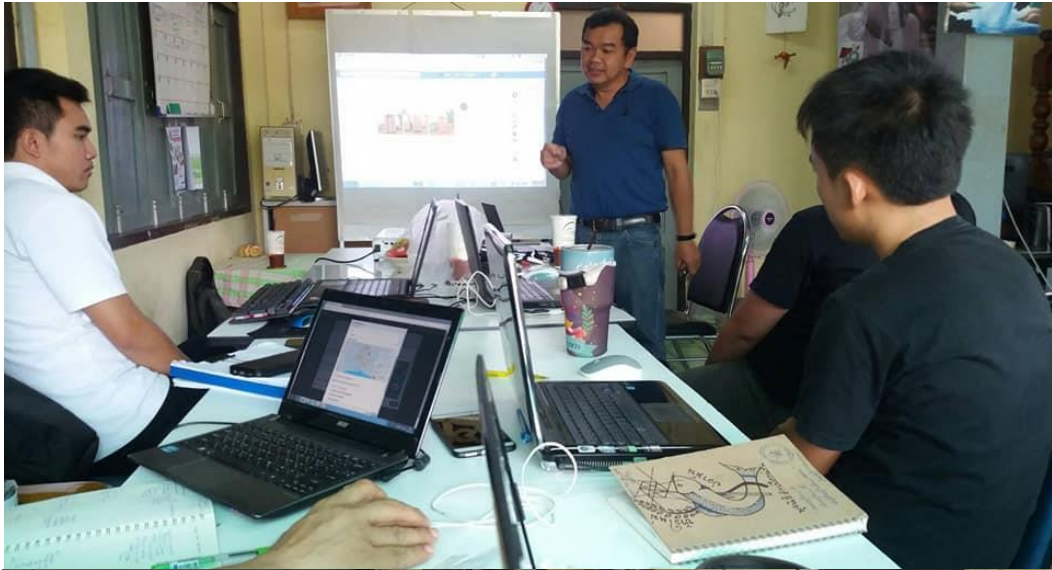

รายชื่อผู้เข้าร่วม

วิทยากร คุณวสันต์ เวียนรุ่งเรือง

๑. นายนันทวุฒิ สงคราม
๒. นายพันทิวากร ต๊ะกัน
๓. นางสาวรุ่งนภา ก้าวี
๔. นายวรพล ยิ่งสูงเนิน
๕. นางเพียรพิศ ยะวิญชาญ
๖. นายวสันต์ เวียนรุ่งเรือง
๗. นายสถาพร สมศักดิ์
๘. ดร.มาโนชญ์ ชายครอง

ประมวลภาพกิจกรรม

ภาพกิจกรรมการฝึกอบรมและการแลกเปลี่ยนร่วมกับวิทยากร

รายงานสรุปโดยย่อ
เวทีวิเคราะห์เกษตรกรรมทางเลือกและอาชีพทางเลือก
วันที่ 18 พฤษภาคม 2561
ณ โรงแรมเทวราช จังหวัดน่าน

ผู้เข้าร่วม

- ตัวแทนเกษตรกร
- สภาเกษตรกรจังหวัดน่าน
- มูลนิธิอภัยเมืองน่าน
- มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้โป่งคำ
- เครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดน่าน
- สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน
- สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดน่าน
- ศูนย์การเรียนรู้และบริการวิชาการ เครือข่ายแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (จ.น่าน)
- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ฮ่อมฮัก ตำบลเปือ
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่
- บริษัทประชารัฐสามัคคีจังหวัดน่าน

วิทยากรนำกระบวนการพูดคุย อาจารย์ ดร.พนมศักดิ์ พรหมบุรณย์ ศูนย์วิจัยระบบทรัพยากรเกษตร
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เป้าหมายของเวที เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและสถานการณ์ด้านเกษตรกรรมของจังหวัดน่านจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นที่สำคัญ (Issues of Concern) ที่เกิดจากความคิดเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมในด้าน “เกษตรกรรมทางเลือกและอาชีพทางเลือกของจังหวัดน่าน”

กระบวนการและเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน

- การสนทนาแบบมีส่วนร่วม
- การระดมความคิดเห็น
- การวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Actors & Acting Analysis)
- กรณีศึกษา ยกมาเป็นประเด็นแลกเปลี่ยน

ผลที่ได้จากเวที

“น่านพอร่ม” กับโจทย์ของจังหวัดน่าน

สถานการณ์จังหวัดน่านในระยะหลังมีหลากหลายประเด็นที่ทำนาย และกระแสทางสังคมที่กล่าวถึงสภาพภูเขาหัวโล้น กับการเกษตรที่ใช้สารเคมีสูงส่งผลกระทบต่อ พืช สัตว์ แหล่งน้ำต่างๆ โดยเป็นเรื่องที่ทำให้จังหวัดน่านถูกมองในด้านลบ นอกจากนี้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นจำเลยสังคม แต่แท้จริงแล้วระบบการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นั้นอยู่คู่กับจังหวัดน่านมานานแล้ว โดยการสร้างอาชีพ สร้างรายได้เลี้ยงดูบุตรหลานของเกษตรกรมากมาย แต่ด้วยเหตุของการขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อย่างรวดเร็ว ประกอบกับ

เงื่อนไขของลักษณะทางภูมินิเวศ พื้นที่ลาดชัน พื้นที่เกษตรทับซ้อนกับพื้นที่ป่า และการจัดการในแง่ของการพัฒนาที่มีกฎหมายไม่เอื้อต่อการทำมาหากินของเกษตรกร

โครงการน่านฟอรั่มจะกล่าวถึงการพัฒนาจังหวัดน่านที่รวมประเด็นป่าไม้ ที่ดิน การเกษตร การท่องเที่ยว สังคมและวัฒนธรรม การศึกษา และสุขภาพ ตลอดที่ผ่านมามีเวทีน่านฟอรั่มกล่าวถึงประเด็นป่าไม้ และที่ดิน ศิลปกรรม การศึกษา ส่วนด้านการเกษตรยังไม่มีการคุยที่ชัดเจน ซึ่งวัตถุประสงค์ของน่านฟอรั่มคือ สร้างพื้นที่การพูดคุย การเรียนรู้ ระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น ภาคเอกชนและสถาบันการศึกษา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างการจัดการองค์ความรู้ที่จะสนับสนุนการพัฒนาต่างๆ และที่สำคัญคือการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่มีอยู่ในน่านไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดน่าน หรือเป็นข้อเสนอในระดับนโยบายหรือระดับปฏิบัติการในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งจากหลายๆเวทีที่ผ่านมาพบว่าสิ่งหนึ่งที่เป็นประเด็นสืบเนื่องต่อป่าไม้ที่ดิน คือพื้นที่การเกษตร ซึ่งถูกกล่าวถึงข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นสาเหตุของการทำลายพื้นที่ป่า เกษตรกรใช้สารเคมีในปริมาณที่สูงมาก แต่อย่างไรก็ตามเกิดคำถามจากเกษตรกรหรือคนอื่นๆสะท้อนกลับมาว่า พืชทางเลือกที่จะทดแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คืออะไร เนื่องจากที่ผ่านมาได้มีการส่งเสริมทางเลือกหลายชนิด ส่งเสริมอาชีพทางเลือกที่เหมาะสมให้เกษตรกรมากมาย แต่ยังคงเจอปัญหาเดิมคือ เมื่อส่งเสริมไประยะหนึ่ง เกษตรกรพบกับปัญหาเดียวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เช่น ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตตกต่ำและไม่มีตลาดรองรับ ซึ่งเป็นวงจรเดิม เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น จึงกลายเป็นประเด็นที่มีคนหาทางเลือกของอาชีพที่เหมาะสมกับคนเมืองน่านจะเป็นอย่างไร เนื่องจากข้อเสนอและแนวทางแก้ไขมากมายและหลากหลายพื้นที่ทั้งส่วนภาคราชการ เอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคเกษตรกรร่วมกันค้นหาทางเลือกตามบริบทของพื้นที่ และดำเนินการตามช่องว่างใดที่ร่วมกันแก้ไข

ค้นหาประเด็นที่ชัดเจน...จากการสร้างความเข้าใจร่วมที่ชัดเจน

สำหรับเวทีน่านฟอรั่มวันนี้ผู้เข้าร่วมเวทีจะต้องมาพูดคุยกันว่าวันนี้จะกล่าวถึงประเด็นอะไร โดยทั่วไปแล้วเรากล่าวถึงสิ่งนั้นๆด้วยความคิดตนเอง อาจกล่าวได้ว่า “มโน” และ “สิ้นไหล” ซึ่งเป็นการกล่าวโดยไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์

ดังนั้นจึงต้องมีการสร้างข้อตกลง ความเข้าใจให้ชัดเจน ว่าตอนนี้เรากล่าวถึงประเด็นใด ซึ่งอันดับหนึ่งคือประเด็นเรื่องการเกษตรที่จะตอบโจทย์ว่าอาชีพเกษตรทางเลือกและอาชีพอื่นๆที่เหมาะสมต่อคนจังหวัดน่าน ดังนั้นเรื่องนี้จึงเป็นประเด็นใหญ่สูงสุดที่เข้าใจตรงกันคือ ประเด็นการเกษตรเพื่อตอบโจทย์ว่าอาชีพหรือเกษตรทางเลือกที่เหมาะสมกับน่านคืออะไร

คุณสมบัติของอาชีพทางเลือก

- ด้านเศรษฐกิจ : การสร้างรายได้ที่มีมาตรการที่เป็นกลไกในการรับประกันราคาสินค้าและการรับซื้อเกษตรกรในระยะยาว
- ด้านคนและสังคม : ไม่ทำลายสุขภาพ
- ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม : ไม่ทำลายพื้นที่ป่า ระบบการจัดการน้ำที่ดี เหมาะสมกับลักษณะพื้นที่เกษตร ที่ดิน

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ เกษตรกรรมทางเลือกและอาชีพทางเลือกที่เหมาะสมของจังหวัดน่าน

จะต้องอาศัยวิธีการคิด ขั้นตอนและหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งประกอบคำถามย่อยๆ ได้แก่ ต้องการอะไร ใครทำ ทำอย่างไร ทำเมื่อไหร่ ต้องทำควบคู่ไปกับอะไร องค์ความรู้ที่จำเป็นต้องมีข้อมูลสนับสนุน ใครมี แหล่งข้อมูลนี้ ข้อมูลอยู่ในรูปแบบใด ข้อมูลระดับชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด

ที่ผ่านมา มีการส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูกพืชทางเลือกหลายชนิด (ในที่ประชุมเรียก “พืชแพชชั่น”) และเกษตรกรผู้ผลิตก็มีบทเรียนจากการปลูกพืชเหล่านี้

ตารางระดมความคิดเห็นพืชทางเลือกที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันที่เกษตรกรนำปลูก

พืชทางเลือก (แพชชั่น)	ปัญหาอุปสรรค
มะละกอพันธุ์ฮอลแลนด์	ล้นตลาด หาดตลาดไม่ได้
ถั่วลิสง	ราคาไม่ได้ ไม่มีตลาดรับซื้อ
ต้นตะกู	หาคนซื้อไม่ได้
ต้นสัก	มีพืชอื่นน่าสนใจกว่า เช่น ยางพารา
ปาล์มน้ำมัน	มีความเหมาะสมกับพื้นที่น้อยมาก (ตามหลักวิชาการ) ต้นทุนต่อกิโลกรัมสูง เพราะผลผลิตต่อไร่ต่ำ
กล้วยหอมคาเวนดิช (ผลใหญ่)	เนื้อไม่แน่น ไม่ได้มาตรฐานต่อการขนส่งและส่งออก ความรู้การจัดการของเกษตรกรยังไม่เพียงพอ
ถั่วดาวอินคา	ไม่มีตลาด
ลำไย	
ยางพารา	ราคาต่ำ แต่อยู่ได้ตลอด
เผือกหอม (ส่ง TOP)	การ เท่อ ของเกษตรกรโดยไม่ได้คำนึงบริบทพื้นที่และฝนฟ้า ความเสี่ยงเรื่องราคา ตลาด
มะขามหวาน	ล้นสวน แต่ราคาดีอยากกลับมาทำใหม่
ถั่วเหลือง	
ข้าวโพด	
ผักไฮโดรโปนิก	ต้องใช้ความรู้และเทคนิค

สรุปปัจจัยสำคัญ

- ตลาด
- การขึ้นนำของโมเดลเทรด
- กระแสการบริโภค
- ราคาตก
- แหล่งน้ำไม่เพียงพอ
- อายุของเกษตรกร
- ความไม่มั่นคงในด้านสิทธิทำกิน

แนวทางการแก้ปัญหา

- หาดตลาดล่วงหน้า – มีพ่อค้าคนกลางในนามไปหาดตลาดมา เช่น โครงการหลวง
- วิธีการจัดการที่ทำให้ได้มาตรฐาน (ความรู้) และขยายความรู้จากโครงการหลวง
- พืชและสัตว์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- จัดการด้านความคิดของประชาชน เสริมวิธีคิด ทำอย่างไรให้เกษตรกรอยู่ได้ – การสร้างภูมิคุ้มกัน
- สร้างมูลค่าทางเลือกให้พืชแพ้ง่าย เช่น ขายลูกไม้ได้ขายเนื้อไม้ได้ หรือขายเมล็ดพันธุ์- มีคำอธิบายและข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุนให้เกษตรกรเข้าใจและยอมรับ
- เกษตรกรต้องปรับตัว – พัฒนาตลาดเอง ปรับตัวเป็นพ่อค้า
- ต้องมีเครื่องมือ และวิธีการที่สอดคล้องกับวิถีคนรุ่นใหม่
- มีอาชีพทางเลือกอื่นประกอบ(ความหลากหลายของกิจกรรม) เช่น ฝีมือแรงงาน
- การแปรรูป SMEs ขนาดเล็ก
- เกษตรกรควรทบทวนบทเรียนและร่วมกันหาทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับตนเอง กลุ่ม
- สร้างศักยภาพการต่อรองด้านคุณภาพผลผลิต ราคา และการตลาด
- พัฒนาการตลาดโดยใช้ Social Network และตลาดเฉพาะกลุ่ม และการสร้างแบรนด์
- ทำอย่างไรเกษตรกรจะรับประโยชน์ รายได้จากส่วนแบ่งการตลาดให้ได้มากที่สุด
- องค์ความรู้ กระบวนการและวิธีการอะไรให้เกษตรกรสามารถคิดได้และหลุดออกจากวงจรเดิม

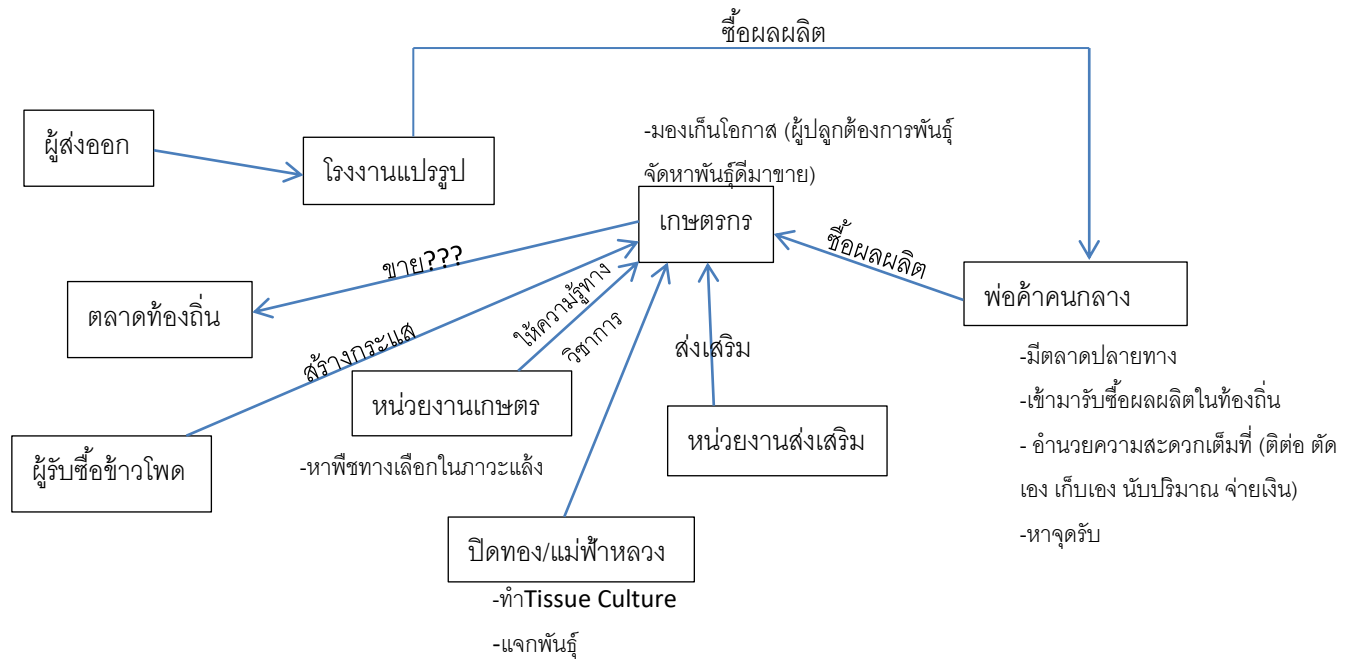
แนวทางปฏิบัติที่จะสร้างอาชีพทางเลือกที่เหมาะสมสามารถตอบโจทย์ตามกรอบแนวคิดความยั่งยืนที่ประกอบด้วยเศรษฐกิจ กายภาพและสังคม เช่น ระบบเกษตรที่ตอบโจทย์ทางเศรษฐกิจ ตรงตามวิถีชีวิตในระดับหนึ่ง แต่ไม่มีการอนุรักษ์ดิน หรือทางเลือกอาชีพของเกษตรกรในจังหวัดน่านที่เกษตรกรเลือกเพราะตรงกับจริต วิถีชีวิตของตัวเกษตรกร และอาจจะเป็นเพราะต้องการให้ขายได้อย่างเดียว เพราะมีแรงงานน้อย เพราะฉะนั้นวิธีการที่จะทำอย่างไรให้เกิดความสมดุล ถ้าทุกภาคส่วนเห็นด้วยที่จะตอบโจทย์ด้านเศรษฐกิจ กายภาพและสังคม แต่ในตัวบุคคลจะให้น้ำหนักแต่ละมิติไม่เท่ากัน จึงจะทำอย่างไรให้เหมาะกับจริตที่มีความหลากหลายเพื่อหาจุดร่วมเดียวกัน การหาทางเลือกให้พืชกระแสนั้นๆแต่ต้องมีข้อมูลเชิงประจักษ์แก่เกษตรกร

ระดมความคิด วิเคราะห์ตัวอย่างพีชกระแส “กล้วยน้ำว้า”

ทำความเข้าใจบริบทของ “พีชแพชั่น”: กล้วยน้ำว้า

ปี 2560 ราคากล้วยแพง ราคาหวีละ 40-50 บาท บ.สยามบานาน่า ออร์เดอร์ไม่เพียงพอ มาตั้งโรง
ทอดหลายจุดในเมืองน่าน แต่ปลูกในหลายจังหวัด ผลผลิตล้นตลาด

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ใครเป็นผู้เล่น และทำอะไร)

ปัจจัยสำคัญ

- ราคา
- แนวทางแก้ไขปัญหาเขาหัวโล้น
- ภาวะแล้ง
- การสร้างกระแสบนข้อกังวลว่าเกษตรกรจะหันมาปลูกกล้วยมากกว่าข้าวโพด เป็นการตีข่าวใน Social Network

ปัญหา

- พ่อค้าคนกลางตัดสินใจเองในการตั้งจุดรับซื้อ
- ผลผลิตล้นตลาด

แนวทาง/วิธีแก้ปัญหา

- เส้นทางของแต่ละชนิดพืช และใครเป็นตัวเล่นที่สำคัญ บทบาทของเค้ามืออะไรบ้าง จะมีแนวทางอย่างไร

สิ่งที่อยากเห็น “การเปลี่ยนแปลง” กรณี กล้วย

ผู้เล่น	อดีต-ปัจจุบัน	ภาพฝัน (อย่างไร? วิธีการ? ขั้นตอน? เงื่อนไข/ สนับสนุน?)
เกษตรกร	- จะเป็นเพียงแค่ผู้รับจ้างทางการเกษตร ตามที่คนอื่นคิดให้ ทำในที่ดินของตนเอง -ไม่มีสิทธิออกเสียงกำหนดคุณภาพและ ราคาของสินค้า	- พึ่งตนเองได้ -เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตร กำหนดคุณภาพ ราคา และตลาด
	- อดีตผลิตเพื่อบริโภค ปัจจุบันผลิตเพื่อ จำหน่าย	-เกษตรกรต้องเป็นธรรมกับผู้บริโภค และ เป็นมิตรกับสภาพแวดล้อม -เกษตรกรต้องผลิตและบริโภคด้วย เพื่อ สุขภาพ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม
	-อดีตถึงปัจจุบันขายผลผลิตโดยตรงอย่าง เดียว	-สร้างทางเลือกของผลผลิตที่หลากหลาย เช่น แปรรูป
	-เกษตรกรไม่ได้เน้นคุณภาพ	
	-เกษตรกรไม่ได้ควบคุมคุณภาพการผลิต	ควรมีการควบคุมคุณภาพผลผลิต
	-ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจน้อย	-อยากให้เกษตรกรใช้ข้อมูลมาตัดสินใจมาก ขึ้น

เกษตรกรไม่ได้ควบคุมคุณภาพการผลิต

- บางกลุ่ม/ราย ไม่สามารถควบคุมมาตรฐานการผลิต
 - มีการปลูกใกล้พื้นที่เมือง และกล้วยป่า ทำให้มีเมล็ด (มีข้อพิสูจน์เชิงวิชาการหรือไม่??)
 - ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นักวิชาการสาขาพืชสวน Breeding –ม.เกษตร บางเขน ม.แม่โจ้
 - คุณภาพของหน่อพันธุ์มาจากแหล่งที่เชื่อถือไม่ได้
 - ผู้ที่เกี่ยวข้อง : มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง (มีการเพาะเนื้อเยื่อ) มูลนิธิปิดทองหลังพระ
 - แหล่งพันธุ์ที่ผ่านมา : พ่อค้าคนกลาง แปลงเกษตรกร

พืชทางเลือกที่เรามีประสบการณ์มาจะมีเรื่องราวความเป็นมาอย่างไร มีใครเกี่ยวข้องบ้าง ดังนั้นเราต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าเกษตรกรเป็นอย่างไร ในอนาคตต้องการเห็นเกษตรกรเป็นอย่างไร มีความยั่งยืนตามกรอบแนวคิดในมิติเศรษฐกิจ สังคมและกายภาพ

ที่ผ่านมาในการเลือกปลูกพืชทางเลือก และระบบการผลิตของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรใช้ข้อมูลการตัดสินใจน้อย โดยปกติเกษตรกรจะตัดสินใจจากสิ่งที่เห็น เช่น

- ราคาเป็นตัวตัดสินใจในการเลือกชนิดพืชในปีต่อไป
- แรงกดดันในครอบครัว
- ทำตามกระแส
- เชื่อคำแนะนำของหน่วยงานและตัวบุคคลที่น่าเชื่อถือ ภาครัฐฯ ภาคเอกชน ธกส.
- ตัดสินใจตามราคาซื้อขาย ใช้ราคาเป็นตัวตั้ง
- ใช้ประสบการณ์ตัดสินใจ อารมณ์ ความรู้สึก

- ไม่มีการจดบันทึกเพื่อการวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจ

ถ้าอยากให้เกษตรกรมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจเพิ่มขึ้นต้องทำอะไร

- เกษตรกรต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ในการบริหารจัดการ
- ข้อมูล รู้ช่องทางและการจัดการการตลาด
- ความสามารถในการวิเคราะห์ กระบวนการคิดความคุ้มค่า
- มีระบบสารสนเทศที่เกษตรกรเข้าถึงได้ เช่น ราคา ตลาด แหล่งรับซื้อ
- เกษตรกรมีใจรัก มุ่งมั่น จริงจัง
- ข้อมูลต้นทุนการผลิตที่แท้จริง
- มีความใฝ่รู้ แสวงหาความรู้

จะอย่างไรให้แต่ละลักษณะที่มีความเชื่อมโยงกัน สัมพันธ์กันอยู่ในแต่ละตัว ดังนั้นเริ่มจากข้อมูลที่ต้องการใช้นั้น มีอะไรบ้างและมีแล้วหรือยังข้อมูลมีหรือไม่ มีรูปแบบอย่างไร สามารถเข้าถึงได้หรือไม่

มีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหน ถ้าต้องเรียงลำดับความสำคัญตามงบประมาณที่มีอยู่

- มีระบบสารสนเทศที่เกษตรกรเข้าถึงได้ เช่น ราคา ตลาด แหล่งรับซื้อ
- ยังไม่มีการพยากรณ์ความสัมพันธ์ราคากับสภาพอากาศ ปริมาณผลผลิต ราคา ที่น่าเชื่อถือ
- ระบบสารสนเทศทั่วไป องค์ความรู้ต่างๆ

ผู้ที่เกี่ยวข้องคือใคร

- องค์ความรู้การผลิต : สำนักงานเกษตร
- การพยากรณ์ ผลผลิต ราคา ที่น่าเชื่อถือ : สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจเกษตร
- ระบบสารสนเทศทั่วไป องค์ความรู้อื่นๆ: สำนักงานเกษตร

ในขณะนี้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาแล้ว ดังนั้นต้องสร้างสมดุลให้กับข้อมูลเชิงลึกที่ได้มากับสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติ ต้องการข้อมูลมากเท่าใดถึงจะเพียงพอ ดังนั้นต้องสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน จัดลำดับความสำคัญของประเด็นต่างๆให้ได้

1. ความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น
2. ให้ข้อเสนอในการดำเนินงานอย่างไร คำนึงถึงความเป็นจริง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จที่น้อยที่สุดที่ควรจะทำให้เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรมที่ตั้งขึ้น

ก้าวต่อ นำนฟอรั่ม ด้านเกษตรทางเลือกและอาชีพทางเลือก

- เกษตรอินทรีย์ ทางเลือกหนึ่งของเกษตรกร รวมทั้งด้านปศุสัตว์
- Demand-supply chain เรื่องอาหาร เป้าหมายให้น่านพืงอาหารของตนเอง ทั้งอินทรีย์และไม่อินทรีย์
- ตลาดอาหารปลอดภัยเพื่อชุมชนน่าน และผู้มาเยือน
- วงคยของเกษตรกร เพื่อได้สถานการณ์ระดับพื้นที่

น่านพอรั่ม ต้องมีกรอบแนวคิด เป้าหมายตามระยะเวลาที่ชัดเจน เป็นลักษณะของสังคมการเรียนรู้ เพื่อลดคำว่า “มโน อกติ และไม่ทำให้ใครเสียหน้า” โดยบุคคลที่ทำงานเหล่านี้จะได้ผลตอบแทนตามมิติต่างๆ ดังนั้นอย่างไรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหา เกิดการบูรณาการทำงานในทางปฏิบัติ

เวทีต่อไปที่จะนำมาคุยร่วมกัน “สถานการณ์การนำเข้าอาหารของจังหวัดน่าน” จะถูกนำเข้ามาแลกเปลี่ยน ให้ข้อมูล ใช้ประเด็นอะไรในการพูดคุยกัน สุดท้ายแล้วต้องกลับไปที่ตัวเกษตรกรในการคิดค้นหาวิธีการที่นำไปสู่วิธีการจัดการตนเอง จัดเวทีครั้งต่อไปในประเด็นการให้ข้อมูลเพื่อประสานการขอใช้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการทำงาน ขับเคลื่อนไปด้วยกัน ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมในวันนี้ต่างคนต่างมีชุดข้อมูลและองค์ความรู้ที่หลากหลาย ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องออกแบบวิธีการได้ข้อมูลมา หรือผู้เข้าร่วมเวทีอาจจะแนะนำเครือข่ายทำงานที่ต้องการข้อมูลสามารถประสานงานขอข้อมูลได้เพื่อใช้ในการพัฒนาจังหวัดน่าน ชีวิตที่ดีของคนเมืองน่าน

สรุปประเด็นโดย

น่านพอร์รั่ม

มิถุนายน ๒๕๖๑

สรุปรายงานเวทีพัฒนารฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

วันที่ 25 มิถุนายน 2561

ณ อาคารวิชชาคม 2 ห้อง 103 ศูนย์การเรียนรู้และบริการวิชาการ เครือข่ายแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำบลผาสิงห์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ที่มาของการพัฒนารฐานข้อมูล

ประเด็นเรื่องข้อมูล และฐานข้อมูลถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นหารือในเวทีต่างๆ ที่จัดโดยหน่วยงาน/องค์กรในพื้นที่จังหวัดน่านและนอกพื้นที่ ตัวอย่างเช่น วันที่ 13 กรกฎาคม 2561 มูลนิธิรักษ์เมืองน่านได้จัดเวทีระดมสถานการณ์เชิงประเด็นของการพัฒนาจังหวัดน่าน ในเวทีดังกล่าวได้ผู้เข้าร่วมได้ยกประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ทรัพยากรน้ำ, การเกษตร การผลิต, ป่าไม้ที่ดิน, การท่องเที่ยว ศิลปกรรม วัฒนธรรม, สังคม สุขภาพ การศึกษา เด็กเยาวชน และขยะ โดยทั้ง 5 ประเด็นมีประเด็นร่วมสำคัญคือ ฐานข้อมูลกลาง ขณะเดียวกันมูลนิธิรักษ์ไทยได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องธรรมาภิบาลป่าไม้ ซึ่งในเวทีดังกล่าวมีการพูดคุยเรื่องการพัฒนาฐานข้อมูลร่วมกันด้านป่าไม้ที่ดิน และวันที่ 13 มิถุนายน 2561 ทีมวิจัย คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และแกนนำจากอบต. 13 แห่งในพื้นที่จังหวัดน่าน ได้มีเวทีประชุมสังเคราะห์ผลโครงการวิจัยการพัฒนาท้องถิ่น และแนวทางการขับเคลื่อนต่อยอดเพื่อการเกษตรและทรัพยากรที่ยั่งยืน ได้มีวงคุยย่อยเรื่องการใช้ข้อมูลสนับสนุนการบริหารจัดการ

เป้าหมายของการพูดคุย

- ผู้เข้าร่วมเข้าใจสถานการณ์ และข้อจำกัดของข้อมูลในการพัฒนามิติต่างๆของจังหวัดน่าน
- ผู้เข้าร่วมรู้ถึงการทำงานบนฐานข้อมูลของแต่ละองค์กรใน/นอกพื้นที่จังหวัดน่าน
- เกิดการสร้างแนวทางการใช้ข้อมูลร่วมกันของหน่วยงานที่ยินดีร่วมขับเคลื่อนงานฐานข้อมูลของจังหวัดน่าน

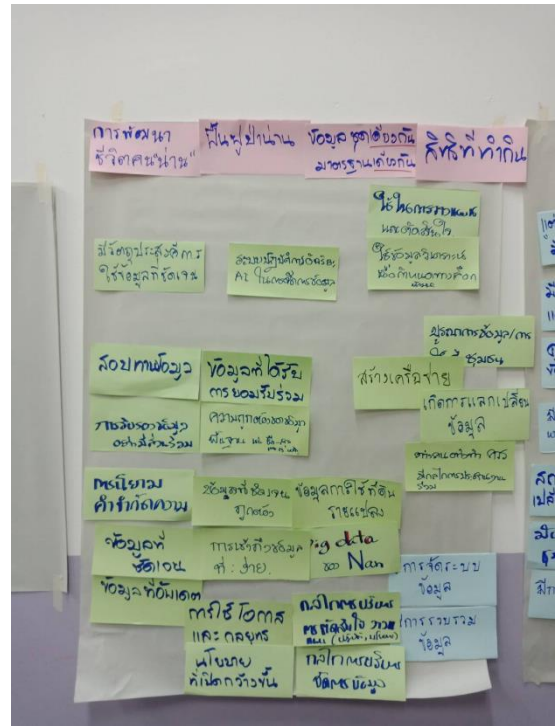
มุมมองของผู้เข้าร่วม

- ศูนย์ป่าไม้ น่าน:
 - จนท. ระดับอำเภอ มีข้อมูล shape file ป่าสงวน ขึ้นคุณภาพลุ่มน้ำ หน่วยงานที่ดำเนินงานในพื้นที่สามารถประสานเพื่อขอใช้ข้อมูลได้
 - เส้นแนวเขตอาจไม่สอดคล้องซ้อนทับทั้งหมด ขณะนี้อยู่ในระหว่าง การทำ One Map เพื่อให้เป็นข้อมูลชุดเดียวกัน
 - ยินดีร่วมมือ-สนับสนุนเพื่อการจัดการทรัพยากรฯ ของน่าน
 - ดำเนินการ คทช. (ขึ้นคุณภาพลุ่มน้ำ 3 4 5) พยายามออกก้อนแรก (บุกรุกก่อนปี 2545) ให้เร็ว สามหมื่นกว่าไร่ และกำลังดำเนินการก้อนที่สอง 1-2 แสนไร่ โดยเน้นในพื้นที่ราบที่สามารถพัฒนาต่อยอดเรื่องแหล่งน้ำได้เลย

- สำนักงานเกษตรจังหวัด:
 - ข้อมูลมี 2 ระดับ เก็บเอง (primary data) และข้อมูลจากหน่วยอื่น
- ตัวแทนกรมอุทยานแห่งชาติ:
 - ทสจ น่าน เป็นผู้แทนกระทรวง ที่ดูแลเรื่องข้อมูลทรัพยากรป่าไม้
 - มีข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ที่ทำกินของชาวบ้าน) ทุกเขตอุทยาน มีข้อมูลรายละเอียดของเกษตรกร (ของภูคา ทำเสร็จเมื่อปีที่แล้ว) แต่ระดับของการมีข้อมูลที่มีก็แตกต่างกันในแต่ละเขตอุทยาน
 - ยืนยันว่าจะใช้วิธีการพูดคุย ไม่ใช้การจับ (ไม่มีกำลังไปจับ)
 - พื้นที่ทำกินในเขตป่าสงวน ชาวบ้านสามารถเอาผลผลิตทางเกษตรออกมาได้จากพื้นที่ แต่เอาไม่ออกมาไม่ได้
 - ในเขต คทช. สามารถทำกิจกรรมได้ (ที่ไม่ผิดกฎหมาย) เช่น ผลผลิตทางเกษตร
 - มีโครงการส่งเสริมการปลูกไม้พื้นถิ่น เช่น ตำลึง ซึ่งเจ้าของพื้นที่เดิมสามารถนำมาใช้ประโยชน์ขายสร้างรายได้ได้
 - “ผู้ยากไร้” จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ-เร่งด่วน แต่คำนี้ยังไม่มีการให้คำนิยามที่ชัดเจน
- GISTDA:
 - มี 13 ชั้นข้อมูลหลักของประเทศ มีที่ศูนย์ GISTDA จ.น่าน สามารถติดต่อขอข้อมูลได้ เช่น aerial photo, satellite
 - มี MGIS ที่ทุกหน่วยงานขอ account เพื่อเข้าไปใช้ข้อมูลได้
 - ข้อมูลที่หน่วยงานอื่นทำขึ้นแล้ว เช่น ที่ทำกินรายละเอียด หากสามารถนำไปต่อยอดบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานของป่าไม้ และอุทยานได้ เพื่อตรวจสอบ และผลักดันการให้สิทธิการใช้ประโยชน์แก่ชาวบ้านให้ได้โดยเร็ว (ทางอุทยาน และป่าไม้เห็นด้วย)
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จ.น่าน:
 - ข้อมูลมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา
 - กำลังจัดทำศูนย์ข้อมูลด้านเกษตร 4 จังหวัดภาคเหนือ
 - หน่วยงานที่ควรเข้าร่วม สนง.สถิติ และสนง. จังหวัดน่าน
- ศูนย์ประสานงานประชาคม จ.น่าน
 - ทำข้อมูลที่ชาวบ้านได้ประโยชน์ เห็นประโยชน์ ยอมรับร่วมกันในระดับหนึ่ง เช่น ได้สิทธิทำกิน
 - มีกลยุทธ์ในการเข้าถึงชาวบ้าน และได้ข้อมูลที่ชัดเจนโดยเร็ว โดยเฉพาะในประเด็นที่ดินทำกิน โดยให้ตัดประเด็นเรื่องการซ้อนทับกับพื้นที่อนุรักษ์/อุทยาน และการฝ่าฝืนกฎหมาย ออกไปก่อน

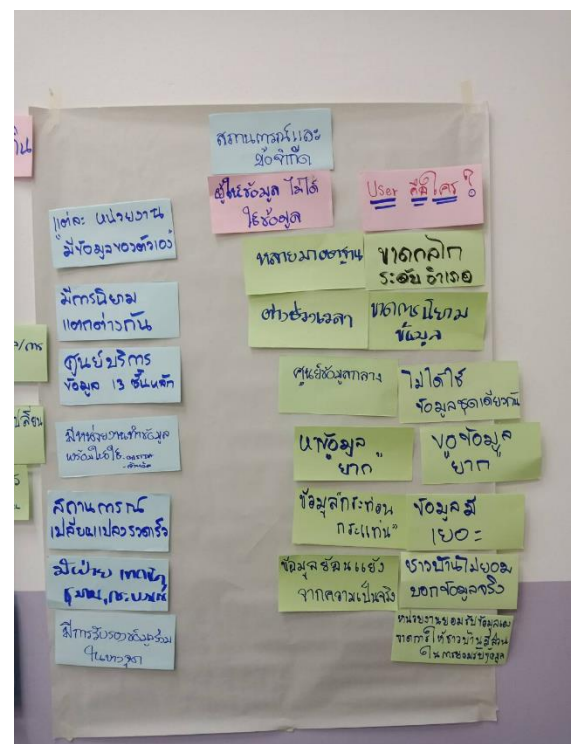
ลักษณะของข้อมูลที่ยากให้เกิดขึ้น

- One map
- มีคำนิยาม คำอธิบายข้อมูลที่ชัดเจน (definition) เช่น แหล่งที่มา date ฯลฯ
- มีการสอบทานข้อมูล (ต้องมีการแชร์-ใช้ข้อมูล ซึ่งจะทำให้เกิดการสอบทานข้อมูลไปในตัว) เพื่อให้มีความถูกต้อง มีค่านิยามที่สมบูรณ์
- เผยแพร่ความรู้เรื่องมาตรฐาน และการใช้ข้อมูล
- ผู้ใช้ควรต้องอ้างอิงข้อมูลที่น่าไปใช้ เผยแพร่ ให้ชัดเจน
- เป็นข้อมูลที่ทุกภาคส่วนยอมรับร่วมกัน
- มีการใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน และมีมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้นต้องออกแบบร่วมกัน
- เพื่อเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ประชาชน
- เข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก มีการเผยแพร่แหล่ง และช่องทาง การเข้าถึงข้อมูล
- มีระดับการเข้าถึงที่ชัดเจน
- มีระดับการแชร์ข้อมูล เช่น เผยแพร่ ความลับ
- ข้อมูลเชิงพื้นที่ จัดแบ่งเป็นระดับความละเอียดของข้อมูล e.g. ๑:๕๐๐๐๐, ๑:๔๐๐๐
- มีศูนย์ข้อมูล
- มีการอัพเดทข้อมูลให้ทันสมัย เช่น ข้อมูลทางเกษตร ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
- มีระบบบริหารจัดการข้อมูล ที่สามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูล ช่วยให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
 - ชื่อเกษตรกร (ข้อมูล) ไม่ตรงกันในแต่ละฐานข้อมูล
 - ใช้ AI
- มีการทำงานร่วมกันหลายภาคส่วนเพื่อพัฒนาข้อมูล ส่งเสริมการใช้ข้อมูลที่มีมาตรฐาน ทันสมัย เป็นที่ยอมรับของประชาชน และทุกภาคส่วน
- ข้อมูล Social network/mapping

สถานการณ์และข้อจำกัดของข้อมูลและการใช้ข้อมูล

- เส้นขอบเขตแผนที่ไม่ซ้อนทับกัน เช่น เส้นขอบเขตการปกครอง ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการประสานกับกระทรวงมหาดไทยเพื่อปรับแก้ข้อมูลให้สอดคล้องกัน
- แต่ละหน่วยงานมีข้อมูลของตัวเอง
- มีการนิยามความหลายของรายละเอียดข้อมูลที่แตกต่างกัน
- บางหน่วยงานมีการจัดระบบฐานข้อมูล เช่น GISTDA มี ๑๓ ชั้นข้อมูลหลัก
- มีหน่วยงานทำข้อมูลพร้อมใช้งาน
- แต่ละองค์กรมีองค์ประกอบของฝ่ายเทคนิค ฝ่ายกระบวนการ และขับเคลื่อนนโยบาย

- มีการรับรองข้อมูลแบบมีส่วนร่วม
- ชาวบ้านให้ข้อมูลไม่สมบูรณ์/ถูกต้อง
- มีมาตรฐานข้อมูลหลายมาตรฐาน
- ข้อมูลมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา
- ข้อมูลที่มีในบางมิติไม่เป็นปัจจุบัน
- การขอข้อมูลของหน่วยงานเป็นไปได้ยากลำบาก
- ข้อมูลมีปริมาณมาก บางส่วนกระต่อนกระแท่นไม่เชื่อมโยง
- ข้อมูลมีความย้อนแย้งจากความเป็นจริง
- บางหน่วยงานยอมรับข้อมูลแต่ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน
- การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานไม่ได้ใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน
- ไม่สามารถระบุได้ว่าข้อมูลที่พัฒนาขึ้นผู้ใช้ข้อมูลเป็นใคร

ข้อมูลที่แต่ละหน่วยงานที่ร่วมประชุมมีอยู่ โดยใช้การสำรวจแบบสอบถามผ่าน QR Code

1. Gistnorth มช.

ภาระงาน/ประเด็นที่กำลังดำเนินการในปัจจุบัน

- วิจัยพื้นที่เผาไหม้
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ
- สำรวจและจัดทำแผนที่ ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ร่วมกับภาคีเครือข่าย

ข้อมูลที่มี และประเภทของข้อมูล

- ข้อมูล 1. Gisการใช้ที่ดินรายแปลงบ้านปางยาง น้ำขว้าง อ.บัว บ้านห้วยวิน อ.บ่อเกลือ บ้านกวน้ำ อ.แม่จรม จ. น่าน
- ข้อมูล 2. ข้อมูล lgis พื้นฐาน
- ข้อมูล 3. การจัดการภัยพิบัติ น้ำท่วมจังหวัดน่าน
- ข้อมูล 4. งานวิจัยพื้นที่ภัยแล้งจังหวัดน่าน

2. สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดน่าน

ภาระงาน/ประเด็นที่กำลังดำเนินการในปัจจุบัน

- จัดทำพัฒนาเกษตรกรรมระดับบด/รับขึ้นทะเบียนองค์กรเกษตรกร ตาม พรบ.สภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ.2553/ ขับเคลื่อนโครงการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสู่ความยั่งยืน /เป็นตัวแทนเกษตรกรในการเชื่อมประสานหน่วยงานของรัฐ

ข้อมูลที่มี และประเภทของข้อมูล (GIS, Word/PDF, Excel, ภาพ-สื่อรูปแบบต่างๆ)

- ข้อมูล 1. ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน Excel
- ข้อมูล 2. ข้อมูลรายแปลงเกษตรกร GIS
- ข้อมูล 3. ข้อมูลกลุ่มองค์กรเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดน่าน word

3. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาระงาน/ประเด็นที่กำลังดำเนินการในปัจจุบัน

- เกษตร

ข้อมูลที่มี และประเภทของข้อมูล (GIS, Word/PDF, Excel, ภาพ-สื่อรูปแบบต่างๆ)

- ข้อมูล 1.รายชื่อสมาชิกเกษตรกรกลุ่มเกษตรอินทรีย์พีจีเอสน่าน (Word)
- ข้อมูล 2.พื้นที่การเกษตรของกลุ่มสมาชิกเกษตรอินทรีย์พีจีเอสน่านที่ปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ (GIS, Excel, PDF)
- ข้อมูล 3.ผลผลิตอินทรีย์ตามฤดูกาลของสมาชิกเกษตรอินทรีย์พีจีเอสน่าน (Word, Excel)

4. สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ

ภาระงาน/ประเด็นที่กำลังดำเนินการในปัจจุบัน

- สนับสนุนการจัดทำศูนย์ข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ จ.น่าน (Nan SandBox)

ข้อมูลที่มี และประเภทของข้อมูล (GIS, Word/PDF, Excel, ภาพ-สื่อรูปแบบต่างๆ)

- ข้อมูล 1.ภาพถ่ายดาวเทียม
- ข้อมูล 2.ภาพถ่ายทางอากาศ
- ข้อมูล 3.Land use
- ข้อมูล 4.แหล่งน้ำขนาดเล็ก (2 ไร่)

5. สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน

ภาระงาน/ประเด็นที่กำลังดำเนินการในปัจจุบัน

- จัดทำข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกพืชรายแปลง

ข้อมูลที่มี และประเภทของข้อมูล (GIS, Word/PDF, Excel, ภาพ-สื่อรูปแบบต่างๆ)

- ข้อมูล 1.แผนที่แปลงเพาะปลูก(GIS,Excel,wms)

6. เกษตรและสหกรณ์จังหวัด

ภาระงาน/ประเด็นที่กำลังดำเนินการในปัจจุบัน

- อำนวยการ ประสาน งานข้อมูลด้านการเกษตรในพื้นที่

ข้อมูลที่มี และประเภทของข้อมูล (GIS, Word/PDF, Excel, ภาพ-สื่อรูปแบบต่างๆ)

- ข้อมูล 1.ข้อมูลการผลิตพืช (excel)
- ข้อมูล 2.การผลิตสัตว์ (excel)

7. มูลนิธิรักษ์เมืองน่าน

ภาระงาน/ประเด็นที่กำลังดำเนินการในปัจจุบัน

- ป่าชุมชน

ข้อมูลที่มี และประเภทของข้อมูล (GIS, Word/PDF, Excel, ภาพ-สื่อรูปแบบต่างๆ)

- ข้อมูล 1.แผนที่ป่าชุมชน (GIS, Excel, PDF)
- ข้อมูล 2.พัฒนาการป่าชุมชนระดับตำบล (Excel)

*** เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในที่ประชุม ทางน่านฟอรั่มจะดำเนินการสำรวจหลังจากการประชุมนี้ต่อไป

แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลร่วมกัน

เป้าหมายของการมีฐานข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้เกิดการใช้ข้อมูลร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน และ
ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพอนาคตที่อยากให้เป็น	แนวทาง
1.มีข้อมูลที่ชัดเจน เป็นปัจจุบัน	- มีมาตรฐานเดียวกัน และออกแบบร่วมกัน - ผู้ใช้ควรต้องอ้างอิงข้อมูลที่น่าไปใช้ เผยแพร่ ให้ชัดเจน -เป็นข้อมูลที่ทุกภาคส่วนยอมรับร่วมกัน - มีการทำงานร่วมกันหลายภาคส่วนเพื่อพัฒนาข้อมูล ส่งเสริมการใช้ข้อมูลที่มีมาตรฐาน ทันสมัย เป็นที่ยอมรับ ของประชาชน และทุกภาคส่วน

ภาพอนาคตที่อยากให้เป็น	แนวทาง
	-ข้อมูลพื้นฐาน และ ข้อมูลเฉพาะเรื่อง
2.มีคำนิยาม และ คำอธิบายข้อมูลที่ชัดเจน (definition) เช่น แหล่งที่มา date ฯลฯ	-ต้องมีการแชร์-ใช้ข้อมูล ซึ่งจะทำให้เกิดการสอบทานข้อมูลไปในตัว เพื่อให้มีความถูกต้อง -การกำหนดนิยามต้องระบุรูปแบบที่ชัดเจน -คำอธิบายข้อมูลตามscale ซึ่งมีผลต่อการใช้ข้อมูล -กำหนดข้อมูลคุณลักษณะ เพื่อให้เหมาะสมกับงานที่จะใช้
3. เข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก มีการเผยแพร่แหล่ง และช่องทางการเข้าถึงข้อมูล - มีระดับการเข้าถึงที่ชัดเจน - มีศูนย์ข้อมูล	-การสร้างchannel เพื่อเข้าถึงข้อมูล -การปล่อย service ขึ้นอยู่กับการกำหนดความลึกของชั้นข้อมูล -ดัชนีของข้อมูลและแหล่งข้อมูล
4.มีกลุ่มทำงาน Platform - มีโครงสร้าง -มีกลไก -มีบทบาทหน้าที่ -มีมาตรฐานความถูกต้องของข้อมูล	-สถาบันวิชาการอาจเป็นศูนย์กลางในการบริหารเชื่อมโยงข้อมูลและให้บริการข้อมูล
5. ข้อมูล Social network/mapping	???

การขับเคลื่อนต่อเพื่อให้เกิดการพัฒนาฐานข้อมูลน่านแบบมีส่วนร่วม

1.น่านพอรัมจะสำรวจข้อมูลของหน่วยงาน/บุคคลว่ามีข้อมูลอะไร อยู่ที่ไหน ใช้ประโยชน์ในมิติใด

2.จัดตั้งกลไกการดำเนินงานด้านข้อมูล

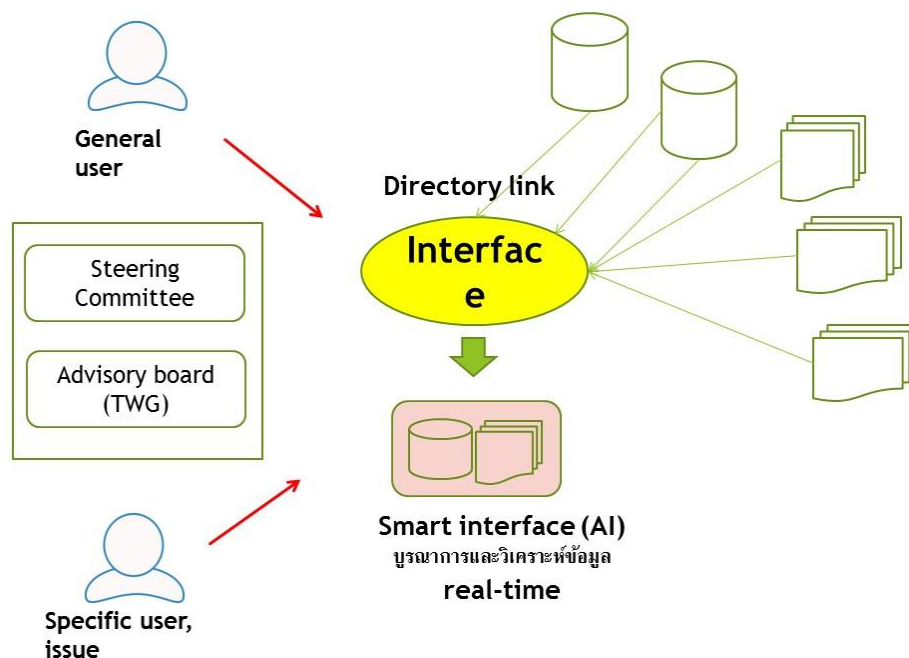
ในเบื้องต้นเสนอให้มีคณะทำงานเฉพาะกิจ (Ad Hoc): จากที่ประชุมนี้ (25 มิถุนายน2561) โดยที่ประชุมเสนอให้ 2 ท่าน เป็นเลขานุการร่วมเพื่อประสานงานและขับเคลื่อนงานพัฒนาฐานข้อมูล ได้แก่

- อาจารย์ ดร.ธัญศิรินทร์ จันทร์หอม(อ.ตึก) ศูนย์จุฬาน่าน
- น.ส.พิมลพรรณ สกิดรัมย์(แป้ง) คณะทำงานน่านพอรัม มูลนิธิฮักเมื่อน่าน

โดยกลไกการดำเนินงานด้านข้อมูล ประกอบด้วย

- 1) คณะที่ปรึกษา
- 2) คณะทำงานดำเนินงาน
- 3) คณะทำงานด้านเทคนิค โดยขอให้ทางศูนย์จุฬาฯ น่านเป็นแกนหลัก

3.การสร้างระบบเชื่อมโยงข้อมูล โดยเริ่มจาก Directory Link

4. มี Case study เพื่อเป็นบททดสอบการดำเนินงานในที่ประชุมเสนอ ดังนี้

- ระบบข้อมูลช่วยสนับสนุนการจัดการ การตัดสินใจและวางแผนการผลิต
- ข้อมูลระดับครัวเรือนเพื่อวางแผนการพัฒนาชุมชนระดับอปท.
- ระบบอาหารปลอดภัย...ระบบวางแผนการผลิตพืชโดยการจัดการร่วม เพื่อรับมือกับการผันผวนการตลาด
- เกษตรทั้งระบบ
- ระบบฐานข้อมูลระดับตำบล เช่น ตำบลดงพญา

*** การวิเคราะห์เพื่อการพัฒนา : การดึงข้อมูลบางตัวมาช่วยในการดำเนินงาน หรือโจทย์ประเด็นศูนย์รวมข้อมูล : ประเด็นจรรยาบรรณของการใช้ข้อมูล และบทบาทของศูนย์ฯ ในการสังเคราะห์กรณีศึกษาการใช้ข้อมูลมีองค์ประกอบดังนี้

- 1) มีข้อมูลอะไรบ้าง
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบไหน
- 3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง Stakeholders
- 4) กระบวนการขับเคลื่อนของการใช้ข้อมูลประเด็นนั้น
- 5) พื้นที่นำร่อง

Power Point ประกอบที่ประชุม

เวทีพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนา
จังหวัดน่าน
ในมิติ ป่าไม้ ที่ดิน และเกษตร
วันที่ 25 มิถุนายน 2561

“สร้างพลังร่วม”
“น่านฟอรัม”
ปัญญาปฏิบัติ

น่าน ฟอรัม
NAN FORUM

raks thai

มูลนิธิเมืองน่าน

V4 MF
Voices for
Mekong Forests

ส ก อ
T R F

Nan Forum
13 ก.ค.60 ณ วัดอรุณญาวาส
สังเคราะห์ภาพรวมประเด็นพัฒนาการและถอดรหัสโครงสร้างภาคีความร่วมมือในมิติต่างๆ

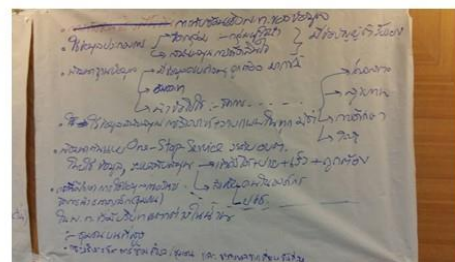
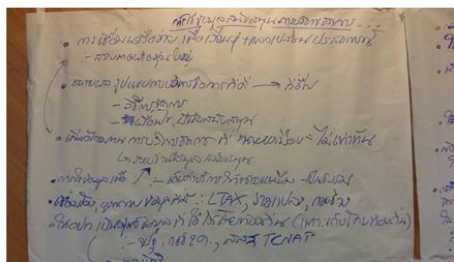
ประเด็นหลัก

- 1) ทรัพยากรน้ำ
- 2) การเกษตร การผลิต
- 3) ป่าไม้ ที่ดิน
- 4) การท่องเที่ยว ศิลปกรรม วัฒนธรรม
- 5) สังคม สุขภาพ การศึกษา เด็กเยาวชน
- 6) ชยะ

ฐานข้อมูลกลาง
Social Mapping

เวทีประชุมสังเคราะห์ผลโครงการวิจัยการพัฒนาท้องถิ่น และแนวทางการขับเคลื่อนต่อยอดเพื่อ
การเกษตรและทรัพยากรที่ยั่งยืน

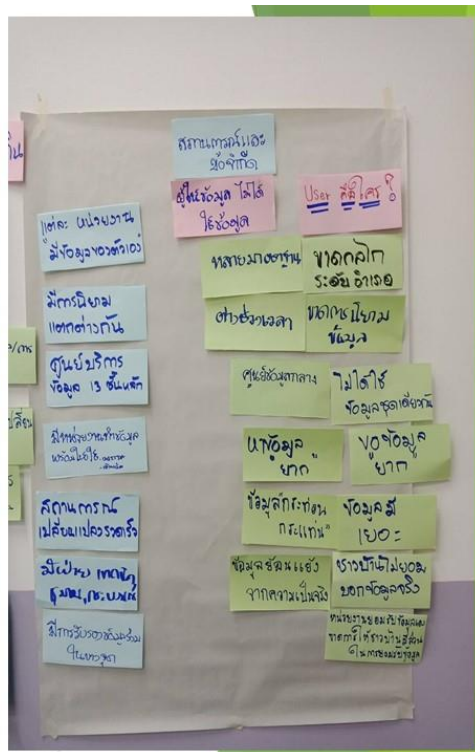

เป้าหมายของเวที

- ผู้เข้าร่วมเข้าใจสถานการณ์ และข้อจำกัดของข้อมูลในการพัฒนามิติต่างๆของจังหวัดน่าน
- ผู้เข้าร่วมรู้ถึงการทำงานบนฐานข้อมูลของแต่ละองค์กรใน/นอกพื้นที่จังหวัดน่าน
- เกิดการสร้างแนวทางการใช้ข้อมูลร่วมกันของหน่วยงานที่ยินดีร่วมขับเคลื่อนงานฐานข้อมูลของจังหวัดน่าน

ข้อมูลและการจัดการข้อมูลเพื่อการพัฒนา
จังหวัดน่านควรจะเป็นอย่างไร?

สถานการณ์ของข้อมูลและการใช้ข้อมูล
ที่เป็นจริง ณ วันนี้เป็นอย่างไร
ในมิติ ป่าไม้ ที่ดิน และเกษตร

แล้วปัจจุบันข้อมูลที่หน่วยงานของท่านมีและ
การใช้ประโยชน์ในมิติ ป่าไม้ ที่ดิน และเกษตร
...เป็นอย่างไร?

แนวทางการร่วมมือในการพัฒนาข้อมูลที่
ตอบสนองและสนับสนุนพื้นที่

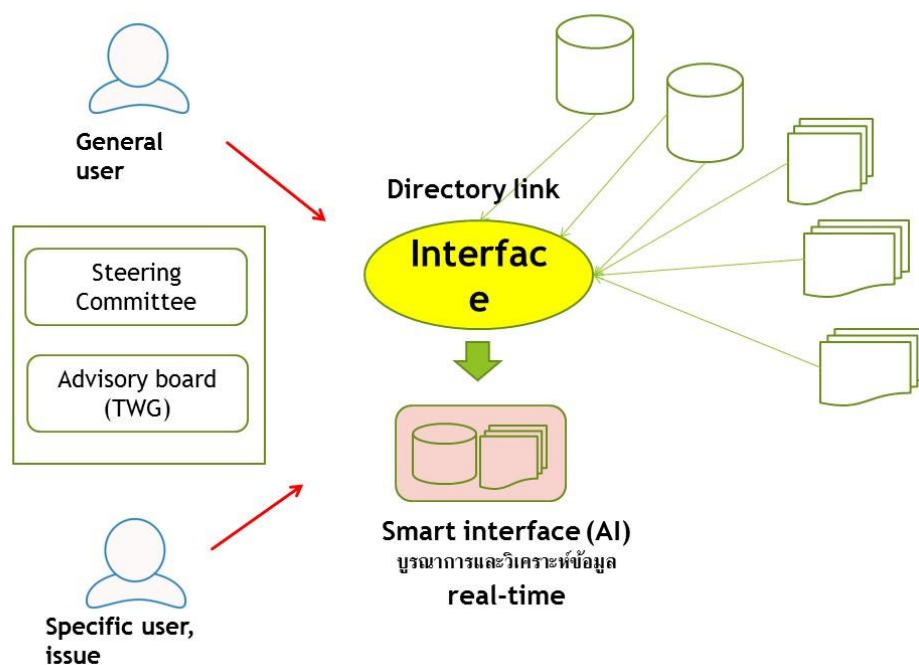
- ข้อมูลที่จำเป็นและตอบสนองความต้องการพื้นที่?
- ทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร

การสังเคราะห์กรณีศึกษาของการใช้ข้อมูลฯ

- ▶ ประเด็นและวัตถุประสงค์
- ▶ มีข้อมูลอะไรบ้าง
- ▶ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบไหน
- ▶ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง Stakeholders
- ▶ กระบวนการขับเคลื่อนของการใช้ข้อมูลประเด็นนั้น
- ▶ พื้นที่นำร่อง

กลุ่มคน ชุมชน ที่มีข้อจำกัดด้านการได้รับโอกาสและการช่วยเหลือสนับสนุน

องค์กรร่วมจัดการประชุม

1. มูลนิธิรักษ์ไทย โครงการ Voices for Mekong Forests
2. โครงการน่านพอร่ม มูลนิธิอีกเมืองน่าน
3. ศูนย์การเรียนรู้และบริการวิชาการ เครือข่ายแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัดน่าน

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางธัญวรัตน์ มินันต์	องค์กร GISTDA
2. นางมิ่งขวัญ กันธา	องค์กร GISTDA
3. อ.ดร.พนมศักดิ์ พรหมบุรณย์	คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. อ.ดร.ธัญศิรินทร์ จันทร์หอม	สำนักทรัพยากรเกษตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. นายวรรณรัตน์ จันอ้น	มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (ไผ่คำ)
6. นายจิรวิทย์ มีบุญ	มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (ไผ่คำ)
7. นายธนภัทร สายสอน	มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (ไผ่คำ)
8. น.ส.ช่อเอื้อง ปันติ	เครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง
9. นายมนตรี เชี่ยวสุวรรณ	เครือข่ายคนน่านจัดการตนเอง
10. นายกฤตยรัฐ ปารมี	ฝ่ายเลขานุการรักษำป่าน่าน
11. พ.จ.อ. สุริย นันชัย	สำนักงานสภาเกษตรจังหวัดน่าน
12. นายอนุกุล กองแก้ว	สำนักงานสภาเกษตรจังหวัดน่าน
13. นายชัยภัทร โนจิตร	ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีอวกาศฯ ภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

14. นายจักรพันธ์ อินไสย	สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน
15.นายประสิทธิ์ ท่าช้าง	ผู้อำนวยการศูนย์ป่าไม้น่าน
16. นายอลงกรณ์ กอกทองคำ	ศูนย์ป่าไม้น่าน
17.นายพลากร เป้าไม้	มูลนิธิรักษ์ไทย
18.นายดิเรก เครือจันลี	มูลนิธิรักษ์ไทย
19. นายยงยุทธ พาดกลาง	สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 (แพร่)
20. น.ส.มณีรัตน์ ดาราช	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน
21. นพ.คณิต ตันตศิรีวิทย์	ศูนย์ประสานงานประชาคมน่าน
22. นายณัด ไบยา	มูลนิธิอีกเมืองน่าน
23. นางสาววิราภรณ์ หน่อท้าว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
24. นางสาวพรพิมล สุราช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
25. นางสาวศุภนิดา ทองปัน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26. น.ส.ตระการรัตน์ สัตย์วงศ์	คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
27. นายวรพล ยิ่งสูงเนิน	มูลนิธิอีกเมืองน่าน
28. นายพันทิวากร ต๊ะกัน	มูลนิธิอีกเมืองน่าน
29. นางสาวพิมลพรรณ สกิตรัมย์	มูลนิธิอีกเมืองน่าน
30.นางสาวลาวัลย์ ธนะวงศ์	มูลนิธิอีกเมืองน่าน

สรุปการประชุมโดย ทีมงานฟอรัม ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๑

สรุปเวทีน่านฟอรั่ม
เรื่อง ประชุมเวทีสังเคราะห์เชิงประเด็นเกษตรกรรม “น่านฟอรั่ม”
วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๑ เวลา ๐๘.๓๐-๑๕.๓๐ น.
ณ ห้องมรกต โรงแรมเทวราช ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ผู้เข้าร่วม

- เกษตรจังหวัดน่าน
- พาณิชย์จังหวัดน่าน
- สภาเกษตรจังหวัดน่าน
- ภูเพียงปศุสัตว์ฟาร์ม
- เกษตรกรบ้านดอนมูล
- วิสาหกิจชุมชนฮอมฮัก อ.เชียงกลาง
- เกษตรกรตำบลป่าแลว อ.สันติสุข
- ศูนย์ประสานงานประชาคม
- ศูนย์วิจัยระบบเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มูลนิธิอีกเมืองน่าน

เป้าหมายของเวที เกิดการแลกเปลี่ยนสถานการณ์การผลิต ตลาด และการบริโภค ผัก (ตลาด) ของคนน่าน สู่ การพึ่งพาตนเองด้านอาหารปลอดภัย และสนับสนุนเกษตรทางเลือกของน่าน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและสถานการณ์ด้านเกษตรของจังหวัดน่าน และนำไปสู่แนวทางการขับเคลื่อนทั้งด้านปฏิบัติการบูรณาการและดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการและเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน

- การสนทนาแบบมีส่วนร่วม
- การระดมความคิดเห็น
- การวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Actors & Acting Analysis)
- กรณีศึกษา ยกมาเป็นประเด็นแลกเปลี่ยน

นำเข้าข้อมูลเวที โดย นายถนัด ไบยา หัวหน้าโครงการน่านฟอรั่ม

น่านมีภาคเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยภาคเกษตรกรรมมีการผลิตที่หลากหลาย โดยทั้งพืชอาหารพืชเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในน่าน นอกจากนั้น น่านได้มีการนำเข้าสารเคมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถพบเห็นได้ตามหน้าร้านขายวัสดุการเกษตร และแหล่งข่าวตามสื่อต่างๆ นอกจากนั้นแล้วน่านยังมีข้อจำกัดในการใช้พื้นที่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่า ๔๐ % อยู่ในเขตป่าสงวน อีก ๑๙ % อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ลาดชัน โดยมีพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิเพียง ๘ % ของจังหวัดน่าน โดยจังหวัดน่านได้มีพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว ยางพารา และข้าวโพด เป็นต้น โดยการอยู่ภายใต้ข้อจำกัดต่างๆในพื้นที่ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ข้าวโพด ที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรอย่างยาวนาน เมื่อมองสถานการณ์ปัจจุบันแล้ว การปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่นข้าวโพด อาจจะไม่ใช้คำตอบของน่านหรือป่าว โดยยังมีคำถามจากเกษตรกรรม “ไม่ปลูกข้าวโพดแล้วจะให้ปลูกอะไร” ซึ่งเป็นคำถามที่พบเจอบ่อยมาก ซึ่งในปี

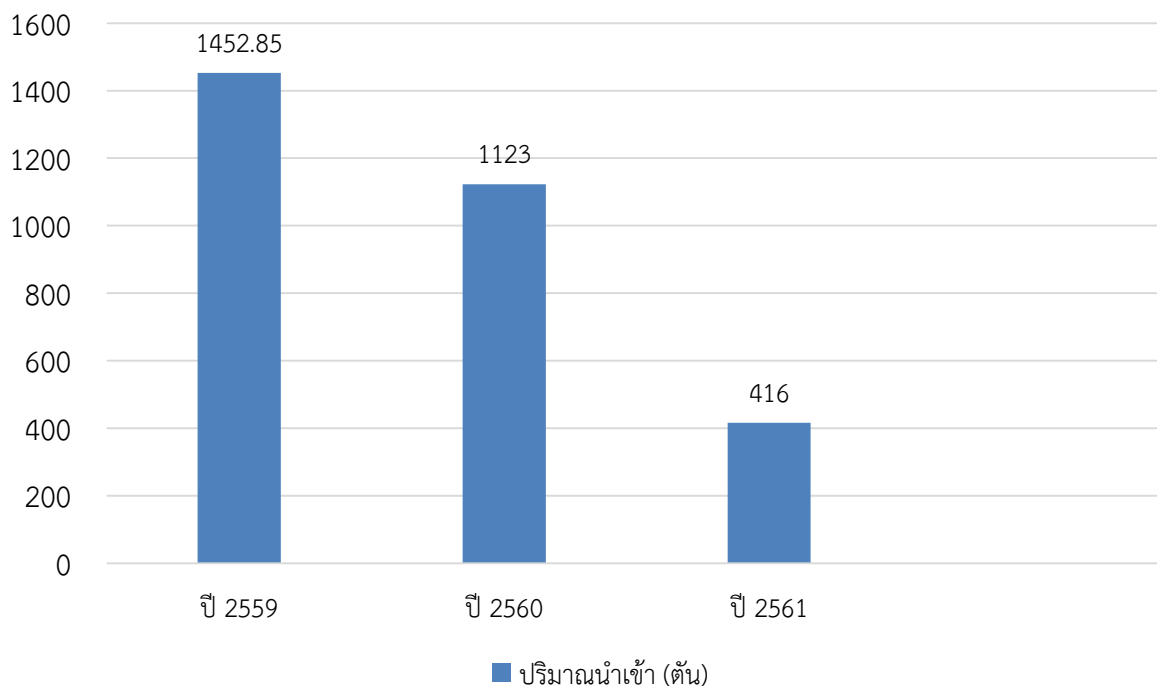
๒๕๕๙ ได้มีสื่อทางช่อง ไทยพีบีเอส (ThaiPBS) ได้มีการเสนอข้อมูลการใช้สารเคมีในน่าน จำพวก พาราควอต ไกลโฟเซต มีการปนเปื้อนในน้ำดื่ม แม่น้ำ น้ำประปา และในปลา ซึ่งเมื่อมาสืบค้นข้อมูลของสำนักงานเกษตรในการปนเปื้อน ก็ไม่ถือกับอันตรายเหมือนงานวิจัยที่ออกมา ซึ่งยังถือเป็นประเด็นที่ต้องถกเถียงในข้อมูล แต่อย่างไรก็ตามประเด็น ยังไงก็มีการปนเปื้อนในปริมาณที่สูงพอสมควร ซึ่งในกระแสของสังคมมีการต่อการการนำเข้าสารเคมี มีงานวิจัยต่างๆที่ศึกษาในน่าน พบสัตว์ ๔ ชนิด ปนเปื้อนสารเคมีเกินมาตรฐาน เช่น กบหนอง หนูนา หอย ปลากระมัง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีข่าว นอกจากนั้นทางสาธารณสุข ยังมีการส่งเสริมให้แต่ละโรงพยาบาลซื้อผัก จากแหล่งที่เชื่อมั่นที่ปลอดภัย เพื่อให้เกิดการผลิตที่ปลอดภัยของเกษตรกร และผู้ป่วยได้รับอาหารที่ปลอดภัย ปรากฏว่ามีการคุ้มครองผักที่นำส่งโรงพยาบาลต่างๆในจังหวัดน่าน โดยมีการคุ้มครองอยู่ ๒ ครั้ง ในเดือนกุมภาพันธ์ และเดือนพฤศจิกายน พบว่าในช่วงแรกที่ดำเนินโครงการ ก็ยังพบการปนเปื้อนอยู่ส่วนใหญ่เป็นจำพวก ผลไม้ ผัก ที่นำเข้า ซึ่งเมื่อสร้างความเข้าใจทำให้พบว่า การปนเปื้อนเริ่มน้อยลง ทั้งนี้เมื่อดูข้อมูลเกษตรกรในการตรวจสอบสารเคมีที่ตกค้างในเลือด ซึ่งตรวจได้เฉพาะสารกำจัดแมลง พบว่า เกษตรกรที่ไม่ปลอดภัยอยู่ที่ ๕๗ % เกินครึ่งของผู้เข้ามาตรวจทุกอำเภอ ถ้าแยกกลุ่มไม่ปลอดภัย อยู่ในระดับเสี่ยง อยู่ที่ ๑๙ % กลุ่มอันตรายมาก ๑๘ % สิ่งที่ยกกันมาตลอดคือทางลดและทางเลือกของเกษตรกรในเมื่อน่านที่ยั่งยืนควรที่จะเป็นแบบไหน ซึ่งเป็นโจทย์ใหญ่ที่ได้พูดคุยในหลากหลายเวที ทั้งการเชื่อมโยงประเด็นเรื่องป่า ที่ดิน และเชื่อมโยงเรื่องการเกษตร

ในส่วนการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดิน ที่เป็นประเด็นเชื่อมโยงการแก้ปัญหาในน่าน ได้ความพยายามการใช้นโยบายต่างๆมาแก้ไขปัญหา ทั้งรูปแบบ คทช. ในจากจัดการแก้ปัญหาพื้นที่ เมื่อเกิดการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิที่ทำกินแล้วสิ่งที่จะตามมาคือการทำการเกษตรที่ไม่กลับไปเป็นรูปแบบเดิมอีก ซึ่งการสรรหาอาชีพทางเลือกหรือเกษตรทางเลือกอื่นๆให้เกิดความยั่งยืน เป็นสิ่งที่สำคัญ และควรทำแบบไหน อีกรูปแบบในการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิที่ทำกิน คือ Nan sandbox ที่มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาเช่นเดียวกัน โดยได้มีการใช้ข้อมูลพื้นที่ซึ่งได้มีการเสนอข้อมูลในน่าน โดยพื้นที่ป่าในน่านมี ๗๒ % และอีก ๒๘ % เป็นพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ ซึ่งโดยมีแนวทางใน ๒๘ % โดยจัดสรร ๑๐ % ยังคงทำการเกษตรได้เต็มที่ และอีก ๑๘ % ปรับเปลี่ยนเป็นพืชที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ไม่ใหญ่ต่างๆ เพื่อให้เกิดสิทธิและการเพิ่มพื้นที่ป่า ซึ่งเมื่อโครงการต่างๆที่ชาวบ้านยอมรับแล้ว โจทย์สำคัญคือ พืชทางเลือกหรืออาชีพทางเลือกไหนที่จะตอบโจทย์ความยั่งยืนในภาคเกษตรของน่านได้ ซึ่งเป็นโจทย์ที่ได้พูดถึงในหลายเวทีในน่าน หลังจากแก้ไขปัญหาที่ดินเรียบร้อย การหนุนเสริมเรื่องผลิต การขนส่ง สู่ตลาด อีกทั้งยังมีงานวิจัยเรื่องพืชทางเลือก ได้สนับสนุนเรื่องข้อมูลที่เหมาะสมกับพื้นที่ในน่าน และกระแสการปลูกพืชแพะชันในน่านยังคงเข้ามาเรื่อยๆ เมื่อปลูกหลายรายมากขึ้นก็พบปัญหาเรื่องตลาดไม่สามารถรับผลผลิตได้

โดยการจัดเวทีน่านพอรั่มได้มีการเสนอประเด็นที่หลากหลาย เช่นเกษตรอินทรีย์ การนำเข้าอาหารน่าน สถานการณ์ของเกษตรกรในพื้นที่ เมื่อมองพืชผักต่างในน่าน อะไรที่ผลิตในน่านได้บ้าง และเพียงพอต่อคนน่านหรือไม่ และนำเข้าอะไรบ้าง หรือคุณภาพความปลอดภัยเชื่อมั่นได้ขนาดไหน ตลาดที่แท้จริงอยู่ภายในจังหวัดน่านหรือนอกจังหวัดน่าน ที่สำคัญชุมชนมีศักยภาพในการผลิตอาหารที่ปลอดภัยมากน้อยขนาดไหน สามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้หรือไม่

ข้อมูลการนำเข้าส่งออกอาหารเมื่อ ๑๐ปี ที่แล้ว พบว่า น่านผลิตอาหารไม่เพียงพอต่อการบริโภค มีการนำเข้าอาหารมากกว่าพันล้านบาท โดยมีผัก ที่นำเข้ามากที่สุด ในขณะเดียวกันเมื่อขับรถออกนอกจังหวัดน่าน ก็ยังพบเห็นการขนส่งผลผลิตจำพวกผักออกนอกจังหวัด ซึ่งทางทีมงานน่านฟอรั่มได้ขอข้อมูลจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน พบว่า

สถิติการนำเข้าพืชผัก ปี 2559 ถึง พฤษภาคม 2561

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน กลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนงาน

พืชผัก ชนิดต่างๆที่นำเข้า ได้แก่ ผักกาดขาว กะหล่ำปลี คะน้า ผักกวางตุ้ง ผักกาดเขียวปลี ผักชี แครอท มะเขือเทศ ต้นหอม ขึ้นฉ่าย แตงกวา มะระ ดอกกุยฉ่าย กะหล่ำปลี พริกชี้ฟ้า ถั่วฝักยาว ผักกาดหอม บล๊อคโคลี่ มะเขือยาว กระเทียม

นำเข้าจากจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แพร่ อุตรดิตถ์ พะเยา พิษณุโลก

แหล่งข้อมูล ผู้ประกอบการขายผักสดในตลาดเขต อ.เมือง อ.เวียงสา อ.ท่าวังผา

สินค้าพืชผัก จังหวัดน่าน ที่ขายในพื้นที่และส่งออกนอกจังหวัดน่าน ได้แก่ ผักกาดขาว ings กะหล่ำปลี แตงกวา มะเขือเจ้าพระยา ถั่วลันเตา มะเขือเทศ โดยมีแหล่งปลูกมากในเขตพื้นที่ อำเภอทุ่งช้าง อำเภอปัว อำเภอเมือง อำเภอนาน้อย อำเภอเวียงสา

จากข้อมูลดังกล่าว เป็นที่มาของการแลกเปลี่ยนในวันนี้ อาหารในน่านที่บริโภคกันทุกวันนี้มีความปลอดภัยมากน้อยแค่ไหน และสิ่งในน่านพอที่จะผลิตหรือนำมาเป็นทางเลือกด้านการเกษตรของคนน่านได้ ที่ จะพึ่งพาตนเองได้อย่างไร ซึ่งอยากจะชวนแลกเปลี่ยนในเวที

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน การเก็บข้อมูลของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดมีการเก็บข้อมูลในเรื่อง ของผัก เนื้อสัตว์ ซึ่งถ้าเป็นผักสำรวจจากตลาดตั้งจิตระนุสรณ์ ภาวะของผักจังหวัดน่าน มีปริมาณการนำเข้าตาม ฤดูกาล ภาวะการค้าผักของจังหวัดน่านเกษตรกรปลูกแล้วจะมีพ่อค้า ไปรับผลผลิตแล้วนำมารวบรวมไว้ตลาด ในช่วงเย็น ต่อมาผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกก็จะมารับซื้อ โดยจะมีรถจากต่างอำเภอมารับผลผลิตและกระจายไปยัง แต่ละอำเภอและเมื่อผลิตเหลือจะส่งไปยังจังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์ บางส่วนไปยัง เชียงใหม่ เชียงราย ซึ่งเมื่อ

แลกเปลี่ยนกรณีการนำเข้าและส่งออกของผักในนาน
เพื่อทราบสถานการณ์การนำเข้าส่งออกและผู้ที่เกี่ยวข้องและเส้นทางการนำเข้าและส่งออก และระบุชนิดพืช โดยได้แบ่งกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลดังนี้

๑. กรณีการเส้นทางนำเข้าสู่ส่งออกของผักในจังหวัดน่าน

๓. กรณีการนำเข้าส่งออกผักของกลุ่มผู้ผลิตบ้านดอนมูล

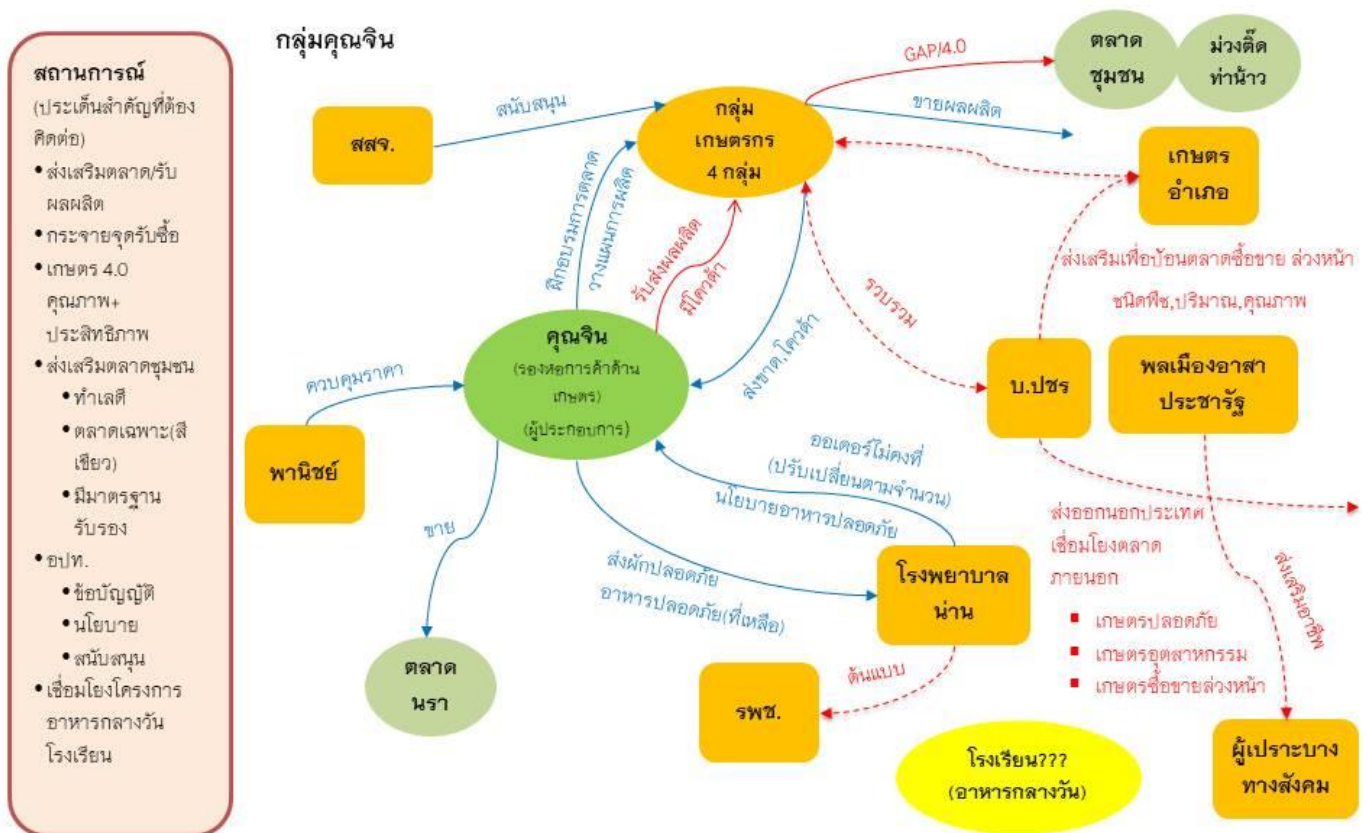
The flowchart illustrates the value chain of organic rice in Thailand, showing the flow from production to consumption. The main components are:

- Producers (เกษตรกร (ผู้ผลิต))**: Represented by a yellow circle. They are connected to various input sources (top left) and output destinations (bottom right).
- Input Sources (Top Left)**: A grid of boxes listing various agricultural inputs and their sources, such as "ปุ๋ยอินทรีย์" (Organic Fertilizer), "เมล็ดพันธุ์" (Seeds), and "น้ำ" (Water).
- Processing and Distribution (Middle)**: A central area with boxes for "พ่อค้าคนกลาง" (Middlemen), "พ่อค้าส่ง" (Wholesalers), and "ผู้รวบรวม/ส่งออก" (Collectors/Exporters). These are connected to "พ่อค้าปลีก" (Retailers) and "ร้านค้า" (Shops).
- Farmer Organizations (สถาบันเกษตรกร)**: A yellow box representing the collective voice of farmers, connected to the producers and the government.
- Government (หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน (วิชาการ))**: A yellow box representing the regulatory and support body, connected to the producers and the farmer organizations.
- Consumption (Bottom Right)**: A grid of boxes listing various consumption channels, such as "ร้านอาหาร" (Restaurants), "โรงแรม" (Hotels), and "ตลาดต่างประเทศ" (Foreign Markets).

Arrows indicate the flow of goods and information, with labels like "ขาย" (sell), "นำเข้า" (import), and "ส่งออก" (export).

เริ่มจากเกษตรกรผู้ผลิต มีทั้งกลุ่มผลิตขายเพื่อส่งอื่นและกลุ่มผลิตเพื่อการบริโภคและจำหน่ายในน่าน อีกทั้งผู้บริโภคยังผลิตไว้กินเอง โดยจะมีพืชผักหลากหลายชนิดตามแหล่งต่างๆในน่าน โดยผู้ผลิตตัดสินใจปลูกตามความต้องการของตลาด อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิต และสถาบันเกษตรกร เช่นสหกรณ์ หรือข้อมูลการนำเข้าส่งออก ยังมีส่งเสริมสนับสนุนผู้ผลิต นอกจากนั้นยังมีเกษตรกรพันธุ์สัญญาเข้ามามีส่วนกำหนดการผลิตซึ่งมีตลาดที่ชัดเจนทำให้เกิดความเชื่อมั่นไปยังผู้ผลิต โดยการเคลื่อนของผลผลิตในน่านผ่านทางพ่อค้าคนกลางกระจายไปยังตลาดแหล่งแห่ง เช่น ตลาดผู้ค้าปลีก ทั้งตลาด Modeltrade และรถส่งผัก และพ่อค้ายังเป็นผู้รวบรวมผลผลิตส่งออกไปยังต่างจังหวัดและนำเข้ามายังในจังหวัดน่าน ส่งต่อไปยังผู้บริโภคในน่าน

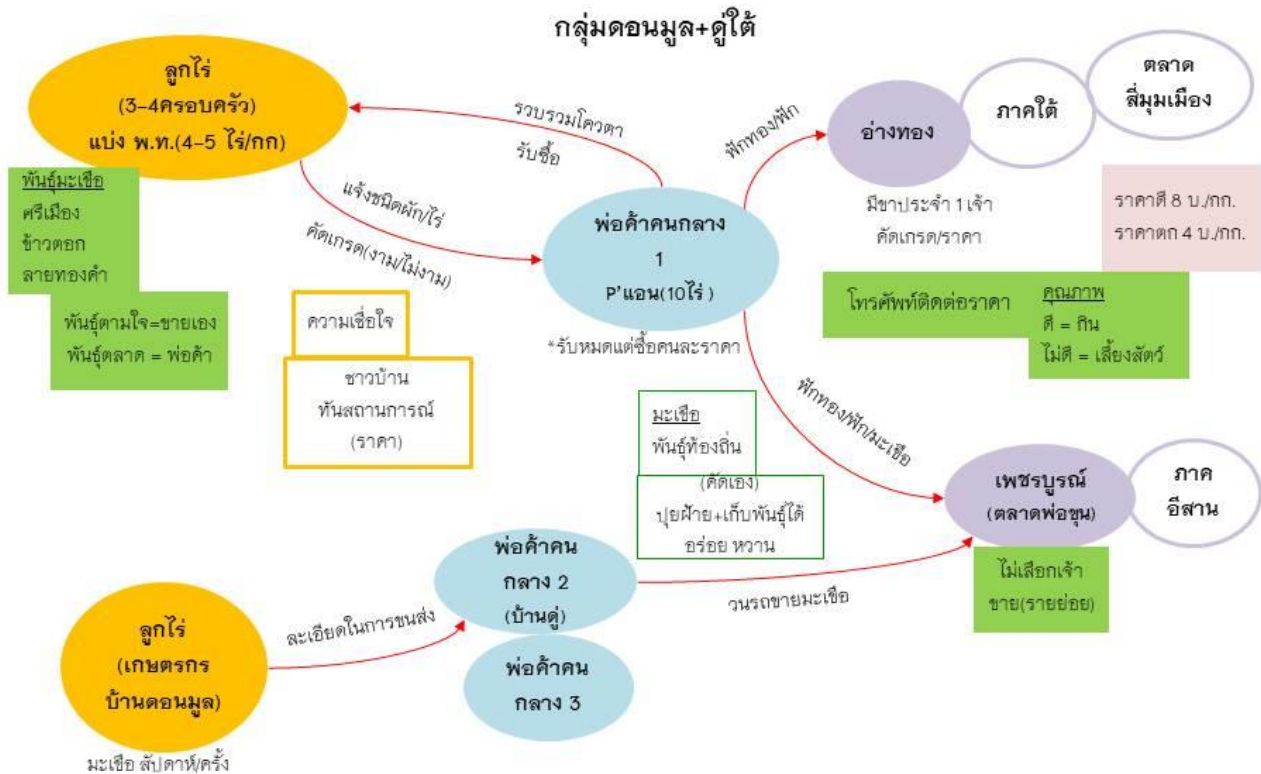
กรณีกลุ่มภูเพียงฟาร์ม

จุดเริ่มต้นของคุณจิน ได้มีหลายบทบาทซึ่งได้รับการประสานงาน ผ่านทางโรงพยาบาลน่านในการขับเคลื่อนนโยบายอาหารปลอดภัย โดยทางโรงพยาบาลจะออเดอร์มายังคุณจิน โดยทางคุณจินนำผลผลิตจากกลุ่มเกษตรกรเครือข่าย ซึ่งมีการหนุนเสริมทั้งความรู้การตลาดและยังมีการใช้ก้ออเดอร์ผลผลิตที่ต้องการ ซึ่งคุณจินยังมีตลาดนราเพื่อรองรับผลผลิตจากกลุ่มเกษตรกรที่เกินออเดอร์นำมาวางขาย โดยมีการควบคุมราคาผลผลิตจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน นอกจากคุณจินแล้วทางเกษตรกร ยังขายผลผลิตไปยังตลาดชุมชน และมีแนวโน้มการเชื่อมตลาดไปยังบริษัทประชารัฐ ในการกระจายผลผลิต โดยมีเกษตรอำเภอส่งเสริมและควบคุมคุณภาพผลผลิต

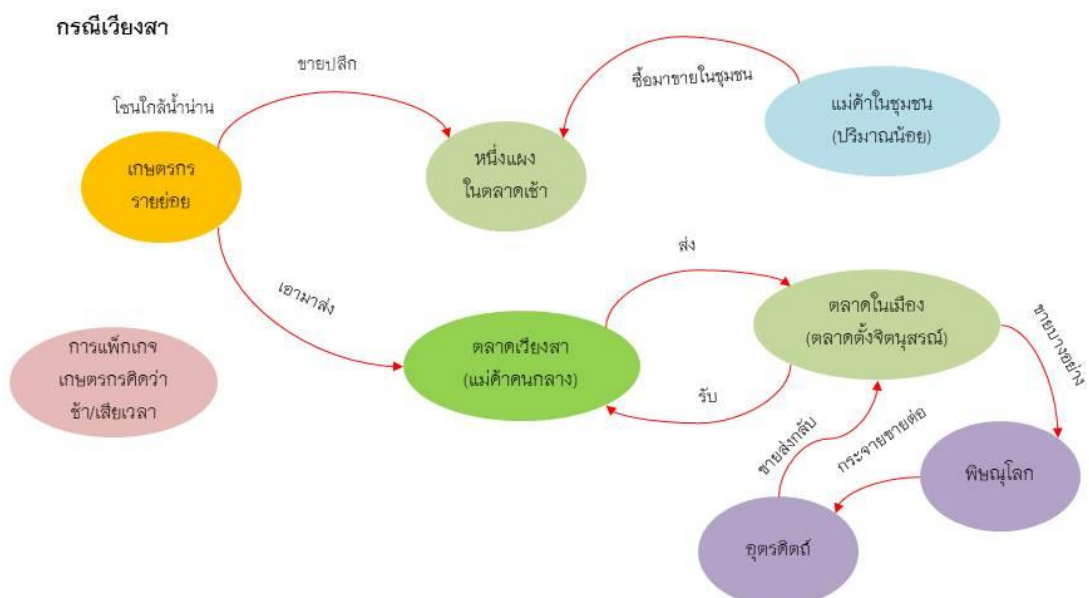
กรณีการนำเข้าส่งออกผักของกลุ่มผู้ผลิตบ้านดอนมูล

ได้แบ่งการแลกเปลี่ยนเป็นตัวบุคคล ๒ คน ได้แก่ กรณีของพี่แอนด์กรณีของพี่สี่

กรณีพี่แอนด์

กรณีพี่แอนด์ เริ่มจากการหาตลาดในการรับซื้อผลผลิตโดยจะติดต่อไปเอง ซึ่งได้มีลูกไล่ ในการผลิตผักตามฤดูกาล โดยทางพี่แอนด์จะรวบรวมโค้วค้ำไปยังลูกไล่ แล้วลูกไล่ก็แจ้งจำนวนชนิดและผลผลิต โดยพี่แอนด์ได้กระจายผลผลิตไปยังตลาดต่างจังหวัดทั้งพืชผักตามฤดูกาล และตลาดเฉพาะชนิดผัก โดยจะมีเจ้าประจำในการรับซื้อ ซึ่งราคาผลผลิตขึ้นอยู่กับคุณภาพผลผลิตเป็นหลัก

กรณีกลุ่มเกษตรกรเวียงสา

เริ่มจากกลุ่มเกษตรกรรายย่อยนำผลผลิตกระจายไปยังการขายปลีก ไปยังตลาดเช้าแล้วแม่ค้าในพื้นที่รับนำไปขายในชุมชนต่อซึ่งปริมาณมีไม่มาก ส่วนขายส่ง นำส่งมายังตลาดในอำเภอเวียงสาแล้วส่งต่อไปยังตลาดตั้งจิตนุสรณ์ กระจายไปสู่จังหวัดอื่นต่อ

กรณีการกระจายผลผลิตของศูนย์ภูพล พรหมคำ

กระจายไปยังตลาดทั่วไป และโรงพยาบาล ๑๕๐๐-๒๐๐๐ บาท/วัน โดยชนิดผักจำพวก ผักพื้นบ้าน กระเพรา ตำลึง ขนุน หน่อไม้ แตงกวา (ตามออเดอร์)อีกทั้งยังกระจายไปยังโรงเรียนศรีเสริมสิกรโรงเรียนราชานุบาล และร้านสะดวกซื้อ ๒๒ ร้าน โดยจะใช้วิธีซื้อออเดอร์ในเมืองแล้วจัดส่ง เมื่อมีมีออเดอร์มาตลอด ต้องมีความจำเป็นต้องตัดแต่ โดยการจ้างชาวบ้านสูงอายุมาตัดแต่ โดยใช้การรวมกลุ่มได้ซึ่งมีไม่มาก เน้นความต่อเนื่องของผลผลิตเป็นหลัก

เป้าหมายที่ตั้งไว้ การเพิ่มปริมาณร้านค้า “เกษตรกรอยู่ได้ ผู้บริโภคอยู่ได้ ผู้ประกอบการอยู่ได้ สิ่งแวดล้อมอยู่ได้”

กรณีกลุ่มเกษตรกรอำเภอเชียงกลาง(ตลาดสี่เหลี่ยมสุวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์ฮอมฮัก)

อำเภอเชียงกลางเป็นพื้นที่ผลิตผักเป็นจำนวนมาก โดยการผลิตผักหลากหลาย โดยตลาดสี่เหลี่ยมเป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้าผักปลอดภัย ซึ่งช่วงแรกมีแม่ค้าจำนวนมากนำผลผลิตมาขาย ระยะต่อมารายได้ที่มาจากผู้บริโภคมีไม่มากพอทำให้ตลาดสี่เหลี่ยมตอบโต้ได้เพียงกลุ่มคนรักสุขภาพ เช่น หมอ พยาบาล สาธารณสุข ทำให้แม่ค้าผักลดลงในตลาดสี่เหลี่ยมและกลับไปยังตลาดเคมีปกติเพื่อหารช่องทางในการจำหน่าย ส่วนวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์ฮอมฮัก เริ่มจากกลุ่มคนที่อยากเห็นและมีคำถามกลับเกษตรอินทรีย์ว่าจะไปต่อได้หรือไม่ ซึ่งมีเกษตรกรตัวจริงอยู่เพียง ๒ ราย ที่เป็นสมาชิกส่วนนอกนั้นเป็นเกษตรกรงานอดิเรก โดยภายในกลุ่มมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต โดยลักษณะผู้บริโภคผู้ผลิตต้องเข้าหาเพื่อนำผลผลิตไปขาย ซึ่งตลาดไม่ได้มีมากและอยู่ใกล้ผู้ผลิต

ข้อเสนอแนะ

- การสร้างเครือข่ายผู้ผลิต เชื่อมผู้ผลิตกับผู้บริโภคผ่านช่องทางการสื่อสารอาหารปลอดภัย
- การสร้างการตรวจสอบผลผลิตโดยผู้บริโภคเพื่อทราบที่ไปที่มา
- นำเสนอร้านอาหารปลอดภัยเพื่อให้ผู้บริโภคเชื่อมั่น

เวทีน่านพอร่ม
“ข้อมูล ความรู้ เพื่อฟื้นฟูป่าไม้ การส่งเสริมอาชีพทางเลือกจังหวัดน่าน”
วันพฤหัสบดีที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2561
ณ โรงแรมน่านกรีนเลควีรีสอร์ท อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

.....

กระบวนการในการดำเนินการวันนี้จะใช้กระบวนการของการแลกเปลี่ยนข้อมูล และใช้ข้อมูลเป็นตัวเดินเรื่อง เป็นการแลกเปลี่ยนบนฐานของความรู้และข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อนำไปขับเคลื่อนประเด็นสำคัญ 2 เรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ได้แก่ เรื่องของป่าไม้ และอาชีพทางเลือก

ที่มาของกระบวนการขับเคลื่อน โดย คุณณัด ไบยา หัวหน้าโครงการน่านพอร่ม

น่านในกระแสโลก น่าน...เป็นเมืองที่มีเสน่ห์ เมืองต้องห้ามพลาต ทำให้มีผู้คนหลั่งไหลเข้ามา ในขณะเดียวกันน่านก็จะมีประเด็นที่เป็นประเด็นของน่านที่ทำให้หลายคนเข้ามา เช่นเรื่องของ น้ำท่วม ดินโคลนถล่ม ป่าไม้ ภูเขาหัวโล้น การท่องเที่ยว ชายแดน วิฤตการใช้สารเคมีในภาคการเกษตร ภูเขาหัวโล้น ในกระแสสังคมที่ทุกคนมองมาที่น่านในอีกมุมหนึ่ง ในขณะเดียวกันการหาพืชทดแทนเพื่อที่จะมาฟื้นฟูระบบนิเวศป่าให้กลับคืนมา มีการสร้างทางเลือก เช่น กาแฟ ยางพารา เกษตรอินทรีย์ ไม้ ทั้งที่น่านคิดเอง และส่วนอื่นๆ ที่เข้ามาสนับสนุนและส่งเสริม บุคคลภายนอกเข้ามาส่งเสริม มีบุคคลสำคัญทั้งในรัฐบาล ภาคราชการ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ภาควิชาการต่างๆ ที่ลงมาช่วยกัน พัฒนาท้องถิ่นน่านให้ดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่องป่าไม้ ที่ดิน และพื้นที่ดินต่างๆ ที่ลงมาอย่างมากมายในน่าน โดยเฉพาะ 10 ปีให้หลัง กระแสสังคมที่เข้าไปเป็นกระแส และก็มีคนจับตามองเมืองน่านค่อนข้างเยอะ ใครๆ ก็อยากมาน่าน มาทั้งเพื่อมาชื่นชม สิ่งที่ดีงาม ทุนของเมืองน่าน มีเรียนรู้ที่จะพัฒนาและบางส่วนก็อยากมาน่านเพื่อมาช่วยพัฒนา ประเด็นสำคัญคือ ภายใต้ความปรารถนาดีนั้นเป็นไปทิศทางเดียวกันไหมและจะมาหนุนเสริมพลังในการขับเคลื่อนงานของเมืองน่านใหม่ คนน่านคิดอย่างไร เหล่านี้เป็นประเด็นที่เราจะใช้ข้อมูลความรู้ที่แต่ละคนมี ที่ชุมชนท้องถิ่นมี ที่ภาคราชการมี ทั้งภาคเอกชนและภาควิชาการ ทั้งในน่านและนอกน่านมาช่วยกันพัฒนาน่านที่เราต้องการและอยากเห็นอย่างไร ทิศทางการพัฒนา ไม่อยากเห็นที่พัฒนามาคนละทิศละทาง ไม่ไปเป็นทิศทางเดียวกัน ทำอย่างไรให้งานที่ภาคส่วนต่างๆ ได้ไปหนุนเสริมกัน การสนับสนุนข้อมูลที่มี ทางวิชาการ ชาวบ้าน การเสริมพลังและการเชื่อมโยงเพื่อให้ตอบโจทย์น่านและความยั่งยืนที่แท้จริงอย่างแท้จริง ประเด็นที่อยากเห็นอีกอย่างหนึ่งคือ การเชื่อมโยงกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ การต่อเนื่องและการหนุนเสริมกันและจะพัฒนาต่อที่มันดีกว่าได้อย่างไร โดยที่น่านไม่บอบช้ำจากกระบวนการพัฒนา น่านพอร่มจึงเป็นเวทีหนึ่งที่อยากให้ผู้คนทั้งน่านและนอกจ.น่าน หรือภาคส่วนต่างๆ ที่รักและปรารถนาดีต่อเมืองน่าน มาช่วยกันคิด มอง และช่วยกันเติมสิ่งต่างๆ ในการที่จะพัฒนาน่านที่เราต้องการ

กระบวนการคิด การคุยของกระบวนการน่านพอร่มเป็นการนั่งคิดที่นำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดน่าน โดยคิด คุยและนำไปสู่การปฏิบัติ การทำ เรียกว่าการใช้ปัญญานำในการพัฒนา “สังคมเกษตรและเมืองป่าไม้”

เป้าหมายของวงคุย ป่าไม้และอาชีพทางเลือกที่จะมาช่วยในกระบวนการฟื้นฟูป่า กระบวนการขับเคลื่อนของและอยากเห็นเป้าหมายร่วมของการพัฒนาร่วมกันเป็นอย่างไร ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไรในจังหวัดน่าน ภาคส่วนต่างๆ มีบทบาทอะไร มีฐานข้อมูลและแนวคิดอะไร

ชี้แจงภาพรวมของโครงการน่านฟอรั่ม คุณพิมพ์พรรณ สกิตรัมย์ คณะทำงานน่านฟอรั่ม

น่านฟอรั่มเป็นพื้นที่เรียนรู้ เพื่อเข้ามาร่วมกัน มองไปข้างหน้า สิ่งที่เกิดขึ้นในน่านต้องการจะทำอะไรบ้าง 1 ปีที่ผ่านมา ได้มีการพูดคุย ทั้งวงเล็ก และวงใหญ่ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2560 น่านฟอรั่มได้ชวนภาคีต่างๆ ในจังหวัดน่านหารือแลกเปลี่ยนสถานการณ์และประเด็นสำคัญของจังหวัดน่าน ผลจากการระดมความคิดเห็น ออกมา 6 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย ประเด็นป่าไม้และที่ดิน ประเด็นเกษตรกรรมและระบบการผลิต ประเด็นทรัพยากรน้ำ ประเด็นขยะ ประเด็นการท่องเที่ยว ศิลปกรรม วัฒนธรรม และประเด็นสังคม สุขภาพ การศึกษา เด็กและเยาวชน

ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ในจังหวัดน่านมีความคิดที่ซับซ้อน จะต้องมีการใช้ข้อมูลที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหา ที่สำคัญคือ ทุกๆ ปัญหาจะมีความเชื่อมโยงกันอยู่ ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ก็มีหลายๆ หน่วยงานพยายามแก้ไขและทำงานกันอยู่

สิ่งที่ได้จากวงคุยครั้งที่ 1 เกิดประเด็นร่วมที่สำคัญและที่จะดำเนินไปต่อ 2 ประเด็นได้แก่

1. ทำอย่างไรจะหนุนเสริมให้กลไกการขับเคลื่อนพื้นที่ในแต่ละประเด็น
2. ระบบฐานข้อมูล

จากประเด็นสำคัญนี้ ได้มีการทำ mapping ออกมา เพื่อดูว่าในพื้นที่จังหวัดน่าน มีหน่วยงานไหนบ้างในพื้นที่ จะเห็นได้ว่าแต่ละหน่วยงานจะมีเป้าหมายที่ที่หลากหลาย ทั้งประเด็นสิทธิที่ดิน ทำอย่างไรที่จะฟื้นฟูป่า น่านได้ ทำอย่างไรที่จะสร้างรายได้ดี ทำอย่างไรที่จะพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร วิธีการผลิตและการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน คนอยู่กับป่า การยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน การแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าหลายๆ หน่วยงานที่เข้ามาทำงานมีทิศทางการทำงานที่หลากหลาย เป็นโจทย์ที่จะมานำเข้าในวันนี้ คือ “เป้าหมายร่วมที่จะนำไปสู่การแก้ไขข้างหน้าของทุกภาคส่วนนั้นคืออะไร”

จากการศึกษาข้อมูลมือสอง เอกสารต่างๆ ของงานวิจัย พบว่า มีการมองสถานการณ์น่านที่คล้ายคลึง และร่วมกันในหลายมิติ อาทิ

1. ข้อจำกัดทางกายภาพของพื้นที่จังหวัดน่านและการเพิ่มขึ้นของประชากร
2. สภาพเศรษฐกิจในเรื่องของการหารายได้
3. นโยบายต่างๆ ที่เข้ามามีผลกระทบ
4. การถือครองที่ดินและเอกสารสิทธิ์ที่ดิน
5. ความต้องการหาแหล่งน้ำและแหล่งเงินลงทุน

จากประเด็นต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดประเด็นต่างๆ ที่คุณณัดได้มีการนำเสนอมา เรื่องของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดน่าน การเสื่อมโทรมของที่ดินทำกินและสภาพแวดล้อม การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน การลดทอนศักยภาพ การขาดความเชื่อมั่นของเกษตรกร ที่หลายๆ หน่วยงานที่พยายามเข้ามาช่วยกันแก้ไข ในจังหวัดน่าน มีบทปฏิบัติการที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้เกิดการตอบสนอง เกิดบุคคลที่จะเข้ามาแก้ไขสถานการณ์ทั้งปัจเจกบุคคล และหน่วยงาน และเกิดโมเดล เช่น น้ำพางโมเดล เมืองจันโมเดล ดงพญาโมเดล ฝายมีชีวิต ธนาкарตันไม้ เป็นต้น จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกิดบทปฏิบัติการมากมายกระจายอยู่ทั่วจังหวัดน่าน ในส่วนของน่านโมเดล มองว่าเป็นบทปฏิบัติการเฉพาะพื้นที่ อิงตามบริบทของพื้นที่ ในระดับของท้องถิ่น มีการขับเคลื่อนในพื้นที่ เช่นการขับเคลื่อนธรรมนูญชุมชน ข้อบัญญัติท้องถิ่น โฉนดชุมชน เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีความพยายามที่จะส่งเสริมพืชทางเลือกใหม่ เช่น กล้วย พักทอง ยางพารา ไข่ โกโก้ กาแฟ นอกจากนั้นแล้วในน่านยังมีการส่งเสริมอาชีพทางเลือกที่เป็นการจัดการทรัพยากร การพัฒนาอาชีพ ความพยายามระดับกลุ่มในชุมชนที่หาอาชีพทางเลือกของตนเอง เช่น กลุ่มย้อมผ้าสีธรรมชาติบ้านน้ำเกียน นอกจากอาชีพทางเลือก ที่ผ่านมามีการพัฒนาอาชีพทางเลือกจะแยกส่วนกับทาง

การตลาด แต่ปัจจุบันการพัฒนาเรื่องของอาชีพมีการพัฒนาเรื่องของการตลาด เช่น เครือข่ายทางพระครู สุจินนันทิกที่ขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์และเชื่อมต่อการตลาดเอง กลุ่มผู้ประกอบการระดับชุมชนจากผู้ผลิต ปกติแต่พัฒนายกระดับตนเองเข้ามาเป็นผู้ประกอบการ มีการเชื่อมโยงเครือข่าย เช่น คุณเคม ตำบลป่าแลว หลวง จากผู้ผลิตมาเป็นผู้รวบรวมสินค้าจากชุมชน เข้ามาส่งขาย การขับเคลื่อนตลาดในห้าง ความพยายามในพื้นที่ที่สร้างทางเลือก ในระดับหน่วยงาน เช่น สาธารณะสุข มีนโยบายส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกันผลิตอาหาร ปลอดภัยและส่งเข้าโรงพยาบาล รพ.สต. เป็นความพยายามปรับเปลี่ยน สนง.เกษตรและสหกรณ์มีการ ขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ ทางภาคเอกชน เช่น บิ๊กซีก็จะมีการทำตลาดบิ๊กซีให้ชุมชนเข้ามาขายได้ ตลาดประชา รัฐ เป็นต้น

ระบบฐานข้อมูล กลายเป็นประเด็นร่วมสำคัญเรื่องระบบฐานข้อมูลและกลไก เพราะหลายพื้นที่ พยายามดำเนินการ เช่น Nan Sandbox มีการลงเก็บข้อมูลรายแปลง เครือข่ายป่าชุมชนอีกเมืองน่าเก็บ ข้อมูลป่าชุมชนทุกตำบล มูลนิธิรักไทยมีความพยายามที่จะทำระบบฐานข้อมูลที่สามารถเชื่อมต่อกับอปท. หลายหน่วยงานมีการทบทวนการทำงานของตนเองและเห็นข้ออ่อนที่ไม่สามารถทำเองได้ จึงเกิดความร่วมมือ แบบพหุภาคีร่วมกัน ความร่วมมือนี้ไม่ใช่เฉพาะความร่วมมือประเด็นเดียวกันเท่านั้น ยังมีการข้ามประเด็น เช่น กลุ่มศิลปินน่า อ.ยุทธภูมิ สุประการ ไม่ได้มองศิลปะเป็นแค่ศิลปะเท่านั้น ยังมีศิลปะเป็นการสื่อสารอื่นๆ ด้วยไม่ว่าจะเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อม วิถีชาวนา วิถีชุมชนและจะเอาศิลปะเข้าไปนำเสนอ การใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ถ้า มองไปในอนาคต กลไกที่จะเกิดขึ้นและขับเคลื่อนในอนาคตข้างหน้าจะเป็นอย่างไร

ผลลัพธ์ที่น่าสนใจ คือ การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ (แสดงในรูป) Area Based Approach เกิด บทปฏิบัติการเฉพาะพื้นที่และความพยายามที่จะทำ เช่น Nan sandbox ที่เป็นเหมือนบททดลองที่จะไม่ใช่ เฉพาะข้อมูลยังมองไปถึงระดับนโยบาย การจัดตั้งเชิงสถาบัน ผลลัพธ์เช่นการจัดตั้งธนาคารต้นไม้ สมาคมไฟ กองทุนต้นน้ำที่ผ่านมาอบจ.เคยขับเคลื่อนของจังหวัดน่าน ตั้งขึ้นมาในการขับเคลื่อนของจังหวัดน่าน

แนวทางในการพัฒนาต่อ ประเด็นสำคัญคือเรื่องของระบบฐานข้อมูลกลาง แต่ต้องฐานข้อมูลกลางที่ ได้รับการยอมรับร่วมกัน ได้แก่

- ข้อมูลป่าไม้ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ ระบบฐานข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเกิดการใช้ข้อมูลเพื่อการ พัฒนาต่อไป
- แนวทางต่อ เป็นการสร้าง Platform ใหม่ เพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ใหม่ๆ ระหว่างผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง ข้อสำคัญคือทำอย่างไรที่จะลดความขัดแย้ง
- ข้อต่อที่สำคัญแนวทางเคลื่อนมุ่งเป้าไปที่อปท. และกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เป็นข้อต่อกลาง แนวทางที่จะ สนับสนุนคือจะมีอาชีพอะไรบ้างที่เป็นอาชีพที่สนับสนุนทางเลือกที่เหมาะสมกับความหลากหลายของ ภูมิโนเวศ ระบบการบริหารจัดการและระบบตลาดจะเป็นอย่างไร

ประเด็นที่เวที่ยังหลุดไปคือ เรื่องของการค้าชายแดน เศรษฐกิจชายแดน พบว่า ชาวบ้านหรือชุมชน ไม่ได้มองแยกส่วน มีความพยายาม เพื่อตอบโจทย์การจัดการทรัพยากร รายได้ที่หลากหลาย โจทย์สำคัญถ้าจะ ไปต่อในอนาคต คือ แต่ละหน่วยงานจะต้องพัฒนาบุคลากร เพื่อที่จะเท่าทันโจทย์ของน่าน ร่วมกันทำงานกับ พหุภาคี การก้าวข้าม Comfort zone มาร่วมกันทำงานในการแก้ปัญหา พื้นที่ที่ทำงานยังไม่ได้ไปแตะเรื่องการ พัฒนาที่ไม่ถูกต้อง จังหวัดน่าน ยังมีหลายๆ พื้นที่ที่มีปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน ที่การพัฒนายังไม่เข้าถึง

นำเข้าวงคุยน่านฟอรั่ม โดย คุณณัด ไบยา หัวหน้าโครงการน่านฟอรั่ม

ทางคุณพิมพ์พรรณได้ฉายภาพกระบวนการทำงานของจังหวัดน่านที่ผ่านมา มีกลไก กระบวนการที่ เกี่ยวข้องอะไร อย่างไรบ้าง เห็นบทเรียน บทปฏิบัติการอะไร และประเด็นที่จะขยับได้เป็นบางส่วน

สิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม เพื่อเติมการทบทวนข้อมูลที่มีอยู่ เรื่องของป่าไม้ ใช้อยุทธศาสตร์ของจังหวัด 5 ยุทธศาสตร์ ในส่วนของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ตามวิสัยทัศน์ “เมืองแห่งความสุข เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ธรรมชาติสมบูรณ์ เกษตรมั่งคั่ง ชุมชนเข้มแข็ง การท่องเที่ยวยั่งยืน” ในส่วนยุทธศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะมาแลกเปลี่ยนโดยตรง คาบเกี่ยวกัน 2 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 และ 3 และทุกยุทธศาสตร์มีการขับเคลื่อนเกี่ยวข้องกับเรื่องทรัพยากรป่าไม้และเกษตร

คำถามชวนคิด

- ป่าไม้นานยังคงอยู่หรือไม่ คนน่านยังมีพลังในการดูแลป่า
- คำตอบสิทธิทำกินของคนน่านที่อยู่ในเขตป่า จะมีการจัดการอย่างไร?
- เมื่อถึงเวลาปลดล็อกเรื่องสิทธิที่ดินทำกิน เป็นคำตอบเรื่องป่าไม้ การทำมาหากินของคนเมืองได้หรือไม่
- ถ้าไม่ปลูกข้าวโพดแล้วจะปลูกอะไร นำไปสู่การเรียงของพืชทางเลือกที่เหมาะสมในการปลูกพืช รายได้และความยั่งยืน ของคนเมืองน่านภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ
- ความรู้และกลไกอะไรที่จะช่วยให้การจัดการขับเคลื่อนเหล่านี้มีพลังมากยิ่งขึ้น

มีการยื่นข้อเสนอ เพื่อฟื้นฟูป่าน่าน นำไปสู่ข้อเสนอ “ทางเลือก ทางออก ของจังหวัดน่าน” ที่จะทำให้ปลดล็อกในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ปลายปี พ.ศ.2560 นายกรัฐมนตรี ได้เข้ามามอบที่ดินที่จัดการแบบคทช. น่านและมีการนำข้อมูลเหล่านี้ไปนำเสนอต่อผู้บริหาร ตลอดจนวงคุยที่บ้านคุณบัณฑิต ลำคำ ที่เป็นการชวนภาคประชาสังคมไปนำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่ดิน คทช. ได้รับอนุญาตไปแล้ว 6 ตำบล 25,000 ไร่ อยู่ระหว่างการขออีก 10 ตำบล 30,000 ไร่ สถานะขออนุญาตอีกประมาณ 200,000 ไร่ที่เป็นอยู่

ผลจากการที่นายกรัฐมนตรีเข้ามาน่านในครั้งนั้น นำไปสู่การเสนอข้อเสนอด้านนโยบายต่างๆ หลายส่วนผ่านทางคุณบัณฑิต และนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ได้เพิ่มเรื่องของ Nan Sandbox เข้ามา มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 1 ชุด แบ่งเป็นคณะกรรมการด้านนโยบาย คณะกรรมการภาคส่วนต่างๆ ที่ดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ในระหว่างกระบวนการดำเนินงาน (On process) และการทำความเข้าใจในส่วนของการฟื้นฟูป่า น่านที่หายไป 28% ที่หายไป ทำอย่างไรที่จะนำกลับมา โดยเงื่อนไข คือขอ 18% ของเป็นป่าเศรษฐกิจ ป่าฟื้นฟู เป็นป่าที่ให้น้ำ 10% ให้เป็นพื้นที่ที่ทำพืชเศรษฐกิจได้เต็มที่ นี่คือการเสนอที่มีการขับเคลื่อนและพัฒนาประเด็นคือคล้ายกับของน่านและคทช. คือ ถ้าได้พื้นที่กลับมาแล้วอะไรคือคำตอบในการจัดการที่ทำให้เกิดการฟื้นฟูป่าขึ้นมาได้ และความเป็นอยู่ที่ดีชาวบ้านขึ้นมาได้

คำถามชวนถก....ใช้ข้อมูลความรู้ที่มีอยู่จริง...ป่า.....คงอยู่หรือหายไป คนน่านสามารถมีพลังหรือไม่

❖ **ผอ.ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม :** เห็นด้วยกับข้อมูลที่น่าเสนอ เรื่องป่าไม้เมืองน่านลดลงตามลำดับ โดยเฉพาะช่วง 4 ปีให้หลังมาข้อมูลตรง เนื่องจากช่วงประมาณปีพ.ศ.2555-56 มีการจ้างหน่วยงานอื่นแปลข้อมูล มีการฐานข้อมูลต่างกัน ส่งผลให้มีการแปลข้อมูลที่เกิดจากความจริงไปบ้าง หลังจากปีพ.ศ.2556 กรมป่าไม้ ก็ได้มีการจ้างมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์ เข้ามาแปลข้อมูล และหลังจากนั้นมาสภาพป่าของเมืองน่าน เริ่มมีสถานการณ์ที่นิ่งขึ้น พบว่าป่าไม้ลดลงหลักพันไร่ ถึงปี พ.ศ.2560 เหลือข้อมูลป่า 61.39% ที่เป็นข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และมีการนำเอาข้อมูลนี้ไปใช้อย่างแพร่หลายขึ้น และน่าจะเป็นที่ยอมรับกัน ตามวัตถุประสงค์ของโครงการน่านฟอรั่ม ที่เสนอว่าเราต้องมีการใช้ฐานข้อมูลเดียวกัน และเมื่อใครที่มีแนวทางอื่นๆ ที่น่าสนใจก็สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ ในตัวผมที่เป็นตัวแทนภาครัฐ ขอทำความเข้าใจ

เข้าใจ ในเรื่องการตอบโจทย์ต่างๆ กับทุกคนไม่ได้ทั้งหมด เพราะเป็นผู้ปฏิบัติในพื้นที่ รับนโยบายมาอีกที แต่แนวทางของกระทรวงฯ มีอย่างไร ตนเองมีแนวคิดอย่างไรที่มีประโยชน์ ที่เป็นทิศทางที่ดีก็จะนำมาบอกต่อ

ในส่วนตัวเคยทำงานที่กรมป่าไม้ ฐานข้อมูลก็เคยประชุมร่วมกัน เห็นว่าก็ยังมีการทำข้อมูลแบบต่างคนต่างทำ ข้อมูลกระจาย แต่ถ้าเมื่อไหร่เข้าสู่ในทิศทางเดียวกัน จะเกิดเห็นภาพและผล เกิดประสิทธิภาพ ในปี พ.ศ.2560 ข้อมูลป่าที่เห็น มีการลดลงไปประมาณ 4,000 ไร่ คือมีการบุกรุกทำลายไปประมาณ 90,000 ไร่ แต่ในขณะเดียวกันป่าได้มีการฟื้นกลับมาประมาณ 80,000 กว่าไร่ การวิเคราะห์จึงเห็นว่าติดลบ แต่เราไม่ได้โทษว่ามีการบุกรุกป่าไหมหรือไม่ แต่ไม่ได้มีการตรวจสอบ สาเหตุที่ลดลงไปอาจจะเกิดจาก ถางป่าบริเวณใกล้กับไร่ ค่อยๆ ถางเข้าไป หรืออีกส่วนหนึ่งที่เป็นข้อสังเกต คือ จะมีรถขนไม้สักจากป่าปลูก ที่เป็นที่ดินกรรมสิทธิ์ ออกจังหวัดน่าน พื้นที่ป่าอาจจะลดลงไปในส่วนนี้ ปัจจุบันมี Application “พิทักษ์ไทย” มีการลาดตระเวน โดยการใช้เทคโนโลยี ควบคุมก็ได้ผลในส่วนหนึ่ง และในขณะเดียวกันภาคประชาชน การมีส่วนร่วมของชุมชนเข้มข้นขึ้น จากตัวเลขป่าชุมชนก็เพิ่มตัวเลขขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบัน ป่าหลักที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน คือป่าที่เราได้มีการประกาศเป็นป่าชุมชน เป็นส่วนหนึ่งในการรักษาป่า คิดว่าป่าใหม่ลดลงน้อยมาก กฎหมายเข้มข้นขึ้น ไม่มีการละเว้น ความคาดหวังว่า หลังจากนี้ถ้าทุกส่วนมีทิศทางมีเป้าหมาย ในแนวทางเดียวกันหมดการป้องกันรักษาป่า ในส่วนของป่าที่มีสภาพเสื่อมโทรมก็จะต้องมีการฟื้นฟูได้อย่างไร เราต้องหาทางแก้ไขปัญหาคือที่ดินก่อนให้ชัดเจน ที่ดินจะแก้ไขอย่างไร ในรัฐบาลชุดนี้ เครื่องมือคือ คทช. ถามว่าดีหรือไม่ ไม่สามารถตอบได้ เพราะเป็นผู้ปฏิบัติ “ป่าเมื่อน่านอยู่ในภาพที่ดี หนึ่ง” คิดว่าในอนาคตคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

❖ **นายแพทย์คณิต ตันติศิริวิทย์ ศูนย์ประสานงานประชาสัมพันธ์ :** จากเอกสารที่แจกมา ข้อมูลพื้นที่ป่าสงวนจังหวัดน่าน จากกราฟที่มีอยู่ 6,500,000 ไร่ เหลือ 4,600,000 ไร่ เป็นข้อมูลที่มาจากรักษ์ป่านานมีคำถาม

1. สำหรับผอ.ทสจ. เห็นด้วยและอธิบาย คำว่าพื้นที่ป่าสงวนที่ลดลงนั้นลดลงได้อย่างไร จากการประกาศหรือจากสาเหตุใด
2. คทช. จริงๆ แล้วทราบว่า ทางจังหวัดน่านได้รับความกรุณาจากทางรัฐบาล ให้สิทธิถึง 300,000 ไร่ แต่ที่ผ่านมาอย่างที่แสดงข้อมูล ที่ทำได้แล้ว 20,000 กว่าไร่ อยู่ในระหว่างการพิจารณาอีกประมาณ 50,000 ไร่ ถ้า คทช.ได้มาทั้งหมด 300,000 ไร่ แล้วที่เหลืออีก 3,000,000 ไร่ที่หายไป จะมีจัดการอย่างไร
3. จังหวัดน่านในหลายปีที่ผ่านมา ได้มีการทำเรื่องข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยการผลักดันของ พอช.เข้ามาผลักดันในพื้นที่และได้มีการถวายเรื่องนี้ให้กับสมเด็จพระเทพฯ เป้าหมายคือ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยากจะให้จัดการทุกๆ ตำบลในจังหวัดน่าน ขณะนี้ประกาศไปแล้ว 26 ตำบล เป็นที่น่าสังเกตคือพื้นที่ที่เราตั้งใจที่จะประกาศคือ แปลงพื้นที่ป่า พื้นที่รายแปลงและการแบ่งสัดส่วน จะมีการจัดการให้ได้ทั้งหมด ตัวอย่างตำบลน้ำแก่นประกาศแล้วในราชกิจจานุเบกษาที่เป็นข้อบัญญัติที่ได้รับการยอมรับ ความตั้งใจเดิม คือ ต้องการจัดทำขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ ตรงนี้จะสามารถ **การห้ามเลือดได้** ยุติการทำลายพื้นที่ป่า อยากจะหาข้อมูลตรงนี้ คือ ที่ทำไปแล้ว 26 ตำบล ณ ขณะนี้พื้นที่เหล่านี้สามารถหยุดบุกรุกทำลายป่าได้หรือไม่ ถ้าสามารถหยุดได้จริงก็สามารถเป็นช่องทางที่ทำให้ภาครัฐเห็นว่า เป็นทิศทางที่ใช้ได้และนำไปรวมกับโครงการต่างๆ ที่พยายามผลักดันในจังหวัดน่าน
4. วันนี้เราพูดถึงเรื่องข้อมูลต่างๆ ถ้าเราสามารถเช็คว่าพื้นที่ที่จัดทำ 26 ตำบลนั้นมีข้อมูลและอะไรบ้าง

มีการผลักดันต่อเนื่องอยู่หรือไม่ แม้ว่าการดำเนินการจะเป็นไปค่อนข้างลำบาก หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่กล้าที่จะประกาศและอนุมัติข้อบัญญัตินี้ แต่ถ้าตำบลที่ประกาศเหล่านี้มีการขยับและมีการเคลื่อนตัว ถ้าตรงนี้ก็น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหา

❖ **อ.ประดิษฐ์ เลขาฯ ชมรมคนรักป่า ดิน น้ำจ.น่าน :** ขอพุดคุยเรื่องของข้าวโพด จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้ปลูกข้าวโพด พบว่า ถ้ามีน้ำในการทำการเกษตรเขาพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนการปลูกพืช และพื้นที่ทำการเกษตรที่ต้องใช้พื้นที่มากๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตมากและไม่ต้องใช้น้ำเยอะอย่างข้าวโพด “ถ้ามีน้ำจะเปลี่ยนแน่นอน” จึงอยากจะนำเสนอเรื่องการบริหารจัดการน้ำ ขอพุดเรื่องน้ำบนดินและน้ำใต้ดิน น้ำบนดิน สำคัญคือการสร้างฝายต้นน้ำ ลำธาร เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งและอยากจะทำให้เกิดประชาอาสา ร่วมกับหน่วยงานของรัฐ และกลุ่มคนลุ่มน้ำน่านทั้งหมด ร่วมมือกันเข้ามาช่วยสร้างและทำโครงการดักตะกอน ขุดลอกเยอะๆ จะช่วยเก็บน้ำได้มากขึ้น น้ำใต้ดิน ปัจจุบันเริ่มมีการประยุกต์ใช้ อบต.เมืองจัง นาปังและตาลชุม ก็ได้มีการสร้างหลุมทำธนาคารน้ำใต้ดิน ถ้าทุกสวนในจังหวัดน่านร่วมกันสร้างแหล่งเก็บน้ำใต้ดิน ก็จะทำให้มีการสะสมน้ำใต้ดินแน่นอน ถ้าเราช่วยกันซับน้ำไว้ใต้ดินมากก็จะช่วยเรื่องน้ำท่วมและการแก้ปัญหาน้ำแล้ง มีน้ำใช้ในฤดูแล้งได้ สามารถป้องกันน้ำแล้งได้

❖ **ดร.กฤษฎา บุญชัย ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. :** ในสายตาของคนกรุงเทพฯ จังหวัดน่านมีป่าได้ถึง 61% ซึ่งเทียบไม่ได้กับพื้นที่ในกรุงเทพฯ และอื่นๆ อีกมากมาย

คำถามข้อที่ 1 ท่านจะเพิ่มพื้นที่ป่าไปไหนถึง ก็เปอร์เซ็นต์ เพราะปัจจุบันนี้ มีถึง 61 % เพียงพอหรือไม่ จุดสมดุลของน่านอยู่ที่ไหน มีความจำเป็นหรือไม่ที่จะกำหนดเป็น %

อาจจะต้องกำหนดให้ได้ว่า พื้นที่ 61% นี้ของเรา สร้างสิ่งบริการทางนิเวศต่างๆ ได้บกพร่องอะไรไปแล้วหรือ เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพ เรื่องน้ำ อาหาร ภัยพิบัติหรือเรื่องๆ อื่นๆ จึงคิดว่าอยากให้มาทบทวน 61% เพียงพอหรือไม่ ถ้าเรบอกว่า 61% นำมาสู่ความเสี่ยงบางอย่างนั้นค่อยคิดกันว่าเราจะวางแผนเมื่อไหร่

ได้เคยคุยกับนักวิทยาศาสตร์ อาจารย์สมศักดิ์ สุขวงศ์ ทำไม้ป่าไม้ประเทศไทยต้องมีอย่างน้อยร้อยละ 40 คำตอบจากท่านคือไม่มีสูตรที่ตายตัว ที่อิงกันมาตั้งแต่ พ.ศ.2508 หรืออ้างอิงก่อนหน้านี้ ในความเป็นจริงป่าในแต่ละแห่ง แต่ละที่จะมีจำนวนเท่าไร อยู่ที่ปัจจัยหลายเรื่อง ดังนั้นมันอยู่ที่การหาจุดสมดุลพื้นที่ว่าจะอยู่ที่ไหน จึงเป็นที่มาของ

คำถามที่ 2 แล้วเราควรมีพื้นที่ทำกินเป็นอย่างไร พื้นที่ทำกินในขณะนี้พอกับชีวิตคนในน่านแล้วหรือไม่ แล้วเป็นการพอแบบมีระบบการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน หรือถ้าไม่พอจะทำอย่างไร อยากจะให้คิดสองมุมไปด้วยกัน เรื่องของพื้นที่ป่าและพื้นที่ทำกิน และเวลาคิดถึงพื้นที่ใดๆ ก็ตาม ก็ไม่ควรมองแบบมีสูตรสำเร็จง่ายๆ เช่น เอาที่เปอร์เซ็นต์ ให้ง่ายๆ แต่ต้องตอบโจทย์ไปถึงคนในพื้นที่

“พื้นที่ทำกินของคนน่านเพียงพอหรือไม่ และเพียงพอที่ว่าเป็นเท่าไร และจะต้องตอบโจทย์หรือไม่”

❖ **รศ.ดร.ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ :** จังหวัดน่าน ปีพ.ศ.2507 ประเทศไทยมีการประกาศรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดน่าน 84% พื้นที่ที่เป็นป่าสงวน ซึ่งในตอนนั้นคนน่านยังมีน้อย แต่เวลาผ่านไปมีการเพิ่มขึ้นของประชากรและการอพยพของผู้คน มีการให้สัมปทานป่าตัดป่าไม้จากนโยบายป่าเศรษฐกิจ เป็นที่มาของกลุ่มบ้านหลวงหวงป่า กลุ่มคอมมิวนิสต์เข้ามาจังหวัดน่าน การอพยพของม้งจากลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตป่าสงวน ส่งผลให้ป่าสงวนเริ่มหายไปเรื่อยๆ จนสุดท้ายยุคที่รัฐบาลส่งเสริมการปลูกข้าวโพด เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ป่าไม้ถูกลุกกลามและเริ่มหายไปเรื่อยๆ สิ่งที่น่าสนใจคือ

1. นานส่งน้ำให้น้ำเจ้าพระยา 40% นานมีพื้นที่ป่าไม้ชั้น 1A ประมาณ 3.4 ล้านไร่ จากตัวเลขเชิงวิเคราะห์พื้นที่ป่าไม้ชั้น 1A หายเกิน 50% ได้แก่ ตำบลไหล่นาน ตำบลศรีภูมิ ตำบลน้ำปาย ตำบลสกาด เคยได้คุยกับคุณบัณฑิต ลำชา เห็นว่า โครงการ Nan Sandbox เป็นสิ่งที่มีความตั้งใจดี คืออยากฟื้นฟูป่าที่เป็นป่าที่สำคัญจริงๆ เพราะการที่จะเอาป่าคืนป่าทั้ง 6.4 ล้านไร่เป็นไปได้ยากมาก เราไม่สามารถ “เอาคนที่ตั้งอยู่แล้ว แล้วเราเอาคนออกไปอยู่ที่อื่นมันเป็นไปได้” แต่ทำอย่างไรที่จะเอาป่าไม้ที่มีความสำคัญ ในประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าไม้ชั้น 1A ที่หายไป ที่ส่งน้ำให้แม่น้ำเจ้าพระยาเอามาก่อน เป้าหมายอย่างน้อยได้คืนมาประมาณ 3 ล้านไร่

2. ป่าไม้ที่คนพออยู่ได้ ที่ให้ “คนอยู่กับป่าได้อย่างไร” พลเอกเป้ง ผู้ที่เคยทำงานโครงการหลวงดอยตุง ที่โครงการหลวงดอยตุงประสบผลสำเร็จได้ เพราะเกิดจากพลังที่ขับเคลื่อนของหลายๆ หน่วยงานกลายเป็นจิ๊กซอเล็กๆ ที่ขับเคลื่อนไปทิศทางเดียวกันและหลอมรวมกันให้เกิดพลังใหญ่ และจะต้องมีเจ้าภาพที่ใหญ่ เช่น นายกรัฐมนตรี และจะต้องมีเจ้าภาพที่เป็นจริงจัง มองข้อมูลเป็นชิ้นเดียวกัน เข้าใจในโครงการ Nan sandbox แต่เป็นความต้องการสร้างพลังยิ่งใหญ่ที่สนับสนุนจากรัฐบาล แต่ภาคประชาชนจะเข้ามาหนุนเสริมได้หรือไม่ ก็ปีหน้าจะเป็นไปตามแผน? ความเปลี่ยนแปลงความยั่งยืนจะเป็นอย่างไร?

❖ พระครูสุจินนันทกิจ : “บุคคลไม่ควรคิดถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วด้วยความอาลัย และไม่พึงพะวงถึงสิ่งที่ยังไม่มีเกิดขึ้น” จังหวัดน่านถ้าเราย้อนกลับไปอาลัยอาวรณ์สิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้ว คิดว่ามันจะเป็นประเด็นทำให้คนทะเลาะกันและความเข้าใจไม่สัมพันธ์กัน ดังนั้นจะต้องใจทยอยขึ้นมา “เราพร้อมที่จะเปลี่ยนความคิดหรือไม่” ถ้าเราพร้อมที่จะเปลี่ยนความคิด เราจะเริ่มกันอย่างไร เพราะปัญหาทุกปัญหาที่เกิดขึ้นมาแล้ว แม้ว่าจะเกิดขึ้นท่ามกลางสถานการณ์ เช่น ความคิดของคนที่ยืนยันกฎหมายป่าไม้ ซึ่งในอดีตเขียนท่ามกลางคนน่านที่มีจำนวนประชากร 1-2 แสนคน แต่มาถึงปัจจุบันก็จะนำมาใช้อีกก็ไม่ได้ อยากจะถามว่า “เราจะเปลี่ยนความคิดหรือไม่” และถามในส่วนของเกษตรกร “วันนี้เราพร้อมที่จะเปลี่ยนความคิดหรือไม่” เช่น การทำการเกษตรเมื่อก่อนเราจะถูกสอนว่า ใครทำมากได้มาก ใครทำน้อยได้น้อย มีภพมาหาหลอกล่อตาตลอด เป็นผลทำให้เกิดการขยายขยาย แม้แต่ระบบระเบียบที่มีการเขียนไว้ก็ไม่คงความหลัง ดังนั้น “เราพร้อมที่จะเปลี่ยนความคิดหรือไม่” ทั้งส่วนของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ถ้ามีความเป็นไปได้

1. เราจะต้องเชื่อมโยงเป็นข้อเสนอ “ให้เห็นคุณค่าร่วม” เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าไม้ แม่น้ำ อุเขา วิถีวัฒนธรรม ถ้าคนได้เห็นคุณค่าร่วม ก็จะทำให้เกิดความภูมิใจ
2. คนไปติดกรอบความคิดเดิมๆ โอบอุ้มเอาสิ่งที่มันไม่ใช่ปัจจุบัน “ปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นปัจจุบัน” การเปลี่ยนความคิดเดิมๆ เช่น เรื่องของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ทางชุมชนหลายๆ ชุมชนต้องการที่จะจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่น แต่ในบางกลุ่มก็มีความคิดว่า แนวคิดนี้เถื่อนและผิด อะไรก็แล้วแต่ควรมีกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกัน เรียนรู้แบบเป็นทีม

- เคยตั้งใจคุยกับคุณณัด ว่ามีงานวิจัยจากทางไหนบ้างที่จัดทำเรื่องฐานข้อมูล และงานวิจัยเหล่านั้น ชาวบ้านก็คนรู้เรื่องและเอาไปใช้ ไม่ได้ปฏิเสธว่างานวิจัยดีหรือไม่ดี แต่งานวิจัยในบางเรื่อง บางโครงการเปรียบเสมือนวัตถุมงคลชิ้นหนึ่งไว้ นานๆ ถึงเอามากราบไว้สักหนึ่งครั้ง จะทำอย่างไร ที่จะนำเอาองค์ความรู้ที่เป็นฐานข้อมูลนั้นสอดแทรกเข้าไปถึงทุกคนในความเป็นนาน เพื่อให้เกิดประโยชน์

- การปรับเปลี่ยนความคิด โดยการคิดอย่างเป็นระบบ เช่น ความคิดของคนในอดีตที่บอกว่า “คนทำมากได้มา คนทำน้อยได้น้อย” แต่ลืมนึกไปว่าคนทำมาก อาจจะต้องใช้ต้นทุนมาก นำสารพิษ สารเคมีเข้าไป ทำให้ราคาตกต่ำ เปลี่ยนความคิดเป็น “ใช้พื้นที่น้อย” ใช้ต้นทุนการ

ผลิตต่ำ ผลิตแบบมีคุณภาพ ตลาดต่อเนื่อง ราคาเป็นธรรม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมีน้อย สุขภาพของผู้บริโภค ผู้ผลิตแข็งแรง รายได้พอดี ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และสร้างสังคมให้ร่มเย็น ถ้าเอาวิธีคิดนี้เข้าไปใส่คิดว่าต่างกัน ต่างแบ่งปันกัน

- ต้องมีการปลูกฝังเรื่อง “การใฝ่เรียน ใฝ่รู้” โดยเฉพาะในส่วนของในหลักสูตรในโรงเรียน ใฝ่เรียนใฝ่รู้ถึงคุณค่าความหมายที่อยู่ในพื้นที่ของคนเป็นน่าน เป็นหนึ่งช่องทางที่ส่งผลต่อการพัฒนานานได้อย่างยั่งยืน

❖ **นายเสาร์ คำมูลอินทร์ ตัวแทนเกษตรกรจากตำบลเมืองจัง :** ฝากเป็นข้อคิดและความร่วมมือ มีข้อข้องใจอยู่ 2 อย่าง คือ 1. Nan Sandbox 2.คทช. จะได้เมื่อไหร่และเมื่อไหร่จะเสร็จ? ถ้าเสร็จแล้วจะดำเนินการได้อย่างไร? ช่วยบอกหน่อย เรื่องของ คทช.ชาวบ้านมีความสนใจและข้องใจมาก “*เขา(รัฐ) จะให้มาเท่าไร?” “ให้มาแล้วจะปลูกอะไร” “ปลูกสักแล้วขายได้หรือไม่? ของคทช.” นี่คือปัญหาและคำถามที่ชาวบ้านต้องการและผมให้คำตอบไม่ได้ ชาวบ้านบางหมู่บ้านไม่รับเรื่องนี้เพราะไม่รู้ คิดว่าที่ดินถูกยึด เช่น ปัจจุบันมีที่ดินอยู่ 60 ไร่ แล้วรัฐ อนุมัติให้แค่ 20 ไร่ แล้วที่ดินที่เหลือจะทำอย่างไร? หายไปไหน? จะทำอย่างไร? ได้คำตอบที่ไม่แน่ชัด วันก่อนได้มีการพูดคุยกับป้าไม้ ได้บอกว่า จะให้ที่แค่ 20 ไร่ ใช่หรือไม่ไม่ทราบ และให้ 20 ไร่จะให้ปลูกอะไรก็ไม่มีความชัดเจน สามารถปลูกอะไรได้บ้าง นี่คือคำถามที่อยากจะถาม ควรทำให้เป็นรูปธรรม ได้หรือไม่ได้ ไม่ได้เพราะอะไร ควรมีการอธิบาย Nan sandbox ก็เช่นเดียวกัน ชาวบ้านช่วยกันทำข้อมูลอย่างหนัก สำหรับตัวเองคิดว่า เป้าหมายมีแค่ 3 กลุ่มแรก ได้แก่ กลุ่ม 1 ผู้ว่าราชการและนายอำเภอ จะยอมรับและร่วมมือหรือไม่ กลุ่ม 2 กรมป่าไม้ เพราะเป็นเจ้าของพื้นที่ จะรับเสนอโครงการของเราหรือไม่? กับโครงการ Nan sandboxและคทช. บ้านหรือตำบลไหนได้ ไม่ได้ ยกตัวอย่างตำบลเมืองจัง ชาวบ้านมีพื้นที่ติดกัน แปลงหนึ่งได้คทช. ส่วนอีกแปลงไม่ได้ แบบนี้ชาวบ้านไม่ยอม ไม่อยากเข้าร่วมและชาวบ้านทำกินด้วยกันมาตลอด มีพื้นที่ติดกันทำไม่ถึงได้ไม่เหมือนกัน กลุ่มที่ 3 กลุ่มของทหาร เพราะในยุคนี้นี้เป็นยุคของทหาร ถ้า 3 กลุ่มที่กล่าวมาช่วยเหลือ ไม่ว่าโครงการ Nan sandbox หรือคทช. โครงการก็จะอนุมัติเร็วขึ้น และได้เป็นรูปธรรม นี่คือนโยบายและข้อคำถาม เช่นเรื่องข้อบัญญัติตำบล ทางตำบลเมืองจังก็ได้มีการจัดทำ แต่เมื่อกระบวนการเสร็จจะไปติดที่ปลัดตำบล หรือนายอำเภอ มีการเตือน เรื่องควรระวังในการออกข้อบัญญัติไปแล้ว แล้วเข้าไปจัดทำโครงการหรือกิจกรรมในเขตป่า เพราะสงตง.จะไม่ยอมให้เข้าไปทำ การนำงบประมาณหรือเอาอุปกรณ์ต่างๆ ไปลงในพื้นที่ นี่ก็เป็นปัญหาเช่นเดียวกัน เพราะไม่ใช่ขั้วออกข้อบัญญัติไปแล้วจะทำอะไรไม่ได้ นี่คือนโยบายที่เกิดขึ้น ปัจจุบันเป็นแค่การทำการทดลองเท่านั้น ในตำบลเมืองจัง มีการนำไฟไปลงในพื้นที่ ทุกวันนี้ขายได้แค่หน่อ นำไปทำอย่างอื่นไม่ได้ ไม่มีผู้รับซื้อไม้ไฟและยังอุ่นใจที่จะนำไปขายที่อำเภอสันติสุข แต่เป็นเรื่องของอนาคต ถ้าเกิดมีโรงงานรับซื้อถึงจะขายได้ นำเอากาแฟ มาลงในพื้นที่ ถ้าอนาคตขายไม่ได้ ผมคงตายแน่ เพราะให้คำตอบกับชาวบ้านไม่ได้ **นี่คือปัญหาค่อยๆ แก้ไขปัญหาไป ไม่ใช่ว่าชาวบ้านไม่ได้แก้ไข เคยได้คุยกันในที่ประชุม**

พูดถึงเรื่องเปอร์เซ็นต์ป่าในจังหวัดน่าน เคยคุยในวงเดียวกัน ถ้าวางไว้เลยจังหวัดน่าน ขอแค่ 80% ในขณะนี้มียู่ 61% แล้ว ขาดอีกเท่าไรถึงจะครบ 80% แล้วนำตัวเลขนั้นมาหารทุกตำบลคืนป่าเพื่อให้ได้ครบตามเป้า เมื่อครบ 80% งบประมาณที่เหลือก็ให้นำมาช่วยชาวบ้านแก้ปัญหา ชาวบ้านยินดีที่จะให้ความร่วมมือแต่ควรฟังมาเลยว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร นี่คือนโยบายและฝากกับท่านผู้มีอำนาจในจังหวัด โดยเฉพาะบรรดาอาจารย์และนักวิจัยต่างๆ ที่ได้มีโอกาสได้เข้าไปนั่งในเวทีใหญ่ๆ ช่วยบอกต่อสิ่งที่ชาวบ้านต้องการจะทำได้ดังที่พูดเบื้องต้น

❖ **นายธนพลฤกษ์ ธรรมกุล สมาคมธนาคารต้นไม้จังหวัดน่าน** : มีคำถามที่อยู่ในใจอยู่ 2 คำถาม คือ 1. ตารางนี้ว่าไหนในจังหวัดน่าน ที่ไม่สามารถทำให้ถูกต้องตามกฎหมายได้ ก็ได้คำตอบว่า จังหวัดน่าน ติด เขตลุ่มน้ำ 1,2,3,4,5 สิ่งนั้นเป็นมายาคติที่ทั่วโลกเขาไม่ทำกัน สำหรับพื้นที่เมืองน่านจะต้องทำให้เป็นธรรมในพื้นที่ดินทำกิน อาชีพเสริม เราจะวิ่งอ้อมทำไม ปลุกต้นไม้ จะต้องทำให้ต้นไม้เป็นทรัพย์สิน ในที่นี้คือ ไม่ใช่จะเอาต้นไม้ไปค้าประกันหนี้สิน ตอนนี้ไม่ทราบว่ารัฐบาลคิดอย่างไร ที่นำเอาต้นไม้ไปค้าประกันหนี้สิน เหมือนกับตัดตอนธนาคารต้นไม้ จะต้องทำให้ต้นไม้เป็นทรัพย์สิน ทำให้คนที่ปลูกต้นไม้เหมือนมีทรัพย์สิน มีการทำ บัตรต้นไม้ ปลุกที่ดิน ก็ติดตามอายุต้นไม้ไปเลย ซึ่งจะได้อะไรเพิ่มทรัพย์สิน ไม่ใช่เพิ่มหนี้สิน การจะแก้ปัญหานี้สินในปัจจุบัน คือไม่ควรเพิ่มหนี้ให้กับเกษตรกร เช่น ต้องการต้นไม้ ก็ควรจะเพิ่มทรัพย์สินให้ต้นไม้ เพื่อแก้ปัญหาเกษตรกรและที่ดิน การทำเกษตรกรรม เน้นเกษตรกรรมที่สุขภาพ โดยไม่ใช่สารเคมี อยากจะนำเสนอว่า **ที่ดินต้องเป็นธรรม คินสิทธิและทรัพย์สินในการดูแลต้นไม้ สิทธิในการทำไม้(แปรรูปไม้) เกษตรกรรมสุขภาพ**

❖ **นายขวัญประชา วังสนธิ ศูนย์การเรียนรู้ไร่จิ้ง** : มีประเด็นเรื่องของข้อบัญญัติ ได้ทำงานในส่วน ของ อบต.เมืองจัง ได้ทำเรื่องของข้อบัญญัติ ซึ่งข้อบัญญัติของ อบต.เมืองจังก็ได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเหมือนทางตำบลน้ำแก่น ข้อบัญญัติฯ ออกตามกฎหมายของอบต. โดยเงื่อนไขของอบต. คือไม่สามารถที่จะไปขัดกับกฎหมายสูงสุดได้ กระบวนการในการออกข้อบัญญัติฯ ในกระบวนการจะมีนายอำเภอเป็นผู้ตรวจสอบในการดำเนินการ ถูกร่างจากในชุมชน มองในแง่ดี คือ เป็นข้อก้ำกั้วในทางวิชาการอย่างยิ่ง เพราะตัวกฎหมายถูกร่างจากตัวประชาชนและองค์กรในพื้นที่ เมื่อนายอำเภอประกาศ ด้วยข้อจำกัดคือ มันขัดกับกฎหมายที่สูงกว่าไม่ได้ ข้อกฎหมายของอบต.เมืองจังจึงถูกหยิบยกเรื่องเดิมที่สามารถทำได้อยู่แล้วและนำมาให้ถูกกฎหมายมากยิ่งขึ้น เช่น คณะกรรมการป่าชุมชนที่ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีอยู่แล้ว ซึ่งอาจจะเลือกมาเป็นตัวแทน เข้าไปจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อบัญญัติทุกที่คือมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านและมีกองทุน ทางอบต.เมืองจังมีกองทุนให้สามารถดำเนินการได้ แต่ไม่สามารถอุดหนุนงบประมาณลง อบต.ลงไปได้ โดยตรงการแก้ไขก็คือ ให้มีการทำแผนและเสนอผ่านสภาอบต.เข้ามา เงื่อนไขแรกคือ สามารถยกเรื่องเดิมขึ้นมาได้ แต่บางเรื่องไม่สามารถคิดเรื่องใหม่ได้เนื่องจากติดเรื่องงบประมาณ เรื่องที่สอง ข้อบัญญัติจะถูกออกแบบให้ สนับสนุนงานข้อมูลต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งข้อมูลป่าไม้ ที่ดิน ชยะ แต่เท่าที่ผ่านมาไม่สามารถขับเคลื่อนในส่วนตรงนี้ได้ กลายเป็นว่าหน่วยงานอื่นสามารถขับเคลื่อนได้ เช่น หน่วยงานของรักษำป่านาน หรือ Nan sandbox ที่สามารถทำเรื่องของที่ดินขึ้นมาชัดเจน ทั้งที่เป็นเรื่องเดียวกัน ข้อบัญญัติสามารถทำข้อมูลออกมาเป็นรูปธรรมได้ คิดว่าเป็นข้อท้าทายอย่างยิ่งที่แต่ละอบต.จะขับเคลื่อนข้อบัญญัติให้เป็นรูปธรรม แต่ละหน่วยงานทำหลายเรื่องแต่ว่าเป็นเรื่องเดียวกัน ดังเช่นข้อเสนอของคุณกฤษฎา ที่บอกว่า ป่าไม้ที่เป็นจำนวนตัวเลข 61% ที่พยายามจะทำว่าตกลงเราจะเอาตรงเลขป่าไม้เท่าไรกันแน่ เรื่องพวกนี้ในพื้นที่ยังไม่ได้ข้อสรุปในเรื่องนี้ แต่ละหน่วยก็พยายามหาข้อสรุปในเรื่องนี้อยู่ เราก็ต้องตระหนักว่าในเรื่องนี้มีช่องว่างและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว มีช่องว่างทางด้านความรู้ การประคองระหว่างที่ยังพัวพันกับหนี้สินอยู่และมีช่องว่างทางการตลาดที่ชาวบ้านไม่รู้ เช่น ปัญหาเรื่องของยางพารา อดีตมีโครงการให้ปลูก แต่ในปัจจุบันมีโครงการให้จ้างตัดทิ้ง คิดว่า ทีม Nan forum ต้องเป็นตัวขับเคลื่อนหรือเผ่าระวังเรื่องพวกนี้อยู่ด้วยไม่เกิดลักษณะนี้อีก เพราะชาวบ้านไม่มีช่องทางที่จะรู้ขนาดนั้น ข้อเสนอคือ **พื้นที่ที่ไม่ถูกกฎหมาย ควรจะหาอย่างไรให้ถูกกฎหมายเท่าไรเป็นตัวตั้งต้น**

❖ **คุณสุปราณี ศรีใหญ่ ปลัดอบต.ปอน** : “ป่าไม้นาน อยู่หรือหายไปเท่าไร” เริ่มต้นพ.ศ.ที่ประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติในปีนั้น ซึ่งผ่านมานานมาก และในปีนั้นการกำหนดพื้นที่ต่างๆ ความทันสมัย

ในการกำหนดเขตแผนที่ที่เก่า ดั้งเดิมและมีความคลาดเคลื่อนค่อนข้างสูง มีการกำหนดเขตทับที่ดินทำกินของชาวบ้าน ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเราเอาพิกัดที่มีการประกาศของกระทรวงมหาดไทย จับพิกัดในพื้นที่ของตำบลปอนได้ 68,400 ไร่ เมื่อได้กลับมากำหนดพิกัดโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในปัจจุบันพบว่าพื้นที่ของตำบลปอนเพิ่มเป็น 1 แสนกว่าไร่ ความคลาดเคลื่อนในตรงนี้ทำให้พื้นที่ป่าของชุมชน มีความคาบเกี่ยวและทับเส้นกันอยู่ น่าจะใช้โอกาสในโครงการ Nan Sandbox นี้ ในการตกลงเงื่อนไข ข้อที่ 1 คือ ขอบเขตคือตรงไหนแน่นอน แล้วจะให้ประชาชนได้สิทธิเท่าไร ตำบลปอนมีความพยายามที่จะดำเนินการ แต่ยังมีข้อกังวลในเรื่องเกณฑ์การแบ่งเขตพื้นที่ ข้อที่ 2 เมื่อสามารถกำหนดขอบเขต พื้นที่แล้ว มาทำข้อตกลงที่จะคืนเท่าไร ใช้เท่าไรได้ในชุมชนยินดีคืนให้ แต่ว่าควรกำหนดให้ชัดเจน

ในกระบวนการถัดไป

- พื้นที่ที่ไม่มีน้ำ แนนอนเขาเลือกปลูกข้าวโพด เพราะไม่ต้องการใช้แหล่งน้ำปล่อยตามธรรมชาติหรือน้ำฝน “อาศัยเทวดา ดูแลพืชผลให้” พื้นที่ที่มีน้ำ พืชที่ง่ายที่สุดคือ ข้าวโพด ปลูกไปเถอะยังงักก็ได้ผลผลิต แต่ถ้าปลูกพืชอื่นไม่มีน้ำก็ไม่สามารถให้ผลผลิต อาทิตยที่ผ่านมารกรมทรัพยากรน้ำ ได้เข้าไปทำประชาคมในพื้นที่ตำบลปอน เสนอแนวทางคือ เอาแหล่งน้ำหรือไม่? แต่คำตอบของประชากรคือ แล้วพื้นที่ที่อยู่บนดอยจะอย่างไร เพราะพื้นที่ของตำบลปอนส่วนใหญ่อยู่บนดอย จะมีระบบท่อที่ไปถึงพื้นที่ของชาวบ้านหรือไม่ ตรงนี้ทำให้เห็นว่า “มีอะไรสนับสนุนให้เกื้อหนุนอย่างไร ในช่วงที่เขาเรียนรู้ เพราะว่าเกษตรกรเมื่อนาน เคยอาศัยเทวดาดูแลมาโดยตลอด”
- ตำบลปอนปลูกกาแฟ ปลูกได้ แต่ไม่มีที่ขาย ถ้าขายก็ต้องขนส่งเข้ามาในเมือง หรือชาวบ้านต้องมาหาตลาดเอง ซึ่งค่อนข้างยาก ไม่มีความสามารถในการขนส่ง
- ขณะนี้ตำบลปอนปลูกยางพารากันมากขึ้น เพราะว่าแม้ว่ายางพารา กิโลกรัมละ 15-20 บาท ชาวบ้านก็อยู่ได้ เพราะเขามีรายได้ทุก 15 วัน แต่ถ้าไปปลูกพืชอื่นต้องรอ 1 ปี ถึงจะได้เก็บเกี่ยวผลผลิต
- ในขณะเดียวกัน ตอนนี้ตำบลปอน ได้สนับสนุนให้ปลูกป่า/พืช แบบผสมผสาน

❖ **นายสนธิ มณฑิร อาสาสมัครมูลนิธิอีกเมืองน่าน :** ที่ผ่านมามานานมีการตระหนักถึงการจัดการทรัพยากร คนอยู่กับป่าต้องรักษาป่า “ใครอยู่กับป่าต้องรักษาป่า อยู่กับน้ำต้องรักษาน้ำ อยู่บนดอยต้องรักษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์” นี่คือการหลากหลายของคนในจังหวัดน่านทั้ง 15 อำเภอ 99 ตำบล

น่านถูกมองว่า ไม่มีการจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน ที่ผ่านมานานมีพื้นที่ต้นแบบ พื้นที่เรียนรู้มาก มาจากวิจัยของหน่วยงานการศึกษาได้จัดทำ ที่ผ่านมาทางมูลนิธิอีกเมืองน่าน ได้ทำงานร่วมกับสถาบันวิจัยสังคม ซึ่งได้รับงบประมาณจาก สกว. “เมืองน่านที่อยู่แต่ละอำเภอและกลุ่มชาติพันธุ์ มีการดูแลทรัพยากรอย่างไร ที่ผ่านมารเราได้จัดทำฐานข้อมูล เริ่มตั้งแต่เราเริ่มมีการบวชป่าครั้งแรกที่บ้านกุ่มม่วง และเป็นพื้นที่ต้นแบบให้คนเมืองน่านและระดับชาติยอมรับว่าอยู่ใกล้ป่าต้องรักษาป่า จนถึงปีพ.ศ.2552-53 มีการสำรวจป่าชุมชนในจังหวัดน่าน ซึ่ง ณ ตอนนั้นมีอยู่ 542 ป่า ที่เราร่วมกันทำกับประชาสังคม ประชาชน มูลนิธิอีกเมืองน่าน มาจนถึงปี พ.ศ. 2560-61 ความเคลื่อนไหวหรือการคุยกับในระดับจังหวัดหายไปเยอะ จึงกลับมาฟื้นฟูป่าจังหวัดน่าน เราจะมีทิศทางการทำงานจังหวัดน่านอยู่ 2 ปี และได้ทำการบันทึกพัฒนาการป่าชุมชนในจังหวัดน่านตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และได้มีการดำเนินการทำในระบบฐานข้อมูล เมื่อก่อนเป็นการเดาว่า พื้นที่ป่าชุมชนแต่ละบ้านมีประมาณเท่านั้นเท่านั้นไร่ เช่น หมู่บ้าน ก. มีประมาณ 500-1,000 ไร่บ้าง นี่คือการเดา แต่ในงานวิจัยที่ได้เข้าไปทำคือใช้ระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์เข้ามาเป็นกระบวนการและก็จะได้เห็นเป็นภาพอันเดียวกัน ไม่มีการเดา การนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้และอีกทางหนึ่งคือเห็นทิศทางการหรือกลไก และพัฒนาการ เช่น อดีตมีคณะกรรมการชุดนี้ ทำอะไรอย่างไรบ้าง ปัจจุบันเปลี่ยนไปอย่างไร จนถึงปัจจุบัน เราได้เห็นพัฒนาการของป่า

ชุมชนและการดูแลรักษาภาพรวมในระดับชุมชน ระดับหมู่บ้าน ในจังหวัดน่าน จนถึงปัจจุบันที่ได้มีการสำรวจ 15 อำเภอ 99 ตำบล ป่าที่มี 542 ป่า ปัจจุบันมี 1,669 ป่าชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามาร่วมชี้จุด พื้นที่ป่าชุมชนของตนเอง นี่คือการที่เราได้ดำเนินการระหว่างมูลนิธิอีกเมืองน่านร่วมกับอาจารย์จากสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นี่คือ ฐานข้อมูลที่จะไปตอบโจทย์คนลุ่มน้ำน่าน ที่ว่าคนน่านไม่รักษาป่าหรือเปล่า และสามารถเป็นฐานข้อมูลกับโครงการ Nan sandbox เรื่องป่าชุมชนอยู่ทั้งหมดก็แปลงก็ไร่ เราสามารถสนับสนุนฐานข้อมูลเรื่องเกี่ยวกับป่าได้อีกทางหนึ่งและเป็นส่วนหนึ่ง 61%

❖ **ดร.สายบัว เข้มเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพภิรมย์เชียงใหม่ :** ขอร้องถึง ท่านผอ.ทสจ. ที่ท่านมีความมั่นใจกับการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้าน แต่ข้อมูลที่ชุมชนมีการลงทะเบียนกับชาวบ้านแค่ 266 ป่าชุมชน แต่ที่เราเก็บข้อมูลมาที่นี้ 88 ตำบล 1,669 ป่าชุมชน ซึ่งไม่แน่ใจว่าในอนาคตสามารถขึ้นทะเบียนได้อย่างถูกต้องตาม พรบ.ของป่าชุมชนหรือไม่ แต่ตรงนี้เมื่อได้ข้อมูลที่เก็บมาจากชุมชน เราได้มีการนำไปวิเคราะห์ว่ามีการซ้อนทับพื้นที่ป่าสงวน ป่าอนุรักษ์และเขตอุทยานทั้งหมดที่ที่ ป่าชุมชน ซึ่งสุดท้ายจะได้ข้อมูลทั้งหมด แต่จะถูกนำไปใช้อย่างไร หรือว่าสามารถจดทะเบียนป่าชุมชนเพิ่มเติม หรือว่าลบบ่าใช้สอยเล็กๆ ออกไปหรือไม่อย่างไร เราสามารถสังเคราะห์จากตรงนี้

❖ **นายสว่าง เปรมประสิทธิ์ กำนันตำบลสะเนียน :**

“ผมเป็นที่เกิดน่าน โตในน่าน ขอขอบคุณทุกท่านที่เป็นห่วงจังหวัดน่าน” - พูดเรื่องประวัติศาสตร์เมืองน่าน ดินแดนเมืองน่านเป็นดินแดนสุดท้ายที่ถูกผนวกเข้ากับอาณาจักรสยาม เมื่อปีพ.ศ.2462 ขณะที่ฝรั่งเศสยึดคืนตาก เพื่อแลกให้กับสยามราช ศรีโสพลและพระตะบอง ปะจัน ศรีเขตและเกาะบง เมืองน่านยังเป็นอิสระ ปกครองตนเองและเป็นประเทศราชของสยาม เมืองน่านไม่ใช่ล้านนาตั้งแต่ต้น เป็นนครรัฐเท่าเทียมกับพม่า อังวะยึดล้านนาไม่เอาน่าน น่านก็เป็นอิสระเหมือนเดิม เนื่องจากไกลมาก ไม่มีคนไปอยู่ พระเจ้าตากสินยึดคืนและฟื้นฟูเชียงใหม่ก็ไม่ได้เอาน่านไปอยู่ ฝรั่งเศสยึดลาว เวียดนาม แต่ไม่เอาน่าน จึงเป็นนครรัฐน่าน จนถึงรัชกาลที่ 6 ที่ผนวกน่านเข้าไปอยู่ในอาณาจักรสยาม เมื่อพ.ศ. 2461 ผมจึงมีความภาคภูมิใจที่เป็นคนน่าน น่านเข้มแข็งตลอดมาและยาวนาน มีคนเก่ง คนรู้จัก เป็นกุศโลบาย ในการบริหารจัดการ

อยากจะเรียนถามว่าทุกวันนี้รัฐบาลต้องการตัวเลขใช่หรือไม่ จังหวัดน่านมีพื้นที่ป่าสมบูรณ์จำนวน 5,474,029 ไร่ จะเหลือพื้นที่ทำกิน 1,912,265 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย 121,698 ไร่ เป็นที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ 44,585 ไร่ แหล่งน้ำ 40,000 ไร่ ถ้านำเอาประชากรมาวัดกับการใช้พื้นที่เฉลี่ยจะได้ใช้คนละ 3 ไร่ 9 ตารางวา พอกินหรือไม่? และปัจจุบันมีการประกาศเขตป่าสงวน เขตอุทยาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ซึ่งถ้ามองประกาศแบบนี้ คนในจังหวัดน่านแทบจะไม่มีพื้นที่อาศัยที่ถูกต้องตามกฎหมายเลย รัฐบาลออกกฎหมายได้ฟังเสียงชุมชนหรือไม่

❖ **ประเสริฐ ดอยลอม เกษตรจังหวัดน่าน :** รู้สึกอึดอัดกับคำถามว่า ว่าไม่ปลูกข้าวโพดแล้วจะให้ปลูกอะไร ถามกันมาเกือบจะ 10 ปีแล้ว พวกเราน่าจะทำงานกันมานานน่าจะมีความตอบอยู่แล้ว โดยเฉพาะอีกเมืองน่าน ไม่อยากให้ใช้คำนี้ เพราะเห็นว่าคุณจะมีคำตอบให้กับเรื่องนี้แล้ว และมีคนพูดถึงไม้ไผ่ (พูดแล้วหัวเราะ) แต่เราจัดสัมมนา ฝึกอบรมมาเยอะ จังหวัดแพร่ ทำไม้เขาหาหินกับไม้ไผ่ไม่ได้ ทำไม้คนจังหวัดน่านทำไม่ได้ เส้นทางเข้าไปอำเภอลอง จะเห็นว่ามีคนบรรทุกไม้ไผ่เข้าไปโรงงานทุกวัน ไม้ไผ่จากแพร่วิ่งเข้าไปเชียงใหม่ ลำพูนทุกวัน ไม้ไผ่จากจังหวัดน่านส่งลงไปทะเลทุกวัน อยากจะพูดถึงไม้ไผ่ข้าง ตระกูลไผ่ข้าง ที่เป็นไม้ไผ่ที่

รองรับอุตสาหกรรมที่มีตลาดรองรับอยู่ มีอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตขั้นต้นอยู่ในจังหวัดน่าน แต่ไม่มีสินค้าขั้นต้นที่สามารถป้อนเข้าไปในโรงงาน จึงต้องวิ่งไปซื้อไม้จากจ.แพร่ มาขึ้นรูปที่จ.น่านและส่งสินค้ากลับไปภาคกลางอีกครั้งหรือไปถึงต่างประเทศอีกครั้ง โรงงานไม้ไม่ต้องการใช้เส้นอีกมากมาย คนในจังหวัดน่านที่ปลูกต้นไม้อยู่ในปัจจุบันต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อขึ้นรูปทำสินค้าขั้นต้นด้วยกลุ่มของผู้ปลูกเอง ปัจจุบันมีบริษัทที่เสนอซื้อไม้เส้นเข้ามา เช่น บริษัท สหโคเจน มีความต้องการรับซื้อไม้เส้น พื้นที่ดำเนินการประมาณ 200 ไร่ขึ้น สามารถทำได้เลย ซึ่งเราจะมี การส่งเสริมให้ปลูกไม้หลายๆ ไร่ ซึ่งจะสามารถตั้งโรงงานทำได้เลย มีผู้รับซื้อแล้วในปัจจุบัน ไม้ คือสินค้าตัวหนึ่ง ที่ไม่ต้องง้อปุ๋ย ยาและสารเคมี อาศัยน้ำฝนอย่างเดียวได้เลย และยังมีสินค้าอีกหลายๆ ตัวที่ทดแทนข้าวโพดได้เลย

ยางพารา ก็เป็นพืชที่ก่อให้เกิดป่าไม้ได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งอยากจะให้มองว่าเป็นพืชที่สร้างป่าได้ ถ้าคนในจังหวัดน่าน สามารถปลูกคร้วเรือนละ 20-30 ไร่ ก็คงจะไม่กลับไปปลูกข้าวโพดได้อีกแน่นอน ยางพาราในปัจจุบัน เป็นการขายยางก้อน ที่ไม่สามารถปล่อยมลภาวะให้กับสิ่งแวดล้อมได้ แต่อาจจะต้องระวังเรื่องน้ำยางที่ผู้รับซื้อปล่อยลงถนน ยังต้องดูแลเรื่องนี้อยู่

พืชอีกชนิดหนึ่งที่ต่อไปถึงอุตสาหกรรม คือการพื้นที่ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ เป็นอาหารของคนน่านได้อีกหลายตัว อยากจะให้คนน่านเปิดใจรับความรู้เรื่องนี้ ตามความรู้สึก ไม่อยากจะให้ข้อคิดมาปิดกั้น เพราะไม่ยอมเลิกปลูกหรือใช้พืชอื่น เพราะมีอคติที่จะปลูกพืชเหล่านั้นอยู่ ถ้าเรามองที่เป็นธรรมและแสวงหาความรู้อยู่หรือพืชอื่นๆ ที่สามารถเป็นป่าและเป็นอาชีพได้ มีอีกมากมาย

อยากให้เกษตรกรเปิดใจรับข้อมูลและการปลูกพืชใหม่ มองอย่างเป็นธรรม

❖ **อ.ดร.วาสนา วิรุณรัตน์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ :** เราได้เห็นพลังของคนในพื้นที่และคนข้างนอกที่ได้เข้ามาร่วม ช่วยกันทำให้เมื่อน่านดีขึ้น แต่มีคำถามอยู่หนึ่งคำถาม คือ เราอยากได้ป่าน่านคืน และอยากให้น่านอยู่กับป่า เรามีเหตุผลอะไร ที่จะไม่สนับสนุนให้น่านอยู่กับป่าให้ได้ ถ้าตั้งโจทย์แบบนี้ หน่วยงานราชการ ภาคประชาชน ภาคเกษตร จะหาทางออกได้

โจทย์ของงานวิจัยที่ได้รับมา เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์มาจนถึงวันนี้ คือ การเข้าไปหาอาชีพอะไรก็ได้ ทั้งอาชีพเดิมและอาชีพข้างนอก โดยเงื่อนไขคือเข้ากับบริบทในพื้นที่ได้ มีรายได้เพียงพอหรือสูงพอสมควร ก็คือมีจุดคุ้มทุนที่น่าสนใจต่อความต้องการชุมชนได้ เราได้มีการวิเคราะห์พืชที่มีอยู่เดิม เนื่องจากไม่อยากจะเสนอแนวคิดที่เปลี่ยนวิถีของคนเมื่อน่านไปจากเดิม ซึ่งอาจจะอึดอัด เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา มะม่วง ยาสูบ ถั่วเหลือง เงาะ โดยเงื่อนไขของการดูอาชีพเหล่านี้คือมองภายใต้เงื่อนไขของ Nan sandbox ที่พยายามปรับเปลี่ยนพื้นที่ 18% กับ 10% ในพื้นที่ตรงนั้น พบว่า จากการนำเอาข้อมูลและหน่วยงานภาครัฐกับการสัมภาษณ์เกษตรกร ก็คือ ถ้าเป็นพืชเชิงเดี่ยวจะติดลบเกือบทั้งหมด วิเคราะห์เป็นสีแดงชัดเจน ซึ่งไม่เหมาะกับคนเมื่อน่าน วิเคราะห์อยู่ 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 คือรายวันหรือตัวเงินที่เป็นต้นทุนที่เราจ่าย อาจจะแดงน้อย แต่เมื่อไหร่ก็ตามที่เอาต้นทุนแรงงานของเกษตรกรเข้าไปวิเคราะห์ด้วย สีที่ออกมาจะแดงชัดเจนและมากยิ่งขึ้น ซึ่งเราไม่ได้มองพืชเชิงเดี่ยว สุดท้ายเราจะทำอย่างไรที่เอาอาชีพที่คนอยู่กับป่าได้ ซึ่งเป็นพืชในวิถีทั้งหมด และพืชจะเหมาะกับตรงไหนมากที่สุด

ในส่วนของผู้ที่สนใจ ในวันนี้เราก็ได้มีการวิเคราะห์ทางเลือกวิถีเกษตรและสรุปผลงาน เสนอทางเลือกที่เป็นอาชีพและมีอยู่แล้วในจังหวัดน่าน สุดท้ายปลายทางจากการที่ไปสัมภาษณ์เกษตรกร พบว่า ณ ปัจจุบันอายุของเกษตรกร 50-60 ปี บางอาชีพเกินกว่านี้ ขณะนี้ต้องทำให้ยัง Young smart farmer ที่จะก้าวเข้ามาเป็นเกษตรกรตรงนี้เราจะสามารถทำให้เขาก้าวข้ามคำว่า เกษตรกรอย่างเดียวได้หรือไม่ ก้าวสู่ของการเป็นตัวกลางที่จะเชื่อมโยงไปสู่ตลาดและเป็นตัวอย่างที่สำคัญได้หรือไม่

การระดมด้วย Card : โจทย์ คือ เป้าหมายหลักของหน่วยงาน/กลุ่ม/เครือข่ายของท่านคืออะไร?

ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย : คิดว่าเวที คนที่เข้าร่วมมาจากภาคประชาสังคมประมาณ 20 กว่าหน่วย มาจากคนนอกมาจากต่างจังหวัดและมหาวิทยาลัยประมาณ 12 หน่วย หน่วยงานรัฐ 7-8 หน่วย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ดีมาก สิ่งที่สำคัญที่คำถามที่ว่า **เราจะมีเป้าหมายเดียวกันหรือไม่? ถ้าเราจะทำงานด้วยกันเราต้องมีเป้าหมายร่วม** จากการระดม พบว่า มีหลายหน่วยมากมายที่มองเห็นเป้าหมายเดียวกันเป็นเป้าหมายใหญ่ เช่น สภาเกษตรกรมองว่าเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดี เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี ให้คนอยู่กับป่าอย่างสมดุล จะเห็นว่าการมองเรื่องมิติของคนที่อยู่กับป่าผ่านอาชีพและมีความมั่นคงในที่ดินทำกิน มีคนเขียนเรื่องราวได้ หนี้สิน ความยั่งยืน คน ดิน น้ำ ป่า และหน่วยงานข้างนอกที่เห็นแบบเดียวกัน มี

รักษ่าป่านาน ที่ดูเรื่องสิทธิทำกิน การจัดการพื้นที่การทำกินอย่างเหมาะสม การปรับเปลี่ยนเกษตรสู่พืชทางเลือกที่มีมูลค่าสูงกว่า

เครือข่ายโก มองเป้าหมายหลักคือคนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน อย่างมี Impact และยั่งยืนแบบองค์รวม

เครือข่ายเจริญโภคภัณฑ์ พูดเรื่องของการพลิกฟื้น คืนผืนป่า พัฒนาคุณภาพชีวิตคน สร้างชุมชนให้ยั่งยืน

สิ่งเหล่านี้ กำลังแสดงถึง การมองภาพร่วมกัน การเห็นเป้าหมายร่วมกัน แม้วิธีการทำงานเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่จะเห็นมิติบุคคล ไม่ใช่แค่เห็นแต่ป่า และเราต้องเห็นป่าด้วยไม่ใช่เห็นแต่คน และการดำเนินงานต้องผ่านเรื่องความยั่งยืนของดิน น้ำ ป่า และคน

เมื่อแตกประเด็นออกมาจะเห็นว่าหลายหน่วยงานก็มีการทำงานแตกออกมาเป็นเรื่องๆ และด้านๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับอาชีพทางเลือกและด้านที่เกี่ยวข้องกับดิน ด้านที่เกี่ยวข้องกับป่า และด้านที่เกี่ยวข้องกับการทำกลไกที่เป็นความร่วมมือ นานมาไกลมากกับการพัฒนาวิธีการทำงาน เครื่องมือทำงานที่จะทำให้ก้าวข้ามวิธีคิดแบบชั่ว เป็นชั่วชดแย้ง แล้วในที่สุดก็มองหากลไกแบบใหม่ที่เป็นกลไกของคนในพื้นที่

อาชีพทางเลือก จะพูดถึงเรื่อง การบูรณาการร่วมกัน การสนับสนุนอาชีพทางเลือกและแหล่งตลาดที่สามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ การจัดการระบบเกษตรที่เป็นอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน การปรับเปลี่ยนวิถีคิดการทำเกษตรบนฐานทุนมาเป็นเกษตรบนฐานธรรมสู่ความยั่งยืน ถ้าร้อยเรียงความคิดเห็นเหล่านี้จะได้ออกมา วลีหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าเรามีเป้าหมายเดียวกัน คือ **เตรียมหาอาชีพทางเลือกที่ทำให้มีผลกระทบต่อดิน น้ำป่า และวิถีชีวิตอย่างยั่งยืน** ซึ่งวิธีการมีหลายอย่าง ส่วนหนึ่งเป็นวิธีการทำงานของหน่วยงาน เช่น กระทรวงเกษตร มีเรื่องการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายคนทำงาน ส่งเสริมอาชีพให้กับเกษตรกรบนพื้นที่สูง การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากเชิงเดี่ยวเป็นผสมผสาน สร้างระบบตลาดที่เป็นธรรมและยั่งยืน พัฒนาอาชีพในและนอกภาคเกษตร น้ำพวงโมเดลครอบหลายมิติไม่ได้ทำในมิติเดียว

งานข้อมูล ศึกษาอาชีพเดิมและวิถีเดิม การสนับสนุนข้อมูลด้านความต้องการของพืช การทำการเกษตรที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ หนุนเสริมชุมชน ท้องถิ่นท้องที่ให้มีการจัดการกันเอง การสำรวจชุมชนที่อยู่ร่วมกับป่า สำรวจข้อมูลพื้นที่ป่า ภูมิสารสนเทศในชุมชน

เรื่องที่ดิน มีเป้าหมายเรื่อง สิทธิที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยให้ถูกต้องตามกฎหมาย การได้มาซึ่งเอกสารสิทธิและสิทธิทำกินของเกษตรกรน่าน วิธีการเช่น โฉนดชุมชน จัดสรรที่ดินทำกินให้คนยากจนที่เป็นระบบ สนับสนุนคนให้ปลูกป่าอย่างจริงจัง

เรื่องป่า เป้าหมายเรื่องป่าคือคนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข การบริหารจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและได้รับการยอมรับจากราชการ บางส่วนมีการตั้งตัวเลข ค่าเป้าหมาย การอนุรักษ์และการเพิ่มพื้นที่ป่าและพื้นที่สีเขียว วิธีการ เช่น ธนาкарต้นไม้ ข้อบัญญัติท้องถิ่น

เรื่องกลไก มีหลายหน่วยที่มีเป้า การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดน่าน สร้างพลังกลุ่มและคนรุ่นใหม่ พัฒนาศักยภาพเครือข่ายคนทำงาน น่านพร้อมสนับสนุนพื้นที่กลางในการปรึกษาหารือ

ถ้าเราเห็นภาพเราจะรู้ว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของจิ๊กซอภาพทั้งหมดว่าเป้าหมายโดยรวมคือ เราอยากเห็นคนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน อยากให้แต่ละหน่วยเช็คและเพิ่มเติมเพื่อเดินไปด้วยกันได้ จะได้เห็นว่าใครที่เกี่ยวข้องแต่ละประเด็นและสามารถเอาข้อมูลมาดูและมาคุยกันเป็นวง มีปัญหาอุปสรรคอะไร มีนโยบายแผนงานโครงการอย่างไร อันไหนเคลื่อนไปแล้ว มีพื้นที่ความสำเร็จ มีศักยภาพอะไรบ้างเอามาแลกเปลี่ยนกัน จะสามารถนำมาขับเคลื่อนงานร่วมกันได้ หลังจากนั้นควรมีวงคุยย่อยในแต่ละประเด็นเพื่อพูดคุยในรายละเอียดข้างต้น

❖ **อ.พฤกษ์ ยิบมันตะศิริ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่:** คำถามป่าไม้เมื่อนานยังอยู่หรือหายไป ซึ่งจะตรงกันกับ

ข้อที่ 1 จากข้อมูลที่พูดกันมา คิดว่าป่าไม้เมื่อนานไม่ได้ลดลง แต่เพิ่มขึ้นไม่มาก หลักฐานคือ

- มีเรื่องของพื้นที่ป่าชุมชนที่เพิ่มขึ้นออกมามากมายที่ยังไม่ได้ลงทะเบียน จากงานของอ.สายบัว
- นโยบายของงาน คทช.และ Nan sandbox ถ้าทำไปก็คาดว่าจะเพิ่มขึ้น
- เรื่องของข้อบัญญัติท้องถิ่นของ 26 ตำบล ยังไม่มีหลักฐาน ข้อมูลและงานวิจัยที่จะไปรองรับ
- โครงการต่างๆ เช่น โครงการสวมหมวกให้ภูเขา โครงการรักษาน่าน

ทั้งหมดนี้คิดว่าถ้ามีข้อมูลก็จะยืนยันว่าป่าไม่ได้หายไปและคาดว่าจะปรับปรุงเพิ่มขึ้น

ข้อที่ 2 ที่สำคัญที่อาจารย์กฤษฎา ได้ตั้งคำถามไว้ว่า การเพิ่มของป่าอย่างเดียวอาจจะไม่ใช่เป็นคำตอบทั้งหมด แต่ว่าหน่วยงานหรือชุมชนทั้งหมดต้องมองถึงการให้บริการด้านนิเวศของพื้นที่ป่า ผลคิดว่าเป็นคือความรอบรู้หรือความรู้ใหม่ที่ชุมชนต้องสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติและมีข้อมูลยืนยัน เพื่อสร้างเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าเขาได้รับหรือเข้าใจการฟื้นฟูป่าทั้งหมด กระบวนการเหล่านี้ทำให้พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น

ข้อที่ 3 ที่ควรพิจารณาอีกอย่างหนึ่งก็คือที่พระครูสุจริณฯ พูดถึงว่า การใช้ที่ดินจะต้องทำให้เข้มข้น ทำน้อยให้ได้มาก (Less For More) เพราะพื้นที่เราจำกัด เพราะฉะนั้นรูปแบบการใช้ที่ดิน จำเป็นต้องผูกโยงกับพื้นที่ป่า และการใช้ประโยชน์จากป่า เพราะเรามีตัวอย่างของ 72:18:10 เข้ามาจำกัด

ข้อที่ 4 ข้อมูลที่มีมากมายตอนนี้ มีหน่วยงานบอกว่าจำเป็นต้องมีข้อมูลร่วม จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีการมีข้อมูลร่วม? ใครที่จะเป็นเจ้าภาพ? หน่วยงานหนึ่งสามารถดึงข้อมูลจากหน่วยงานอื่นมาเป็นตัวกำหนดแผนงานของหน่วยงานนั้นๆ ได้หรือไม่? ในทางปฏิบัติในปัจจุบันนี้สามารถทำได้ สมมติว่า สำนักงานเกษตรจังหวัดสามารถนำข้อมูลนี้มาวางแผนได้ ที่เป็นอยู่ตอนนี้ ข้อมูลที่มีอยู่นี้ชาวบ้านจะใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองได้หรือไม่ ซึ่งเป็นข้อมูลมหาศาล มีข้อมูลเชิงพื้นที่ เชิงสังคม ข้อมูลกลไกต่างๆ และเทคโนโลยีต่างๆ เรียกว่าเป็นแหล่งข้อมูลในการพัฒนาอาชีพของจังหวัดน่านที่มีเป็นร้อยๆ ตัวอย่าง ถามว่า ชาวบ้านจะใช้ประโยชน์...ในส่วนตัวผมคิดว่า ตอนนี้เรามีข้อมูลเพียงพอที่จะใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติได้ แต่ว่าจะมีกลไกต่างๆ ที่จะให้ชาวบ้านได้รับรู้ มีกระบวนการทำงานอย่างไรที่จะนำข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ไปเสริมสร้างให้ชาวบ้านนำไปปฏิบัติได้ อาจจะออกมาเป็นเชิงปฏิบัติ หรือ Operation ซึ่งหน่วยงานปฏิบัติสามารถนำไปปฏิบัติได้เลย

❖ **ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย :** การคุยหลังเที่ยง โจทย์ที่เราคุยไม่น่าจะขึ้นต้นด้วยปัญหา อาจจะให้ขึ้นต้นด้วยเป้าหมาย และเป็นเป้าหมายเรื่องของรายได้ เช่น เราพูดเรื่องอาชีพทางเลือก เป้าหมายเราเป็นเรื่องของคุณภาพผลผลิต รายได้ของเกษตรกร มันต้องอยู่ได้ ไปตั้งเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมขึ้น หรือที่ดิน ป่าไม้ น้ำ พยายามทำให้เป็นรูปธรรมขึ้น ดังนั้น คำถามที่ 1 เป้าหมายของด้านนั้นๆ คืออะไร คำถามที่ 2 คือ เรามีอะไรอยู่ในมือบ้าง เช่น เรามีแผนงานโครงการอะไร เครือข่าย หรือเรามีความสำเร็จอะไร ที่เราจะเอามาแบบนโต้ะ แล้วเราจะคุยด้วยกัน แล้วคุยต่อจากนี้ เดียวปัญหาจะหลุดออกมาเอง แต่ว่าไปดูจากศักยภาพและเป้าร่วม เอาแค่ 2 ข้อก็พอ หลังจากนั้นมันก็จะไปเอง

❖ **นพ.คณิต ตันติศิริวิทย์ ศูนย์ประสานงานประชาคมน่าน:** เห็นด้วยกับอาจารย์ มองเป้าหมายให้ชัดอีกนิดหนึ่ง คือ จริงๆ แล้วเราอยากจะเห็นเมื่อน่านน่าอยู่ ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในเป้าหมายตรงนี้ขณะนี้เมื่อสักครูได้พูดถึงว่า พลังขับเคลื่อนจำเป็นจะต้องมีเจ้าภาพใหญ่ ที่เราคุยๆ กัน ถ้าเราไม่สามารถทำให้เจ้าภาพใหญ่ทำงานได้จริงๆ จังๆ ทั้งหมดทั้งปวง เราก็จะมานั่งคุยกันอีกหลายปี และไม่ไว้วางใจก็จะไม่สามารถทำให้ไปจบได้อีกเท่าไร ขณะนี้ ยกตัวอย่างว่า เรื่องของคำว่า Nan sandbox อะไรที่เป็นเชิงประจักษ์ชัดเจน ถ้าเราได้ช่วยกันขับเคลื่อนได้ มันจะเป็นไปได้ มีโอกาสที่จะสำเร็จ ทั้งที่ชาวบ้านอยากได้ และที่รัฐก็อยากได้ ดังคำที่พูดว่า “รัฐได้ป่า ประชาได้เงิน” คำว่าได้เงินในที่นี้คือ ในที่สุดก็แปลงออกมาเป็นคุณภาพชีวิตที่ดีต่างๆ ที่สำคัญ ตรงนี้ หลายคนคือ ประชาชนยังไม่มั่นใจ คทช. เรื่อง Nan sandbox ยังไง อะไรต่างๆ ตรงนี้กลับมองให้เห็นว่า ถ้าเราจะทำ มองเห็นว่าถ้าจะทำให้สำเร็จได้ เรื่องของ Nan sandbox ผมมองว่าไม่ได้อยู่ในกระบวนการ แต่ผมมองว่าตรงนี้ถ้าประชาชน เราจะทำอย่างไร เพราะว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่จะครอบ เราจะทำอย่างไรให้คนน่านเห็นพ้องต้องกันและร่วมกันผลักดันเรื่องนี้ ถ้าทุกคนเห็นโจทย์นี้ แล้วพยายามผลักดันเรื่องนี้ อย่างน้อยจะช่วยให้โจทย์อื่นๆ ยง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิทธิทำกินเรื่องอะไรต่างๆ มันก็จะอยู่ในนี้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าประชาชนในหลายๆ ส่วน ที่ยังไม่มั่นใจ ไม่ค่อยเข้าใจและก็ยังไม่สามารถเข้ามาตรงนี้ คิดว่าเป็นโจทย์หนึ่งที่คิดว่า เราจะทำอย่างไร ให้ประชาชนเข้าใจ Nan sandbox อย่างไรและเข้าใจแค่ไหน แต่รู้สึกเช่นเดียวกับอาจารย์ว่า จะต้องมีการขับเคลื่อนใหญ่ๆ และมองว่า Nan sandbox น่าจะเป็นตัวหลัก แล้วจะทำอย่างไรให้ไปถึงในจุดหมายนั้น ที่จะทำให้ประชาชนหลายๆ ภาคส่วนเข้าใจ ว่าเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ดี และเราไม่ผลักดันในวันนี้ และในช่วงนี้ เมื่อมีรัฐบาลใหม่และการพลิกผันอะไรอย่างไร ผมตอบไม่ได้ Nan sandbox อาจจะไม่สามารถขยับอะไรได้ เพราะฉะนั้น ณ วันนี้เป็นโอกาสที่ดีที่สุดของน่านและในประเทศ เพราะว่ามันตัวอย่างที่จะไปขับเคลื่อนที่อื่นๆ ด้วย ถ้าคนน่านมองเห็นว่า ตรงนี้เป็นสิ่งที่ ผมอยากจะตั้งโจทย์ว่าเราจะพยายามที่จะผลักดันให้เกิดขึ้นจริงได้อย่างไร นี่คือการประเด็น ถ้าทำได้จะเห็นมรรคผลจริงๆ จังๆ แล้วก็อย่างที่ คำถามที่ทางชุมชนเข้ามาแสดงว่าประชาชนยังมีความไม่เข้าใจ ไม่มั่นใจ เราจะทำอย่างไร เพราะว่าในขณะนี้ ที่ดำเนินการผ่านมาก็ดูดี แต่มันยังไม่ก้าวข้ามให้ทุกคนเกิดความมั่นใจอย่างที่ว่านี้ จึงเรียนว่าอยากจะได้ตัวนี้ ไม่ทราบว่าจะรบกวนที่ประชุมมากหรือไม่

ภาคบ่าย : ระดมกลุ่ม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ป่าไม้ ที่ดิน และ 2) กลุ่มเกษตรและอาชีพทางเลือก

กลุ่มที่ 1 ประเด็นป่าไม้ ที่ดิน และน้ำ

ได้มีผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนที่มีประสบการณ์การทำงานด้านการจัดการป่าไม้ ที่ดิน และน้ำ ในทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนา และภาคประชาชน ในการร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานต่อประเด็นป่าไม้ ที่ดิน น้ำ

เป้าหมายที่เป็นรูปธรรม/แนวคิด วิธีการ กลไกและการดำเนินงานที่สามารถสนับสนุน/นำไปสู่เป้าหมายได้

น่านมีการขับเคลื่อนที่หลากหลายรูปแบบ ทั้ง คทช. ที่กำลังดำเนินงานอยู่ มีทั้งข้อดีและข้อจำกัด โฉนดชุมชน ที่กำลังขับเคลื่อนต่อก็มีข้อจำกัดด้านการเสนอขาย Nan sandbox กำลังขับเคลื่อนอยู่ซึ่ง ต้องเป็นความพยายามที่กำลังเกิดขึ้นในความชัดเจน นอกจากนี้ยังมีการขับเคลื่อนในพื้นที่ จากชุมชนและเครือข่าย อีกทั้งเป็นรูปแบบโมเดลต่างๆ เช่น เครือข่ายป่าชุมชน น้ำพางโมเดล อ.แม่จริม บ้านห้วยหาด ต.อวน อ.ปัว และหลายพื้นที่ที่ยังดำเนินงานอยู่ ซึ่งรูปแบบต่างๆก็ยังมีภาควิชาการที่มาร่วมงานวิจัยต่างๆในพื้นที่จังหวัดน่าน โดยความหลากหลายการทำงานล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาและฟื้นฟูป่าไม้เมืองน่าน ซึ่งแนวคิดและวิธีการ กลไกการทำงานอาจจะแตกต่างกันไป ดังนั้นการสร้างความร่วมมือร่วมใจร่วมและการทำงานร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ โดยได้มีผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นและเป้าหมายการทำงานของหน่วยงานในน่านดังนี้

ทุกภาคส่วนต้องยอมรับ ว่าน่านมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต โดยการแก้ไขปัญหาต้องมีความหลากหลาย ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นต้องมีหลายภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละภาคส่วนมีจุดเด่นของตัวเอง เช่น ภาคชุมชนยอมรับเข้าใจบริบทตัวเองดี ภาคองค์กรเป็นส่วนหนุนเสริมกระบวนการ แนวคิด ภาคเอกชน มีศักยภาพในด้านงบประมาณ ภาครัฐมีส่วนในนโยบายหรือกฎหมาย โดยหลายภาคส่วนต้องเข้าใจนิยามป่าหรือพื้นที่สีเขียว ซึ่งจะมีส่วนในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและยอมรับร่วมในการเพิ่มพื้นที่ได้ใน 2 กรณี

- เพิ่มตามแนวทางกฎหมายหรือแนวทางที่วางไว้
- เพิ่มจากกติกาชุมชน หรือโมเดลต่างๆในน่าน ซึ่งต้องอาศัยการยอมรับร่วมในการจัดการป่าและพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ที่ไม่ถูกต้องได้หรือไม่ ซึ่งยังเป็นข้อติดขัดในการยอมรับซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาในเรื่องกฎหมายนโยบาย”

น้ำพางโมเดล เป้าหมาย ปรับเปลี่ยนพืชเชิงเดี่ยวเป็นระบบเกษตรผสมผสาน ภายใน 5 ปี มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้นปีละ 20 % ลดการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และหนุนเสริม ไม้ผล การสร้างรายได้เศรษฐกิจในชุมชน การหนุนเสริมไม้ป่าในพื้นที่เกษตร การสร้างวิสาหกิจการสร้างตลาดที่เป็นธรรม หน่วยงานหนุนเสริม เอกชน ซ็อกกล้าไม้ เกิดกองทุน คนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน

ภาควิชาการ หนุนเสริมข้อมูลสารสนเทศแหล่งน้ำ สู่แผนการจัดการน้ำเพื่อของบประมาณสนับสนุน โดยอาศัยความรู้วิชาการทางวิศวกรรม ข้อมูลแหล่งน้ำที่มีอยู่ ความต้องการสร้างแหล่งใหม่ ซึ่งกรมทรัพยากรน้ำภาค 9 เข้ามาจัดร่วมจัดทำแผน

Nan sandbox คำสั่งกลไกร่วมระหว่างเอกชนกับรัฐ เพื่อให้เกิดกลไกการทำงานเชิงประชารัฐในพื้นที่ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน หรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดชุดทำงานในพื้นที่ สู่การแก้ปัญหาเชิงนโยบาย และการผลักดันพื้นที่พิเศษ โดยได้รับการลงพื้นที่ทำงานของ องค์กร GISTDA ในการนำข้อมูลสู่การ

จัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า และภาคเกษตร โดยสิ่งที่เป็นข้อท้าทาย คือการจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่โดยมีการขับเคลื่อนการทำงานจากอนุกรรมการข้อมูล ซึ่งได้ใช้กลไกภาคประชาชนที่มีอยู่เดิม ในการจัดการเก็บข้อมูล โดย GISTDA ได้เป็นพี่เลี้ยง และอบรมการเก็บข้อมูลเป็นรูปแบบเดียวกัน ซึ่งการสำรวจข้อมูลได้ทำความเข้าใจกับพื้นที่ การจับพิกัด การใช้ข้อมูลเดิม ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า มีชุมชนที่ร่วมจัดทำข้อมูลแล้ว 40,000 แปลง ที่ปรากฏว่าชาวบ้านลงมาร่วมกับทีมภาคสนาม ซึ่งข้อมูลที่พบในส่วนภาครัฐ อุทยานมีการจัดทำข้อมูลรายแปลงเชิงพื้นที่เกือบครบ ทุกแปลงในพื้นที่อุทยาน ในส่วนป่าสงวนยังมีส่วนติดขัดในส่วนข้อมูลพอสมควร ซึ่งยังไม่มีความชัดเจนในข้อมูล ว่าส่วนไหนเป็น สปก. พื้นที่ทำกินที่ขยายเพิ่มขึ้น ซึ่ง Nan sandbox เชิญชวน ชาวบ้านเข้ามาแสดงตนในพื้นที่ที่ชาวบ้านทำกิน โดยได้มีการจัดสรรพื้นที่เป็นพื้นที่ป่า 72% และ 28% โดย 10% สามารถเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว 18% เป็นพื้นที่ที่ปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เป็นต้นไม้ใหญ่ที่ไม่ใช่เชิงเดี่ยว ซึ่งสถานการณ์ในช่วงนี้ถือว่าเป็นโอกาสและข้อท้าทายสำหรับทุกภาคส่วนในพื้นที่ในการเปิดรับการทำงานร่วมกันจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน บริษัทต่างๆ ในการทำงานร่วมกันโดยขับเคลื่อนผ่านกลไกที่รองรับได้อย่างไร และการหาข้อตกลงร่วม ในคณะทำงานแต่ละหน่วยงาน ทั้งภาคส่วนป่าไม้ คณะกรรมการป่าชุมชน ภาคส่วนต่างๆ กับความเข้าใจในพื้นที่ โดยการจัดทำข้อมูลในพื้นที่ชุมชนต้องแสดงตนในพื้นที่ของตนเองก่อน ต่อให้เป็นพื้นที่ป่า การแสดงตนเป็นสิ่งที่ยากและต้องอาศัยกลไกการทำความเข้าใจ โดยตัวเลข 28% พื้นที่การจัดการ ในพื้นที่ป่าสงวน มีความกังวลในการอยู่พื้นที่ และการตีความในตัวเลข ผ่านการใช้พื้นดาวเทียม บวกกับพื้นที่ที่อยู่ดั้งเดิม การยืนยันและการจัดสรรควรจะเป็นแบบไหน ซึ่งเป็นข้อท้าทายจะภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

แนวทางกระทรวงทรัพยากรฯ คทช. จังหวัดน่าน แบ่งพื้นที่เป็น 2 เขต นอกเขตป่าสงวน ในเขตป่าสงวน

ในเขตป่าสงวน ได้มีหน่วยงานหลายภาคส่วนเข้ามาทำงานในพื้นที่ โดยเป็นความหวังดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่ง คทช. ประกาศเมื่อปี 2557 โดยเริ่มดำเนินการในปี 2559 ซึ่งในพื้นที่จังหวัดน่านมีพื้นที่ คทช. 250,000 ไร่ โดย คทช. ได้แบ่งพื้นที่ที่ในการจัดการ 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่ทะเลและชายฝั่ง ซึ่งในน่านได้พูดถึง 2 พื้นที่ คือพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ในเขตป่าสงวนได้แบ่งเป็นพื้นที่ จากฐานมติ ครม. รอรับ คือ มติ 30 มิ.ย. และพื้นที่ลุ่มน้ำเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งการตัดต้นไม้ในพื้นที่ คทช. ต้องมองรายละเอียดของพื้นที่ เหมือนกับพื้นที่ สปก. สามารถขึ้นทะเบียนสวนป่า ขออนุญาต มาตรา 11 ขออนุญาตทำไม้ ส่วนในพื้นที่ คทช. กฎกระทรวง ปี 60 ขมวนท้าย การขออนุญาตใช้ประโยชน์ ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะฉะนั้น คทช. ได้รับการอนุญาตโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นลักษณะแปลงรวม โดยขออนุญาตในมาตรา 16 กับ อธิปไตยป่าไม้ แต่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ 1,2 สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อเก็บผลผลิตได้ แต่ไม่สามารถตัดได้

การขับเคลื่อนการทำงานบ้านห้วยหาด

บ้านห้วยหาด เป็นหมู่บ้านที่ได้จัดการพื้นที่ในชุมชน โดยการหนุนเสริมอาชีพ ที่นอกเหนือจากภาคเกษตร โดยก่อนหน้านี้หมู่บ้านห้วยหาด ได้เป็นพื้นที่เกิดการทำการเกษตรพืชเชิงเดี่ยว ไม่ต่างกับหลายๆพื้นที่ ในจังหวัดน่าน โดยได้ทำการตรวจสอบสายเคเบิลในเลือด ซึ่งเกือบทั้งหมดในชุมชนมีสารเคเบิลในเลือดที่สูง ซึ่งได้มีการประชาคมหาทางออกในการหลุดพ้นปัญหา ซึ่งเริ่มต้นจากการหาพืชอาหาร ค่อยๆปรับเปลี่ยนพื้นที่ จนปี 2554

มีพื้นที่ปลูกข้าวโพด 3 ราย ซึ่งที่ผ่านมาย่อมมีปัญหา และอุปสรรค ในคำถาม “ถ้าไม่ปลูกข้าวโพดแล้วจะเอาไรกิน” ซึ่งผู้นำได้เป็นตัวประสานกับหน่วยงานต่างๆ หนุนเสริมการสร้างอาชีพในพื้นที่ ในกลุ่มต่างๆ เช่นกลุ่มแม่บ้านเกิดกลุ่มทอผ้า ผู้นำเป็นผู้ประสานเรื่องตลาดทุกที่ จนปัจจุบัน เกิดการส่งเสริมอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มเลี้ยงหมู ปลูกพืชต่างๆในพื้นที่ ซึ่งมีหลายหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมในพื้นที่ โดยปัจจุบันขับเคลื่อนเรื่องผักปลอดสาร และขยับมาสู่เกษตรอินทรีย์ และผลักดันการส่งเสริมและตลาด โดยมีแผนการตลาดที่ชัดเจน ส่วนการจัดการที่ดินต่างๆ ทางผู้นำชุมชนได้สร้างความเข้าใจกับชาวบ้าน ในเรื่องการจัดการต่างๆ เป็นไปตามกระบวนการตามขั้นตอน โดยชุมชนมุ่งเน้นอาชีพเพื่อให้ชุมชนอยู่ได้เป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบันไม่มีชาวบ้านที่ปลูกข้าวโพดในพื้นที่

การหนุนเสริมการจัดการน้ำ ชมรมคนปลายน้ำ รักษาต้นน้ำ การหนุนเสริมกองทุนจากกลุ่มน้ำนาน โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในพื้นที่ เช่น กรมป่าไม้ ทหาร เป็นต้น โดยจะสนับสนุนงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ การนำความรู้เรื่องธนากรน้ำใต้ดิน รูปแบบการจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยอาศัยการกักเก็บน้ำลงสู่ใต้ดิน การจัดการน้ำโดยบ่อพวง ซึ่งต้องอาศัยการผนวกจากทุกภาคส่วน

ข้อเสนอจากผู้ร่วมเวทีในประเด็น

- ผู้ขับเคลื่อนในนานต้องข้ามการพูดคุยเรื่องเดิมๆ และเลิกมองเรื่องที่เลวร้าย โดยต้องนำเสนอของดีในนาน ซึ่งบางอย่างควรยอมรับกันและกัน ซึ่งการทำการใหญ่อย่างเอาเรื่องเล็กน้อยๆ อย่างเอาเรื่องส่วนตัวเป็นที่ตั้ง ควรที่จะมองภาพรวมให้ชัดเจน
- นำเสนอพื้นที่ในนานที่เด่นในการจัดการด้านทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น
- การส่งต่อมติการจัดการพื้นที่ที่ดีในนานในบริบทต่างๆ ที่มีอยู่ ให้ชัดเจนขึ้น
- นานในแต่ละพื้นที่ต้องออกแบบการจัดการพื้นที่ของตนเอง
- นานต้องสร้างโอกาส และพื้นที่ต้องสร้างสูตรการพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ขึ้นมาเองให้เหมาะสม และตอบสนองความต้องการของชุมชน
- การทำงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ได้เป็นเพียงบทบาทหน้าที่ตามนโยบาย
- การแก้ไขปัญหาในพื้นที่พิเศษ เช่น คทช. Nan sandbox ชุมชนต้องการทราบสถานการณ์ ความคืบหน้าและการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน
- ความชัดเจนในสิทธิการใช้พื้นที่ ทั้งพื้นที่ คทช. Nansandbox
- ระหว่างทางในการเรียกร้องซึ่งสิทธิที่ทำกินเป็นสิ่งสำคัญ ต้องหารายได้เพื่อแก้ปัญหาปากท้อง
- การปรับเปลี่ยนพืชเชิงเดี่ยว ต้องอาศัยเวลาระยะยาวในการปรับเปลี่ยน โดยต้องมีการเสริมในการปลูกแทรก จะต้องทำให้เกิดรายได้ในขณะที่ปรับเปลี่ยน โดยต้องสามารถแก้ปัญหาภาวะหนี้สินให้ได้ในแต่ละปี
- การผลักดันการปลูกต้นไม้ในพื้นที่พิเศษต้องสามารถตัดได้เพื่อสร้างมูลค่าเพื่อตอบโจทย์รายได้
- การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ต้อง สร้างแรงจูงใจ การนำต้นไม้เป็นทรัพย์สิน การรับรองให้ต้นไม้สามารถค้าประกันหนี้สิน

ข้อกังวล การเปลี่ยนของรัฐบาลในการปรับเปลี่ยนนโยบาย ในพื้นที่ต้องเอาให้ชัดเจน และต้องทำความเข้าใจในกรองการทำงานของรูปแบบต่างๆให้ชัดเจน

กลุ่มที่ 2 ประเด็นเกษตรและอาชีพทางเลือก

ผู้ดำเนินการพูดคุยกลุ่มย่อย ได้รับความอนุเคราะห์จาก อาจารย์ ดร.พนมศักดิ์ พรหมบุรณย์ ศูนย์วิจัยระบบทรัพยากรเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชวนผู้เข้าร่วมได้ถกประเด็นโดยใช้วิธีการจับประเด็นจากการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้เป้าหมายร่วม แนวทางและกลไกที่นำไปสู่ “เกษตรในฝัน” และประเด็นท้าทาย

1. คุณลักษณะของระบบเกษตรของน่านที่ควรจะเป็น หรือ “เกษตรกรรมในฝัน” ของจังหวัดน่าน

- เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น (เช่นปัจจัยการผลิต การจัดการผลิตและการตลาด)
- ระบบการผลิตและผลผลิตปลอดภัยต่อคนและสิ่งแวดล้อม
- มีความเหมาะสมทางด้านกายภาพ ชีวภาพ และบริบทชาวบ้าน
- มีความเหมาะสมสอดคล้องกับทุนของครอบครัวเกษตรกร (เงินลงทุน ดิน น้ำ แรงงาน)
- มีฐานทรัพยากร (ดิน น้ำ) และใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ
- ลดต้นทุนการผลิตพืช สัตว์
- เกษตรผสมผสาน มีผลผลิตที่หลากหลาย มีการกระจายตัวของผลผลิตในเชิงพื้นที่และเชิงเวลาในรอบปี
- สามารถให้ผลผลิตได้ในระยะยาว (มรดก)
- มีการจัดการที่ดี มีความรู้วิชาการสนับสนุน
- ผสมผสานความรู้ท้องถิ่นและความรู้ใหม่
- มีผลิตภาพที่ดี
- มีอำนาจการต่อรองด้านราคา
- มีการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ที่เป็นธรรม
- สามารถทำการเกษตรร่วมกับป่าได้

- มีการจัดการตลาดที่ดี มีตลาดทางเลือก มีการสื่อสารเชื่อมโยงผู้ผลิตกับผู้ซื้อ ซึ่งในปัจจุบันยังมีข้อจำกัด คือ
 - เกษตรกรเขาไม่ถึงระบบตลาดหรือผู้บริโภคโดยตรง ยังต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง
 - ขาดนักจัดการและผู้ประสานงาน
 - ขาดข้อมูลและแหล่งข้อมูลด้านการตลาด
 - ไม่มีระบบ “พี่เลี้ยง”. ที่จะช่วยให้คำปรึกษา-แนะนำ ให้ข้อมูลความรู้ด้านการตลาดและการจัดการตลาด
- มีความรู้และการวางแผนการผลิต การจัดการผลผลิตและการตลาดตลอดห่วงโซ่มูลค่า (value chain) ตั้งแต่ผลผลิตตั้งต้น การกระจายส่วนต่างๆ ของผลผลิตไปสู่การสร้างมูลค่า เช่น หม่อนไหม ลำไย เพอร์นิเจอร์จากไม้ เป็นต้น (ห่วงโซ่แนวนอน)
- มีความรู้การสร้างมูลค่าจากส่วนต่างๆของผลผลิต (ห่วงโซ่แนวตั้ง)
- ใช้ทรัพยากร และปัจจัยการผลิตอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่น ใช้พื้นที่น้อยแต่ผลิตได้เยอะ (ทั้งปริมาณและหรือมูลค่าผลผลิต) รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิต
- มีการวางแผนการผลิตแบบผสมผสาน เพื่อให้มีการกระจายตัวของรายได้และอาหารตลอดทั้งรอบปี (รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน รายฤดูกาล และรายปี)
- ในพืชที่มีมูลค่าสูง แต่จำเป็นต้องใช้สารเคมีทางเกษตร เช่น การผลิตพริกที่เชียงใหม่ ควรพยายามลดการใช้สารเคมีทางเกษตร ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม
- เกษตรกรยังขาดแนวคิด ความรู้ และความสามารถทางด้านการจัดการ ส่วนใหญ่เคยชินกับวิธีคิด วิธีปฏิบัติแบบเดิมๆ (“กู”) ควรมีวิธีการเพื่อปรับ “กระบวนทัศน์” ทั้งแนวคิด และเป้าหมายของการผลิตที่ครอบคลุมมิติด้านคุณธรรมด้วย เช่นเดียวกันกับของหน่วยงานภาครัฐก็ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน-การจัดการให้สอดคล้อง
- ควรมีข้อมูลและระบบสนับสนุนการจัดการปัญหาความเสี่ยงของการผลิต เช่น สภาพภูมิอากาศแปรปรวน รุนแรง การระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช
- มีแหล่งข้อมูล องค์ความรู้ด้านการจัดการผลิต การแปรรูป และการตลาด ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ในช่องทางที่เหมาะสมของเกษตรกรในแต่ละกลุ่ม และวัย เช่น ผ่าน social media สำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ หรือ young smart farmer, และผ่านสื่อเอกสารหรือบุคคลที่เกษตรกรให้ความเชื่อถือ เป็นต้น
- มีการผสมผสานใช้ประโยชน์องค์ความรู้ดั้งเดิม ความรู้ท้องถิ่น (1.0) เข้ากับความรู้ เครื่องมือ เทคนิคสมัยใหม่ (4.0) ซึ่งควรมีการรวบรวมองค์ข้อมูล แหล่งข้อมูลความรู้ทั้งสองประเภทนี้ เพื่อสามารถเผยแพร่ นำไปปรับใช้อย่างกว้างขวาง พร้อมกันนี้จะช่วยทำให้สามารถระบุช่องว่างด้านองค์ความรู้และข้อมูล เพื่อนำไปสู่การสืบค้น รวบรวม และพัฒนาให้สมบูรณ์มากขึ้น
- มีการรวมกลุ่มและหรือเครือข่าย เพื่อ
 - การแบ่งปันความรู้ ข้อมูลข่าวสาร

○ การจัดการตลาด และการต่อรองราคาผลผลิต

- เรียนรู้จากบทเรียน “นโยบายแทรกแซง” หรือ “พีชนโยบาย” ที่ผ่านมา เช่น ยางพารา ที่รัฐบาลส่งเสริมให้ปลูกอย่างกว้างขวาง แล้วต่อมาราคายางตกต่ำ

ประเด็นท้าทาย

- ปัจจัยเกษตรกรมีอายุเฉลี่ยมากขึ้น (สังคมผู้สูงวัย) ควรมีรูปแบบระบบเกษตรที่เหมาะสม
- รูปแบบระบบเกษตรในอนาคตจะเปลี่ยนไปอย่างไร รูปแบบที่เหมาะสมเหมาะสมกับเกษตรกรรุ่นใหม่ควรเป็นอย่างไร

ข้อเสนอแนะแนวทาง

- เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรในปัจจุบันมีลักษณะที่หลากหลาย ทั้งด้านทุน อายุ ความรู้ และระดับของการพึ่งพิงการดำรงชีพด้านการเกษตร ควรมีการจำแนกกลุ่ม และออกแบบระบบเกษตร (ทางเลือก) และแนวทาง-กลไกการส่งเสริมสนับสนุน ที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม

กลุ่ม	ทุน (เงิน ดิน น้ำ)	ความรู้	อายุ	ระดับการพึ่งพิงเกษตร
1	มาก	มาก	>50	มาก
2	ปานกลาง	มาก	< 50	น้อย
3	น้อย	มาก	< 50	ปานกลาง
...				

1	2	3	4	5
1	1	2	2	2
2	1	2	2	2
3	1	2	2	2
4	1	2	2	2
5	1	2	2	2

- การพัฒนาระบบข้อมูลและองค์ความรู้ทางเกษตร
 - รวบรวมและจำแนกชนิดของข้อมูล ลักษณะข้อมูล และแหล่งของข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้

- ทำการ “ย่อ” หรือ “แปลง” ข้อมูลให้อยู่ในรูปที่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย สามารถเข้าใจ และนำไปใช้ได้ง่าย รวมทั้งช่องทางการกระจายข้อมูล
 - ช่องทาง เช่น พ่อค้า ผู้นำ หรือเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในด้านนั้นๆ (การผลิต การตลาด)
 - กลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย เช่น เกษตรกรรุ่นใหม่ เกษตรกรสูงวัย
- ใช้แนวคิดเชิงระบบในกระบวนการระดมความเห็น เพื่อทำความเข้าใจบริบทของทั้งห่วงโซ่มูลค่า ตั้งแต่ การผลิตจนถึงการตลาด
- มีข้อมูล ความรู้ ด้านความต้องการของตลาด ในด้านต่างๆ
 - ปริมาณในแต่ละช่วงเวลา
 - คุณภาพ และมาตรฐาน
 - การมีผลผลิตป้อนตลาดที่ต่อเนื่อง
- แนวทางการตลาด
 - เชื่อมโยงผู้ผลิต แหล่งผลิต (ผู้ขาย) กับผู้บริโภคหรือผู้ซื้อ
 - หาดตลาดทางเลือก ที่หลากหลาย ตามปริมาณและคุณภาพ เช่น ผลผลิตผลิตเกรดดีขายที่ ตลาด “ก” ผลผลิตคุณภาพทั่วไปขายที่ตลาด “ข” ผลผลิตที่มีปริมาณมากขายที่ตลาด “ค” เป็นต้น

.....

บันทึกการประชุมโดย
คณะทำงานน่านพอร่ม

ภาพกิจกรรมเวทีน่านพอรัม
“ข้อมูล ความรู้ เพื่อฟื้นฟูป่าไม้ การส่งเสริมอาชีพทางเลือกจังหวัดน่าน”

เวทีน่านฟอรั่ม

เวทีสังเคราะห์เชิงประเด็น การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนข้อมูลความรู้การพัฒนาผู้สูงอายุ จังหวัดน่าน

๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑ ณ วัดอรัญญาวาส อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ผู้เข้าร่วม

- พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดน่าน
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไชยสถาน
- สาธารณสุขอำเภอปัว
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศิลาแลง
- โรงเรียนผู้สูงอายุบ้านถ้ำตอง
- อสม. ต.สะเนียน
- สภาผู้สูงอายุจังหวัดน่าน
- อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดน่าน (อพม.จ.น่าน)
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน
- วิทยาลัยชุมชนน่าน
- องค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว
- วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
- องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์
- องค์การบริหารส่วนตำบลจอมจันทร์
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
- เทศบาลเมืองน่าน
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดน่าน
- โรงพยาบาลทุ่งช้าง
- โรงพยาบาลท่าวังผา
- โรงพยาบาลน่าน
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฟ้า

เป้าหมาย

แลกเปลี่ยนสถานการณ์งานด้านผู้สูงอายุในน่านและนำเสนอข้อเสนอต่อการพัฒนาผู้สูงอายุ

ที่มาการจัดเวทีสังเคราะห์เชิงประเด็น ประเด็นผู้สูงอายุ

ที่ผ่านมาจังหวัดน่าน เมื่อพูดถึงความเข้มแข็ง ต้องเป็นเรื่องการมีส่วนร่วม และการทำงาน ในน่านมีการดำเนินงานที่ความพยายามสร้างจังหวัดน่านในทางที่ดี ไม่ว่าจะเป็น น่านหนึ่งเดียว น่านเมืองสุขภาพดี หรือต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นความพยายามที่จะร่วมกันให้เกิดขึ้น เมื่อมองกลุ่มของคนทำงานแล้ว มีกลุ่มคนทำงานที่หลากหลาย แต่ประเด็นการทำงานไม่ได้แตกต่างกัน ทำให้ได้มีการพูดคุยในวงเล็กในการขับเคลื่อนจังหวัดน่านบนฐาน ข้อมูล ความรู้ ปัญญาจากสิ่งที่ปฏิบัติ ซึ่งน่านมีงานวิชาการ งานวิจัยต่างๆที่ทำอยู่ในจังหวัดน่าน

รวมทั้งคนภายนอกที่เข้ามาเก็บข้อมูลต่างๆ แต่การนำมาสู่การปฏิบัติเป็นแบบไหนบ้าง และผลงานอยู่ที่ไหน ซึ่ง น่านพอร์ม เป็นกลุ่มที่ชวนคิด ชวนคุย ชวนทำ ซึ่งน่านพอร์มไม่ได้เป็นเจ้าของงาน แต่เป็นพื้นที่ทางสังคมในการ แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้และประสบการณ์ ในประเด็นสาธารณะในจังหวัดน่าน และการสังเคราะห์ความรู้ผล ผลงานวิจัย งานวิชาการต่างๆ ที่เข้ามาทำในจังหวัดน่าน หน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานในการตัดสินใจ ในการทำประเด็นนั้น และเป็นตัวกลางประสานกับบุคคลที่สนใจในแต่ละประเด็น ในการจัดพูดคุยและร่วม ขับเคลื่อนร่วมกัน ซึ่งจากเวทีที่ผ่านมาเมื่อ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ได้จัดเวทีโดยชวนคนที่ทำงานอยู่ในจังหวัด น่าน โดเน้นในกลุ่มของคนที่เป็นักคิด นักปฏิบัติ มานั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน โดยได้ประเด็นหลักอยู่ ๖ ประเด็น ได้แก่ ๑. ทรัพยากรน้ำ ๒. การเกษตรการผลิต ๓.ป่าไม้ที่ดิน ๔.การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ๕. สังคมสุขภาพ การศึกษา เยาวชน ผู้สูงอายุ ๖.ขยะ ซึ่งที่ผ่านมาได้ขับเคลื่อนตามประเด็นที่สนใจ ซึ่งประเด็นที่ ขับเคลื่อนตลอด ได้แก่ ประเด็น ป่าไม้ที่ดิน ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอและการขับเคลื่อนเป็นรูปธรรม และประเด็น ต่อมาคือ ประเด็นการเกษตรการผลิต อาหารปลอดภัย ที่กำลังขับเคลื่อนตามมาก็คือประเด็น ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งประเด็นที่เคยลองขับเคลื่อนคือประเด็นการศึกษา และประเด็นที่เป็นความพยายามที่จะขับเคลื่อนคือ ประเด็นด้านสังคม คือ ผู้สูงอายุของจังหวัดน่าน ซึ่งมีการขับเคลื่อนเดิมอยู่แล้ว แต่การขับเคลื่อนต้องอยู่บน ฐานข้อมูล ความรู้ งานวิชาการต่างๆ สู่เวทีการสังเคราะห์เชิงประเด็นผู้สูงอายุขึ้น

นำเข้าสถานการณ์ผู้สูงอายุ โดย ดร. มาโนชญ์ ขายครอง

วันนี้เป็นประเด็นผู้สูงอายุของจังหวัดน่าน ซึ่งได้มีการขับเคลื่อนการทำงานของผู้สูงอายุในน่าน พอสมควรและแนวทางการขับเคลื่อนควรจะเป็นไปในทิศทางไหน และการสนับสนุนข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้ง งานวิจัย งานวิชาการต่างๆที่จะสนับสนุนงานผู้สูงอายุได้แบบไหนบ้าง เมื่อสถานการณ์ผู้สูงอายุของไทยใน ปัจจุบันอัตราการเกิดของไทยมีจำนวนที่ลดลง บวกกับการแพทย์ที่เข้าถึงมากขึ้น และทำให้โครงสร้าง ประชากรไทยเปลี่ยนแปลงไป โดยจากเดิมเป็นรูปยอดแหลมซึ่งในอดีตมีจำนวนผู้สูงอายุน้อยมาก แต่ปัจจุบันมี ประชากรเปลี่ยนเป็นรูปหัวควา โดยมีฐานที่เล็กลงอันเห็นว่า วัยผู้สูงอายุได้มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งคาดว่าจะ เป็น ๑ ใน ๓ ของประเทศ ซึ่งมองว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งวัยที่ต้องรับมือคือวัย ๔๐-๕๐ ปี ที่จะ ก้าวเป็นผู้สูงอายุในอนาคต แต่เดิมครอบครัวไทยมีลูกเฉลี่ย ๕ คน แต่ในปัจจุบันครอบครัวมีลูก ๑-๒ คน ทำให้ ในอนาคตมีจำนวนคนทำงานที่น้อยลง การรับภาระการดูแลผู้สูงอายุของคนก็จะน้อยลง และยังมีภาระส่วนตัว ที่ต้องดูแล ทำให้วัยผู้สูงอายุเป็นช่วงวัยที่จะเป็นภาระในอนาคตได้ หากมองสวัสดิการกับต่างประเทศมีระบบ การรองรับที่ดีกว่า ซึ่งรัฐไม่สามารถรับภาระของสวัสดิการได้ทุกคน ซึ่งกลุ่มคนที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยมีความ จำเป็นที่ต้องวางระบบการรองรับในการรับมือ การจัดสวัสดิการต่างๆ โดยกลุ่มของผู้สูงวัย ส่วนใหญ่แล้วมีโรค ประจำตัว และสุขภาพเริ่มอ่อนแรง และพบเห็นการประสบอุบัติเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย หลายส่วนในการใช้ชีวิต ซึ่งถ้ามีการอำนวยความสะดวกในสภาพแวดล้อมแล้วย่อมมีผลดีกว่าในการสนับสนุน การรักษาที่จะเป็นภาระระยะยาว โดยผู้สูงอายุมีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ทั้งอาชีพ ประสบการณ์ และควร จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้สูงอายุอย่างไรจะเหมาะสม เมื่อมองกลับมาในการทำงานด้านผู้สูงอายุในน่านเองก็มี หน่วยงานต่างๆที่ทำงานด้านนี้ แต่ยังขาดการเชื่อมโยงประเด็นการทำงานและข้อมูลต่างๆ ทำให้คนทำงานด้าน นี้ยังไม่สามารถแก้ไขหรือช่วยประเด็นงานให้ดีขึ้นได้ อีกทั้งหน่วยงานต่างๆยังทำตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย แต่ประเด็นงานด้านผู้สูงอายุยังไม่มีความต่อเนื่อง อย่างจะชวนทุกท่านแลกเปลี่ยนประเด็นการทำงานผู้สูงอายุ

ในน่านควรเป็นอย่างไร และกิจกรรมที่พบเห็นในน่านคือโรงเรียนผู้สูงอายุควรเป็นรูปแบบไหนถึงจะประสบความสำเร็จ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ หน่วยงานพี่เลี้ยงด้านผู้สูงอายุ

หน่วยงานองค์กรพี่เลี้ยงด้านการทำงานผู้สูงอายุในน่านยังขาดการเชื่อมโยงงานที่ทำ อีกทั้งการทำงานยังไม่มีอย่างต่อเนื่อง เมื่องบประมาณที่ได้หมด ทำให้การขับเคลื่อนประเด็นงานไม่สามารถถูกแก้ไขปัญหาได้ โดยได้มีข้อปัญหาที่ค้นพบร่วมกันได้แก่

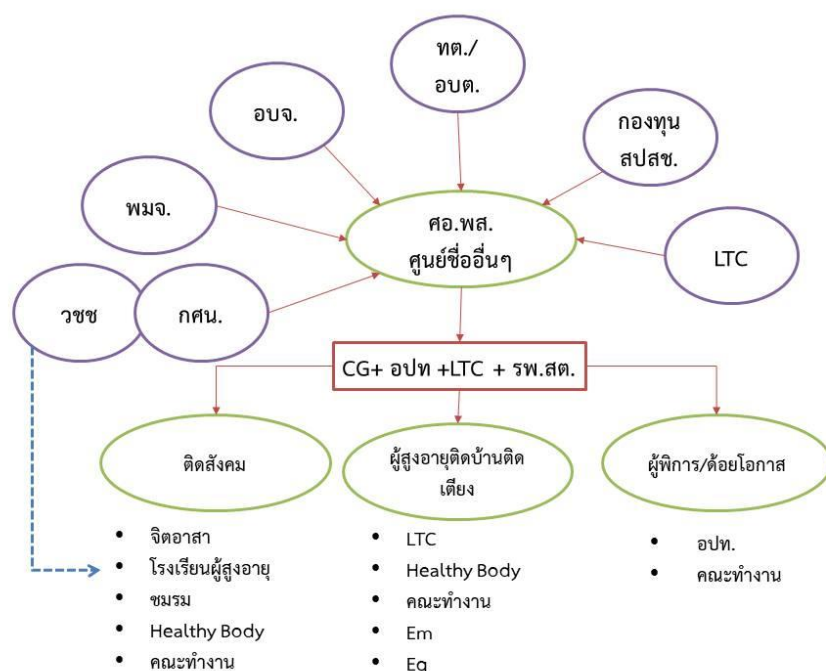
ข้อปัญหาในประเด็นงานผู้สูงอายุ

- ไม่มีกิจกรรมรองรับที่หลากหลาย
- นโยบายที่ไม่สอดคล้อง
- ไม่ได้พัฒนาศักยภาพชมรม/องค์กรผู้สูงอายุ
- ฐานข้อมูลกลางในการเชื่อมโยงยังไม่มี

จากปัญหาที่ค้นพบ ทำให้การทำงานประเด็นผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางที่จะเป็นส่วนการเชื่อมประสานงาน จากหลายๆหน่วย ตามบทบาทแล้วควรเป็นหน่วยงานของรัฐ เช่น พมจ. แต่ด้วยข้อจำกัดประเด็นงานที่หลากหลาย บุคลากรที่มีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องมีหน่วยงานที่คล่องตัวในการที่จะเป็นส่วนการเชื่อมประสาน ซึ่งข้อเสนอดังนี้

ข้อเสนอ

- ควรมีหน่วยงานกลางที่จะเชื่อมประสานงานด้านต่างๆของประเด็นงาน และเป็นหน่วยงานที่เกิดความคล่องตัว และมีคณะกรรมการมาจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง
- การทำงานควรใช้ฐานข้อมูลที่มาจากพื้นที่ เช่นกลไกท้องถิ่น รพสต.
- บทบาทการทำงานของหน่วยงานต้องสามารถตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาของประเด็นงานผู้สูงอายุได้ เช่น วิทยาลัยชุมชนในการให้บริการหรือหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ

กลุ่มที่ ๒ กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ

กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุถือว่าเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในจังหวัดน่าน หลายพื้นที่ได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น มีทั้งโรงเรียนที่ได้รับการจัดตั้งจากหน่วยงาน หรือท้องถิ่นในพื้นที่ หรือ ชุมชนกลุ่มคนจัดตั้งเอง ซึ่งจากปัญหาที่งบประมาณสนับสนุนต่างๆไม่ต่อเนื่อง การเรียนการสอนไม่มีความน่าสนใจ และปัญหาด้านการจัดการต่างๆที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นอย่างไร โดยได้มีการแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นดังนี้

- โรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปที่น่าสนใจต่อผู้เรียน
- หากกลุ่มใหม่ที่สนใจ
- แลกเปลี่ยนกับคนต้นแบบแต่ละที่ เช่น รร.ผู้สูงอายุถ้ำตอง รร.ผู้สูงอายุไชยสถาน รร.ผู้สูงอายุจอมจันทร์ รร.ผู้สูงอายุดอนแก้ว รร.ผู้สูงอายุทุ่งช้าง รร.ผู้สูงอายุผาสิงห์ เป็นต้น
- โครงสร้างคณะทำงาน
 - ประธานชมรมผู้สูงอายุ
 - ผู้สูงอายุ
- กลุ่มผู้สูงอายุ
 - ผู้เรียน
 - ประชาชนที่สนใจ
- ภารกิจงานที่ทำ
 - ประเมินผล/สอบถาม
 - สังเกตพฤติกรรม
- วิทยากร/ผู้สอน
 - จิตอาสาที่มีคุณภาพเฉพาะตัว
 - ประชาชนชาวบ้าน
- กระบวนการสอน
 - ปรับตามบริบทชุมชน
 - ยึดหลักผู้เรียนเป็นหลัก
 - ใช้กระบวนการ (แผน/บันทึกการสอน)
- หลักสูตรจังหวัดน่าน
 - สุขภาพ
 - สังคม
 - อาชีพ
 - นันทนาการ
 - วัฒนธรรม
- ทำหลักสูตร จังหวัดน่าน
 - ผู้เรียน
 - โครงสร้างคณะทำงาน
 - ผู้สอน/วิทยากร
 - กระบวนการเรียนการสอน
 - แบบมีส่วนร่วม
 - ปรับตามบริบทของชุมชน

ภาพกิจกรรม

สรุปเวทีสังเคราะห์เชิงประเด็น
เรื่อง พื้นที่อนาคตพื้นที่สาธารณะน่าน NAN ART FORUM
วันที่ 16 ธันวาคม 2561 เวลา 09.00 น – 15.30 น
ณ หออัตลักษณ์นครน่าน ตำบลตุ้ใต้ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ผู้เข้าร่วม

1. วัฒนธรรมจังหวัดน่าน
2. โรงเรียนศรีนครน่าน
3. โรงเรียนสา
4. อพท.6 น่าน
5. เทศบาลเมืองน่าน
6. ททท.สำนักงานน่าน
7. โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาการ
8. ชมรมท่องเที่ยวในเวียง
9. คณะวิจิตรศิลป์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
10. โรงเรียนมัธยมปากกลาง
11. โรงเรียนเชียงกลาง “ประชาพัฒนา”
12. โรงเรียนไตรเขตฯ
13. โรงเรียนหนองบัวพิทยาคม
14. หออัตลักษณ์นครน่าน
15. วิทยาลัยชุมชนน่าน
16. กลุ่มศิลปินน่านเดอะเนาะ
17. สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน
18. โรงเรียนบ่อเกลือ
19. โรงเรียนเมืองแง
20. เทศบาลตำบลแม่ข่า
21. ชุมชนหัวเวียงใต้
22. มูลนิธิอีกเมืองน่าน

เป้าหมายเวที

เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์น่าน และบอกเล่าสถานการณ์ศิลปะในน่าน

สรุปสาระสำคัญ

วัฒนธรรมจังหวัดน่าน

ผมก็ดีใจนะครับเรื่องน่านฟอรัมที่เกิดขึ้นได้ จริงๆมูลนิธิอีกเมืองน่านทำงานกับผมมาตั้งแต่ปี 2538 วัฒนธรรม เรื่องธรรมชาติ เริ่มกิจกรรมต่อเนื่องกันมา อันที่จริงท่านพระครูพิทักษ์ กิจกรรมของทางมูลนิธิอีกเมืองก็สำเร็จมาหลายเรื่อง และก็ดีใจนะครับที่หออัตลักษณ์ตรงนี้ได้มีโอกาส ได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานของมูลนิธิอีกเมืองน่าน จริงๆผมเป็นผู้ก่อตั้งหออัตลักษณ์นครน่านที่นี่ ก็มีคนเดินทางเข้ามาบอกว่ามี

งบประมาณให้ทำหออัตลักษณ์เอาใหม่ จริงแล้วหออัตลักษณ์เราไม่ได้มีการวางไว้ในแผนแม่บทพัฒนาเมืองเก่า แต่มีบุคคลหนึ่งเข้ามาบอกว่ามีงบประมาณให้ ผลก็เลยเปลี่ยนโครงการจัดทำหออัตลักษณ์ บางครั้งก็หายเงียบ คนที่พยายามเสนอก็คือก็รองผู้ว่า จริงหออัตลักษณ์แห่งนี้จะมีอยู่สี่เพจในโครงการ คือหนึ่งจะสร้างอัตลักษณ์ สองสร้างสถาบันการศึกษา สามคือการสร้างระบบการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับเครือข่าย สี่ก็คือเปิดพื้นที่เป็นของ กลางของการขับเคลื่อนด้านมิติวัฒนธรรมสมัย การออกแบบหออัตลักษณ์จึงเป็นทางพิพิธภัณฑสถาน เราก็มองดู รอบประเทศเรา วงการศิลปะที่ถูกครอบงำโดยกระทรวงวัฒนธรรม แต่มันก็มีกรอบที่ถูกกำหนดโดยคน เช่นเดียวกับน่านพอรัมเหมือนกัน มันเป็นเรื่องที่ดี บางทีส่วนกลางที่เป็นรัฐบาลบางทีเขาอาจจะไม่รู้จริงก็ได้ ผมจะ บอกว่ากรมศิลปากรจัดตั้งงบประมาณที่จะซื้อบ้านโบราณของชาวบ้านที่ขอนแก่น สองเทศบาลที่ลำพูนจัดตั้ง งบประมาณเพื่อเช่าอาคารโบราณของเอกชนเพื่อจะทำผลประโยชน์ซึ่งมันก็ได้ครับ มันก็ยังโชคดีที่มีคนฉลาด เกิดขึ้นหลายคนในประเทศไทย รู้จักไอออนใหม่ ของนวัตกรรมกระทรวงวิทยาศาสตร์ก็เข้ามาแล้ว ของบตรง เองก็จะเข้าช่วยเรา ในเมืองน่านเรื่องการออกแบบ เป็นนวัตกรรมที่จะมาช่วยเรื่องศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม เมืองน่าน ซึ่งตรงนั้นก็เป็นเซนเตอร์ น่าจะผสมผสานกันละก็จะเป็นที่เดียวในประเทศไทยซึ่งตอนนี้งบประมาณ ในการศึกษาออกแบบและอยู่ในช่วงประชุมคัมรับฟังความคิดเห็น น่านก็ประสบความสำเร็จหลายๆและ หลายๆเรื่องยังต้องแก้ไขกันอยู่ กิจกรรมของมูลนิธิฮักเมืองน่านก็มีชื่อเสียงพอสมควร แต่ว่าปัญหาของน่านมัน จะแก้ไขด้วยงบประมาณ ปัญหาของน่าน ที่เกิดขึ้นจะแก้ไขด้วยคน ตอนนี่วิถีน่านก็เปลี่ยนไปเยอะมาก วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญแต่ท่านทราบหรือว่างบประมาณเยอะมาเท่ากับ อบจ. หนึ่งของจังหวัด และก็ที่สำคัญ เพราะว่ามีความโชคดีของท่านที่มีคนอย่างท่านที่เกิดมาเพื่อทำงานเพื่อจังหวัดน่านของเรา เกิดเครือข่ายสภา วัฒนธรรมขึ้นมา เกิดภาคีเครือข่ายขึ้นมา แต่ว่าเครือข่ายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติ บริบททาง วัฒนธรรมก็มีการพัฒนาขึ้นมาบ้าง

อาจารย์ภิรมย์ เทพสุคนธ์ (แจกหนังสือ)

อาจารย์สิทธิรัช ธิติกุลเกษตร ที่มาที่ไปไหนผมเคยทำหนังสือ NAN CITY OF ART เมืองน่านเมือง แห่งศิลปวัฒนธรรม ผมทำมาสามเล่มแล้วนะครับ ท่านที่ไปกรมต่างๆ ท่านสามารถส่งมาได้ ผมก็จะเอาลง ในเล่มนี้และก็จะไปวางในพื้นที่ต่างๆ ก็ฝากบอกต่อกันไป ท่านสามารถส่งเข้ามาได้นะครับ

คุณสาวตรี ณ หงษา ในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่(โครงการออกแบบหอศิลปวัฒนธรรมเมือง ล้านและแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมล้านนาตะวันออก) หนูชื่อเมย์ นะคะเป็นสถาปนิกเทศบาลเมืองน่าน และได้รับ หมายหมายให้นำเสนอโครงการออกแบบหอศิลปวัฒนธรรมเมืองล้านและแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมล้านนา ตะวันออก ว่ามีความเป็นมาอย่างไร วันนี้จะขอพูดสั้นๆนะค่ะเพื่อจะให้ทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นนะค่ะ คณะทำงานก็คือ มทร.ล้านนา ที่ได้รับคัดเลือกจากทางอบจ.ให้เข้ารับผิดชอบโครงการออกแบบหอ ศิลปวัฒนธรรมเมืองล้านและแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมล้านนาตะวันออก ซึ่งคณะทำงานก็มีหลายภาคส่วน ทั้ง สถาปนิก ภูมิสถาปนิก สถาปนิกภายใน และก็วิศวกรมโยธาเครื่องกลไฟฟ้าแล้วก็จะจะมีเครือข่ายด้าน ศิลปวัฒนธรรมและจะมีบริษัทเอกชน ก็คือบริษัทโลโก้แมน เป็นคนออกแบบสื่อนิทรรศการออกแบบของหอ ศิลป์ตัวนี้ โครงการนี้ได้เปิดขึ้นและการประมาณการคร่าวๆ วัตถุประสงค์ของโครงการหลักๆเลยก็คืองานหลักก็ คือการออกแบบศาลากลางหลังเก่าและภูมิทัศน์โดยรอบ ส่วนที่เป็นรวบรวมข้อมูลศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นข้อมูล ที่จะนำไปลงในหอศิลปวัฒนธรรม ซึ่งทางอบจ.จะต้องตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องอีกรอบ การ ดำเนินงานก็เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 61 ถึงเดือนตุลาคม 62 360 วัน ขอบเขตการดำเนินงานพื้นที่ศาลากลาง

หลังเก่าทั้งหมดรวมถึงอบจ.จนถึงพื้นที่ติดกับวัดกุคำ ที่จะเก็บคืออาคารศาลากลางหลังเก่าและพระบรมรูป
รัชกาล 5 และสิ่งที่เราจะสร้างใหม่คือศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งศูนย์การเรียนรู้จะประกอบไปด้วย 8 โซน จะเป็นพื้นที่
สาธารณะให้คนเข้ามาเรียนรู้ได้ทุกเพศทุกวัยและจะมีสถานที่อำนวยความสะดวก ข้อมูลเบื้องต้นที่ใส่ใน
นิทรรศการจะอยู่ 9 ด้านโดยประมาณ ด้านแรกคือด้านพระราชกรณียกิจพระราชบรมวงศานุวงศ์ในพื้นที่
จังหวัดน่าน ด้านที่ 2 คือด้านวิถีชีวิตสังคมชาติพันธุ์ เกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนาตะวันออก และด้านที่ 3 คือด้าน
วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ เช่นภาษา การฟ้อน รำ ด้านที่ 4 ศิลปะชาติพันธุ์ จิตรกรรม ด้านที่ 5 เป็นด้าน
ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ นิติศาสตร์ ด้านที่ 6 ก็จะเป็นด้านของศึกสงคราม นักปกป้องบ้านเมือง ศาตราวุธ
ด้านที่ 7 เป็นพวกด้านวิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ ด้านที่ 8 เป็นด้านเกษตร ด้านที่ 9 เป็นด้านของผังเมือง และ
ด้านพัฒนาการของเมือง ภาพนี้เป็นภาพผังเมืองในอดีต 7 ประตู่ 1 หนอง 12 วัด เรายังมีอีกหนองหนึ่งคือ
หนองขี้ม้า คือเราก็ค้นหาความจริงว่าที่มาเป็นอย่างไร ภาพนี้จะเป็นภาพรอบๆใจเมืองน่าน ภาพนี้เป็นผัง
บริเวณปัจจุบัน ภาพนี้เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน แนวความคิดในการออกแบบเบื้องต้นก็คือว่า จะให้พื้นที่มี
2 โซน เป็นโซนที่ใช้สำหรับเปิดพื้นที่กิจกรรมและอีกโซนเป็นที่ที่เป็นพื้นที่พักผ่อนเป็นสวนแล้วก็ได้ และรู้บางส่วน
เราก็จะรื้อออกไป เพื่อเชื่อมต่อพื้นที่ช่วงเมือง จากการประชุมกับเจ้าอาวาสวัดกุคำ เราจะทำให้มีพื้นที่เชื่อมต่อกับ
วัดได้ และจะมีโซนห้องสมุด โซนของเด็ก และมีโซนเทคโนโลยีสารสนเทศ ก็จะประมาณนั้นละ

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ ก็ถือเป็นโอกาสที่ดีที่จะเปิดประเด็นในการพูดคุย อยากทราบว่าหลายๆ
ท่านมีคำถามอะไรไหมคะที่จะถามก่อนที่จะเริ่มประเด็นเป็นเบื้องต้นอนาคตพื้นที่สาธารณะน่าน ไม่มีใครถาม
แบ่งมีนะคะ ตอนนี้นั้นเหมือนกับว่าพื้นที่ตรงนี้พื้นที่ที่รวม รวมทุกอย่าง แต่ในขณะเดียวกันในจังหวัดน่านก็มี
พิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑ์ หออัตลักษณ์นครน่าน มันจะเกิดการเชื่อมโยงกันยังงัยบ้างกับพื้นที่ที่เปิดใหม่และพื้นที่
ต่างๆที่มีอยู่ โจทย์ที่ 1 คือมันจะเชื่อมโยงกันยังงัย โจทย์ที่ 2 ก็คือว่า ทำไงจะให้มันทำงานร่วมกันได้ คือทำงาน
เสริมกันได้ คงไม่ใช่เป็นลักษณะของที่ว่าแต่ก่อนมีพิพิธภัณฑสถานแล้วทำไมต้องมีหออัตลักษณ์ แล้วตอนนี้มีหอ
ศิลปวัฒนธรรม อยากจะเปิดวงคุยนิดหนึ่งว่าพวกเรามองกันอย่างไรมองว่ามันเชื่อมโยงหรือหนุนเสริมกันยังงัย
และก็อยากจะฟังเสียงโรงเรียนด้วยว่าพอมีพื้นที่ที่หลากหลายตรงนี้แล้วทางโรงเรียนคิดว่าจะประโยชน์
อย่างไร

อาจารย์ภิรมย์ เทพสุคนธ์ ก็เรื่องที่น้องได้เล่าให้ฟัง อย่างที่น้องแบ่งพูดนะครีว่ามันจะมาซ้ำกับหออัต
ลักษณ์หรือพิพิธภัณฑสถานไหม หออัตลักษณ์น่านจะเป็นภาพรวมของน่านจะเป็นพื้นที่ที่เก็บรวบรวมเรื่องราวของ
เมืองน่าน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจะเป็นพื้นที่ที่จับต้องไม่ได้ หอศิลปวัฒนธรรมน่านจะเป็นพื้นที่ที่มีความ
หมุนเวียน ทุกคนในเมืองน่านหรือนักท่องเที่ยวจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หอศิลปวัฒนธรรมจะ
เป็นพื้นที่สาธารณะ จะมีนิทรรศการหมุนเวียนอาจเป็นของอำเภอทั้ง 15 อำเภอจังหวัดน่าน

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ แต่ละท่านมีข้อเสนอหรือมีความรู้สึกละเอียดและท่านคิดว่าประเด็นอะไรที่
มีประโยชน์ต่อคนน่านหรือเมืองน่านอย่างไร ขออนุญาตถามละกันนะคะ ที่ในส่วนของหอศิลปวัฒนธรรมได้มีการ
การวางแผนการอะไรบ้างไว้ในอนาคตในเรื่องของการจัดการพื้นที่

อาจารย์ภิรมย์ เทพสุคนธ์ พื้นที่ตรงนี้เป็นของพื้นถิ่นของเราที่หลากหลาย และอยากจะฝากอีก
เรื่องหนึ่งคือเรื่องของกาตช่วงเมืองน่าน พอตรงนั้นมีตลาดและคนก็มาเยอะและมันเป็นการจัดกิจกรรม
บ่อยขึ้นถี่ขึ้นทำให้พื้นที่ตรงวัดภูมินทร์แทนที่จะมีคนเดินเที่ยวแต่กลับแออัด ก็เลยอยากจะย้ายตลาดตรงนั้นมาไว้
โซนฝั่งนี้มีไฟแสงสีเสียงสามารถไปเที่ยวไปพักผ่อนได้ และสุดท้ายอนาคตที่อยากจะฝันถึง ท่านบุญวัด

คณะกรรมการเมืองเก่า ท่านฝันว่าอยากให้พื้นที่ตรงกลางเมืองกลางวันไม่มีรถวิ่งได้ให้คนสามารถเดินเที่ยวได้ตั้งวัดคู่คำ วัดภูมินทร์ จนถึงหอศิลปวัฒนธรรมที่จะเกิดขึ้นให้เดินได้เชื่อมโยงกัน เราก็อยากให้ทุกคนมาช่วยกันคิดมาช่วยกันออกความคิดเห็นร่วมกัน

คุณกิตติศักดิ์ หาญพล คนสุโขทัย ก่อนอื่นเลยคือเห็นด้วยกับท่านอาจารย์ภรณ์ที่ว่า จะปิดถนน แต่อีกเรื่องที่ยากจะเสนอก็คือ อาหารฝากมีแน่นอนอาหารตามีแน่นอนอยากจะให้มีสักมุมที่เป็นมุมของการบรรเลงเพลงพื้นบ้านดนตรีพื้นเมืองของเราก็อยากจะขอฝากไว้ท่านีคะ

คุณกิตติศักดิ์ หาญพล พูดถึงขยะเราอาจจะแนะนำหรือรณรงค์ให้พกแก้วของเราเองเวลาไปเที่ยว แล้วก็หิ้วตระกร้า คือการลดการใช้พลาสติกลองดูคะ

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ จริงๆอันนี้เสนอต่อของอาจารย์ ที่ตรงนั้นมันอาจจะมีที่กอดน้ำที่คนสามารถเข้าไปกอดได้

คุณกิตติศักดิ์ หาญพล ผมมองแล้วว่าผมอยากได้พื้นที่ที่มีสำหรับเยาวชน หรือพื้นที่นำเสนอผลงานศิลปะของโรงเรียนหมุนเวียนกันไปเรื่อยๆต้องมีปฏิทินเพื่อกำหนดว่าเดือนนี้ของโรงเรียนไหนอะไรอย่างนี้

เทศบาลเมืองน่าน ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นก็จะเป็นที่สำหรับเยาวชนให้เข้ามาทำกิจกรรม

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ อันที่จริงช่วงระยะเวลาที่เรารอหอศิลปวัฒนธรรมซึ่งตอนนี้อยู่ในขั้นการออกแบบเราควรให้หออัตลักษณ์ลองทำดูก่อนให้เยาวชนเข้ามาทำกิจกรรมพออีกหน่อยก็ได้ส่งต่อเลย

นางเพลินจิต พ่วงเจริญ ที่ผ่านมามีเป็นทำกิจกรรมแผนเชื่อมโยงกับโรงเรียน เพื่อจะทำโครงการร่วมกับเด็กๆ ที่นี้อยากจะเชิญชวนเด็กๆ ที่อยู่โรงเรียนต่างๆเข้ามาร่วมกิจกรรมแกะหัวเรือแข่ง วันที่ 22-23 ธันวาคมนี้ เด็กทุกคนมีความสามารถ อยากจะเชิญชวนให้เด็กๆมาร่วมงาน และอยากจะขอเสริมเรื่องขยะเทศบาลเมืองน่านก็มีส่วนร่วมในการเก็บขยะ ที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องด้านการเก็บขยะ

คุณสาวตรี ณ หงษา เทศบาลเมืองน่าน ขอเสริมเรื่องขยะอันที่จริงเรื่องขยะเราต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก โครงการที่ทำได้แล้วก็ได้ผลมากก็คือโครงการตาวิเศษ ซึ่งตรงนี้เราจะเสริมเรื่องการเก็บขยะ ก็อยากจะฝาก

คณะวิจิตรศิลป์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผมเห็นจากที่นำเสนอหลักๆเลยจะมี 2 ประเด็น 1 คือการออกแบบตัวอาคาร 2 เรื่องการบริหารจัดการ ที่นี้เป็นโจทย์ค่อนข้างยากเพราะอาคารเก่าเป็นอาคารของส่วนราชการซึ่งเราจะของใหม่เข้าซึ่งมันจะมีทั้งพิพธภัณฑ์ ห้องจัดแสดง และผมเห็นว่าผู้ออกแบบ อันนี้ส่วนตัวนะครับ ผมอาจจะคิดว่าอาจจะแกล้งเล็กๆหมุนเวียนและนำงานศิลปะมาแสดง อันนี้พูดถึงในเรื่องของวิจิตรศิลป์อีกส่วนหนึ่งคือส่วนที่เป็นดนตรีการแสดงอีกส่วนที่เหมาะสมสำหรับการแสดงภายใน ในอนาคตอาจจะเป็นการพัฒนาด้านตรีอาจเป็นดนตรีร่วมสมัยที่จะเกิดในอนาคต ไม่ทราบทางคณะออกแบบได้ออกแบบส่วนนี้ไว้เฉพาะหรือไม่เพราะว่ามันจะเป็นที่ที่เราสามารถเข้าไปใช้ได้เพราะกลัวว่าพอสร้างเสร็จแล้วจะไม่มีใครเข้าไปใช้งานได้จริง สุดท้ายถ้าเราไปดูตามพิพธภัณฑ์ต่างๆเขาจะให้เราเดิน ไปดูให้สุดท้ายแล้วจะจบที่การขายของ แต่การขายของเขานั้นจะเป็นรูปแบบที่มีการดีไซน์มาเรียบร้อยแล้วนะครับ

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ จากที่พี่เมย์ได้นำเสนอโครงการออกแบบหอศิลปวัฒนธรรม ก็ได้พูดคุยกันมา 3 ประเด็น ดังนั้นคะ 1. พูดถึงเรื่องพื้นที่ของหอศิลปวัฒนธรรม การจัดการพื้นที่ทำอย่างไรให้เกิดการเคลื่อนไหวไม่นิ่ง 2. การจัดการขยะการจัดการในเรื่องของโซนพื้นที่ต่างๆ แต่ประเด็นที่ 3 เป็นประเด็นที่สำคัญทำยังไงให้พื้นที่ตรงนั้นสามารถเชื่อมโยงบุคคลได้ อันนี้ก็คือเรื่องที่เราได้พูดกัน

อาจารย์ภิรมย์ เทพสุคนธ์ ก็อยากจะฝากครูศิลปะ เพราะฉะนั้นเราจะต้องหาพื้นที่ให้สำหรับเรจัด
แสดงงาน และตอนนี้สามารถดำเนินการได้เลยนะครับ เพราะเรื่องนี้เคยเสนอไปให้ดร.ประวิทย์ โครงการหา
รายได้ระหว่างเรียน ผมก็ต้องขอบคุณที่ช่วยกันออกความคิดเห็นนะครับ

อาจารย์ยุทธภูมิ สุปรการ ตอนนี้เราคุยกันเรื่องพื้นที่ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งตอนนี้ทางทีมวิจัยกำลังเก็บ
ข้อมูลรวบรวมในรอบ 1 ปี ภายในหนึ่งปีนี้ต้องได้ข้อมูลไปสู่การประกอบสร้างออกมาเป็นหอศิลป์วัฒนธรรม
เมืองน่าน ในส่วนของผมในฟังก์ชันที่เป็นหออัตลักษณ์ เป็นต้นทดลองเป็นพื้นที่ที่เกิดขึ้นและดูแลโดยวัฒนธรรม
และไม่ได้ถูกออกแบบให้รัดกุม ไม่ได้ถูกออกแบบเต็มที่ มันจึงทำให้หออัตลักษณ์มีข้อผิดพลาดหรือที่ข้อจำกัดใน
ตัวมันเองมาโดยตลอด แต่โจทย์ของผมก็คือชุดข้อมูลประวัติศาสตร์มันเป๋ ชุดข้อมูลเดียวกันมันควรจะเล่าชุด
ข้อมูลเดียวกันมันควรจะไม่ขัดแย้งกันใช่หรือไม่ 2.หออัตลักษณ์มันจะต้องถูกฟังก์ชันออกแบบใหม่พุ่งไปเป้าของ
การเรียนรู้ร่วมกันเพราะว่าหออัตลักษณ์ถูกครอบงำกระบวนการจัดการของวิทยาลัยชุมชนน่านซึ่งเป็น
สถาบันการศึกษา เพราะฉะนั้นหออัตลักษณ์มันจึงออกแบบให้มันเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้การศึกษาของคน
น่านใช่หรือไม่ โจทย์ก็คือเท่าที่ฟังนำเสนอหอศิลป์วัฒนธรรมที่จะเกิดขึ้นมันเหมือนกันเลย ทั้งคอนเทนต์ และ
ฟังก์ชัน ที่มันใหญ่กว่าและงบประมาณ 200 กว่าล้านบาท งบประมาณว่ามันทั้งบและวิธีคิด เท่าที่ฟังมันเหมือน
หออัตลักษณ์น่านเลย แต่มันใหม่กว่า มันสดกว่า มันดีกว่า ซึ่งถ้ามันเป็นไปตามที่นำเสนอหออัตลักษณ์แจ้ง
ซึ่งทางวัฒนธรรมจังหวัดมันมีข้อจำกัดของการจัดการ สุดท้ายแล้วหอใหม่ก็อาจจะแจ้งถ้ามันใช้ชุดความคิดการ
จัดการแบบนี้ และประเด็นก็คือเรากำลังคุยประเด็นในเรื่องการใช้ประโยชน์พื้นที่

คุณสาวตรี ณ หงษา แบบที่ออกมาตอนนี้มันยังไม่โฟลด์แต่เป็นการออกแบบคร่าวๆให้เห็นว่าเรา
จะทำอะไรอย่างไร แต่ว่าหลังจากนี้เราจะมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นอีกหลายๆครั้ง ซึ่งตรงนี้จะมีการ
ประชาคมในวันจันทร์อังคารที่จะถึงนี้เพื่อรับฟังความคิดเห็นซึ่งเรื่องที่จะศึกษามีหลายประเด็นซึ่งจะจัด
ประชาคมครั้งเดียวคงจะใช้เวลายาวนาน ซึ่งวันที่ 17-18 นี้ก็จะมีประชาคมที่วัดหัวเวียงให้ พื้นที่ตรงนี้ยังคง
ต้องมีการประชาคมอีกหลายครั้งเพื่อให้มันตอบโจทย์กับการใช้งานของคนน่านจริงๆซึ่งเราก็รับฟังความคิดเห็น
ถกกันรองว่าตรงไหนเหมาะสมต้องเป็นไปได้เพื่อให้ได้พื้นที่ที่เหมาะสมกับการใช้งานจริงๆ

อาจารย์ยุทธภูมิ สุปรการ อันนี้เป็นอนาคตที่นี้เรามาดูปัจจุบันที่แต่ละต้องและสัมผัสได้จริง สิ่งที่เรา
แต่ละต้องได้ตอนนี้ก็คือหออัตลักษณ์มันมีอยู่แล้วมันถูกออกแบบใหม่ทำให้มันดูมีความหลากหลายมากกว่าเดิม
ชั้นล่างคาดว่าปี 63 มันจะสมบูรณ์และมีพื้นที่ให้ทดลองซึ่งเราก็ตดลองมันเป็นพื้นที่ทดลองอยู่แล้วเพื่อที่
ดำเนินการไปยังหอใหม่ประมาณปี 65 สมมุติว่าปี 65 มันสร้างเสร็จระหว่างก่อนไปถึงปี 65 ให้เอาที่นี้เป็นหอ
ทดลอง มันจะเป็นเทศกาลเลยเอาพื้นที่หออัตลักษณ์เป็นพื้นที่สร้างกิจกรรม ปี 63 ผมกำลังจะทำเวิร์คช็อปของ
ครูศิลปะและลูกศิษย์ โดยใช้หออัตลักษณ์เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนกัน กิจกรรมที่ 2 คือการรวบรวมข้อมูลศิลปิน
ระดับบุคคล แผนที่ศิลปินในจังหวัดน่าน ซึ่งจะเก็บข้อมูลศิลปะ 10 คน และ 10 คน ก็จะนำข้อมูลมาไว้ในหอ ซึ่ง
ผมวางไว้ว่า 3 ปี จะสมบูรณ์ ถ้าสุดท้ายหน้าก็จะมีการสร้างเรือจำเรือ อย่างนี้ก็เป็นต้น ก็จะต้องมาคุยกันว่า
อยากได้อะไรเพิ่มมากกว่านี้ ซึ่งผมในฐานะผู้จัดการหอ ก็อยากให้ทุกคนเข้ามาใช้เข้ามีส่วนร่วมในพื้นที่ตรงนี้ ให้
หอมันแต่ละต้องได้ แล้วมาใช้งานให้เต็ม อันนี้ก็ในส่วนของผม

นางสาวพิมลพรรณ สกิดรัมย์ อยากจะฟังเพิ่มเติม กับทางอาจารย์จีปและกับทางญี่ปุ่น ก็อยากจะให้
ช่วยแชร์ความคิดที่ว่าทางนั้นให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมบ้างได้ไหมคะ

อาจารย์สิทธิชัย ธิติกุลเกษตร อันนี้คิดว่าน่าจะเห็นความเคลื่อนไหวของน่านมาโดยตลอดในช่วง 10 กว่าปีมานี้ ซึ่งเป็นความพยายามของพวกเราเอง ถ้าพูดถึงโดยเฉพาะในเมืองโดยเฉพาะเขตเทศบาล และมีความพยายามของศิลปินหลายคนที่เปิดแกลอรี่ของตนเอง มันก็เป็นความอยู่ในระหว่างลุ่มๆดอนๆ เพราะพื้นที่ตรงนี้จะพื้นที่ส่วนกลาง แต่มันก็อาจจะไม่ใช่ซะทีเดียว เรามีความต้องการพื้นที่ แต่พื้นที่ไม่มี เราใช้วิธีการที่ไปอิงแอบกับสถานที่เหล่านี้ แต่ว่าพื้นที่ที่พูดถึงกันตรงนี้นั้นมันฟังชันเยอะ แต่มันต้องหาความลงตัวกับทั้งจริงๆแล้วมันก็พูดถึงสิ่งที่จะทำได้ อันนี้ความเห็นผมสั้นๆนะครับ เพราะคิดว่าถ้ามีพื้นที่ตรงนี้เกิดขึ้นมา แล้วการบริหารเอาใครมาบริหาร มีนโยบายอย่างไร ผมว่าอันนี้เป็นเรื่องสำคัญเลยนะครับ

คุณพิมลพรรณ สกิตรัมย์ หนูว่าอันนี้เป็นเรื่องสำคัญเลยนะค่ะของคณะที่กำลังจะออกแบบ

อาจารย์ยุทธภูมิ สุประการ เสนอไปเลยว่าถ้าระบบราชการบริหาร เจ็บนะครับ

คณะวิจิตรศิลป์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือระบบราชการบริหารแต่เราต้องใช้งบประมาณจากราชการใช้ไหม เราจะมีบอร์ดบริหารที่มาจากหลายภาคส่วนแต่เราเป่ามันต้องเป็นเป้าหมายเดียว แต่ว่าผู้ร่วมควรจะมีหลากหลาย อยากให้มีเป้าหมายเดียวที่ชัดเจน ย้อนกลับไปหออัครลักษณ์ ถ้าเกิดว่าตรงนั้นมาแย้งบทบาทของหออัครลักษณ์ไป หออัครลักษณ์ก็อาจจะชัดเจนขึ้นในเรื่องสร้างข้อมูลอะไร สร้างข้อมูลเชิงบุคคล แต่ว่าคนมองอาจจะต้องคิดอยู่ ถ้าในเรื่องของการบริหารถ้าใช้ระบบราชการอาจจะยากนิดหน่อย แต่ว่าตัวงบประมาณก็จำเป็นต้องใช้ของรัฐบาลอยู่แล้ว ก็อยากจะให้เป็นบอร์ดร่วม

นางสาวพิมลพรรณ สกิตรัมย์ มะกี้ประเด็นอาจารย์จับ มันน่าใจ ทำยังไงแม้แต่หออัครลักษณ์เองหรือหอที่จะทำใหม่จริงๆเราไม่จำเป็นต้องรวมทุกอย่างไว้ในทีเดียว แต่เราอาจจะเป็นในมุมของการเชื่อมโยงจากจุดนี้ไปสู่จุดนี้ และสามารถบอกคนที่มาได้ว่าถ้าไปสามารถไปจุดนี้ได้ ทำยังไงหอต่างที่เกิดขึ้นมันจะเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆในพื้นที่จริง

ศูนย์ล่องน่านเป็นศูนย์ของงานวิจัย และก็จะมีการบ้านเก่า งานศิลปะเก่า มีของเยอะแยะตั้งอยู่โรงเรียนจุมปีวนิดาภรณ์ แต่ปัญหาอุปสรรคของเราคือ เพราะมันไม่เปิดตลอด เป็นการคืนข้อมูลการวิจัยให้กับเมืองน่านเป็นงานวิจัยเกือบ 10 ปี เราจะเห็นโมเดลของเมืองน่านตลอดระยะเวลา10 ปี

คุณกิตติศักดิ์ หาญพล ผมก็นั่งร่วมวงคุยมาแต่ประเด็นที่ทุกคนวิพากษ์กันผมมองแล้วเข้าอย่างจังว่า ทั้งหออัครลักษณ์และทั้งพื้นที่ใหม่ ผมมองว่ามันเป็นตลาดและต้องหาสินค้าไปลงในพื้นที่ แต่สุดท้ายมันก็ไปต่อไปไม่ได้อาจจะเป็นในเรื่องของงบประมาณ พุดง่าย ๆ ก็คือมันต้องมีความยั่งยืน อันที่จริงจะเริ่มจากด้านการผลิตก่อนที่จะนำผลงานเข้ามาไว้ในจุดศูนย์กลางแบบนี้เราต้องทำให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ก่อน

ผมขอพูดในเรื่องของการมีส่วนร่วมของส่วนรวม ตอนนี้ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองน่าน ผมต่อต้านเรื่องของเทศบาลเมืองน่าน ที่จะให้ย้าย โรงเรียนจุมปีวนิดาภรณ์ก็จะให้ย้าย ศาลาก็ให้ย้าย เราจะให้ไล่หมดเลย และอาจจะโยกมาหา แล้วก็สถานีดารวจกำกับ เขาให้ไปสร้างศาลากลางจังหวัดแต่ท่านไม่ไปและสร้างสถานีดารวจที่หน้าศาลากลางหลังเก่า คนเมืองน่านไม่ได้มีส่วนร่วมเลย อีกเรื่องคือพื้นที่ศาลากลางหลังเก่าที่บอกว่าจะเจาะกำแพงวัดคู่คำ เป็นได้ผมอยากจะขอเจาะลัดทางพื้นดินให้เชื่อมไปหากันได้ทางใต้ดิน ตอนนี้ประเทศไทยกำลังสร้างวัฒนธรรมประเพณีหรือเกี่ยวกับงานต่างๆทางด้านวัฒนธรรมเพราะขาย ทุกวันนี้ขายของเก่ากินนะครับ หลอกให้มากิน มาเที่ยว และขายของเก่าทั้งนั้นและสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดี ยกตัวอย่างโรงเรียนสตรีศรีน่านที่ให้นักเรียนนุ่งผ้าซิ่น เดียวนี้เราก็นุ่งซิ่นกันไปงานต่างๆก็นุ่งซิ่น ซิ่นตีนจกหรืออะไรอย่างและอัตลักษณ์ของเมืองน่านก็เลยเกิดขึ้น เกิดจากความคิด และอยากให้อุทิศทุกท่านช่วยคิดออกมาให้ได้วันนี้ เรา

อยากให้ช่วยสร้างในเรื่องของการท่องเที่ยว วัดวาอารามเราเยอะอยู่ติดกัน วัดภูมินทร์ วัดกู่คำ วัดช้างค้ำ วัดมิ่งเมือง รวมถึงในเรื่องของภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ ปู่มานย่ามานกระชิบรัก ที่โด่งดังและดึงดูดนักท่องเที่ยวเดี๋ยวผมจะเล่าให้ฟังด้วยก็ได้ครับ ปู่มานย่ามาน เสือสกรีนปู่มานย่ามานกระชิบรัก ได้ดิบได้ดีเพราะเสือปู่มานย่ามาน เราขายของเก่ากิน ถ้าเรามองหาประโยชน์จากตรงนี้ แต่ถ้าเราจะเอาของใหม่เข้ามาเราต้องคำนึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น วันนี้ก็เท่านี้ขอบคุณครับ

วันนี้มีกรรมการ อพท. ตั้ง 2 คนอยู่ที่นี้เราคุยแผนเมืองเก่าพื้นที่พิเศษทำแผนแม่บทเพิ่มเติมที่ช่วง

ในแผนการพัฒนาเมืองเก่านานเราต้องทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ชุมชนต้องมีส่วนร่วม ในการออกแบบแสดงความคิดเห็น และทำให้หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ว่าจะทำอะไร แม้เป็นตัวแทนของ อพท.ซึ่งมันมีปัญหาที่ชุมชนมาตั้งแต่เรื่องถนนสีแดงแล้ว เราต้องให้นักข่าวมามีส่วนร่วมและรับรู้ เพราะว่าเราโดนโจมตีอย่างเช่น งบที่ลงมา 4 แสน เขาก็โจมตีว่าเราบงกชไปละเลยเงินเหลือกิน เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างของเมืองน่าน ทุกคนต้องมีส่วนร่วมให้รู้เรื่อง ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ

เพิ่มเติมนะครับจากมุมมองคนข้างนอกนะครับเพราะผมเป็นเชียงใหม่ มาอยู่ที่เมืองน่านผมมองว่าเมืองน่านเป็นเมืองที่ที่เด่นเรื่องหนึ่งคือเป็นเมืองพุทธ เป็นเมืองพุทธที่มีรูปแบบการนับถือพุทธแบบล้านนา แบบเป็นดั้งเดิมที่ยังไม่พลิกเปลี่ยนแล้ววิถีชีวิตทั้งหมดก็ต้อง เท่าที่ผมมาสัมผัสในระยะเวลา 7 เดือน ถ้าเป็นเชียงใหม่คือเชียงใหม่เปลี่ยนไปหมดแล้ว ผมมาถึงเมืองน่านผมก็ตกใจนึกว่าผมย้อนกลับไปนึกว่าเมื่อ 30 ปีที่แล้วที่เชียงใหม่เพราะวิถีชีวิตของคนเมืองน่านยังคงเป็นเหมือนเก่าเป็นเอกลักษณ์และยังไม่เปลี่ยน แต่ว่าถ้าเรายังสามารถเก็บความสำคัญและเอกลักษณ์ของตรงนี้ได้ ที่ผมเห็นจุดเด่นของเมืองน่าน

ข้อเสนอ

1. การจัดการพื้นที่
 - คำนึงถึงการใช้ประโยชน์อนาคต แกลลอรี โรงละคร
 - อาคารโดยรอบ ภูมิทัศน์
2. การบริการจัดการพื้นที่
 - มีเป้าหมายเดียวกัน และมีคณะกรรมการบอร์ดบริหารจากหลายฝ่าย
 - Climate change and environment concern ชยะ
3. เนื้อหาการนำเสนอ ตรวจสอบ ขำระเนื้อหาของแหล่งข้อมูลแต่ละแหล่งให้ถูกต้อง
 - ชุมชนวัดศาสนา
4. การเชื่อมโยงกับพื้นที่เรียนรู้แหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งในน่าน
 - นำงานวิจัย Area based เพื่อ Mapping แหล่งเรียนรู้/จุดเรียนรู้ เพื่อเสริมศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ในระดับจังหวัด
5. การเสริมความต่อเนื่องและยั่งยืน ตั้งแต่ต้นทาง แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ
6. สร้างการรับรู้ของคนน่านและคนต่างจังหวัดเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การสื่อสาร สร้างการรับรู้ของกลุ่มนักสื่อ

ข้อท้าทาย

1. ความยั่งยืนของ Supply
2. ทำพื้นที่หออัตลักษณ์น่านเป็นพื้นที่ Living learning space

3. ทำอย่างไรไม่ให้พื้นที่เป็นแกงโฮะ
4. กระบวนการสร้างการรับรู้ ยอมรับ และมีส่วนร่วม
5. การใช้ ศิลปวัฒนธรรม เป็นตัวเชื่อมประเด็นต่างๆในน่าน เช่น สังคม สิ่งแวดล้อม

ทุนเดิม

1. วิถีพุทธแบบล้านนาเดิม
2. แหล่งเรียนรู้หลากหลาย

สรุปเวทีน่านพอร้ม

เรื่อง ประชุมเวทีหารือการวางแผนทางขับเคลื่อนประเด็นอาหารปลอดภัย

วันที่ 16 มกราคม 2562 เวลา 08.30 - 15.30 น.

ณ วัดอรัญญาวาส ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ผู้เข้าร่วม

- เกษตรจังหวัดน่าน
- เกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน
- พาณิชย์จังหวัดน่าน
- สภาเกษตรกรจังหวัดน่าน
- เกษตรกรจำหน่ายตำบลป่าเลาหลวง
- บริษัทประชารัฐรักสามัคคีจำกัด
- วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
- สำนักวิชาทรัพยากรการเกษตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สาธารณสุขจังหวัดน่าน
- ศูนย์การเรียนรู้วัดโป่งคำ
- มูลนิธิอีกเมืองน่าน
- สื่อสารมวลชน

เป้าหมายเวที

แลกเปลี่ยนสถานการณ์และพัฒนาข้อเสนอการนำเข้าอาหารปลอดภัยของจังหวัดน่าน

สรุปสาระสำคัญในเวที

การจัดเวทีในครั้งนี้ในเรื่อง อาหารปลอดภัย แต่ก่อนที่จะเข้าเนื้อหา จะขอเข้าเรื่องของการหาแนวทางแก้ไขผลผลิตที่ล้นตลาดหรือตกเกรดถ้าเทียบกับ 2 ปี ที่ผ่านมาราคาส้มปีนี้ถูก เรื่องส้มปัญหาจะคล้ายๆกับเรื่องปัญหาของมะม่วงโดยมีวิธีการจัดการในกรณีดังกล่าวคือคนที่เคยแก้ปัญหาเรื่องตอนมะม่วงล้นตลาด คือ

1. ประสานไปทางเทศบาลเพื่อขอพื้นที่ถนนคนเดินเพื่อเปิดท้ายขายได้ เทศบาลจะจัดพื้นที่ให้ประมาณ 3 วัน จะสามารถระบายได้เพราะคนเยอะถ้าไม่แพงคนจะซื้อ
2. ขอเข้าไปขายในโซนชุมชนของโลตัส, บิ๊กซี
- 3.คุยกับประธานการค้าเสียงหรือพี่สมบัติที่เคยแก้ไขปัญหามา เพราะมีเครือข่าย อาจจะนำผลผลิตของเกษตรกรมาช่วยระบายให้ได้ด้วย

สถานการณ์ปัญหาส้ม 8 ตันได้มากองไว้จึงทำให้เน่าเพราะ Top ซื้อมันหมดเพราะว่าของเยอะซึ่งเกษตรกรจะต้องวางแผนว่าจะเก็บในช่วงวันใดเก็บทั้งหมดก็ตัน ต้องดูว่าตกเกรดหรือไม่ เกษตรกรนำผลผลิตออกมาเยอะ เกษตรกรต้องมีการวางแผน จากนั้นจึงได้มีการโทรสอบถามกับเกษตรอำเภอเพราะเกษตรอำเภอน่านดูแลอยู่เราจะรู้ปัญหาที่แท้จริง ในการ top น่าจะรับซื้อในปริมาณที่เยอะได้เพราะมีมาตรฐาน จากปัญหาเกิดข้อสังเกตว่า ปัญหาอาจเกิดจากความล่าช้าในการคัดผลผลิตหรือไม่ เพราะว่าโรงคัดอยู่ที่ท่าวังผา จะไม่ทันแน่นอนเพราะผลผลิตออกมาในปริมาณที่เยอะ ในเมื่อเกิดความล่าช้าในคัดเลือก ตัวของ top เองก็จะไม่รับซื้อเพราะผลผลิตไม่ผ่านการคัด ตัวของ top เองไม่น่าจะปฏิเสธในเรื่องของปริมาณแต่น่าจะปฏิเสธในเรื่องของ

คุณภาพซึ่งสิ่งที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือ อายุของผลผลิตที่ค่อนข้างมีอายุที่สั้น จึงได้โทรประสานติดต่อกับทางเกษตรอำเภอ ได้ใจความว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรที่มีปัญหา คือ ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกลุ่ม ดังนี้

1. ต้องแจ้งปริมาณผลผลิตว่านำเข้ามาเท่าไร
2. คณะกรรมการจะมีการตรวจสอบความหวาน

ในส่วนของผลผลิตที่นำมาคัดเกรด ผลผลิตที่ตกเกรดก็นำออก ซึ่งทุกอย่างจะมีกระบวนการอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่เป็นปัญหา คือ เกษตรกรจะพูดแบบให้มันจบบ่ไม่ชัดเจนว่าพ่อค้าคนกลางไม่รับซื้อ ทั้งที่ตนเองส่งผลผลิตไปไม่เต็มอัตราที่กำหนด เกษตรกรมีปัญหามีเหมือนกับปัญหามะม่วงของปีที่แล้ว คือ ของไม่ได้คุณภาพและก็เป็นของนอกระบบส่วนแปลงใหญ่ก็จะมีระเบียบปฏิบัติการอยู่แล้วแต่บางคนอยู่นอกแปลงใหญ่ก็จะเอามารวมอยู่กับแปลงใหญ่ขอ ให้เข้าไปทำเป็นเกษตรแปลงใหญ่ก็ไม่ยอมเข้าบอกว่า ต้องประชุมบ่อยไม่มีเวลาเข้าไปประชุม

ในส่วนของตลาดประชารัฐจะเข้ามาตรวจสอบแปลงและเข้ามารับรองมาตรฐานเราจะส่งคนลงไปตรวจพื้นที่และ ที่สำคัญคือจะต้องตรวจแล็บ ทุกรายต้องผ่านการตรวจที่ห้องแล็บ สร้างทีมและสร้างค่ามาตรฐานของตัวเองเป็นมาตรการความปลอดภัยจะสร้างชื่อของตนเองได้ ทั้งปลอดภัย ทั้งอินทรีย์ ตั้งเป็นหลักสากลและเราจะต้อง อิงอยู่กับใครที่เป็นกลางที่สามารถเชื่อมกับคนอื่นได้เราก็จะมีหน่วยงานราชการหรือมหาวิทยาลัยมาร่วมกับเราเพื่อสร้างค่ามาตรฐานตรงนี้โดยมีเงื่อนไขและเงื่อนไขจะต้องเป็นแบบใด จะยากอยู่ตรงที่จับกุมและในเรื่องของปริมาณผลผลิตว่าต้องมีปริมาณเท่าใด ข้ออ่อนก็คือในเรื่องของการผลิต

ตอนนี้ตลาดก็เริ่มที่จะเปิดเยอะขึ้นเพียงแต่ระหว่าง ต้นทางมหาดตลาดจะเป็นอย่างไรวันนี้ยากได้ข้อเสนอแนะ และตลอดมาเราได้คุยเรื่องอะไรกันมาแล้วบ้างข้อเสนอแนะที่มันเป็นรูปธรรมอันนี้เรามีหลายช่องทางที่เราต้องทำข้อเสนอที่จะเป็นการขับเคลื่อนจะทำ แผนพัฒนาจังหวัด ในส่วนของแผนประชารัฐที่กำลังดำเนินอยู่และอีกส่วนหนึ่งก็คือด้าน sandbox ที่เป็นคณะกรรมการชุดใหญ่ ซึ่งจะมีประเด็นในเรื่องของอาหาร แต่เท่าที่คุยตอนนี้เรื่องพื้นที่ทำกินที่เกิดปัญหาอยู่แต่ใจท์อีกอันหนึ่งคือเรื่องป่าเหมือนกับว่าพื้นที่ทั้งหลายถูกคนลื้อควักค่อนข้างเยอะและมีรายละเอียดอยู่ประเด็นก็คือว่าถ้าเปลี่ยนพื้นที่จะไปปรับเปลี่ยนการผลิตในรูปแบบอื่น ที่มันสร้างมูลค่าได้ไม่ว่าจะเป็นอาหารการเกษตร เป็นส่วนหนึ่งมันคงไม่ได้เป็นเกษตรแบบเดิมหรือพื้นที่น้อยหรือให้มูลค่าเราต้องมาคุยกันในข้อเสนอในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562 กรรมการนำ sandbox จะมีการประชุมกันอันนี้ก็น่าจะเป็นอีกประเด็นหนึ่ง เพราะว่าเราได้พูดถึงว่าพืชในการเกษตรที่จะมาทดแทนพืชพวกข้าวโพดพืชล้มลุกใช้พื้นที่เยอะสร้างมูลค่าน้อยคือคำตอบ นี่ยังมีคำตอบไม่แน่ชัดถ้าเราต้องเสนอต่างๆที่มันเกิดเป็นรูปธรรมเชื่อมกันจะเป็นประโยชน์สำหรับคนนำอันนี้จะเป็นประเด็นที่จะมาหารือกันในวันนี้ในส่วนของวันนี้ได้มีการหารือในทีมงานของน่านฟอรั่ม

น่านฟอรั่มในวันนี้จะมาชวนคุยในเรื่องของอาหาร ตลาดของน่านก็จะมาทบทวนในส่วนของคุณมณีน่านฟอรั่มว่ามีประเด็นอะไรบ้างในส่วนองงานตั้งต้นประเด็นของน่านฟอรั่มก็จะเป็นเรื่องของการเกษตร พอมีมิติของน่านฟ้าเรามีทั้งการเกษตรป่าไม้และที่ดินเกษตรเราจะมึงสังเคราะห์เรื่องของข้อมูลและความรู้ผู้เข้าร่วมมีประเด็นที่น่าสนใจก็จะเป็นเรื่องของข้าวและอาหารปลอดภัยที่มีผลกับคนหน้าในเรื่องการผลิตการค้าขายการตลาดโดยมีข้อเสนอผู้เข้าร่วมควรขับเคลื่อนในเรื่องของอาหารปลอดภัยเป็นหลักซึ่ง วงสังเคราะห์และองค์ความรู้เราได้ข้อมูลมาจากหน่วยงานหลักที่ โดยตรงคือสำนักงานพาณิชย์ที่เอื้อเพื่อให้เรานำข้อมูลการนำเข้าผักตลาดปีหลังมานี้ปี 2559 ถึงปี 2561 ถึงปัจจุบันเดือนพฤษภาคมจะเห็นได้ว่าของเรามีปริมาณที่สูงในการนำเข้า นอกจากนั้นเราก็จะมีผักที่ส่งออกควบคู่ชนิดผักที่นำเข้า เช่น ผักกาด , กะหล่ำปลี , กระบี่ , ผักกวางตุ้ง , หอม , ขึ้นฉ่าย เป็นต้น นอกนั้นเรานำเข้ามาจากต่างจังหวัดเชียงใหม่เชียงรายแพร่พะเยาอุดรดิษฐ์พิษณุโลกข้อมูลนี้ได้เก็บมาจากตลาดเขตอำเภอเมืองในอำเภอเวียงสาท่าวังผาจะเป็นตลาด หลักที่เป็นการนำเข้าและค้าขายผัก

นำสินค้าที่นำส่งออกก็จะเป็นผักชนิดใกล้เคียงกัน เช่น ผักกาดขาว , ชิงกะหล่ำ ในปีที่แล้วก็จะมีการนำเข้าส่งออกของตลาดซึ่งเราลองใช้วิเคราะห์ในเครื่องมือ Actor acting ในองค์ประกอบของการค้าขายการนำเข้าผู้เล่นหลักของเราเราวางไว้ที่เกษตรกรผู้ผลิตตั้งแต่แหล่งอำเภอที่เราผลิต เช่น บ่อเกลือเฉลิมพระเกียรติในแต่ละอำเภอที่มีผลผลิตที่หลากหลายอย่าง เช่น บ่อเกลือโซนทางเหนือจะผลิต ชิง เป็นหลักแฉวนน้อย , ท่าช้าง , เวียงกลาง จะเป็นกะหล่ำ แฉวนอำเภอเมืองจะเป็นพวกพริก พริกมะเขือ

จากการไล่ดูเส้นทางจะมีส่งผลผลิตเข้าไปในด้านและมีส่งไปให้กับพ่อค้าคนกลางพ่อค้าคนกลางก็ได้มีการกระจายผลผลิตมายังผู้บริโภคและพ่อค้าคนกลางยังกระจายไปยังพ่อค้าปลีกพ่อค้าคนกลางนั้นยังได้กระจายไปอีกหลาย ๆ จุด เกษตรกรยังส่งไปยังเกษตรกรพันธมิตรที่มีการทำ Due กัน เช่น Top และก็จะมาตกให้กับผู้บริโภคทั้งคนในจังหวัดน่านโรงพยาบาลโรงแรมบุคคลทั่วไปนอกจากนั้นแล้วบทบาทของหน่วยงานเช่นสถาบันทางเกษตรสหกรณ์การเกษตรมีส่วนในการผลิตปริมาณการนำเข้าที่มีการ โจทย์ปริมาณการนำเข้าและมีการจัดบันทึกนอกจากนั้นแล้วสถาบันการเกษตรมีส่วนที่จะส่งเสริมการเกษตรทั้งแหล่งทุนทั้งปัจจัยการผลิต พ่อเกษตรกร ขยายของไม่ได้กิจกรรมติดต่อยังสถาบันการเกษตรได้ก็คือการเฝ้าระวังส่วนของกรณีของบ้านดอนมูลเป็นกรณีพิเศษทางพี่แอนเป็นคนรวบรวมผลผลิตในหมู่บ้านโดยมีลูกไร่ 3-4 ครอบครัวผลผลิตก็จะเป็นมะเขือเป็นหลักและมีหลากหลายพันธุ์ซึ่งพี่แอนก็นำผลผลิตส่งต่อไปยังพ่อค้าคนกลางพ่อค้าคนกลาง ได้มีการจัดส่งไปยังต่างจังหวัดเช่นฟักทองของพี่แอนจะส่งไปยังจังหวัดอ่างทองอ่างทองก็จะส่งต่อไปยังภาคใต้และตลาดอื่น ๆ นอกนั้นก็จะมีแรงของทางเพชรบุรีกระจายไปยังภาคอีสานในส่วนบ้านดอนมูลมีพ่อค้าคนกลาง 2 รายที่คล้ายกับพี่แอนมีเกษตรลูกไร่ ให้รวบรวมผลผลิตไว้ที่ตัวเองและจัดส่งไปที่แหล่งต่างจังหวัดเองจะเห็นได้ว่าความคุ้มค่าของการรวบรวมไปส่งและการนำผักอื่นๆที่หลากหลายกลับมาคุ้มมากกว่าที่จะขายย่อย

ในตลาดบ้านเราเกษตรกรอยากได้เงินเป็นก้อน อยากจะนำเงินส่วนนั้นไปตอบโจทย์ของลูกไร่กรณีพี่ศรี รับผลผลิตมาจากลูกไร่มาขายปลีกและส่งตลาดตั้งจิตในช่วงเช้าเกษตรกรรายอื่นจะมีการขายย่อยเหมือนกับลูกไร่ ขายแถววัดดอนมูลขายแถวบริเวณหมู่บ้าน ตลาดตั้งจิตผู้บริโภคก็จะเข้ามาซื้อผู้ประกอบการร้านอาหารผู้ซื้อทั่วไปตามบ้านเรือน เราได้มีการพูดคุยข้อเสนอแนะเรื่องการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตการเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ผลิตและผ่านการ สื่อสารที่มากขึ้นในเรื่องของอาหารปลอดภัยและการสร้างการ ตรวจสอบโดยผู้บริโภคเพื่อทราบ ที่มาที่ไปได้นอกจากนั้นทางเราอยากจะนำเสนอร้านอาหารที่ปลอดภัยเพื่อให้ผู้บริโภคเชื่อใจได้ บางครั้ง เราก็ไม่ได้ซื้อผักไปปรุงที่บ้านเราก็ได้รับประทานอาหารที่ร้านอาหารร้านก๋วยเตี๋ยวเราอยากจะนำเสนอร้านอาหารที่ปลอดภัยเบื้องต้นจากการสังเคราะห์ในเวทีครั้งก่อนจะมีเพียงเท่านี้

จากการพูดคุยในเวทีหน้า เรื่องสัมพันธภาพพ่อไร่เองจะชวนคุยจะมีที่ถนัดจะชวนคุยถ้าเกิดมี พ่อไร่หรือเวทีของหน่วยงานต่างๆลักษณะการแก้ไขปัญหาจะเป็นสาเหตุตัวอย่างในเรื่องของกรณีเรื่อง สัม จะมีคุณถนัดเป็น ถ้าเกิดจะมีข้อเสนอแนะซึ่งคณะทำงานด้าน forum ด้านอาหารอย่างพี่เก่งกับพี่แบ่งเคยคุยกันแล้วว่าอยากจะได้เป็นเชิงรูปธรรมในกรณีของผู้ผลิตจะพบว่าผลิตไม่ทันมีตลาดแต่ผลิตไม่ทันในอย่างหนึ่งคือคุณภาพของผลผลิตคือคุณภาพไม่ดีเกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตก็จริงผลิตออกมาเยอะแต่ผลผลิตไม่ดีไม่ตรงตามตลาดที่เขากำลังต้องการ ในเรื่องของการจัดการผลผลิตว่าจะทำอย่างไรให้ผลผลิตได้มีคุณภาพตรงตามตลาดเราเองย้อนมาที่ตัวตลาดทั้งตลาดถ้าจะแบ่งทั้งตัวภายในและภายนอก ตลาดภายในจะเห็นว่าจะพยายามสร้างตลาดภายใน ตัวอย่างเช่นตลาดประชารัฐที่ศาลากลาง มีบีกซี โลตัส ที่พยายามทำตลาดมีห่วงน้อยกลุ่มขายส้มที่มาวางขายประจำทางเทศบาลจะเปิดให้ต่อจาก นี้ไปช่วงน้อยจะเป็นตลาดผลไม้ตามฤดูกาล ในส่วนของคุณประทุมตรงศูนย์ OTOP ก็จะเป็น Outlet ส่วนของบริษัทประชารัฐนอกจากนั้นเองจะมีตามโรงพยาบาลร้านอาหารก็ถือว่าเป็นตลาด เหมือนกันถือว่าเขาก็ได้รับการซื้อไปจากที่ได้ตรวจสอบดูในชุมชนมีการสร้างตลาดริมทางของตัวเองในกรณีบ้านมุงใหม่พี่เปี้ยกก็จะทำเป็นตลาดชุมชนเป็นประจำนอกจากนั้นยังจะมีการตลาด

ต่างๆที่มีอยู่เข้าและเย็นที่สำคัญเมืองน่านมี Event เยอะถือว่าเป็นตลาดอีก 1 แห่งที่กระจายสินค้าพอมองย้อนกลับมาหน่วยทุนเราไม่ได้มองแค่ผู้ผลิตและตลาดหน่วยทุนก็จะเห็นจริงๆแล้วว่าเธอทุนไม่ว่าจะเป็นเกษตร ธกส. พาณิชยสถานศึกษาสถาบันการศึกษาตอนนี้พยายามสร้างช่องทางตลาดวันนี้เราจะต้องมาดูว่าจะเชื่อมกันได้อย่างไรกับช่องทางตลาดที่มีหลากหลาย ตอนนี้ในนามมีการสร้างหน่วยและระบบการตรวจสอบมาตรฐานรับรองเท่าที่รู้ของเกษตร จะเป็น GAP. และก็มี Organic ของกรมวิชาการรับรอง , PGS. มีหลายค่ายตลาดภายนอกที่อาจารย์ตึกได้ทำจะเป็นของบริษัท Lemon Farm และมี QP. เข้ามาใหม่มาจากท่านคุณหมอมงคล ณ สงขลา เป็นคนดึงเข้ามา ทาง QP. ต้องมีมาตรฐานความปลอดภัย

เวลาเกษตรกรไปต่อตลาดแต่ละตลาดก็จะมีมาตรฐานต่างๆการทำให้เกษตรกรขาดโอกาสเกษตรกรบางคนไม่เคยเข้าระบบอะไรเลยก็จะขาดโอกาสตรงนี้ ก็จะเป็นข้อค้นพบอีกอย่างนึงว่าผลิตอะไรตลาดอยู่ที่ไหนคุณภาพสินค้าอยู่ในประเภทใดส่งตลาดต่างประเทศเช่นผลไม้หรือมะม่วงไป ส่งออกได้หลายประเทศขอแค่ต้องผ่านใบคิว อย่างน้อยที่สุดแล้วตัวเกษตรกรมีใบคิว เงื่อนไขของตลาดนอกคงไม่มีแค่ใบคิวอาจจะมีในเรื่องของปริมาณขนาดกรณีตลาดเล็กจะไม่ค่อยมีเงื่อนไขประเภทแบบเกษตรกรรายเล็ก แต่พอฝั่งตลาดใหญ่ (Modern Trade) นอกจากเรื่องคุณภาพแล้วก็เป็น เช่น ต้องเป็นแปลงใหญ่ต้องมีปริมาณมากพอจะมีเงื่อนไขที่มากขึ้นถ้าเรามองทางฝั่งตลาดเล็กเกษตรกรรายเล็กไม่ต้องตรวจอะไรมากสามารถที่จะเก็บไปขายเอง แต่ถ้าเข้าตลาดใหญ่ตอนนี้ต้องมีค่าว่า 386 เข้ามาของกระทรวงสาธารณสุขเป็นมาตรฐานโรงคัดโดยโรงคัดเป็นตัวมาตรฐานที่จะทำให้เกษตรกรผ่านการรับรองไม่ว่าจะเป็นออแกนิก แต่ต้นทุนจะผลิตอะไรออกมา ก็จะอยู่ที่ตัวของเกษตรกรว่าจะอยู่ฝั่งด้านตลาดเล็กหรือตลาดใหญ่ถ้าเป็นตลาดเล็กก็จะทำตามเดิมของตนเองได้ราคาก็จะถูกหรือแพงก็ขึ้นอยู่กับตัวของคุณภาพถ้าอยากอยู่ตลาดฝั่งตลาดใหญ่ก็ต้องปรับเรื่องคุณภาพเรื่องของการรวมตัวเพื่อเข้าสู่ระบบแปลงใหญ่เงื่อนไขที่สำคัญอย่างหนึ่งคือตัวคุณเองเลือกที่จะยืนอยู่ที่ตลาดไหนถ้าอยู่ตลาดใหญ่ต้องปรับตัวเพราะตลาดใหญ่เป็นตลาดที่กว้างมากตอนนี้รัฐได้เข้ามาส่งเสริมให้เข้าสู่แปลงใหญ่หมดแล้ว ดังนั้นเราต้องกลับไปดูเงื่อนไขหลักคือตัวเกษตรกรหรือตัวผู้บริโภค

ข้อจำกัดของเกษตรกรตอนนี้ก็จะเป็นอันดับแรก คือ

1. ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน
2. โควต้าของการทำนามีอยู่จำกัด (โควต้าตามนโยบาย)

เจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอจึงทำให้การตรวจรับรองไม่ทันตรวจรับรองในเรื่องของกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน GPA และออแกนิก กรณีตัวอย่างปีที่แล้วได้โควต้ามา 800 กว่ารายปรากฏว่าทางเกษตรกรไปเข้าอบรมเข้าตรวจรับรองประเมินแปลงส่งกรมวิชาการช้าไม่ทันผลผลิต นี่คือ ปัญหาหลัก

3. ความต่อเนื่องในการผลิต

ในกรณีของบ้านดอนมูลถ้าถึงหน้าของน้ำหรือน้ำหลากก็จะเกิดความเสียหายไม่สามารถที่จะทำอย่างต่อเนื่องได้

4. ข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่
5. เกษตรกรเดี่ยว

เกษตรกรศิลปินเดี่ยวไม่ค่อยรวมกลุ่มปัญหาก็คือผลิตออกมาไม่รู้ว่าจะอันไหนเป็นผักปลอดภัยน้ำมะขามร่วมกันเพราะนำไปจำหน่ายก็ไปสู้กับผู้ผลิตที่มีคุณภาพมากกว่า จึงทำให้รู้สึกถึงความไม่คุ้มค่าทำให้กลับสู่วงโคจรเก่าๆผลิตแบบเดิมๆ แต่สิ่งหนึ่งคือตัวแปรกระบวนการทั้งหมดมันมีจากหลายตัวแต่ทั้งจักร 1 คือแม่ค้าแผงลอยถึงจะเป็นงจักรเล็กๆแต่เป็นงจักรที่สำคัญปัจจุบันขายง่ายขึ้นโดยมีสื่อเทคโนโลยีเข้ามาทำให้ง่ายขึ้นกับกระบวนการหรือรูปแบบการขายที่ง่ายถ้าเราไม่มีตัวแปรแยก ระหว่างปลอดภัยกับอินทรีย์แยกออกไปอีกตลาด

หนึ่งเพราะผู้ผลิตต้องการผลิตอาหารที่ปลอดภัยร้านอาหารจะต้องการที่จะบริโภคอาหารที่ปลอดภัยแต่ร้านอาหารที่ต้องการซื้อผักไม่มีความต่อเนื่องจึงมีความจำเป็นที่ต้องปรับราคาลงมา

6. ทักษะของเกษตรกร

ทักษะของเกษตรกรไม่มีวินัยเป็นปัญหาเบื้องต้นและเกษตรกรเข้ามาเพื่อที่จะหวังประโยชน์เท่านั้นหวังในเรื่องของราคาที่ดีแต่กว่าจะมาถึงตรงนี้เกษตรกรจะต้องเข้ามารับการอบรมให้ความรู้ควรยกระดับเกษตรกรให้เข้าสู่มาตรฐานไม่ควรลดระดับมาตรฐานมาเพื่อสนับสนุนคุณภาพที่ไม่ได้มาตรฐานถ้าเกษตรกรยังไม่ปรับตัวก็จะอยู่ในตลาดเล็กยอมรับสถานภาพราคาขายยอมรับคุณภาพ แต่ถ้าสู่ตลาดใหญ่ราคาสูงต้องปรับตัวและทำตามคำแนะนำตามหลักวิชาการตามเงื่อนไขซึ่งตัวเงื่อนไขหลักอยู่ที่ตัวของเกษตรกรซึ่งก็จะมีข้อจำกัดอยู่เยอะอยู่เหมือนกัน

ในตอนนีตลาดประชารัฐตลาดศาลากลางตลาดเกษตรกำลังปรับเข้ารับสมัคร ใหม่คนที่จะต้องมีพื้นที่การผลิตแล้วไปลงตรวจแปลง และจะมีการสุ่มผลผลิตตรวจด้วย ว่าปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัย ประชุมแยกสินค้าออกที่เป็นสินค้าอินทรีย์เราก็จะอยู่อีกโซนผู้บริโภคที่ต้องการจะสามารถไปได้ทุกที่ตอนนี้ตลาดประชารัฐกำลังขับเคลื่อนถ้าไม่ต่อเนื่องเกิดขึ้นไม่ได้ต้องมีความต่อเนื่องเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้ว่ามีขายอย่างต่อเนื่องที่ผ่านมาเกษตรกรอยากขายทุกวัน แต่เจ้าของที่ไม่ยอมให้ขายเมื่ออาทิตย์ที่แล้วไปเก็บยอดการขาย 4 วันบางเจ้าได้ 10,000 ถึง 20,000 บาทรอบละ 1 แสนกว่าบาท สัปดาห์เดียวได้แสนกว่าบาท แยกออกมาให้จัดแยก ปลอดภัยกับอินทรีย์ตรวจสอบร้านค้าและมีความต่อเนื่องตลาดประชารัฐเข้ามาแก้ไขปัญหา

ตลาดประชารัฐ ถ้ามีแหล่งซื้อโดยเฉพาะ และถ้าไม่เปิดขายทุกวันก็ทำไม่ได้ เพราะไม่ใช่ช่องทางขายปกติ แต่ถ้ามาตัดภาพมาขายสินค้าตลาดอินทรีย์อย่างเดียวจะให้จบสัปดาห์ละวันก็เป็นไปไม่ได้ที่ ผู้ประกอบการจะซื้อเพราะเขาไม่สามารถขึ้นเมนูผักอินทรีย์ทุกวันพลัสเพราะฉะนั้นต้องเป็นตลาดหลักอากาศที่ จะอยากจะทำก็คือขายทุกวันแต่ขายทุกวันก็ทั้งแปลงไม่ได้เพราะฉะนั้นก็ต้องมีเครือข่ายผู้ผลิตผู้จำหน่ายเพราะเมื่อก่อนผมวิ่งหาผักในตลาดนี้ไม่มีต้องมาเปิดในสมุดดูว่าบ้านไหนปลูกผักบ้างแล้ว 6 ก็ต้องวิ่งรถไปเอาบางที่ก็มีบางที่ก็ไม่มี ผู้ผลิตมีแต่ขาดผู้จัดการเช่นการกระจายสินค้า

อีกเรื่องหนึ่งคือในกระบวนการผลิตต้นน้ำคือ เกษตรกรอยากได้โรงเรือน ก็จะลดในเรื่องของศัตรูพืชยกตัวอย่างที่ปทุมธานี เขาทำมานานแล้วก็ไม่มีใครเอาอะไรมาให้ก็คือเขาอยากได้โรงเรือนตอนนี้โรงเรือนมีอยู่ 60 หลัง ก็ก็แบ่งเอาไป แจกพื้นที่เกษตรกรได้รับผลกระทบแล้วพยายามเอาตั้งค์เกษตรกรไป ตอนที่ผมไปยื่นกรม. ที่เชียงรายขอไว้ 800 หลัง แต่คุณทำเรื่องเสนอเข้าไปถึงมติ กรม. เป็นรับหลักการใน กรม. เพียงแต่ว่าหน่วยงานเราจะต้องทำเรื่องเข้าไปข้อมูลไม่ตกหล่นโรงเรือน 800 หลังงบ 99 ล้านบาทนี้ข้อมูลจริงถ้าได้โรงเรือนในเรื่องของการผลิตก็จะดีขึ้นมากเลยท่านต้องหาหน่วยงานของท่านเสนอไปฟังก็ขึ้นเสนอไปเลยอ้างอิงถึง กรม. ที่เชียงรายก็ได้แล้ว 800 หลังถ้าได้ 800 หลังก็ปลอดภัยเลยเพราะเราเอาเงินมาตั้งมาขว้างก็ให้เกษตรกรไปเถอะ เราต้อง ขอกับใคร สำนักงานเกษตรต้องทำโครงการ การทำโครงการ จะเข้ากลุ่มก็อ้างมติจะขอฟังก็ขึ้นแผนที่ส่งไปสภาพรรคชุดแล้ว เขาเห็นชอบหมดแล้วเขาเอา กรม. แล้วที่ทำไปของบกลุ่มไม่ได้เพราะพะเยาไม่เอาเลยไม่ได้กับเขาปัญหาก็คือความเห็นพร้อมต่างจังหวัดหัวหน้าหน่วยงานจะต้อง จะต้องแบ่งเชียงรายพะเยา 4 จังหวัดงบประมาณ 12 ล้าน นานก็เหมือนกัน ผมพยายามเอามาจนได้ก็ไม่ได้ 4 จังหวัดเลยได้จังหวัดน่านจังหวัดเดียวเพียงแต่ว่า 12 ล้านโดนตัดไป 30 ล้านเหลือประมาณ 79-80 ล้านคือมันอยู่ที่หัวหน้าหน่วยจะจริงจังหรือเปล่า มีกลุ่มเป้าหมายคือจะได้ผลผลิตแน่นอน 60 หลังเป็นงบประมาณประจำปีของปี 62 ของผู้ว่ากรณีของงานติดต่อกับสำนักงานเกษตรก็ได้ แต่โรงเรือนมาแล้ว 60 หลังแต่จ่ายเป็นบางรายแล้วพร้อมระบบน้ำต่อบาดาลให้ด้วย แต่เอาง่ายๆคือเกษตรกร ยังหาที่ลงไม่ได้ 60 หลังต้องไปถามที่ กศจ.

จังหวัดเลยว่ามีตัว 60 หลังให้พื้นที่ไหนบ้างเกษตรกรขอไปแล้ว 80,000 พร้อมระบบน้ำ สร้างให้ราคาแพงแต่แล้วแต่เขาจะลงให้เท่าไร แต่เราสร้างคุณภาพ เหล็กอาจจะเป็นหน้าพิเศษผ้าก็อาจจะเป็นพลาสติกอย่างหนาอย่างดีไปเลย และในส่วนของโครง สร้าง จะมีปัญหาและเกิดผลกระทบเยอะมากเห็นชาวบ้านเขาทำโรงกล้วยอบกล้วยตากเขาก็ไม่ได้ใช้บเยอะนะเขาก็ทำโครงสร้างและเขาก็ทำ ผ้าไปใส่คลุมไว้ เขาก็ไม่ได้ใช้บเยอะนะ

แนวทางที่เป็นไปได้จริง

ตัวเกษตรกรหรือตัวปัญหาหัวใจหลักสำคัญ ก็คือ ใช้ทัศนคติและวินัยแต่เห็นด้วยตรงที่เกษตรกรศิลปินเดี่ยวจริงๆ ฤถามถึงของมวลที่ปักเมืองน่านเองก็จะใช้กระบวนการแบบกลุ่มแต่มีข้อค้นพบเหมือนกันว่าพอทำไปจริงๆก็เดี่ยวภายใต้ระบบกลุ่มถ้ามาตัวเกษตรกร เขารู้ใหม่ว่าทำไม ลดกลุ่มเพื่อให้ได้การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ แต่พอเวลากลับไปทำงานในพื้นที่เขาก็มีระดับเป็นปัจเจกเขา ก็แยกกัน เช่น กรณีเครือข่ายข้าวของเราเหมือนกันเราผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคือเขาลงเป็นวิสาหกิจก็จริงแต่พอลงไปทำ ก็ของใครของมันนั่นแหละ แต่ถึงเวลาเขาก็เอามารวมกัน ในส่วนของเกษตรกรไม่มีเอกสารสิทธิที่ดิน ก็มีปัญหาในการผลิตแม้แต่เรื่องของข้าวโพดถ้าไม่มีเอกสารสิทธิก็เข้านโยบายของรัฐไม่ได้ในเรื่องของมาตรฐานต่างๆข้อจำกัดของการผลิตตอนนี้กำลังทำรายละเอียดจัดซื้ออยู่แต่เงื่อนไข ของการเข้ากลุ่ม เขียนชื่อกลุ่มว่ามีสมาชิกกี่รายและที่ตั้งอยู่ที่ไหน แ่งที่อยู่อำเภออะไร ตอนนี้แก้ให้กระจายไปอำเภอละ 4 หลังทั้งๆที่บางอำเภอก็ไม่มีศักยภาพ แต่ทั้งนี้มันเป็นโรงเรียนไม่สำเร็จ แก้อั้วสตออุปกรณ์แล้วไปสร้างเอาเองก็ทั้งหมดในที่ประชุมถ้าใครมีเครือข่ายตรงไหนที่บอกว่ามี 4 หลัง 15 อำเภอถามว่ามันมีตัวมีต้นหรือยัง ขึ้นส่งมาเลย 15 อำเภอ พี่ไม่ต้องห่วงอำเภอเมืองอาจจะได้เยอะหรือบางอำเภออาจจะไม่ได้ก็ได้แต่ทางอำเภอเมืองจะปั่นและส่งไปยังประชารัฐที่บอกว่า พี่ไม่ต้องห่วงอำเภอเมืองอาจจะได้เยอะหรือบางอำเภออาจจะไม่ได้ก็ได้แต่ทางอำเภอเมืองจะปั่นและส่งไปยังประชารัฐ แล้วที่บอกว่าจะต้องมีขายทุกวันจะต้องมีขายทุกวัน เป็นตลาดผัก ทำเหมือนโมเดลของห้างริมปีง จะมีแยกผักเป็นออแกนิกหรือผักkaido จะแยกเป็นสีๆ แต่ของเราก็มีมากก็เพราะว่าเราอยู่ใกล้ตลาดโดย ผมและหน่วยงานของพาณิชย์จะร่วมกันทำที่ ฟาร์มออมเล็ต ใช้บประชาสัมพันธ์ของพาณิชย์แต่สถานที่ปรับแต่งมีตู้แช่ผักซื้อตู้เย็นแช่ผักประมาณ 4 ตัวตู้ หน้าเปิดสำหรับการตลาดผักโดยเฉพาะ แบ่งเอาของ พช และ OTOP มาครึ่งหนึ่งในส่วนของเกษตร เดิมทีทั้งหมดศูนย์สินค้า OTOP ผมแบ่งของเกษตรไป 50% เหลือ OTOP อีก 50% ถ้าไม่พอ ขึ้นชั้น 2 ได้อีกความจริงไม่ต้องหาตลาดที่ไหนมารวมกัน ที่นั่นแคมีพนักงานขาย เกษตรกรมีหน้าที่ผลิต จะมีเงื่อนไขส่งขายเดียวมากุยกกันอีกที ถ้าเราซื้อเลยก็จะต้องเลือกว่าอะไร ขายได้ แต่ถ้าเกษตรกรมาวางก็จะทำการขายให้แล้วก็เก็บเข้าตู้แช่ให้ เสร็จแล้วก็มาเช็คเอาว่าตัวไหนขายได้ อำเภอสันติสุขของเลย 4 หลังในตัวเกษตรกรในส่วนของราคานั้นมันโอเคก้าวหน้าและต้องการปัจจัยเหล่านี้ ประเด็นข้อจำกัด ประเด็นทักษะในองค์ความรู้ทั้งหลาย มั่วเมื่อรวมกลุ่มจะมีข้อเสนอแนะและพัฒนาอย่างไร เพราะตรงนี้ยังไม่ได้บู่บ่อให้เรา มีกระบวนการอะไรเยอะแยะมากมาย มันก็ทะเล ไปตรงนั้นไม่ได้ มันก็ได้เป็นกลุ่มเล็กๆมาเป็นหัวก้าวหน้า แล้วไปตั้งกลุ่มการงบประมาณก็เลยใช้สำเร็จพอไปตั้งเสร็จก็ ไม่มีงบประมาณก็ไม่ได้ขับเคลื่อนต่อยิ่งถ้าเป็นเกษตรกรที่ไม่แข็งแรง รอพี่เลี้ยงก็เหมือนนกมวยที่ไม่เก่งจริงก็คือถ้าพี่เลี้ยงจบงบก็ไม่ได้ไปขับเคลื่อนต่อถ้าเราไปสร้างกระบวนการกลุ่มเกษตรกรให้เขาดีๆและต่อเนื่องมันก็เป็นไปได้เพราะว่ากลุ่มเราก็ไม่จำเป็นต้องเอาคนเยอะแต่เราเอาคุณภาพทุกวันนี้เป็นวิสาหกิจชุมชนของงบประมาณ ที่อบตบอกว่าไปจดวิสาหกิจก่อนจะให้มันไม่ใช่วิสาหกิจจุดประสงค์เพื่ออะไรแต่รัฐวิสาหกิจมาของงบประมาณและใช้งบประมาณของรัฐอย่างเช่นกรณีว่าพวกเราเสนองบ ราคาเป็นกระบวนการตั้งกลุ่มที่ต่อเนื่อง ถ้าพูดถึงในจังหวัดเราทุกหน่วยงานมีแผนพัฒนาอยู่แล้วและทิศทางจะต้องไปสู่วิสาหกิจของชุมชน เท่าที่ถามมาเท่าที่สังเกตก็เหมือนจะบูรณาการแต่ก็ต่างคนต่างทำกัน มันก็เป็นว่าต่างคนต่างลงไปแล้วกลุ่มส่วนใหญ่ที่ลงไปก็กระตุก เม้นในกลุ่มที่อยู่ในระดับตื้นนี่คือนโยบาย อันไหนดีก็ทำตามตามกันไป

1.การทำเกษตรปลอดภัย

2.เขาอยากเข้าถึงตลาดอย่างต่อเนื่องอย่างไม่ได้ เพราะตลาดเขาต้องการการต่อเนื่อง บทบาทภารกิจเกษตรกรก็ไปปั่นกันอีก ตลาดก็ต้องวางแผนทางในเงื่อนไขต่างๆก็คือมันก็ต้องทำเหมือนระยะระยะยาว เวทีวันนี้ก็คือเราอยากเห็น ที่เราไปออกรายการข่าวก่อนว่าแนวทางที่น่าสนใจแต่ตอนนี้เรามองแล้ว ว่าสิ่งที่เราหยิบเรื่องของเกษตรกรที่วันนี้ปรับตัวแล้วในระดับกลางก็ได้ในระดับหนึ่ง ออเดอร์ ให้อยู่ในระดับปรับตัวได้ สูตลาดอินทรีย์เกษตรปลอดภัยแล้ว ตรงนี้ถ้าเรามีการจัดการให้เขาสามารถเข้าตลาดและเข้าถึงผู้บริโภคได้ รูปแบบอย่างนี้พอจะเห็นได้ไหมในช่วงระยะเวลาที่เห็น Battle เห็นรูปแบบที่จะทำคืออย่างทุกวันนี้ในส่วนของการรัฐที่ไหนก็ลงมือทำแล้วก็มีอยู่ในแผนแล้วก็คือรถที่เราซื้อมาเป็นรถขับส่ง ของไปถึงที่เลย เพื่อให้มีการตลาดที่ชัดเจนว่ากลุ่มบริโภคสามารถซื้อผักที่ปลอดภัยที่นี้ ดังนั้นกลุ่มต่างๆที่ มาร่วมด้วย วันนั้นผมไปคุยกับ วิสาหกิจชุมชนของเกษตรกรอินทรีย์ของวัดโป่งคำที่มีอยู่ 26 เครือข่ายกลุ่ม

1.คือเป้าหมายทางการ ผลที่เราจะไปปรับซื้อ เขามาร่วมศูนย์ของเราแล้วตัวเราเองก็จะดูว่าที่เขาผลิตในน่านทั้งหมด เป็นพืชผักอะไรและทุกวันนี้ ผมก็ต้องทำรายงานให้ทุกคืนว่าผักที่เอามาแต่ละรอบเป็นผักอะไรบ้างที่เอามาขายในน่าน แล้วแค่นั้นยังไม่พอทางร้านอาหารต่างๆทางออฟฟิศเราก็ไปดูร้านอาหารคุณภาพ ที่คุณต้องการข้อมูลว่าผักปลูก และเขารายการทุกวันแต่ไม่มีใครผลิตให้อันนี้คือผักที่ง่ายที่สุดแต่ไม่มีใครทำเช่นหน่อไม้ฝรั่งบ้านเราก็มีคนทำอยู่ราย

2.รายแต่ขายอยู่ในอินเทอร์เน็ต ไม่ก็ไม่มีหน้าร้านอะไร และไม่มีการเชื่อมเชื่อมโยงในการที่ไปเชื่อมระหว่างตลาดหลักเชื่อมกับชุมชน เชื่อมกับชาวบ้านที่ ซื้อพืชผัก ของเรารวมถึงในตลาดตั้งจิตตอนุสรณ์ ที่ขายเขาจะขึ้น เพลงของเรามีป้ายโลโก้ในแผงและเราเข้าไปจัดบูธในแผงตรงนั้นเลย เป็นบูธผักที่ปลอดภัยจากศูนย์กระจายสินค้า นั่นคือแผนที่เราจะดำเนินไว้เพื่อให้ชัดเจนว่า ผักปลอดภัยมีมาตรฐานรับรองว่ามันขายได้เราก็ค่อยๆเปลี่ยนหลังจากนั้นแม่ค้าก็เก่งแล้วก็ไปหาแหล่งที่ผลิตที่มีตารับรองจริง เชื่อว่าถ้าหน้าร้านเขาขายได้อันนี้ก็คือทิศทางตลาดที่เรามีแนวทางมีแผนที่จะทำไว้ เบื้องต้นตัวอย่างก็คือ ของตนเองที่จะทำตลาดผักเป็นร้านผักของเราเองนั่นคือจะเป็นเซตน่าเรื่องแต่เป้าหมายจริงๆคือเราไม่อยากจะขายผัก ไปตลาดเราอยากไปทำอย่างอื่นบ้างถ้าตลาดเราอยู่ใกล้ ใกล้ ทำให้ตลาดตั้งจิตตอนุสรณ์หรือตลาดพัสดุมีแผงผักที่เป็นปลอดภัย แยกว่าไม่ได้รับจากที่นู่นที่นั่นมาแต่รับจากเกษตรกรคนน่านคนไหนมีรายชื่อรายละเอียดทั้งหมดมาได้แล้วพวกเราไปทำกระบวนการหลังบ้าน ที่มาเราก็เริ่มคิวอาร์โค้ดลงทะเบียนเกษตรกร ต้องไปหนุนเสริม กันแล้วว่าเกษตรกรทุกรายต้องมีประวัติขึ้นเด่นชัดมีระบบของคิวอาร์โค้ดที่ต้องไป Search หาว่าปลูกที่ไหน ชื่ออะไรแหล่งไหนปลูกสถานที่ตรงไหน สามารถเข้าไปหาพื้นที่ได้ก็สำคัญ แล้วจริงๆเราต้องไปทำให้เกษตรกรให้ชัดเจนได้ ในเรื่องของความเชื่อมั่นส่วนระบบรับรองของการคัดบรรจุก็กำหนด เขาจะส่งงานผมวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ตอนนี้ก็เร่งมือหนักพอสมควร เราสามารถผลิตผัก วันไม่ต่ำกว่า 30 ตัน ทำ 30 นี้หน้าเราจะมีผักต่อเดือนเท่าไรสามารถรองรับเกษตรกร ได้ขนาดไหนผมกลัวอย่างเดียวว่าผักขึ้นมาแล้วไม่มีใคร นำไปขาย ถึงเวลาจริงๆก็บอกว่าเกษตรกรไม่สามารถผลิตให้เราได้ พื้นที่เชื่อมโยงก็คือกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจเกษตรกรอินทรีย์ที่มีอยู่ 28 เครือข่ายชุมชนที่มีอยู่แล้วก็กระจายทุกอำเภอก็คือเป็นเป้าหมายหลักพื้นที่ ผมลงไปพื้นที่ชายะสถานถึงตองสะเนี่ยนทำไมต้องพื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่ของชลประทาน 100% เขาสามารถ ไม่ทำข้าวก็ได้ไม่ต้องทำถั่วเหลืองทั้งปีก็ได้แต่เขา ผลิตผลผลิตให้เรา ก็ได้ พื้นที่ประมาณเกือบ 4000 ไร่เราสามารถที่จะรองรับในการผลิต ถ้าหากเกษตรกรโดยรวม ของเราไม่สามารถทำได้เนื่องจากของงบประมาณไปและ ทำหับไปแล้ว เราไม่ให้เสียของ เราก็ไปวางในชุมชนผลิตตอนนี้ก็คุยกับทางเกษตรกรและนายก มี 3 ตำบล คือเมือง จัง แล้วก็ตำบลถ้ำมดอง ตำบลไชยสถาน แล้วก็ตำบลสะเนี่ยน ที่เราร่วมวางแผนว่ากระบวนการผลิตเหมือนที่บอกเราไม่ต้องการให้เป็นกลุ่มเป็นก้อน มันจะเป็นเส้นทางที่มันจะส่งต่อ ก็ได้ก็คือ 60 หลังนี้ถ้าไม่มีของไปก่อน กว่าเราจะไปหาเขาว่าเราจะไป

ปรับเปลี่ยนพื้นที่จริงๆแล้วไม่ต้องเยอะหลายหนึ่งไม่เกิน 1 ไร่ก็พอ เอามาปรับทำเป็นผักทำโรงเรือนอยู่จริงๆ แล้วถ้าทำ แล้วเราปั่นกลุ่มปั่นมามันจะง่ายกว่าแต่ตอนนี้ก็ไม่ใช่ไปกระจายแล้ว เขาตั้งวิสาหกิจชุมชนไว้รอแล้วทั้ง 4 ตำบลบอกให้เขาผลิต ต่อเกษตรอำเภอทุกท่านติดต่อเลยเรื่องมุ้งที่จะมา ไปของบุญทศศาสตร์พื้นที่ไม่ต้องห่วง ต้องมีเป้าหมายว่า 60 หลังต้องส่งภาครัฐ

ตัวพ่อค้าคนกลาง แนวทางในอนาคตมันจะเป็นไปได้มากน้อยขนาดไหนจากที่เราต้องการที่ทางนี้ถ้าเขาทำตลาด เราไม่อยากทำลายกลไกในระบบอันเดิมที่เขาทำไว้ผมก็ต้องไปเรียกพ่อค้าคนกลางมาคุย ทุกคนไปรับที่อื่นมีอะไรบ้างแล้วผมจะผลิตให้คุณตามที่คุณสั่งถ้าเขาอยากที่จะมาซื้อจากเราเราก็ไม่ต้องทำลายกลไกของเขา แต่ถ้าเขาไม่ซื้อจากเราเราก็ไม่ต้องไปแทรกแซงเขาเพราะเราต้องทำอะไรให้องค์กรบ้านเรา เพราะฉะนั้นบริษัทจะต้องลง ไปแทรกแซงกระบวนการแบบไหนเขาก็รู้หมด เราก็ลอกแบบตามเขาทำ เราก็ส่งในกระบวนการ ที่แม่ค้าทำอยู่แล้ว 1 คุณประหยัดน้ำมันรถ ไม่ต้องไปไกล คุณขับรถมาศูนย์ผมก็มาส่ง แทนที่คุณจะสั่งพืชผักหรือเชิงราย คุณก็ได้บ้านถ่มตองแล้วเอามาส่งตลาดตามกลไกเดิมทุกอย่างเลย มันก็สามารถที่จะแก้ปัญหาตรงนี้ได้ถ้าเขายอมแต่เชื่อว่าที่ทุกวันนี้เขา ได้และชน ไปส่ง เขาได้ทุเวียของเรา ในเรื่องรถ แต่ตอนนี้เรื่องรถไม่ใช่ปัญหา แต่ผู้ค้า ผักนี้ไม่ได้ส่งแล้วเอามาขายซื้อรถตัวเองเพราะฉะนั้นก็ชัดเจนแล้วว่า มันจะต้องกลับมาซื้อที่เราแต่เราต้องไปคุยกับเขาไปคุยกับผู้ค้าที่มีอยู่ ไม่ก็ราย สามารถเป็น Order ได้เลย และมีรถไปส่งให้ถึงที่ ถ้าแผนศูนย์ตั้งใจจะเป็น หน้าร้านด้วย ตัวร้านนี้จะมีห้องขายสามารถเดินไปซื้อได้ นั่นคือเรามี 3 อาคารอาคารแรก อยู่หน้าสุดเป็นอาคารศูนย์จำหน่ายจะเอาสินค้ากลุ่ม OTOP หรือเกษตรต่างๆเข้าไปขายที่นั่นได้เลย และอาคารตรงนั้นคือเอารถห้องเย็นขึ้นไปจอดได้เพราะบางอย่างที่นานไม่มีขายก็ต้องไปซื้อมาขายที่หน้าบ้านเรา ตอนนี้กำลังคิดอยู่ลัดที่เป็นอินทรีย์และปลอดภัยมันใช้รถร่วมกันได้พวกกินจะติดขึ้นมา แต่กำลังกังวลอยู่ถ้าหาผลทางไม่ได้จะแก้ไขอย่างไร แต่เราจะสร้างห้องเย็น มาทั้งหมด 8 ห้อง อาคารที่ 2 เป็นอาคารรวบรวมข้างบนจะมี 2 ชั้น จะเป็นห้องประชุม อีกหน่วยก็กลุ่มของเกษตรกรที่เราจะไปร่วมกันตรงนั้น สำคัญก็คือครั้งสุดท้ายที่ ที่เป็นอาคารโรงคัดแยกบรรจุ โรงคัด ก็ไปคัดที่เราแต่ของเราคัดผักอยู่เบื้องต้นเราจะทำเป็นอินทรีย์แต่มันจะแคบเราก็เลยคิดว่าเป็นปลอดภัยถ้าปลอดภัยเราจะมองว่ากว้างแต่เราจะมีเงื่อนไขคือใครผลิตอินทรีย์เราจะรับซื้อในราคาที่สูงกว่าช่วงออกคือเกณฑ์ปลอดภัยอย่างเดียว ใครทำมาตรฐานอินทรีย์เราจะซื้อแพงกว่าแล้วเกษตรกรที่จะเข้าถึงจุดกระจายสินค้า ตัวนี้มีเงื่อนไขอะไรบ้าง รวมกลุ่ม เป็นกลุ่มเป็น เป็นเดี่ยวแต่ต้องได้มาตรฐาน 1 เราต้องขึ้นทะเบียนเราต้องไป ตรวจสอบแล้วก็ใช้รับรอง ถ้าเดี่ยวระบบจีพีเอส ก็ไม่ได้โดยมาตรฐานของไทยแต่อย่างของกลุ่มเลมอนฟาร์ม อย่างที่เราใช้มาตรฐานของเขาเลย เราไม่ต้องไปรับรองเพราะว่ามันมีการรับรองมาแล้ว รับลูกกลุ่มแต่ต้องตรวจ ใหม่ๆก็อาจจะเสียค่าใช้จ่ายเยอะหน่อยพอนานๆเข้าแบบเชื่อใจกันแล้วอาจจะไปสัปดาห์ละครั้งเดือนละครั้ง 2 เดือนครั้งหรือ 6 เดือนครั้ง แล้วแต่ที่ว่าตั้งกลุ่มเพราะ กลัวว่าการรีเจ็ค ปลายทาง มันจะเสียทั้งจังหวัดเรา แต่สินค้าจากน่านรวมคลิบ ตายทั้งหมดเลยไม่ได้ตายแต่ศูนย์อย่างเดียว ไม่ได้ตายแต่บริษัทภาครัฐ แต่สินค้านานตรงนี้ คือสิ่งที่เราคิดและแก้ปัญหาทางที่ผมไม่รู้เรื่องผักอะไร สักอย่าง แต่วางจที่มันเดินไปสัมผัสก็ไปตามมันทุกวัยตะเข็บ 2 เราจะไปรับถึงที่แต่ละอำเภอต้องมีศูนย์รวมอยู่ตรงนั้นตรงไหนสักแห่ง แต่ผมสนใจทำเกษตรของผมเองก็ทำลายแปลงลงมาผมก็จะรับออเดอร์จากภาครัฐ ก็คือหากินช่วงต่อจากภาครัฐอีกทีหนึ่งตรงนี้จังหวัดก็ถามผมมาว่า คุณจะเอาเงินจากไหนไปบริหารผมก็ไปคุยกับทางรัฐมนตรีมหาดไทยท่านก็เรียกมาคุยวันที่ 15 ที่ผ่านมา ธกส. อนุมัติให้ตลาดประชารัฐได้ 0.1 รัฐบาลสมทบให้อีก 3.5% ให้ธกส. สรุปคือประชารัฐก็มีเม็ดเงินที่จะซื้อของเกษตรกรได้แล้ว อันนี้คือวิธีที่ 1 วิธีที่ 2 คือเกษตรกรรวมกลุ่มขึ้นมาปุ๊บก็ให้เกษตรกรกู้ ธกส.ในโครงการเอ็กวายแทรกก็เสร็จแล้ว ก็ให้บริษัทประชารัฐค้าเพราะเราเอาของ ไปขายเสร็จเรียบร้อยวันที่เรานัดออเดอร์ออกธกส. จ่ายเงินเลย สินค้าส่งออกจบละ เกษตรกรได้ต่างจากห้างประมาณ 45 วัน หรือเดือน 1 2 เดือน เราได้เงินมาจ่ายให้ ธกส.พร้อม

ดอกเบี้ยยเรารับผิดชอบดอกเบี้ยแทนเกษตรกรคือวิธีที่ 2 จะดำเนินงานขออนุญาตเพิ่มเติมในเรื่องของวินัยของเกษตรกรขออนุมัติยกตัวอย่างของการซื้อส้ม ใช้วิธีการใช้มาตรการด้านราคาเข้ามาแต่ทางเราเป็นตัวจูงใจให้แก่เกษตรกรคือแนวทางนโยบายไม่ยากทั้ง ใครไว้ข้างหลังเพราะ จังหวัดน่านเราอยากจะทำอินทรีย์ปลอดภัยทั้ง จังหวัด ถ้าเราซื้อเฉพาะอินทรีย์และปลอดภัยแต่ในตัวเกษตรกรคงคิดว่ามันยุ่งยากหรือไม่ยากทำ จะกลับมาทำเคมีเหมือนเดิม 1 ทำราคา ให้มันแตกต่างเช่น ทำอินทรีย์ให้มันคุ้ม กับการดูแลรักษา อีกส่วนหนึ่งคือเกษตรกรที่นั่นเราต้องให้เขามาทำ ปลอดภัยก็ยังดีเพื่อที่จังหวัดเราจะเป็นอินทรีย์และนี่คือแนวทางของ จังหวัดและของ Top เขาจะซื้อเป็นขั้นบันไดปีแรกและปีที่สองก็แพงขึ้นไปอีกปีที่ 3 ก็แพงขึ้นไปอีก เป็นการ ภูมิใจการที่คัดของดีและปลอดภัยให้ซื้อบ้าง ในโครงการของกระทรวงพาณิชย์เป็นโครงการของการส่งเสริม เรื่องของการตลาดเรื่องของการประชาสัมพันธ์ อย่าง 5 ปีพัฒนาภาคเหนือถ้าตลาดประชารัฐเปิดได้ ไปได้ผักที่ อย่างสองอย่างมา ไม่พอที่จะทำอาหารทำยสุกกวันไปที่ตลาดเย็นวันไปซื้อเคมีเหมือนเดิมเขาอยากได้อินทรีย์ อยากได้ก็ซื้อแพงกว่าไม่เป็นไรการไปรับ ลองหน่อยว่าการไปรับผักร้านนี้ร้านนั้นเขาจะได้ไปติดป้าย ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้มาพักหรือผู้ที่มาทานอาหารร้านนี้ ตลาดในความส่งเสริมของกระทรวง พาณิชย์ของเราก็มียุ่หลากหลายร้านอาหารที่ผมดูแลอยู่ก็ 110 กว่าร้านค้าทั่วจังหวัดน่าน ก็พร้อมที่จะซื้อ ส่วนโรงแรมผมคุยกับประธาน ชมรมแล้วเขาก็ยินดีที่จะเข้ามาช่วยซื้อ แต่ว่าจะให้เขาเป็นคนรับออเดอร์เขาคง ไม่ทำแน่ ถ้าเรามีสถานที่เราแยกให้เขาชัดเจนเขามาปุ้บก็ซื้อตรงนี้มีทางเลือกผมคิดว่าการขับเคลื่อนในเรื่องของ สถานที่ที่ดี อย่างของผมเป็นร้านสลัด ผมก็เลือกผักประมาณ 40-50 กิโล ต่อวันเพราะผมใช้ตลอดอยู่แล้ว ตรงนี้เราก้สั่งมาขาย แล้วผมจะมาขายในร้านผมเองในร้านอาหารก็จะไปซื้อที่นั่น บริษัทก็จะได้กำไรจากตรงนั้น อย่างน้อยก็ได้ค่าบริการจัดการคั้นแบ่งกำไรให้ประชารัฐขึ้นไป ถ้า ถ้ามาแทรกแซงในเรื่องของตลาดคือเดือน หนึ่ง 80 กว่าตันที่จังหวัดน่านเข้ามาที่พาหนะเข้าไปตรวจสอบมีการรับและส่งตามระดับอำเภอผมว่ามันก็แย่ง ส่วนแบ่งการตลาดได้ส่วนหนึ่ง ไม่จำเป็นจะต้องทำที่เดียวใน จังหวัดน่าน พื้นที่แต่ละตำบล เราก้ไปส่งเสริมเรา เปิดให้ก่อนศูนย์กระจายสินค้า 5 สามารถตอบโจทย์จังหวัดน่านได้เราพยายามใช้ข้อกำหนดมาเป็นตัวกำหนด หรือมาเป็นกรอบของเกษตรกรให้รู้วินัยรู้เวลารู้คุณภาพว่ามันต้องออกมาเป็นแบบไหนที่ผ่านมาเราได้รับความ มาเป็นโค้ชการมาตอบในทุกๆครั้งตอนนี้เราส่งข่าวของการอบรมเขาเรียกของการวางแผนของการเกษตรกรให้ มีผลผลิตออกทุกสัปดาห์อันนี้ทำมาต่อเนื่องเป็นปีที่ 3 แล้ว ก็พัฒนาที่ลูกค้าเราทำมาจนถึงว่าส่งของไปเป็นไป ตามรูปแบบของใครแบบไหนขาดทุนไปเท่าไรมันตอบโจทย์ซึ่งกันและกัน

การพัฒนาาร่วมกันนอกเหนือที่เราทำมาตรฐานแล้วก็ทำระเบียบวินัยแล้วเรามาคุยกันต่อว่าเราจะ ปรับปรุงยังใงให้มันดีอย่างทีเกษตรกรไม่ต้องอ่อนใจเวลาถูกคัดทิ้งหรือถูกตัดแต่งออกไปครั้งหนึ่งเขาก็ต้องใส่ใจ เราทำของ เราดีเกษตรกรไม่ต้องเสียใจผู้ซื้อก็ไม่ต้องหนักใจในการรับซื้อเพราะฉะนั้นเราพยายามสร้างฐาน เครือข่ายประกอบการในจังหวัดน่านเหมือนการที่เรามีผลผลิตอะไรเขาซื้อกันตลอด และเขาเชื่อว่าเราทำ ออแกนิก คือเขาออกสนับสนุนเกษตรกรที่ตั้งใจและทำดีเท่าไรเขาก็ซื้ออันนี้เป็นเรื่องจริง ความหมายก็คือก็ อยากให้ศูนย์ใหญ่ของเราส่งไปที่กรุงเทพฯแต่ต้องยอมรับว่ากำลังซื้อเราพูดถึงเรื่องราคาเป็นปัจจัยตัวแรกเลย แต่ถ้ามีสถานประกอบการหลายที่เลยเขาก็พร้อมจะ ชำมราคาที่แพงกว่า 5 บาทถึง 10 บาท ล่าสุดที่เคยไปทำ โครงการเด็กไทยหัวใจเชียงใหม่แสนเทศบาลใน 3 โรงเรียนนายกองออกมาชัดเจนว่าผักมาจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์หรือ เปล่า ซื้อผักแต่เป็นจ้างเหมาตอนนี้จังหวัดน่านจะทำหนังสือไปให้สำนักงบประมาณ น่านจะต้องทำหนังสือของ น่านไปเลยเพื่อจะแก้ปัญหาระงปารองน้ำของเราเราก้ทำในสไตล์ ของเราก้ทำหนังสือไปถึงทางสำนัก งบประมาณอีกอย่างหนึ่งจะฝากเวทีหน้าฟอรั่มว่าจะทำอย่างไร ที่เราจะ เขียนโปรเจกนี้ขึ้นมาแล้วอยากทำเป็น project ไปเลยการประชุมกับโรงพยาบาลโรงเรียนและพาณิชย์ให้เริ่มจากต้นทุนไม่ใช่เกษตรกรอยากได้แพง โดยราคาจะบวกลบจากต้นทุนแล้วทำหนังสือจากนี้แล้วทางจังหวัดจะทำหนังสือต่อสำนักงบประมาณก็แล้วแต่

ประเด็นหนึ่งที่ทางบริษัทประชารัฐกำลังทำย้อนกลับมาตรงนี้ว่าในเชิงวิชาการ คุยได้แต่เรามีการบีฟ หรือยังมีการ mapping ตลาดทุกตลาดว่าแต่ละตลาดมี Farm Outlet อันนี้เป็นผลวิจัยทำ mapping ซึ่งตรงนี้ ทางบริษัทประชารัฐเอง เกษตรกรเองในเชิงของผู้ผลิตเราจะได้รู้ด้วยว่าตลาดไหนต้องการผักอะไรไปรับรอง ระดับไหนเราจะได้รู้และคิวคนกลางตรงนี้ แต่เขาก็ไม่รู้ว่ามีตลาดไหนบ้างจริงๆแล้วมันอยู่ 2 ลักษณะแบบนี้คือ เบื้องต้นเราอยากทำเครือข่ายสถานประกอบการผู้บริโภค และผู้ผลิตว่าอะไรอยู่ตรงไหนและอีกอันหนึ่งคือนั่ง คุยกับทาง ผู้บริหาร ทางการศึกษา คุยเรื่องที่ เราจะพัฒนาที่นั่นอย่างไร อีกฝั่ง ที่ต้องการก็คือการสร้าง ความตระหนัก ให้กับคน การตลาดไป ถ้าคุณไม่ขับเคลื่อนแต่จริงๆคนที่ต้องการอาหารปลอดภัยเยอะคือพยาบาล หมอครูทุกอาชีพติดต่อกัน 2,000 บาทมีโอกาสได้ไปคุยกับทางตัวแทนทัพบกในเรื่องที่ว่าเกษตรกรทำใจ ไม่ได้คือการปลูกผักทั้งผลผลิตที่ถูกคัดทิ้งหรือไปขายได้ในราคาถูกกว่าหนึ่งซึ่งแทบจะไม่ได้เสียอะไรแต่คุณต้อง หาตลาดลงเองเขาจะคิดหัวให้แล้วเราก็มองว่าเกษตรกรก็ต้องได้ประโยชน์ซึ่งตอนแรกองค์กร แม้กระทั่ง ประชารัฐเอง ก็รักษา มาตรฐานตัวเองใน เกรดของตนเอง อยากจะเทียบให้ฟังว่าคนนำเอาหัวขนาดนั้นให้เขา กินเขาไม่ซื้อหรอก ฉะนั้นตลาดก็ต้องเป็นตลาดคนพร้อมจ่ายก็คือกรุงเทพหรือเมืองใหญ่ๆ เรากินเกรดดีๆเป็น พีชผักปลอดสารจ่ายเพิ่ม 5 บาท 10 บาทดังนั้นจะมองว่า Gap ตัวนี้ตัวผลผลิตของส้ม มันเป็นส้มตกรดแต่มัน เป็นส้มที่อยู่ในกระบวนการปลอดภัยมันก็ดีกว่าส้มที่ใช้สารเคมีที่ 10 บาทเรายังไม่ยอมกินเลยแต่เรากินส้มตกรด ที่มาจากกระบวนการปลอดภัยแต่ถ้าเราซื้อส้มเกรดดีเลยปลอดภัยเลยทุกอย่างผ่านมาหมดตัวละ 50 บาท แต่จังหวัดน่านคนซื้อก็เปอร์เซ็นต์ที่จะซื้อ Product นี้มันก็เป็นความเชื่อมั่นทางเกษตรกรแพ่งเท่าไรเขาก็รับแต่ ว่าตลาดนำราคาเรากำหนดเอง

ราคาพีชที่เป็นปลอดภัยอินทรีย์มันเท่ากับราคาสินค้าทั่วไปผมคุยกับรองผู้ว่าแล้วว่า ตรงนี้แต่หาเรื่อง จะบรรจุ เรื่องนี้เข้าคณะกรรมการ คสช. จังหวัด แล้วก็เอาจากมติของ คสช. ทำเสนอไป แต่ถ้าถามจากนี้ องค์กรชุมชนมันมีหลากหลายมากกว่าดีกว่าบริษัทประชารัฐจะนำไปทุกอย่างจะได้นำเสนอทำบ้างแล้วถ้าเกิด จากพาณิชย์ต้องการจริงๆแล้วก็ต้นทุนจริงๆอย่างที่คุณกระจายสินค้าที่แพลนไว้ พีชผักที่รับซื้อมา ผักเวลาเรา คัดจะส่งขายตั้งแต่สวยในส่วนที่ต้องตัดออกก็มีแพลนว่าคุยกับแม่บ้านที่บ้านชุมทองเราจะตั้งทำ โรงครัวและ ผลิตอาหารถุงเพาะผักปลอดภัย อยู่แล้ว เป้าหมายก็คืออาหารถุงจะนำมาขายที่ศูนย์ราชการกับขายในที่ ตาม Outlet เราที่เชิงสะพาน ก็คือ ให้ชุมชนบ้านถิ่นต้องตั้งกลุ่มขึ้นมาแล้วผลิตก็คิดเมนูต่างๆที่จะใช้กับการ ปรับเปลี่ยนเมนูตามวัตถุดิบเพราะฉะนั้นมันก็ขยับราคาของเกษตรกรขึ้นได้อีกนิดหนึ่งเวลาเราซื้อถั่วถั่วนั้นเราจะทิ้ง ก็จะมีปัญหาเรื่องของขยะต้องไปเลี้ยงไส้เดือนอีกมันก็กระบวนการต่างๆ ฉะนั้นเราเอาไปแปรรูปทำอาหาร ประงสุกหรืออาจจะทำข้าวเกรียบผักแล้วก็บอกว่าทำจากสูงตรงนี้ ผักที่ประงสุกแล้วอาจจะไม่สวยแต่ทานได้ เพราะอันที่สวยเราก็คัดไปแล้ว สรุปลก็คือหน่วยราชการครูโรงเรียนโรงพยาบาลต่างๆจะซื้อ มาติดเรื่องข้อ ระเบียบตรงนี้ สดง. ก็จะตรวจอย่างเดียวนั่นก็ ไปไม่ได้ถ้าเกิดเราทำได้ก็จะเกิดกำลังใจคนที่กำลังก้าวข้ามความไม่ มั่นใจตรงที่ว่าเขาจะขายได้หรือเปล่าเวทีก่อนก็เสนอแบบนี้มันเป็นพฤติกรรมของส่วนราชการที่ไม่ตรงไปตรงมา พยายามจะกดราคา เป็นหนี้ผู้ขายติดต่อกันเพราะเราทวงดั่งค์

ขอหัวของแต่ละท่านว่า เกษตรกรสามารถผลิตได้ตลาดก็มีอยู่แล้วระบบหรือคนที่จะมาช่วย คืออย่าง กรณีของตลาดประชารัฐมีตลาดแต่จะให้เกษตรกรมาขายทุกวัน ปัญหาก็คือว่าเกษตรกรมาไม่ได้เพราะว่า เกษตรกรจะต้องผลิต ฟาร์มออเลตเปิดทุกวันแถมเป็นห้องแอร์มีคนคอยขายให้ไม่ต้องไปขายที่ตลาดไหน ฟาร์มออเลตชัดเจนมีพื้นที่ให้ ระบบฟาร์มออเลตจะเป็นในรูปแบบไหน แทนที่จะมาขายของเองให้เอาสินค้ามา วางแล้วก็กำหนดราคาแล้วมีคนขายให้แล้วให้เกษตรกรมาเช็คสต็อก แล้วฟาร์มออเลตสามารถรับได้ก็ เปอร์เซนต์ของเกษตรกรทั้งหมด ต้องยอมรับเลยว่าผู้ผลิตเยอะ แล้วจะเป็นก็เปอร์เซนต์ จะกลับมาเป็นแบบเดิม อีกหรือไม่ ที่ว่าขึ้นแค่บางส่วนเหมือนตลาดอื่นๆ (แล้วแต่หน่วยงานต้นสังกัดรับรองมาไหม ถ้าทั่วไปต้องเขียน

ไปแต่ซื้อ ก็ต้องสร้างโปรไฟล์ขึ้นทะเบียนของผู้ขาย ราคาก็ต้องอีกหนึ่งราคาในกระบวนการที่เดียวกันเราแยกตลาดไม่ได้ถ้าหากว่าแยกตลาด ถ้าเป็นศูนย์รับซื้อจะมีเกณฑ์หรือมาตรฐานของเขายู่ เพราะฉะนั้นก็จะไม่ใช่เกษตรกรทั้งหมด นำมาฝากขายได้แต่ก็ต้องชัดเจนว่าเป็นกลุ่มไหน ถ้าพร้อมเป็นศูนย์จะเหมือนห้างใหญ่มันมีทุกวันทั้งเดือนทั้งปี แต่พอมาเป็นตลาดน้อย แคเราเปรียบเทียบว่าถนนคนเดินหลักใหญ่เรายังเปิดแค่ศุกร์เสาร์อาทิตย์ แล้วคนก็อยากเดินต่อจากศุกร์เสาร์อาทิตย์ที่กาดกองน้อยที่เปิดใหม่ อังคาร พุธ แบบนี้เหมือนเวียนตลาด ประชารัฐเหมือนจ้อยของตลาดย่อย ตลาดอาหารหน้าจะแบ่งออกมาเป็น 3 ส่วนหลัก 1.การควบคุมเรื่องของคุณภาพ 2.เรื่องของราคาที่ต้องแฟร์ 3.ความต่อเนื่อง มีประเด็นที่ไม่ได้คุยกันมันเกิดขึ้นแล้วก็คือการจัดการความเสี่ยงในเรื่องของการผลิต ภัยแล้งและยังมีอีกหลายกรณีที่มันจะเกิดขึ้น กำลังมองว่าแนวทางแก้ไขก็คือแบบภาคีเครือข่ายอย่างเช่นนี้เป็นต้นก็เป็นตัวอย่างที่ดี ตัวนานพอรู้เองก็จะพยายามเสริมพลังกันด้วย ข้อมูลความรู้แต่ที่สำคัญคือกลไก คิดว่าทุกท่านคงไม่ทิ้งกัน ในส่วนของมูลนิธิอีกเมื่อนานเองเราก็จะไปแท็กในเรื่องของตลาดด้วยเช่นกันค่ะ

ภาพกิจกรรม

เวทีสังเคราะห์เชิงประเด็นน่านพอร่ม
อนาคตการท่องเที่ยว
วันศุกร์ ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒
ณ วัดอรัญญาวาส ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ผู้เข้าร่วม

- ตัวแทนชุมชนบ่อสวก
- ตัวแทนชุมชนศรีบุญเรือง
- ตัวแทนชุมชนหัวเวียงใต้
- ตัวแทนชุมชนน้ำเกียน
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว
- ชมรมที่พักจังหวัดน่าน
- อพท.น่าน
- เทศบาลเมืองน่าน
- หออัตลักษณ์น่าน
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน
- ททท. สำนักงานน่าน
- โรงเรียนน่านนคร
- สื่อมวลชน
- มูลนิธิฮักเมืองน่าน

เป้าหมายเวที

แลกเปลี่ยนสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดน่านและพัฒนาข้อเสนออนาคตการท่องเที่ยว

สาระสำคัญ

นำเข้าสู่ข้อมูลโครงการน่านพอร่ม โดย นายณัฐ ไบยา หัวหน้าโครงการน่านพอร่ม

ข้อมูลความรู้ในเรื่องของการพัฒนาจังหวัดน่านได้จากสำนักงานสนับสนุนการวิจัย ส่วนคนที่เกี่ยวข้องในจังหวัดน่านมาคุยกันในเรื่องของการพัฒนาเมืองน่านโดยใช้ความรู้ปัญญาแล้วก็นำวิชาการต่างๆมาช่วยกัน ในประเด็นที่เราจะคุยมีหลายประเด็นแต่ประเด็นหลักๆก็คือเรื่อง ป่าไม้ การเกษตรเป็นประเด็นที่น่าสนใจ รวมถึงการท่องเที่ยวศิลปกรรม และประเด็นทางด้านสังคมต่างๆ ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่อะไรจะเป็นเรื่องป่าไม้ที่ดิน การเกษตร แต่ว่าเรื่องของการท่องเที่ยวอยากให้ตั้งวงคุยกัน ในเรื่องของการท่องเที่ยวว่าอนาคตเมืองน่านจะไปทางไหนที่มันจะดีต่อคนเมืองน่าน และที่สำคัญวิสัยทัศน์ของเมืองน่านจะต้องมีวิสัยทัศน์ใหม่ที่เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นั่นคือประเด็นหลักๆที่จะคุยกันวันนี้ได้มีโอกาสชวนคนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกลุ่มเล็กๆของเมืองน่านของเราเรื่องการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านเข้าใจว่าในส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือภาครัฐอาจจะมีการคุยกันเรื่องทิศทางของการท่องเที่ยวไว้พอสมควรแล้ว แต่ว่าในส่วนของวันนี้ มูลนิธิฮักเมืองน่านรับฟังข้อที่เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว

ที่จะสนองต่อจังหวัดน่านของเรา โดยจะสร้างการพัฒนาชีวิตของคนเมืองน่านได้อย่างไรอันนี้เป็นประเด็นที่ทำนายใหม่พวกเราจำได้ว่าตั้งแต่ยุคแรกๆของการพัฒนาจังหวัดน่าน คือการท่องเที่ยวจะมาเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ให้มันดีงาม และยั่งยืนที่สุดแต่อย่างไรก็ตาม ช่องทางหนึ่งของการสร้างรายได้ของคนเมืองน่านจาก 10 กว่าปีที่แล้วที่เราบูมเรื่องการท่องเที่ยวของเมืองน่านแต่เดิมคนที่มาเมืองน่านเค้าไม่ได้ตั้งใจที่จะอยากรมาเพราะว่าเรื่องของการเดินทางลำบากแต่ ณ วันนั้นมันเปลี่ยนไปแล้ว ใครๆก็อยากมาเมืองน่าน แล้วคำถามต่อไปคือคนน่านได้อะไรจากการมาของนักท่องเที่ยวบ้าง และจะรักษาความเป็นเมืองน่านได้อย่างไร จะตอบโจทย์ได้อย่างไร ก็คิดว่าข้อมูลในวันนี้ทางทีมจะสรุปและไปนำเสนอจังหวัดน่าน

นำเข้าสู่สถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดน่าน โดย ว่าที่ร้อยตรีภาณุวัฒน์ ชัดนาค ผู้อำนวยการสำนักงานททท. สำนักงานน่าน

สถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดน่าน เป็นการนำเสนอศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต สินค้า ความเป็นเมืองเก่า อาหารพื้นถิ่น และการสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ให้มีส่วนร่วมผู้ที่มาเช็คอินถ่ายภาพ แต่เข้ามาเพื่อเรียนรู้แล้วก็ไปขยายผลไปบอกต่อหลายชุมชนที่ประสบความสำเร็จเป็นจุดๆหนึ่งอยากให้มันมีสินค้าขายได้ทั้งหน้าหนาวและหน้าฝน เรื่องศิลปะ วัฒนธรรมที่เราทราบกันอยู่แล้วและเรื่องอาหารการกินต่างๆในอดีตได้มีการขายและต่อยอดมาถึงอนาคตก็จะมี การต่อยอดการขายและอยากให้มีการกิจกรรมการจักรยานในยามค่ำคืนมันเป็นงานสัมผัสท่องเที่ยวไป จากการเติบโตทางด้านคมนาคมขนส่งรวมถึงสายสนามบินในอนาคตอาจจะมีเรื่องของสายการบินอื่นที่เข้ามาใช้การเดินทางค่อนข้างสะดวก แต่มีข้อเสียในด้านของรถสาธารณะที่จะกระจายไปยังอำเภอต่างๆ และไม่ค่อยกระจายในพื้นที่ค่อนข้างจะหายาก

ข้อมูลที่พักจากข้อมูลล่าสุดมีไม่ถึง 200 แห่ง มีประมาณ 180 แห่ง แต่จำนวนห้องเกิน 3000 ห้องแล้วในปี 2562 เป็นโรงแรมที่ได้รับมาตรฐาน และที่ได้รับ 3 ดาวเยอะมาก และมีการขยายตัวอยู่เรื่อยๆมีโรงแรมได้รับ Green Hotel และแนวโน้มในกระแสดูโลกกำลังให้ความสำคัญกับเรื่องของสิ่งแวดล้อมดังนั้นโรงแรมหรือที่พักที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมก็จะได้รับความนิยมตามมามากด้วย นอกจากนี้ในส่วนที่โด่งดังในจังหวัดน่านก็ยังมีกาแฟ เช่น ในเรื่องของกาแฟเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เปิดตลาดการค้าไม้ทำลายป่า และช่วยการฟื้นฟูป่า นอกจากนี้ยังมีเรื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน เช่น บ้านสันเจริญ ดอยสากด มณีฤกษ์ สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนได้ ในการพานักท่องเที่ยวขึ้นรถ ไปดูสวนกาแฟ ไปเดินป่า ซึ่งจะมีรายได้มากกว่าการทำการเกษตร

สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดน่านในปีที่ผ่านมา มีอัตราการเติบโตสูงมากมีอัตราค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4 - 7 % และเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆของทุกปี มีนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยอยู่ที่ 97 % ที่เหลือเป็นชาวต่างชาติ 2-3 % แต่อัตราการเข้าพักลดลงเฉลี่ย 57.40 % เพราะว่าฐานห้องพักมีเพิ่มขึ้น และเกิดจากการเดินทางสะดวกมากขึ้น ซึ่งจะมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือนักท่องเที่ยว สามารถเข้ามาได้ง่ายและสามารถออกไปได้ง่ายเช่นกัน คนที่เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองน่านส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่ภูมิภาคเดียวกัน คนที่มาจากจังหวัดน่านส่วนใหญ่มาแล้วแล้วกลับมาเที่ยวอีก ประมาณ 36% จะเป็นคนที่ยังไม่เคยเดินทางมาเที่ยวเลย ส่วนชาวต่างชาติที่เข้ามาจะมีสหรัฐอเมริกา และ จีน แต่ว่า สิ่งที่เราเข้ามาเรายังไม่รู้ว่าเขาเดินทางมาแบบไหนจะเดินทางมากันเอง หรือว่าเดินทางมากับทัวร์ ซึ่งการเข้าพักของชาวจีนก็จะกระจายไปยังโรงแรมเล็กๆแล้วก็ยังมีข้อมูลที่น่าสนใจ

ชาวจีนเดินทางเข้าออกทางด่าน แล้วก็ยังมีญี่ปุ่นและลาวโอกาสทางด้านการตลาดจังหวัดน่านยังไม่มีสถานที่ที่เป็นตลาดขนาดใหญ่ ในเรื่องของ การจัดนิทรรศการหรือการจัดการประชุมที่เป็นขนาดใหญ่ จังหวัดน่านยังไม่มีสามารถรองรับได้ แต่จะรองรับกลุ่มที่เป็นนักท่องเที่ยวจากสมาชิกสายการบินหรือสมาชิกบัตรเครดิต ที่เขานำสมาชิกลูกจ้างมาจัดการประชุมสัมมนาที่โรงแรมขนาดใหญ่ รองรับได้ไม่มาก พอพวกนี้มากันเป็นกลุ่มใหญ่ ประมาณ 300-400 คนและอยู่ที่เดียวกัน ทางอุตสาหกรรมได้มีการผลักดันให้มี การตลาดขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นโอกาสสำหรับจังหวัดน่านในเรื่องของการตลาดย่อยๆ ผู้สูงวัยในด้านการใช้จ่ายมีค่าเฉลี่ยต่อคนต่อวันประมาณคนละ 1000 กว่าบาท บางคนซื้อผ้าจีน และเครื่องเงิน เราเคยสอบถามมาบางคนใช้เงินกัน 2 คนเฉลี่ยประมาณ 5000 กว่าบาท นอกจากนี้ยังมีการจับจ่ายจากนักท่องเที่ยวหลากหลาย Gen ที่มีกำลังจับจ่ายที่แตกต่างกัน โดย Gen Y เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีกำลังซื้อที่สูงจากการคาดการณ์ในอดีต และยังเป็นกลุ่มที่นำการประชาสัมพันธ์ไปยังภายนอกจังหวัดได้ การท่องเที่ยวในเชิงกิจกรรมสามารถสร้างรายได้สูงขึ้น เช่น กิจกรรม DIY เครื่องปั้นดินเผา 150 บาท จึงทำให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายมากขึ้น

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่เชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้านได้สะดวกและเดินทางได้ง่ายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจะได้รับความนิยมสูงมากขึ้นทั่วโลกประมาณ 27% ในเรื่องของกลยุทธ์เชิงรุก เราก็จะดึงจุดเด่นของเมืองน่านเข้ามาสร้างกระแสให้เกิดความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว กลยุทธ์ในการแก้ไขจะเป็นเรื่องของ การสร้างกระแสการเดินทางให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว ส่วนอะไรที่ติดอยู่แล้วเราก็นำมาทำให้มันดีขึ้น และพร้อมขยายมากขึ้น กลยุทธ์เชิงรับใช้เรื่องการนำเสนอขายเข้ามาช่วย เป็นจุดเด่นของเราเป็นเอกลักษณ์ของเราในจังหวัดน่าน นำเสนอ แล้วสร้างความสำคัญและเชื่อมโยงไปสู่ชุมชนมีความหลากหลายมากขึ้นเราต้องพยายามนำลูกค้าเข้าไปสู่แหล่งผลิตการท่องเที่ยวถ้ามองภาพรวมของจังหวัดน่านของภาคเหนือทั้งหมดเราดูแล้วถึง น่านจะมีขนาดเล็กแต่ก็มีการเติบโตที่สูงมากทั้งในเรื่องของจำนวนนักท่องเที่ยว และในเรื่องของรายได้ถ้าเทียบกับจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีขนาดใหญ่ดูเหมือนว่าจังหวัดเชียงใหม่จะมีความอิ่มตัวแล้วในด้านของการท่องเที่ยว จังหวัดน่านของเรายังต้องพึ่งพาทางฤดูกาล เช่น ฤดูหนาวเป็นส่วนใหญ่ เราจะต้องมีวิธีการกระจายนักท่องเที่ยว เข้าสู่หน้าร้อนและฤดูฝนมากขึ้น ฤดูร้อนต้องหาสินค้าที่เหมาะสมจริงๆ ถ้าหาสินค้าที่ไม่เหมาะสมมาขายให้นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวไปเจอหมอกควันไปเจอฝุ่นละอองก็จะกลายเป็นภาพลบทันที เพราะสินค้าหน้าร้อนจะต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ

ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเที่ยวในตัวเมือง เช่น อำเภอภูเพียงอำเภอบัว อำเภอบ่อเกลือ ส่วนอำเภอนาน้อยกับอำเภอนาหมื่น ก็ยังมีนักท่องเที่ยวเข้ามาไม่มากเท่าไร ฤดูร้อนก็อยากจะให้ขายของที่เกี่ยวข้องกับน้ำกิจกรรมที่อยู่กับธรรมชาติ เพื่อเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวเมืองน่านเป็นการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและต้องมีความสมดุลของวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจควบคู่กันไปกิจกรรมทั้งผู้อยู่และผู้มาเยือนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพไม่ใช่แค่มาเที่ยวใช้จ่ายแล้วเสร็จแล้วก็ไป แต่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยถ้าเราใช้หลอดดูดน้ำต่อคนต่อวัน ในปี 2560 ถ้านักท่องเที่ยว 9 แสนคน ใช้แค่หลอดดูดน้ำ ก็จะมีหลอด 2 ล้านกว่าชิ้นแล้วนอกจากนี้ ยังมีถุงพลาสติกและเศษขยะต่างๆ ที่ตามมาในเรื่องของขยะ ดังนั้นการท่องเที่ยวจะมีการเพิ่มขยะเข้ามาสู่ในชุมชน กิจกรรมการลดขยะอย่างเช่นถ้า

นำไปไหนก็ต้องมีกระบอกน้ำของตัวเองผู้ประกอบการก็จะลดให้ 5 บาทก็จะเป็นการลดขยะต่อวันได้ส่วนหนึ่ง ปัญหาที่หนักที่สุด คือปัญหาขยะ

เป้าหมายของ ททท. มีวิสัยทัศน์ให้ประเทศไทยเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ถึงแม้มีกระแสการท่องเที่ยวมากขึ้นชุมชนต้องอยู่ได้ มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม 1) นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ต้องมีการจ่ายเงินให้กับผู้ที่ควรจ่าย และเพิ่มรายได้ในการท่องเที่ยว 2) สร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยว 3) เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง มีการวางกลยุทธ์แผนงานไว้ 4 เป้า 1. กระตุ้นการจ่ายของนักท่องเที่ยวกระแสหลัก 2. ขยายการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ 3. กระจายช่วงเวลาการท่องเที่ยว 4. การสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมและชุมชน

ช่วงแลกเปลี่ยนสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

เทศบาลเมืองน่าน

นโยบายด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเป็นห้องรับแขกของเมืองน่าน ซึ่งการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งสิ่งที่ตามมาและเป็นห่วงที่สุดคือ ขยะ เทศบาลกำลังพยายามอยู่คือเรื่องการจัดการขยะ ซึ่งท้องถิ่นต่างๆไม่มีที่ทิ้งเป็นของตัวเอง ทำให้ตอนนี้ภาระมาอยู่ที่เทศบาลทีเดียว แล้วทุกท้องถิ่นก็เข้ามาทิ้งที่เทศบาลหมดเลยทางเทศบาลจะพยายามลดปริมาณขยะ แต่เมื่อก่อน 30 ตัน ตอนนี้เพิ่มมาเป็น 50 ตันทุกท้องถิ่นต้องมีการปรับพื้นที่ในการจัดการเรื่องขยะของตนเองไม่ใช่นำมาทิ้งให้เทศบาลอย่างเดียว ปัญหา ขยะ เป็นปัญหาใหญ่ อยากให้มีการแยกขยะอยากให้มีจิตอาสาในการแยกขยะซึ่งทางเทศบาลได้รับบาดเจ็บมาหลายคนแล้ว จากขยะที่ไม่ได้แยกมามีขวดแตกเข็มฉีดยาแล้วต้องมีการวางระบบให้ดียิ่งขึ้นจะให้ทุกชุมชนมีจุดแยกขยะ และได้มีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวให้มีการแยกขยะส่วนใหญ่ ปัญหาจะมีช่วงเทศกาลเป็นหลัก

สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว

กลไกท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการจัดทำแผนเรื่องการจัดการขยะ ซึ่งชุมชนหรือผู้ประกอบการโรงแรม และที่พักต่างๆให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ถ้ามีแผนที่มาจากท้องถิ่น ซึ่งเป็นบทบาทที่ท้องถิ่นสามารถทำได้ในการเสนอแผน ซึ่งการนำภาพจากการท่องเที่ยวสู่การจัดการขยะถือว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ ซึ่งควรมีแผนจะรับมือในอนาคต

มาเรื่องสถานการณ์การท่องเที่ยวเมื่อย้อนไปเมื่อ 5 - 10 ปี มีสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวที่เกิดจากการรวมตัว เมื่อปัจจุบันมีหน่วยงาน ททท. ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวก็ได้ทำงานเรื่องการท่องเที่ยวมายาวนาน ซึ่งมีหน่วยงานที่มาทำงานเรื่องการท่องเที่ยวหลายหน่วยงานพัฒนาชุมชนก็มาประเด็นเรื่องท่องเที่ยว ซึ่งทุกอย่างเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเขียนแผนงาน การเสนองบประมาณ ซึ่งรัฐบาลโฟกัสเรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นสิ่งทำให้วัฒนธรรมและธรรมชาติยั่งยืนได้ก็มาจากการท่องเที่ยวโดยอาศัย ทุน แรงงาน ผู้ประกอบการ ทรัพยากร มีน้ำตก ธรรมชาติ ซึ่งแรงงานมาจากชุมชน ทุนมาจากหน่วยงานการทุนเสริมชุมชน ผู้ประกอบการส่วนของการบริการการสร้างงาน ชุมชนเป็นส่วนขับเคลื่อนสำคัญในการขับเคลื่อนของการท่องเที่ยว ซึ่งเรื่องการท่องเที่ยวของน่านค่อนข้างไปได้รวดเร็ว จะ

กระแสการอนุรักษ์ต้นน้ำ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกาแฟ การปลูกป่า ผลิตภัณฑ์ชุมชน วัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งการท่องเที่ยวมีทั้งผู้ที่ได้รายได้ และไม่ได้รายได้ รัฐบาลพยายามจะพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสู่ชุมชน มีการอบรมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีทั้งการจัดการที่ดีและสร้างความขัดแย้งในชุมชน มีหลากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความจำเป็นต้องศึกษาโมเดลต่างๆ ที่สำเร็จในส่วนของการท่องเที่ยว ซึ่งหน่วยงานต่างๆ มีส่วนในการขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยว

ในส่วนของสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว เราได้ทำงานให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และประสานงานกับผู้ประกอบการและส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ในช่วงหลังการทำงานในลักษณะนี้ค่อนข้างจะช้า เราเลยพยายามจะทำกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มกาแฟ กลุ่มเครื่องเงิน กลุ่มผ้าทอ กลุ่มจักสาน เป็นต้น มีทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ แ่จุดประกายให้เกิดการส่งต่อ ซึ่งการทำงานเป็นกลุ่มต่างๆ สามารถจัดการได้ โดยที่จะเป็นทั้งเรื่องแผนงานต่างๆ ได้ และสร้างความพร้อมได้ในกลุ่มย่อยต่างๆ ยังรวมไปถึงการกระจายรายได้ การสร้างมาตรฐาน

สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะกระจายทุกระบบ ทั้งเรื่องการขนส่ง ร้านค้าต่างๆ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวพยายามยกระดับทำให้ยังให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ให้คนเข้ามาเที่ยวในจังหวัดน่านสอดคล้องกับเป้าหมายและตลาดที่จะเข้ามา และสร้างจุดขายในด้านที่พักที่เป็นสิ่งแวดล้อม โดยอีกจุดขายคือหน่วยงานทุกภาคส่วนร่วมกับขับเคลื่อนในมิติต่างๆ และการสร้างจุดกระจายสินค้าทางการเกษตร ซึ่งจะเป็นแบรด์ที่จะทำให้การท่องเที่ยวจังหวัดน่านมีจุดขายมากขึ้น ซึ่งจะมีผลกับภาคการเกษตร ภาคชุมชนที่มีโอกาสที่จะเข้าถึง และเข้าใจตรงกันในหลายมิติ ทั้งด้านมาตรฐานต่างๆ ที่จะเข้ามา เช่น GAP จังหวัดน่าน โดยได้มีกลุ่มต่างๆ ด้านการเกษตรที่เริ่มขับเคลื่อนอาหารปลอดภัย และโครงการต่างๆ ที่จะมาหนุนเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นรายได้ที่เยอะมา ซึ่งส่วนใหญ่ส่งไปยังที่อื่นซึ่งมีปริมาณที่ไม่เพียงพอ ซึ่งร้านอาหารในน่านต้องการเยอะ ซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาจะเติมเต็มส่วนนี้ที่เกิดขึ้นยังงให้ทั่วถึง และครบวงจร ทั้งเรื่องไกด์ และการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งต้องระเบิดมาจากข้างใน ซึ่งชุมชนต้องรู้สึกร่วมในเรื่องการท่องเที่ยวด้วย อีกทั้งยังมีมิติอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงกีฬา ซึ่งมีความหลากหลายที่จะทำให้เกิดการใช้สอยในน่าน และการสร้างเรื่องเล่าต่างๆ ในน่านให้เกิดความขลัง โดยจังหวัดน่านจะได้อะไรจากการท่องเที่ยว และที่สำคัญหน่วยงานต้องบูรณาการร่วมกัน และสิ่งที่ขาดต้องถื่นชุมชนต้องผ่านการเสนอแผนด้านการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนงบประมาณต่างๆ

ททท.น่าน

ต้องยอมรับว่าการทำงานของสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวมีความเข้มแข็งมากทำงานร่วมกับภาครัฐและยังเป็นส่วนของการเชื่อมประสานทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี และอีกหน่วยงานของการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นหน่วยงานสำคัญด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัด อีกทั้งสมาคมยังมีชมรมต่างๆ เป็นส่วนที่ดีในการช่วยขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัดอย่างมาก ทำให้การเติบโตด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น แต่สิ่งที่กังวลคือทิศทางการท่องเที่ยวจะไปทางไหน เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นจะสร้างผลกระทบด้านลบตามมา ทางททท. พยายามนึกถึงเรื่องนี้ โดยนักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องเยอะแต่นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีกำลังซื้อ แต่ต้องค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งมีข้อจำกัดของภาครัฐเอง เอกชนจึงเป็นส่วนที่สำคัญในการทำงานร่วมกัน

อีกส่วนการเพิ่มขึ้นของสถานบันเทิง อีกส่วนต้องยอมรับว่าเป็นการตอบสนองต่อคนในพื้นที่ อีกส่วนคือเรื่องการจัดโซนนิ่งได้ดีขึ้น ซึ่งมีเสียงสะท้อนจากนักท่องเที่ยวมีการแจ้งเรื่องเสียงดังจากดิสโก้เทค ซึ่งอาจจะยังไม่ใช้เพราะเป็นช่วงฤดูกาลหลังการเก็บเกี่ยว ทำให้ต้องเตรียมบุคลากรที่คอยให้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมให้กับชาวต่างชาติฟัง เพราะว่าเคยมีปัญหาเรื่องการส่งเสียงดังมีนักท่องเที่ยวไปแจ้งตำรวจแต่ไม่สามารถสื่อสาร บอกเขาได้ว่าทำไมจึงมีการส่งเสียงดัง ดังนั้น เราต้องเตรียมความพร้อมทางด้านบุคลากร เพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยว และทำเป็นปฏิทินชุมชนว่าช่วงนี้มีการจัดงานหรือกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อแจ้งให้กับนักท่องเที่ยวทราบและทำความเข้าใจในส่วนนี้ วิธีแก้ไขปัญหานักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาร้านอาหาร และไม่เข้าใจในเมนูและสั่งอาหารไม่เป็น อาจจะเอาเมนู มาช่วยแปลให้เป็นภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาอื่น นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวก็อยากจะให้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพถ้าเป็นพวกชาวจีนก็อยากจะให้เป็นชาวจีนที่มีคุณภาพ ไม่ใช่เข้ามาแล้วมาส่งเสียงดังมารบกวนผู้อื่น ในส่วนของการเตรียมพื้นที่ของเราต้องมีความพร้อมพื้นที่เรื่องป้ายบอกทางป้ายขยะป้ายการแยกขยะเป็นภาษาต่างๆ แต่ไม่รู้ว่ามีวิถีชีวิตของคนในเมืองน่านจะเปลี่ยนไปไหม เพราะว่าเมื่อก่อน 1 ทุ่ม เมืองน่าน จะเงียบกริบไม่มีแต่เดี๋ยวนี้เวลา 21:00 ทุ่มก็ยังมีผู้คนออกมาเที่ยวหาอะไรกินกันอยู่ซึ่งเราอยากจะให้เมืองน่านเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบวัฒนธรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเราจะได้นำจุดนี้มาเป็นจุดแข็งให้กับเมืองน่านของเรา ในด้านการเสนอขายสินค้าเราจะยึดทางทุนเดิมทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์โดยที่ให้ความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ่อสวก

เรื่องของการท่องเที่ยวในชุมชน คือนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองน่านเข้ามามีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมของชุมชน ชุมชนต้องรักษาจุดเด่นของตนเอง และมาตรฐานที่ชุมชนต้องสร้างขึ้น มา ซึ่งปีที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริม เมื่อที่ผ่านมามีรางวัลก็ทำให้เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ได้มาช่วง High season เน้นจะมาในช่วงฤดูฝน ซึ่งจะเป็นกิจกรรมเป็นหลัก ซึ่งนักท่องเที่ยวจะหากิจกรรมที่สามารถพาครอบครัวไปร่วมได้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตามฤดูกาลในพื้นที่ และการจัดการขยะในชุมชนมีการลดขยะจากการใช้พลาสติก โดยการแนะนำการใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตองในอาหารว่าง ถ้าอยากให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในชุมชนต้องมีการรักษามาตรฐาน

ชมรมที่พักจังหวัดน่าน

เราได้มีการรวมกลุ่มของโรงแรม วัตถุประสงค์ คือต้องการยกระดับของโรงแรมในจังหวัดน่าน ให้มีมาตรฐานมากขึ้นเรียกว่าการพึ่งพาอาศัยกันที่หลักๆ คือมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้เข้าร่วมกับ อพท.น่าน ซึ่งได้มีการประกวดเป็นโรงแรม Green Hotel ซึ่งภายในชมรมได้มีการประกวดกันเองกว่า 50 โรงแรมโดยได้มีโครงการที่พักรักษ์น่าน ซึ่งในชมรมมีที่พักเข้าร่วมกว่า 120 โรงแรม มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้ชุมชน ซึ่งทางโรงแรมของเราก็มีการจัดกิจกรรมชุมชนในเวียงก็เข้ามามีงานขายของก็เลยอยากจะส่งเสริมให้มีการรักษาสิ่งแวดล้อมและในเรื่องของขยะทางโรงแรมได้มีการคัดแยกขยะ เป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ปลูกจิตสำนึกไปในตัวด้วย

อพท.น่าน

หน้าที่หลักคือการพัฒนาชุมชนให้สู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากที่ทำการท่องเที่ยวมาร่วมกับหน่วยงานหลายหน่วยงาน อยากให้มีการทบทวนว่าเราได้อะไร จากเมื่อน่านให้พูดคุยกันดีกว่าว่าจะไปทางไหน และเราจะร่วมมือกันได้อย่างไร ถ้ามีการทบทวนเราจะได้เห็นถึงบทเรียนและปัญหารวมถึงข้อดีข้อเสีย เพื่อที่จะได้ร่วมกันพัฒนา และเรื่องขีดความสามารถในการรับรองนักท่องเที่ยว ว่ารับนักท่องเที่ยวได้เท่าไรไม่ว่าจะเป็นโรงแรมที่พักกิจกรรมในชุมชน และในเรื่องของเตรียมการท่องเที่ยวว่า จะขายตริမ်ไปทางทิศทางไหน และอยากจะรู้ว่าการทำเชิญท่องเที่ยวในเมืองน่านมีความสุขไหม

ชุมชนม่วงตึ๊ด

ตั้งแต่มีการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็ได้มีหลายหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนในชุมชน จริงๆแล้วอยากให้หน่วยงานได้เข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งต้องมาจากการระเบิดจากข้างในชาวบ้านมีความต้องการที่จะทำ โดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการคิด แล้วค่อยมาสนับสนุน ไม่ใช้การบังคับ มีการซื้อสิ่งของต่างๆมาให้ชุมชนแล้วชุมชนไม่ได้นำมาใช้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่หน่วยงานให้การสนับสนุนแต่ควรจะต้องมาจากการคิดจากชุมชนก่อน เพื่อให้เกิดการรักในสิ่งที่ชุมชนคิดเอง เพื่อที่จะทำให้อยั่งยืน

ชุมชนบ้านบ่อสวก

แน่นอนว่าการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐจะต้องเข้ามาแน่นอน แต่สิ่งที่สำคัญคือชุมชนต้องมีจุดยืนในหลักของชุมชนเอง สิ่งที่ชุมชนรับได้และรับไม่ได้ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี

ททท.น่าน

มีสิ่งที่น่าสนใจอยู่หลายเรื่อง ซึ่งทั้งเรื่องการผลิตอาหารอินทรีย์ที่จะป้อนเข้าสู่การท่องเที่ยว ซึ่งมีปริมาณการบริโภคที่สูงในกลุ่มที่พักร้านอาหาร อีกทั้งยังมีหน่วยงานกลางที่จะมาช่วยจัดการผลผลิตในการกระจายสินค้าต่างๆได้ ซึ่งเป็นการตัดกลไกการตลาดเพื่อผลผลิตมาสู่ภายในจังหวัด อีกเรื่องเป็นการสนับสนุนกาแพน่าน ในการเสริมและบริการนักท่องเที่ยวได้ แต่ยังมีต้นทุนที่สูงอยู่

ชุมชนหัวเวียงใต้ กาดกองน้อย

กาดกองน้อยประชารัฐได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ได้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเป็นหลักเมื่อได้จัดทำแล้วก็ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี มีการสร้างการค้าขายในชุมชน ซึ่งเมื่อดำเนินไปได้พบปัญหาที่หลากหลาย ซึ่งได้รับงบประมาณมาก็จัดทำได้บางส่วน ซึ่งชุมชนหัวเวียงใต้เป็นส่วนเล็กที่ทำให้จังหวัดน่านมีที่ท่องเที่ยวในวันจันทร์และอังคาร ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะนิยมมาในช่วงศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทางโรงแรมในการพานักท่องเที่ยวมา แต่มีปัญหาที่พบก็คือ อาหารหรือที่พักไม่เพียงพอ และมีผลกระทบในการจัดงานช้าซ้อน ถ้าช่วงเมื่อน่านจัดงานทำให้ดึงดูดผู้คน และร้านค้า ทำให้ต้องเสียค่าจัดการแก่ผู้อำนวยการความสะดวกเสียเปล่า ซึ่งเรื่องความสะดวกเป็นสิ่งที่เข้มงวดมาก มีการแยกขยะ

พัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน

เรื่องการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ทุกคนอยากทำ ซึ่งเมื่อน่านควรมี Master plan เรื่องการท่องเที่ยวภาพร่วมทั้งจังหวัด ส่วนที่ต้องบูรณาการทุกคนควรทำให้เป็นที่น่าอยู่ที่สุดตั้งแต่ที่เทศบาลด้วยเรื่องขยะทำให้กระทรวงมหาดไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องการแยกขยะ เราให้ความสำคัญตั้งแต่ปีที่แล้ว แต่พอพูดถึงในเรื่อง

การท่องเที่ยว น่านก็ติดอันดับ ในส่วนของพัฒนาชุมชนได้รับงบประมาณทำเรื่องท่องเที่ยววิถีชีวิต ซึ่งได้เชื่อมโยง 63 หมู่บ้านเป็นแอ่งเล็กเช็ควิน เราต้องเชื่อมโยงจากพื้นที่แรกไปสู่ พื้นที่ใหญ่ๆ ในเรื่องการประชาสัมพันธ์เรายังขาดอยู่ ในส่วนของชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยวเหมือนว่าเราได้โยนถ่านไฟร้อนให้เราทันที เป็นการโยนงบประมาณมาให้ แล้วเราก็ใช้ได้ไม่ถึงครึ่งวันก็ไม่ทันโดยเวลาที่น้อยและงบประมาณที่ทำแล้วไม่ได้อะไรแต่บางอย่างก็มีเสียงสะท้อนมาพอสมควรแล้วก็ทำไปเขาก็เกิดความไม่พอใจขึ้น ว่าชุมชนไม่ลงตัวเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปทำแต่สุดท้ายได้ค่าตอบแทนเราก็ไม่ได้ไปบังคับแต่อยากให้มันเกิดการบริหารเงินในระหว่างที่จะทำขึ้นภาพส่วนรวมได้ประโยชน์มากในส่วนของการทำงานก็ต้องมีปัญหาเกิดขึ้นอยู่แล้วแต่ก็ต้องคิดว่าเชื่อมโยงหรือจะให้ใครมาเป็นฟรีเซ็นเตอร์ตอนนี้เราได้งบประมาณมา 75 ล้าน กับหมู่บ้านกว่า 72 หมู่บ้าน หลังจากนั้นก็จะให้บริหารงานแบบชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยวร่วมกับข้าราชการแต่ถ้าจะให้บริหารงานแบบให้ชุมชนมาประมวลคงเป็นเรื่องที่ยาก เราจะทำอะไรได้ลำบาก เราต้องหาทางเชื่อมโยง แต่ใครจะเป็นคนที่เชื่อมโยงเพราะบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนก็แตกต่างกันในส่วนความเข้มแข็งของชุมชน เรื่องของผักปลอดสารพิษเรื่องนี้ถูกพูดถึง กันเยอะ และในส่วนกองทุนหมู่บ้านในแต่ละปีก็จะซื้อแต่ปุ๋ยเคมีแต่เราทำเรื่องปุ๋ยชีวภาพมันก็ไปด้วยกันไม่ได้จะทำเวทีก็ไม่มีงบประมาณไม่มีเงินพอต่อยอด ถ้าเป็นไปได้ก็จะทำเวทีขึ้นเพื่อที่จะทำให้แต่ละส่วนเชื่อมโยงกัน จากการท่องเที่ยวชาวบ้านก็คิดว่าเป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการ ต้องเข้ามาดูแลแต่มันเป็นเรื่องของส่วนรวมมากกว่าในเวลาที่ยากแล้วก็ต้องตัดสินใจ การอย่างล่าช้ามากขึ้นอย่างน้อยก็อยากให้มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ทางอำเภอก็จัดเรื่องที่พักของใช้ให้กับทุกบ้านเพื่อที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่มา แต่ละบ้านก็มีอยู่แล้ว ก็ไม่มีปัญหา แต่เราจะต่อยอดเพิ่มสำหรับบ้านใหม่ที่เพิ่มขึ้นมาที่ใกล้เคียง โอกาสที่จะเป็นแบบโรงแรมเราจะทำ ให้มันมารวมกันได้ และสิ่งที่ยังขาด คือ big data ในการบริการข้อมูลต่างๆในน่าน ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานไหนที่จะจัดการดูแล แต่เราจะต่อยอดเพิ่มสำหรับบ้านใหม่ที่เพิ่มขึ้นมาที่ใกล้เคียง โอกาสที่จะเป็นแบบโรงแรมเราจะทำ ให้มันมารวมกันได้ และส่วนที่สำคัญที่สุดน่าจะเป็นที่มีความหลากหลายที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวถ้าเกิดว่าในส่วนของแต่ละหมู่บ้านได้รับความรู้ มีภาคีเทศก์เข้ามาให้ความรู้มันน่าจะดีขึ้น ในแต่ละชุมชนก็มีเมนูอาหารกว่า 5 - 10 อย่างก็จะเริ่มพัฒนาไปแต่ละน้อย ส่วนในเรื่องการแนะนำการท่องเที่ยว เมื่อนักเรียนที่ถามว่าจะไปที่ไหนได้บ้าง ก็จะบอกเขาไปว่าชุมชนเพราะเป็นประตูสู่เมืองน่าน ในส่วนของภาคเอกชน ก็จะจัดทำป้ายขึ้น ว่ามีที่พักที่ไหนโรงแรมอยู่ทางไหน อยากจะให้เราช่วยกันแชร์

หออัตลักษณ์น่าน

อยากจะย้อนแล้วคิดทบทวนในเรื่องอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในน่าน ซึ่งน่านเราค่อยข้างมาไกลในเรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งมาสู่มิติของชุมชน การจัดการวัฒนธรรม ซึ่ง 7-8 ปีที่แล้วเราได้พูดถึงการจัดการเมืองเก่าเป็นมรดก ซึ่งการท่องเที่ยวต้องใช้ต้องใช้ทักษะ ความรู้ที่หลากหลายมาช่วยในการจัดการ แต่พอฟังภาพใหญ่ของน่าน โดยนโยบายต่างๆแน่นอนว่าได้ทำกระบวนการมาแล้วแต่ในตัวของตัวเองได้สร้างมิติของความคึกคักในชุมชนขึ้น แต่หัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน บางอย่างไม่ใช่ทักษะของชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องใหม่มากสำหรับชุมชน และมีกลุ่มที่ยังไม่เคย ซึ่งได้เห็นการยึดเหนี่ยวของหน่วยงานสู่ชุมชน ซึ่งควรเอามาทบทวนในภาพใหญ่ของจังหวัด ซึ่งวันนี้เราสำเร็จหลายเรื่อง มีกลุ่ม องค์กร หน่วยงานต่างๆ เรื่องการท่องเที่ยวในน่าน ซึ่งการแชร์กันในเรื่องข้อมูล แต่ยังไม่ไปสู่นโยบาย ที่จะขับเคลื่อนในภาพรวม อาจจะต้องการกลไกต่างๆ ในการ

นำเสนอชุมชนที่สำเร็จ ชุมชนที่ดี และเป็นตัวอย่างแล้ว อาจจะต้องนำมาคุย และชุมชนที่ยังไม่สำเร็จเพราะอะไร ซึ่งอาจจะเป็นคำตอบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งทางเลือกใหม่ของภาคการเกษตรที่จะป้อนสู่การท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเรื่องที่หินมาก คือเรื่องสารเคมีในภาคการผลิต ในส่วนของกลุ่มที่ดีมีน้อยมาก และไม่สามารถส่งให้เพียงพอได้ โดยมีสถิติตัวเลขในการนำเข้าผักที่ชัดเจน ซึ่งยังหาความสมดุลได้ยาก อยากให้น่านפורัมเชิญชวนหลายๆหน่วยงาน หลายๆสหวิชาการมาพูดคุย ซึ่งการระเบิดจากข้างในในน่านถือว่ามีความยั่งยืนยาวนาน ซึ่งตอนนี้มีนโยบายเข้ามาหลากหลายทำให้เกิดการตั้งรับของชุมชนยังไม่มีทักษะที่เพียงพอ ซึ่งเราจะต้องสร้างการพูดคุยในภาพรวมของน่านที่หลากหลายประเด็นขึ้น

โรงเรียนน่านนคร

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก็ต้องบอกว่าในจังหวัดน่านเองไม่มีคลาสเตอร์ศิลปะเกิดขึ้นมากนัก ซึ่งมีความพยายามในการรวบรวมกลุ่มคนผู้สร้างสรรค์ศิลปะที่หลากหลายในจังหวัดน่าน ซึ่งเคยได้ภาคเอกชนได้เข้ามาร่วมกัน ซึ่งจะเป็นจุดดึงดูดของการท่องเที่ยว และต่อยอดการท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจท่องเที่ยวอาจจะต้องคำนึงถึงกลุ่มคนเชิงสร้างสรรค์ ส่วนเรื่องเมืองเก่าในยังเป็นส่วนที่เปราะบางเสมอมา ซึ่งมีหลายเหตุการณ์ที่ยังไม่สอดคล้องกับการจัดการเมืองเก่า ซึ่งในขณะที่ธุรกิจเจริญรุ่งเรืองขึ้น ในส่วนจิตวิญญาณลดลง ก็อาจจะไม่ใช่แนวทางที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเท่าไร ซึ่งหน่วยงานที่มีบางครั้งอาจจะมีเสียงที่ยังไม่พอ

คนต่างจังหวัดที่อยู่อาศัยในน่าน

อาศัยอยู่นานได้ 6 ปี เรื่องแรกน่านเป็นเมืองจักรยาน โดยจิตสำนึกของคนน่านเองมีความเข้าใจกับเมืองจักรยานมากน้อยขนาดไหน เรื่องที่สองในเมืองจักรยานแรกมีการเก็บเงินค่าจักรยานนักท่องเที่ยว ถ้าไม่เก็บเงินค่าจักรยานจะเป็นการสร้างจุดขายให้กับเมืองน่านได้ เพราะน่านเป็นเมืองจักรยาน เรื่องขยะเมื่อผมไปตลาดยังมีแม่ค้ามองเรื่องการใช้การลดพลาสติกยังเป็นเรื่องมองข้าม และเรื่องการเกษตรปลอดภัย ก็จะทำให้ไม่ได้เพราะว่ามีหนี้สินเยอะเพราะเอาจริงๆก็ทำไม่ไหวก็เลยต้องกลับไปทำเหมือนเดิมไม่น่าจะมีศักยภาพพอในการผลิตผักปลอดภัยแต่ใจคนปลูกยังไม่แข็งแรงพอที่จะสู้กับความต้องการของผู้บริโภคผู้บริโภคต้องการ ผักที่มีขนาดใหญ่และใบสวยและปลอดภัยแต่ความเป็นจริงทำไม่ได้ผักปลอดภัยมันก็ต้องมีหุ่นน้อยอะไรบ้าง เพราะว่าผักไม่สวยก็ขายไม่ได้ก็ทำให้ผู้ผลิตต้องกลับมาใช้สารเคมีเหมือนเดิมเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อการท่องเที่ยว น่าน ในหน้าแล้งจะมีการเผาป่าส่วนช่วงหน้าฝนอยากให้มีการแนะนำให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะว่าในเมืองน่านมีระบบนิเวศที่ดีและเรื่องการเก็บค่าจักรยานอยากให้เปลี่ยนเป็นการรับบริจาคแล้วแต่จะให้ดีกว่า เพราะว่าน่านเป็นเมืองจักรยานถือว่าเป็นการซื้อใจคนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้จักรยานขี่ท่องเที่ยวในตอนกลางคืนแต่มันอันตรายเพราะมีแสงสว่างไม่เพียงพอและไม่มีแสงในตัวรถจักรยานอยากจะทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนนี้เราจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนตามพื้นที่และศักยภาพของชุมชน

ชมรมที่พักจังหวัดน่าน

ในส่วนของโรงแรมและที่พักมีจักรยานให้ปั่นฟรีแต่ตอนนี้เริ่มมี นักท่องเที่ยวที่ไม่ค่อยให้ความสนใจไม่ค่อยมีบางที่เรียกเก็บ ส่วนใหญ่ที่เรียกเก็บมากก็เพื่อใช้ในการซ่อมบำรุง การที่เรียกเก็บก็เหมือนการซื้อใจนักท่องเที่ยว แต่ในเมืองน่านนั้น จอดยังงี้ก็ไม่มีทางหายแต่เราซื้อใจเขาด้วยการเก็บเงินไป 50 บาทส่วนใหญ่

นักท่องเที่ยวมาแบบแบ็คแพ็ค แล้วจะมากันในตอนกลางคืน ก็ควรมีไฟ แล้วก็นำเงินในส่วนนั้น มาจัดทำปรับปรุง ให้สะดวกต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามา ก็ไม่แยกขยะให้ในตามจุดที่มีไว้

ชุมชนน้ำเกียน

สิ่งพบปัญหาคือขยะ ในส่วนนักท่องเที่ยวที่มาบางครั้งยังไม่เข้าใจในการแยกขยะ

สื่อมวลชน

ตอนนี้จะมีอยู่ 2 Level คือ 1 Level ดาวฤกษ์หรือมีแสงในตัวเอง 2 Level ที่ต้องการการผลักดัน และจะมีดาวเคราะห์ที่กำลังจะเป็นดาวฤกษ์ ที่จะต้องเสริมพัฒนาให้เป็นดาวฤกษ์เพราะฉะนั้นการท่องเที่ยวจะใช้รูปแบบเดิม หรือเหมือนกันไม่ได้แต่ละที่ต้องมีแนวคิดที่ต่างกัน เพราะแต่ละที่มีจุดที่ไม่เหมือนกันบ้านที่ได้อยู่แล้ว ก็ไปปรับ แต่บางที่ ขาดการพัฒนา แต่กลับไม่ทำอะไรเลย การท่องเที่ยวมีหลายแบบ

(1) การท่องเที่ยวแบบเสฟเซ็คอิน ต้องสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานที่ท่องเที่ยวขึ้น เพื่อให้คนเข้ามาเช็คอิน

(2) นักท่องเที่ยวเสฟความเป็นเมืองน่า ที่จะใช้เวลากับชุมชนกับคนน่า นักท่องเที่ยวที่ชอบในกลุ่มวัฒนธรรม เราจะพาไปดูในส่วนของวัฒนธรรมเพราะถ้าเขาไปดูในแบบธรรมชาติเขาก็ไม่ชอบชุมชนบางชุมชนมีความเข้มแข็งให้กับนักท่องเที่ยวแต่ก็ไม่เกิดการพัฒนา แต่ชุมชนที่ไม่ทำอะไรเลยกับถูกพัฒนา

แม้ว่าองค์กรหรือภาครัฐ ที่ต้องใช้งบประมาณเข้ามา สามารถ Link เข้ากับภาคเอกชน ที่มีทั้งงบประมาณและนโยบาย แต่ไม่สามารถเข้าถึงประชาชน และ องค์กรที่ไม่มีงบประมาณแต่เน้นการปฏิบัติเข้าถึงชุมชน พอจะเข้าไปพัฒนา แต่ละองค์กรก็จะเจอปัญหาต่างกัน องค์กรที่ไม่เข้าใจชาวบ้าน ก็จะคิดว่าชาวบ้าน ความเห็นต่างกันไม่เข้าใจนโยบาย ก็ทำให้ การพัฒนาล่าช้า ส่วนองค์กรที่เข้าใจชาวบ้าน ก็จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น แต่ก่อนที่เราจะพัฒนาเราต้องดูด้วยว่าชาวบ้านพร้อมหรือเปล่า ก่อนที่จะเอาอะไรไปให้เขาถ้าเกิดชาวบ้านไม่พร้อมก็จะเกิดปัญหาตามมา ในเรื่องของการท่องเที่ยวเราต้องสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ที่ไม่ใช่มา ถึงบ้านแล้วเช็คอินแล้วก็เดินทางกลับ ต้องสร้างจุดเด่นให้กับสถานที่ท่องเที่ยวในเมืองน่าให้คนที่เข้ามา เข้าถึงจังหวัดน่าจริงๆไม่ใช่ผ่านมาแล้ว Check In

ชุมชนศรีบุญเรือง

ททท.น่า สนับสนุนช่วยเป็นศูนย์กลางหรือเจ้าภาพในการเสวนา ให้แต่ละหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทำงานให้เป็นจุดเดียวกัน ณ วันนี้มีกลุ่มคนที่เข้ามาประกอบการท่องเที่ยว ในพื้นที่ป่าสงวนอาจจะไม่มากแต่เราต้องช่วยกันป้องกันไว้ข้อสนับสนุนกลไกแต่ละส่วนเราต้องตั้งมากุ้ยกันให้มากขึ้นการเชื่อมโยง

หัวหน้าโครงการน่าพร้อม

อยากจะเสริมประเด็นในวงคุย จากการจัดเวทีหลายเวที มีการพูดถึงกลุ่มทุนจากต่างพื้นที่เข้ามาใช้ทรัพยากรในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทับซ้อนกับเขตป่าในการจัดการท่องเที่ยว โรงแรมที่พัก ไม่ทราบว่ามีหลายๆท่านมีข้อคิดเห็นอย่างไรบ้าง

ชมรมธุรกิจท่องเที่ยว

ซึ่งกลุ่มทุนต่างๆที่เข้ามาบางครั้งก็เกจากการสมยอมของคนในพื้นที่ โดยอาจเป็นที่ของส่วนตัวของคนในพื้นที่ ซึ่งทำให้หน่วยงานบางครั้งเกิดความอึดอัน อาจจะต้องใช้กฎจารีตประเพณีในชุมชนเองมาบังคับใช้

หรือเมื่อในพื้นที่ที่ผิด ก็ต้องมีกฎหมายเข้ามา แต่สิ่งที่ต้องยอมรับคือการสมยอมต่อแหล่งทุนของเจ้าของพื้นที่เอง

มูลนิธิฮักเมืองน่าน

ประเด็นการท่องเที่ยวเกี่ยวกับ หลายๆ อย่าง เช่น ชยะ การเกษตร ตัวชุมชน ต้องมีส่วนช่วยกิจกรรมสามฤดู ทำยังไง ถึงจะเชื่อมโยง 3 ชุมชนคือ forest markets คือในชุมชน หาอะไรจากป่า ในสามฤดู และใช้สิ่งนั้นเป็นตัวชูขึ้นมา เช่น อาหาร ธรรมชาติ หรือจะเป็นฤดูกาล เพราะฉะนั้น เราต้องมาดู วิถีชุมชน ในช่วงแต่ละฤดู แล้วเก็บมาสร้างอีกครั้ง เกี่ยวกับการท่องเที่ยว แล้วต้องไปทำวิจัยชุมชน ในแต่ละชุมชนมีอาหารอะไรบ้างใน 3 ฤดู และเราจะเห็นสินค้า ที่แตกต่างกันไปในสามฤดู ที่สำคัญ นักท่องเที่ยวที่เข้ามา จะได้รับอะไรที่เกี่ยวกับ จังหวัดน่านบ้างตอนนี้ที่มีอยู่คือ ศูนย์วัฒนธรรม หอศิลป์ การที่นักท่องเที่ยว ที่เข้มาน่าน จะเข้าใจวิถีชุมชน เราจะทำยังไง ให้เขาเข้าใจ ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เขาเห็น วิถีชุมชน และเขาจะเข้าใจว่านี่คือวิถีของคนน่าน จะอธิบายไปในทางไหน และมีวิธีไหนในการอธิบายเรื่องการกระจายรายได้ด้านการเกษตร มีแหล่งตลาด แต่เราต้องกลับไปดูที่ผู้ผลิตให้ผลิออกมาให้มีคุณภาพ และผลิตยังไงให้ใช้ได้ตลอดปี ปัญหาจึงอยู่ที่ผู้ผลิต ที่ทำได้มีแค่ 5% ส่วนที่เหลือ ก็เน้นการผลิตแบบปลอดภัย ป่าชุมชนจะสร้างเรื่องการท่องเที่ยว ได้อย่างไร ในจังหวัดน่านมีป่าสงวน 6 แห่ง สวนป่าอุทยาน อีก 8 แห่ง ทำยังไงให้ชุมชนกับป่า มีโอกาส สร้างการท่องเที่ยว แต่ในส่วนของป่าสงวนและป่าอุทยาน อาจต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือการจัดตารางไม่ให้ซ้ำกัน หลายหน่วยงานจัดกิจกรรม แต่จะทำยังไงไม่ให้กิจกรรมซ้ำซ้อนขึ้นในเรื่องการทำตารางงานซ้ำ มีแนวทางแก้ปัญหาคือ การจัดปฏิทินออนไลน์การสื่อสารด้านการท่องเที่ยว ปัญหาคือภาษาต่างประเทศที่ต้องมีหลักสูตรเรื่องการสื่อสารทั้งระดับชุมชน และทั่วไปประเพณีและวัฒนธรรมจะต้องมีการสื่อสารกันกับตัวชุมชนในส่วนที่จัดการท่องเที่ยวอาจจะต้องให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่เป็น มิตรต่อสิ่งแวดล้อม สายการบินจะทำยังไงให้สายการบินต่างๆ ที่เข้มาน่าน จะมีเกี่ยวกับ Pan ว่าในช่วงนี้มีประเพณีหรือวัฒนธรรม หรือธรรมชาติอะไรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่จะแนะนำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมที่สำคัญคือจะทำอย่างไร ให้การท่องเที่ยว ไม่สร้างความแตกแยกให้กับชุมชน จะต้องปรับปรุง ตั้งแต่ กรรมการหมู่บ้านขึ้นไป โดยเริ่มจากชุมชนเล็กๆ หน่วยงานเล็กๆ ไปจนถึงหน่วยงานใหญ่

ข้อเสนอต่ออนาคตการท่องเที่ยว

1. ด้านกลไก

- กลไกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต้องพัฒนาศักยภาพด้านความเข้าใจ “บริบทชุมชน” เพื่อแปลงสู่แผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์
 - สร้างจุดขาย
 - สร้างแผนชุมชนด้านการท่องเที่ยว เข้าสู่แผนระดับใหญ่
- สร้างกลไก “Cluster” ย่อย เพื่อเชื่อม Master plan ใหญ่
- หน่วยงานหนุนเสริม : ต้องพัฒนาการท่องเที่ยวจากความต้องการชุมชน
- ชุมชน : ต้องมีจุดยืน

2. สร้างจุดขาย

- เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม....การจัดการขยะจากการท่องเที่ยวโดยเริ่มตั้งแต่ในชุมชน “ร่วมรับผิดชอบ”
- รักษามาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชน
- กิจกรรมทั้ง 3 ฤดู ที่เป็นวิถีของชุมชน กระจายไปสู่ชุมชนรอบนอก
- Sense of place
- สร้างแรงจูงใจ ไอเดียใหม่ๆ

3. กระจายรายได้ เชื่อมโอกาสจากทุนและวิถีนาน

- ผลผลิตการเกษตรอินทรีย์เข้าสู่ภาคการท่องเที่ยว เช่น สถานประกอบการ
 - หาดูเชื่อมกลาง เพื่อเชื่อมผลผลิต
- ป่าชุมชน สร้างโอกาสด้านการท่องเที่ยว
-

4. การจัด Zoning และตารางการจัดงานในพื้นที่ต่างๆ

- สถานบริการ
- จัดตารางจัดงานที่ไม่ซ้อนกัน”””””ปฏิทิน ออนไลน์

5. การสื่อสารด้านการท่องเที่ยว

- ภาษาต่างประเทศ
- ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน
- ชุมชนมีบทบาทร่วมในการสื่อสารสร้างความเข้าใจ...การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6. การท่องเที่ยวที่ครบวงจร

7. ระบบคมนาคมและการเดินทาง

- ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว...กรณีจักรยาน...ข้อเสนอในกรณีโรงแรมที่เก็บค่าเช่า อาจจะใช้กล่องรับบริจาคค่า maintenance แสงสว่างของรถจักรยานในกลางคืน

8. ชยะ

- มาตรการร่วม โดย นักท่องเที่ยวต้องมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ
- สร้างระบบการจัดการเบ็ดเสร็จในชุมชน

โจทย์สำคัญ

- การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่กระทบกับวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ และไม่สร้างความแตกแยกในชุมชน
- การสร้างจิตสำนึกทั้งวิถีกินวิถีอยู่ และการท่องเที่ยว
- การท่องเที่ยวที่ เข้าถึงอัตลักษณ์น่านที่แท้จริง
- การกระจุกตัวของแหล่งท่องเที่ยว
- การหาช่องทางด้านรายได้จากคนต่างถิ่น
- การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว (ทริปปารท่องเที่ยว)
- งานวิจัยการท่องเที่ยวจะสามารถนำมาใช้ในพื้นที่ได้อย่างไร
- กลไกการบริหารจัดการระดับชุมชนจะเพิ่มศักยภาพได้อย่างไร
- รูปแบบที่มีเสน่ห์และความปลอดภัยของสถานที่ท่องเที่ยว

แรงหนุน	สิ่งที่ทำให้ไปไม่ถึง	อยากให้เกิดขึ้น
ทุนทางธรรมชาติ - บรรยากาศ/ฤดู “เสน่ห์ น่าน” ทุนศิลปวัฒนธรรม - วิถีเกษตร สินค้าชุมชนเชื่อมโยงท่องเที่ยว ชุมชน - ชุมชนปรับเปลี่ยนเข้าสู่วิถี	- พื้นที่เรียนรู้การท่องเที่ยวสู่ บทเรียนชีวิตที่นักท่องเที่ยวได้ เข้าไปเรียนรู้ - ระบบคมนาคมเข้าสู่พื้นที่ - ไม่มีสถานที่จัดประชุมขนาดใหญ่ - บางแห่งยังไม่พร้อม/บริหาร จัดการ/ชุมชนการที่ปรึกษา	- กระจายช่วงเวลา+สถานที่ - กิจกรรมช่วง ฤดูร้อน - กิจกรรมยาม ค่ำ คื่น การ ท่องเที่ยว(การสร้างภาพ)ในแต่ ละฤดูกาล - Health Tourism - ขยายตลาดย่อยเฉพาะกลุ่ม

ท่องเที่ยว - มี cluster หลากหลาย (กาแฟ/เครื่องเงิน) นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น - ชาวต่างชาติ กระแสสิ่งแวดล้อม - ได้รับรางวัล นักท่องเที่ยวรู้จักเพิ่มมากขึ้น - การสร้างแบรนด์ระดับจังหวัด - ภาคธุรกิจบริการเริ่มปรับตัว นโยบาย/งบประมาณ - ภาครัฐเข้ามาหนุนองค์ความรู้	- ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว - เริ่มมีสินค้าภายนอกเข้ามากระทบอัตลักษณ์บ้าน - วัดกับดักกลไกการตลาด - ฤดูร้อนขาดสินค้าเสนอขาย - ขาดสินค้า Manmade - การจัดงานซ้ำซ้อน - ทุนนอกเข้ามาประกอบธุรกิจท่องเที่ยว - ขาด story - การสร้างจิตสำนึกของคนในพื้นที่ - ใช้งบประมาณกับระยะเวลา มีการกำหนดเวลาที่จำกัด - หนี้สินเกษตรกร - ขยะจากการท่องเที่ยว - ผลกระทบสิ่งแวดล้อมหมกฉุน	- นักท่องเที่ยวคุณภาพ - ปฏิทินจัดงานที่ไม่เกิดความซ้ำซ้อน - ชุมชนต้องรักษามาตรฐานของตนเอง - ชุมชนจะต้องมีจุดยืนของตนเอง - ขยะ/โรงแยกขยะ - สร้างสมดุล สังคม-เศรษฐกิจ-สวล - ช่องทางสร้างรายได้ - กระจายการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี - การท่องเที่ยวเชิงกิจกรรม DIY - นำอัตลักษณ์บ้าน พัฒนาสินค้า/ลายผ้า - กระจายประโยชน์เป็นธรรม
---	---	---

ภาพกิจกรรม

เวทีน่านพอร้ม : สะท้อนบทเรียนน่านพอร้มเพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

ณ สถานีวิทยุ สวท.น่าน ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

เวทีพูดคุยเพื่อทบทวน แลกเปลี่ยนมุมมองประเด็น ประเด็นทรัพยากรป่าไม้ ที่ดิน เกษตรกรรมและการนำเข้าอาหารปลอดภัย ศิลปกรรมและการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

มี 2 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 สิทธิ ทำกินบนที่อยู่อาศัยของจังหวัดน่าน

ประเด็นที่ 2 ทางรอด ของคนน่านจะทำอย่างไร

ช่วงที่ 1 ทบทวนข้อมูลสถานการณ์ ข้อสังเกตและข้อค้นพบ จากประเด็นต่าง ๆ

ช่วงที่ 2 ข้อเสนอ มุมมอง ความเชื่อมโยง จากประเด็นต่าง ๆ

ช่วงที่ 3 เปิดวงคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

- สรุปประเด็นเพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

พัฒนาการของน่านพอร้ม หรือเรื่องขับเคลื่อนเชิงประเด็นต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน เรามีกระบวนการพัฒนาการอย่างไร

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ : เพื่อเป็นการนำเข้าสู่ จริง ๆ แล้วตัว Timeline หรือว่าเส้นพัฒนาการ เป็นในเรื่องของการการก่อเกิดการขับเคลื่อนของคนน่านที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องของป่าไม้ ที่ดิน และการเกษตร ในส่วนของตัว Timeline ตรงนี้ เราดูย้อนไป ไม่ใช่ย้อนไปในช่วงที่เกิดภาคประชาสังคม แต่ว่าเราย้อนไปถึงยุคเริ่มแรก ตั้งแต่ในอดีตน่าที่มีป่าเขาเต็มพื้นที่ไปหมดเกิดอะไรขึ้นบ้าง ถ้าย้อนกลับไปในช่วงปีพ.ศ. 2400 กว่าๆ ประเทศไทยเริ่มมีการเปิดให้มีสัมปทานป่าไม้ ซึ่งตรงนี้เริ่มมีผลกระทบกับทางจังหวัดน่าน ในส่วนของจังหวัดก็มีการเปิดให้มาทำการสัมปทานป่าไม้ ตรงนี้เองทางที่มน่านพอร้ม ได้มีการมองว่า ถ้าจะพูดถึงในยุคนั้นเป็นยุคของการส่งเสริมการบุกป่าเป็นยุคที่ขยาย คือ ป่าไม้ไม่ใช่แค่เป็นแหล่งอาหารเท่านั้น แต่กลายเป็นสินค้าต้นไม้ กลายเป็นสินค้าส่งออกไปต่างประเทศ มีบริษัทต่างประเทศเข้ามาทำการค้า เช่น บริษัทบอมเบย์ เป็นต้น ซึ่งตรงนี้เองก็เริ่มมีผลกระทบต่อพื้นที่ป่าในประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกัน ขณะที่ประเทศกำลังเปิดในเรื่องของการตัดไม้ ซึ่งตอนนั้นเน้นในเรื่องของสัก ก็มีผลทำให้ป่าลดลง ขณะนั้นรัฐก็พยายามที่จะเข้ามาบริหารจัดการควบคุมไม่ให้ป่าสูญหายไปมาก ก็การออกพรบ. ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น พรบ.ป่าไม้ พ.ศ.2484 ประมวลกฎหมายที่ดิน พรบ.อุทยานแห่งชาติป่าสงวนต่าง ๆ แต่ในขณะที่ยังมีการเข้ามาบริหารจัดการป่าไม้และที่ดินก็ทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องของที่ดินและป่าไม้ระหว่างรัฐกับชุมชน เพราะว่าสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ชุมชนหลายชุมชนโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดน่านอยู่มาก่อนประกาศกฎหมายป่าไม้ ซึ่งตรงนี้เองทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ซึ่งแนวคิดนี้อาจจะเป็นแนวคิดคู่ตรงข้ามก็คือ ระหว่าง “คนอยู่กับป่าได้” กับ “คนต้องอยู่นอกป่า” ในจังหวัดน่านหลายชุมชนมีผลกระทบไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการประกาศเขตป่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสัมปทานป่าไม้ ตรงนี้เองทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ว่า “ชุมชนลุกขึ้นมาต่อสู้ เพื่อหวงแหนผืนป่า” ในจังหวัดน่าน ในปีพ.ศ.2518 ก็จะมีกลุ่มบ้านหลวงหวงป่า พ่อปัน อินหลี่ ก็ลุกขึ้นมา เพื่อที่จะปกป้องผืนป่าของตัวเอง ปีพ.ศ.2519 ชุมชนศิลาแลง เกิดปัญหาเรื่องภาวะแล้ง ก็พยายามที่จะลุกขึ้นมาจัดการพื้นที่ป่า แบ่งเป็นป่าใช้สอย ป่าอนุรักษ์ ในขณะนั้นเองเริ่มมีกระแสของพลังชุมชนที่จะอนุรักษ์ป่า พื้นที่ป่า แล้วก็มีการเกิดกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอั้งเมืองน่าน มีการใช้แนวคิดของการบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำเข้ามา ในขณะเดียวกันก็เริ่มมีการเห็น

ผลกระทบ จริง ๆ แล้วในจังหวัดน่าน นอกจากประเด็นเรื่องป่าที่ลดลงแล้ว ก็ยังมีประเด็นเรื่องของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ด้านการเกษตร มีเรื่องของการใช้ ปุ๋ย ยา สารเคมี พืชเชิงเดี่ยว ขณะนั้นเองก็มีชุมชนหลายชุมชนพยายามที่จะหันมาเรื่องของอินทรีย์ มีการเก็บรวบรวมเรื่องของพันธุ์กรรมพืช ยุคหลังๆ มาจะเห็นได้ว่า ช่วงปี พ.ศ. 2518 จนกระทั่งจนถึงปีพ.ศ.2540 เป็นช่วงปมเกาะแล้วก็ขยายพลังของชุมชนจนกระทั่งปีพ.ศ.2540 ภาครัฐระดับประเทศก็มีการขับเคลื่อนเรื่องของประชาสังคม ในจังหวัดน่านก็เริ่มมีการรวมตัวแบบพหุภาคี ไม่ใช่ชุมชนอย่างเดียว รัฐอย่างเดียว เราทำงานร่วมกันรัฐ ชุมชน ทำงานร่วมกันเป็นภาคประชาสังคม ขณะนั้นเองก็เกิดศูนย์ประสานงานประชามานาน ซึ่งขับเคลื่อนเรื่องมหาวิทยาลัยน่าน แล้วจากนั้นมาก็ขยายมาเป็นประเด็นอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า ยุคหลังๆ ช่วงปี พ.ศ.2540 เป็นช่วงที่ประชาสังคมเบ่งบาน แต่ถ้าทุกท่านขยับมาช่วงหลังจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 9-10 จะเห็นว่าการเคลื่อนไหวของชุมชนเป็นลักษณะของการกระจายไปของใครของมันในพื้นที่ต่างฝ่ายต่างก็เติบโตขึ้นมา อย่างเช่นวันนี้ทางของคุณช่อเอื้อง โชน่านไต้ก็ได้ขับเคลื่อน มีการขับเคลื่อนเรื่องของข้อบัญญัติท้องถิ่น จะเห็นว่า น่านจากที่การทำงานแบบแยกส่วน การทำงานแบบประชาสังคม มันเกิดการขยายตัวมา ช่วงยุคหลัง ประมาณปีพ.ศ.2555 ซึ่งเป็นช่วงที่ทุกคนมองว่าประเด็นเรื่องป่าไม้ เรื่องน้ำ เรื่องเกษตรต่าง ๆ ไม่ได้เป็นของภาคใดภาคหนึ่ง แต่เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความว่า “เอกชน” เข้ามาช่วงประมาณปีพ.ศ.2555 จังหวัดน่านเองเริ่ม ภาคเอกชนเริ่มมีบทบาทมากขึ้น อย่างบริษัทเอกชน ซีพี เบทาโกร กฟผ. ก็เริ่มเข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดน่าน หรือแม้แต่ในเรื่องของกสิกร ที่มีโครงการรักษาน่าน จะเห็นว่ายุคหลัง ๆ เป็นยุคของ “ยุคพลังร่วมระหว่าง รัฐ เอกชน ชุมชนและท้องถิ่น” ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทอย่างมาก การพัฒนาของจังหวัดน่านที่ผ่านมาจะไม่เป็นลักษณะของชุมชนเดียว แต่เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากขึ้น นี่ถือเป็นภาพรวมที่เกิดขึ้น แต่สิ่งสำคัญ ก็คือว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 จนกระทั่งปี พ.ศ.2562 ณ ปัจจุบัน จังหวัดน่านก็ยังมีโจทย์ที่ต่อเนื่องอยู่ และยังไม่สามารถไปได้สุดทาง มีประเด็นที่ไม่สามารถปลดล็อกได้ คือ ในเรื่องของสิทธิของชุมชนบนที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยและที่สำคัญ โจทย์สำคัญช่วงหลังที่มีประเด็นเรื่องเขาหัวโล้น ปีพ.ศ.2559 ชาวบ้านเขาถามว่า “ถ้าไม่ปลูกข้าวโพด แล้วจะปลูกอะไร” เพราะฉะนั้นโจทย์สำคัญอีกอันก็คือว่า ชาวบ้านสามารถที่จะอยู่รอดได้คืออะไร

คุณณัด ใบยา : อย่างที่ทราบกันดีว่า จังหวัดน่าน เป็นจังหวัดที่อยู่ห่างไกล โดยสภาพภูมิศาสตร์ที่มันเป็นอยู่อย่างนี้ ไม่ว่าจะเป็นเราอยู่ในเขตพื้นที่ป่า เราอยู่ในพื้นที่ลาดชัน เรามีความแตกต่างจากคนอื่น คือว่า เมืองน่านมีพื้นที่ราบลุ่มน้อยมาก ไม่มีเอกสารสิทธิ์ อย่างที่คุณพิมลพรรณได้นำเสนอไป และเราก็ยังถูก พรบ.ป่าไม้ประกาศทับซ้อนพื้นที่ทำให้เราก็อยุยากลำบากกว่าพื้นที่อื่น ด้วยข้อจำกัดเหล่านี้ โครงสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ลงไม่ได้ในการที่จะพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน นี่ก็เป็นข้อจำกัด เพราะฉะนั้นพืชเชิงเดี่ยวที่เกิดขึ้นไม่ใช่เป็นปัญหาของใคร เป็นปัญหาที่เราพยายามต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งเรื่องปากท้องของชาวบ้าน แต่ ณ วันนี้มันก็เปลี่ยนไป ณ สถานการณ์ตอนนี้คือ ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ก็เริ่มหายไปเยอะ โดยเฉพาะในช่วงหลังๆ นี้ มีข้อมูลทางงานวิจัยก็ตาม ที่ในส่วนราชการต่าง ๆ ได้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียมดูก็ทำให้หายไปเยอะจริง ๆ ในช่วงหลังๆ นี้

ก็เป็นกระแสอีกอันหนึ่ง นอกจากน่านภูเขาหัวโล้นก็คือเรื่องการใช้สารเคมีค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในภาคการเกษตร มีการตกค้างในสิ่งแวดล้อม พืชผักและสัตว์ต่าง ๆ นี่ก็เป็นประเด็นที่กระทบต่อคนน่านอย่างที่เราทราบกัน

อย่างที่เราทราบกัน ในการพัฒนาน่านที่ผ่านมาตั้งแต่ยุคแรกๆ มาจนถึงในปัจจุบัน อย่างที่เราพูดถึงเรื่องป่าไม้ ป่าต้นน้ำ เรื่องของเกษตรกรรมเป็นหลัก ถ้าเราย้อนกลับไป วิสัยทัศน์ของจังหวัดทุกยุค ทุกสมัย ที่มีการทำ

แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดกิตติ ทำแผนวิสัยทัศน์ของจังหวัด ก็จะมีเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องป่าไม้และที่ดิน นี่เป็นวิสัยทัศน์หลักของจังหวัดมาในทุกยุค ทุกสมัย ในการขับเคลื่อนไม่ว่าจะเป็นในส่วนองภาครัฐกันเอง ที่พยายามจะดูแลรักษาป่า ของภาคชุมชน ภาคประชาสังคมกิตติ ที่พยายามจะให้คนอยู่กับป่าได้ พยายามเรียกร้องสิทธิ พยายามเคลื่อนไหวต่าง ๆ ไม่ว่าจะผ่าน พรบ.ป่าชุมชนกิตติ ทำเรื่องโฉนดชุมชน ข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น เกิดขึ้นมากมาย หรือการเกิดรูปแบบโมเดลต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็น เมฆ 14+4 ที่เป็นโมเดลของจังหวัดที่เคยทำมา หรือโมเดลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โมเดลเมืองจิง โมเดลโปงค้ำ โมเดล บ่อเกลือ และอีกหลายๆ ที่ ที่เกิดโมเดลต่าง ๆ มีโครงการต่าง ๆ การทำเข้ามาค่อนข้างมากมาย แต่ว่าประเด็น สำคัญที่เราวิเคราะห์และสรุปประเด็นต่าง ๆ จากบทเรียนก็คือ ก้อยู่ภายใต้ข้อจำกัด เรื่องสิทธิ กฎหมายป่าไม้อยู่ ดี การทำต่าง ๆ ก็ทำได้แค่ในบริบทของแต่ละพื้นที่ ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เพราะว่าผู้นำของแต่ละ พื้นที่ที่มีความเข้มแข็งแตกต่างกัน แต่ไม่ใช่ภาพรวมของจังหวัดทั้งหมด ก็จะเป็นดาวกระจายที่จะสร้างแปลงประกาย ไปยังจุดต่าง ๆ ณ วันนี้คิดว่ามันมีช่องทางประเด็นหลายอันที่มันเริ่มครีครายลงไป โดยเฉพาะของการเข้ามาของ โครงการใหญ่ๆ หลายๆ โครงการไม่ว่าจะเป็นโครงการปิดทองหลังพระ โครงการ CSR ต่าง ๆ ที่เข้ามาลงพื้นที่ ที่สำคัญ คือโครงการรักษาน่าน ที่พยายามที่จะบูรณาการทุกภาคส่วนเข้ามาช่วยในการจัดการเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของคนในจังหวัดน่าน ต้องยอมรับว่า ที่ผ่านมาก็ถ้าเราต่างคนต่างอยู่ไปไม่รอด ณ วันนี้เราต้องผนึกกำลัง ไม่ว่าจะเป็นภาคส่วนไหนก็ตามต้องมานึกกำลังกันในการขับเคลื่อน หลายกฎหมายป่าไม้ที่เป็นข้อจำกัดก็เริ่มครีครายไปไหนหลายประเด็น ถ้าพวกเรติดตามในเรื่องกฎหมายที่ดิน โดยเฉพาะมติของคณะกรรมการนโยบายที่ดิน แห่งชาติ (คทช.) ณ วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ.2561 มีการครีครายส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะบนพื้นที่ป่าสงวนลงมามีกรอบ ที่ชัดเจนหลายเรื่อง รวมทั้งมติ ครม.ที่เราติดตามอยู่ มติ ครม. วันที่ 4 กรกฎาคม เรื่องของไม้ 58 ชนิดที่สามารถ เอาไปประกันทางธุรกิจได้ในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์หรือพื้นที่ที่ได้รับการครอบครอง หรือไม้หวงห้ามตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2561 มาตรา 7 ก็ได้เริ่มมีการคลี่คลายสามารถตัดได้ ในพื้นที่ต่าง ๆ นี่เป็นสัญญาณและ ทิศทางที่ดีขึ้นในหลายๆภาคส่วน ส่วนพวกเราได้ดำเนินในแต่ละพื้นที่ ก็คิดว่าบทเรียนเหล่านั้นก็จะมาช่วยในส่วน ตรงนี้ได้ เพราะฉะนั้นในส่วนในเรื่องของสิทธิทำกินต่าง ๆ เริ่มครีคราย ไปในหลายๆ ส่วน หลังจากนั้นเราต้องเริ่ม เรียนรู้และติดตาม และขยับกันต่ออย่างไรให้เกิดมรรค เกิดผล ที่สำคัญก็คือ ในด้านการเกษตร อาชีพทางเลือก แต่ เดิมเราก็จะพูดแต่เรื่อง พืชเชิงเดี่ยวเป็นหลักมาโดยตลอด แต่ ณ วันนี้นั้น เรามีตัวอย่างโมเดลในหลายๆ พื้นที่ ที่ พยายามมีพืชทางเลือกตัวอื่น ๆ เข้ามา และที่สำคัญต่าง ก็คือ จากบทเรียนที่เราสรุปกันหลายๆ พื้นที่ก็คือ จริง ๆ พืชตัวใด ตัวหนึ่งไม่ใช่คำตอบ เราอย่าพยายามหาว่า พืชอะไรที่จะมาเป็นตัวแทนข้าวโพด หรือพืชเชิงเดี่ยวเหล่านี้ แต่ความหลากหลายต่าง ๆ พืชที่มีการจัดการเรื่องผสมผสานหลากหลายและเหมาะสมแต่ละพื้นที่ อันนั้นเป็นคำตอบ ที่ทำให้อยู่รอด แต่เดิมที่เราคิดว่าเราจะมีปัญหาด้านการขนส่งหรือการตลาด แต่ ณ วันนี้เรามีบริษัทประชารัฐ ภาครัฐส่วนต่าง ๆ เข้ามาช่วยอุดหนุนต่าง ๆ เหล่านี้ของจังหวัดของเรา โดยเฉพาะเรื่องการขนส่ง การตลาด การ หาผู้ที่มารับซื้อต่าง ๆ เราเริ่มมีทิศทางที่ชัดเจน สำคัญกลับไปก็เกษตรกร ตัวพี่น้องชาวบ้านของเราต่างหาก ที่วางแผนการผลิตอย่างไร ควบคุมคุณภาพการผลิตอย่างไรให้ได้มีคุณภาพ ความปลอดภัย ตามความต้องการของ ผู้บริโภค นี่เป็นส่วนหนึ่งที่พวกเราต้องมาคุยกัน ผมคิดว่าบทเรียนเหล่านี้ที่เราได้ดำเนินการมาในระยะหนึ่ง ณ วันนี้ เราไม่ย้อนกลับไปแล้วว่า ที่ผ่านมามันมีปัญหาอย่างไร แต่ ณ วันนี้นั้นมีทางออก เริ่มมีปลายทางหลายอย่างที่รออยู่ เพียงแต่เราจะช่วยกันขยับอย่างไร เพื่อให้ก้าวพ้นวังวนเดิม ๆ และขยับต่อไปให้เกิดมรรคเกิดผล อยู่ในพื้นที่คนนาน อยู่ทีภาคส่วนต่าง ๆ ที่มามีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น ภาคชุมชน และรวมทั้ง

ภาควิชาการที่จะมาหนุนเสริม ในการขับเคลื่อนทำให้เกิดแนวทางต่าง ๆ ที่จะมาคุยกันภาคใหญ่ นำไปสู่การปฏิบัติการในพื้นที่ให้มันเกิดมรรค เกิดผล นี่คือการที่เราอยากชวนทุกท่านมาในวันนี้ ได้มาคุยกันและทำเป็นข้อเสนอในการขับเคลื่อนให้เกิดเป็นรูปธรรม จะมี Roadmap ในช่วงนี้หลังจากนี้อย่างไร เพื่อให้เกิดปฏิบัติการของคนน่านที่เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วน ให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างไรตรงนี้ต่างหากเป็นสิ่งสำคัญ

นางสาวระรินธร เพ็ชรเจริญ : จากข้อมูลที่คุณณัดได้มีการนำเข้าสู่ข้อมูล กว่าที่เราจะได้ข้อมูลชุดนี้มาเราได้มีการขมวดข้อมูลอย่างเข้มข้น จากเวทีย่อยหลายๆ เวที ในเรื่องของที่ดิน ป่าไม้ คนอยู่กับป่า เรื่องของอาชีพทางเลือก แม้กระทั่งเรื่องของอาหารนำเข้า ซึ่งทำให้เกิดข้อมูลชุดนี้ขึ้นมา เราได้เห็นแล้วว่า กว่าป่านานจะมาได้ ณ วันนี้ มีทั้งแรงกดดันและแรงหนุน จะเห็นเลยว่า แรงกดดันที่เราจะเห็น คือเป็นเรื่องของกฎหมายที่มันยังติดอยู่(Fix) กว่าที่มันจะขับเคลื่อนได้แต่ละอันมันก็เป็นเรื่องยาก ในเรื่องของสังคม ซึ่งตอนนี้มีสภาพการเปลี่ยนแปลงไป เรื่องของแรงงานอพยพในน่าน ที่ไม่รู้จะอยู่อย่างไร ก็ต้องไปรับจ้างข้างนอก ก็ทำให้สภาพสังคมเกิดภาวะการเปลี่ยนแปลง และที่สำคัญคือ สภาพแวดล้อมที่แปรปรวน จะเห็นได้ว่า เดียวนี้เทวดาก็ไม่ได้เลี้ยงเราได้เหมือนปกติ น้ำบนที่ดินก็หายไป หลายกิจกรรมที่ต้องพยายามแก้ปัญหา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นแรงกดดันที่ทำให้เราต้องขยายเรื่องป่านาน ถ้าเห็นจาก Timeline ที่เราก็เห็นว่ามีการขับเคลื่อนไปทีละนิดๆ แต่ก็มีแรงหนุนที่เกิดขึ้น ซึ่งเราก็เห็นว่า กฎหมายบางตัวก็เริ่มคลี่คลาย เรื่องของภาคี เครือข่ายที่เยอะขึ้น และชุมชนบอกเลยตอนนี้ว่าพร้อมเปลี่ยน ขอให้มันทางเลือก ทางรอดชาวบ้านก็พร้อมเปลี่ยน

โจทย์วันนี้ ที่ทำให้ออกมา จะขอความรู้และประสบการณ์ของทุก ๆ ท่าน ช่วยกันสกัดข้อมูล “คนอยู่กับป่าได้ ป่าอยู่กับคนได้ เราจะอยู่กันอย่างไร” บนเงื่อนไขที่กฎหมายก็เริ่มคลายตัวลง เช่น คทช. ชุดเครื่องมือต่าง ๆ ที่เข้าไปจัดการแหล่งน้ำ ที่ไม่มีน้ำ ก็พยายามที่จะทำให้มีน้ำเกิดขึ้น เพื่อให้มีทางเลือกมากขึ้น อาชีพอะไร ที่จะทำให้เราอยู่ได้อย่างรอดต่อไปได้ วันนี้เราจะช่วยกัน ระดมออกมาว่า 2 โจทย์ เราจะมีชุดข้อเสนอใดออกมาบ้าง

คุณสำราญ ผัตผล : ผมคิดว่าคุณณัด และคุณพิมพ์พรณ บูให้พวกเราค่อนข้างยาวและเห็น เกือบจะไม่หลุดแม้แต่ข้อเดียว ผมคิดว่าถ้าจะให้เต็ม จริง ๆ มันมีประวัติศาสตร์ของน่าน ในเชิงคำสั่งและการเปลี่ยนแปลงเชิงประวัติศาสตร์ของน่าน อันที่ 1 คือ 66/23 นั่นคือการเปลี่ยนคนน่านที่มีความขัดแย้งเชิงอุดมคติให้กลับเข้ามาร่วมมือกันใหม่ กับอีกอันหนึ่งคือ คำสั่ง 48/61 เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561 เป็นเรื่องทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชน ชัดเจนมองในแง่ของการปรับเปลี่ยน ซึ่งถ้าเราดูรากฐานของการนำสู่การคิดต่างของภาคชุมชนและรัฐ หรือเอกชน สิทธิและเรื่องที่ดิน เป็นเรื่องที่ดีต่อมาโดยตลอด ที่ย้อนมาโดยตลอดในอดีต เพราะฉะนั้น จนถึงปัจจุบัน นั้นหมายถึงประวัติศาสตร์หน้าใหม่ที่กำลังเกิดขึ้น คือในเรื่องของคำสั่งโดยรัฐ ที่เปิดทางให้กับภาคชุมชนและภาคเอกชน ต้องเดินตามลู่อันนั้น ถ้ามองในความหมายใหม่ ก็คือเป็นมิติที่ถูกต้องตามกฎหมาย

เรื่องที่ 2 โดยประวัติศาสตร์ เรากลับมาดูตัวเลขจากดาวเทียมหรืออะไรต่าง ๆ ก็ตาม โดยมีติด้านของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติยังคงเหลืออยู่จำนวนมากอีกด้วยซ้ำไป นี่ก็ในด้านบวก ถึง 61 ถึง 72% นี่ก็ตัวเลขที่ขับเคลื่อนไปเรื่อย ๆ เพราะว่าปฏิบัติการทั้งภาครัฐ ภาคชุมชนร่วมกันแล้ว น่านยังถือว่าเหนียว ในภาษาของทางนิเวศฯ เรายังรักษาไว้ได้ อย่างไรก็ตาม ผืนดินที่เกษตรกรต่อ ๆ กัน ทำให้ภาพลวงตากันว่ามีสภาพโล้น จริง ๆ แล้วมันก็มีเหมือนกันในทุกจังหวัด เนื่องจากจังหวัดอื่นมีสภาพแบนราบ มันไม่ค่อยจะหลอกตาเท่าไร แต่ของเราภาพสูง อันนี้ในภาพที่เป็นนิเวศจริง เรามีอยู่ 71% ของพื้นที่ป่าสงวนหรือป่าอนุรักษ์ทั้งหมด แปลว่าเราจะจัดการในส่วนองเกษตรกรที่อยู่ในเขตป่า ถ้าเราโฟกัสกลุ่มเป้าหมายก็คือเกษตรกรที่อยู่ในเขตป่า นั่นก็จะตรงกับข้อเรียกร้องของพี

น้องว่า “สิทธิ” คือเรื่องที่สำคัญ พอพูดถึงสิทธิว่าเป็นเรื่องสำคัญ ในอดีตก็มีกฎหมายทับลงมา แต่ปัจจุบันไม่ใช่ คทช.เป็นกฎหมาย มีการกึ่งในการจัดสรรที่ดินให้กับพี่น้องและเป็นกฎหมาย พอเป็นอย่างนี้ก็แปลว่าบวกขึ้นมาอีกชั้น เพราะฉะนั้นพี่น้องสามารถที่จะศึกษาโดยถูกต้อง ว่าจะทำอย่างไรที่จะเข้าถึงสิทธิอันนั้น ก็จะมีปัญหาบ้างที่บางคนบอกว่า ตรงนั้นพ่อทำก่อน ตรงนี้ทำมาก่อนไม่ยอมที่จะถอยออกมาเลย มองว่ามีที่ดินจำนวนมากและสิทธิที่รัฐจัดให้ตอนนี้อาจจะมีการพูดถึงว่า ไม่ควรเกินเท่านั้น ไม่ควรเกินเท่านี้ ก็เป็นห่วงว่าสิทธิตัวเองอยากจะมีสิทธิ์เต็มทีก็จะเป็นปัญหาอยู่บ้างในหลายที่ ซึ่งผมก็ไม่ได้เรียกร้องอะไร แต่ที่จริงถ้าเรามีทางเลือกกันเข้มข้น เราอาจจะกลับว่า แท้ที่จริงพี่บางอย่างไม่จำเป็นต้องใช้ที่มาก แต่ต้องการเทคโนโลยีที่ถูกต้องและมีวิธีการที่เหมาะสมก็ไม่จำเป็นต้องมีที่มาก ไม่จำเป็นต้องมีที่ 4-5 ไร่ต่อครัวเรือน นี่เป็นส่วนจำนวนหนึ่งที่เป็นเรื่องของบางคนที่ดินเกิน 10 ไร่ ถ้าเกิน 10 ไร่อาจจะต้องมีข้อขัดแย้งกับคำสั่งใหม่ ที่ต้องการให้สิทธิ ถ้าตัวเองไม่ถือครองไว้อยู่ก็จะเป็นปัญหาบ้าง

คุณระรินธร เพ็ชรเจริญ : เกษตรกรต้องเลือกว่า พื้นที่เยอะไม่จำเป็น ถ้าเราพื้นเป็นป่าที่ง่าย (หมายความว่า ที่น้อยจะได้รับการรับรองก่อนใช้หรือไม่)

คุณสำรวย ผัตผล : สิ่งที่เราถูกแนะนำใหม่ ก็คือ สภาพที่มันล้นแบบนี้ มันไม่เหมาะสม ในทางนิเวศก็ไม่เหมาะสม ในทางการผลิตก็ไม่เหมาะสม ของเราเป็นตลาดชนทางเชิงเขา ถ้าเราพื้นเป็นป่านี้ดีกว่าแน่ ๆ แล้วเราก็กดกลับมาพื้นที่ที่เป็นราบแล้วหาเทคโนโลยีใหม่ๆ ในคำสั่ง 48/61 ความหมายใหม่ คือ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาครัฐแลพภาคชุมชน ควรจะร่วมมือกัน ว่าน้ำอยู่ตรงไหน ถ้าน้ำเป็นปัจจัยหลัก น้อมนำศาสตร์พระราชามาใช้ น้ำ เป็นปัจจัยหลัก เกษตรกรรมเป็นปัจจัยต่อมา การพื้นป่าเป็นปัจจัยร่วม พื้นที่ขนาดหลัก แต่ผลผลิต หรือผลต่างตอบแทน นี่คือการเป้าหมายใหม่ เป้าหมายที่เราจะต้องไปให้ถึงและพื้นสภาพป่าใหญ่ขึ้นมา และหันมาสู่สภาพบวกอื่นขึ้น เราเป็นเมืองที่หลาย ๆ ประเทศปึกหมุดต้องมาเที่ยวที่นั่น พอมาเที่ยวที่นั่นเกษตรกรรมแบบไหนที่จะรับใช้นักท่องเที่ยวได้ด้วย มันก็จะหาทางเลือกที่จะเป็นรายได้ลักษณะอื่นเข้ามาแทนการปลูกพืชพืชเชิงเดี่ยวที่มันเป็นภาพลบ นี่คือการจำเป็นต้องคิดในลักษณะนั้น ก็คือก้าวกระโดดออกจากจุดเดิม นี่คือการที่ถ้าจะเรียกร้องใหม่ก็คือ พี่น้องชุมชนเราต้องยอมปรับตัวก่อน เพื่อให้เป็นข้อมั่นใจก่อนที่จะสนับสนุนทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ ว่าพี่น้องยอมปรับตัว ยอมที่จะเข้าสู่สู่ทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย ยอมที่จะเข้าไปในทิศทางใหม่ที่ต้องการ ตามเทคโนโลยีและเราสามารถที่จะสร้างความสามารถใหม่ ในการสร้างรายได้ มากกว่าเกษตรแบบเดิมโดยผนวกเรื่องท่องเที่ยว ผนวกด้วย sector อื่นเข้าไปด้วย

นางสาวระรินธร เพ็ชรเจริญ : เพิ่มเติม คือตอนนี้ถ้าเราจะมองว่า trac เรื่องอะไรบ้าง เช่นที่เราได้ยินกันบ่อย ๆ Nan sandbox ซึ่งมีศักยภาพ ก็จะเป็นอีก Tract หนึ่ง มี Tract เรื่องของนโยบายรัฐแน่นอน ซึ่งแน่นอนที่มีเชิงการรับรอง เชิงที่ถูกต้องทั่วประเทศ เรื่องของงบประมาณ องค์กร กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ที่จะลงมาทำงาน แต่ว่าเรามีส่วนของภาคประชาสังคม ที่เราค้นพบ และที่เราลืมไม่ได้ คือเรื่องขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับชุมชน ซึ่งแต่ละ Tract มันก็มีข้อจำกัด ที่ทำให้การขยับที่อาจจะได้ขยับได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า นานเราก็เริ่มมีทางเลือก เพราะเรามีเครื่องมืออยู่ถึง 4 อย่าง Nan sandbox ซึ่งยังไม่มีที่อื่น มีที่นาน ซึ่งเป็น Fastrack ที่เราพูดถึงมีแท่นนโยบาย จากรัฐ มี คทช. มาแล้ว ภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง และท้องถิ่นที่เราให้ความสำคัญที่ขับเคลื่อนในหลายๆ ด้าน ทั้งนี้เมื่อทรัพยากรมาแล้ว ความร่วมมือร่วมใจก็มาแล้ว ตอนนี้จะขยับอย่างไร จะอยู่

อย่างไร และจะเอาอะไรมาเป็นทางเลือก มาเป็นทางรอดให้กับเกษตรกร “ถ้าเราได้สิทธิทำกินแล้ว อะไรจะเป็นทางรอดและเราจะมีการวางแผนอย่างไร”

คุณสำรวย ผัดผล : ถ้าได้ คทช. ไปแล้วจะได้สิทธิอะไรอะไร ชัดเจนที่สุดก็คือ ได้สิทธิทำกิน ท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐ สามารถใส่แผนและงบประมาณลงไปได้อย่างเต็มที่ภาระหน้าที่ คือ ปัจจุบันเราไม่สามารถ ถ้าสมมติว่า เราไม่ได้เข้าไปสู่ช่องทางตามสิทธิที่ดินที่ถูกจัดสรร เราก็ไม่สามารถใส่งบประมาณของอบต. อบจ. หรือแม้กระทั่งหน่วยงานภาครัฐอื่นใดได้ ถ้าเราเข้าสู่กระบวนการของรัฐแบบนี้ หน่วยรัฐท้องถิ่น ก็จะสามารถทำหน้าที่ปรับปรุงโครงสร้างในการพัฒนาอย่างเต็มหน้าที่ และภาค CSR สามารถลงไปสมทบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เพราะที่ผ่านมาเราต้องคืนเงินไปให้ส่วนกลาง เป็นเรื่องที่ตกป๋นร้องไห้มาโดยตลอด

มองโจทย์นี้อย่างไรบ้าง?

นายดิเรก เครือจันลี : รัชไทย เริ่มทำงานที่นั่นตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 โดยเน้นทำงานบนที่สูงบริเวณอุทยานแห่งชาติ ดอยภูคา ตำบลขุนน่าน ซึ่งควบคุมเขตพื้นที่ป่าเขตนั่นและติดกับฝั่งลาว ซึ่งปัจจุบันก็เป็นทางรีคอฟ ที่จะมาส่งเสริมเรื่องธรรมชาติป่าไม้ คือการจัดการป่าที่ยั่งยืน

อยากจะเพิ่มเติม คทช. พอดีทำงานอยู่หลายที่ ปัจจุบันทำงานอยู่ที่แม่แจ่ม ซึ่งเป็นพื้นที่นารองของกรมป่าไม้ เรื่องคทช. คทช.ถ้าในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่3,4,5 เดียวนี้มีคำสั่งจากส่วนกลาง การพัฒนาโครงการพื้นฐานผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถที่จะขออนุมัติได้หรือว่าเป็นคนอนุมัติได้ โดยไม่ต้องไปขออนุญาตจากอธิบดีกรมป่าไม้

แต่ถ้าพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่1,2 ยังต้องไปขออนุมัติจากอธิบดีป่าไม้หรือคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติเหมือนเดิม ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3,4,5 กับพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 ในส่วนมุมมองของผมส่วนใหญ่จะทำงานบนพื้นที่สูง ผมมองว่าเรื่องเกษตรกับเรื่องป่า จริง ๆ มองว่าเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันมากเลย คำถามง่าย ๆ ของผมเลย คือ บนพื้นที่สูง ทำไมชาวบ้านเลือกปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวหรือข้าวโพด เหตุผลที่สำคัญ คือ 1. มีตลาด 2. การปลูกข้าวโพด คือสภาพพื้นที่ข้าวโพดใช้น้ำน้อย การดูแลน้อย ข้าวโพดเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ข้าวโพดไม่ได้ผิด แต่มันเป็นพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และอีกประเด็นคือตัวข้าวโพดเอง นอกจากสร้างรายได้และเหมาะสมกับพื้นที่แล้ว การที่ไปปลูก โดยเฉพาะกับพื้นที่สูงมันไม่ได้รับกวนจากเจ้าหน้าที่ราชการ แต่ถ้าเกษตรกรจะไปพัฒนาพื้นที่การเกษตรแบบอื่น อย่างที่ผมเคยเจอ เราจะทำไร่นาสวนผสม เราจะชุดถนนเล็ก ๆ เข้าไปในที่นาของเราเอง มักจะได้รับการรบกวน เพราะฉะนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่ อันนี้ (ข้าวโพด) ดีกว่าก็มีปัจจัยการผลิตให้ มีการตลาด เหมาะสมกับพื้นที่ เพราะฉะนั้นข้าวโพดก็คือทางออก ที่เกษตรกรเปลี่ยน หลายพื้นที่ก็ไม่ได้ไปบุกเบิกป่าใหม่ แต่มีการเปลี่ยนระบบไร่หมุนเวียนหรือเปลี่ยนพื้นที่ทำการเกษตรแบบเดิม มาเป็นข้าวโพด หลายพื้นที่ป่าลด แต่ไม่ลด หลายพื้นที่ป่าเพิ่ม แต่เปลี่ยนรูปแบบพื้นที่การทำเกษตรเท่านั้นเอง ถ้าถึงวันนี้ ถ้าเราบอกว่า เราอยากหาพืชหรือหาระบบการเกษตรที่มันเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้กับเกษตรกร ให้เป็นทางเลือกกับเกษตร ผมคิดว่าเราอาจจะต้องกลับมาดู พืชหรือผลิตภัณฑ์ตัวไหนที่มันตอบโจทย์ให้กับเกษตรกรได้ เป็นพืชที่ตอบโจทย์กับเกษตร โจทย์แรกที่ผมมองคือเรื่องการตลาด “ปลูกแล้วขายได้” ถ้าปลูกแล้วขายไม่ได้ก็ไม่รู้จะปลูกทำไม ปลูกแล้วไม่โดนรบกวนทางกฎหมายและนโยบาย หรือกฎหมายและนโยบายมาช่วยนิดนึง เพราะฉะนั้นประเด็นที่ผมมองเป็นค่านัด ก็คือ ที่จะทำให้เกษตรเปลี่ยนหรือพัฒนาระบบการปลูกพืชเศรษฐกิจหรือพืชอื่นที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้ ถ้าบนพื้นที่สูงก็เป็นเรื่องของถ้ำมีน้ำ เรื่องของน้ำที่เป็นปัจจัยผลิตพื้นที่ดี มีตลาดและได้รับสิทธิทำกินที่ดีในการใช้ที่ดิน “ตลาด น้ำ สิทธิที่ดิน” จะทำให้เกษตรกรเปลี่ยนได้ ถ้าให้

ชาวบ้าน ปลุกป่า สร้างฝาย มันก็ไม่ได้ตอบโจทย์อะไรซักที อาจจะมีเกษตรกรรายสองรายที่มีไอเดียอยากเปลี่ยนชีวิต อยากช่วยโลกแต่มันน้อยมาก เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ยังต้องมีการะ มีความจำเป็นในการเลี้ยงชีพเลี้ยงดูครอบครัว หรือใช้ชีวิตในสภาวะที่มันเปลี่ยน ผมเลยขอฟันธงเลยว่า “ตลาด น้ำ สิทธิทำกิน” เป็นประเด็นที่สำคัญมากที่จะทำให้เกษตรกรเปลี่ยนวิถีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

คุณคณิต ตันติศิริวิทย์ : ขออนุญาตมองต่างที่คุณติเรกพูดว่า ข้าวโพดเหมาะสมกับพื้นที่สูง ว่ามันเป็นแต่ชาวบ้านสามารถไปทำอะไรต่าง ๆ ได้ง่าย การลงทุนต่าง ๆ เหมือนกันง่าย เพราะว่าอาศัยน้ำฟ้า แต่ว่าที่จริงการลงทุนของประเทศชาติมหาศาล เราเปรียบเทียบกับพื้นที่จากป่าไม้ ซึ่งจริง ๆ แล้วมีมูลค่าสูงกว่ากันไม่รู้กี่เท่า แต่ว่าเรามาเป็นข้าวโพด ซึ่งทำเทียบกับมูลค่านั้นน้อยกว่ากันเยอะ แต่สำหรับชาวบ้านเอง เมื่อป่าไม้เขาไม่ได้รับผลประโยชน์มากนัก ในขณะที่ข้าวโพดได้ผลประโยชน์เต็ม ๆ ตรงนั้น ก็เลยเหมือนกับว่าการลงทุนที่เหมาะสมกับชาวบ้าน แต่จริง ๆ แล้ว ถ้าเราพูดถึงในเชิงเศรษฐกิจภาพรวมเสียหายอย่างมาก ถ้าป่าไม้ของเราจะเอื้อประโยชน์ให้กับชาวบ้านได้ ผมเชื่อว่าสิ่งนี้คงจะเป็นคำตอบ อย่างที่เราพูดแม้กระทั่งว่าเป็นป่าเศรษฐกิจหรืออะไรต่าง ๆ เข้ามาแทนที่ข้าวโพด เราไม่ได้บอกว่าข้าวโพดไม่ดี แต่ถ้าเราพูดถึงเรื่องการลงทุนในพื้นที่ลาดชันจะต้องลงทุนมากกว่าด้วยซ้ำไป ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ย สารเคมีต่าง ๆ ถ้าจะต้องใช้ มันต้องใช้มากกว่าพื้นที่ราบและผลผลิตมันน้อย

เพื่อจะส่งสัญญาณออกไป พี่น้องเกษตรกรก็จะบอกว่า คุณติเรกบอกว่ามันเหมาะสมกับพื้นที่ ขออนุญาตเพิ่มเติมอีกนิดหนึ่ง ก็คือ เมื่อกี้นั่งอ่านเอกสารของนานพอรั้มมา ส่วนหนึ่งคิดว่ามีความจำเป็นอยากจะทำให้ได้ ก็คือเรื่องของฐานข้อมูล ซึ่งคำว่าฐานข้อมูลตรงนี้ ผมอยากจะฝากกับทุกภาคส่วน เราไม่ฝากคนอื่น แต่จะฝากกับพวกเราตรงนี้ว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาควิชาการ อยากจะให้ภาคการศึกษา เข้ามาถอดบทเรียน เรื่องที่ว่า พื้นที่น่านต่อไปเราก็มองการท่องเที่ยว ถ้าเรามองว่าแต่ละที่ ๆ เอาไอเดีย ถ้ามันดีที่สุ่มมันจะเป็นหน้าตาอย่างไร เรามีพื้นที่ป่าที่เหมาะสมอย่างไรที่จะสร้างน้ำ สร้างอะไรต่าง ๆ ที่พวกเราอยากจะได้ น้ำตามที่เราต้องการมีพื้นที่ปลูก ๆ อะไรต่าง ๆ ไม่ได้บอกว่า พืชตัวไหนโดยเฉพาะ แต่ผมว่ามองว่า ตรงไหนที่เป็นพื้นที่เกษตร พื้นที่ป่า เป็นป่าเศรษฐกิจอะไรต่าง ๆ ถ้าเราสามารถที่จะวงพื้นที่ต่าง ๆ ออกมาได้ แล้วในอนาคตเราจะได้มั่งมาตรงนี้ ไม่ได้บอกว่าใครเป็นคนทำ แต่มองว่าเป็นโอกาส

คุณระรินธร เพ็ชรเจริญ : ปัจจัยหลัก เรื่องของน้ำ ตลาด พอมองเห็นทางออกหรือไม่ มีข้อเสนออย่างไร

นายติเรก เครือจันลี : เรื่องการตลาด เป็นเรื่องที่ NGOs อย่างพวกผมมองว่าเป็นเรื่องที่ยากลำบากมาก ทำงานมาหลายครั้ง ระยะเวลามานานมาก แต่ก็ไม่สามารถทะลุลงเรื่องนี้ได้ แต่สิ่งที่น่าดีใจในยุคนี้อีกคือ ภาคธุรกิจเอกชนซึ่งเก่งมากเรื่องของการตลาด ได้เข้ามาสู่กระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ที่คิดว่า ตรงนี้เป็นจุดเด่นและคิดว่าน่าจะมีหลายบริษัท หลายองค์กรที่เข้ามา น่าจะเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะช่วยพวกเราได้ NGOs อย่างพวกผมขายของไม่ค่อยจะได้ แต่ประเด็นเรื่องน้ำ สิ่งที่สำคัญมากก็คือ คำถามก็คือ เราขาดแคลนเรื่องน้ำ หรือเราขาดแคลนเรื่องของการบริหารจัดการน้ำ อันนี้ต้องตอบโจทย์ให้ได้ เพราะว่าบางทีไปในชุมชน ชุมชนก็บอกว่า ไม่มีน้ำ ๆ แต่น้ำในลำห้วยยังไหลอยู่ หรือแม้แต่เราไปพื้นที่ภูเขาได้ มันก็มีน้ำได้มันเป็นเรื่องของการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ ครั้งหนึ่งทางทีมงานรักษ์ไทย เคยไปทำงานที่บ้านปางยาง อยู่ที่บ้านเอื้องบัว เป็นพื้นที่เป็นภูเขา ในยุคแรก ๆ ประมาณปีพ.ศ. 2549-2550 มีปัญหากับอุทยานเรื่องการใช้ที่ดิน ก็มีโครงการเรื่องการจัดการพื้นที่อุทยานอย่างมีส่วนร่วมมีการกำหนดเขตพื้นที่การใช้ที่ดินเสร็จแล้วก็ โจทย์ต่อไปทำอย่างไรให้ชาวบ้านอยู่ได้ ก็มีการพูดถึงการทำไร่นาสวนผสม ที่บ้านปางยาง เมื่อ 10 ปีที่แล้ว พอติมีชาวบ้านทำอยู่ 2-3 คนก่อนแล้ว มีคำถามว่าจะเอาน้ำมาจากไหน

เพราะว่าน้ำห่าง 5 กิโลเมตร น้ำในหมู่บ้านไม่มีก็มีการได้คิดกันแล้วหาคำตอบ จนสามารถที่จะดึงน้ำและวางระบบน้ำ ในขณะที่มีการฟื้นฟูป่าต้นน้ำเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำได้ จนในปัจจุบันนี้บ้านปางยางมีการทำไร่นาสวนผสมได้เกิน 80% ของคนในชุมชน เมื่อปีที่แล้วผมได้ไปแปลงของพี่ผู้หญิงคนหนึ่งแถวตุนาคคนเดียว เพราะสามีอาจจะชอบหาของป่า บอกว่าตุนาคคนเดียว ค่อยๆ ขุดไป บางทีก็กลับมาร้องให้ที่บ้านเพราะว่ามันยากมาก เพราะคันนาแต่ละขั้นนี้สูงท่วมหัว แสดงว่าขุดดินเยอะมาก และก็ทำเป็นบ่อเล็ก ๆ กระจายในที่ดินของแก และดึงน้ำจากในพื้นที่ป่าเล็กลงมาปล่อยตามบ่อต่าง ๆ ปัจจุบันนี้ปรากฏ ว่าข้าวพอกิน เาะก็ขายได้ อาโวคาโดก็ขายได้ ปัจจุบันชีวิตของแกไปอยู่ที่ไร่อย่างสบายใจ การปลูกข้าวโพดแกลดลงเรื่อย ๆ เพราะว่ามันสามารถที่จะตอบโจทย์ได้ อันนี้เป็นตัวอย่างของการจัดการน้ำขนาดเล็ก ซึ่งเชื่อมโยงกับแปลงอื่น ในชุมชนประมาณ 40 กว่าครอบครัวที่ทำจาก 52 ครอบครัว นี่ก็เป็นเรื่องของการจัดการน้ำ ซึ่งการจัดการน้ำมันเป็นสิ่งที่ทำได้ ปัจจุบันรู้สึก ว่า สสทน.เข้าไปช่วยอยู่ในที่ที่เราทำงาน

เติมเต็มอีกนิดหนึ่ง ที่ผมบอกว่า “ข้าวโพดเหมาะสมกับพื้นที่” ในความหมายของผม ผมมองว่า ข้าวโพดมันปลูกได้ในพื้นที่สูง ใช้น้ำน้อย แรงแรงงานน้อย ผมไปเจอครอบครัวหนึ่ง ทำกันสองสามไร่กรรยาปลูกข้าวโพดได้ 20 ไร่ ได้ผลผลิตเยอะ มีเงินที่เยอะกับผลผลิตที่เก็บในขณะที่ไปปลูกอย่างอื่นมันยากและก็ต้องใช้น้ำมาก มันก็อาจจะเป็นตัวพืชที่ตอบโจทย์อะไรบางอย่างของเกษตรกร ถ้าเรามองว่าข้าวโพดอาจจะส่งผลกระทบต่อในบางพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ต้องเข้าใจกับมันว่า ทำไมชาวบ้านถึงเลือก เพื่อที่เราจะหาจุดที่จะเปลี่ยนและชวนชาวบ้านคิด แล้วก็ปรับเปลี่ยนวิถี

เดินมาได้อย่างไร

คุณปวรวิษ คำหอม : แลกเปลี่ยนประเด็นที่ได้คุยมาช่วงต้น คือ จริง ๆ แล้ว ในชุมชนมีการระดมความคิด ได้รับการส่งต่อความคิดมาอย่างยาวนานทั้งด้านบวกและด้านลบ คนส่วนใหญ่ก็จะมองรอบตัวเองเป็นหลัก ยังไม่ได้มองสังคมที่กว้างออกไป มันเลยทำให้การที่จะเข้าไปเอาคืน หรือเอาออกมาจากความคิดของเขามันคงเป็นเรื่องยากมาก แต่ว่าวันนี้เราสามารถที่จะเอาพื้นที่ของเขาออกมาได้ทันทีทันใด ผมคิดว่ามีกระแสที่ค่อนข้างจะมีกำแพงกัน แต่ถ้าเราสามารถที่จะยกระดับเหมือนที่คุณสำรวจท่านได้พูด ก็คือว่า ถ้าเรายกระดับพื้นที่เล็ก ๆ สามารถสร้างพื้นที่ทางเลือกให้เขาอยู่ได้ โดยที่ ณ ตอนนั้นไม่ได้ทำให้เขารู้สึกว่าเขาสูญเสียพื้นที่ของเขา พอเขาอยู่ได้ ผมเชื่อว่ายังไม่ได้ทำอะไร มันจะคืนไปได้ โดยที่เขาไม่รู้สึกรู้ว่าเขาถูกทวงคืน นี่คือความจริง เพราะว่าต้องแคร์รายได้ เพื่อที่จะประทังชีวิตของเขาแค่นั้นเอง แต่ว่าวันนี้แล้วอะไรล่ะ ที่สามารถทำในพื้นที่ที่น้อยแต่ว่ามีรายได้ที่สูง พอที่จะอยู่ได้ พืชทางเลือกคืออะไร แล้วข้อจำกัดของพื้นที่ของน่านคือ เกินร้อยละ 80 เป็นภูเขา การบริหารจัดการน้ำเป็นสิ่งที่สำคัญ แล้วจะเอางบประมาณจากไหนมาบริหารจัดการน้ำกับพื้นที่ที่เป็นพื้นที่สูง ที่น้ำอยู่ข้างล่าง ผมคิดว่า ถ้ามีงบประมาณมันทำไม่ได้ มันต้องเป็นหลักล้านหรือหลายพันล้านสำหรับในบางพื้นที่ แล้วจะจัดการอย่างไรต่อ ซึ่งในส่วนของการน้ำทางโมเดล เล็งเห็นถึงความสำคัญของเรื่องป่าต้นน้ำ และเรื่องของสภาพเป็นป่าต้นน้ำและก็สร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนว่า วันนี้เราในฐานะของคนต้นน้ำ เราจะต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ไม่ใช่เราจะกอบโกยผลประโยชน์ในเรื่องของพืชการเกษตรที่ทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างเดียว เราเลยยกระดับในเรื่องของโครงการน้ำทางโมเดลเกิดขึ้นมา เพื่อที่จะเปลี่ยนพืชข้าวโพดที่เป็นพืชเชิงเดี่ยวให้เป็นพืชผสมผสาน แต่ผสมผสานในความหลากหลาย ก็คือ พื้นที่ที่เราสามารถบริหารจัดการน้ำได้ เราส่งเสริมพืชที่สามารถใช้น้ำได้ แต่พื้นที่ที่ไม่มีน้ำ เราก็พยายามที่จะส่งเสริมในเรื่องของพืชใช้น้ำน้อย อย่างเช่น มะม่วงหิมพาน ซึ่งก่อนที่จะเป็นมะม่วงหิมพานเราได้รับคำชี้แนะจากท่านอาจารย์เดชรัต สุขกำเนิด จากคณะเกษตรศาสตร์ ว่าอนาคตค่อนข้างที่จะดีและเป็นไปได้ว่า

ทำให้พี่น้องมีรายได้ ซึ่งเราเห็นกระบวนการตั้งแต่ผลิออกมาถึงขั้นแปรรูปมหาศาล เราเลยมุ่งหน้าไปที่มะม่วงหิมพานเป็นหลัก แล้วก็มีพืชใช้น้ำน้อยอย่างเช่น มะขามเปรี้ยวฝักโต เรื่องของมะม่วงแก้วขมิ้น อันนี้ก็คือ พืชที่เราพยายามที่จะส่งเสริม ตอนนี้เรามองว่าการตลาดเป็นเรื่องที่สำคัญ แล้วจะมาถามในวงนี้ว่า แล้วพืชอะไรที่จะทำให้ตลาดมันดี ผมคิดว่ามันเป็นเรื่องยากมากที่จะตอบ เพราะไม่มีใครรู้เลยว่า ตอนนั้นแล้วมันเหมือนเป็นการที่จะลองผิดลองถูกด้วย ในส่วนของพื้นที่ อย่างเช่นเรา เราก็ยกระดับขึ้นมาเป็นวิสาหกิจชุมชน ที่ผ่านมาระลอกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ดังนั้นเรายกระดับตนเองขึ้นมาเป็นพ่อค้าคนกลางดีกว่า เพื่อที่จะสร้างการตลาดที่เป็นกลาง และเกิดการสร้างงานในพื้นที่ ในส่วนของการแปรรูป ผลผลิตที่มันเกิดขึ้น ถึงแม้ว่าราคามันจะตกต่ำ ถ้าเราสามารถจะสร้างกลไกการแปรรูปเกิดขึ้น มันก็จะเกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นในชุมชน นี่ถือเป็นสิ่งที่เราพยายามที่จะออกแบบร่วมกัน

คุณระรินธร เพ็ชรเจริญ : มีข้อเสนอให้อย่างไร ให้กับพื้นที่กำลังจะปรับเปลี่ยน หรือเปลี่ยนวิถีคิดอย่างไร

คุณปวรวิช คำหอม : คือ วันนี้ในส่วนของการนำพาโมเดล เราก็พร้อมที่จะส่งต่อ ในเรื่องของฐานคิดและกระบวนการ แต่ว่าวันนี้ เรื่องของความสำเร็จ ผมมองไว้ 4 ภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นโครงการไหน โดยเฉพาะโครงการนำพาโมเดล ก็คือ 1.จุดเริ่มต้น คือ “ต้องระเบิดมาจากชุมชน” ถ้าชุมชนไม่ลุกขึ้นมาคิด มาจัดการ ต่อให้ภาครัฐหรือเอกชนเข้ามา ก็ไม่มีความสำเร็จ ถ้าไม่เกิดจากฐานคิดตรงชุมชนก่อน ก็คือ นำพาโมเดลของเราได้หลักการของสามก้อนเส้า “ห้องที่ ห้องถิ่น ชุมชน” ร่วมกันออกแบบตัวเอง ซึ่งก็เอาภาคี ก็คือองค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาบริหารจัดการเรื่องของกระบวนการ บริษัทเอกชนที่เข้ามาตอนนี้เราก็ได้รับความร่วมมือจากเครือเจริญโภคภัณฑ์ มาบริหารจัดการร่วม แล้วก็ที่สำคัญก็คือ หน่วยงานของรัฐ เข้ามาดูแลแนวทางในเรื่องของการกำหนด นโยบาย กฎหมายที่มันสอดคล้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นโมเดลไหน ๆ ก็ตาม อันนี้คือ 4 ภาคส่วนที่สำคัญ ที่เราพยายามที่จะทำ เราไม่ได้ต้องการที่จะมีเอกสารสิทธิ์ หรือว่าความต้องการที่มากเกินไป แต่มันเป็นเหมือนที่เราคุยกันก็คือ เรื่องสิทธิ์ในการทำกิน ของพี่น้องให้มันรู้สึกว่ามันปลอดภัย ต่อการใช้พื้นที่แต่การใช้ของพี่น้องต้องเคารพกติกาหรือโมเดลต่าง ๆ ที่ออกแบบกัน ให้นำไปสู่ทางรอด เราทำนำพาโมเดล ทางรอดมีอยู่ 2 ทางเลือกก็คือ

1. เรื่องสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน
2. คุณภาพชีวิตของพี่น้อง จากที่จะเป็นหนี้สิน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นี่คือ 2 เรื่องที่เราพยายามจะออกแบบ แต่วันนี้ในความคืบหน้าของโครงการนำพาโมเดล ตอนนี้ถือว่า เริ่มมีการพูดคุยกับสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 (แพร่) ที่จะเข้ามายกระดับพื้นที่ ซึ่งน้ำทางเองมีพื้นที่ทับซ้อนกับอุทยานด้วย พยายามที่จะเอาโมเดลของน้ำทางที่จะไปสู่กลไกของอุทยาน กำลังพูดจากันสองรอบ วันที่ 3 มีนาคม เราจัดประชุมใหญ่และก็จะเชิญสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 (แพร่) เข้ามาเป็นวิทยากร มองแนวทางร่วม ตอนนี้ค่อนข้างที่จะไปในแนวทางที่ดี

คุณปรเมศ RECOFTC : ที่ผ่านมามาทางเรารีคอปก็ทำงานวิจัยในน่าน ร่วมกับมูลนิธิริรักษ์ไทย แต่งานหลักๆ ของรีคอป คืองานพัฒนาศักยภาพ งานเชื่อมโยงนโยบาย ทำให้ชุมชนสามารถเข้าถึงงานนโยบายได้อย่างไร และเตรียมความพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับทางนโยบายให้เข้ากับงานนโยบาย ตอนนี้มีงานอยู่ที่อำเภอสันติสุขมาทำงานร่วมกับมูลนิธิอีกเมืองน่านและวิทยาลัยชุมชนน่าน “โครงการฟื้นฟูภูมิทัศน์ชีวิตน่านหรือว่า Nan Landscape” เป้าหมาย คือมันต้องเกิดความมั่นคงของรายได้ของชุมชน และกีดการบุกรุกป่า และทำให้พื้นที่พระบนิเวศ เป้าหมายใช้ระยะยาวเราจะเชื่อมกับกลไกธุรกิจอย่างไรให้เขาเข้ามามีส่วนร่วม เกิดข้อตกลงร่วมในการฟื้นฟูภูมิ

ทัศน์ ใน Nan Landscape ทั้งหมด ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ของ Input ในเรื่องของการนโยบายที่ทีมงาน จะต้องเตรียมความพร้อม เช่น ตัวพรบ.ป่าไม้ พ.ศ. 2484 ที่แก้ไขมาตรา 7 คือ

1. ปลดล็อกในพื้นที่ที่เป็นเอกสารสิทธิ์และพื้นที่กรรมสิทธิ์ เอกสารสิทธิ์ นส.3

2. เท่าที่ตามทาง สนช.มา เขาจะปลดล็อกในตัวของพื้นที่ที่เป็น ส.ป.ก. และคทช. ใน คทช.ตอนนี้เขาแบ่งรถไฟออกเป็น 5 ขบวน ก็คือพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 3,4,5 ที่อยู่ก่อนมติ ครม. มติ 30 มิ.ย.2541 ถ้าเกิดพิสูจน์ว่าอยู่ก่อน คทช.รอบที่ 1 ที่จะปลดล็อกเรื่องไม้หวงห้าม แล้วคาดหวังว่า พื้นที่ คทช.เรื่องไม้สักหรือไม้หวงห้าม จะเข้าไปอยู่ล๊อต ของ พรบ.สวนป่า เห็นเป้าหมายของกรมป่าไม้ที่จะทำ ส่วนพื้นที่ คทช.3,4,5 คือ ขบวนรถไฟขบวนที่ 2 อยู่หลัง 30 มิ.ย.2541 ถ้าเกิดพิสูจน์มาแล้ว อันนี้จะต้องเป็นพื้นที่ฟื้นฟู จะต้องปลูกต้นไม้ประมาณ 50% ของพื้นที่ และขบวนที่3 คือ คทช.1,2 ที่อยู่ก่อน คือจะให้ทำกินได้ร่มไม้ ขบวนที่ 4 เป็นพื้นที่ที่ต้องทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ หรืออาจจะเป็ลูกจ้างของเจ้าหน้าที่ หรืออาจจะเป็ลูกของเจ้าหน้าที่ นี่คือ เป็นการยึดคืนทุกกรณี เท่าที่ผศศึกษา งานของคทช.มา ก็จะออกแนวทางนี้

อย่างที่สอง ทางทีมรีคอปได้ไปทำงานที่อ.สันติสุข ได้ไปดูประเด็นจะมีประเด็นที่เราสามารถทำได้ เกี่ยวกับงานสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และก็ไปดูเรื่องของไม้สัก และไปทำข้อมูลของอำเภอสันติสุข ตั้งแต่ต้นปีที่ผ่านมา รวบรวมข้อมูลพื้นที่สวนป่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2561 จนถึงปัจจุบันมีการไปขอขึ้นทะเบียนสวนป่าประมาณ 87,000 ต้น นี่คือนวนสัก ในพื้นที่อำเภอสันติสุข ตอนนี้กำลังทำข้อมูลว่ามันจะมีปริมาณเท่าไร ตอนนี้อยู่ในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลอยู่ การไปวางแผน การไปจับพิกัด GPS เพื่อที่จะดูว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ดินอย่างไร อย่างที่หนึ่งถ้าจะฟันธงเป็นพืชเศรษฐกิจของเมืองน่านได้ คิดว่าน่าจะเป็นไม้สัก เส้นทางไม้สักตอนนี้ที่เมืองน่าน กระบวนการชาวบ้านมีความรู้ที่จะไปขอขึ้นทะเบียนสวนสักอย่างไร แต่ไม่อยากทำ เพราะว่าคิดกระบวนการมันยุ่งยาก มันก็เกิดมีกระบวนการพ่อค้าคนกลางเข้ามา พ่อค้าคนกลางเป็นคนที่อำนวยความสะดวกทั้งกระบวนการ นี่คือข้อดีของพ่อค้าคนกลาง แต่ว่าราคาทีกลับมาได้อาจจะเป็นราคาที่ชาวบ้านไม่พึงพอใจ บางคนอาจจะพึงพอใจว่า เราไม่ต้องทำอะไร เราปลูกเฉยๆ มันก็ขึ้นเองไม้สัก แต่จริง ๆ ถ้าเกิดมันมีการจัดการที่ดี มีการจัดการแปลงที่ดี มันจะเพิ่มมูลค่าของไม้สักที่อยู่เมืองน่านได้ ทุกวันนี้เขาเอาไปขายกันที่จังหวัดแพร่ ไม้สักที่น่านออกไปที่แพร่ ซึ่งจริง ๆ แล้วโรงงานไม้สักที่น่านมีกว่า 60 โรงงานเท่าที่ได้ข้อมูลมาจากทสจ.น่าน นี่คือนักยภาพที่เห็นว่า น่านน่าจะทำอะไรเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีการยกระดับได้ รวมถึงการฟื้นฟูที่เป็นการเก็บคาร์บอน เป็นการบริการเชิงนิเวศจะเป็นมูลค่าได้ ถ้าเกิดเราทำข้อมูลเพื่อจะไปต่อรอกับนโยบายหรือหน่วยงานต่าง ๆ นี่คือนี่ที่จะฟันธง

คุณพิมพ์พรรณ สกิตรัมย์ : จะเห็นได้ว่าประเด็นเรื่องของอาชีพ แนวทางที่เสนอกันมา ก็ขออนุญาตสรุปประเด็นเพื่อส่งต่อการพูดคุยกัน ตั้งแต่เช้าที่เข้ามา คือถ้าจะไปตอบโจทย์เรื่องของอาชีพและรายได้ จะเห็นได้ว่า

1. ถ้ายังทำการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักอยู่ จะต้องเป็นการเกษตรที่มีการใช้เทคโนโลยี ความรู้ เข้ามาในการจัดการเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ

2. การเกษตรทำอย่างไร จะได้รายได้จากพืชการเกษตรด้วยและได้รายได้เสริม เช่น อาจจะเป็นเรื่องของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร

3. ในส่วนของอาชีพก็มองว่า บ้านเราป่าเยอะ ชุมชนมีการดูแลรักษาป่าอยู่ ทำอย่างไรชุมชนจะสามารถได้รายได้จากผลิตภัณฑ์จากป่า

ย้อนกลับมาในเรื่องของอาชีพ มองว่า ระบบเกษตรที่ทำอยู่ทำอะไร ประเด็นเรื่องข้าวโพด เราไม่ควรพูดแค่ตัวพืช ตอนนี้น่าสนใจสิ่งที่ต้องพูดคือ ระบบ เพราะฉะนั้นต้องมีข้อเสนอ อย่างของน้ำพางโมเดล ก็คือ จะต้องเป็นเกษตรแบบผสมผสาน

โจทย์สำคัญ ตอนที่ทุกคนไม่ได้พูดคือ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ จากนั้นไปแล้งบ้าง น้ำท่วมบ้าง เพราะฉะนั้นระบบเกษตรผสมผสาน เน้นเรื่องของพืชที่ใช้น้ำน้อย แต่ประเด็นเรื่องอาชีพที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลย ก็คือ ตลาด ทำอย่างไรตลาดจะเป็นธรรม ภาคเอกชน ในวันที่ที่มาด้วยจะมีแรงหนุนอย่างไรบ้าง ที่ผ่านมามีเอกชนพยายามเข้ามาทำเรื่องตลาด แต่ว่าไปไม่สุดทาง หมายความว่า ช่วงก่อนที่เราทำนานพอรู้ ในเรื่องของเกษตร สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือตลาดมี แต่คุณภาพและผลผลิตไม่สามารถตอบโจทย์ ตามความต้องการของตลาดได้ ตลาดมี Demand แต่ supply 53.40 คุณภาพไม่ได้ โจทย์ตรงนี้อาจให้พวกเราพูดคุยกัน “ตลาดมีแล้ว เอกชนพร้อมหนุน ฝั่งเกษตรกรผู้ผลิตจะคุณภาพอย่างไร” ตรงนี้อาจให้เปิดประเด็นคุยกัน ในเรื่องตลาดและของเกษตร

คุณช่อเอียง ปันติ : เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน ซึ่งเราเริ่มรวมตัวกันตั้งแต่ 2558-59 สมาชิก 1,200 คน 33 กลุ่มเกษตรทั้งจังหวัดน่าน แต่ยังไม่ครอบคลุมทั้ง 15 อำเภอ จากการที่เราได้ทำงานมาในระยะหนึ่ง เราพบว่า การเกษตรอย่างเช่นของประชาธิรัฐ พร้อมสนับสนุนเต็มที่ และมีตลาดในส่วนของทางโรงพยาบาลน่าน แต่สุดท้ายมันมีปัญหาอยู่ที่ตัวเกษตรกรเอง คือ เราไม่มีความสามารถในการผลิต ที่จะทำให้ผลผลิตตอบโจทย์เหมือนทางเลมอนฟาร์มต้องการ และความต่อเนื่องในการผลิตยังไม่ได้ และปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่ได้คือ เรื่องของสภาพอากาศ ที่เราเคยทดลองทำ ปีนี้พืชทองพันชั่งพื้นบ้านไม่ออกลูก และเจอพวกแมลงเต่าทองเยอะมาก ในการตลาดมีความต้องการสูง แต่ว่าเราผลิตได้ไม่พอ อันนี้เป็นตัวพืชอีกอย่างหนึ่งที่เป็นตัวเลือก แต่ ณ วันนี้มีสภาพอากาศเข้ามาเป็นตัวแปร จากที่ได้ทดลองมีพืชพื้นถิ่นหลายตัวที่พร้อมจะเป็นพืชเศรษฐกิจ ที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับทางน่าน แต่เกษตรกรเองยังไม่กล้าทำ มันมีตลาดที่อยู่ใกล้กว่าอย่างข้าวโพด ข้าวโพดมีเบ็ดเสร็จภายในตัวจังหวัด และที่เคยได้ทำงานกับที่ตำบลศรีสะเกษ ส่วนหนึ่งที่ชาวบ้านทำข้าวโพดก็เป็นในเรื่องของวิธีคิด จะทำอย่างไร ตรงนี้เป็นข้อเสนอเลยว่า จะทำอย่างไรให้ชาวบ้านก้าวข้ามความกลัวในการเปลี่ยนแปลง อันนี้ก็เป็นงานหนักของทีมีวิชาการที่จะเข้าไปกระตุ้นในเรื่องนี้ อละอีกคำถามคือ “ทำอย่างไรให้พืชพื้นถิ่นที่เป็นทางเลือกของเรามีมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสร้างการยอมรับทางการตลาด ทำให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ต้องการในการบริโภคของผู้บริโภค” นี่ก็เป็นทางเลือกอีกทางเลือกหนึ่ง ถ้าพืชอย่างอื่นที่เข้ามามันอาจจะไม่ตอบโจทย์เรื่องบริบทของชุมชนน่าน และที่สำคัญที่มองเห็นอย่างชัดๆ เลยคือเรื่องของผักสวนครัว ที่เป็นพืชรายวันที่สามารถทำตลาดในชุมชนเองได้ ถ้าอย่างผักที่ไม่สามารถส่งไปตลาดพรีเมียมได้ ตลาดชุมชนสามารถรองรับได้ แต่ว่าเกษตรกรกับผู้บริโภคก็ยังหากันไม่เจอ ถนัดแต่งานผลิตอย่างเดียว ขายไม่เป็น อันนี้ก็เป็นประเด็นสำคัญในเรื่องของการรวมกลุ่ม คนกลางในเรื่องของการจัดการตลาด

คุณพิมพ์พรรณ สกิตร์มัย : สามารถสรุปได้ ดังนี้ คือ ทำอย่างไรเราจะสามารถส่งเสริมและสร้างมูลค่าพืชพื้นถิ่น ให้เห็นคุณค่าของทางโภชนาการต่าง ๆ และผลผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่เฉพาะได้ และอีกประเด็นเป็นเรื่องของทักษะของเกษตรกร อันนี้เป็นประเด็นที่สำคัญมากทำอย่างไร โดยเฉพาะอยู่ในเรื่องของการตลาด โจทย์สำคัญเลย คือ น่านเราสร้างกลุ่มเยอะมาก กลุ่มวิสาหกิจ กลุ่มต่าง ๆ สุดท้ายแล้วกลุ่มไปไม่ถึง เพราะว่าการจัดการที่ดี ทำให้ไปไม่ถึง โดยเฉพาะเรื่องของการตลาด ทำอย่างไรตลาดจะเหมือนข้าวโพด คือเข้าถึงชุมชนได้เลย แล้วตรงนี้น่าจะเป็นการสร้างเชื่อมั่น ที่ผ่านมามีชุมชนเขาแล้วไม่มีความมั่นใจ ถ้าผลิตไปแล้วจะขายที่ไหน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีประเด็นและข้อเสนออย่างไร

ดร.ธันธิกรณ จันทร์หอม : เราเห็นช่องทาง ที่เกิดจากการถอดบทเรียนหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เราคุยกันหลายครั้งหลัก ๆ เลยก็คือ เกษตรกรเองก็บอกว่ามีข้อจำกัด ตั้งแต่เรื่ององค์ความรู้ว่าจะผลิตอย่างไรให้มีคุณภาพ ปริมาณ และกำลังการผลิตที่จะตอบโจทย์กับผู้ซื้อและผู้ค้า ที่เป็นประเด็นว่า มันไม่คุ้มทุนกับการส่ง อีกประเด็นคือ การต้องต่อสู้กับสภาพจิตใจและทัศนคติที่เป็นอยู่นี่คือฝั่งของเกษตรกร ทางฝั่งของผู้ประกอบการอยากได้ของดีแต่มีไม่เยอะแล้วจะต้องไปหาที่ไหน เราพยายามมองบนเรียน ในทางวิชาการเราเจอกระบวนการหนึ่ง เป็นกระบวนการที่ชัดเจน ในตัวขั้นตอนการทำงาน เราเห็นวิธีการพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (PGS) จริง ๆ แล้วกลไกของเกษตรกรอินทรีย์เป็นอีกช่องทางเลือกที่เราเห็นคำตอบ แต่คำว่า เกษตรอินทรีย์มันค่อนข้างจะใหญ่ในมิติของการก้าวข้ามความคุ้นชินกับการเคยชินการทำงานของภาคการเกษตร ในฝั่งของผู้บริโภคเองเรามองถึงเรื่องคุณค่าและคุณภาพ ซึ่งมันค่อนข้างมีช่องว่างเยอะมากกับการที่จะไปถึงคุณภาพและการก้าวข้ามเรื่องของความคุ้นชินหรือความเคยชิน แต่ว่ามีระบบการรับรองมาตรฐานแบบหนึ่งที่เราใกล้ชิดของทั้งสอง Section ก็คือฝั่งของเกษตรกรและผู้บริโภค ก็คือระบบการรับรองอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System) ซึ่งที่นั่นมีการนำเอามาใช้กันเยอะ ไม่ใช่แค่ที่นั่น ในหลายพื้นที่ในประเทศไทยและต่างประเทศก็มีการใช้เยอะ เพื่อลดช่องว่างมาได้ใกล้ชิดกันเยอะมากขึ้น ก็คือการที่จะเอาผู้ผลิตกับผู้บริโภคมาเจอกัน แล้วก็คุยกันได้เป็นภาษาเดียวกันเยอะขึ้น อันนี้คือ PGS กลไกอย่างและน่าจะเป็นเครื่องมือ ซึ่งการที่จะเอาผู้ผลิตและผู้บริโภคมาเจอกัน ก็ต้องหมายถึงความชัดเจนในเรื่องของการทำงานของทั้งสองฝ่าย พอเราเห็นคำตอบแบบนี้เราก็เลยใช้กระบวนการนี้มาพัฒนาเนื่องจากว่าคำตอบของการทำเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ก็คือเน้นกระบวนการกลุ่ม ซึ่งกระบวนการกลุ่มนอกเหนือจากเป็นการลดกำลังการผลิต ลดในเรื่องของความรู้ความเข้าใจ เทคนิคและวิธีการในการผลิตที่จะสามารถเอามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ เรามองถึงผู้บริโภคที่จะเป็นตลาดที่ชัดเจน เราพยายามลดแรงเสียดทานระหว่างกัน ว่าถ้าผู้ผลิตไม่แน่ใจในเรื่องของตลาด เราก็เอาตลาดมาคุยกับเขา ถ้าผู้บริโภคไม่แน่ใจในเรื่องของคุณภาพผลิต เราก็เอาผู้บริโภคมาคุยว่าผู้ผลิตเขาทำอะไร ว่าด้วยเรื่องของกรอบการทำงานที่ชัดเจน ในการสร้างมาตรฐานร่วมกัน อันนี้คือบทเรียนหนึ่งที่เรายกมาจะหาวิธีการที่จะสามารถทำซ้ำได้ หมายความว่าทำให้ชัดเจนและทำซ้ำในพื้นที่อื่น ๆ ได้ จุฬาฯ จึงใช้ PGS เป็นหนึ่งโมเดลในการพัฒนาทั้งทัศนคติ มองลึกไปกว่าทัศนคติของผู้ผลิตหรือเกษตรกรในฝั่งที่เราพยายามแก้ปัญหา เป็นเรื่องของ “ระเบียบวินัย” เรามองว่าเกษตรกรที่นั่น เราเห็นโอกาสที่ดีมาก หลายๆ ผู้ค้าที่พยายามจะมาเปิดตลาดเพื่อที่จะสนับสนุนผลผลิตหรืออะไรก็แล้วแต่ แต่ว่าไปไม่ถึงอย่างที่คุณพิมลพรรณบอก เพราะว่าคุณภาพการผลิตเราไม่ได้ อย่างประเด็นที่เราได้คุยกัน คือ สัมผัสแต่ต้นที่ยังค้างอยู่ ไม่ใช่ไม่มีตลาด แต่ว่าไม่หวาน ส่งไปแล้วเน่าบ้าง ส่งไปแล้วครั้งก็ไปไม่ถึง เพราะว่าคุณภาพมันไม่พอที่จะส่ง คุณภาพไม่ดีที่จะส่ง

ถ้าจะปลดล็อก “วินัยของเกษตรกร” ได้มองอย่างไร มีเครื่องมือ หรือวิธีการอย่างไรบ้าง

ดร.ธันธิกรณ จันทร์หอม : ตัวระบบเกษตรกรอินทรีย์เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่เราใช้เป็นข้อกำหนดหรือกฎหมาย ให้กับเกษตรกรในการทำงาน มีแต่ใช่ ไม่ใช่ และไม่มีสีเทา ความหมายก็คือ มีข้อกำหนดที่กลุ่มเองต้องพิจารณาตามบริบทของเขาก่อน ก็คือสิ่งที่เขาจะผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพ เขาต้องทำวิธีการ 1-2-3-4-5 ไปตามที่กำหนด อันนี้คือสิ่งที่เขาคิดและเขาต้องทำ ร่วมกันกับทางผู้บริโภคที่ยอมรับว่าสิ่งที่เขาต้องทำมีคุณภาพตามที่เขาต้องการจริง ๆ นี่คือการออกแบบกฎ หรือข้อกำหนดร่วมกัน ถ้าทำได้ก็คือใช่ แต่ถ้าเกิดมี 20 ข้อ ทำไม่ได้ 1 ข้อก็ถือว่าทำไม่ใช่ นี่คือ “กฎ” ซึ่งจริง ๆ แล้วเราไม่อยากจะใช้กฎหมายบีบบังคับซึ่งกันและกัน แต่เรามองลึกลงไปกว่านั้นก็คือ

ข้อกำหนดก็คือแนวทางที่ชัดเจน ว่าตนเองจะทำแบบนี้ เพื่อเห็นร่วมในการที่จะได้คุณภาพของผลผลิตที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและไม่ต้องมานั่งพูดอีกแล้ว ว่าทำไมของแบบนี้ไม่ได้ คนนี้ไม่ใช่ แล้วฉันจะทำแบบนี้ก็ได้ ถ้าเกิดเราไม่มีข้อกำหนดการในการทำงานร่วมกัน มันก็จะตอบคำถามไม่สิ้นสุด เราพูดกันอย่างตรง ๆ เราพูดถึงเกษตรจังหวัดที่พยายามจะส่งเสริมทั้ง Gap ทั้งเกษตรอินทรีย์ของมาตรฐาน Organic Thailand แต่อย่างที่ยก “เกษตรกรงอแง” ตอนที่เราไปส่งเสริมก็บอกว่ามันมีข้อจำกัดเยอะแยะมากมายไปหมดก็ไม่อยากทำ มันต้องก้าวข้ามความคุ้นชินเขาทำมากกว่าค่อนข้างชีวิต อันนี้คือทางที่ดีที่สุด ถ้าเรามีข้อตกลงร่วมกัน เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพของกลุ่มหรือผลผลิต เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นที่ยอมรับของผู้ที่จะซื้อ นี่ก็ต้องคุยกันแบบเครื่องมือเดียวว่าโอเค **ชัด ใช่ และไม่ใช่** ถ้าไม่ใช่ก็ต้องปรับและพยายาม ในขณะที่เพื่อนทำได้ ก็ต้องกลับมาถามตนเองว่า ทำไมเรายังทำไม่ได้และยังไม่ทำ นี่คือการชัดเจนว่า เราใช้เกษตรอินทรีย์เป็นเครื่องมือในการเป็นสื่อระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค

คุณระรินธร เพ็ชรเจริญ : การรับรองงานวิจัย ตลาดที่มั่นคงและเป็นธรรม ที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ถ้าเกษตรกรจะเข้าไปยังเกณฑ์มาตรฐานใด ต้องดูช่องทางอีกที เรื่องของการยอมรับและองค์ความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ ทำอย่างไรให้ผลิตภัณฑ์นั้นน่าเชื่อถือ

แต่อีกคำถามหนึ่งคือ แล้วพื้นที่สูง พื้นที่บนเขาไม่มีน้ำ จะทำได้หรือไม่ เกษตรอินทรีย์ทำบนพื้นที่สูงได้หรือไม่ เราคงต้องช่วยกันคิดแล้วว่ามันจะทำได้หรือไม่

ดร.ธนิศกร จันทรรอม : เรื่องข้อจำกัดของคนในพื้นที่ การรวมกลุ่มตั้งแต่เริ่มต้นเราได้คุยกับเกษตรกรเกษตรกร 1 คน 1 ครอบครัว เขาไม่ใช่พื้นที่แต่พื้นที่สูงอย่างเดียว เราช่วยคุยเรื่องพื้นที่ศักยภาพ คำว่า ศักยภาพก็คือ พื้นที่ที่เขาอาจจะไม่ต้องใช้ 200 ไร่ที่เขา มี 200 ไร่ นี่อาจจะพื้นที่ที่เขาไปดูแลได้อย่างทั่วถึง น้ำอาจจะต้องการจัดการเพิ่มเติมนี่คือหนึ่งมิติที่เราต้องการองค์ความรู้กับเกษตรกรบนพื้นที่สูง ว่าอาจจะไม่ใช่พืชผักหรือพืชที่เก็บเกี่ยวเป็น Crop แต่ว่าเราใช้เป็น Year crop เช่น เป็นไม้ยืนต้น หรือเป็นพืชเศรษฐกิจ อะไรต่าง ๆ ที่จะช่วยลดการใช้สารเคมีหรือเพิ่มพื้นที่สีเขียว ซึ่งเป็นไม้ยืนต้น นี่คือการที่เป็นข้อเสนอเพิ่มเติม ที่อยากจะชวนหลายๆ ภาคส่วนมาร่วมกัน ในขณะที่เราทำพื้นที่ขนาดเล็ก แต่เกษตรกรก็ต้องปรับตัวเยอะเหมือนกัน อีกหนึ่งประเด็นที่อยากจะฝาก คือ นอกเหนือจากเกษตรกรแล้ว คนน่านเองที่เป็นคนขับเคลื่อนในเรื่องของกระแสหลักและผลักดันคนน่านยังมีทัศนคติที่ เช่น กล้า ก็ไม่กล้ากิน นี่เป็นเรื่องสนุกที่ไม่น่าสนุก คนน่านยังยึดติดว่า ถ้าเป็นผลผลิตจากน่าน ไม่กล้าบริโภค ไม่กล้าซื้อ ซึ่งอันนี้เป็นหนึ่งเรื่องที่ต้องช่วยกันทำงานอย่างหนักหน่วง ว่าจะทำอย่างไรให้คนน่านเข้าใจและทัศนคติของเรื่อง จ่ายแพงกว่า 5-10 บาท ยังเป็นประเด็นและตั้งคำถามว่า มันแพง การขับเคลื่อนสำคัญ เพราะคนที่ทำเกษตรอินทรีย์มีความตั้งใจดีมาก แต่ว่าสุดท้ายไม่มีตลาดในเมืองน่าน ตอนนี้ปัญหาที่เราจะทำและยังต้องส่งผลผลิตที่อยากจะให้คนน่านได้กิน ยังต้องส่งไปให้คนกรุงเทพฯ ได้ทานอยู่ต่อเนื่อง โชคดีที่เราทำงานกับเลมอนฟาร์ม ที่เข้าใจประเด็นต่าง ๆ ในขณะที่เราใช้กระบวนการ PGS เป็นเครื่องมือ เราพยายามเก็บข้อมูลที่เป็นตัวเลขในเรื่องของราคา ต้นทุนการผลิตที่แท้จริง พยายามตั้งราคาที่เป็นธรรมกับผู้ผลิตและผู้บริโภค แต่ในขณะที่คนกำลังตั้งคำถามว่า “ทำไมต้องกินของแพง” ซึ่งแพงกว่า ต้องจ่าย 5-10 บาทที่เพิ่มขึ้น แต่ต้องเก็บเงินรักษาเอาไว้รักษาตัวไม่รู้ก็หมีน กี่แสน อันนี้เป็นความเข้าใจหนึ่งที่เรายกมาทำการบ้านกับฝั่งผู้บริโภค ซึ่งเป็นฐานผู้สนับสนุนหลักและซึ่งเป็นทางการมาก แต่ว่าตอนนี้เรายังมองข้ามในส่วนตรงนี้ ซึ่งเราจะต้องฝากและฝั่งคนน่าน ซึ่งคนน่านบางคนก็ต้องการอาหารเหล่านี้ เรายกมาที่จะติดต่อกับร้านอาหารในท้องถิ่นของเมืองน่าน ที่มีความเข้าใจซึ่งตอนนี้สนับสนุนซึ่งกันและกัน ต้องบอกว่าคนน่านนี้แหละที่เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องช่วยกัน

คุณเสาร์ คำมูลอินทร์ : ขอขอบคุณทาง กฟผ.และทางซีพี ที่ให้วัวผมมา 2 ตัว ผมมีพื้นที่ปลูกข้าวโพด 60 ไร่ ตอนนี้เหลือ 29 ไร่ เพราะว่าได้คืนป่าไปประมาณ 31 ไร่ ตอนนี้เลิกปลูกข้าวโพดมาแล้ว 2 ปี แล้วทดลองพืชเหมือน ท้อ.ตึก (ดร.ธันศิริธรณ์ จันทรหอม) เข้ามาแนะนำ ปัญหาของมันที่ชาวบ้านไม่ยอมเลิกคือ มันยากมากครับ ปลูก มะม่วงผมปลูกไปแล้ว 2 ปี ไม่ได้ผลผลิต ไม่มีเงิน แต่พอผลผลิตได้ก็กล้วย ฝัสนี้คาดว่าจะประมาณ 6 ปี ถึงจะได้ขาย แล้วช่วงที่ระหว่าง 1-6 ปี ชาวบ้านเขาไม่มีรายได้ เขาเลยไม่กล้าเสี่ยง และผมเห็นด้วยกับวิธีการของทางรีคอฟ ที่ให้ เจ้าหน้าที่มารับรองในเรื่องของการปลูกสัก แต่ป่าไม้ตอนนี้ยังไม่รับรอง ถ้าไปปลูกก็ปลูกได้ แต่ตัดไม่ได้เพราะมันเป็นพื้นที่ป่า หมู่บ้านผมเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติทั้งนั้น คทช.ก็ยังไม่ได้ มีแต่เอกสารมาให้รวบรวม เพียงรายชื่อ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็บอกว่าจะมาลงพื้นที่ก็เข้าใจว่า คงต้องรองบประมาณที่จะมาจับพิกัด ผมก็บอกว่า ชุมชนได้จับพิกัดไว้หมดแล้ว ทำไมไม่ยึดตามที่ชุมชนทำ เขาก็บอกว่าเขาจะทำเอง แล้วพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2,3,4,5 ป่าไม้จะเป็นคนบอกว่าอยู่ตรงไหน พวกเราไม่รู้หรอกครับ คิดว่าเป็นพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 4,5 หมดในพื้นที่ เพราะว่าทำมานานแล้ว แต่ป่าไม้ไม่ยอม นี่คือปัญหาของเขา แล้วไม่มีบที่จะมาลงจับพิกัด แต่พวกเราทำไว้แล้วแต่เขาไม่เอา นี่คือปัญหาอีกอย่างหนึ่ง แล้วที่มันใจ ที่อยากจะพูดในเวทีนี้ว่า ขอเวลาผมอีก 2 ปี ชาวบ้านพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน แต่ผมต้องทำน้ำให้เขาให้ได้ ตอนนี้ก็ขอขอบคุณหน่วยงานหลายหน่วยงานที่มาสับสนุน โดยเฉพาะ กฟผ.ที่ให้งบประมาณมาประมาณหกแสนบาท แต่ตอนนี้ยังเบิกไม่ได้ เพราะงบยังอยู่ที่อบต. เพราะว่ามันยากมากครับ เวลาจะทำงานจะต้องมีการประมูล มีบริษัทห้างร้าน ถ้ากฟผ.ให้เงินกับชุมชนเลย ผมทำเสร็จกันไปตั้งนานแล้ว แต่ไม่ต้องผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องระเบียบ แบบแผน ยื่นประมูล ซึ่งมันออกมายากมาก ผมก็คุยกับชาวบ้านนะครับ ว่าพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนหรือไม่ ถ้าพร้อมเมื่อ 2 ปีที่แล้ว ผมได้งบมา 280,000 บาท ผมได้เอาไปซื้อกล้าไม้ มะม่วง เงาะ แจกชาวบ้านทำได้ปีเดียว หลังจากนั้นผมถูก lock ไม่ได้ให้ทำว่า ผู้ใหญ่ต่อไปห้ามทำแบบนี้ เพราะว่าซื้อกล้าไม้ไปแจก ผมก็บอกว่า ถ้าชาวบ้านมีรายได้ ชาวบ้านเขาก็พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเขาได้ แต่ทางหลักการของทางราชการบอกว่าทำไม่ได้ ถ้าซื้อกล้าไม้ไปแจกชาวบ้านมันทำไม่ได้ ผมจึงถูกสั่งห้ามทำโครงการเหล่านี้ คือจริง ๆ แล้วมันทำได้ เหมือนกับปลูกสัก “ชาวบ้านก็แอบปลูก เวลาขายก็แอบขาย” คือหน่วยงานของรัฐนี้อย่าให้เขาเห็น เห็นแล้วถูกจับ แต่ว่าทำไมชาวบ้านถึงไม่ยอมปลูกสักเพราะมันเกิดปัญหาแบบนี้เกิดขึ้น แล้วหน่วยงานทางป่าไม้ก็ไม่กล้ารับรองเพราะว่ามันเป็นพื้นที่ป่าไม่มีเอกสารสิทธิ์ ถ้าเป็น ส.ป.ก. ก็ยังทำได้

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ : แล้วมีข้อเสนออย่างไร จากหลายประเด็นที่พูดมา

ประเด็นที่ 1 ช่วงที่เกษตรกรอยากปรับเปลี่ยน “ระยะปรับเปลี่ยนกับรายได้” มีข้อเสนออะไรบ้าง (ระยะปรับเปลี่ยนรายได้ของเกษตรกรจะมาจากไหน)

ประเด็นที่ 2 เอกชนพร้อมหนุน แต่เกษตรกรจะทำกลับทำไม่ได้ มีข้อเสนออะไรบ้าง เรื่องน้ำ

ผู้ใหญ่เสาร์ คำมูลอินทร์ : ต่อไปถ้าเอกชน เช่น กฟผ. ซีพี เป็นต้น ให้งบประมาณกับชุมชนเลย จัดการเอง บริหารเอง ทำ MOU กันเลยว่าจะทำอย่างไร

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ : หมายความว่าต่อไปถ้าชุมชนในจังหวัดน่าน มีเอกชนเข้ามาสนับสนุนขอให้ตรงไปที่ ชุมชนเลย

ผู้ใหญ่เสาร์ คำมูลินทร์ : จะง่ายกว่าและวิธีการทำให้ได้เร็วกว่า และถูกใจของชาวบ้านด้วย ยกตัวอย่างเช่น เงิน 600,000 บาท ให้ชาวบ้านทำ ทำได้เยอะมาก แต่ถ้าผ่านไปเกือบปี มีห้างหุ้นส่วนร้านเข้ามาประมูลทำได้นิดเดียว ผมยกตัวอย่าง ชุมชนทำถนนคอนกรีตในหมู่บ้าน มีอยู่ป็นิ่งที่เขาให้เงินกับชุมชนผมทำได้เยอะมาก แต่ถ้าอบต.ทำระยะทาง 100 เมตร ใช้งบประมาณประมาณ 300,000 บาทแต่ถ้าเอาเงิน 300,000 บาทให้ชาวบ้านทำสามารถทำได้ 200 เมตร วิธีการจัดการและการบริหารมันดีกว่าด้วย

คุณพิมพ์พรรณ สกิตรัมย์ : แล้วมาที่ประเด็นระยะปรับเปลี่ยน ทางชุมชนมีข้อเสนออะไรบ้าง

ผู้ใหญ่เสาร์ คำมูลินทร์ : ผมได้แนะนำชาวบ้าน สมมติทำ 60 ไร่ ผมก็ลดลงทีละ 5 ไร่ 10 ไร่ ไม่ต้องเปลี่ยนทีเดียวทั้ง 60 ไร่ แต่ตอนนี้ผมเลิกได้ แต่ผมไม่มีเงินเลย เพราะว่าผมไม่ได้มีรายได้จากข้าวโพด มะม่วงที่ปลูกก็ยังไม่มียาได้(ไม่ได้ขาย) ฝักรักยังไม่ได้ตัด มันต้องทน แล้วอ.ตึก (ดร.ธันธิกรณ จันทร์หอม*) ก็เข้ามาแนะนำไม่ให้พ่นยา** (ไม่ให้ใช้สารเคมี**) รู้หรือไม่ว่าไม่ให้พ่นยา มันใช้งบประมาณสูง เพราะถ้าพ่นยาหนึ่งปีพ่น 2 ครั้ง แต่ถ้าตัดหญ้าต้องตัด 6 ครั้งต่อปี แล้วค่าแรงแพง วันละ 500 บาทสำหรับตัดหญ้าใช้คนงานวันละ 8 คนใช้เวลาหลายวัน แต่ถ้าพ่นยาวันละ 500 บาทเหมือนกันแต่ใช้คนงานหรือแรงงานไม่เยอะ ใช้แรงงานประมาณ 2-3 คน ไม่พ่นยาดันทุนสูงมากแต่ก็ต้องทนเพราะรับปากกับอ.ตึก* ไว้ ว่าจะเลิกพ่นยา ในสวนกล้วย มะม่วงผมกินได้สบายเลยเพราะว่าผมมั่นใจไม่ได้พ่นยา แต่ว่าช่วงเวลาที่ปรับเปลี่ยน เช่น ฝักรักภาคเอกชนต้องให้ความมั่นใจกับชาวบ้านว่า ปลูกแล้วได้ขาย และป่าไม้ก็เข้ามาสนับสนุนด้วยว่าไม่ตัดจับ ต้องมาทำ MOU สร้างความเข้าใจร่วมกัน ตอนนี้ผมรอ คทช. เข้ามา ถ้าได้ คทช.เข้ามาผมมั่นใจว่า มีการปรับเปลี่ยนแน่นอน มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มแน่นอน

คุณพิมพ์พรรณ สกิตรัมย์ : เท่าที่ฟังตรงนี้ก็คือ ระยะปรับเปลี่ยนก็ต้องการแผนการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงิน เรื่องพื้นที่

ระยะปรับเปลี่ยนต้องมีการปรับเปลี่ยนตามโจทย์ของผู้ใหญ่เสาร์ คำมูลินทร์จะเป็นอย่างไรบ้าง ของทาง Nan sandbox

คุณอิสราภาพ คำฟู : จริง ๆ สิทธิที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย เรื่องอาชีพ รายได้ และความอยู่รอด ให้มันถูกต้องตามกฎหมายของคนน่านเราที่เราต่อสู้กันมายาวนานพอสมควร ถามว่ามันประสบความสำเร็จหรือไม่ หลายคนก็ตอบว่ามันยังไม่ถึง เป็นไม่ได้ มันยาก แต่ถ้าเราคิดว่าเราให้รายละเอียดดี ๆ วันนี้เกิดอะไรขึ้นที่น่าน เยอะพอสมควร ประเด็นที่มันดูแล้วไปในทางบวก เรากระทบกับทางภาครัฐทุกฝ่าย ทุกด้าน นักวิชาการเราก็ดึงเข้ามาเยอะแยะไปหมด ในที่ดินของคนน่านที่พี่น้องเราเข้าไปทำกินอยู่มันเกือบสองล้าน ที่เป็นป่าสงวน ทางภาครัฐก็มั่นใจ ว่า คทช. จะเอาอยู่ ตอนนั้น คทช.ก็มาใหม่แค่พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3,4,5 จริง ๆ เราไปสำรวจ คทช.ในน่านมีอยู่แค่ประมาณ 4 แสนไร่ ซึ่งถ้าทำทุกพื้นที่ของ คทช. พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3,4,5 ก็ไม่ตอบโจทย์อยู่ดี วันนี้คทช.ก็ไปยากอยู่ ก็คือมันซ้ำในเรื่องของนโยบายภาครัฐ ในการเดินของ คทช.ยังช้าอยู่ หลายปัจจัย แม้แต่ในระดับชาติ ผมบอกตรง ๆ เลยว่า ยังสับสนอยู่พอสมควร เรื่องระเบียบเรื่องอะไรหลายๆ อย่างพอสมควรที่เอามติ 30 มิ.ย.2541 เข้ามาเป็นเครื่องมือในการจับประเด็นตรงนี้ ไม่เข้ากับคนทางภาคเหนือเราสักนิดหนึ่ง แต่วันนี้ที่เกิดขึ้นได้มีคทช. เหมือนกับว่าเป็นการเร่งรีบกับคทช.ที่เขานำร่องมาก่อนหน้านี้แล้ว มีความพร้อมที่จะเข้าไป ถ้าจะเอาเกณฑ์ของ คทช. มาวัดกันจริง ๆ ก็เข้ากันไม่ได้ แต่ถ้าอนุโลมกันมาโดยตลอด เพราะอะไร และขบวนการทำงานของพวกเราหลาย ๆ ฝ่ายก็ช่วยกันหลาย ๆ ด้าย ไม่ว่าจะเป็นที่ดินทำกิน เกษตรอินทรีย์ Nan sandbox เยอะไปหมดเลย แต่ว่า

ขณะเดียวกันเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ ที่เราบุกรุกประมาณเกือบสองล้านไร่ วันนี้อยู่ในวงจรของหนี้สิน วงจรรอบแบบความล้มเหลว

คุณระรินธร เพ็ชรเจริญ : วันนี้ Nan sandbox เดินทางไปถึงจุดไหน แล้วเราจะใช้เครื่องมือนี้อย่างไร อยากได้ฟังข้อเสนอตรงนี้จริง ๆ

คุณอิสรภาพ คำฟู : แนวทางก็คือมันจะเข้าไปตอบโจทย์กับพื้นที่เกษตรกรในชุมชน ว่าตอนนี้ Nan sandbox อาจจะได้ยินมานานพอสมควร มันไปถึงไหน หลายคนก็ยังบอกว่ามันเงียบ แต่หนึ่งปีที่ผ่านมา Nan sandbox เรากำลังพยายามทำการจัดการเริ่มของข้อมูล ตอนนี้ข้อมูลเรียบร้อยประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ ยังไม่ครบได้แค่ 60 เปอร์เซ็นต์ และเราก็จะใช้ตรงนี้ไปก่อน ในการขยับเข้าไปตอนนี้ จากนั้นเป็นต้นไปเราก็จะ เอาข้อมูลตรงนั้นมาทำเป็นฐานข้อมูลในนาน เอาข้อมูลตรงนั้นไปดำเนินการให้มันก่อเกิด 85.31 ในเรื่องของยกระดับคุณภาพชีวิตของพื้นที่ที่ทำกินอยู่ในพื้นที่ป่าสงวน ซึ่งเท่าที่ผมเห็นข้อมูลก็เป็นของ รายครัวเรือนไปเลย มีรายละเอียดพอสมควร ผมคิดว่าถ้าข้อมูลตรงนั้นมันสามารถที่จะเอามาใช้เป็นประโยชน์ได้ก็จะมาตอบโจทย์ สิ่งที่เราคิดกันอยู่ว่าจะมีอะไรบ้าง อย่างเช่น การยกระดับคุณภาพชีวิตที่จะต่อยอดในเรื่องของที่เราคุยกัน เมื่อไม่กี่วันนี้ผมก็ได้ลงไปที่กรุงเทพฯ ก็ไปคุยกันว่า ประเด็นของตอนนี้ ประเด็นของ Nan sandbox ถ้าจะเดินไปเฉพาะของ Nan sandbox หมายถึงว่าทุกคนที่ทำในพื้นที่ของตนเองก็รู้ ก็แปลง เราดึงมาหมด แต่ว่าในส่วนของ คทช. ตอนนี้ Nan sandbox ตอนนี้ก็บอกว่า ต้องอาศัย คทช. เพื่อที่จะเข้าสู่กระบวนการด้านกฎหมาย เพราะว่า คทช.ยังเป็นนโยบายของรัฐ แต่ว่า Nan sandbox ไม่มีที่ไปเลยวกกลับมาว่าให้อยู่ในแนวของ คทช. ใช้ระบบ คทช. แต่ที่ผมคุยมาก่อนว่า คทช.ก็มีระบบระเบียบ กฎเกณฑ์ที่มันยังลำบากอยู่ แต่ขณะเดียวกัน Nan sandbox เราเดินไปก่อนหน้านี้อแล้ว ผมยกตัวอย่าง อย่างเช่นว่า คทช.ต้องแบ่งเป็น 20 ไร่ ต่อรายต่อครอบครัว แต่ Nan sandbox เราไม่ได้ทำอย่างนั้น มันจะเข้ากันได้อย่างไร ซึ่งตรงนี้ก็เป็นที่มาของคนที่ผมว่าที่จะต้องเข้าไปคุยว่าเราจะต้องให้เกิด เพราะว่าเราเป็นกรณีพิเศษ จะต้องไม่เหมือนกับทั่ว ๆ ไป ถ้าอย่างนั้นมันไปไม่ได้ ตอนนี้ในเรื่องของ Nan sandbox เราก็จะลุกขึ้นไปสู่ เรื่องของแนวทางการสร้างความยั่งยืน ของพื้นที่ตรงนั้นและครอบครัวนั้นที่อยู่ ซึ่งรายละเอียดตรงนั้นยังไม่ตกผลึกเลย ครับ พูดไปมันก็ ที่นี้ทิศทางของแต่ละฝ่ายทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนของพวกเรากำลังจะคุยกันอยู่ว่าแนวทางทางไหนที่มันเข้ากันได้ มันไปกันได้ เรากำลังจะไป ซึ่งเราก็เอาสิ่งที่เราทำมาทุกอย่างในเมืองนาน เอามาคุยกันหมดแล้วแล้วก็พยายามที่จะตกผลึกกันได้และพยายามที่จะมาแก้ไขตรงนี้แค่นี้ก่อนครับ

คุณสำราญ ผัดผล : จริง ๆ ก็ไม่อยากจะให้ข้อมูล Nan sandbox ไปมากเกินไป เดี่ยวพวกเราก็บอกว่ามันจะไปครบ เพราะว่าเรื่องนี้เป็นนโยบาย เอาเป็นว่า Nan sandbox วางแผนไว้ว่า **ปีที่ 1** การทำขอบเขตและข้อมูลรายแปลงให้ครบถ้วน อันนี้ถือว่าได้ทำสำเร็จ แต่อย่างไรก็ตามพร้อม ๆ นั้นจะต้องมีคำยืนยันจากผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมด ออกมาด้วยว่าจะร่วมมือผลักดันกัน แนวทางที่จะต้องดำรงป่า 72 เปอร์เซ็นต์ การพื้นที่ที่รุกเข้าไปประมาณ 28 เปอร์เซ็นต์ให้เป็นพื้นที่ระบบวนเกษตร 18 เปอร์เซ็นต์และอีก 10 เปอร์เซ็นต์ ที่ยังคงต้องคิดหาระบบเกษตรที่เข้มข้น และมีรายได้ทดแทน นั่นคือข้อสมมุติที่ทำมาในปีที่ 1 และถูกยอมรับโดยมติของคณะกรรมการกลางที่มีท่านนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน การวางแผนถัดไป อันนี้อาจจะนำเสนอได้ เราพบเห็นว่า ข้อปัญหาที่ท่านผู้ใหญ่เสาร์ น้องเอก น้องช่อเอื้อง เสนอไว้มีนัยสำคัญมากในอนาคต การปรับเปลี่ยน แนวคิดเรื่องตลาดนำ การเพิ่มศักยภาพและความสามารถให้กับเกษตรกรเป็นเรื่องใหญ่ ในปีที่ 2 คือนับตั้งแต่เดือนนี้เป็นต้นไป แนวทางที่ 1 คือ การระดมทุน เพื่อประคับประคองการปรับเปลี่ยนอย่างน้อย 6 ปี ย้อนกลับมาจนถึงปีที่เกษตรกรนำเข้าไปสู่การ

สร้างความยั่งยืนในระบบการผลิต และการฟื้นคืนนิเวศเกษตรป่าที่ชาวบ้านคืนมา ตั้งกองทุนซึ่งถือว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณ คือท่านองค์สมเด็จพระเทพฯ รับเข้าเป็นองค์ประธาน นี่คือการที่จะสื่อสารสาธารณะในอนาคต Nan sandbox มี “มูลนิธิรักษ์ป่าบ้าน” ขึ้นมาเพื่อที่จะเป็นหน่วยระดับปกครองเกษตรกรในจังหวัดน่านที่เข้าร่วมโครงการ นี่คือการสื่อสาร แต่โดยรายละเอียด พี่อะไรนั่นก็คือตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งเข้ามาศึกษา เหมือนกับท่านทั้งหลายกำลังเสวนาตรงนี้ ถามว่าพี่อะไรคณะทำงานไม่มีคำตอบ แต่ว่ามีการทำงานอย่างเดียว มีกองทุนที่จะระดับปกครอง ผู้ร่วมปรับเปลี่ยนในอนาคต ที่เห็นด้วยว่าต้องมีไม่ใหญ่ จะต้องมีการศึกษากิจการและมีการตลาดล่วงหน้า ที่จะเชื่อมเรื่องนี้และนี่คือแนวทางที่ 2 ของปีที่ 2 และอันที่ 3 ที่อยากจะนำเสนอต่อก็คือ ได้ร่วมมือกับทาง GISTDA ซึ่งเป็นองค์กรที่เชื่อถือที่สุด ในแง่ของข้อมูลเพื่อทำฐานข้อมูล เป็น AIP ใช้เรื่องของ AI มาทำข้อมูล ซึ่งเป็นความร่วมมือสามเศร้า ระหว่างภาคเอกชน คือ Nan sandbox นี่ถือว่าเป็นคณะกรรมการศึกษาด้านนโยบายแบบพิเศษของจังหวัด เป็นองค์กรร่วมที่ 1 แล้ว GISTDA ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านข้อมูลของประเทศที่น่าเชื่อถือ และกับบริษัทแอร์บัส เพื่อทำข้อมูลทุกตารางนิ้วของจังหวัดน่าน ให้ชัดเจนว่า การปรับเปลี่ยนอีก 20 ปีข้างหน้า เราจะทำอะไร ซึ่งได้เลือก 2 พื้นที่ที่ทดสอบกันไป คือพื้นที่ EEC ของภาคตะวันออกและจังหวัดน่าน ว่าโมเดลธุรกิจของประเท อะไรจะเข้าสู่สากลของจังหวัดน่านเข้าสู่สากลในเรื่องของพื้นที่เพิ่มน้ำและเป็นพื้นที่เกษตรแบบผืนนาเดี่ยวที่ต้องดำรงทั้งป่า คน และเศรษฐกิจ เป็นความร่วมมือขององค์กรสากล ก็คือของบริษัทแอร์บัส นี่คือการก้าวหน้าที่อยากจะนำเสนอในที่ประชุม เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่าทีมงานจะต้องรีบที่จะปรึกษาหารือกับทุกภาคส่วนอยู่แล้วว่าจะอะไรคือคำตอบ บางส่วนก็จะมีทีมวิชาการลงมาศึกษาว่าอะไรจะเกิดขึ้น นอกจากนั้นจะมีการศึกษาควบคู่ไปว่า น่านจะมีศักยภาพอื่นอยู่หรือไม่ที่ไม่ใช่เราเกษตร ไปสู่กับเกษตร ถ้าสมมติว่าเรามองว่าข้าวโพดเชิงเดี่ยวต้องเอาอีกอันไปสู้ แล้วกลไกตลาดมันสู้กันไม่ได้ พี่น้องยังไม่มีรายได้ที่ดี แต่ถ้าสมมติว่าน่านเป็นพื้นที่ศักยภาพท่องเที่ยวและสินค้าขายในท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวจะมีเม็ดเงินเข้ากระเป๋าชาวบ้านอย่างไร อันนั้นเป็นอีกอันหนึ่งที่ต้องคิด คือแนวคิดเรื่องของการตลาดที่มันดึงดูดคนเข้ามา แล้วชาวบ้านมีรายได้ส่วนต่าง กับแนวคิดที่ 2 มีการพูดถึงรายได้ที่ไม่ต้องสูญเสียเรื่องค่าขนส่ง เพราะตอนนี้เราสูญเสียเรื่องค่าขนส่งเยอะ GIZ เป็นหน่วยงานที่ศึกษานานมานาน เขาระบุว่าน่านมีศักยภาพด้านพลังงาน เรื่องแสงแดด ชีวมวลและน้ำ ถ้าสมมติว่า ด้านเฉพาะแผน TPP ของกระทรวงพลังงาน อนุญาตให้เอกชนขายอมลงทุน เรื่องธุรกิจพลังงานได้ น่านก็จะสามารถสร้างธุรกิจประเภทนี้ได้ มีโซลาร์ฟาร์ม มีไบโอดีเซล ชีวมวลต่าง ๆ แล้วการปลูกไม้ก็จะเพิ่มขึ้น สมมติ อนาคตที่อยู่นอกชายขอบต่าง ๆ ที่อยู่ปลายสายไฟฟ้า ถ้าเขาทำโซลาร์ฟาร์ม ธุรกิจประเภทนี้ คือ สินค้ามันไหลตามสาย ไม่ต้องขนส่ง ไม่ต้องวุ่นวายเรื่อง รถสิบล้อ รถขนยางพาราหรืออะไรก็แล้วแต่ ทำอะไรก็แล้วแต่บ้านเราจะมีปัญหาเรื่องการขนส่งแพงและติดขัด ถ้าธุรกิจแบบนี้เป็นไปได้ ก็แปลว่าพี่น้องจำนวนหนึ่งอาจจำเป็นเข้าไปเรียนรู้กับภาคการลงทุนในลักษณะอื่น อันนี้คือการพูดถึงแนวคิดข้างหน้า

คุณวชิรพงศ์ สุวรรณโสภณ : วันนี้เรามีเครือข่ายหลายท่านที่เข้ามาพูดคุยกันในเรื่องของ 162 ปีของเมืองน่าน ถ้าเราจะเอา scope นี้คุยกันตั้งแต่เช้า เวลา 162 ปีที่ผ่านมาแล้วเรามาคุยกันในระยะเวลาสั้นๆ มีหลายประเด็นที่เราคุยกันเรื่องการพัฒนา แต่ 162 ปี เราทำ Mind mapping ในเวทีประชุม “สิทธิทำกิน” ยังเป็นคำพูดที่อยู่ 162 ปี เราพยายามหาทางเลือก หาแนวทางที่จะเข้ามาจัดการปัญหาที่เราประสบอยู่ แต่ว่าองค์กรประกอบที่อยู่ในเวที อยู่ในน่าน เราต้องมองให้หมดทุกส่วน จริง ๆ เรามีองค์กรระหว่างประเทศที่เข้ามาทำงานในเมืองน่านด้วย เราก็ลืมไป มีเรื่องระบบราชการที่ไปกระทบกับนโยบาย เราก็ไม่ได้คิด มีเรื่องรัฐวิสาหกิจ ที่พยายามใช้กองทุนเพื่อการพัฒนาเข้ามาช่วย CSR ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ แต่ถามว่าวันนี้เรามุ่งเป้าไปแต่โจทย์ของแต่ละหน่วย อย่างบริษัทเอกชนก็

ต้องการที่จะ CSR ให้พื้นที่ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตอบสนองความต้องการของประชาชน ภาครัฐเองก็ต้องทำตามกรอบระเบียบของกฎหมาย ที่มีตอนนี้จะเป็นการที่ว่าเป็นการผสานและพยายามสร้าง ทำความเข้าใจระหว่างหน่วยงาน ประชาชนเอง อย่างท่านผู้ใหญ่ว่าเมื่อกี้ ท่านมีแปลงหนึ่งแปลงท่านก็จัดการของท่านในพื้นที่ของท่าน แต่อบต. เทศบาล มันแปลงใหญ่กว่านั้น เขาก็ต้องหาวิธีการจัดการในพื้นที่โดยรวม หน่วยงานราชการระดับจังหวัดเองก็รับสนองนโยบายมาจากข้างบน เพื่อที่จะพยายามมาครอบคลุมแปลงที่ใหญ่กว่า อบต. ขึ้นมาอีก ก็เป็นอีกระดับหนึ่งตอนนี้เราจำเป็นต้องพยายามทำความเข้าใจกับอีกบทบาทหนึ่งของแต่ละหน่วยที่เข้ามาทำงาน เอกชนจะมีบทบาทอย่างไร เอกชนนอกจากจะมีบทบาททางร้านค้า พ่อค้า ก็ยังรวมถึงเอกชนที่ทำการผลิตด้วย นานเราเองมีหลายๆส่วนเข้ามาทำมันถือเป็นโอกาส ทั้งที่วิชาการก็ถือว่าเป็นโอกาส แต่จะทำอะไรที่จะทำให้โจทย์ของทุกคน มาเป็นโจทย์ในเรื่องเดียวกัน ท่านต้องกลับไปดูท่านใช้บทบาทของท่านได้เต็มที่หรือยัง ท่านใช้บทบาทของเอกชนได้เต็มที่หรือยัง ในการที่ก้าวเข้าไปในปี 2562 เพราะว่าที่เราทดลองสาธิตต่าง ๆ มันเกิดขึ้นมาในช่วงระยะเวลาหลายสิบปี แต่ละหน่วยที่ทำ ไปทำจุด ๆ หนึ่ง แล้วก็ได้คำตอบในจุดนั้น ซึ่งแต่ละจุดมันก็เริ่มขยายตัวพัฒนาเป็นเครือข่าย เป็นทางเลือกให้แต่ละที่ได้มาเรียนรู้ แต่ถามว่าเราได้ทำตรงนั้นสุดหรือยัง?

ประเด็นอีกประเด็นคือการจัดการพื้นที่ของตนเอง ถ้าทำคนเดียวมันไม่จบ มันก็ต้องอาศัยกลุ่มอย่างผู้ใหญ่มากหลาย ๆ ที่ น้ำพวงโมเดล ทำสำเร็จก็เพราะเรามีกลุ่มที่จะผลักดันหาศักยภาพความเชื่อมโยงต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ข้อเสนอของผมนี่ก็คือ เราจะทำอย่างไรเพื่อที่จะเชื่อมโยง องค์ประกอบ ศักยภาพ factor เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายของแต่ละที่ ไม่ใช่จังหวัด เพราะจังหวัดมีศักยภาพทำได้หลายเรื่อง จังหวัดเรามีโอกาส ทั้งเรื่องการค้า การลงทุน ปีหน้าเรื่องทางรถไฟเสร็จแล้ว เมื่อก่อนายกสสารวยพูดถึงเรื่องค่าขนส่ง ทุกท่านเคย shopping Lazada ใช้หรือไม่ เรามักรอว่าราคานี้ได้ถูก แต่พอเวลาจะจ่ายเงินกับคนขาย ต้องบวกค่าขนส่งไปอีก 100-200 บาท ทำอย่างไร ให้เรื่องเหล่านี้ไปขยายผลให้กับเกษตรกร กลุ่มต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ และขับเคลื่อนไปพร้อมกัน ตอนนี้เราติดปัญหาที่แต่ละหน่วยติดกรอบของตนเอง งบประมาณลงมาก็ตอบโจทย์ของตนเอง ไม่ไปตอบโจทย์พื้นที่ชุมชน กลายเป็นว่าฉันก็ทำ ทุกคนก็ทำ ก็เข้าใจว่าเป็นเรื่องที่ดีหมด แต่ว่าอันไหนที่ทำด้วยกันได้ เราก็ควรจะเริ่มไม่ใช่ว่าอันนี้ฉันอยู่กลุ่มนี้จะทำเฉพาะเรื่องนี้เรื่องเดียว โดยที่ข้าง ๆ ก็ค่อยมาเรียนรู้กับฉัน สิ่งเหล่านี้อยากจะเสนอกับเวทีว่าตอนนี้เรามีศักยภาพอะไร เราต้องดึงให้ใช้ให้เต็มที่ โดยเฉพาะท้องถิ่นเอง อาจจะเห็นได้ว่า ในอบจ. ที่ยังมีเครือข่ายพี่น้องที่อยู่ในท้องถิ่นที่อยู่ในอีกตั้ง 99 แห่ง ที่อยู่ในจังหวัดน่าน มีนักรวางแผน ซึ่งนักรวางแผนเป็นนักใช้ข้อมูลอยู่อีกตั้ง 90 กว่าคนในพื้นที่แต่ละตำบล ทำไมต้องประมาณใช้พวกนี้ ก็เพราะว่าทีมพวกผมเป็นทีมที่เป็นนักใช้ข้อมูล ไม่ใช่เป็นทีมนักสำรวจ เพราะว่าท่านอาจารย์ทั้งหลาย ท่านได้สำรวจมาอย่างเต็มที่ บริษัทเอกชนก็มีข้อมูลเต็มที่ ทำอย่างไรที่จะเอาข้อมูลเหล่านี้มาเป็นฐานในการตัดสินใจที่จะเอาประมาณไปสนับสนุนงบในแต่ละที่ เพราะว่าโครงการสมัยนี้ไม่ใช่ว่าทำอย่างเดียวแล้วจบ เช่น ทำถนน 10 กม. พอทำครบเบิกเงินเรียบร้อยแล้ว ต่อไปนี้ต้องตอบได้เลยว่าทำถนนที่จะตัดผ่าน มีราษฎรที่อยู่ตรงนั้นก็ครัวเรือน ใช้รถอะไรบ้าง สัญจรเฉลี่ยวันละเท่าไร ขนส่งพืชผลทางการเกษตรเท่าไร สิ่งเหล่านี้จะโยงไปหมด เหมือนกันเราไปทำเรื่องน้ำจะตอบโจทย์ได้เลยว่า ผู้ที่จะใช้น้ำมีเท่าไร คนที่จะได้รับประโยชน์จากสินค้ามีเท่าไร พื้นที่ปลูกจากการที่เราไปทำเรื่องน้ำคืออะไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นฐานข้อมูลที่เราอยู่กับมันมา 162 ปี ณ วันนี้เราพูดถึงเรื่องสิทธิทำกิน ผมยกตัวอย่าง คทช. เราทำ คทช. ไปชุมชนลี้มเสนอเรื่องป่าช้า บางชุมชนลี้มเรื่องถนนในพื้นที่ บางชุมชนลี้มพื้นที่สาธารณะประโยชน์แล้วเขาประกาศให้มาแล้วพอมานถามกลับมาที่อบจ. แล้วคุณขออนุญาตแล้วหรือยัง ลี้ม! เพราะคิดแต่เรื่องพื้นที่ทำกินของตนเอง แล้วลี้มที่สาธารณะ เรื่องนี้เป็นกรณีศึกษาที่จะทำต่อไป เก็บข้อมูลให้ครบถ้วน

ข้อเสนอที่จะเริ่มจากฐานข้อมูลเดิม งานที่เราจะเริ่มจากหลาย ๆ ส่วน ให้มันไปตอบปัญหาเดียวกันได้

คุณนัต ใบยา : ขอบขอบคุณ คุณต้น(คุณวชิรพงศ์ สุวรรณโสภณ)ที่เสนอเรื่องของการจัดการฐานข้อมูล

พระครูสุจินนันทกิจ : มีอยู่ 2-3 อย่างที่เราลืมหรืออาจจะไม่ได้พูดถึงก็คือ

1. เรายังไม่ได้พูดถึงของดีที่อยู่ในจังหวัดน่าน “แก่นน่าน” คืออะไรบ้าง พระพุทธศาสนาสอนไว้ว่าถ้าจะแก้ปัญหาได้ ต้องแก้ที่เหตุ

2. ทำอย่างไร ที่จะมาร่วมกันในการสร้างค่านิยม ในการที่จะรักษากินฐานบ้านเกิดและวิถีทางของความเป็นน่านได้อย่างไร เราจะสร้างโอกาสนั้นได้อย่างไร

3. เราจะมีวิธีการในการสร้างแรงจูงใจ ในการขับเคลื่อนตรงนี้ไปได้อย่างไรบ้าง เรายังไม่ได้พูดถึงเรื่องตรงนี้

ถ้าย้อนถึงอดีตน่านเรามีครบทุกอย่างที่มีของดี น่านถือว่าเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ แสดงว่าเรามีป่าที่หลากหลายเป็นต้นตอให้เกิดของวัฒนธรรม และตอนนี้เรามีการปลูกฝังให้คนได้รักษาทรัพยากรเหล่านี้อย่างไรบ้าง ปาลดลงทุกปีๆ ยิ่งปีนี้ ข้าวโพดราคาแพง ไร่เหล่า กลับมาถูกเช่าอีกครั้ง ทำอย่างไรให้ตระหนักถึงความสำคัญของตรงนี้ด้วย นอกจากความเป็นทรัพยากรตรงนี้แล้ว วิถีวัฒนธรรมต่าง ๆ นา ๆ เหล่านี้ เราจะถูกชัก ดึงให้เกิดตัวตนในการที่จะปกป้องคุ้มครองรักษาอย่างไรบ้าง เช่น เรื่องของกิน อาตมาไปเดินตลาด ของมะเก่าที่เราเคยกิน ไม่มีขาย (มะหนอต มะเตื่อ) ได้หายไป ทำอย่างไรให้หมากไม้ของความเป็นน่านยังอยู่ เคยกิน ถูกพัฒนามาเป็นผลไม้ ให้มีคุณค่าขึ้นมาและได้รับการตอบรับขึ้นมา หรือพัฒนาสายพันธุ์ให้สอดคล้องกับทันทุกยุค ทุกสมัยขึ้นมา ถ้าเราไปช่วยฟื้นฟูสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาเป็นเรื่องที่ดี อาหารพื้นเมืองก็ได้หายไป ถ้าเราไปศึกษาสิ่งเหล่านี้ ที่เราถูกสอนมาตั้งแต่อดีต อาหารแต่ก่อนเป็นอาหารที่มีคุณค่าทั้งหมด อาตมาเกิดมาไม่เคยได้กินหมกกลอง ถ้าจะได้กินหนึ่งอาทิตย์อาจจะได้กินนมตราหมีซี่กหนึ่งกระป๋อง เทแล้วกินกับข้าวแบ่งกันกับพี่ ๆ น้อง ๆ แต่คนสมัยนี้บอกว่าถ้าไม่ได้กินนม จะทำให้สมองไม่ดี อาตมาไม่เคยได้กิน แต่สามารถจำทุกอย่างดี ถ้าเรายกระดับอาหารพื้นถิ่นเมืองน่านขึ้นมา และอีกอย่างหนึ่ง ผักพื้นบ้านบ้านเรา ไม่ชอบสารเคมี ปุ๋ยเคมี ถ้าเราสามารถฟื้นฟูผักพื้นบ้านเหล่านี้ขึ้นมาได้ ปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้ให้เกิดขึ้น

อยากจะให้คนน่านเปลี่ยนวิธีคิด อย่างเช่น หนึ่ง การทำการเกษตร เปลี่ยนเกษตรบนฐานทุน เป็นเกษตรบนฐานธรรมได้หรือไม่ เพราะทุกวันนี้เราจะทำอะไรเรานึกถึงทุนมาก่อน ยาม่าหญ้าอยู่ไหน สารเคมีอยู่ไหน เรานึกถึงแบบนี้ ทำให้คิดว่าชาวบ้านมันมีปัญหาไม่มีทุนก็ทำไม่ได้ ทำน้อย ๆ ก็ไม่เพียงพอ ต้องทำมาก ๆ เมื่อทำมากก็ต้องพึ่งพาเงิน ทำให้เกิดหนี้สิน ถ้าอย่างนั้นการสร้างแรงจูงใจเหล่านี้ เป็นเรื่องสำคัญ เป็นไปได้หรือไม่ที่ให้ชาวบ้านใช้พื้นที่น้อยให้เกิดประโยชน์ สองเรื่องต้นทุนการผลิตที่ต่ำ สามถ้าหากพื้นที่น้อยแต่สามารถการผลิตได้สูงและคุณภาพ ปลูกฝังให้คนน่านเข้าใจและบริโภคผลผลิตมีคุณภาพของคนน่านเอง

อาตมาของส่งเสริมเอาผักที่ไปปลูกรอบวัดไปขายที่กรุงเทพฯ ช่วงแรกไม่มีใครซื้อ แต่ปัจจุบันถ้ารู้ข่าวว่าทางวัดจะเอาผักไปขายก็มีการต่อคิวกันซื้อ ผู้ซื้อบอกว่าผักที่ผลิตจากวัดโป่งคำ ซื้อแล้วไม่กังวลใจและหายกังวลใจ “ผักบนฐานธรรม” ต้องผลิตมีคุณภาพและตลาดต้องต่อเนื่องและราคาต้องเป็นธรรม ถ้าราคาไม่เป็นธรรมผู้ผลิตก็ไม่มีการใส่ใจในการผลิต สุดท้ายก็กลับไปยังวังวนเดิม พ่อหลวงรัชการที่ 9 ได้ตรัสว่า “รายได้ต้องพอดี พอได้ ถึงจะพอเพียง” และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม น้ำดี ดินดี ป่าดี ก็เป็นเรื่องที่ดี ส่งผลให้การพัฒนาด้านนี้ดีขึ้น ส่งผลไปยังสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค หมายความว่ามันเชื่อมโยงต่อกัน และที่สำคัญคือบทบาทของสถาบัน

ครอบครัว พ่อแม่ลูก ลูกไม่ยอมปลูกผัก แต่ขายของทางโซเชียลได้หรือไม่ ชุมชนก็ต้องสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน พึ่งพาตนเองได้ อยากจะสร้างสังคมของความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเป็นสุขได้อย่างไร

“คนนอกมองคนน่าน คนน่านมองคนนอก” มิติการมองอาจต่างกัน ปัญหาที่ถูกคุกคามมาในหลายสิบปี

1. ปัญหาที่เกิดจาก “รัฐภัย” ภัยที่เกิดจากนโยบายของรัฐ หลายนโยบายที่ส่งเสริมชาวบ้าน แต่สุดท้ายไม่ไปถึงที่สุด

2. ปัญหาที่เกิดจาก “ชนภัย” ภัยที่เกิดจากการไหลบ่าของระบบทุน เป็นมายาภาพหลอกหลอนสายตาชาวบ้าน อันนี้เราจะช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันได้อย่างไรบ้าง

3. ที่สำคัญก็คือ “ประชาภัย” ภัยที่เกิดจากความไม่รู้ของชาวบ้าน ทำอย่างไรให้เขาได้ตื่นตัว ได้เรียนรู้ เอาผลกระทบเหล่านั้นมาถอดบทเรียน ส่งผลต่อการพัฒนาและแลกเปลี่ยนภูมิคุ้มกัน ถ้าเราพยายามปรับเปลี่ยนวิธีคิด โดยคิดจากการทำ “พัฒนาบนฐานทุนเป็นฐานธรรม”

คุณพิมลพรรณ สกิตรัมย์ : ประเด็น คือ พวกเราได้คุยกันเรื่องเกษตรเออะ ก็คือว่า ในเรื่องของตลาด สินค้าและมาตรฐาน “ต้องสร้างตลาดที่แน่นอน ต้องมาตรฐาน แต่อย่าลืมนานานอยู่ในที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์” คำถามสำคัญคือ ถ้าผลผลิตไม่ได้มาจากพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ ชุมชนก็ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ์ได้ “ภายใต้บริบทนาน ที่ประชาชนเกษตรกรส่วนใหญ่ยังทำกินอยู่ในที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เราจะมีข้อเสนออย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดความเท่าเทียม เพราะเราบอกว่าต้องมีตลาดที่เป็นธรรม”

คุณสุริยัน ปันชัย : เนื่องจากห้วงระยะเวลาที่ผมได้มีโอกาสได้ทำงานที่สภาเกษตรกรนาน ได้มีโอกาสไปพบกับพี่น้องเกษตรกร เรื่องที่สำคัญที่สุดของนานที่ผมพอจะจำประเด็นได้มีอยู่ 2 เรื่องใหญ่ๆ ก็คือ

1. เรื่องความเหลื่อมล้ำ ไม่ว่าจะเป็นด้านมิติต่าง ๆ เพราะเรื่องของมิติด้านกฎหมาย ด้านพรบ.หรือด้านสังคมต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาที่ไปติดกับอยู่กับเรื่องของความเหลื่อมล้ำเหล่านี้

2. เรื่องของหนี้สินเกษตรกร นี่คือสาเหตุใหญ่เลย ว่าทำไมเกษตรกรทำไมไม่ยอม ลด ละ เลิกพื้นที่ลงมือ สาเหตุของหนี้สินเกษตรกรเกินร้อยละ 50 ที่มาจากภาคการศึกษา ก็คือเรื่องของการส่งลูกหลานได้รับการศึกษาที่ดี ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องของสุขภาพ การอยู่การกิน เรื่องสังคมต่าง ๆ

1. “เรื่องของความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะเรื่องของการพัฒนา

2. เรื่องหนี้สินเกษตรกร สาเหตุของการหนี้สินเป็นเรื่องของการศึกษา

3. อื่น ๆ เป็นเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ การกินการใช้”

เราอยู่ในช่วงภาวะจำยอม ก็คืออยู่ในที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ สิ่งที่เราปรารถนาที่สุดคือ เราจะอยู่ในนานอย่างไร ให้มีความสุข ให้ปราศจากความขัดแย้งกับหน่วยงานต่าง ๆ ในส่วนของการพัฒนาก็เหมือนหลายๆ ท่านพูดมาตั้งแต่ต้น เรื่องของการปรับทัศนคติกระบวนการคิดต่าง ๆ ในเรื่องของการปรับเปลี่ยน เรื่องของการน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่าง ๆ มาใช้ เรื่องของเกษตรผสมผสาน เรื่องของการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพของพี่น้องเกษตรกร รวมทั้งการนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาอาชีพของพี่น้องเกษตรกร

คุณพิมลพรรณ สกิตรัมย์ : เกษตรกรนานพร้อม มีการปรับเปลี่ยน ใช้ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ พร้อมทุกอย่าง สินค้าก็สามารถผลิตได้ ในกรณีของเกษตรกรที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เรื่องของตลาดและรายได้เราจะขยับกันอย่างไร

คุณประทุม จินณเสน : วันนี้ผมดีใจที่นานมีคนมีอุดมการณ์มารวมกันขับเคลื่อนและได้หลอมรวมเอาปัญหาต่าง ๆ เข้ามาในวันนี้ บริบทนานเราเห็นว่าแทบจะไม่ใช่เมืองผลิต เราเป็นเมืองบริโภค มีข้อมูลการนำเข้าผักโดยเฉพาะผักและผลไม้ วันละ 14 ตัน ไม่ต้องไปหาตลาดข้างนอก เรามีตลาดของเราอยู่แล้ว แต่กลไกการตลาดเหล่านี้มันไม่มี เราไม่มีการจัดการตลาดของเราเอง คือเป็นบริบทหนึ่งที่เราไม่รู้จะแก้ปัญหาของตัวเอง หลายๆ ปีเราได้มีการขับเคลื่อนเรื่องของบริษัทประชารัฐ เรารู้ว่ามันทั้งหลายที่คอยขับเคลื่อนให้เราไปสู่เป้าหมาย จุดหนึ่งพื้นที่ คทช. Nan sandbox เป็นปัญหาเหมือนกัน ที่จะได้พื้นที่มาเป็นล้านไร่และพื้นที่เหล่านั้นจะต้องมาปรับเปลี่ยนอาชีพ ผลิตแล้วจะไปขายให้ใคร จะแก้ปัญหาอย่างไร ปลายทางห้างร้านต่าง ๆ ที่จะซื้อสินค้าขบวนการของข้อกำหนดของกระทรวงการสาธารณสุขที่ 386 ที่ออกมาเลยว่า ห้างสรรพสินค้า จะต้องผ่านโรงคัดแยกบรรจุ ตัวโรงคัดนี้เป็นตัวกลไกของคานงัดที่จะไปตรวจสอบวินัย เพราะคุณเอาสินค้ามาโรงคัดมีหน้าที่ตรวจสอบหาสารตกค้าง ตัวขบวนโรงคัดเป็นตัวที่จะคัดว่าได้หรือไม่ได้อย่างไร อันนี้สำคัญเพราะเกษตรกรต้องมีวินัย กลับมาถึง ถามคำถามถ้าไปปลูกอยู่ในที่ป่าแล้วจะอย่างไร เราสามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม 1. โรงคัด 2. บริษัทปลายทางที่จะซื้อกับกลไก PGS การรับรองอย่างมีส่วนร่วมไม่ต้องอาศัยพื้นที่ ถ้าไปตรวจสอบแล้วยืนยันว่าเอกสารนั้นถูกต้อง ก็สามารถส่งตรวจสอบหาสารตกค้างได้ ผ่านกระบวนการโรงคัดก็สามารถนำสินค้านั้นไปขายได้เลย โดยไม่ยึดโยงว่าพื้นที่จะถูกกฎหมายหรือไม่ถูกกฎหมาย กลไกที่สามารถแก้ไขได้อยู่แล้ว บริษัทประชารัฐเราเตรียมความพร้อม วันนี้เราวางแผน ของบประมาณจากกลุ่มจังหวัดจะทำระบบโลจิสติก มีรถห้องเย็นของเราอยู่ 14 คันรถที่จะแก้ปัญหา อีกส่วนหนึ่งขบวนการที่บอกว่าโรงคัดแยกบรรจุ กลไกโรงคัดนี้สามารถที่จะไปสอบเทียบมาตรฐานของเกษตรกรในแต่ละราย คุณค่าของผัก เราไม่รู้ว่ายี่ห้อไหนเป็นเกษตรแบบใดเพราะเอามาขายรวมกัน เกษตรกรที่ตั้งใจทำอย่างประณีต แต่ราคาที่ได้ก็ไม่ต่างกัน ทำให้เกษตรกรที่ตั้งใจทำใจไม่สู้เพราะไม่มีอะไรจะสู้ แต่ขอขอบคุณ Nan sandbox ที่มีการนำเอางบประมาณมาช่วยสนับสนุนเกษตรกรระหว่างรอปรับเปลี่ยนอาชีพ สิ่งที่เราต้องทำเร่งด่วนคือ การผลิตและหาตลาด ทิศทางของบริษัทประชารัฐเราทำอยู่ 2 แนวทางก็คือ

1. ที่ของเรามีผลิตทั้งหมดอะไรบ้าง ข้อมูลเราได้จากการสำรวจมาบ้างแล้ว แต่จะขอความร่วมมือกับผู้เข้าร่วมที่มีข้อมูลอยู่แล้วสามารถแบ่งปันข้อมูลได้

2. เราจะดูว่าการตลาดต้องการอะไร เราจะวางแผนการผลิต ขบวนการผลิตใช้กระบวนการเหมือนโรงบ่มใบยา เมื่อผลิตแล้วปลายทางมีการซื้อขายตลาดล่วงหน้า ทำให้กลไกบริบท เมื่อได้พื้นที่ที่จะได้คืนกลับมาให้ประชาชนจะยึดโยงและนำพาขบวนการไปด้วยกันและแก้ปัญหาซึ่งกันและกัน วันนี้ทางประชารัฐก็ขอขอบคุณทางอบจ. ที่ให้พื้นที่สร้างตลาดเราทำเป็น Farm outlet ที่เชิงสะพานพัฒนาภาคเหนือ บริเวณที่ขายสินค้า OTOP ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่เอาตลาดของคนที่จะปรับเปลี่ยนมาลองขายของตรงนี้ (มีพื้นที่ขายของ) วิธีการคือเราจะมีการวิเคราะห์หาสารตกค้างในผลผลิต มีสินค้าปลอดภัยจำหน่าย อนุญาตให้เกษตรกรมาขายฟรี แต่ต้องไปจองซื้อเปลี่ยนให้แก่แต่ละกลุ่มมาขาย และที่จะทำในอนาคต คือ สร้างอาคารสร้างอาคารศูนย์จำหน่าย รวบรวม และโรงคัดแยก งบประมาณอยู่ที่ 70 ล้านบาท กำลังจะแล้วเสร็จ นี่คือการเตรียมความพร้อมให้กับเกษตรกรที่จะได้พื้นที่คืนมา

คุณสุภาพ สิริบรรสพ : เราจะต้องสร้างระบบแล้วจะเปลี่ยนอย่างไร ดีใจที่คุยกับบริษัทประชารัฐ ได้รับรู้แล้วว่า เขาจะดูแลเรื่องของศักยภาพ พืชที่คนนานถนัดอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็น ไม้ สัก หรือข้าวโพด การปลูกข้าวโพดวันนี้ชี้พืมา ในเมื่อเราทำได้ ทำได้ดีและเก่งด้วย ทำไมเราไม่ปรับเปลี่ยนจากข้าวโพดไร่เป็นข้าวโพดขั้นบันได จากข้าวโพดที่ใช้สารเคมี ตัดต่อพันธุกรรมก็เป็นข้าวโพดที่สามารถขยายพันธุ์ได้ ใช้สารชีวภาพหรือสารอินทรีย์แทนได้อยู่หรือไม่ เรา

ก็ยังสามารถปลูกข้าวโพดได้แต่เปลี่ยนพื้นที่ เพราะเรายังขายข้าวโพดได้อยู่ จากที่เราได้ทำงานมาถ้าเป็นข้าวไร่นาก็ได้ 70 กิโลกรัมต่อไร่ ถ้าเป็นข้าวโพดนาจะได้ 100-110 กิโลกรัมต่อไร่ เพราะฉะนั้นเราปรับเปลี่ยนพื้นที่ เพื่อเป็นพื้นที่สูงเราก็ปรับเป็นขั้นบันไดเพื่อที่จะเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ปรับเปลี่ยนพันธุ์กรรมเพราะซีพีทำได้อยู่แล้ว

ส่วนในเรื่องพืชทางตลาด อันนี้ก็ปลดล็อคไปแล้ว สิ่งที่น่าเสนออีกส่วนหนึ่งก็คือ ประชาชนโดยส่วนใหญ่แล้วเขาก็ยังพึ่งตนเอง ล่าสุดเปลี่ยนมาเป็น “พ่อค้าคนกลางชุมชน” แต่จริง ๆ แล้วข้าราชการท้องถิ่น ที่เป็นข้าราชการที่ต้องทำหน้าที่ของตนเอง เราต้องมีระบบพี่เลี้ยงระดับอำเภอหรือตำบล จะปล่อยให้เขาไม่ได้ เพราะเขาไม่มีวินัย เรามีหน้าที่มีเงินเดือนกินอยู่แล้ว เราไม่เหมือนรักษไทยที่อยู่ทำงานมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2548 เราควรให้มาฝึกการทำงานเหล่านี้ เอาข้อมูลจากน่านฟาร์มและเครือข่ายที่มีอยู่ วันนี้มีบริษัทประชารัฐ ทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางให้เราอยู่ในระดับจังหวัด แต่ระดับชุมชนเราต้องมีพี่เลี้ยงเหล่านี้ ตอนนี้ประชาคมน่าน เราได้ไปพื้นประชาคมอำเภอขึ้นมาทั้ง 15 อำเภอ และเงินที่เราทำงาน เราใช้งบบริจาค ไม่น่าจะเหมือนที่ท่านผู้ใหญ่เสาร์บอก อย่างปีที่แล้วเราได้จากซีพีมาหนึ่งล้านสองแสนบาท ให้โอนมาที่ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน ไม่เอาเข้าโรงพยาบาลน่าน ถ้าเอาเข้าโรงพยาบาลน่านก็จะเหมือนเข้าไปที่อบต. กลายเป็นเงินบำรุงของโรงพยาบาล ซึ่งมันใช้ไม่ได้ เขาก็ใช้วิธีการเอาเข้าไปที่ศูนย์ประชาคมจังหวัดน่าน แต่ให้ทางกรมทหารพราน (กอรมน.) ที่เป็นส่วนราชการทำหนังสือขอคุณไปยังบริษัท ปีนี้เราได้จากบริษัททรู อีก ผ่านบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ เพื่อสร้างน้ำในพื้นที่ ถ้าเรามีพี่เลี้ยงแบบนี้ ซึ่งพี่เลี้ยงในระดับตำบลและอำเภอจะประกอบไปด้วย ราชการ ท้องที่ ท้องถิ่น ประชาชน NGOs พ่อค้าหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ เพราะวาระการมีการย้ายบ่อย ไม่ต่อเนื่องซักที อันนี้ดิฉันเสนอในเรื่องว่าเราควรมีพี่เลี้ยงไว้คอยดูแลเครือข่ายภาคประชาชนต่าง ๆ ถ้าเรามีทีมนี้เป็นคนกำหนดอนาคตของอำเภอนั้น ๆ ด้วยตัวเอง ให้ข้าราชการหรือคนอื่น ๆ ที่กลับไปมาเป็นพี่เลี้ยงก็พอ

สิ่งหนึ่งตอนนี้เรามีการสร้างน้ำ ท่านสามารถบอกว่าทุกอย่างมันจะต้องเป็นที่น้ำก่อน ตอนนี้เรามีเครื่องมือคือ ฝ่ายมีชีวิต สามารถจะสร้างได้ในพื้นที่ที่เป็นป่าสงวน ป่าอุทยาน แม้กระทั่งเป็นในที่ที่เป็นของกรมเจ้าท่า ล่าสุดที่ลำน้ำสมุนเราก็ทำ MOU กับกรมเจ้าท่า ส่วนของกรมอุทยาน กรมป่าไม้นั้น ตอนนี้ในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้เอาเข้า ครม.ไปเรียบร้อยแล้ว กำลังดำเนินโครงการสร้างฝ่ายมีชีวิตทั่วประเทศ ตามศาสตร์พระราชา ซึ่งตรงนี้เราจะเป็นการขออนุญาตให้กับทั้งประเทศได้เลย ถ้าเรามีน้ำเราสามารถทำการปลูกสัตว์หรือการท่องเที่ยวได้เลย ถ้าเราไปทำเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ อีกก็ดีกว่าจะได้ใช้ แต่อันนี้ใช้ได้เลย และใช้งบประมาณจากการบริจาคเราจะใช้ได้ต่ำกว่าและจะทำให้เกิดความชุ่มชื้นทั้งหมด อีกอันหนึ่งคือเรามีการสร้างพี่เลี้ยง “ครูฝ่ายมีชีวิต” ทั้งหมด ที่มากที่สุดคือที่อำเภอเวียงสา มีทั้งหมด 90 คน นอกนั้นมีทหารจากมทบ.38 กรมทหารพราน 32 ม.พัน10 ม.พัน15 และอุทยานแห่งชาติขุนสถานอีก 10 คน ต่อไปถ้าเราจะขยายของเรื่องเกษตรขั้นบันได เราก็จะสร้างครูขั้นบันไดหรือเกษตรขั้นบันได ซึ่งตอนนี้เราร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินไปร่วมกับกรมทหารพรานที่ 32 ที่บ้านดงผาปูน เรามีครูเกษตรขั้นบันได ต่อไปเราก็จะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งการทำเกษตรขั้นบันได ซึ่งเป็นมิติเด่น ถ้าเราทำแบบนี้ได้มันจะลดพื้นที่เพาะปลูกลง เพิ่มผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ลดการเผา วิ่งต่อไปเราต้องสร้างกองทุนลดโล เพื่อจะเอาคน ทุกวันนี้เรามีแต่ไปห้ามเขา แต่ไม่มีพี่เลี้ยงที่จะคอยดูแล ประชาชนพร้อมที่จะเปลี่ยน ข้าราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเปลี่ยนตนเองเป็นพี่เลี้ยงเข้าไปประทับประคองชาวบ้าน อย่างเช่นกองทัพภาคที่3 ทำไมเขาถึงเป็นศูนย์เรื่องเกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุ์พืช ผักปลอดสาร เกษตรอินทรีย์ในระดับเหนือล่าง 1 ปีเขาทำได้ แต่เขามีนโยบายเหมือนเรา มีหน้าที่เหมือนเรา ณ ต่อมาจังหวัดน่านที่จะทำที่กรมทหารพรานที่ 32 ฐานแสงเพ็ญ ซึ่งตรงนั้นก็จะมิตั้งทหารม.พัน10 และมทบ.38 ซึ่งสามารถที่จะไปดูแล

เป็นตัวอย่างได้ว่า ถ้าทำจริง ๆ แล้วมีระบบที่เลี้ยงแบบนี้ เราก็สามารถทำได้และอีกอย่างโยนไปที่ทางอบจ.บอกว่า หนึ่งเรารวมคนกัน ตอนนี้เรารู้แล้วว่าตรงนี้เป็นตัวหาตลาดให้เรา รวมคนเสร็จ มีทีมพี่เลี้ยง สิ่งสำคัญ ข้อมูลที่นานพอรู้ทำได้ เราเอาข้อมูลมาทำแผนขอพัฒนาจังหวัดและของบพัฒนาอบจ.ต่อไป

ทสจ. : ในนามของทรัพยากรจังหวัด เมื่อมีการพัฒนาเราจะต้องมีการแลกด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เรารู้กันอยู่เราต้องยอมระยะเวลาปี พ.ศ.2557-2562 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ป่าจังหวัดน่านเรา มีน้อยมากช่วงนี้ มีการเปลี่ยนแปลงแค่หลักพันไร่ ก็ด้วยการบังคับกฎหมายที่ค่อนข้างจะชัดเจน ลงโทษรุนแรง จำนวนคดีปี 2557-59 มีคดีด้านทรัพยากรสูงมาก แต่ปี 2560-61 น้อยลงจนแทบจะไม่มีเหลือแต่เพียง เหลือแต่เรื่องอื่น ๆ นั่นก็คือนโยบายที่ออกมาช่วงเหลือ แก๊ซ และผ่อนปรน ตอนนี้นั้นส่วนของจังหวัดน่านเป็นจังหวัดพิเศษ ทั้งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากร ท่านปลัดกระทรวงเข้ามาในพื้นที่เมื่อนานพอสมควรในช่วงเวลา 5 ปี สำหรับในจังหวัดน่านก็มีรัฐวิสาหกิจ และเอกชน เข้ามาช่วยเหลือก็เยอะ รวมถึงโครงการของ Nan sandbox ด้วย ซึ่งในหลักการก็ทราบกันดีว่ามีคำสั่งที่ 48/1 ลงวันที่ 14 ก.พ. 2561 ในเรื่องกฎหมายมีการผ่อนปรนกัน มีเรื่องเปลี่ยนแปลงเยอะมาก พรบ.ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้เปลี่ยนแปลงแทบทุกตัว แต่ว่าจะมาเปลี่ยนแปลงตรงกฎหมายป่าไม้เยอะ โดยเฉพาะมาตรา 4 มาตรา 7 ตอนนี้อาจจะมีความเข้าใจผิดกันบ้างเล็กน้อย อย่างเมื่อวาน (25 ก.พ.2562) ที่อำเภอท่าวังผา มีการตัดต้นประดู่ตามหัวไร่ปลายนา สามารถตัดได้เลย ก็มาร้องเรียนและแจ้งความกับทางอำเภอ ทางอำเภอและหน่วยป้องกันฯ ก็ไปดำเนินการ เขาบอกว่า “เขาคิดว่าไม้ 158 ชนิด ได้รับการยกเว้นว่าไม่ได้เป็นไม้หวงห้าม” นี่ก็รู้แต่ยังรู้ไม่จริง การผ่อนปรนเกี่ยวกับเรื่องสิทธิทำกินของรัฐบาลตอนนี้ก็คือเรื่อง คทช. ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมออกมาตราการรถไฟ 5 ขบวน ขบวนที่ 1 อยู่ทางภาคเหนือ ขบวนที่ 5 อยู่ทางป่าชายเลน ยึดเอามติ 30 มิ.ย.2541 เป็นหลัก การบุกรุกป่า ก่อนและหลังปีพ.ศ.2545 ถึงแม้ว่าจะเป็นพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ ทางรัฐบาลไม่ได้ให้คนออก นโยบายของทางรัฐบาล “ให้คนอยู่กับป่า” เรามีวิธีการจัดการที่ชัดเจน อย่างเมื่อวาน (25 ก.พ.2562) เรื่องการสร้างทางเลี้ยวเมื่อนาน ที่จะส่งไปเส้นทางที่ 3 เส้นทางที่ 1 คือเส้นทางที่ตัดมาจากหน้าดอยเขาแก้ว เส้นทางที่ 2 เส้นทางอ้อมไปทางอำเภอภูเพียงแล้วเลี้ยวเข้าทางอำเภอท่าวังผา อันนี้ก็ตกไปเพราะเกิดปัญหาเยอะ เส้นทางที่ 3 คือ จากอำเภอเวียงสาเข้าไปตำบลนาซาว ตำบลไชยสถาน ออกไปเชื่อมกับถนนพลังแผ่นดินออกไปที่บ้านผาตูบ ทางกรมทางหลวงได้เชิญผู้มีส่วนได้เสีย ร่วมเวทีประมาณ 700 คนแทบไม่มีใครคัดค้าน แต่ว่าจะมีการขอค่าทดแทน แต่การเสียพื้นที่ป่าของเราเพียง 11 ไร่ บริเวณใกล้ๆ กับบ้านผาตูบ ก็จะเป็นโฉนด ส.3 และส.ป.ก. ทางทรัพยากรก็สนับสนุนและเห็นด้วย

คุณสำรวย ผัตผล : ผมเสนอไว้ 3 เรื่องในอนาคต ถ้าสมมติว่าเราพุ่มพักดี ๆ ช่วยกันขยับ น่าจะเป็นการยกระดับไปได้เลย โดยที่บางอย่างที่รอไปได้ก็รอ บางอย่างที่ทำได้เองร่วม เราเคลื่อนไหวมาแล้วหลายประเภท มันมีสิ่งที่เราเรียกว่า นวัตกรรมพอสมควร เรื่องน้ำ คุณสุภาพ ได้พูดไปแล้ว มันไม่ใช่ว่ามีวิธีการเท่านั้น มันมีเทคโนโลยีด้วย ตั้งแต่เขื่อนขึ้น การพักน้ำ น้ำใต้ดินมีหลายเรื่อง เราต้องดูว่าสภาพประชาชนเคลื่อนไหวมา มันมีนวัตกรรมอยู่แล้ว พร้อมขยายตัว ถ้าเราทำอย่างนี้ก็ไม่ต้องรอเรื่องรัฐ เรื่องอะไรต่าง ๆ อันนี้คือประเด็นที่ 1 ส่วนประเด็นที่ 2 มีข้อท้าทาย สมมติว่าเราเห็นพ้องต้องกันว่า มีงานระดับนโยบายพร้อมที่จะทำงานกับเราทั้งบริษัทขนาดใหญ่ ทั้งคำสั่งของทางรัฐมนตรีและนโยบายระดับจังหวัดหรือตัวข้อกำหนดที่ครีแล้ว ภาคประชาชนจะต้องคิดว่านี่คือโอกาสของเรา ในการที่จะทำเป็นห้องเรียนสำคัญของประเทศนี้และของโลกที่ 3 แล้วคนก็จะมาเมื่อนานในฐานะที่ “เป็นเมือง

แห่งการเรียนรู้” มันก็จะเป็นการท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่ง เราก็จะได้โอกาสเลย กับประเด็นที่ 3 ผมคิดว่าเราต้องให้กำลังใจเรากันเองด้วย หลายครั้งเราก็สร้างวาทกรรมลิดรอนกำลังใจกันเองขึ้นมาโดยที่ทำให้พลังบางอย่างมันหดหายไปโดยใช่เหตุ มันไม่น่าจะเกิดขึ้น พร้อม ๆ สิ่งที่เป็นข้อเสนอโดยเฉพาะรัฐท้องถิ่น รัฐส่วนกลาง อาจจะต้องได้มีโอกาสเข้ามาเรียนร่วมกับภาคประชาชนมากขึ้น เพราะว่าผมมองว่าจะเป็นอุปสรรคในแง่ของการพัฒนาในอนาคตจะไม่ทันกระบวนการชุมชนและไม่ทันกระบวนการของภาคบริษัทเอกชน

คุณนัต ใบยา : นับจากนี้ไปประเด็นสำคัญคือเราจะต้องติดตามในกรอบนโยบายให้ชัด นำไปสู่การปฏิบัติอย่างไรให้เกิดมักเกิดผล โดยใช้บทเรียนที่เรามีอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มาเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ในการขับเคลื่อนไปพร้อมกัน โจทย์คือ เดินคนเดียวไปไม่รอด สำคัญคือคนนานจะจัดการร่วมมือกันอย่างไร ขยับเป็นองคาพยพพร้อม ๆ กันอย่างไร ภายใต้บริบทและพื้นฐานที่เรามีอยู่อย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพอันนี้ต่างหากที่เราคุยกันและขยับกันต่อช่วงบ่าย จากที่เราคุยกันทั้งหมดนี้เราจะขยับกันอย่างไรให้เกิดมักเกิดผล เกิดเป็นรูปธรรม ภายใต้สิ่งที่เรามีอยู่ภายใต้โอกาสที่เรามีอยู่

วงคุยเชิงประเด็นสู่ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาจังหวัดน่าน

คุณณัด ไบยา :เอาบทเรียนต่าง ๆ ที่เรามีอยู่ให้ยกระดับขึ้นมาให้เคลื่อนไปในภาพใหญ่ได้ ณ เวลานี้เราจะบอกว่าโมเดลนั้นดี โมเดลนี้ดีจริง แต่สามารถทำได้แค่ระดับเล็ก ๆ ไม่สามารถได้ทั้งหมด 99 ตำบล ถ้าพูดถึงล้านกว่าไร่ มีแค่ส่วนน้อยที่ทำได้ ณ ตอนนี้อย่าง สิทธิ มันเริ่มครีครายไปในระดับหนึ่ง แต่ถ้าเรายังรอให้ได้สิทธิสมบูรณ์แบบโดยไม่ขยับอย่างอื่น ผมมองว่า เราก็คงอยู่วังวนเดิม ๆ ณ วันนี้โจทย์กลับมาที่ เราจะเปลี่ยนเชิงเดียวให้เป็นอย่างอื่น รูปแบบที่เหมาะสมตั้งแต่ระดับการผลิตมาจนถึงขายได้ สร้างรายได้ที่มีมูลค่า เราต้องมองยาวแล้วระบบที่มันเหมาะสม ข้อเสนอที่เราน่าจะขยับร่วมกัน ภายใต้โอกาสที่มันมีอยู่ และโอกาสที่มันจะมาในอนาคต ถ้าเราวางแผนดี รับมือกับมันดี ๆ อะไรเข้ามาแล้วก็แล้วแต่เราสามารถรับมือกับมันได้ ขยายและยกระดับของเราได้ นี่ก็เป็นบทเรียนสำคัญ ตัวอย่างหลายๆ ตัวอย่าง เราได้มีโครงการขนาดใหญ่ที่ได้ลงมา แต่นานเราเตรียมตัวไม่พร้อมรับแทนที่จะได้โอกาสกลับเป็นปัญหาในพื้นที่ คิดว่าตรงนี้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะฉะนั้นในช่วงบ่ายเลยอยากจะเชิญชวนให้ผู้ร่วมประชุมคุยเรื่องของภาคอาชีพทางเลือก คงไม่ได้ตอบว่าเป็นพืชตัวนั้น ตัวนี้ อย่างที่บทเรียนของแต่ละคนบอกว่าเหมาะกับแต่ละพื้นที่ เพียงแต่ว่าเราจะคิดกลไกอย่างไรที่มันจะเชื่อมกันไปทั้งหมด แต่ไม่ใช่ว่าไปแล้วติดกับวงจรเดิม ๆ ก็กลับมา ผมคิดว่าต้องคิดให้สุดทาง ผมคิดว่าตรงนี้จะเป่าเสนอ และโอกาสให้หลายๆ พื้นที่ อีกหน่อยถ้าได้รับพื้นที่ของ คทช. จริง ถ้าได้รับพื้นที่ของ คทช.จริง ตอนนี้อย่างไม่ได้มีการวางแผนอะไรทำอะไรต่อ การจัดการในพื้นที่ที่มีข้อจำกัด เราจะจัดการอย่างไร นี่จะเป็นประเด็นที่เราจะรับฟังข้อเสนอและเราจะขยับกันอย่างไรให้เป็นรูปธรรมร่วมกัน อย่างที่คุยช่วงเช้า ถ้าลำพังแค่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คงจะไม่รอดแน่นอน มันมีข้อจำกัดของแต่ละฝ่ายอยู่ เพียงแต่เราจะเอาศักยภาพของแต่ละฝ่ายมาปิดข้อจำกัดของแต่ละฝ่าย ผมกำลังร่วมกันอย่างไร ขยับไปเกิดพลังขับเคลื่อนกันต่อไป

ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา : พัฒนาเรื่องน่านฟอรัม เป้าหมายก็คือ อยากจะให้มันเป็นพื้นที่กลางที่จะให้ทุกภาคส่วนมาเข้ามานั่งคุยกันภายใต้ข้อมูล อันนี้เป็น Platform ของการปูสื่อกับทำจากข้างล่างขึ้นข้างบน เพราะว่า Platform “Top-Drown” ของน่านมีเยอะ พอมันเยอะข้างล่างตามไม่ทัน ที่นี้ในแง่ของการลงทุนวิจัยทั่วประเทศ เราค้นพบปัญหา 2 ส่วนใหญ่ๆ ของภาควิชาการกับภาคประชาชน คือ

1. เรื่อง Scale ส่วนใหญ่เราจะทำแค่ Scale ที่เป็นต้นแบบซึ่งจะเล็กมาก ก็คือทำอาจจะหนึ่งกลุ่มในหมู่บ้านเท่านั้น พอจะขยายพบว่า นโยบายภาครัฐเมื่อลงมาจะลงครอบคลุมทุกพื้นที่ เพราะฉะนั้น เวลาภาครัฐลงส่วนใหญ่มักจะทำให้ความเข้มแข็งของเราแตก

2. คือ Speed เวลาเราจะทำ พวกชุมชนหรือภูมิสังคมเราจะใช้เวลาค่อนข้างสูง platform ของเรา คือ ไปพูดคุยกับชาวบ้าน ให้ชาวบ้านรู้จักข้อมูลใช้เวลาอย่างน้อย 3 ปี แต่พอรัฐบาลลงทุนและรับนโยบายมา ยกตัวอย่างให้เห็นเลย “Otop นวัตกรรม” ปีก่อนลงมาแก้ปัญหาก็รื้อยกกว่าล้านบาท ลงมาปั๊บ บางพื้นที่ดีเพราะเขาเข้มแข็งอยู่แล้ว ส่วนบางพื้นที่ที่ไม่เข้มแข็งแทนที่มันจะไปกัน แต่ชาวบ้านกลับขัดแย้ง นี่คือการยกตัวอย่าง

เพราะฉะนั้น น่านฟอรัม เราคาดหวังว่า Platform เหล่านี้ ทำให้ข้างล่างเข้มแข็ง ตอนที่เรายุ่งเรื่อง Theme ของการพัฒนาจังหวัดน่าน เน้นไปในเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ซึ่งมันเชื่อมโยงไปสู่การจัดการอาชีพ อาชีพใหม่ ตอนนี้อย่าง concept ของอาชีพใหม่ก็คือ เราพยายามขยับอาชีพที่ใช้ Resource base (ใช้ทรัพยากรเป็นหลัก) ตอนนี้นงานที่น่านอาชีพหลักแทบจะ 100 เปอร์เซ็นต์ คือ Resource base ขยับไปเป็น Knowledge base หรือ Creative base หรือ Innovation base ตรงนี้คือ Key word ที่สำคัญ เราจะขยับ

Resource base ไปเป็น Creative base หรือ Innovation/Technology base เพื่อสร้างมูลค่าสูงในพื้นที่ที่จำกัด เพราะฉะนั้นหลักใหญ่ของการพัฒนาพื้นที่ ที่ทับเส้น Factor มีอยู่ 2 ตัว ก็คือ ทุน และบริบท ช่วงเช้าเรายังพูดถึงทุนและบริบทปนๆ กันอยู่ “บริบท” คือ ศักยภาพพื้นที่ แหล่งน้ำ ที่ดินเป็นอย่างไร “ทุน” คือ ทรัพยากรมนุษย์ เราพูดถึงทรัพยากรมนุษย์ พอเราจะขยับ Resource base ไปเป็น Innovation/Knowledge base โดยเฉพาะ เกษตร ใน skill ที่เขาต้องสร้างทักษะใหม่ เขาต้องปลูกพืชชนิดใหม่ เขาต้องทำตลาดใหม่ ปัญหาคือเราจะทำอย่างไร

จึงมีการคุยกับทีมว่า ตอนบ่ายเราควรทำอย่างไร เราชวนคุยโดยมี Concept ไปจับ “เศรษฐกิจอาชีพ ที่มันง่ายๆ” Concept “Supply chain” ง่ายๆ เมื่อช่วงเช้าที่มีการคุยกัน นานเรามีโมเดลเยอะมาก เฉพาะของ สกว. ตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 ผมลงทุนที่นานไปประมาณ 59 ล้านบาท ถ้าวรวมหน่วยงานอื่น ๆ คงเป็นร้อยล้านแน่นอน มีโมเดลอื่นๆ อีกมากมาย แต่เราไม่เคย Up scale หรือเอามันมาคุยกันในเชิงหลักการและหมวดด้วยกัน ว่า ปัญหามันอยู่ตรงไหน ทำไมมัน Up scale หรือบริบทมันคืออะไรจะทดลองชวนคุยง่ายๆ ถ้าเราเอา Chain มาจับ ตั้งแต่ Sector การผลิตไปจนถึง Sector การตลาดที่นานมีอยู่ตลาดใหญ่ๆ ก็คือ ผู้บริโภคภายในและผู้บริโภคภายนอก ตลาดที่มันเป็นผู้บริโภคภายในก็คือ ตลาดภายในหมู่บ้าน ตลาดผู้บริโภคภายนอก ก็คือ ตลาดที่เราส่งวัตถุดิบไปเลยหรือแปรรูป หรือที่เรากำลังจะดึงผู้คนออกไปจาก Resource base ก็คือตลาดบริการ เช่น ทองเที่ยวที่นาน ทองเที่ยวถ้าทำที่นานมันจะเป็นตลาดใหม่ แต่ตอนนี้เรายังดึงการทองเที่ยวของนานไปสู่ Sector ผลิตไม่ได้ จะสังเกตว่า อันนี้เราไม่มีตัวเลขจับ ถ้ามีตัวเลขเราจะเห็นว่า ตลาดบริการของนานใหญ่มาก แต่ไปเอาการผลิตมาจากที่อื่น เพราะฉะนั้นอย่างแรกเลยที่อยากจะบอกทุกคน คือ เลิกมองเลยว่าไม่มีตลาด ถ้าขนาดคุณบัณฑูร ลำชา มาช่วยแล้วเรายังไม่มีตลาดมันเป็นไปได้ แต่เราขาดการจัดการวัตถุดิบที่มีคุณภาพและสม่ำเสมอ

เพราะฉะนั้น ในโมเดลช่วงเช้า ผมได้ถักออกมา โมเดลหลักเชิง Concept เราจะมีโมเดลเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง “ขายกินเอง สร้างความมั่นคงทางอาหาร” โมเดลเกษตรพันธสัญญาหลายโมเดล จะเป็นโมเดลที่ทำ Contract กับผู้ค้า เช่น มะม่วง มะม่วงหิมพาน พืชผล เรามีโมเดลเกษตร เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจภายใน ตามที่เข้าใจ เป็นพวกกาแฟ ที่ออกมาแล้วก็ขายได้ในนาน มี Sector บริการรองรับ ก็เลยเสนอกับทีมอีกเมืองนาน (ทีมที่จัดฟอรัม) ว่า ลองพูดคุยกับโมเดลว่า ปกติ Chain ง่ายๆ ของ Supply Chain คือ เกษตรกรผู้ผลิต คนคัดแยกหรือคนรวบรวม ผู้ค้า/ผู้รับซื้อ/ผู้แปรรูป มันแล้วแต่ของลักษณะของสินค้า ตลาดนี้คือ ผู้รับซื้อสุดท้าย จนไปถึงผู้บริโภค ผมเห็นว่าบางโมเดลมันมีครบ Chain บางโมเดลที่มีคนเสนอว่า มันควรจะมีกลไกทางการตลาด เราจะไปดูว่ามันขาดอะไร แล้วทำข้อเสนอว่าที่มันตรงกับศักยภาพการผลิตของพื้นที่ตนเอง เวลาเราจะไปให้แต่ละพื้นที่เลือก เราจำเป็นต้องมีเมนูให้ชาวบ้านเลือก ว่าอะไรที่เขาสนใจ อะไรที่เขาสามารถผลิตได้ และเป็น Skill ง่ายๆ เช่น เขาเคยปลูกผัก ให้เขาปลูกพริก แต่ที่เมื่อไหร่ที่เขาทำไร่ข้าวโพด แล้วเปลี่ยนมาให้เขาปลูกพืชผลเมืองหนาว มันยากมาก อันนี้อยากจะเสนอให้ทำเมนูให้สอดคล้องกับเมนู และศักยภาพของชุมชนให้สอดคล้องกับบริบท

คุณพิมลพรรณ สกิตร์มย์ : อยากจะเปิดเวทีพูดคุย ช่วงเช้าเราจะเห็นได้ว่า ถ้าพูดถึงเรื่องของอาชีพ ไม่ใช่อาชีพที่เป็นเรื่องของด้านการเกษตรเท่านั้น มันมีอาชีพที่ไม่ใช่เป็นเรื่องของเกษตรด้วย เช่น การทองเที่ยว พลังงาน ผลผลิตจากป่า ที่ทางรีคอฟ ได้เสนอเข้ามาด้วย อยากจะแบ่งเป็นภาคการเกษตร และนอกการเกษตร

ย้อนกลับมาด้านการเกษตร ตอนนี้ในฝั่งของส่วนแรกผู้ผลิตและการผลิต หัวใจสำคัญคือเรื่องสร้างวินัย ซึ่งมันเป็นนามธรรม ทุกท่านในห้องนี้มองว่าควรเป็นอย่างไร ทำอย่างไรผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และมี

เครื่องมือมาตรฐานอะไรที่มากำกับตรงนี้ การกำกับคุณที่มีคุณภาพ กลไกในเรื่องของการจัดการ ในเรื่องของการรวบรวมการคัดกรอง และคัดแยก เป็นต้น

ตัวแทน CP : โดยส่วนของเครือเจริญโภคภัณฑ์ ได้รับนโยบายจากผู้บริหาร ในเรื่องของการพัฒนาความยั่งยืน ซึ่งจะทำในส่วนของภาคส่วนทางธุรกิจที่เราอยู่แล้วของซีพี ในเรื่องของการสร้างความยั่งยืนมันจึงตอบโจทย์ในเรื่องการสร้างความยั่งยืนในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ต้องไปคู่กัน ในงานที่ทำในประเทศไทย ทำอยู่ที่ เชียงใหม่ น่าน และในภาคเหนือเราขยายออกไปได้แก่ กลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน จะทำในส่วนในพื้นที่ต้นน้ำเข้าไปดูเรื่องของการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ภาคอีสานก็ทำร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมูลนิธิต่าง ๆ ที่ทำในเรื่องพัฒนาอาชีพทางเลือก เสริมการตลาด ภาคใต้ก็มีทำใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และภาคกลาง

แต่ในส่วนในพื้นที่จังหวัดน่าน อย่างที่เราทราบก็คือ เรื่องภูเขาหัวโล้น พื้นที่ป่าที่ลดลง สิทธิที่ดินทำกิน ซึ่งทั้งหมดนี้มันเป็นปัญหาหมักหมมในจ.น่าน มราเราคุยกันในภาคเช้า ในส่วนของซีพี ที่เข้ามาทำในจังหวัดน่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2558 ที่เรามาทำงาน มาศึกษาพื้นที่ ตอนนี้นำมาเข้าสู่ปีที่ 5 ก็เกิดโมเดลต่าง ๆ และสร้างความร่วมมือกับทางภาคส่วน ตอนแรกเรามองในเรื่องของข้อจำกัด จังหวัดน่านเรามองในเรื่องของปัญหาการปลูกพืชเชิงเดี่ยวหรือข้าวโพดเลี้ยงสูง จะทำอย่างไรที่ให้เกษตรกรหรือชาวบ้าน มีทางเลือกหรือทางเลือกอื่น ๆ อาจจะเป็นพืชที่มีมูลค่าสูง ช่วงเช้าหลายท่านก็มีข้อเสนอต่าง ๆ ในส่วนของซีพีเราวิเคราะห์อยู่ทั้งหมด 5 ข้อจำกัดในเรื่องการหลุดพ้นจากพืชเชิงเดี่ยวหรือข้าวโพดได้

1. เรื่องทุน มอง 2 อย่าง คือ เงินลงทุนที่สามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้ ทุนด้านทรัพยากรที่เป็นของตนเอง/ที่ดินไม่มี ก็เลยไม่มีทุนที่จะมีก็เลยไปกู้ยืมในการทำอย่างอื่นไม่ได้ เช่น กู้ธนาคารก็ไม่สามารถที่จะใช้เอกสารการขอกู้เงินได้

2. องค์ความรู้ที่จะประกอบอาชีพชนิดอื่น อยากทำอย่างอื่น แต่ไม่มีความรู้

3. การใช้ความรู้และนวัตกรรมมาช่วย การสร้างอาชีพขึ้นมาใหม่ ลดแรง ลดค่าใช้จ่าย ลดการใช้สารเคมี และเพิ่มมูลค่าของสินค้า

4. การบริหารจัดการ มีความรู้ แต่ไม่มีความสามารถในการจัดการ

5. การตลาด ก็คือ ทำแล้วไม่สามารถขายที่ไหนได้

เรามาดูเรื่องของข้าวโพดมันตอบโจทย์ 5 อย่างนี้

1. ทุน ข้าวโพดสามารถมีทุน ท้องถิ่น ธกส. สามารถกู้เงินได้ ใช้การเซ็นรับรองแค่ 3 คน ก็ได้เงินมาลงทุน

2. ชาวบ้านมีความรู้ในการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกอย่างไร ดูแลอย่างไร ใช้ปุ๋ย ยาอย่างไร ทางผมยังต้องไปขอความรู้กับชาวบ้านด้วยซ้ำไป

3. เทคโนโลยีและนวัตกรรม การปลูกข้าวโพดมันจะง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร การใช้ปุ๋ยหรือยาต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาอะไรต่าง ๆ เรื่องของการใช้สารเคมี

4. เรื่องขององค์ความรู้ในการบริหารจัดการ ก็สามารถบริหารจัดการได้หมดเลย ไม่ว่าจะเป็นขบวนการต้นทางเอาข้าวโพดที่ไหน เอาเมล็ดพันธุ์ที่ไหน

5. ตลาด ตลาดมีทุกที่ ถ้าปลูกข้าวโพดมีตลาดอย่างที่เราทราบ คือเป็นข้อจำกัดที่ชาวบ้านอยู่ไม่พิน

เราก็เลยมาคิดโมเดลขึ้น ในเรื่องจะทำอย่างไรดี จะทำอย่างไรที่จะหาพืชชนิดใดชนิดหนึ่ง แต่มันไม่มีใครบอกได้ว่า พืชชนิดไหนที่จะสร้างความยั่งยืนหรือว่าทำแล้วชาวบ้านจะหลุดพ้นแน่นอนแบบนี้ไม่มี แต่ว่าเรามาวิเคราะห์พื้นที่มากกว่าในส่วนของเราที่ผมทำหลายคนก็ทราบและเคยเข้าไปในพื้นที่ก็คือพื้นที่บ้านสบขุน เราไป

การศึกษาพื้นที่โดยใช้ตลาดนำ ตลาดในที่นี้เรายังใช้ตลาดของบริษัทอยู่ ซึ่งของซีพีเรามีตลาดไม่ว่าจะเป็นปศุสัตว์ หรือว่าพืช ซึ่งเราก็มหาทางเลือกดูว่า ปศุสัตว์นี้สามารถที่จะเลี้ยงในพื้นที่ได้หรือไม่ พบว่าปัญหาของบ้านสบขุนไม่ ต่างจากหลาย ๆ พื้นที่เลยว่า ปศุสัตว์มันต้องใช้น้ำ ใช้ไฟ และที่สำคัญ คือ ต้องมีพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ ถึงสามารถลง แปลงสร้างโรงเรือนได้ อันนี้คือข้อสำคัญมากที่เจอ สำหรับปศุสัตว์เราจะดูและวิเคราะห์แล้วว่า เรื่องของปศุสัตว์เรา ตัดแล้วว่าไม่ได้ ต่อมาเราประเมินในพื้นที่มาดูเรื่องของพืช เหมือนกันเราใช้ตลาดนำ เรามาดูว่าพืชชนิดไหนที่ ต้องการในตลาด ที่ซีพีหรือว่าบริษัทในเครือฯ สามารถขายได้ เราก็ดูในเรื่องของกล้วยหอม ยกตัวอย่างกล้วย หอม เราวิเคราะห์กันดู เจอเรื่องของขนส่งและการคมนาคมที่ไปอยู่ในพื้นที่ที่ทดแทนข้าวโพด ก็เป็นดอย เป็นหลุม เป็นบ่อ กล้วยหอมถ้าดูแลไม่ดีจะโดนแมลงเจาะ ที่สำคัญเวลาเคลื่อนย้ายเจอแรงกระแทกนิดเดียวก็จะช้ำ ตอนดิบสี เขียวอาจจะไม่เห็น จะเห็นได้ตอนสุกเท่านั้นอีกอย่างถ้ากล้วยหอมก็จะกลายเป็นว่า...ปลูกพืชชนิดนี้แทนพืชชนิดนี้ ก็ยังไม่ตอบโจทย์อยู่ดี ปลูกกล้วยชนิดเดียวกันก็เหมือนเดิมไม่ตอบโจทย์อยู่ดี พอตีมีหลายส่วนที่เราได้คุยกันและมาลง ตัวที่กรมวิชาการเกษตร ก็คือเกษตรหลวงเชียงใหม่ แนะนำเรื่องของการปลูกกาแฟ ซึ่งเราก็มองว่า กาแฟ ซีพีก็มี ตลาด อย่างที่ทุกท่านเคยได้ยินก็มีกาแฟในเซเว่น, All coffee, True coffee, กาแฟมวลชน ซึ่งบริษัทเหล่านี้สามารถ เป็นตลาดให้ซีพีได้ ก็เอา CEO ของแต่ละบริษัทมาคุยกันเพื่อหาทางออก มันก็เลยเป็นที่มาที่ไปว่าในพื้นที่สบขุน เราปลูกกาแฟ แต่เราไม่ได้ปลูกกาแฟเป็นพืชเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียว ในส่วนอื่นเราก็ปลูกไม้ผลร่วมด้วย เป็นไม้ที่ เลี้ยงกับไม้ร่มเงา ความยากของพื้นที่ที่เราไปทำนี่คือ เราจะปรับเปลี่ยนพื้นที่อย่างไร จากพื้นที่หัวไร่ไม่มีต้นไม้ซัก ต้น ไปปลูกต้นไม้ให้มันขึ้น ไม้ให้กาแฟตายมันยากตรงนี้ และส่วนที่สองก็คือ จะคุยกับเกษตรกร ชาวบ้านอย่างไรให้ เขากลับที่จะปรับเปลี่ยน ซึ่งต้องบอกว่าข้าวโพด ปีไหนที่ราคาดีเราก็คิดหนัก อย่างปีนี้หลายท่านที่มองแล้วว่า ข้าวโพดราคาดีมาก เวลาเรื่องของราคาที่มีผลกับราคา ชาวบ้านก็จะเขว อีกอย่างข้าวโพด 1 ปี ก็ได้เงินนี้ข้อ สำคัญเลย นี่คือข้อสำคัญเลย เพราะว่าได้เงินเร็ว เราก็สามารถใช้จ่ายได้ ทำอยู่ก็ต้องใช้เวลา ซึ่งระหว่างทางเมื่อก็ เราคุยเรื่องทางออก คือต้องดูพืชที่มันมีตลาด เป็นมรดกสำหรับเขาได้ ในเรื่องของการคุ้มที่จะทำมันต้องเป็นสิ่งที่ ชาวบ้านเห็น แล้วคุ้มที่จะทำอะไรเปลี่ยนอีกแบบเป็นอีกแบบได้ก็เลยเป็นที่ กาแฟ เพราะเราประเมินได้เราเอาผลผลิต เพื่อหาปริมาณ มันเท่ากับกาแฟ 1 ไร่เท่ากับปลูกข้าวโพด 8 ไร่ ซึ่งผลผลิตตรงนี้ ถ้าเขาจะทำจริงสามารถลดพื้นที่ได้ ถ้าเขาทำกาแฟ 5 ไร่ก็เท่ากับรายได้ที่เขาทำข้าวโพดได้ 40 ไร่ ซึ่งรายได้ใกล้เคียงกัน แต่ว่าความยากของมันก็คือ ระหว่างทางที่ 3 ปีที่ผลผลิตจะออกชาวบ้านจะมีรายได้จากไหน คือเราไม่ได้ให้ชาวบ้านเลิกทำข้าวโพด ยังไงเขา ต้องมีภาระหนี้สินที่เขาต้องจ่ายอยู่ ส่งลูกเรียน ค่ารักษาพยาบาล ค่าอะไรต่าง ๆ ก็เลยเป็นโมเดลนี้ ในส่วนของที่ เครือซีพีทำ

พี่แป้ง : ในกรณีของทางเครือซีพีที่ได้ทำ นอกจากว่าตัวของ CSR มีการตลาดที่จะต้องรองรับผลผลิตไปตอบโจทย์ ในส่วนของเกษตรกรด้วยใช่หรือไม่ ถ้าอย่างนั้นตรงนี้ ถ้าเรามาช่วยกันเติมเต็ม ในกรณีของผู้ผลิตและการผลิต สิ่ง สำคัญก็คือว่าองค์ความรู้ เรื่องของการจัดการพื้นที่ องค์ความรู้เรื่องของการจัดการตัวพืช ตัวผลผลิตตรงนั้น ที่ สำคัญ คือเราต้องการที่มีการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ผลิต อย่างตรงนี้ ถ้าเราจะฟังทางซีพีสามารถที่จะทะลุทะลวง ในระดับหนึ่ง เพราะมีการวิเคราะห์แล้วว่าในส่วนของเกษตรกร สิ่งสำคัญที่สุดก็คือต้องมีตลาด

คุณสำราญ ผัดผล : ตามโจทย์ที่อ.กิตติ พุดผดคิดว่า ถ้าดูจากเมื่อเช้ามั่นเห็น 3 ช่อง แต่วามันทำหายตรงช่อง แต่ มั่นเห็นข้อทำหายอยู่ที่ช่องตรงกลาง คือ แบ่งไปตามสี่ การขยายขึ้นแบ่งเป็น 3 สี สีแรกเป็นเรื่องของชุมชน (Community base) อันนี้โจทย์ชัดแล้วว่ามันมีโมเดลเติมไปหมดของ CSR ทั้งหลาย บทเรียนของชุมชนเอง โจทย์ ทำหายอยู่ที่การขยายขึ้น Scale up and promote technology โปรโมทความเข้มแข็งขึ้นไป พร้อมกับสิ่งที่มันอยู่

ข้างบนก็คือ ระดับนโยบาย พวกที่ทำธุรกิจ บริษัทเอกชน ซึ่งเขาก็มีบทเรียน รูปแบบเริ่มจะมีหมด ซึ่งตัวนี้เห็นการเคลื่อนไหว ชัดเจนว่า นานานเป็นเป้าหมาย เราเห็นชัดว่ากระแสมันไปทางนี้ทั้งสองอย่าง แต่โจทย์สำคัญ อยู่ที่ตรงกลาง เป็น Collaboration คือ กระบวนการให้ความร่วมมือ การสร้างตัวกลาง ตัวเชื่อมต่อสำคัญ เวลานี้มันกระจัดกระจาย ของชุมชนเองก็มีหลายฐาน หลายโมเดล ของตัวภาคเอกชนก็มีหลายฐาน หลายโมเดล ตัวกลางของเราแท้ที่จริงก็ยังไม่ Platform หรืออะไรต่าง ๆ ความคิดสำคัญคือ มานานแล้วถึงแตะจุดไหนถึงจะได้ความรู้ได้อย่างไร เชื่อมกัน ถ้าสมมติว่าเราเชื่อมสามฐานนี้จะไปอย่างไร นี่ยังไม่แน่นอนสักที ซึ่งมันไปแล้วเหมือนกัน ตอนนี้นักสรีรฯ พยายามทำคือ มีการแปลภาษาเป็นหลายๆ ภาษา ได้แก่ ภาษาเกาหลี ภาษาญี่ปุ่น ที่ยุโรป ก็พูดถึงนานเหมือนกัน เท่ากับเป็น 4 ระดับไปแล้ว มองโจทย์วิจัย ผมคิดว่า จะสร้างตัว Link อย่างไร มองเรื่องเศรษฐกิจ การสร้างรายได้กับโอกาสที่เรา มีทั้งฐานทุนชุมชน ฐานผู้เชี่ยวชาญทางด้านการค้า การลงทุน อันนี้กลไกเชื่อมกลางมันเป็นเรื่องเทคนิค เมื่อไปที่ Outlet ของบริษัทประชารัฐ มันเป็นแต่คงามหวัง แต่ว่าโอกาสมันไม่มี เพราะรยังไม่ได้เคลื่อนเลย อีก 4 อันมันเคลื่อนไม่ได้ ไม่มีใครเซ็น มันเป็นเรื่องของกลไกที่เกิดการเชื่อมกันได้จริง ถ้าเป็นอย่างนี้ไปหาจุดมาเลยว่าการจัดการมันอยู่ตรงไหน พอกลับมาที่บ้าน กำลังผลิตไม่มี หมอคนิต นี่สั่งซื้อผลผลิตทางการเกษตร ต้องส่งโรงพยาบาลทุกวัน ปัญหาก็คือ เกษตรกรไม่สามารถส่งให้ได้ทุกวัน นี่เป็นเรื่องของทักษะ พอบอกว่าอินทรีย์ เราไปหาคำของโลมาที่บอกว่าอินทรีย์ แต่แท้ที่จริงแล้ว หัวใจมันยังไม่อินทรีย์ นานี้ก็ยังไม่อินทรีย์ วิธีการผลิตก็ไม่อินทรีย์ เพราะฉะนั้นเราต้องยังงี้ ถ้าเป็นไปอย่างนี้ ถ้ามันไปอย่างนี้เลยก็ไม่ได้ ผมว่ามอง 3 ฐาน หมายความว่า Link ให้เป็นระบบและเกิดการบริหารจัดการที่เปิด ไม่ใช่เป็นการบริหารจัดการเชิงเดี่ยวว่าเป็นเรื่องของบริษัทนั้น บริษัทนี้ แต่มองว่าชุมชนก็ไปเป็นขั้วได้ เพื่อทั้งถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีของการบริหารจัดการ ถ้าไร ไม่มีกฎที่เอาเปรียบกัน คือ Concept ไม่ได้อยู่ที่ CSR แต่อยู่ที่ Concept ให้คนเห็นด้วยว่า ดิน น้ำ ป่า มีปัญหาทรัพยากรชุมชนเข้าไปใช้ ดิน น้ำ ป่าแล้วมันอยู่กันได้ ด้วยเงื่อนไขของเหตุผลทางการค้า โจทย์ใหม่ข้างหน้าคือ “การค้าชุมชน” และสิ่งแวดล้อมไปด้วยกัน

ตัวแทนซีพี : ปัญหาที่เจอคือเรื่องข้อกฎหมาย ที่ทำให้ไม่สามารถที่จะเดินต่อไปได้เร็วนัก ในพื้นที่บางพื้นที่ยังรอ ในเรื่องของหลายอย่าง อย่างที่พื้นที่หลายๆ พื้นที่ที่ยังต้องรอเอกสารสิทธิ์หรือว่าความถูกต้องอยู่ แล้วก็มีการเปลี่ยนแปลงจากเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพด ซึ่งเขาค้นเคยกับการทำเกษตรแบบไม่ประณีต พ่นยา ตัดหญ้าไม่ได้ก็เผาเลยมาเป็นเกษตรแบบประณีต คือ ใช้รถตัดหญ้า เราต้องมาสร้างตรงนั้นด้วย ซึ่งก็เป็นความยากอยู่ ที่ผมเจอเกษตรกรต้องทำทั้ง 2 อย่าง อยากจะเปลี่ยนอาชีพด้วย และสิ่งที่ต้องทำก็ต้องทำ ซึ่งอันนี้ต้องแบ่งเวลา เวลายังไม่สมดุลกัน แต่คือเขาต้องเอาเงินก่อน (พูดง่ายๆ) ต้องทำอะไรที่ได้เงินก่อน สิ่งที่เราไปช่วยกันมาหลายปีคือสิ่งที่ประสบอยู่

ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา : ผมพูดง่ายๆ ก็คือเราต้องเจาะให้ถึงแก่น ถ้าเราไม่ถึงแก่นของมันข้อเสนอมันจะลดลง เกษตรกรต้องสร้างศักยภาพขึ้นมา เสนอมานานคำถามคือ ทำไมเกษตรกรไม่ปรับเปลี่ยน ก็คือ

1. สิทธิบนที่ดิน

2. ภาวะเรื่องหนี้สิน ข้อมูลภาวะหนี้สิน ที่เฉลี่ยรายคน,ครัวเรือน มีชักเท่าไร มีใครเคยทำข้อมูลไปแล้วบ้าง ได้ข่าวว่า Nan sandbox ทำอยู่ ทำเรื่องเศรษฐกิจรายครัวเรือน เดิมต้องเอาเรื่องนี้ออกมาให้ได้ ถ้าเราจะปรับเปลี่ยนรายได้ระยะสั้นก็ควรจะต้องมีรายได้ชักเท่าไร ถึงจะออกแบบระบบการผลิตหรือต้องไปพักชำระหนี้หรืออันนี้ถ้าสมมติว่าเขาไม่มีข้อมูลก็ต้องเริ่มการทำข้อมูล ในส่วนของเกษตรกรผู้ผลิต ผมคิดว่าส่วนที่มันเป็นส่วนของที่สำคัญ ก็คือ เรื่องภาวะหนี้สินกับเรื่องสิทธิทำกิน ตอนนี้ทั้งสองส่วนทำอะไรไปแล้วบ้าง ตอนนี้ได้ทำข้อมูลไป

บ้างแล้วในส่วนของ Nan Sandbox มันมีการปลดล็อกเรื่องของการใช้ประโยชน์ที่ดิน นี่เป็นส่วนที่เราไปต่อแต่ละเรื่องเป็นแบบนี้และเกิดการทำอะไรบ้าง ถ้าต่อไปเราต้องอธิบายเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ถ้าพูดถึงอาชีพทางเลือก มันก็เกี่ยวข้องกับน้ำ คือน้ำตอนนี้เป็นข้อมูลของแหล่งน้ำที่มีทั้งจังหวัดข้อมูลนี้มีแล้ว ถ้าจะต้องสร้างแหล่งน้ำต้องสร้างที่ไหนเราก็ค้นหาข้อมูลนี่คือยกตัวอย่างเรื่องน้ำ แล้วลองเอาโมเดลที่ประสบผลสำเร็จมาจับ ที่ซีพีหรือว่าหลายๆ องค์กรเข้าไปทำที่ประสบผลสำเร็จ เช่นของมะม่วงที่ตำบลเมืองจัน มีบริษัทรับซื้อ คิดว่าเกษตรกรไม่ได้ตระหนักเฉพาะข้อมูลที่ให้งานวิจัยไปทำ พืชไร่นานาชาติในจังหวัดน่านขาดทุนหมด โครงสร้างต่าง ๆ ขาดทุนหมดเลย แต่ไม่เคยนำมาเสนอข้อมูล เราเริ่มต้นจากตรงนี้แล้วก็ไล่ลงมา

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ : อยากจะขอเปิดคุยต่อ อยากจะฟังในส่วนอื่น ๆ คิดเห็นอย่างไรบ้าง

ดร.ศักรินทร์ ฒ นาน : ช่วงเช้ามีตัวเลขที่น่าสนใจมากจากสภาเกษตรกร จากข้อมูล 50% ของหนี้สินคือเรื่องหนี้จากการศึกษา ถ้าปลดล็อกหรือมีงบสนับสนุนอย่างน้อยให้ลูกหลานของเกษตรกรได้เรียนไม่ต่ำกว่าม.3 หรือสูงกว่า ม.3 ไปถึงระดับป.ตรี คือเขารู้อย่างน้อยลูกหลานเขาเรียนถึงระดับชั้นป.ตรี ต้องจ่ายเงิน นี่คืองบ 50 เปอร์เซ็นต์ของหนี้เกษตรกรและอีก 50% ก็คือครึ่งหนึ่งของหนี้สินเกษตรกร และถ้าคุณไม่สามารถสนับสนุนให้ลูกหลานมีการศึกษาได้มันก็จะยกระดับขึ้นไปเป็นอย่างอื่นได้อย่างไร ก็ยังเป็นแบบนี้อยู่และก็ยังเป็นเกษตรกรแบบนี้ไปเรื่อยๆ ก็คือ สนับสนุนสวัสดิการที่มีผลต่อภาคการเกษตร “ถ้า Nan Sandbox เป็นพื้นที่พิเศษ การศึกษาของคนน่านต้องขึ้นถึงป.ตรี”

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ : ควรจะมีการสนับสนุนทุนด้านการศึกษาให้แก่บุตรหลานของเกษตรกร อย่างน้อยให้มีการศึกษาให้ถึงป.ตรี

คุณสำรวย ผัดผล : เพียงแต่ว่าถ้าตัวเลขเป็นหลัก 50 เปอร์เซ็นต์ ถ้าเรามองว่า Nan Sandbox เป็นพื้นที่พิเศษ มันจะต้องไม่มีมองพิเศษเฉพาะเกษตรกร การแก้การศึกษาของยุวชนรุ่นนี้ไปด้วยจะอย่างไร

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ : ประเด็นข้อเสนอ จากฐานที่อ.กิติ ได้ใช้ประเด็นให้เราเห็น เรื่องของภาวะหนี้สินดร.ศักรินทร์ ก็ชี้ประเด็นในเรื่องของหนี้สิน ถ้าดูจริง ๆ เป็นเรื่องของการศึกษา เพราะฉะนั้นควรสนับสนุนทุนการศึกษา(ครึ่งหนึ่ง) ให้กับบุตรของเกษตรกร อย่างน้อยให้จบระดับปริญญาตรี

คุณสุรียัน ปันชัย : อีกส่วนหนึ่งพี่น้องเกษตรกรบอกว่า หลังจากลูกหลานเรียนจบแล้ว คิดว่าภาระค่าใช้จ่ายจะน้อยลง แต่หลายพื้นที่กลับกัน ภาระมากขึ้น ก็คือหลังจากลูกหลานเรียนจบแล้ว ก็ไปทำงานในเมืองใหญ่/ต่างจังหวัด ส่วนหนึ่งคือไปมีครอบครัวและทิ้งภาระหนี้สินให้กับพ่อแม่เหมือนเดิม พ่อแม่ก็ทำมากขึ้นและก็ยังส่งหลานมาให้พ่อแม่เลี้ยงอีก ข้อเสนอประเด็นนี้คือ เรื่องของการจัดหลักสูตรเรื่องของการศึกษาเรื่องของการกลับมาอยู่นาน หลักสูตรจังหวัดศึกษาที่ทางวิทยาลัยชุมชนเคยจัดหลักสูตรนี้

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ : อันนี้จริง ๆ เรียกว่าเป็นปัญหาซ่อนเร้น นี่ยังไม่พูดถึงว่าคนรุ่นใหม่ไม่กลับบ้าน ควรมีการปลูกจิตสำนึกให้กับคนน่าน

ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา : เราโฟกัสเรื่องภาวะหนี้สิน เรื่องแรกก็คือ น่าจะพักชำระหนี้

นายดิเรก เครือจันลี : แม่แจ่มโมเดล ทำเป็นเรื่องแรกก็คือพักชำระหนี้ การทำงานที่แม่แจ่มโมเดล มี ธกส.มีส่วนร่วมด้วยนายอำเภอ ก็มีหมู่บ้านต้นแบบ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสองธาร บ้านแม่ขี้มูก มีการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรทั้งหมดบ้าน โดย ธกส. พักชำระหนี้เสร็จก็มีเรื่องของการเข้าไปพัฒนาอาชีพ ซึ่งมีทั้งของโครงการ SLR3, SLR3,4,9 ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนจับมือกับหอการค้าและภาคธุรกิจ ส่งเสริมเรื่องของเกษตรผสมผสาน เอาพืชผักที่เริ่มลด ละ เลิก การใช้สารเคมี สามารถส่งเสริมไปขายที่ตลาดในเชียงใหม่ ไปขายที่ร้านโอ๊กะจู้ Top supermarket ริมปิง ซึ่งเป็นห้างใหญ่ ทำให้ผลผลิตได้มูลค่ามากขึ้น ชาวบ้านก็ถูกใจ แต่จริง ๆ ภาระหนี้เราก็ก็น่าจะมีอยู่แต่มีรายได้เพิ่มเข้ามา ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น จัดทำ “โลโก้สินค้า ตราแจ่ม” ส่งขายอยู่ป่วนลูกพลับที่มันฝาดและทิ้ง กลายเป็นลูกพลับอบแห้งจากเมื่อก่อนขายสดกิโลกรัมละ 15 บาท ราคาขึ้นเป็น 60 บาท เขาไปคว้ามามีผลิตภัณฑ์อะไรเด่นในพื้นที่และพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้นและเชื่อมโยงกับตลาดนั้นไปเลย แม่แจ่มโชคดีคือ มีกลุ่มวิสาหกิจเพื่อชุมชนของกลุ่มนักธุรกิจรุ่นใหม่ ที่เชื่อมโยงกับภาคธุรกิจที่หลากหลาย อีกกลุ่มหนึ่งก็คือ Earth save ของ Top Supermarket ซึ่งมันมีตลาดและตลาดเป็นตัวนำการผลิต แล้วการผลิตเขาอาจจะมีการประเมินศักยภาพการของพื้นที่ พื้นที่อะไรเหมาะสมกับการปลูกอะไร อย่างกาแฟ แต่กาแฟมันอยู่ได้เฉพาะบางพื้นที่ กาแฟคุณภาพดีอยู่ได้ที่สูงเท่าไร ความลาดชันหันไปทางทิศไหน มีการประเมินและมีการพูดคุยกันชัด ว่าพื้นที่ไหนเหมาะกับการปลูกกาแฟ แต่ละพืชเหมาะกับพื้นที่จะมีการประเมินอยู่

คุณพิมลพรรณ สกิตรัมย์ : ถ้าเกิดว่า จะมีการแก้ปัญหาดังนี้ ควรมีองค์ความรู้เรื่องของ landscape อันนี้น่าจะเป็นประเด็น

นายดิเรก เครือจันลี : อยากจะเสนอสำรวจแต่ละโซนของน่าน ว่าตรงไหนเหมาะสมกับการปลูกอะไร เมื่อกี้เราพูดถึงกาแฟ กาแฟน่านกิโลกรัมละ 8,000 บาท กาแฟน่านถ้าอยู่ในแวดวงกาแฟ ถือว่าเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ แต่มันมันปลูกได้ตรงไหน เราก็ก็นั่งตรงไหนปลูกกาแฟ โกโก้ ตรงไหนสามารถปลูกพืชต่าง ๆ อาจจะความหลากหลาย แต่ฐานข้อมูลแบบนี้ไม่มีใครทำ ผมอยากรู้ว่าบ้านที่ผมไปส่งเสริมรูปแบบเกษตรแบบไหนที่มันใช่

คุณพิมลพรรณ สกิตรัมย์ : อันนี้เป็นประเด็นสำคัญ จากโจทย์แรกที่ทำไม่ถึงไม่เปลี่ยน โจทย์ตรงนี้ก็คือ เมื่อเกษตรกรต้องการเปลี่ยนรูปแบบเกษตรแบบไหนถึงจะเหมาะสม

คุณอิสราภาพ คำฟู : จริง ๆ ผมคิดว่ามันต้องมีหลายองค์ประกอบเหมือนกัน ในหลายส่วนเขาลุกก้าวขึ้นมาแกร่งตัวหนึ่งก็คือว่าเป็นปัญหาสำหรับการทำงานของเราก็คือการยอมรับตนเองของชุมชน ของตัวเกษตรกรเอง จริง ๆ เรายอมรับว่า หนี้สินมันเต็มไปหมด หนี้สินตรงนี้ก็ถ้าเรามีระบบเหมือนกับทางห้างร้าน คิดว่ามันจะล้มละลายได้ ถ้ามาเปรียบเทียบสถานการณ์ว่าจะลุกขึ้นมา แม้แต่จะลุกขึ้นมาได้ในระดับหนึ่งมันก็ยังไม่เป็นพลังที่จะนำพาครอบครัวของเขาขึ้นมาได้ นอกจากมันจะเปลี่ยนจุดยืนหรือว่าหักมุมชีวิตไปเลย แต่เราจะหาจุดนั้นได้อย่างไร ที่ถูกต้องให้เขาลุกขึ้นมา มันมีหลายปัจจัยเรื่องของการศึกษาที่ใช้ ประชาชนยากก็ใช่ เราต้องให้เขาเข้าใจเรื่องระบบบัญชีครัวเรือน ให้รู้แล้วว่ามันไม่สมดุล แล้วเราก็ก็น่าจะต้องโอกาสนี้ให้เขายอมรับในตัวของเขาเอง เพื่อให้เขาตั้งตัวเองออกจากวงจรและดึงเขาเข้าสู่กระบวนการที่เราจะทำได้แล้วให้เขาเห็นโจทย์ตั้งแต่ ต้นทางถึงปลายทาง แล้วร่วมกันเดินขึ้นไป

คุณพิมลพรรณ สกิตรัมย์ : ที่สำคัญ ก็คือต้องมีแรงจูงใจให้คนที่เขามาร่วมได้เห็นตลอดทั้ง Chain และทุกกระบวนการ

คุณอิสราภาพ คำฟู : ณ วันนี้เรื่องของความมั่นใจน้อยมาก เนื่องจากคนในชุมชนที่มีหนี้สินพะรุงพะรัง

คุณสมชาย สิทธิการ : ในการพัฒนาของเบทาโกร เราก็มีโมเดลของการพัฒนา เป็นการพัฒนาที่เราทำโมเดลอยู่ที่จ.ลพบุรี เป็นงาน CSR ของบริษัท ในพื้นที่น่าน เบทาโกรเราเข้ามาทำงานพร้อมกับมูลนิธิปิดทองหลังพระชวนเข้ามาเป็นการพัฒนาช่วยกันพัฒนาคุณภาพและวิถีชีวิต ส่วนในพื้นที่ของผมมีอยู่ 3 พื้นที่อยู่ในพื้นที่บ้านแพะ ตำบลขุนน่าน บ้านดอนแท่น อ.เชียงกลาง บ้านทุ่งขาม ต.ไชยสถาน ในพื้นที่ตำบลขุนน่าน เรากำลังแก้ปัญหาเรื่องภูเขาหัวโล้น แต่ถ้าเราจะไปชวนปลูกป่านั้นคงไม่ใช่ เราเลยไปดูในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต เบทาโกรคิดว่าทั้งเรื่องหนี้สิน เรื่องการศึกษาต่างๆ โดยใช้โมเดล 5 ด้านที่ทำ

1. อาชีพ การพัฒนาอาชีพหลัก อย่างบนเขา เขาปลูกข้าวไร่ เท่าที่เราไปเก็บข้อมูล พบว่า ข้าวไร่ผลผลิตต่ำมาก ถ้าเทียบกับมาตรฐานทางวิชาการที่กำหนดไว้ ผลผลิตต่างกันเกือบครึ่ง เรามองว่าเราจะทำอย่างไรที่จะพัฒนาอาชีพหลักของเขา เราให้ความสำคัญกับอาชีพหลัก ข้าวไร่ ปัญหาเรื่องโรคและแมลงของเขาเยอะมาก เราจะไปช่วยเรื่องโรคและแมลงของเขาได้อย่างไร เพื่อให้ได้ผลผลิตมาตรฐานที่สุด ช่วงระหว่างรอข้าวที่จะเก็บเกี่ยว 3-4 เดือน เขาจะเอาเงินจากไหนมาใช้ เพราะปัญหาหนี้สินที่ผ่านมาก็เพราะว่า ข้าวโพดกว่าจะเก็บเกี่ยวใช้เวลา 6-7 เดือนกว่าจะได้ ระหว่างนั้นเขาไม่มีเงิน เขาต้องไปกู้มา ก็คือปัญหาหนี้สิน เราก็คิดว่าควรจะมีอาชีพเสริมให้เขาหรือไม่ เพื่อที่จะช่วยเขาได้ ก็เลยไปลองดูว่าปัญหาหนี้สินนี้เกิดจากอะไร ก็พบว่า เขามีการจ่ายเงินซื้อวัตถุดิบที่มาเป็นอาหารจากข้างนอก อย่างเช่น ผักและอาหารต่าง ๆ เราเลยไปสำรวจข้อมูล พื้นที่ของอ.เฉลิมพระเกียรติ จากรถพุ่มพวง จากร้านค้าที่รับผักข้างล่าง/ข้างนอกขึ้นไปขาย 1 เดือนการซื้อผลผลิตต่ำ ๆ ประมาณราคาแสนกว่าบาทต่อเดือนต่ออำเภอ 22 หมู่บ้าน โรงเรียนทุกโรงเรียนในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ซื้อผักจากข้างล่างขึ้นไปให้นักเรียนกินหมด พอเราได้ไปสำรวจข้อมูลเราก็ได้ไปพัฒนากลุ่มเกษตรกรบ้านน้ำลิ ขึ้นมากลุ่มหนึ่ง ให้เขาผลิตผักขายในพื้นที่ก่อน คิดว่าตลาดที่ยั่งยืนที่สุดก็คือตลาดในชุมชน ไม่ได้ว่าตลาดอื่นไม่ดี แต่ว่า ณ วันหนึ่งที่เขาไม่รับซื้อหรือขายไม่ได้ แต่ตลาดชุมชนชาวบ้านรับซื้ออยู่แล้ว โรงเรียนเด็กกินอยู่แล้ว ก็เลยคิดว่าเราจะพัฒนาอาชีพหลักให้เขามีผลผลิตเพิ่มให้ได้มาตรฐานมากที่สุดและก็ส่งเสริมอาชีพรอง แล้วเรื่องของการศึกษา เราไปลงพื้นที่พบว่า ชาวบ้านเขายังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการทำเกษตร อย่างเช่น ข้าวโพด ที่จริงที่เราเห็นที่เขาปลูกเยอะๆ เพราะว่าเขาปลูกเพื่อโรค เนื่องจากผลผลิตต่อไร่มันน้อยเลยต้องใช้พื้นที่เยอะๆ เพื่อให้ผลผลิตเยอะ แต่ถ้าทำอย่างไรให้ผลผลิตต่อไร่ มีแค่ 5-10 ไร่ได้ผลผลิตเท่ากัน ผมเชื่อว่าเขาคงปลูก 5 ไร่ และพื้นที่ตรงนั้นเขาคงไม่ปลูก ก็จะเป็นป่าเพิ่มขึ้น และเรื่องการศึกษา ควรจะมีการพัฒนากลไกหลักที่อยู่ในพื้นที่ อย่างเช่นเกษตรอำเภอ เกษตรตำบล ถ้าในเรื่องการศึกษาพื้นที่ห่างไกล ราชการ ครู ที่มาอยู่ใหม่บรรจุได้ 1 ปีหลังจากนั้นย้ายหมด เพราะมีพื้นที่อยู่ห่างไกลสุดท้ายมันไม่ตอบโจทย์คนมาใหม่มาก็เริ่มใหม่ ทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนา ผมว่ามันควรพัฒนากลไกหลัก คิดว่าที่สำคัญที่สุด คือ อบต. หรือท้องถิ่นในพื้นที่ **ทำอย่างไรที่จะให้แผนที่เราคุยเข้าไปบรรจุในอบต.** ให้อบต.เอาแผนงานมาบรรจุและทำต่อได้ มันจะเคลื่อนได้ ในส่วนของเรื่องสิทธิที่ดิน ที่เรามองหมายความว่าหน่วยงานที่จะเข้าไปช่วยเหลือมันติดเรื่องระเบียบ แต่ชาวบ้านเขาไม่รอ ถึงแม้ว่าเขาไม่มีสิทธิที่ดินเขาก็ทำต่อของเขาได้ ทุกวันนี้ผมคิดว่าเราควรเน้นเรื่องอาชีพของเขาก่อน ผมยังไม่ว่าอาชีพทางเลือกมันเป็นอะไร แต่ว่าถ้าทำที่เขาทำได้ มีผลผลิตเพิ่มขึ้น มีการจัดการเรื่องระบบ มีองค์ความรู้เพิ่มขึ้น คิดว่ามันจะช่วยตรงนี้ได้ กลไกหลักในพื้นที่มันสำคัญมาก มันเชื่อมกันได้ทั้งหมด เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ หมอ รพ.สต. ผู้นำชุมชน น่าจะเป็น Key success ที่มันจะทำงานได้

ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา : บริษัท เบทาโกร นำสนใจมากเวลาเขาไปพัฒนาหมู่บ้านเขาจะเอาธุรกิจไปจับ โดยการทำให้ Baseline data รายได้มาจากไหน รายจ่ายมาจากไหน แล้วเวลาที่บริษัทจะเอาเทคโนโลยี(Know How) ลงไป อะไรที่จะทำรายได้ตามศักยภาพของเขา แล้วตัวชีวิตก็จะทำได้เลยขึ้นมาที่เปอร์เซ็นต์ โมเดลของเอกชนน่าสนใจ

(ขมวดคำ) เรื่องข้อมูลภาวะหนี้สิน ข้อมูลเรื่องคนจน ในแนวทางอย่างแรกก็คือ การพักชำระหนี้ทุนการศึกษาให้กับลูกหลานของเกษตรกร ข้อมูลรายจ่ายภาคครัวเรือนมาจากเรื่องอะไรบ้างเวลาที่เรานำเสนออะไรมันจะเป็นข้อมูล Black up จริง ๆ เวลาทำข้อเสนอผมอยากให้ทำข้อเสนอที่มันเป็นไปได้สูงสุด การใส่ข้อเสนอที่มันเหมือนเอาแต่ได้ พูดง่าย ๆ คือหมายถึงตัวเขาเอง ก็ต้องช่วยตัวเองด้วย มีเรื่องรายได้ระยะสั้น หลักสูตรคนรุ่นใหม่สร้างรายได้เพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัว ความมั่นใจในการปรับเปลี่ยน มีเรื่องระบบคิดที่เราพูดถึงเกษตรกรได้เห็นโครงสร้างราคาต่าง ๆ มีเรื่องรายจ่ายภาคครัวเรือน เราไปคิดแต่รายได้ไม่มีแนวทางการลดรายจ่ายภาคครัวเรือนสาเหตุของการก่อหนี้หรือแนวทาง

คุณสุริยัน ปันชัย : ช่วงหลังได้ร่วมมือกับงานกับกรมบังคับคดีจังหวัด ในเรื่องของการถูกบังคับคดีตามหมายคดีหนี้สินส่วนหนึ่งก็เกิดจากผู้ปกครองไปอยู่ในฐานะผู้ค้ำประกันให้กับลูกหลานในการที่ผู้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา ล่าสุดที่บังคับคดีอยู่ตอนนี้ก็เป็นหนี้สินที่เกิดขึ้นประมาณปี 2549-50 ตอนนี้องค์กรบังคับคดีก็ได้ว่าจ้างให้สำนักทนายความเป็นผู้ว่าความให้ อันนี้ก็เป็นอีกประเด็นรวมทั้งผู้ค้ำที่เป็นผู้ใหญ่บ้านกำนันบางท่านที่ไปค้ำประกัน อันนี้เป็นข้อมูลที่สะท้อนจากเวทีชาวบ้านเข้ามา

ตัวแทน ซีพี : ขอเพิ่มเติมเรื่องหนี้สิน พื้นที่ที่ผมทำงานอยู่มีหนี้สิน 430,000 บาทต่อครัวเรือนที่บ้านสบซุ่น ในการกู้ยืมทางธก.มาแทนที่เกษตรกรจะเอาไปลงทุน 100 เปอร์เซ็นต์ กลับพบว่า 40 เปอร์เซ็นต์เอาเงินที่กู้ไปใช้จ่ายด้านการศึกษาของลูก ค่ากินค่าใช้จ่ายอื่น ที่เหลือค่อยลงทุนที่จะเป็น กู้เพื่อลงทุนด้านการเกษตร แค่ 60% นี่คือปัญหาเพราะว่ากู้ยืมมาได้เอาไปใช้ทั้งหมด ถ้าสมมติว่าปีไหนผลผลิตดี ราคาดี ก็สามารถคืนเงินได้ ปีไหนไม่ดีผลผลิตไม่ดีก็จะมีหนี้สินต่อไป

ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา : เราน่าจะต้องเก็บข้อมูลเรื่องหนี้สิน รายรับ รายจ่ายเป็นอย่างไร ข้อเสนออย่างเช่นพักชำระหนี้

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ : อยากจะคุยเรื่องอาชีพทางเลือก ทำอย่างไร คนอยู่กับป่า ทำอย่างไรถึงจะมีรายได้ได้
รีคอฟ : อธิบายต่อจากช่วงเช้า พื้นที่ทำงานอยู่ที่อำเภอสันติสุข สุดท้ายระยะเวลาทำการของเราก็คือ จะยั่งยืนได้ก็ต้องมีฝ่ายทางภาคเอกชนเข้ามาทำข้อตกลงอะไรซักอย่างร่วมกันกับชาวบ้าน ในการใช้ประโยชน์จากป่าที่เขาอยู่จากการสำรวจพืชหลักที่อำเภอสันติสุข ได้แก่ ยางพารา สัก และพืชอื่น ๆ ยกกรณีสวนสัก ชาวบ้านจะเหมาขายเป็นสวน แต่ถ้าเอาเรื่องของคุณภาพไม้สักไปจับถ้ามีไม้ที่มีคุณภาพทั้งหมด ไม้สัก 80,000 ต้น จะมีมูลค่าหนึ่งร้อยล้านตามที่เราคิดสัดส่วน แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่ถึง แต่เราพยายามเทียบบัญชีได้ตรงเทียบไม้สักที่มีคุณภาพดี แต่ถ้าเราคิดประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ ของมูลค่ามันก็ยังมากอยู่ดี ถ้าเกิดมันมีการบริหารจัดการป่าที่ดี

ข้อติดขัดของชาวบ้าน คือ กลไกของพ่อค้าคนกลาง เป็นสิ่งสำคัญที่บริหารจัดการองค์ความรู้ด้านการขออนุญาตกับกรมป่าไม้และ ทสจ.จังหวัด ได้ไปประเมินองค์ความรู้กับชาวบ้าน ชาวบ้านก็รู้ทุกกระบวนการแต่เขาคิดว่ากระบวนการมันยุ่งยากเขาก็เลยไม่อยากทำ ตรงนี้เลยตกลงไปในรูปของพ่อค้าคนกลางเพราะพ่อค้าคนกลางรู้กระบวนการและสามารถดำเนินการได้เลย ในส่วนของชาวบ้านไม่สามารถผลิตได้ต่อเนื่องและมีคุณภาพ Cycle ของไม้สักก็คือ อยากสร้างบ้าน ซื้อรถ ค่อยไปขายไม้สัก เลยไม่มีการเพิ่มมูลค่าไม้สักได้ อีกอย่างในเมืองน่านมีไม้

แปรรูปและโรงแปรรูป 60 กว่าโรง ตั้งข้อสังเกตว่า ทำไมไม้ที่นานต้องเอาไปขายที่จ.แพร่ ทำไมไม่เกิดข้อตกลงระหว่างพ่อค้าและคนขายในพื้นที่เอง ขั้นตอนต่อไปเราก็จะไปหาคนที่เป็พ่อค้า ว่ามีเส้นทางการค้าไม่ใช่อะไร คิดว่า ไม้สักที่นานอาจจะเป็แบรนด์ขึ้นมา วัตถุดิบส่วนใหญ่ที่ไปลงพื้นที่จ.แพร่ก็มาจากจ.น่าน แล้วถ้าเกิดมันจะเป็นทางเลือกของอีกอาชีพหนึ่งทรัพยากรป่าไม้ก็สำคัญ

ป่าชุมชนในเขตพื้นที่ที่อยู่บน 1,2 มันมีกลไกของป่าชุมชนขึ้นมา ซึ่งจะตั้งตัว พรบ.ป่าชุมชน เท่าที่ผศศึกษาป่าชุมชนมา ก็เห็นข้อท้าทายของมันก็คือ ป่าชุมชนตอนนี้ พรบ.ที่ออกมามี 8 หมวด 104 มาตรา พรบ.ป่าชุมชน มีการรับรองอำนาจของคณะกรรมการป่า คือชาวบ้านถ้าเกิดเป็นคณะกรรมการชุมชน ถ้าเกิดไปจดทะเบียนเขาสามารถสร้างกติกาของตัวเองได้อันนี้ก็คือศักยภาพ ถ้าเกิดชาวบ้านรวมตัวกันตั้งคณะกรรมการขึ้นมามีกลไกการจัดการ พื้นที่ป่าชุมชนเป็นพื้นที่หน้าหมู่บ้านเราสามารถไปจัดการได้ก่อน 3 ประเด็นหลักที่จะต้องพัฒนาชาวบ้านให้เข้าสู่กลไกนี้ก็คือ

1. ฝึกทำแผน แผนป้องกันป่า แผนการดูแลป่า แผนการฟื้นฟูป่า พรบ.ป่าชุมชนฉบับใหม่นี้สามารถเก็บหาของป่าได้ เอาของออกจากป่าได้ รวมถึงเนื้อไม้ก็เอาออกจากป่าได้แต่ไม่ได้เป็นไปเพื่อการค้า
2. บางพื้นที่ก็จะมีกองทุนกลางเกิดขึ้น ถ้าชุมชนไหนที่จดทะเบียนป่าชุมชนแล้ว ก็สามารถของบประมาณจากทางภาครัฐเพื่อมาพัฒนาได้

นี่คือกลไกที่เราเห็นว่า ถ้าเกิดว่าจะทำนอกภาคการเกษตร ควรจะเป็น เนื้อไม้ที่มีศักยภาพและป่าชุมชนเท่าที่ป่าชุมชนที่อำเภอสันติสุขก็มีประมาณหนึ่งหมื่นกว่าไร่ (จากข้อมูลทุติยภูมิ)

คุณพิษณุ ตัวแทนจาก กฟผ. : เมื่อวานได้คุยกับเกษตรกรตัวจริง ก็คือ น้องของแม่ปลูกกระเทียม สามารถเปลี่ยนได้หรือไม่เพราะว่าใช้ยาเยอะ ได้คำตอบว่า “แล้วจะให้ไปปลูกอะไร” เกษตรกรไม่มั่นใจ พี่ตัวใหม่ มีอะไรที่รองรับเขายังไม่มั่นใจ

เรื่องของผลผลิต ที่ กฟผ.ได้มีการสนับสนุน ปลูกมะม่วงหิมพาน ที่ผมไปทำฝ่ายหลาย ๆ ฝ่ายที่ตำบลปิงหลวง อำเภอพานมัน แต่ก่อนสูบน้ำ 3 ชั่วโมงแห้ง แต่ตอนนี้ได้เข้าไปทำฝ่าย เกิดจากความต้องการของชุมชนตอนนี้สามารถสูบน้ำได้ทั้งวันไม่แห้ง พอมีน้ำ เขาก็เอาน้ำไปปลูกพืชเศรษฐกิจ ปลูกมะม่วงหิมพาน ส้ม เงาะ ที่อำเภอพานมัน เปลี่ยนไม่ปลูกข้าวโพด มะม่วงหิมพานได้ 3 ปี ตอนนี้ได้ผลผลิต 1 ไร่ ปลูกได้ 24 ต้นห่าง 8*8 เมตร โดยได้ไปดูตัวอย่างที่บ้านดงป่าสัก ต้นหนึ่งได้ผลผลิต 20 กิโลกรัม ตอนนี้ซื้อขายอยู่ที่กิโลกรัมละ 60 บาท ความมั่นใจของชาวบ้าน คือ ทางกฟผ. ได้พาไปดูศูนย์แปรรูปวิสาหกิจชุมชนที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เขาขายได้ 200 ล้านบาท โดยมีทางประเทศเวียดนามมารับซื้อผลผลิตไม่พอขาย ทางชุมชนบ้านยอดดอยวัฒนาและบ้านดงป่าสักได้เข้าไปดูและเห็นภาพจริงเขาก็กลับมาปลูก เพราะว่ามันใจว่าได้ขายแน่นอน อีกอย่างหนึ่งคือการพัฒนาแหล่งน้ำ ทางกฟผ. มีโครงการพัฒนาอยู่แล้ว ได้แก่ ลำน้ำยาว 1,2 น้ำว่า แต่ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ ไม่มีหน่วยงานกลาง ในการที่จะพาเข้าไปสนับสนุน แม้แต่กฟผ.ก็ไม่ว่าจะเข้าไปสนับสนุนตรงไหน ไม่ทราบว่าจะไปที่จุดไหนในฐานะผู้สนับสนุน ถ้าเป็นแนวทางจุดเดียวกัน เหมือนสมัยอดีตที่ผู้ว่าสุวัฒน์ พรหมสุวรรณ ที่มีทางเลือกให้ 14 เมนูทางเลือก ผู้สนับสนุนผู้ว่าควรจะไปตรงไหน อีกเรื่องคือ ปัญหาเรื่องข้าวโพด หาปัญหาไม่ได้แท้จริงเพราะกลับมาที่เดิม พูดถึงผลิตภัณฑ์ Landmark ที่สำคัญ เช่น กาแฟ ถ้าเราแพ็คเกจไม่สวยไม่ดีก็ฆ่าเราอีก สถานที่ท่องเที่ยว ศูนย์การเรียนรู้ใจโก้ ไปไหนเขาได้ยื่นชัดเจน เพราะชื่อเสียงมันสำคัญ ถ้าเราตั้งชื่อไม่ติดใจ บ้านห้วยหาดหลักลาย แต่ก่อนเขาทำข้าวโพดตอนนี้เปลี่ยนมาทำบ้านพักโฮมสเตย์เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำเป็น story เล่าถึงประวัติศาสตร์

ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา : จริง ๆ ถ้าเชิงแนวคิด ที่เราพูดถึงการเชื่อมโยงภาคการผลิต ไปสู่ Sector ตลาดและบริการ โดยเฉพาะในพื้นที่ (ตอนนี้เราเขียนในแผนแม่บทชาติ) คือการเชื่อมโยงเศรษฐกิจหมุนเวียน ประเทศไทยเราเป็นประเทศที่แปลกมาก เช่น จ.ลำปาง เฉพาะสมาคมผลิตข้าวแต่นี้อายุ 6 อยู่ที่ 24,000 ตันต่อปี แต่ต้องซื้อจากข้างนอกจังหวัด เพราะในจังหวัดไม่มีใครปลูก นี่คือการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายใน มันจะลดต้นทุนการทางด้านโลจิสติกส์เยอะมาก จริง ๆ เรื่องนี้น่าคิด อาชีพทางเลือกที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจภายใน ใน Sector บริการ ถ้าเราจะถามต่อว่าอาชีพที่จะเชื่อมโยงกับ Sector บริการ คือ เฉพาะท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน ตอนนี้สถานการณ์มันเป็นอย่างไร

คุณนิต ไบยา : เรื่องการท่องเที่ยว เมื่อวันก่อน (15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2562) เราได้คุยกันในเวทีการท่องเที่ยวของน่าน ประเด็นสำคัญ คือ แนวโน้มการท่องเที่ยวในน่านสูงแน่นอน จากเมืองรองจะไม่ใช่เมืองรอง แต่ว่าสิ่งที่มันคล้ายๆ กับภาคการเกษตรก็คือ ปรากฏว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาไม่ได้มาใช้จ่ายกับสินค้าของคนเมืองน่าน อันนี้ประเด็นสำคัญอันหนึ่งและที่สำคัญก็คือว่า มันไม่ได้เชื่อมกับภาคการเกษตรที่เป็นภาคใหญ่ของจังหวัด คือว่า ธุรกิจบริการทั้งหลายเขาต้องสินค้า พืชอาหาร ใครที่สามารถมาดูแล ปัญหามันอยู่ที่ภาคการเกษตรไม่สามารถส่งสินค้าได้ต่อเนื่องตามปริมาณที่เขาต้องการได้ นี่เป็นประเด็นที่เจอแล้วก็มีเขาพยายามที่จะทำเรื่องของกรีนโฮเทล (Green hotel) ที่มันสามารถทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเข้าไปสู่แต่ปัญหาก็กลับมาที่ภาคการเกษตรเหมือนเดิม และปัญหาอีกอย่างที่เป็นข้อระวังของคนน่าน ก็คือ รายได้อาจจะเพิ่มขึ้นก็จริง แต่ปัญหาที่ตามมาโดยเฉพาะเรื่องขยะ นี่เป็นประเด็นสำคัญเรื่องการจัดการเรื่องขยะ แล้วก็อุบัติเหตุที่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น อันนี้เป็นส่วนของประเด็นที่เราต้องมาขีดกันในส่วนของคุณคิด นอกจากนี้การท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของเมืองน่านมาในช่วง High season ช่วงตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ มีนาคมถึงเมษายนไปถึงฤดูฝน ก็จะน้อยลง แต่จริง ๆ ถ้าเราจะเชื่อมโยงกับภาคการเกษตร การท่องเที่ยวในช่วงฤดูฝนจะเหมาะที่สุดกับพวกเรา มีบทปฏิบัติการในหลายๆ ส่วนที่เสนอ ที่โยงในเรื่องของการเกษตรที่ให้นักท่องเที่ยวได้มาทำกิจกรรมทางครอบครัวร่วมกัน นี่เป็นตัวอย่างของอีกกลุ่มหนึ่งที่พยายามใช้เงินเยอะ เพื่อที่จะมาเช็ควินแล้วก็กลับ โดยที่ใช้จ่ายเงินในน่านน้อยมาก กลุ่มนี้พร้อมที่จะลงทุนที่จะมาทำกิจกรรมครอบครัว ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม นี่เป็นตัวอย่างของรายได้ แต่สำคัญที่สุดที่คุยกันในวันนั้นก็คือ น่านก็ยังไม่เห็นแผนแม่บทการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจนอยู่ในภาพรวม มันเป็นแผนเฉพาะของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นของตนเอง เช่น อพท. ททท. แต่ไม่ได้มีแผนรวม เป็น Master plan ของเมืองน่าน ว่าเมืองน่านมันจะไปทางไหน แล้วที่มีแบรนด์สินค้าทางการเกษตรและการท่องเที่ยวทางการเกษตร ที่เชื่อมโยงกับภาคการท่องเที่ยวได้อย่างไร

คุณพิมพ์พรณ สกิตร์มย์ : พูดถึงประเด็นการท่องเที่ยว โดยสรุปที่ได้มีการจัดเวทีไปที่วัดอรุณวาส ตอนนี้ต้องขับเคลื่อนให้มี Master plan ของการท่องเที่ยวของน่าน และการสร้างกลไกที่มีตัวเชื่อมและเป็นกลไกระดับจังหวัด แต่ที่สำคัญ ตัวกระบวนการจะต้องดึงชุมชนเข้ามา โดยชุมชนจะต้องมีเรื่องของการสร้างความเข้าใจร่วม ความรู้สู่การร่วมกันนำนวัตกรรมเข้ามา และการจัดการที่คุณคิดเรกพุดก็คือ การเอา Land scape เข้ามา โดยเฉพาะคล้ายๆ กับเรื่องของการเกษตร ก็คือ เพิ่มเรื่องของทักษะการบริหารจัดการ รวมถึงองค์ความรู้และข้อมูล และข้อมูล แท้ที่สุดแล้ว การท่องเที่ยวของน่านอิงอยู่บนฐานเรื่องวิถีเกษตร คนที่มาอยู่ร่วมกับป่าได้ สามารถสร้างอาชีพให้กับคนรุ่นใหม่ได้และที่สำคัญก็คือ ขาดไม่ได้ เรื่องของพหุวัฒนธรรมที่หลากหลายของคนน่าน

คุณสำร่าย ผัดผล : เพิ่มเติมของ ภาคการท่องเที่ยวที่เราได้ทดลองทำมี 2 ระยะ อาจจะเรียกได้ว่าไม่ได้คำนึงมาก่อนหน้านั้น ก็เลยไม่เต็มศักยภาพ

1. ที่มันเป็นปัญหาก็คือ ลักษณะการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เป็นการประชาสัมพันธ์ด้วยการตรวจรับและการท่องเที่ยวของจังหวัด แล้วมันไปกระจุกตัว (การท่องเที่ยวของน่าน) เช่น ช่วงเมืองน่าน ตัวเมืองก็ไม่ได้มีส่วนร่วม คนในเมืองก็ไม่ได้มีปฏิกิริยาอะไร ผลจากการกระจุกตัวก็ทำให้เกิดการแย่งกัน แย่งใช้ การใช้จ่ายบางอย่างก็แพงโดยใช่เหตุ

2. พอกลับไปที ณ แหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ไปกระจุกตัวอีก เช่นบนดอยเสมอดาว ถ้าถามชุมชนโดยรอบ เขาก็ไม่มีรายได้ร่วม เพราะว่าเขาชนเขาจากเขว่นข้างล่าง ชนเขาจากเวียงสา นาน้อย แพร่ เรียบร้อย ชนขึ้นไป เพราะฉะนั้นชุมชนเขาก็ไม่ปลื้มเหมือนกันว่า เขาจะอยู่อย่างไร จากการท่องเที่ยว แต่พอชาวบ้านเขาเริ่มที่จะทำโฮมสเตย์ ถ้าเป็นคนในท้องถิ่น เขาก็โดนคดีโดนจับไปก่อนหน้านี้ เพราะเรื่องไปทำบ้าน เรื่องบุกรุก ชาวบ้านคนในชุมชนเกิดความไม่มั่นใจในการลงทุน ทำอย่างไรที่จะให้ชาวบ้านมีเงินทุนกับนักท่องเที่ยว กลับมีคนต่างถิ่นเริ่มเข้าไปและหาช่องทางมีประโยชน์กับกระบวนการของงานท่องเที่ยว แม้แต่ที่ตำบลดงพญา เช่นเดียวกันคนในชุมชนไม่มีความมั่นใจกับการลงทุน เพราะว่าชาวบ้านมีความกลัว ทั้งที่คนต่างถิ่นเริ่มลงทุนอย่างสูง ลักษณะกระจุกแบบนี้เราจะทำอย่างไรให้กระจายและเชื่อมโยงไปยังจุดต่าง ๆ

อีกทางหนึ่งที่มันไม่เชื่อมกันเลย สมมติว่ามีการท่องเที่ยวเข้ามา ไม่รู้ว่าไปบ่อเกลือแล้วข้ามไปห้วยโกนได้อะไร ทั้งที่จริงมันเชื่อมกันนิดเดียว จากพื้นที่ห้วยโกนได้ออกไปหมู่บ้านผ้าทอ ก็อยู่ไม่ห่างกัน แค่นั่นไม่รู้เพราะไม่ได้มีการบอกว่ามันสามารถเชื่อมกันได้ บางกรณีนักท่องเที่ยวต้องการไปเที่ยวดอยภูคาและจะไปนอนที่ดอยเสมอดาว ปรากฏว่าไปจริง มันก็ไม่ไหว กลับไปก็ไม่ประทับใจ แต่ที่จริงลักษณะดอยใกล้ๆ ก็สามารถไปได้ แต่เขาก็แค่มาเสพบรรยากาศ อีกอย่างที่เป็นข้อมูลเชิงบวก แต่ก็กลายเป็นลบก็คือ เช่น กลุ่ม Big bike ทั่วโลก ถ้ามาน่านแล้วสนุก เขาก็จะมีแคมป์ของเขาที่เชียงใหม่ ขับมาน่านวนไปเข้าเชียงรายได้แม่ฮ่องสอน แต่ว่าใครไม่สามารถที่เป็นตัวดึงดูดข้อมูล ดึงงบประมาณ หรือดึงค่าใช้จ่าย เขามาจริง แต่ถามว่าใครได้ประโยชน์ ชาวบ้านก็ไม่พอใจรถขับเร็วมาแล้วเสียงดัง นอนไม่ได้ ตอนนี้ทุกเส้นทางน่านตะลุมหมดเลย เพราะฉะนั้นเรื่องการท่องเที่ยวมีศักยภาพ ทั้งแหล่งท่องเที่ยว ทั้งผู้มาเที่ยว แต่ตัวตรงกลางว่าถ้าจะให้ชุมชนได้ประโยชน์จะเชื่อมกับเกษตรได้อย่างไร เชื่อมอาหาร เชื่อมทักษะบริการทั้งหลาย ควรจะมีทักษะ

ดร.ศักรินทร์ ณ น่าน : 1. เกษตรกรในปัจจุบันอยู่ในภาวะสูงวัย (มีอายุ) คนแก่เหล่านี้ยังคงต้องผลิตข้าวปลาให้เรากินอยู่อีกหรือ ทำไมไม่อยากให้เขาอยู่แบบสบายๆ บ้าง

2. จะทำอย่างไรให้อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพในฝันของคนรุ่นใหม่ ถ้าคุณยังต้องผลิตแบบเข้มข้น ใช้แรงงานเข้มข้นต่อให้ใช้พื้นที่เยอะ Intensification ในเชิงเทคโนโลยีมันก็ยังเยอะอยู่ แต่ที่หนักก็คือคนรุ่นใหม่จะมา

3. ผู้บริโภคช่วยบริโภคแบบ Flexible หน่อยได้หรือไม่ มีอะไรก็กินอย่างนั้นหรือว่าหน่วยงานต่าง ๆ ในเมื่อรู้ว่าเกษตรกร มีกำลังผลิตจำกัด ไม่สามารถส่งผลิตได้ตลอด chain มันสั้นไม่ต่อเนื่องคุณ สามารถจะสร้าง chain ของคุณได้หรือไม่ บริษัทที่ผลิตรายใหญ่ยังต้องแตกสายการผลิตไปยังบริษัทย่อยต่าง ๆ ทำไมหน่วยงานเดียวถึงไม่ติดต่อเกษตรกรหลายๆ อัน เพราะว่าผลิตอย่างจำกัด ส่งไม่ได้ตลอดก็ควรหาหลายๆ เจ้า ไม่ใช่ติดต่อเจ้าหรือสองเจ้าหรือกลุ่มๆ เดียว

ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา : จริง ๆ ในเชิงจัดการมันค่อนข้างยาก ซึ่งระบบจัดซื้อจัดจ้างของทางภาครัฐมันเป็นไปได้จริง ๆ แล้วมันต้องสร้างตัวกลางที่จะสร้าง ระบบ Fair trade ขึ้นมา ซึ่งก็อาจจะเป็นธุรกิจเพื่อสังคม ถ้าเป็น Sector ของท่องเที่ยว ถ้าที่คุยมันขาด 2 เรื่องก็คือ โครงสร้างรายได้ที่มันกระจุกตัว และการเชื่อมโยงภาคการผลิตในพื้นที่ไม่มีถ้าจะคุยเรื่องนี้ต่อคงต้องมาทำข้อมูล เอา Tourism value chain มาจับ เรื่องแรกต้องไปดูรายได้ที่เกิดขึ้นมาจากการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง รายได้การท่องเที่ยวหลักๆ มันจะมีอยู่ 3 ส่วน ส่วนแรกมาจาก Product การท่องเที่ยว Service ก็เป็น Product ประเภทหนึ่ง อันที่สองเป็นเรื่องของที่พัก ส่วนที่สามก็คือเรื่องอาหารการกิน แล้วก็เรื่องกลไกการจัดการอย่างไร แสดงว่ามันมีกลไกการจัดการภาคเอกชน กลไกการจัดการท่องเที่ยวชุมชน นี่ก็คือ กลไกโครงสร้างเรื่องการจัดการ เรื่องแรงหรือกิจกรรมตัวนี้แทบจะไม่ต้องทำอะไรเพราะว่างานวิจัยในน่านเยอะมาก แต่ว่ามันไม่ได้จัดการเชิงระบบ คือมันทำเป็นจุด ทำเรื่องการจัดการ เรื่องท่องเที่ยว *งานวิจัยเรื่องท่องเที่ยว ต้องมาลงที่นาน ถ้าใครไม่ทำที่นานก็ถือว่าไม่จบหลักสูตรการท่องเที่ยว

คุณณัด ใบยา : ในส่วนของข้อมูลรายจ่ายที่เข้ามา ลงไปที่ภาคของอาหารเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นเป็นส่วนเล็ก ๆ หมดคณิต : ถ้าเรื่องการท่องเที่ยว ถ้าบอกว่ามีงานวิจัยเยอะแยะ แล้วได้ทุนการสรุปอะไรต่าง ๆ อย่างไร ผมคิดว่าเรื่องนี้ต้องมีการลงทุนชัดๆ ว่าเราต้องการทำอะไร ไม่ใช่ว่านักวิจัยอยากจะทำวิจัยอะไรก็วิจัยของเขา เราต้องการทำอะไร อาจจะมีทำสัญญาหรืออะไรก็แล้วแต่ เราไม่ใช่เอาแค่นักวิจัยอยากจะทำวิจัยเพียงอย่างเดียว เหมือนกับพวกทางบริษัทต่าง ๆ ที่จะร่วมลงทุนก็เกรงว่าไปลงทุนในลักษณะอื่น ตอนนี้นั้นต้องมีการลงทุน ตรงนี้เราต้องคิดและเสนอเรื่องนี้ เพราะไม่แน่นแล้ว งานวิจัยหลายๆ งานวิจัยมันไม่ตอบโจทย์พื้นที่เลย กลับมาทางพื้นที่หลายครั้งที่ข้อมูลทางออนไลน์อย่างญาติๆ เพื่อนๆ ที่เข้ามาไปโฮมสเตย์ที่แถวปัว ที่ออกมาไปนอนในกลางนา กลับมาบอกว่ายุ่งก็เยอะอะไรต่าง ๆ การบริการมันไม่ได้มีการเตรียมการดีหรือเปล่า ไม่ทราบว่าเขาไม่สบายใจมาก เพราะฉะนั้นน่าจะมีการศึกษาวิจัยที่เจาะลึกถึงและเอาให้ชัดๆ เลยว่าเหมือนกับบริษัทถ้าเราจะขายทัวร์หรืออะไรต่าง ๆ มันต้องการอะไร เราคงต้องช่วยกันสรุปดู และหานักวิจัยที่ทำแล้วออกมาเป็นผลไม่ใช่ว่าวิจัยทั่ว ๆ ไป

คุณสำรวย ผัดผม : ผมไปถอดชุมชนมา 2 อัน พบว่ากลุ่มของนักท่องเที่ยว มีความกลัวพอเข้าไปในพื้นที่ เดิมนี้มองแต่ว่า ตัดไฟ ทำเพิง ทำแพหรืออะไรต่าง ๆ ก็สามารถที่จะทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ แต่ปรากฏว่าชุมชนกับช่างชุมชนกลับไม่ได้คำนึงถึงเส้นที่มี เขารู้เรื่องสไตล์การสร้าง กับอันที่สองคืออันตราย ก็คือนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งมาเขาก็กลัวเรื่องของ การตัดรูปทรงไฟต่าง ๆ แค่ว่าไปโดนนิดหน่อยก็เกิดอันตรายได้ เป็นปัญหาก็กลายเป็นข้อเสนอแนะว่า ในกลุ่มที่ใช้ไฟปลูกสร้างในการท่องเที่ยวได้รับอันตรายและความปลอดภัยของสถานที่ท่องเที่ยว

คุณระรินธร เพ็ชรเจริญ : เพิ่มเติมก็คือ การท่องเที่ยวเชิงสตอรี่ นวัตกรรมที่การเกษตรกรต้องใช้ ยกตัวอย่างได้ไปเจอน้องที่ทำไร่อยู่แล้วไม่ใช่วิธีการเผาเลย โดยการปลูกอ้อยแซมไปกับพื้นที่ป่าไผ่ เพราะว่าไผ่ก็ต้องรอเก็บ เขาเลยปลูกอ้อยแล้วการใช้เทคโนโลยีทั้งเรื่องเครื่องบด เครื่องคั้นน้ำที่มีประสิทธิภาพ ตัวมิดที่ต้องใช้ชุดเฉพาะ ซึ่งต้องไปซื้อที่ประเทศเวียดนาม ซึ่งทำให้คุณภาพน้ำอ้อยเขาดีมาก และเรื่องของเครื่องบดซากอ้อย โดยที่ไม่เผา อันนี้เราเสนอไว้ก็คือมันต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่

“กลไกโครงสร้างพื้นฐานที่เอาไปหนุนเสริมกับให้กับภาคเกษตร เช่น พื้นที่น้ำ พื้นที่โครงสร้างดิน กลไกเรื่องขององค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มันจะต้องเชื่อมเข้าไป ให้เกษตรกรเขาได้รับพื้นที่ใหม่ๆ ได้รับข้อมูลใหม่ๆ เหมือนเกษตรกรไร่อ้อย

ที่เจอ อีกอย่างก็คือเรื่องของกลไกตลาด ก็คือเราเจอเครื่องมือเดียวคือ บริษัทประจักษ์ฯ นอกจากนี้ยังมีกลไกการตลาดอะไรอีกที่มาเสริมภาคเอกชน จนมาถึงตอนนี้เกษตรกรไม่มั่นใจเรื่องตลาด แล้วเราจะเอาอะไรมาทำให้เขามั่นใจได้ บอกเลยเขาจะมั่นใจได้ด้วยอะไร”

คุณพิมลพรรณ สกิดรัมย์ : ประเด็นเรื่องของกลไกการเชื่อมโยงความรู้และข้อมูล เรื่องข้อมูลเป็นประเด็นสำคัญมากที่อยากจะชวนคุย เพราะว่าเหมือนตอนนี้ประเด็นสำคัญคือหลายชุมชนเขามีข้อมูลและทำฐานข้อมูลอยู่แต่พอที่จะถึงการที่เกิดข้อตกลงร่วมหรือหาทางออกร่วมกันอย่างไรถึงจะเกิดการยอมรับ “การทำข้อมูลและข้อมูลร่วมกันได้” เช่น ผู้ใหญ่เสาร์ยกกรณีขึ้นมา ก็คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบจะจัดทำข้อมูลใหม่ขึ้นมาเอง ทั้ง ๆ ที่ชุมชนก็มีข้อมูลอยู่ เราจะมีแนวทางอย่างไร ที่จะทำให้เกิดเป็นข้อมูลชุดเดียวกัน เราจะมีรูปแบบการสร้างการยอมรับข้อมูลร่วม

นายดิเรก เครือจันลี : สนใจในเรื่องของ supply chain or value chain ตรงนี้เป็นประเด็นสำคัญที่เรื่องเกษตรกร ให้เราวิเคราะห์เห็นว่าผลิตภัณฑ์เด่นของนานของตนเองคืออะไร และวิเคราะห์ supply chain or value chain แล้วเกษตรกรสามารถระบุได้ว่า เราอยากอยู่ในขั้นตอนการผลิตตรงไหนในกระบวนการ ขั้นตอนไหนทำให้เกษตรกร เข้าใจทั้งกระบวนการของตนเอง อาจจะเป็นแรงจูงใจหนึ่งในการทำ อย่างเช่น กาแฟ เกษตรกรสามารถวิเคราะห์ว่าตนเองควรจะขายเป็นตั้งแต่ เซอร์วีส์ การแปรรูปมาเป็นกะลา จะทำเป็นสารขายหรือว่าจะคั่วเปล่า ถ้าเกษตรกรเข้าใจตลอดกระบวนการแล้วสามารถที่จะเลือกด้วยตนเองได้ ตรงนี้กลายเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรเปลี่ยน ก็เพิ่ม ขยายกลุ่มในการทำกาแฟที่มณีพฤษ์

ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา : จากการศึกษา Value chain ของผลิตทางการเกษตรทั้งหมดในประเทศไทย และรู้แล้วว่าทำไมเกษตรกรถึงจน คนที่จะได้รับมากที่สุดคือคนที่แปรรูปกับคนเอาไปขาย พบว่า เกษตรกรได้ 1 บาท คนแปรรูปจะได้ 40 เท่า แต่เกษตรกรไปคัดแยกก็จะได้เพิ่มไปอีกประมาณ 7 บาท แต่ถ้าทำเชิงละเอียดมันจะปรับไปตาม Character ของสินค้าของเกษตรกร ซึ่งถ้าเอาตรงนี้มาสร้างกระบวนการเรียนรู้กับเกษตรกร แค่อัดตั้งกลุ่มตัวกลางขึ้นมาเพื่อคัดแยกก็ดีขึ้น แต่ถ้ารวมกลุ่มขึ้นมาแล้วผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อบ คั่ว ได้เยอะมาก น่าสนใจถ้าในเชิงข้อมูลเวลาเราพูดถึงข้อมูลของภาครัฐ เราค่อนข้างแน่ใจว่า เราไม่ค่อยน่าเชื่อถือ เพราะว่ามันมีอะไรหลาย ๆ อย่าง แต่ถ้าจริง ๆ ภาครัฐมันมีกลไกหลายอย่าง แต่จริง ๆ มันมีกลไกเก็บข้อมูลอยู่แล้ว ถ้าจะทำเรื่องข้อมูลอยากจะให้ทำเกี่ยวกับกลไกของที่มีอยู่แล้วของหน่วยงานที่มันเกี่ยวข้อง คืออย่าทำข้อมูลที่มันต้องเก็บข้อมูลใหม่หมดเลย เพราะว่าเราให้ข้อมูลเรื่องงานวิจัยเยอะมาก แล้วถ้างานวิจัยมันหมด กลไกเก็บข้อมูลมันไม่มีมันก็จะหายไปในงานวิจัย น่าสนใจคือกระบวนการกับการวางพื้นที่ตรงกลาง การมีพื้นที่เหล่านี้เอาข้อมูลมานั่งคุยกับแล้วประเมินไปเรื่อย ๆ มันก็จะขมวดขึ้น

คุณสำรวย ผัดผล : การทำเรื่องข้อมูล คือ ทุกหน่วยมีเหมือนกันว่า ท้องถิ่น เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีข้อมูลค่อนข้างเยอะเกือบทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่มันไม่เชื่อม จุดที่ทางคณะของ Nan Sandbox ทำในขณะนี้ก็คือว่า มองข้อมูลเป็น 3 แบบ คือ ข้อมูลที่เป็น Data tank, Data cleaning และ Private data คำถามก็คือ ถ้าเราต้องการสร้างกลไกเพื่อข้อมูลทั้งหมดคงเป็นไปได้ แต่ตอนนี้ถ้ามองว่าความร่วมมือสำคัญแล้วกลับไปเสียบบล็อกด้วย ผมก็แนะนำว่า

ความร่วมมือที่ Nan Sandbox ร่วมกับ GISTDA น่าจะเป็นฐานใหญ่ที่สุด กลไกต่าง ๆ จะถูกวางตัวเข้าไปเชื่อมกับข้อมูลเหล่านี้ได้อย่างไร เรามีกระบวนการฟอร์มแบบนี้ สามารถทำให้ข้อมูลเกิดการวิเคราะห์ พร้อม ๆ กับถ้าเราจะเอาข้อมูลนี้มาเป็น Black up ก็เป็นศึกษาละเอียดเป็นบางโมเดลไป เพื่อเอามายกเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า ทำได้จริงแบบนี้ แต่ภาพใหญ่ การลงทุนสูงมาก

คุณคณิต ตันติศิริวิทย์ : เรื่องของข้อมูลผู้ใหญ่เสาร์พูดถึง เมื่อทางชุมชนบอกว่ามีข้อมูล ป่าไม้ก็ไม่มีใครรับรอง ผมคิดว่า เราเองมีข้อมูลอะไรที่จะบอกออกมา คิดว่าทุกชุมชนบอกออกมา แล้วทุกชุมชนที่ต้องการใช้กับคทช. แล้วถามป่าไม้โดยตรงนี้ท่านจะทำให้มันเสร็จเมื่อไหร่ ที่ผ่านมาข้อมูลของชุมชนกับป่าไม้มันติดกันอย่างไร หรือว่ามันตรงกันอยู่แล้ว แต่ที่ผ่านมาทุกคนบอกว่ามันมี ๆ แต่ว่ามันอยู่ตรงไหน อย่างไร เมื่อไม่ปรากฏทางป่าไม้ก็ยังบอกรอ ๆ ข้อมูลรอเข้าไปจัดการ แต่ถ้าเราบอกว่าข้อมูลเหล่านี้มีอยู่ในชุมชนเท่าไร ผากมาถึงทางป่าไม้ว่าข้อมูลเขามีอยู่แบบนี้ จะทำอะไรให้ชุดข้อมูลนี้ได้รับการยืนยันทำอะไรให้ข้อมูลนี้ได้รับการยอมรับอย่างไร ถ้าเราอรอมป่าไม้ เราจะขอจ้างได้หรือไม่ เพราะเรามีพื้นที่เท่าที่ทราบมีสามแสนกว่าไร่ พร้อมทั้งจะให้ชาวบ้านตอนนี้ได้เพียง 50,000 ไร่ แต่ผมเสียตายว่า 300,000 ไร่มันไม่ใกล้ เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่มีไม่เยอะ แต่ว่าอย่างไรก็ตามเมื่อมันมีข้อมูลเราจะผากทางกรมป่าไม้ว่าเราจะทำอะไรให้ตรงนี้สำเร็จ เรื่อง คทช. เพราะว่าเราค้างตรงนี้ไปอีกนาน

ตัวแทน ทสจ.น่าน : ที่ผู้ใหญ่เสาร์พูดช่วงเช้า น่าจะเป็นข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน แต่ข้อมูลของการทำ คทช. ภาพรวมทั้งหมดที่เป็นชั้นลุ่มน้ำที่เป็นพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3,4,5 ทัวจังหวัดน่านมีประมาณสี่แสนถึงห้าแสนบาท แต่ว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะเอามาทำคทช. ประมาณ 240,000 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นป่าสภาพดี อันนี้ดูจากภาพถ่ายทางอากาศและมีพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะทำในจังหวัดน่าน ผู้ว่าไฟศาลและอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ ท่านก็ให้ความสะดวกต่อกัน ตอนนี้ในจังหวัดน่านเป้าหมายถ้าได้ทั้งหมดทุกดอยก็จะได้ประมาณ 240,000 ไร่ ถ้าตอนนี้ที่ได้รับอนุญาตมา คือ 5,6 อีก 70,000 ไร่ได้ยื่นไปที่กรมป่าไม้แล้ว เหลืออีกประมาณหนึ่งแสนกว่าที่ยังไม่ได้ เพราะทางชุมชนและอบต. ยังไม่ได้เสนอพื้นที่เข้ามา ตอนนี้เจ้าหน้าที่ก็เร่งรัดประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจตอนนี้ทางจังหวัดก็รอข้อมูลตรงนี้

สำหรับที่ว่าใช้ข้อมูลเดียวกันได้หรือไม่ ก็อาจจะได้เป็นบางส่วน เพราะว่าเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ที่อาจจะดำเนินการในขั้นตอนช้า เพราะจะต้องเอาไปทับซ้อนพื้นที่ลุ่มน้ำ บางทีข้อมูลที่มีอยู่อาจจะรวมพื้นที่ลุ่มน้ำ1,2 เข้าไปด้วย ก็ต้องเอาไปหาข้อมูลที่ถูกต้อง ก็ถือว่าไม่ซ้ำของจังหวัดน่านก็ถือว่าเป็นอันดับ 1 ด้วยซ้ำไป

คุณคณิต ตันติศิริวิทย์ : 300,000 ไร่ ได้ตั้งแต่ปี 2 ที่แล้วใช่หรือไม่ เพราะว่าทางรัฐบาลได้อนุมัติแล้ว เพราะว่าพื้นที่ที่น่านเป็นพื้นที่พิเศษ ถ้ามีการขอรับถูกต้องก็จะได้ทั้ง 300,000 ไร่ ถ้าได้ 240,000 ไร่ก็ได้ แต่ปัญหาตอนนี้คือมันยังมี 50,000 ไร่ เพราะเกรงว่าเปลี่ยนรัฐบาลโอกาสที่จะถูกดึงข้างลงไปอีก เพราะฉะนั้นตรงนี้ถ้ามีการตรวจสอบข้อมูลเหมือนกับบึงวัดที่ดินอะไรต่าง ๆ สามารถจัดจ้างออกมาทำงานนอกเวลา ข้อมูลตรงนี้สามารถที่จะเสริมเข้าไปส่วนกลางได้ เพื่อให้ไม่ซ้ำอยู่ที่ขั้นตอนนี้ ขั้นตอนอื่นไม่สามารถจะไปจัดการมากนัก ถ้าเราทำพื้นที่เราก้เรียกร้องกลับมาอีกที ถ้ามีการเรียข้อมูลชุดนี้สำเร็จก็ส่งเข้าไป ที่จริงเนื่องจากว่าเป็นนโยบายรัฐอยู่แล้วว่า อยากจะให้ทำคทช.และอยากจะให้น่านเป็นโมเดลนำร่องอยู่แล้ว ถ้าจังหวัดอื่นๆ สามารถดำเนินรอยตาม คทช.เต็มพื้นที่ได้ทุกส่วนของภาคเหนือ มันก็จะประโยชน์กับทางภาครัฐและภาคเอกชน เพราะฉะนั้นประชาชนจะได้ไม่ต้องบอกว่าข้อมูลไปซ้ำอยู่ในกระบวนการไหน

ตัวแทน ทสจ.น่าน : ตอนนี้อยากตัวอย่างของ อบต.เมืองจัง ก็จ้างเด็กจบ ป.ตรี มาทำ ถ้าอบต. คิดแบบคุณสำรวจ ตอนนี้เสร็จหมดแล้ว ในพื้นที่ของ คทช.ที่ได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ แปลงที่ 11 บ้านห้วยขาบ 176 แปลงเร่งด่วน และลำดับขั้นตอนที่สุด เพื่อก่อสร้างบ้านและสาธารณูปโภคให้กับบ้านห้วยขาบที่แผ่นดินถล่ม ณ แนวทางตอนนี้การก่อสร้างสาธารณูปโภค อธิบดีกรมป่าไม้มอบให้ผู้ว่าน่านฯ อนุมัติได้เลยใช้พื้นที่ คทช. มีการสั่งการชัดเจนที่ผมแจ้งว่ามี 70,000 ไร่ มี 9 ป่า 11 อำเภออยู่ในระหว่างกรมป่าไม้ดำเนินการ

คุณระรินธร เพ็ชรเจริญ : คทช.ที่ได้มา กระบวนการที่จะเกิดขึ้นจะต้องทำอย่างไรบ้าง? มีแนวทางการจัดการอย่างไรบ้าง?

คุณคณิต ตันติศิริวิทย์ : จริง ๆ แล้วมันก็คือการให้สิทธิ์ทำกิน เพราะฉะนั้นใครที่ทำอะไรต่าง ๆ ก็ทำได้เต็มที่งบประมาณต่าง ๆ ก็สามารถเอามาลงที่นี่ เราเนี่ยเสียโอกาสมานานหลายปีที่ผ่านมา เงินล้านเข้ามาที่ตำบลลงไปพื้นที่ที่ไม่มีคทช.ไม่ได้ เป็นต้น ขณะน้ำพื้นที่ที่มีคทช. เงินที่รัฐบาลที่สนับสนุนให้กับชุมชนทุกพื้นที่ในประเทศไทยแต่ในจังหวัดน่านเข้าใจว่าได้ส่งคืนไปจำนวนหนึ่งค่อนข้างมาก เพราะไม่สามารถใช้เงินได้ นี่เป็นเรื่องย่อย

คุณสำรวจ ผัตผล : ผมช่วยคำตอบให้ทางกรมป่าไม้ ตอนนี้โดยคำสั่งของท่านประธานร่วมปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตั้งให้มีอนุกรรมการชุดหนึ่ง ซึ่งก็ประกอบไปด้วย สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 (แพร่) ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน รองผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน มอบหมายเพื่อที่จะทำฐานข้อมูลให้เรียบร้อย จากเดิมถ้าเป็นแบบ คทช.โดยกระบวนการเดิมจะใช้เวลา 30 ปีทั้งจังหวัด จึงจะสำเร็จโดยสมบูรณ์ ถ้าดูจากเคสที่ผ่านมาทั้งหมด โจทย์ใหญ่คือจะยกทั้งแผนภายใน 2 ปีทำได้หรือไม่ โดยลดค่าใช้จ่าย ไม่มีค่าใช้จ่ายในการจับพิกัต ไม่มีทีมในการจับพิกัต โดยใช้วิธีผืนกันทั้งหมด โดยกสิกรเป็นเจ้าภาพค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการเดินแปลงสำรวจทั้งหมดวิธีแก้ที่ 1 ก็คือ โดยใช้ฐานข้อมูลเดียวกัน ให้ GISTDA เป็นครูฝึกทุกทีมจะได้ไม่ต้องแย่งกันอีกว่ามาตราไหนดาวเทียมดวงไหน ให้ข้อที่ข้อเชื่อถือทางส่วนทางราชการเชื่อ GISTDA โดยให้อาจารย์อานนท์ ที่เป็นผอ.GISTDA เป็นประธานอนุกรรมการเรื่องนี้ ซึ่งงบลงทุนเบื้องต้น GISTDA ก็รับไปส่วนหนึ่ง และทางกสิกรไทยก็รับไปส่วนหนึ่งและทางกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเข้าใจว่าแผนที่รับผิดชอบจัดทีมตัวเองเข้ามาสมทบ ผมคิดว่าเรื่องนี้จะครีครายภายในสองปี สำหรับน่านเหตุผลที่ทางกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รับด้วยเหตุผล คือ ก็ต้องการครีครายในจังหวัดอื่นด้วย ว่า ผลการทดลองนโยบายแบบพิเศษจะทำให้เขาครีครายในจังหวัดอื่นด้วย ถ้ากระบวนการมันช้าแบบนี้มันจะไปสะดุดทุกที่เหมือนกันไม่ใช่เฉพาะที่น่าน มันจะสะดุดทุกที่ ผมคิดว่าภายในสองปีน่าจะเดินได้ ข้อที่ 2 โจทย์ที่ถามเรื่องการประทับประครองฐานอาชีพ โดยวิธีของรัฐก็มี 3 คณะ แต่ว่าจุดอ่อนก็คือ คณะที่ 3 คือชาวบ้านไม่เชื่อมั่นว่า พอได้สิทธิ์แล้วตลาดมันอยู่ตรงไหน ก็คือเรื่องเดียวกันกับภาคประชาสังคมต่าง ๆ ได้ตั้งคำถาม ซึ่งตรงนี้เองคณะทำงานของชุดคำสั่งพิเศษ มีมติให้ตั้งอนุกรรมการอีกชุดหนึ่ง เพื่อศึกษาทางเลือกที่ชัดเจนประกอบไปกับคณะที่ราชการจะแต่งตั้ง เพราะจะแก้กลไกที่ราชการเป็นจุดอ่อนที่สุด แต่ว่าหาตัวยังไม่เจอ กำลังความคนทั้งประเทศอยู่ว่าใครที่สามารถ สร้างคำว่า “ตลาดน้ำ” ได้บ้างขณะนี้ ไม่ใช่ว่าส่งใครเข้ามาก็ได้ ทางคณะกรรมการกำลังศึกษาเรื่องนี้อยู่ ควรที่จะใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน การประทับประครองของอาชีพ

คุณสุริยัน ปันชัย : ตามที่คุณณัดสอบถามเรื่องอนุกรรมการที่ 3 ตอนนี้มีการประชุมไปบ้างแล้ว ส่วนเรื่องรายละเอียดแต่ว่าผมไม่มีรายละเอียดเรื่องนี้ แต่ว่ามีช่องทางที่จะให้ท่านติดต่อประสานงานได้ เนื่องจากว่าทาง

หน่วยงานกระทรวงเกษตรมาอบหมายงานให้ทางสหกรณ์จังหวัดเป็นเลขานุกรรมการที่ 3 เบอร์โทรติดต่อ 095-314-4940 คุณเกียรติ ส่วนบุญ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด ซึ่งเป็นผู้ช่วยเลขานุกรรมการชุดนี้

คุณณัด ใบยา : ที่ถามเพราะตอนนี้เรากำลังพูดถึงเรื่องภาระหนี้สิน พอเราได้สิทธิ์มาแล้วจะอย่างไรต่อ เป็นเรื่องสำคัญ เพราะเราได้สิทธิ์มาแล้วมันก็ไม่ตอบโจทย์อะไรกับคนนานแล้วก็การจัดการ ประเด็นที่ 2 ที่ดร.ศกรินทร์พูดถึง อันนี้ก็เป็นแนวโน้มที่สังคมน่ากำลังจะเกิดขึ้นก็คือ สังคมผู้สูงอายุเยอะขึ้น เด็กน้อยลง คนวัยทำงาน สังคมแห่วงกลาง ก็คือ คนลด คนวัยกลางคนเริ่มหาย ย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่น อันนี้อาจจะเป็นประเด็นที่ต้องคิดในอนาคต รูปแบบเกษตรอาจจะไม่เกษตรอาจจะไม่ใช่เกษตรแบบดั้งเดิมที่เราทำ

คุณสำร่าย ผัดผล : ประเด็น “สิทธิ์” อยากจะให้โน้ตไว้ ถ้าจำแนกข้อมูลการพูดคุย อาจจะขอจำแนก **ชุดข้อเสนอที่ 1** กลุ่มผู้ที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ **ชุดข้อเสนอที่ 2** กลุ่มที่อยู่ในเขตอุทยาน ด้วยเหตุผลก็คือ ก็ไปหมายรวมว่ามันเป็นวิธีการเดียวกัน ในคทช. ที่เราพูดถึง คทช.และปฏิบัติการง่ายที่สุดเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ แต่สำหรับเขตอุทยานและเขตอนุรักษ์อื่น มันมีวิธีการที่เหมือนบ้างและแตกต่างกันเล็กน้อย แต่ก็อยากสร้างให้เป็นขั้นตอนอะไรบางอย่าง ให้ชาวบ้านได้เข้าใจไปไม่งั้นมันก็ออกมาบ่นในหลายก็เสนอก็คจะทำให้ก็จะทำให้ปฏิบัติการไม่ได้

คุณปรเมศ ริกอฟ : ที่ลงพื้นที่ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ชาวบ้านไม่รู้ว่าตัวเองอยู่ในสิทธิ์อะไร ชาวบ้านรู้จักคทช.จริง แต่ว่าด้วยชั้นของคทช. มันมีเงื่อนไขที่แตกต่างกันในหลายๆ เงื่อนไข เขตป่าสงวนมีทั้งก่อน 30 มิ.ย.2541, 64/57, 66/57 นี่เป็นชั้นของข้อมูลที่ชาวบ้านเองไม่รู้ พอเราถามว่าชาวบ้านรู้จักพื้นที่ คทช.หรือไม่ รู้จักแต่ไม่รู้ว่าอยู่ในเขตไหน บางคนบอกว่าไม่มีเอกสารสิทธิ์ แล้วจะอย่างไร ยกตัวอย่าง พอเราวางแผนที่ใหญ่ ก็สามารถบอกได้ว่าอยู่ตรงนี้ ก็ตกในคทช.ที่ทางป่าไม้ได้ทำไว้ แต่ว่าเขาไม่รู้หรอก ว่าเขาอยู่ในคทช.แล้ว อันนี้เรื่องการสื่อสารกับนโยบาย อาจจะฝากในทีมของน่านฟอรั่ม การสื่อสารนโยบายกับชุมชน ว่าชาวบ้านจะรู้เท่าทันขอบเขตของเขายู่ตรงไหน ทำอะไรได้บ้าง ทำแล้วผิดหรือไม่ผิด ถ้าอยู่ในเขตอุทยานจะอย่างไร แม้กระทั่งตัวพรบ.ป่าไม้ที่กำลังจะปลดล็อก มีมาตราหนึ่งที่บอกว่า กรมป่าไม้จะให้องค์กรหนึ่งองค์กรใดเพื่อที่สามารถรับรองไม่ได้ แต่ว่าต้องมาจากกรมป่าไม้เป็นคนรับรองให้ ซึ่งถ้าเกิดเรามองว่าท้องถิ่นจะมีบทบาท ว่าสามารถรับรองไม้ที่อยู่ในท้องถิ่นได้ เบื้องต้นเท่าที่ผมศึกษามาน่าจะเป็นองค์กรภาครัฐก่อนที่กรมป่าไม้จะให้อำนาจในการรับรองไม้ในพื้นที่ นี่คือศักยภาพที่ชาวบ้านหรือท้องถิ่นเองจะต้องรู้อีกหน่อยอะไรอนาคตเตรียมรับมือ เตรียมความพร้อมว่าพื้นที่จะอยู่กับนโยบายเหล่านี้ได้อย่างไร

คุณคณิต ตันติศิริวิทย์ : เรื่องของข้อมูล เราจะต้องมานั่งคุยกันให้ดีว่าเราสร้างเรื่องของข้อมูล ความสนใจของข้อมูล เคยพยายามอยากจะพูดว่า เราต้องสร้างเด็กน่านให้มีความสามารถในการสนใจข้อมูล มีความรู้เรื่องของข้อมูล ตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาขึ้นไปเลย ให้เด็กน่านมีแบรนด์ ว่าเป็นคนที่รู้และสนใจเรื่องข้อมูล เพราะตรงนี้เชื่อมต่อมาที่ว่าสิ่งที่เราไม่ได้พูดกันในวันนี้ก็คือ แผนชุมชน ขณะนี้มีที่ไหนทำแผนชุมชนก็อย่าง อย่างไม่เป็นแผนข้อมูลที่นึกทำนั้น ทำนี้แต่ก็ไม่มีข้อมูลอะไรเลย ในวันนี้เราพูดถึงเรื่องผัก หรืออะไรต่าง ๆ มีอะไรที่เราอยากจะทำ เพราะฉะนั้นผมอยากจะฝากคิดว่าเรื่องของน่านฟอรั่ม เราอาจจะไม่ได้เป็นเวทีในวันนี้ แต่ว่าในอีกเวทีหนึ่งหรืออย่างไรก็ตาม เราอาจจะพยายามสร้างเรื่องของข้อมูลให้มันชัดเจนทุกคนจะได้มีข้อมูลที่เอามานำเสนอกัน แล้วก็ก็เป็นข้อมูลชุดที่จะน่าเชื่อถือได้ และสามารถเอามาวิเคราะห์หรืออะไรต่าง ๆ ออกมาเป็นแผนชุมชน ซึ่งในอนาคตผมคิดว่าตรงนี้น่าจะเป็นจุดสำคัญ ถ้าชุมชนเรายังไม่มีแผนชุมชนจะคิดทำโน้นทำนี้ได้อย่างไร แสดงว่าเรานั่งเทียนหรือไม่ได้มีการพูดคุยหรืออะไรต่าง ๆ

คุณปวรวิษ คำหอม : ประเด็นต่อยอดจากของรีคอฟ ผมคิดว่า ตั้งข้อสังเกตแล้วก็น่าจะมีความเป็นห่วงมากกว่า ว่าวันนี้เป็นเรื่องจริงว่า คือชาวบ้านไม่รู้ข้อมูลของตนเองไปทับซ้อนอยู่ที่ไหน และอยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่เท่าไร แล้วตัวเองจะต้องขึ้นขบวนการที่ออกแบบ 4 ขบวนการ ขบวนการไหน พอรู้เสร็จ “ขบวนการที่ต้องขึ้นมันเป็นทางรอดจริงหรือเปล่า” อย่างเช่นวันนี้พื้นที่ตำบลผ (ตำบลน้ำพาง) ต้องไปขึ้นขบวนการที่ 3 และ 4 แต่ขบวนการที่ 1 และ 2 ขึ้นไม่ได้เลย พอขึ้นไม่ได้เลยผมไม่รู้ว่าจะขบวนการที่ 3 และ 4 จะพาคนในตำบลน้ำพาง “ไปสู่ทางรอดเรื่องของคุณภาพชีวิตได้หรือเปล่า” กับสิทธิ์ที่ได้รับในขบวนการ อันนี้คือ ข้อเป็นห่วง ผมมองว่าการออกแบบบางครั้งผมเข้าใจว่ามันต้องดูภาพรวมทั้งประเทศ มันต้องยกระดับทั้งหมด แต่ว่าบริบทพื้นที่มันค่อนข้างมีความละเอียดอ่อนที่พื้น้อง มันคงหนีไปไม่พ้นมันต้องสัมผัสกับวิถีชุมชนอย่างนั้นต่อไป ผมคิดว่า ถ้ามาสร้างเงื่อนไขบนพื้นที่ที่บางพื้นที่มันพอใจกับเงื่อนไขที่มันกำหนดมา แต่ว่าบางพื้นที่คงไม่พอใจกับเงื่อนไข ผมคิดว่ามันเป็นปัญหากับเข้ามาเหมือนเดิมว่า อันนี้คือแนวทางการแก้ไขที่ว่ามันดีแล้วหรือยัง แล้วเรื่องที่เราจะแก้ไขทำไมไม่แก้ไขให้สุด เพราะสุดท้ายมันก็กลับมาปวดหัวมาแก้อีก ทั้งๆ ที่เรารู้ข้อเท็จจริง เห็นมันปัญหาที่มันจะรออยู่ข้างหน้าอีก ทำไมไม่ยกระดับแก้ไขและออกแบบในรูปแบบต่างๆ ที่เราจะทำ แล้วก็นำไปสู่เรื่องคนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืนแท้จริง ทั้งๆ เรื่องของการมีส่วนร่วมทุกๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นรัฐเอง ทางชุมชนหรือว่าบริษัทเอกชน วันนี้ผมมองว่าทุกคนกำลังมีเงื่อนไขของตัวเอง ทั้งชุมชนเอง รัฐเอง เอกชนก็มีเงื่อนไข แล้วเงื่อนไขนั้นมันไปเติมพันด้วยชีวิตของชาวบ้านที่ต้องดำรงอยู่ ผมว่ามันจะคุ้มค่าไหมกับที่เราลองอยู่ ทำไมไม่สุดซอย*ไปในการเรื่องเราจะแก้ปัญหา

นายดิเรก เครือจันลี : ขอแลกเปลี่ยนเรื่องสุดซอย ประเด็น คทช.ที่มีการแยกพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3,4,5 กับ 1,2 ประเด็นพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 ส่วนใหญ่จะอยู่กลุ่มที่ 3 กับกลุ่มที่ 4 ประเด็น พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 เป็นประเด็นที่ทางเครือข่ายภาคประชาชนสังคมชนเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ถ้าพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 มันมีข้อจำกัดเยอะ พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 ในกลุ่มที่ 3 คุณก็ต้องปลูกป่าไม่แน่ใจว่า 30 หรือ 50 เปอร์เซ็นต์ ยิ่งเป็นกลุ่มที่ 4 เขาบอกว่าต้องปลูกป่า 3 อย่าง 2 อย่างกรมป่าไม้จะเป็นคนเลือกให้คุณปลูกนะ ชาวบ้านเลือก 1 อย่าง และอีกข้อหนึ่งที่ยังเป็นที่ถกเถียงกันว่าทั้งกลุ่มที่ 3 กับกลุ่มที่ 4 ใช้ผลผลิตจากป่าได้ จันแสดงว่าเนื้อไม้ยังใช้ไม่ได้ คุณปลูกไว้ คุณเก็บหาพวกหน่อ กิ่งไม้ได้ แต่ตัดไม้ไม่ได้ อันนี้กลุ่มที่ 3 กับกลุ่มที่ 4 ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ก็เหมือนทางรีคอฟว่า มันไม่ได้ถูกเปิดเผยให้ชาวบ้านรับรู้รับทราบก่อน แล้วเวลาเลือกลงไปมันอาจจะเกิดปัญหาภายในอนาคตได้แน่นอน เพราะว่าหลายพื้นที่ อย่างเช่นแม่แจ่มมีอยู่ 1 ตำบลอยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 ทั้งนั้นเลย เพราะฉะนั้นข้อเสนอที่ตอนนี้มีการเสนอนายกรัฐมนตรีก็คือ แล้วพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 ทำไมใช้มาตรการแบบพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3,4,5 ไม่ได้ เพราะผมเชื่อว่าในทางวิชาการของคนที่เรียนสายป่าไม้พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 ถ้าคุณจัดการดี ระบบนิเวศก็อยู่ได้ ทำไม้ก็ทำได้ สามารถจัดระบบนิเวศ แล้วประเด็นลุ่มน้ำนี้ผมไม่แน่ใจว่ากรมป่าไม้กับกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชก็โยนว่ากรมป่าไม้กับกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชไม่ได้เป็นคนทำเรื่องของกลุ่มน้ำ กรมส่งเสริมคุณภาพฯ เป็นคนทำเรื่องกลุ่มน้ำ หลายประเทศไม่ได้ใช้เรื่องกลุ่มน้ำ ในการบริหารจัดการพื้นที่ ในทางป่าไม้ผมมองว่า ก็สามารถจัดการระบบนิเวศให้ยั่งยืนได้พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 พร้อมด้วยการตัดไม้และทำไม้ได้ อันนี้เป็นข้อเสนอที่ทางเชียงใหม่ว่า เสนอนายกรัฐมนตรีให้เรื่องของพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1,2 น่าจะใช้มาตรการเดียวกับน่าจะใช้มาตรการเดียวกันกับพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่ม

น้ำที่ 3,4,5 แล้วให้รัฐมาควบคุม แล้วอีกเรื่องที่สำคัญคือ ระบบไร้หมุนเวียน ราชการหรือป่าไม้ไม่ได้มองว่าเป็นพื้นที่เกษตร แต่ชาวบ้านมองว่าเป็นพื้นที่เกษตร ข้อนี้ คทช.ไม่ได้พูดถึงเลย เช่น แกวดยอภูคานันคือไร้หมุนเวียน 3 แปลง 5 แปลง 7 แปลง 15 แปลงก็มี 7 แปลงในงานวิจัยบอกว่ามันอยู่ได้ เอื้อกับระบบนิเวศ แต่ไม่ได้ถูกบรรจุไว้ใน คทช. ไม่ได้ถูกพูดถึง เพราะฉะนั้นถ้า คทช. ใช้โดยไม่ได้ทำความเข้าใจ ผมว่าต่อไปอาจจะเป็นประเด็นปัญหาได้ *แม่แจ่มถ้า นำโดยกรมป่าไม้จะเรียกเป็น “แม่แจ่มโมเดล” พลัส(+) เรื่องของเทคโนโลยีเข้าไปในการติดตาม ประมวลผล หลักๆ เลยคือแม่แจ่มโมเดล แล้วแม่แจ่มโมเดลคุยเรื่องของการทำแนวเขตของ คทช. พื้นที่ชั้นคุณภาพ ลุ่มน้ำที่ 3,4,5 ภาคประชาชนเคยเสนอว่า เราทำแล้วส่งให้กรมป่าไม้หรือว่าสำนักหนึ่งที่เป็นคนรังวัดพื้นที่ได้หรือไม่ สำนักหนึ่งระบุว่า การรังวัดหรือสำรวจแนวเขตเป็นหน้าที่ที่กฎหมายระบุว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้เท่านั้น เพราะฉะนั้น GISTDA ทำให้ยุ่งยากอะไรก็ไม่สามารถทำได้เพราะว่ากรมป่าไม้ไม่ได้เป็นคนทำ หลักการตรงนี้ก็คือว่า ต้องจับมือกับกรมป่าไม้ เพราะกรมป่าไม้ทำก็ต้องรองบประมาณอีก 30 ปีกว่าจะเสร็จ บางทีก็บอกว่าอีก 100 ปีกว่าจะเสร็จเพราะงบประมาณมาช้า ไม่ค่อยทยอยมา งั้นเราต้องจับมือกับภาคประชาสังคมก็เลยรวมตัวกันว่า งั้นเราทำโดยที่คนมาดูมาตรฐานทำเสร็จเราให้กับกรมป่าไม้เอาไปตอมนั่นก็จะง่ายขึ้น ที่มันจะขับเคลื่อนไว เพราะว่าภาคประชาสังคมทำ อบต.ทำ แล้วก็เชื่อมกับทางสำนัก 1 สำนักป่าไม้ในการเอาข้อมูลไปใช้ต่อถ้ามันทำ ถ้าเราต่อกับทางป่าไม้ได้ก็น่าจะดี

คุณสำรวย ผัดผล : อธิบาย ผมเองมีอันหนึ่งที่ตอบคำถามกับตัวเองด้วยว่า มีผู้บริหารระดับสูงหลายท่านไม่เข้าใจว่าทำไมพี่น้องที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติถึงไม่เข้าร่วมกับคทช.และ Nan sandbox เลย ด้วยเหตุผลจริง ๆ ก็คือว่า คำตอบรายละเอียดไม่มีให้ชาวบ้าน เป็นสิ่งที่เราพยายามยืนยัน กับอันที่สอง ระบบข้อมูลจะชี้กันอยู่ ตอนนีระบบข้อมูลมันครีครายละ ถ้า GISTDA มาเป็นครูให้กับทั้งกรมป่าไม้ให้มันตั้งรับกันได้ แต่ประเด็นที่คุณปวรวิษ คำหอม อธิบายมีความสำคัญมาก คือ คทช.แบ่งเป็น 4 ขบวน แต่ว่ากลุ่มที่อยู่ในเขตอนุรักษ์ขบวนที่ 1,2 ไม่ได้เลย จะต้องขึ้นแต่ 3 และ 4 จึงทำให้เขาถูกติดกรอบตั้งแต่แรก พอมันเป็นอย่างนั้นจึงมีหลายตำบลในจังหวัดน่านก็ลังเลไม่สามารถเข้าได้ทั้ง 2 กลุ่ม คือทั้งขบวนของคทช.และ Nan sandbox ไปพร้อมกัน คณะผู้ใหญ่หลายๆ ท่านก็มองว่า ถ้าชาวบ้านเขาเองว่าเป็นการต่อต้านขัดขืนก็จะมองว่า ต้องมาปรับทัศนคติกันหน่อย ซึ่งผมก็ไม่เห็นด้วย ก็คืออธิบายแล้วว่ามันไม่ใช่ แต่ประเด็นของมันก็คือเราเองไม่เข้าใจที่มันมีบริบทที่แตกต่าง มันมีกฎหมายเฉพาะ ฉะนั้นเราจะต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนว่า เจ้าหน้าที่ซึ่งถ้าเป็นเจ้าหน้าที่กระทรวงทรัพยากรฯ แล้วอยู่ในกรมป่าไม้ ค่อนข้างชัดเจนที่จะยอมรับข้อมูล ขณะนี้ระหว่างชุมชน ป่าไม้ และผู้ที่ถูกมอบหมายให้ทำ คทช. ในขณะที่อยู่หาตัวไม่ชัดว่า ใครคือคนที่จะมาทำงานร่วมกับชุมชน เราก็จะขาดกลไกตรงนี้อยู่ แต่ว่าถ้าเรามีเวทีอีกซักพักที่แยกเฉพาะ ประเด็นเขตอุทยานก็อาจจะทำให้ง่ายขึ้น แต่ตอนนี้เนื่องจากยังไม่มีมีการคุยในเขตอุทยาน ชุมชนกับเจ้าหน้าที่อุทยาน และกระบวนการคทช. ว่าในเขตอุทยานจะทำอย่างไร อันนี้ที่น่าจะเป็นความรู้เลย

คุณณัด ใบยา : ผมเชื่อว่าบทเรียนจากพื้นที่ต่าง ๆ ข้อเสนอจากพวกเราได้นำเสนอกัน มันคงไม่ได้เป็นข้อสรุปว่า มันต้องเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ แต่มันเป็นแนวทางหรือกรอบ ให้เราได้คิดได้ทบทวนว่าเราได้นำไปสู่การจัดการต่อ ผมคิดว่านอกจากเรื่องสิทธิที่เราคุยกันถึง ประเด็นที่เราคุยกันเรื่องของการทำอย่างไรใช้สิทธิ์เหล่านั้นให้เกิดคุณค่า เกิดประโยชน์ ทำให้เรามีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและก็มีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนนาน นี่ก็เป็นโจทย์อีกอันหนึ่งที่ถัดจากนี้ไปที่เป็นประเด็นสำคัญไม่น้อยกว่าเรื่องของสิทธิ ข้อมูลเรื่องของหนี้สิน อาชีพทางเลือกหรืออาชีพอื่นที่ไม่ใช่

อาชีพภาคการเกษตร หรือป่าไม้มันจะมีอะไร และที่สำคัญเรื่องกลไกสนับสนุน กลไกของข้อมูล โครงสร้างพื้นฐาน องค์ความรู้ต่าง ๆ การเชื่อมต่อกัน ผมคิดว่าจากนี้ไปคงไม่ได้จบในวันนี้ จะได้ชวนพี่น้องทางเครือข่ายต่าง ๆ ได้มาคุยกันลงปฏิบัติการในพื้นที่จริง ได้เห็นกรอบหรือทิศทางที่สามารถขยับได้จริง ๆ ว่าการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติเป็นเรื่องสำคัญ เราจะได้เห็นของจริงและเป็นบทเรียน และที่สำคัญได้เห็นข้อจำกัดที่ต่างไป

ภาพกิจกรรม

